

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De S. Dionysio Areopagita Episcopo Martyre Athenis In Græcia
Commentarius Prævius

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

DE S. DIONYSIO AREOPAGITA

EPISCOPO MARTYRE

ATHENIS IN GRÆCIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. Qua occasione et quando Hilduinus Areopagitica, in quibus S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi confudit, adornarit; qua fide id præstiterit, et quæ Acta antiquiora sibi prælucentia habuerit.

VEROSIMILIUS
SIC ADRIANO
IMPERATORE.
Hilduinum
Dionysii
Acta, quæ
primo loco
hic discuti-
da,

U^t ab ipso statim Commentarii hujus initio, quam merito S. Dionysium Areopagitam, Atheniensem episcopum ac martyrem, qui in Martyrologio Romano hodierno aliisque nonnullis Fastis sacris cum Rustico et Eleutherio, veluti suis in martyrio sociis, hodie conjungitur, abs hisce hic sejungam, unicuique pateret, sane perquam libenter, sanctum illum antistitem a S. Dionysio, Parisiensi episcopo ac martyre, qui Rusticum et Eleutherium in martyrio socios habuit, diversum esse seu distinctum jam nunc ostenderem. Verum quo id infra commodius juxta ac validius præstem, expedire arbitror, ut Acta Dionysiana omnia aut eorumdem saltem præcipua, quæ S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi confundunt eorum conducunt, prius recensam ac potissimum, quo quæque in pretio habenda sint, lectorem edoceam. At vero, cum illa, seu Græce seu Latine conscripta, multiplicia sint ac varia, a quibusnam potius exordiar? Haud esse, quæ Hilduinus, Sandionysianus in Francia seculo nono abbas, concinnavit, reliquis omnibus antiquiora, ex infra dicendis evadet perspicuum. Verum, etsi id ita sit, ac proin ab Actis, quæ contextis ab Hilduino præierint, initium, spectato ordine chronico, foret ducendum, abs hisce tamen postremis facere id lubet, quod, cum e lucubrationibus omnibus, quæ utrumque dictum Dionysium confundunt, aliæ equidem contexta ab Hilduino recentiores sint, aliæ vero tales saltem aut videantur, aut videri non nemini queant, commodissime simul atque ordinate a Dionysianis Hilduini Actis ad quæcumque alia, in quibus, uti in hisce, ambo Dionysii confunduntur, discutienda sermo possit deduci.

Ludovico
Pio impera-
tore per epi-
stolam,

2 Ad rem ipsam veniamus. Annus agebatur seculi noni quartus; supra trigesimum, cum Ludovicus imperator, cognomento Pius, qui anno proxime antecedenti, Lothario, Pipino et Ludovico filiis rebellantibus, exauctoratus fuerat, Lothario natu majori, qui eum detinebat captivum, a duobus aliis, Pipino scilicet et Ludovico, modo indigno, quo a Lothario habebatur pater, tandem ad arma commotis, fugam arripere compulso, in libertatem pristinamque etiam auctoritatem, uti annalistæ aliique rerum Francicarum scriptores memoriæ passim produnt, fuit assertus. Porro imperator felicem illam rerum suarum conversionem, quæ ei, dum in

Sandionysiano Franciæ monasterio, mutatis subinde captivitatis locis, custodiebatur, obvenerat, S. Dionysio, singulari illius asceterii patrono nominatim referebat acceptam, hincque illius Hospitatoris sui gloriam promovere desiderans Hilduino, Sandionysiano tunc abbati, in mandatis dedit, ut quæcumque de S. Dionysio, Parisiensi antistite, quem ipse, non secus ac Hilduinus, cum S. Dionysio Areopagita unum atque eundem faciebat, studio impigro seu e libris, abs hoc, ut putabat, conscriptis, seu ex aliis vel Græce vel Latine exaratis codicibus monumentisve haberet comperta undequaque colligeret, compendioseque, quo, sublevaro lectionis tædio, facile ab omnibus cum utilitate ac fructu legi noscique possent, stylo uniformi atque æquali exponeret. Ita ex ipsa ad Hilduinum Ludovici imperatoris, ea id præcipientis, docemur epistola, quæ apud Surium, Colonia Agrippinæ anno 1618 (hac legendarii seu hagiologi hujus editione, quod lectori hic studiose annotatum velim, in Commentarii hujus decursu semper utor) typis recusum, Hilduini ad imperatorem Ludovicum rescripto, subjectisque ei huic et ejusdem Hilduini ad cunctos ecclesiæ Catholice filios epistolæ Dionysianis Actis hodie præfigitur. Audi, qui is princeps in monumento illo num. 3 Hilduinum alloquatur.

3 Sed et nos, inquit, multis ac frequentibus largitionibus beneficia ejus (S. Dionysii) sumus experti, præcipue tamen in humanæ varietatis eventu, quo Dei, ut semper fatendum est, justo judicio in virga eruditionis suæ visitati et baculo speciosæ misericordiæ ejus ante præscriptum altare per merita et solatium domini ac piissimi patris nostri Dionysii virtute divina reerecti et restituti sumus, cingulumque militare judicio atque autoritate episcopali resumpsimus, et usque ad præsens ipsius gratioso adjutorio sustentamur. Idcirco, venerabilis custos ac cultor ipsius provisoris et adjutoris nostri domini Dionysii, monere te volumus, ut, quicquid de ejus notitia ex Græcorum historiis per interpretationem sumptum vel quod ex libris ab eo patrio sermone conscriptis, et autoritatis nostræ jussione ac tuo sagaci studio interpretumque sudore in nostram linguam explicatis, huic negotio inseri fuerit congruum, quodque etiam in Latinis codicibus jam inde habes inventum, adjunctis eis, quæ in libello ejus Passionis continentur,

F
cujus pars
hic recitatur.

A tinentur, nec non et illis, quæ in tomis vel chartis vetustissimis armarii Parisiæ ecclesiæ, sacræ videlicet sedis suæ, prolatis inveneras, et obtutibus nostræ serenitatis ostenderas, secundum quod rerum, causarum etiam et temporum convenientiam noveris, in corpus unum redigas, atque uniformem textum exinde componas, quatenus devotis compendiosis valeant innosci et fastidiosius minusve capacibus, vel studiosis lectionis possit tedium sublevari, pariterque omnibus ædificationis utilitas provideri.

imperante, anno 833
fuerit con-
scripta, 1
4 Ita hactenus Ludovicus imperator: hoc autem illius seu monito seu præcepto Hilduinus, qui insuper, ut Dionysii gesta laudesque prosequeretur, stimulo haud indigebat, impulsus operi illico manum admovit, sanctique illius martyris diversis e monumentis Acta collegit, compendioseque, ac sat prolucæ tamen, a se exposita ad eundem imperatorem transmisit, addito etiam, quod supra memoravi, rescripto seu responsoria ad illum epistola. Porro Ludovici epistola, Hilduini ad hanc rescriptum alteraque item, quam eodem circiter, quo id, tempore scriptam puto, ejusdem Hilduini ad cunctos sanctæ catholicæ matris Ecclesiæ filios epistola una cum lucubratione, qua, quod sibi jussu ab imperatore fuerat, scriptor is fecit, recepto loquendi modo Areopagitica vocantur, eodemque ordine, quo hic modo recensita a me sunt, hodie apud Surium exstant vulgata. At vero, sciscitabere, quo anno circiter Hilduinus tria dicta Scripta ac nominatim lucubrationem, qua Dionysii martyrium ac gesta est complexus, concinnavit? Epistola, qua, ut sancti illius martyris Acta litteris commendaret, Ludovicus imperator præcepit, certe annum, uti ex supra dictis liquet, 834 scripta non est; imo vero, cum princeps ille, sese a restituta sibi, quod, ut dictum, anno 834 evenit, auctoritate pristina ad illud usque tempus, quo jussit Dionysii Acta conscribi, gratioso sancti hujus martyris adiutorio sustentatum fuisse, in dicta epistola (adi, quæ proximè recitavi, hujus verba) asseveret, itaque, temporis aliquod spatium inter restitutam sibi auctoritatem, scriptamque eandem epistolam intercessisse, innuat, fuerit ea fortassis haud ante annum 835 conscripta. Quæ cum ita sint, statimque Hilduinus, uti ipsemet in dicto Rescripto num. 2 satis indicat, a delata ista ad se epistola Dionysii Acta collegerit ac descripserit, lucubrationem, qua id fecit, certe non ante annum 834, verosimillimeque anno, proxime hunc seculo, adornavit; ut certe, cum nihil etiam, vel illam, vel illas supra dictas, quarum alteram ad Ludovicum imperatorem, alteram ad cunctos Ecclesiæ catholicæ filios Hilduinus dedit, epistolas anno 836 exaratas nondum fuisse, suadeat, scriptoris hujus Areopagitica nec citius quam anno 834, nec serius quam anno 836, ac proin anno circiter 835 fuerint conscripta.

ac quævis
ades, spe-
ciata, qua
exarata sunt
atale, ma-
gni prelii
non sint, 5
Atque ita tempus, quo concinnari ea contigerit, sat prope determinatum habemus; nunc quo in pretio ex auctoris seu ætate, seu sinceritate ac fide sint habenda, inquirendum. Ac primo quidem cum is, utpote seculi noni, ut jam declaratum, scriptor, a rebus, quas de Dionysio memoriæ in iis prodit, quingentis amplius annis, etsi etiam sanctum hunc non citius quam seculi quarti initio martyrium subiisse statuerimus, remotus vixerit, cui illas, quæso, sola sua auctoritate certas atque indubitatas efficiat? Quod au-

tem ad sinceritatem, qua usus sit, spectat, malæ in antiquis tum monumentis, tum auctoribus citandis fidei a Launoy in variis, quæ contra Areopagitica contexit, Opusculis insinuat. Verum, etsi quidem nec Hilduino apologiam scribere, nec opinionem, qua is Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem facit, amplecti sit animus, hic tamen, an merito a Launoy abbatis illius candor seu sinceritas labefacietur, discutiendum censeo, quod ab hac partim dependeat tum alia non pauca, tum maxime, quæ de Passionis Dionysianæ ab Hilduino conscriptæ genesi seu fontibus, e quibus præcipue lucubratio isthæc promanarit, hic in antecessum disserere constitui; quo scilicet, quam fidem singuli atque adeo, hisce etiam spectatis, præfata Passio, hujusque auctor mereantur, patescat. Launoyus, quem et alii sunt secuti, in suo de Hilduini Areopagiticis Judicio capita diversa quinque, ex auctoribus seu monumentis adhuc exstantibus repetita, adducit; in quibus cum falsitas seu mala Hilduini fides apertissime, ut contendit, se prodat, scriptoris hujus in aliis pariter, quæ ex auctoribus seu monumentis non exstantibus repetuntur, vacillare sinceritatem seu fidem, concludit, cum mendaci nec vera dicenti credatur. Ut ordinem, quo a Launoy proponuntur, observem, abs illo, quod primum apud hunc est, duco initium.

6 Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 3 sic habet: Genere siquidem eum (S. Dionysium nempe) nobilissimum, S. Philosophiæ magisterio insignem apud Athenas claruisse, et aliarum historiarum, et Actuum Apostolorum testimonio secula prisca seu instantia cognoverunt: Lucæ autem, Actuum Apostolorum auctori, egregie ab Hilduino hic imponi, Launoyus in suo de scriptoris hujus Areopagiticis Judicio num. 5 contendit. Ita animo comparatus est, quod in Actibus Apostolorum Lucas de Dionysii nec genere generisve nobilitate, nec Philosophiæ magisterio loquatur, imo nihil omnino tradat, ex quo vel alterutrum, vel utrumque legitime colligatur. Et vero in Actibus Apostolorum hæc dumtaxat, quæ ad Dionysium spectant, cap. 17 leguntur: Quidam vero viri et (Paulo) adherentes crediderunt, in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis; ubi certe disertis seu expressis verbis Dionysii nec genus generisve nobilitas, nec Philosophiæ magisterium commemoratur. Verum nihilne etiam in sacro illo textu cubat, unde sallem Hilduinus, Dionysii et generis nobilitatem et Philosophiæ magisterium priscis seculis ex Actibus Apostolorum innoluisse, colligere seu merito opinari potuerit? Id sane ego cum Launoy asseverare non ausim. Quid si enim ex Areopagitæ seu dignitate seu titulo, qui in dicto textu a Luca Dionysio tribuitur, priscis seculis et nobile hujus genus et Philosophiæ magisterium fuisse compertum, Hilduinus existimavit?

7 Certe, cum apud Athenienses, uti ex Isocrate in Oratione Areopagitica, S. Maximo in Præfatione ad S. Dionysium, Budæo in Pandectas, Sigonio de Republica Atheniensium aliisque non paucis scriptoribus palam est, in Areopagitarum seu Areopagi judicium numerum non nisi, qui simul et generis nobilitate et Sapientiæ seu Philosophiæ laude essent illustres, adsciscerent, ita haud infundate existimare potuit, regere etiam ipsa existimasse videtur. Ea etiam quantum ad hoc

corum tamen
auctor in Lu-
ca seu Apo-
stolorum

F

Actibus,

ACTORE
C. B.

hoc postremum sedet sententia, quod Hilduinus alioquin iis, qui, quod nullo negotio, passim intra manus exstantibus Apostolorum Actibus fieri potuisset, mendacii eum ac imposturæ, uti postea Launoyus fecit, ex iisdem Actibus accusasset, os occludere nequisset, rationeque nulla, virum honoratum ac prudentem, qualis Hilduinus fuit, periculo adeo manifesto famam suam fuisse obiecturum, verosimile apparet. Atque ita primum intentatæ Hilduino a Launoyo accusationis caput evanescit; ad bina alia, quæ id proxime excipiunt, jam progredior. Mulierem, nomine Damarim, a S. Paulo Apostolo, uti in Actibus Apostolorum cap. 17 refertur, cum Dionysio Areopagita Athenis conversam, Hilduinus hujus uxorem in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 3 appellat; cum autem pro opinione, ex qua id facit, Actus Apostolorum ac S. Ambrosium citet, Launoyus perperam id abs illo fieri contendit, hincque secundum ac tertium suæ contra eundem accusationis caput repetit. Verum, etsi quidem cum Dionysio Areopagita Damarim connubio fuisse conjunctam, Actus

B Apostolorum nusquam aperte edicant, Hilduino tamen ratio omnis haud defuit, cur in hisce illud, uti etiam omnem seu totam, quod Launoyus pariter carpit, Dionysii domum fuisse conversam, sat clare indicari, existimaret. Liquido id patet ex iis, quæ, dum infra de Dionysii Areopagitæ genere ac conditione tractabo, in medium adducam.

S. Ambrosio

8 Quod modo ad Ambrosium, ab Hilduino pariter in causa jam dicta citatum, pertinet, Damarim quidem abs hoc Dionysii Areopagitæ uxorem, contra ac Hilduinus ait, in epistola ad Vercellenses non vocari, Launoyus affirmat, addens etiam, epistolam illam suspectæ fidei a pluribus haberi. Verum in Parisiensi anni 1690 Operum S. Ambrosii editione genuinis sancti hujus Mediolanensis antistitis epistolis accensetur, ibidemque tom. 2, col. 1028, num. 22 diserte habet: Dionysius Areopagites cum Damaris uxore sua aliisque multis credidit: Benedictini autem monachi, qui editionem illam curarunt, Ita omnes edit. ac plures Mss., excepta Rom. edit. ubi habetur « muliere sua, » habere se legere, in Anno-

C tationibus subjectis observant, adduntque, paucis interpositis, alibi insuper Damarim ab Ambrosio vocari Dionysii Areopagitæ uxorem. Quid si ergo, cum Damaris Dionysii Areopagitæ uxor in pluribus, ut docent, Mss. Operum S. Ambrosii codicibus appelletur, talis etiam codex Hilduino præluerit? Id certe vero neutiquam apparet ab simile, uti nec ex ipsis, quemadmodum infra dicenda ostendent, Apostolorum Actibus, et Damarim Dionysii Areopagitæ exstitisse uxorem et hunc cum illa domoque sua tota ab Apostolo Paulo esse conuersum, a scriptore illo re etiam ipsa fuisse existimatum; ut enimvero e secundo ac tertio non magis quam ex primo accusationis a Launoyo contra Hilduinum adductæ capite mala hujus fides evincatur: num id forsân quarto conficiatur, modo examine-

f Christi Do-
mini actione

9 Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. xi hunc loquitur in modum: Quoniam non ibi (in Passione S. Dionysii) scribitur, eum episcopum a B. Clemente consecratum, sed apostolum totius Galliæ fuisse ordinatum: de qua ordinatione Apostolatus, nisi ad alia se inventio nostra dirigeret, et ex Apostolorum Actibus et ipsius Domini actione auctori-

tatis exemplum sufficienter his scriptis possemus inferre: Hæc autem Hilduini verba Launoyus in suo de Areopagitæ Judicio num. 8 ita excipit: At neque in Actibus Apostolorum, neque in Evangeliiis, quibus actiones Christi continentur, traditur, Areopagitam a Clemente consecratum Galliæ totius Apostolum. Ita enimvero res habet; quod hic Launoyus ait, nec in Apostolorum Actibus, nec in Evangelio usquam traditur: verum quid tum? Nec id in iis tradi, loco a Launoyo citato Hilduinus asserit. Ibidem enim, sese ordinationis, qua Dionysius totius Galliæ Apostolus consecratus fuerit, exemplum posse et ex Apostolorum Actibus et ex ipsius Domini actione afferre, dumtaxat innuit; non autem in hisce ipsammet, qua Dionysius fuerit totius Galliæ consecratus Apostolus, ordinationem tradi, etiam affirmat. Eademne forsân sunt et res et rei exemplum, ut, ubicumque hoc, etiam illa seu tradatur seu reperiatur? Id sane nemo in animum unquam inducerit, nisi qui simul, res duas, quarum altera alteri assimilatur, unam esse atque eandem, crediderit.

10 Launoyus itaque, quod contra Hilduinum vult, nec ex quarto jam exposito accusationis contra eum capite conficit: id autem per illum quinto saltem, quod e citata ab Hilduino Eusebii Historia repetitur, capite præstari, videri quidem primo aspectu, non tamen, re penitus expensa, potest. Ut, quod dico ac porro dicendum hoc loco est, luculentius intelligatur, Hilduini iterum, quæ huc spectant, verba præmitto. Sic itaque in sua ad cunctos Ecclesiæ catholicæ filios Epistola num. 2 scriptor ille profatur: Abiecta denique omni ambiguitate, quod iste ipse Dionysius, cujus hic gesta scribuntur, non sit Areopagites et Athenarum episcopus, quid quisque dixerit, veluti de automationem Gregorii Turonensis episcopi, et subreptione Bedæ sancti presbyteri atque aliorum quorumque, sine auctoritate tactur. Qui curiosus hoc scire voluerit, ut de multis quædam designemus ex nomine, Eusebii Cæsarensis Historiam, et Aristarchi Græcorum chronographi ad Onesiphorum primum epistolam, et Visbii conscriptionem perquirat et relegat. Launoyus, hisce pariter Hilduini verbis in suo de Areopagitæ Judicio num. 9 recitatis, mox binos textus, ex Historiæ Eusebianæ lib. 3, cap. 4, et lib. 4, cap. 22 depromptos, quorum neutro Dionysius Areopagita et Dionysius Parisiensis pro uno atque eodem habentur, recenset, ac tum Dionysium Parisiensem eundem esse cum Areopagita, in Eusebii Historia reperiri nusquam, concludit, et sane, cum in hac, ut præmiserat, duobus dumtaxat dictis locis Dionysii Areopagitæ mentio occurrat, non immerito. Verum illud usquam reperiri in Eusebii Historia, Hilduinus verbis, quæ proxime ex illo huc transcripsi, haud affirmat.

11 Quid enim? Cum sequentia hæc verba, Qui curiosus hoc scire voluerit, . . . Eusebii Cæsarensis Historiam et Aristarchi . . . epistolam et Visbii conscriptionem perquirat et relegat, præmissis aliis nonnullis subnectat, certe quidem ad Eusebii Historiam lectorem remittit, idque, ut ei, quod proxime præmisit et ad quod proxime refertur pronomen hoc, probatum ex eadem det. Verum quidnam, ad quod proxime pronomen istud refertur, proxime præmisit seu verbis prægressis asseruit? Anne, uti existimasse Launoyum necesse est, Dionysium Parisiensem eundem

Eusebii
Ecclesiastici.

F

e qua, Dionysium Areopagitam cum Parisiensi

A dem esse cum Areopagita? Minime enimvero. Age, ut res clarius patescat, paulo accuratius verba, quæ, quod præmisit, continent, expendamus. Sic habent: Abiecta denique omni ambiguitate, quod iste ipse Dionysius, cuius hic gesta scribuntur, non sit Areopagites et Athenarum episcopus, quid quisque dixerit, veluti de autumatione Gregorii Turonensis episcopi et subreptione Bedæ sancti presbyteri atque aliorum quorumque, sine auctoritate jactatur; paulo autem dilucidius (subobscurum enim iis loquitur Hilduinus) exposita hunc sensum efficiunt: Omni denique, an iste ipse Dionysius, cuius hic gesta scribuntur, sit Areopagita et Atheniensis episcopus, dubitatione abiecta, seu quod eodem recidit, cum omnis denique, an iste ipse Dionysius, cuius hic gesta scribuntur, sit Areopagita et Atheniensis episcopus, dubitatio sit abiecta seu depulsa, quicumque contra opinionem, quæ Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem facit, quislibet seu de Gregorii Turonensis opinione seu de Bedæ atque aliorum quorumcumque subreptione dixerit, sine auctoritate jactatur.

B esse eundem. 12 Duo itaque Hilduini, de quibus hic, verbis asseruntur, alterum est, omnem denique, an Dionysium Parisiensem sit Areopagita et Atheniensis episcopus, dubitationem esse depulsam; alterum vero, quodcumque contra opinionem, quæ Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem facit, seu de Gregorii Turonensis opinione, seu de Bedæ atque aliorum quorumcumque subreptione dicatur, sine auctoritate seu scriptoris velutioris testimonio jactari. Ac primum quidem ab eo, quod, ut Launoyus vult, in Eusebii Historia reperiri ab Hilduino asseritur, diversum quantum ad substantiam non est. Verum cum solum postremum pronomini supra dicto seu sequentibus hisce, Qui curiosius hoc scire voluerit... Eusebii Cesarensis Historiam... perquirat et relegat, quæ illud complectuntur, verbis proæime præmittatur, et hæc et istud ad idem illud postremum dumtaxat referuntur, Hilduinusque proinde iisdem verbis, unde abs eo, Dionysium Parisiensem cum Areopagita secundum Eusebii Historiam esse eundem, loco supra cit., contra ac Launoyus putavit, non asserverari liquet, lectores B ad Eusebianam historiam unice remittit, ut illis ex hac, quodcumque contra opinionem, quæ Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem facit, seu de Gregorii Turonensis opinione, seu de Bedæ aliorumque subreptione dicatur, sine auctoritate seu fundamento, quod fidem faciat, jactari ostendat.

probare non intendit, Historia citanda. 13 Sane ea in re id solum sibi propositum habuisse Hilduinum, hunc insuper monstro in modum. Erant scriptoris hujus ætate, qui opinantibus, Dionysium Parisiensem esse eundem cum Areopagita, Gregorium Turonensem et Bedam opponebant. Etenim cum prior quidem, Dionysium Decii tempore seu post annum Christi 250 in Gallias primum venisse, sibi omnino, ut lib. 1 Historiæ Francorum cap. 30 manifestat, persuasum habuerit; posterior vero, Dionysium Areopagitam exstitisse Corinthiorum episcopum, in suo in Actus Apostolorum Commentario (adi Hilduini ad Ludovicum imperatorem Rescriptum num. 8) litteris commendavit, Parisiensem martyrem Dionysium, quod certe ultra seculi secundi initium Dionysius Areopagita vitam non protraxisset, Dionysiusque Corinthiorum episcopus Octobris Tomus IV.

in ipsamet urbe Corinthiaca diem extremum in pace clausisset, eundem esse cum Areopagita non posse, et ex Gregorii Turonensis opinione, et ex dicta Bedæ scriptione seu assertionem arguebant. Hilduinus itaque ut neque ex hac, quam in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 9 pro errore seu, ut loquitur, subreptione non immerito habet, neque ex Gregorii Turonensis opinione recte illos ita argutari, evictum det, ad Eusebii Historiam, Aristarchi ad Onesiphorum epistolam Visbiique conscriptionem remittit; et recte quidem, cum et in Aristarchi ad Onesiphorum epistola et in Eusebii Historia Dionysius Areopagita, non Corinthiorum, sed Athenensium fuisse episcopum diserte tradatur, isque secundum Visbii conscriptionem, uti saltem ex infra dicendis Hilduino visum est, Parisiis martyr sub Domitiano variis tormentis occubuerit.

14 Atque ita vel e solo, quem sibi Hilduinus præfixum habuit, scopo liquet, a scriptore illo ad Eusebii Historiam, veluti in qua, Dionysium Parisiensem cum Areopagita esse eundem, reperitur, lectorem loco cit. non remitti. Quod cum sic habeat, ac proin Eusebio, quod hic non asseruit, Hilduinus haud adscribat, non magis in postremo quam in quodcumque alio e Launoyi quinque, quæ ex auctoribus seu monumentis adhuc exstantibus petuntur, accusationis contra Hilduinum capitibus mala hujus fides se prodit. Atque hinc jam consecrarium fit, ut ex iisdem quinque capitibus Hilduini sinceritatem seu fidem in aliis, quæ ex auctoribus seu monumentis non exstantibus petuntur, ancipitem ac suspectam reddi seu etiam vacillare, Launoyus perperam contendat. Hilduinus quidem monumentis horumce auctoribus, aliisque a se laudatis, modoque non exstantibus scriptoribus; quæ ipse forte ne cogitarunt quidem, subinde fortassis adscribit, quia scilicet ea illos dicere voluisse, vel e præconcepta, qua Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem fecit, opinione, vel ex aliis, quæ animi ejus occupant, præjudiciis firmissime existimavit.

15 Sic quia putavit, idem esse, a Clemente Papa in Gallias Dionysium missum fuisse, atque Areopagitam esse, e superstite adhuc hymno, qui Fortunato Pictaviensi (rectene, an secus, infra in dicendis de Dionysio Parisiensi discutiam) a nonnullis adscribitur, opinionis, quæ Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem facit, Fortunatum in suo ad Ludovicum imperatorem rescripto patronum facit, hymnum scilicet præfatum, ut in hoc Dionysius dumtaxat, non addito ei Areopagitæ titulo, in Gallias a Clemente Papa missus fuisse dicatur, de Dionysio Areopagita interpretatus Verum simili etiam modo, ut scriptorum anteriorum verba scriptores subsecuti alii (adi ad annum 884 num. 14 et ad annum 508, num. xi et seqq. Pagium in Criticis) interpretati perperam sint, itaque illis, quæ non scripserant, attribuerint, subinde esse factum, reperitur; nec propterea tamen illi male in citandis auctoribus documentis fidei insimulantur, necque adeo insimulari Hilduinus debet. Ad hoc enim requireretur, ut vel auctoribus monumentisque, quæ in iis nec reperiri nec indicari nosset, attribuisse, vel ipsemet, quæ laudat, monumenta finxisse posset convinci; nihil autem, quo alterutrum admisisse dicatur, in medium uspiam adducit. Res ex iis, quæ de auctoribus monumentisque, abs illo citatis, singillatim dicturus modo sum, dilucidius patescet. Ab antiquissimo,

AUCTOR
C. B.

perperam a
Launoy, ut
etiam scri-
ptoribus, quod
non habent,

E

subinde attri-
buit, male
fidei accu-
satur,

F

AUCTORE
C. B.nec hanc il-
li notam ex
antiquissimoPassionis
Dionysii li-
belloesse inuen-
dam,

tiquissimo, quem laudat, Passionis Dionysianæ li-
bello, seu S. Dionysii Actis, quod de hisce adhuc
§ presenti agere statuerim, duco initium.

16 In suo ad Ludovicum imperatorem rescric-
pto num. 5 de Dionysio Areopagita ita memorat:
Quomodo caput proprium angelico ductu, caelestis
militiae in celebratione exequiarum honoratus ob-
sequio, ad locum, ubi nunc requiescit, detulerit, et
quo ordine a Catulla, quadam matrefamilias, sit
sepultus, libellus antiquissimus Passionis ejusdem
explanat; quod autem de facta a Dionysio capitis
proprii gestatione verbis hisce traditur, in anti-
quissimo, quem pro facto isto disertissime Hil-
duinus hic laudat, passionis Dionysii libello non
legi, in suo editionis anni 1660 (qua, quod hic
lector sedulo notatum velim, deinceps semper
utar) de Areopagiticiis Judicio pag. 77 Launoyus
affirmat, eo scilicet prolapsus, quod Passionis
Dionysianæ libellum, a Francisco Bosqueto ad
codicum Mss. quinque fidem recensitum anno-
que 1636 in Historiarum ecclesiae Gallicanae part.
2 pag. 68 et seq. Parisiis excusum, in quo de illa
B capitis gestatione nihil traditur, cum Dionysianæ
Passionis libello, quem Hilduinus laudat, eum-
dem putarit. Verum quid si Passionis Dionysia-
næ libellus, quem Hilduinus laudat, a Passione
Dionysiana, per Bosquetum publici juris facta,
longe sit diversus?

17 Dionysii Passionem, ab hac sane multum di-
versam hisque inchoatam verbis, Post beatam et
gloriosam resurrectionem Domini nostri, qua ve-
rum Dei templum, Judaica impietate resolutum,
divina Potentia in triduo suscitavit, codices nostri
Mss. tres, OMs. 19, PMs. 155, et QMs. 6 signati,
exhibent, triaque insuper alia ejusdem penes
nos exstant exemplaria, quorum unum e Ms.
Audomaropolitano, alterum e Ms. Divitlaugiensi,
ac tertium denique e Ms. Fuldensi desumptum
notatur; hanc autem Passionem, quam e codice
QMs. 6 edituri ob rationem infra allegandam
sumus, aut certe haud multum absimilem, esse,
puto illam ipsam, quam Hilduinus verbis mox
recitatis laudat atque antiquissimum Passionis
Dionysii libellum appellat. Cum dicta quidem La-
tina, ejus tot exemplaria habemus Dionysii
Passione in substantia simul et in plerisque
adjunctis congruit Græca Dionysii Passio per
Methodium seu potius, uti infra ostendam, per
C Metrodorum descripta, atque a Lamssetio pri-
mum ac dein etiam a Corderio una, cum ad-
iuncta Lamssetii interpretatione Latina tom. 2
Operum Dionysii Areopagitæ anno 1634 vul-
gata. Verum hæc ipsa etiam e Latina illa, quam,
ut dixi, ab Hilduino loco cit. laudari reor,
Dionysii Passione, aliave saltem, quæ huic fuerit
haud multum dissimilis, verosimiliter promana-
rit. Quæ infra dicentur de Actis Dionysii Græ-
cis, quæ Hilduino pariter præluxerint, palam
id efficient; nunc non, quam Bosquetus edidit,
sed quam dixi, Passionem aliavæ haud multum
absimilem ab Hilduino loco cit. laudari, osten-
dendum.

18 Cum Hilduinus auctoribus monumentisque
a se citatis nihil omnino, quod in iis non tega-
tur, erui saltem ex iisdem non possit, in su-
pra relatis, ut jam ostendi, quinque accusationis
capitibus adscribat, ex iisque proinde Launoyus
in quibuscumque aliis fidem omnem scriptori isti
abrogandam perperam contendat, æquum vide-
tur rationique prorsus consonum, ut, cum mo-
numentum quodpiam pro se Hilduinus laudat,
is non aliud, si detur, quam in quo, quod ei

attribuit, reperitur, laudare censeatur, nisi for-
san sit, cur mala, de qua num. 14 et seq., inter-
pretatione usus putetur. Quod cum ita sit, facta-
que a Dionysio capitis proprii abscissi gestatio,
quam Passioni Dionysianæ, loco cit. a se laudatæ,
attributi, in Dionysiana Passione, cujus, ut jam
docui, sex penes nos exemplaria exstant, at non
item in alia, quam Bosquetus vulgavit, commemo-
retur, non hanc, sed illam aut saltem haud mul-
tum absimilem abs illo ibidem, ubi sinistram, de
qua mox, interpretationem intervenire nihil sua-
det, laudari est descendum. Hinc porro jam con-
sequitur, ut Hilduinus certe ex eo, quod in anti-
quissimo Dionysii Passionis libello illam capitis
gestationem commemorari asseveret, malæ in
hoc citando fidei accusari non possit.

19 At vero Hilduinus (adi num. 16 ejus verba
in libello Passionis, quem laudat, non tantum
gestationem capitis, sed et ductum angelicum,
quo hæc facta sit, militiamque caelestem, qua in
exsequiis suis honoratus Dionysius fuerit, re-
censeri, indicat; in Passione autem, quam tres
nostri codices supra memorati totidemque Mss.
exhibent, hæc dumtaxat, quæ eo spectant, legun-
tur: Ad declaranda Martyris et sacerdotis pri-
mi merita gloriosa, ut, per quem salutariter pri-
mo cæperat fructus oriri, eo amplius gloriæ
ipsius pateret triumphus, gloriosissimi se Diony-
sii et pontificis venerandi sanctum exanime ca-
daver erexit, beatæque manu caput, a corpore
abscissum, lictoris ense truncatum, pendulum
cepit brachiis vectitare, atque ab illo montis
cacumine duobus fere milibus firmis gressibus
apportavit, novo et prius inaudito miraculo,
examine corpus viventis currere more, et hominem
jam mortuum firmis incedere plantis; ubi cum
nulla vel ductus angelici vel militiæ caelestis
mentio occurrat, passionem supra dictam, e
qua verba isthæc sunt deprompta, ab Hilduino
loco supra cit. non laudari, nonnemo fortassis et
quidem utcumque, ut videri potest, merito, con-
tendet.

20 Verum, etsi quidem Passio illa, prout in
exemplaribus sex, quæ partim codices nostri tres
supra recensiti, partim Mss. totidem alia suppe-
ditant, penes nos exstat, ab Hilduino verosimi-
lime loco prædicto non laudetur, nihil tamen ob-
stat, quo minus a præfato scriptore laudari, cre-
datur, prout inveniebatur in exemplaribus aliis,
quæ ei præluxerint, quæque, quævis quidem in
adjunctis nonnullis ab exstantibus penes nos sex
exemplaribus fuerint diversa, hisce tamen et in
substantia, et in adjunctis præcipuis consona ex-
stiterint. Quam verum id sit, luculentius adhuc
ex jam nunc dicendis evadet. Hilduinus apud
Surium in descripta a sese Dionysii sociorumque
Martyrum Passione num. 32 de facta a S. Dio-
nysio jam exanimi capitis proprii gestatione hunc
loquitur in modum: Ad declaranda sancti Mar-
tyris et Galliarum primi sacerdotis (Dionysii
nimirum) merita gloriosa, ut, ubi salutariter
primo cæperat fructus oriri, eo amplius gloriæ
ipsius pateret triumphus, maximus cunctos as-
sistentes horror invasit, ac lux ineffabilis cun-
ctis resplenduit; et beatissimi Dionysii se cada-
ver erexit, sanctæque manu caput, a corpore
dolabra lictoris truncatum, angelico ductu gres-
sum regente et luce caelesti circumfulgente, pen-
dulis cepit brachiis vectitare. Et facta est co-
mes multitudo caelestis exercitus exanimi ejus
corpori, caput proprium ab ipso monte, ubi
fuerat decollatus, per duo fere millia depon-
tanti

simulque,
quam per
huic anti-
quiora, quæ
Hilduino

E

præluxerint,

F

A tanti usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione, et sua electione requiescit humatum, sine cessatione hymnis dulcisonis Deum laudans.

Dionysiana
Acta debeant

21 Hunc modo Passionis, ab Hilduino scriptæ, locum cum proxime huc transcripto Passionis, quam pluribus, ut dictum, exemplaribus expressam habemus, loco confer, huncque cum illo, si non quantum ad adjuncta omnia, saltem quantum ad substantiam, verbaque ipsa non pauca, quibus hæc exponitur, in præfata capitis gestatione narranda congruere, agnosces, idemque quantum ad plures alios ambarum istarum Passionum locos, unius cum altera, maxime a loco, quo Dionysii ad Clementem Papam accessus refertur, collatione facta, obtinere comperies; ut enimvero vel hinc pateat, Dionysii, quam dixi, Passionem ab Hilduino loco supra cit. laudari, si non, prout in sex nostris Mss. exemplaribus exstat, saltem prout is scriptor illam seu in uno seu in pluribus exemplaribus aliis, quæ a nostris quantum ad substantiam adjunctaque præcipua haud multum differunt, expressam invenit. Ut id propensius credam, etiam facit alter Hilduini locus, quo is scriptor, de Passione antiqua, quam sibi prælucentem habuit quamque adeo loco supra cit. laudat, in suo ad Ludovicum imperatorem rescripto num. xi loquens, ita scribit: Quod autem dicunt in Passione istius beati Dionysii scriptum haberi, quia eum sanctus Clemens episcopum ordinaverit, Galliasque miserit, procul dubio sciant, quod aut prædictam Passionem ex veris et emendatioribus exemplaribus non susceperunt, aut scriptorum vitio depravatam legerunt, quoniam non ibi scribitur, eum episcopum a beato Clemente consecratum, sed Apostolum totius Gallie fuisse ordinatum.

verosimiliter
intelligi,
ostenditur.

22 Hilduini itaque ætate, uti his ex verbis colligere fas est, Passionis Dionysianæ, qua is scriptor ad Areopagitica sua concinnanda usus est, diversa invicem dissonantia, quorum alia quidem, at non item alia, Dionysium a S. Clemente Papa episcopum fuisse ordinatum notarint, exemplaria existenterint; cum autem id ipsum e sex Dionysianæ, quam, ut jam plus semel monui, cum Passione, ab Hilduino adhibita locoque supra cit. laudata, esse eandem aut certe haud admodum absimilem, opinor, Passionis exemplaribus penes nos exstantibus duo quidem, at non item reliqua, pariter notent seu commemorent, hoc iterum, quam merito ita opiner, ac quisque opinari queat, argumento est. In Passione quidem, ab Hilduino adhibita ac supra laudata, Dionysium totius Gallie fuisse ordinatum Apostolum, verbis proxime recitatis etiam traditur, idque in Passione, cujus sex exstant penes nos exemplaria, memoriæ proditum nuspiam invenitur; verum etsi res ita habeat, in illa tamen, Dionysium ad Occidentales Europæ plagas, ubi et Gallia sita est, a S. Clemente Papa, ut ibidem Evangelium prædicaret, missum fuisse, disertis verbis refertur. Quid si ergo Hilduinus, quod de Dionysii Gallie totius Apostolatu, in Passione a se visa memorato, tradit, in litteras dumtaxat miserit, quod hunc saltem e prælucente sibi Passione, ut expressè in hac non notatum, vel colligendum vel colligi saltem posse existimarit? Id enimvero ab omni prorsus verosimilitudine haud abhorret; quod si tamen secus sit, Hilduinoque forsitan Passionis Dionysianæ, quod Dionysii totius Gallie Apostolatum disertis atque expressis verbis notarit, exemplar præluerit, hoc equidem a Passione, cujus sex habemus

apographa, haud admodum quantum ad substantiam adjunctaque præcipua fuisse diversum, ex aliis supra dictis verosimillimum, ac prope etiam certe apparet.

ACTOR
C. B.

§ II. Qua ætate ac fide jam memorata, quæ Hilduino præluxerunt, S. Dionysii Acta polleant. exponitur, ac aliorum duorum, quæ ei præluxerunt pariter, scriptorum notitia, unius etiam fragmento transcripto, suppeditatur.

Antiquiora S. Dionysii Acta, § prægresso memorata, quæ, ut ibidem docui, vel ipsamet, vel alia, hisce haud multum dissimilia, Hilduinus sibi prælucentia verosimillime habuerit, longissimo temporis spatio a Dionysii martyrio jam elapso fuisse conscripta, ipsemet eorum auctor anonymus luculentissime prodit, ita sub finem seu num. 17 et seq. scribens: Eorum (Dionysii ac sociorum martyrum) vobis seriem passionis præsumpsimus intimare, non ex nostri ingenii capacitate aut proprii sensus industria, sed quod veterum fidelium nobis relatione patuit, et quod ex parte in quibusdam paginulis veteranis, pauca, ut potuimus, longo spatio interlita, didicimus. Nam, sicut majorem cognovimus colloquio peritorum, timentium Deum et studio sanctæ caritatis ardentium, multa de beatorum virorum præclaro certamine ad laudem Christi et gloriam Martyrum ob memoriam posterorum sacris studuerunt indere cartis; sed subripiente negligentia et antiqui procurante hostis invidia, flammarum incendio feruntur esse consumpta. Atque ita certe, S. Dionysii Acta, quorum hæc verba pars sunt, diu admodum post Sancti ejusdem Passionem seu martyrium scripta esse, generatim innotescit; verum nonne tempus, quo id factum sit, propius etiam determinari potest? Nihil quidem, quo id fiat, in ipsis Actis comperio; attamen hæc ego ante scripta ab Hilduino Areopagitica, seu ante annum ex dictis 835, et quidem medio circiter seculo octavo, seu nec diu post, nec diu ante hanc epocham, concinnata existimo.

Acta Dionysiana, § prægresso memorata, quæ Hilduini

E

24 Cur ea sedeant sententia, expono. Ac primo quidem præterquam quod Hilduini Areopagitice, uti hæc cum illis conferenti patescet, longe simpliciora, unde Acta alia aliis ætate præstare, passim æstimatur, contractioneque sint, Dionysio titulum Areopagitæ, contra ac Hilduini Areopagitica aliæque omniæque hisce posteriora Acta faciunt, nuspiam attribuant. Adhæc iisdem, aut certe haud multum absimilibus Hilduinus, ut supra docui, ad sua Areopagitica contextenda verosimillime est usus. Quæ cum ita habeant, sane ante hæc seu ante annum 835 concinnata esse, vic non certum apparet. En modo, cur in medio circiter seculo octavo seu nec diu ante, nec diu post hanc epocham factum opiner, Anno 754 Stephanus II Papa Roma in Galliam venit, cumque ibidem in Sandionysiano, ubi hospitabatur, monasterio

Areopagitice
antiora
sunt, nec diu
post seculum

AUCTORE
C. B.

monasterio in morbum adeo gravem, ut de salute ejus ab omnibus, atque ab ipsis etiam medicis desperaretur, fuisset collapsus, sanitati pristinae a S. Dionysio sibi apparente prodigiose est restitutus: cum autem deinde Romam esset reversus, in sancti Sospitatoris sui honorem construere ibidem cepit monasterium, quod postea, qui in demortui interea locum successerat, Paulus primus, frater ejus, ad umbilicum perduxit, monachisque Græcis inhabitandum dedit, prout ille ante obitum, quo nimirum ædes Dionysio, natione, ut putabatur, Græco sacræ, ministros etiam seu inquilinos Græcos nancisceretur, præscripserat.

quo, quæ
Dionysium
Parisiensem
cum Areo-
pagita eun-
dem sacii,

25 Ita fere quantum ad substantiam Hilduinus apud Surium proxime post epistolam, qua, sanitatem sibi a Dionysio prodigiose restitutam fuisse, Stephanus Papa est testatus, memoriam prodidit. Lavanoyus quidem, nec in S. Dionysii honorem monasterium Romæ a Stephano Papa conditum, nec in eo e fine, quem dixi, monachos Græcos a Paulo successore constitutos fuisse, Discussionis, qua datam ad Dissertationem de duobus Dionysiis Responsum refutavit, cap. 18 contendit; verum in S. Dionysii honorem a Stephano Papa Romæ ecclesiam saltem conditam fuisse ceptam, monasteriumque, huic postea adjunctum, Græcis monachis e fine, quem dixi, datum fuisse, haud prorsus improbabile apparet. Ut interim res hæc, de qua infra adhuc, cum de patris a Dionysio Parisiensi miraculis tractabo, recursurus est sermo, sese habeat, nonnullos equidem, qui, S. Dionysium Parisiensem esse Græcum seu Atheniensem atque eundem cum Areopagita, opinati sint, jam inde a Stephani secundi Paulique primi ætate seu medio circiter seculo octavo existisse, vel ex eo verosimile potest videre, quod opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Pontificum illorum posterior (adi ad annum 758 Pagium in Criticis) missis a sese anno illo ad Pipinum, Francorum regem, libris adjunxerit idque idcirco fecisse videatur, quod ita rem gratam Gallis nonnullis, utpote a quibus illorum Auctorem seu Dionysium Areopagitam pro Parisiensi episcopo ac Apostolo suo haberi noscebat, facturum sese existimarit, uti postea pariter, qui eadem Dionysii Areopagitæ nomine insignita Opera ad Ludovicum Pium Imperatorem anno 827 misit, Michaël Balbus, Orientis imperator, eodem ex capite existimasse videtur.

primum est
exorta opi-
nio,

26 Adhæc, qui anno circiter 806 natus perhibetur, Hincmarus, Remensis archiepiscopus, in adolescentia, uti ipsemet in sua ad Carolum Calvum epistola, Hilduini Areopagitæ apud Surium subnece, testatur, e quaterniunculis valde contritis, B. Sanctini Vitam, quæ S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit, in nova membrana descripsit; etsi autem membrana seu chartæ e loci, quo asservantur, sive humiditate sive edaci qualitate alia multo etiam breviori quam septingentorum aut sexcentorum annorum spatio penitus fere corrodi, seu ita, ut lectu difficillimæ evadant, deleri queant, ac proin Chiffletius de Uno Dionysio pag. 77 vetustatem tantam dictis quaterniunculis, quod delati pene essent atque exesi, perperam attribuat, hosce tamen, cum ab Hincmaro in nova membrana descripti fuere, seu anno circiter 825 præ se saltim quinquaginta aut etiam sexaginta annorum ætatem tulisse, sat verosimile ea ex causa apparet. Quod cum ita sit, consecrarium fit, ut opinio, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit, jam inde a seculo octavo medio circiter, quod

hic primo probare intendi, locum obtinere verosimillime inceperit.

27 Ut autem ad id, quod caput est, jam veniam, Dionysiana Acta, in quorum ætatem hic inquirendum, eodem etiam tempore seu ab ipso statim, quo opinio illa est exorta, initio vel certe haud dudum post litteris fuisse mandata, existimo, tum quod eandem auctor illorum anonymus sequatur, tum quod more illorum, qui, quam dubiam controversiæque obnoxiæ norunt, opinionem novam primum amplectuntur, sublimide dumtaxat id facere videatur. Etsi enim S. Dionysium, quem a Clemente Papa ad annuntiandum Gallis Evangelium missum tradit, Athenis a S. Apostolo Paulo ad fidem Christianam fuisse conversum, memoriam prodat, eum tamen Areopagitæ titulo nusquam aperte distinguit; quod alii tamen scriptores, seculo octavo medio, qualis Actorum S. Sanctini, quorum supra meminimus, auctor anonymus fuisse videtur, haud multo etiam posteriores, facere non dubitarunt. Atque ita Acta, quorum scriptio epocham investigamus, verosimiliter haud diu post seculum octavum medium fuisse contexta, jam habemus.

28 Ea autem verosimiliter nec diu etiam ante idem tempus fuisse conscripta, vel ex eo apparet, quod S. Dionysium, Parisiensem episcopum ac martyrem, Athenis fuisse ad fidem a S. Apostolo Paulo conversum, commemorant, nec id tamen in ullo scripto alio, quod brevi etiam dumtaxat ante seculum octavum medium certo concinnatum sit, memoriam proditum invenitur. Adhæc S. Dionysii, Parisiensis episcopi, sociorumque Martyrum Passio, quam Bosquetus anno 1636 Historiam ecclesiæ Gallicanæ part. 2 vulgavit, seculo septimo senescente aut etiam dumtaxat octavo paululum prorecto videtur fuisse conscripta, uti infra in Commentario, lucubrationi isti prævio, docebo; Acta autem, Dionysio Areopagitæ afficta, quorum scriptio epocha hic determinanda; e Passione illa, hisce multo contrarii, promanasse, imo quamdam veluti ejusdem paraphrasim dumtaxat esse, phrases sententiæque non paucæ iisdem fere verbis in ambabus illis lucubrationibus conceptæ, ostendunt. Quod cum ita sit, Dionysiana Acta, Areopagitæ afficta, quorum ætatem hic indagavimus, uti non diu post, sic nec diu etiam ante seculum octavum medium fuisse exarata, ex omnibus jam dictis sat verosimile apparet.

29 Porro ut ad fidem, quam Acta illa mereantur, jam veniam, hanc sane generatim in iis, quæ de Dionysio memorant, esse perquam exiguam, vel ex eo liquet, quod, cum non citius, quam seculo circiter octavo medio, ut dictum, sint conscripta, annoque circiter 120 mortem pro Christo Dionysius Areopagita subierit, non prius quam sex amplius ab hujus martyrio seculis elapsis, anonymus illorum auctor floruerit; hujus autem ac proin eorumdem Actorum speciatim etiam seu fides seu auctoritas elevatur e ratione, qua unice, ut apparet, inductus, S. Dionysium Parisiensem episcopum, cum S. Dionysio, qui Athenis a S. Paulo Apostolo ad fidem Christianam fuit conversus, eundem facit. Paulo clarius hoc ultimum exponamus. Is ex Actis, a Bosqueto vulgatis, quæ, ut jam monui, præ oculis habuit, S. Dionysium Parisiensem a S. Clemente Papa (neque enim cum Bosqueto in illis, Qui, ut ferant, a successoribus Apostolorum, sed, quem admodum infra ostendam, Qui, tradente sancto Clemente, Petri Apostoli successore, legendum apparet

medium cir-
citer octa-
vum,

nec diu etiam
ante videntur
fuisse con-
scripta.

E

Ituc ab ætate
sua exiguum
sibi fidem ad-
jungunt.

A apparet) in Gallias missum fuisse, in animum inducerat; cum autem, eo tempore, quo Romæ S. Petri cathedram S. Clemens occupavit, S. Dionysium, qui Athenis a S. Paulo Apostolo fuit conversus, floruisse, aliunde haberet compertum, hinc, posteriorem hunc Dionysium cum Dionysio, a Clemente Papa in Gallias, ut putabat, misso, unum esse atque eundem, indubitanter, re etiam litteris commendata, conclusit. Verum quam absona ac vitiosa sit hæc argumentandi methodus, nemo non perspiciet, qui, quo tempore Romæ Clemens sedit, non unum tantum, sed plures Dionysios, a Dionysio Athenis converso distinctos, florere potuisse atque ab illo S. Petri successore in Gallias multi, consideravit. Alia insuper ad ejusdem auctoris anonymi seu scriptorum abs illo Actorum fidem auctoritatemque imminuendam possent hoc loco adduci, verum quam parva hæc sit, jam satis probatum reor, itaque proinde missis, ad bina modo monumenta alia, ab Hilduino etiam, uti ipsemet in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto testatur, ad S. Dionysii Passionem concinnandam adhibita, sermonem conver-

to.

Duo, quorum
notitia hic
datur.

B 30 Alterum est Aristarchi Græcorum chronographi ad Onesiphorum primicerium Epistola, alterum Visbii conscriptio. Ambo videntur conficta. Infra rem probaturus, nunc, qui factam putem, expono. Opinione, quæ S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi confundit, magis magisque post seculum octavum medium apud Gallos, ac præcipue, ut apparet, apud gentis hujus monachos invalens, inventi temporis lapsu fuerunt, qui, cum Dionysium suum variis tormentis pro fide, patrato etiam post mortem insigni miraculo, occubuisse, Romamque, relicto Atheniensi episcopatu, venisse arbitrarentur, nec tamen, qua ratione hoc factum ac quæ qualiaque tormenta illa et miraculum fuissent, seu in Artis, a Bosqueto vulgatis, seu in aliis, in quorum scriptiois epocham jam inquisitum, commemorari cernerent, hunc Actorum illorum, ut putabant, defectum supplendum judicarent. Hunc in finem commentis etiam, quo, quam de Dionysio suo, Areopagita simul et Parisiensi, aliisque nonnullis ad hunc spectantibus opinioni, cui roborandæ fuerant conficta, putatitia sua antiquitate pondus adjicerent; ita autem factum esse, ut, cum deinde, quod futurum, impostores præviderant, ac forte etiam, ut fieret, curarant, re ipsa fuissent delecta, Hilduinoque tradita, scriptori huic, e præjudiciis, animo conceptis, in opinionem, quæ S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit aliaque nonnulla de hoc adstruit, jam antea nimium etiam propenso, facile antiquitatis, quam præferebant, specie fucum fecerint, atque ab eo, non secus ac monumenta genuina et sincera, fuerint laudata, contemendæque Dionysii Passioni adhibita. At vero, seiscitabitur forsitan modo nonnemo, bina monumenta illa, quæ, ut dictum, pro genuinis Hilduinus habuit, spuria esse ac fictitia, qui probas? Ut id præstem commodius, de ambobus singillatim expedit tractari. Ab Aristarchi ad Onesiphorum epistola, quod ante Visbii conscriptionem ab Hilduino etiam memoretur, exordior.

B 31 Ambo porro isthæc documenta, omnino ex dicendis fictitia, ab ipsomet Hilduino fuisse conficta, aut ab eo saltem veluti estantia, quæ nuppiam tamen easterent, falso fuisse citata, Lavoynus, suspicari sese, in suo de Hilduini Areopagiticiis iudicio loco non uno indicat. Verum hæc illius suspicio haud æqua videtur; cum enim, uti infra docebo, integra Visbii conscriptio, uti etiam haud modicum Aristarchi ad Onesiphorum epistolæ fragmentum hodieque reperitur, bina

documenta
alia, utut ex
dicendis fi-
ctitia.

isthæc documenta fictitia jam inde etiam ab Hilduini, qui ea laudat, ætate fuisse reperta, verosimilimum, imo vix non indubitatum, apparet; conficta autem ab ipsomet Hilduino non fuisse, vel ex eo recte arguas, quod hic Aristarchi quidem epistolam a sese e Græcorum fontibus hauritam; Visbii autem conscriptionem in tomo satis superque abdito fuisse inventam, in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto affirmet, hacque in re scriptor ille, utpote qui malæ, ut supra ostendi, in monumentis scriptoribusque citandis fidei haud convincatur, mendacii fraudis in-simulari merito non queat. Sane, ut adhuc apertius meam modo promam sententiam, tantum abest, ut doli mendaciæ Hilduinum hic habeam suspectum, ut contra ipsummet aliorum artibus autem deceptum.

32 Qui res facta esse queat, factaque etiam verosimiliter sit, accipito. Hilduinus, monumenta omnia ac proin nominatim etiam bina supra memorata fictitia, quibus ad S. Dionysii Passionem contemendam usus est, addita et negligenter relicta a sese fuisse reperta, in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 1 asseverat. Hinc E porro suspicari, imo etiam, ut mihi equidem apparet, opinari fas est, impostores, qui monumenta illa confecerant, eadem etiam, monumentis aliis genuinis a sese transcriptis admixta, locis quibusdam abditis, quæ tamen et subinde scrutanda, et vesustatis speciem brevi etiam temporis spatio inclusis sibi seu chartaceis seu membranaceis documentis allatura, nossent, eo unice seposuisse consilio, ut post inventa invalescenti de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi, aliisque nonnullis ad hunc spectantibus opinioni, cui roborandæ fuerant conficta, putatitia sua antiquitate pondus adjicerent; ita autem factum esse, ut, cum deinde, quod futurum, impostores præviderant, ac forte etiam, ut fieret, curarant, re ipsa fuissent delecta, Hilduinoque tradita, scriptori huic, e præjudiciis, animo conceptis, in opinionem, quæ S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit aliaque nonnulla de hoc adstruit, jam antea nimium etiam propenso, facile antiquitatis, quam præferebant, specie fucum fecerint, atque ab eo, non secus ac monumenta genuina et sincera, fuerint laudata, contemendæque Dionysii Passioni adhibita. At vero, seiscitabitur forsitan modo nonnemo, bina monumenta illa, quæ, ut dictum, pro genuinis Hilduinus habuit, spuria esse ac fictitia, qui probas? Ut id præstem commodius, de ambobus singillatim expedit tractari. Ab Aristarchi ad Onesiphorum epistola, quod ante Visbii conscriptionem ab Hilduino etiam memoretur, exordior.

Hilduinus,
impostorum
arte deceptus,
pro genuinis
habuit,

unumque ex
his, Aristar-
chi nempe epi-
stolam, cujus
Fragmentum,

33 In codice nostro Q Ms. 6, nostroque item, quod e S. Audomari codice desumptum notatur, manuscripto sermo habetur, in SS. Dionysii, Rustici et Eleutherii festivitate ad Sandionysianos in Francia, ut apparet, monachos a Sandionysiano item, ut apparet, monacho recitatus; Sermo autem supra a me jam memoratum Epistolæ, de qua hic, Fragmentum complectitur, ei ab auctore seu sacro præcone, utut sane perquam inepte, intextum. Id, quod typis nondum fuit vulgatum, et tamen vel lectum, spuriam illam esse ac fictitiam, lectori prodit, integrum huc in antecessum, vel idcirco transcribo, nonnulla deinde, quæ hoc magis reddant perspicuum, § seq adducturus postquam insuper præsentem quæpiam de adhibita illa ab Hilduino epistola præmisero. His itaque in codice

Q

ACTORS
C. B.

Q Ms. 6 verbis concipitur: In Dei nomine Eugyp-
pius Aristarcus Honosiforo primicerio salutem.
Apices vestrae caritatis Anatholio deferente su-
scepimus, in quibus insertum legitur, uti quantum
nostrae memoriae vel priscorum vetusta traditione
recordatus fuerim, de variis dogmatibus vel
sectarum varietate Atheniensium, seu de situ vel
compositione urbis Athenarum vobis rescribere
studio litterali curarem, et inter cetera in scriptis
vestris repperimus quatinus vobis brevi stilo per-
strinxissem, quae in ipsa civitate Atheniensium
temporibus Apostolorum gesta sunt. Quomodo
Paulo Apostolo ibidem supervenienti per inanes
philosophias et fallaces rerum machinationes resti-
terunt.

urbis Athe-
niensis

34 Immo etiam appetistis a nobis, ut de Sym-
macho et Apollinare Chronopagita necnon et de
Dionysio Areopagita, qui auditores Pauli Apostoli
temporibus apud Athenas claruerunt, quid de illis
scirem vel quali prosapia Atheniensium, quaque
de stirpe orti sint, vobis luculenter exprimerem:
quod ita secundum imbecillitatem ingenii nostri
per transacta retro tempora traditione vetustatis,
sicut audire potuimus, vobis per Anatholium filium
et Agigerulum vestrum direximus. Athenae civitas
est in confinio Thraciae et Lacedaemoniorum posita,
situ terrarum montuosa, Jonici maris faucibus
interclusa Aegeum pelagus sinistra parte contingit,
urbis inclita et antiqua, terrarum fertilitate opu-
lenta, fandi et eloquentiae nutrix, philosophorum
et sapientium genitrix, artium variarum et divi-
tiarum opulentia praeter ceteris urbibus pollebat.
Istae posita est in Attica provincia, ubi Cecrops
et Menander reges gentium claruerunt, ubi Apollo
et Hypocraes et Aristoteles nati sunt, qui toto orbe
in ipsis temporibus sapientiae floribus fulserunt.
In hac magnopere urbe tempore Cecropis et Me-
nandri regum simulacrorum cultus et idolorum
superstitiosa religio primitus reperta emicuit.
Quinque etenim regionibus dispartita describitur.

ae quinque
ejus regio-
num descri-
ptionem,

35 Prima regio est, quae Aegeum mare respi-
cit, mons supereminens urbi, ubi Saturni et Priapi
aurea simulacra variis colebantur illusionibus;
quam regionem, Chronopagum Graeci, Saturnum
vocant. Secunda regio Athenarum est, quae res-
picit contra Thraciam, ubi Terebintus mirae ma-
gnitudinis inerat, et ubi Fauni, agrestis hominis,
simulacrum a pastoribus diebus constitutis cole-
batur. Tertia regio urbis Athenarum est, quae
respicit portum Neptuni, ubi simulacrum Dianae
et Neptuni Aegei colebatur; quem locum Posse-
donpagin appellant; Graeci enim Neptunum
Possedon dicunt. Quarta regio Atheniensis urbis
est, ubi idolum Martis et Herculis simulacrum
colebatur, quod est in colle Tritoniae mons in
medio urbis positus*, ubi concursus totius urbis,
luna renascente, veniebat ad colendum scilicet
Martem et Herculem, quos deos illi fortissimos
adorabant; quem locum Graeci Areopagum
vocant. Aris enim Graece Mars latine dicitur.
Quinta regio urbis Atheniensis est, quae respi-
cit ad portum Schaeam, ubi idolum et simu-
lacrum Mercurii positum est; qui locus Ermi-
pagus nominatur; ermis enim Graece Mercurius
dicitur.

factamque
ibidem ad
Christum a
S. Paulo
Apollinis
cujusdam,

36 Haec urbs maris terraeque, silvarum et mon-
tium, fluminum et viectarum opulentia praeter ce-
teris urbibus Graeciae nobilissima floruit, et quae
tunc urbibus caeteris praeferebatur, modo gen-
tium impetu oppressa et intercepta deprimitur.
Apollo dictus est Apollinis cuiusdam nobilissimi

Atheniensium principis prosapia derivatus, cujus
pater Nicolaus vir magni ingenii litterarum studio
pollens, civis et inclitus Argolicae artis magister,
cujus filius Apollo, dum inter philosophorum
scholas clarus haberetur et autenticas bibliothecas
revolveret, dum deditus erat philosophiae et vanis
superstitionibus ritu paganorum, audivit Paulum
Apostolum nova et inaudita antea dogmata praedi-
cantem, qui, dum ei resistere non valeret, invenit
veram esse doctrinam, quam Paulus apud Athe-
nienses docuit. Relinquens vanas superstitiones
gentium, provolutus pedibus Apostoli, deprecatus
est, ut ei veram doctrinam et viam salutis osten-
deret, seseque Christi, non Saturni, proferebat esse
discipulum.

37 His ita gestis, cum quodam die Paulus
Areopagum venisset, beatum Dionysium interro-
gare cepit quid coheret aut quibus numinibus in
tam spatioso et venerabili loco inserviret; cui ait
Dionysius: deos, quos coluerunt patres nostri,
quorum virtute et sollertia mater terra continetur,
hos colimus et adoramus, aras, quas vides, Martis
et Herculis, Mercurii et Priapi nomine et honore
sacrae sunt. Dum vero Paulus singula altaria et
simulacra falsorum deorum perlustrasset, inter
ceteras aras repperit altare unum, in quo erat
titulus desuper scriptus Ignoto* et conversus
Paulus ad eos interrogavit illos: Quis est ille
Deus ignotus? Cui respondit inter ceteros
Dionysius: Quia adhuc non est ipse Deus de-
monstratus inter deos; sed est incognitus nobis et
venturo saeculo futurus, et ipse est Deus, qui regna-
turus est in caelo et in terra, et regnum ipsius non
accipiet finem.

ac S. Diony-
sii Areopa-
gita, dum
hic prius

* Hilduinus
ignoto Deo.

38 Interrogans Paulus ait: Quid vobis videtur?
Homo erit, an spiritus deorum? Respondentes
dixerunt, quia et verus Deus et verus homo, et
ipse renovaturus est mundum, sed adhuc incognitus
est hominibus, quia apud Deum in caelo conver-
satio ejus est. Paulus dixit. Illum Deum praedico
vobis, quem incognitum usque nunc habuistis.
Natus est de virgine, sedet ad dexteram Patris,
verus Deus, verus homo, per quem omnia facta
sunt. Notus in Judea Deus et magnum in Israel
et sanctum nomen ejus; quem incognitum usque
nunc habuistis, modo cognoscite, quia ipse est
Deus solus et praeter illum non est alius deus,
qui nos de morte reduxit ad vitam, qui caelum
et terram, homines et angelos in unitate regni
sui conjunxit, qui vivificat et mortificat, qui
claudit et nemo aperit, qui aperit et nemo
claudit.

cum Aposto-
lo colloquium

39 Haec et alia plurima Paulo praedicante,
cum per singula templa praedicaret, Christum
Dei filium esse, Dionysius veram doctrinam et
dogma salutis audiens et nihil esse idola, quibus
serviebat, et daemonia magis quam deos esse, re-
cognoscens, Spiritum Sanctum et verba vitae in
Pauli doctrina evidenter sentiens, divina gratia
instigatus ad Paulum se convertens expetivit ab
eo, ut pro illo divinam misericordiam deprecaretur
et ejus discipulus esse mereretur. Cumque
die altero iter ageret Paulus, caecus quidam,
oculorum luce privatus, Pauli se postulat virtute
sanari.

habuisset, pa-
tratunquē

40 Mox ergo sanctus Apostolus, Domini et
Magistri sui Jesu imitator effectus, crucem ejus
diu clausis oculis imposuit dicens: Christus, vi-
delicet Dominus et Magister noster, qui oculis
lutum imposuit caeci nati et lumen illico acci-
pere meruit, ipse tuis oculis potentia sua lumen
restituatur.

ab eo mira-
culum

A restituat. Mirum in modum et lucem accipere meruit sine lumine natus et his eum verbis statim adorsus est dicens: Vade ad Dionysium et dic ei, quia Paulus servus Jesu Christi ad te emisit, ut memor sponsonis tuæ ad eum venire non pigriteris, et Baptismum salutis accipiens ab omnibus absolvi possis nexibus delictorum. Mox is, qui lumen receperat, obedientiæ pede verba jubentis implevit et ad Dionysium properans Pauli ei verba per ordinem nuntiavit.

vidisset, conversionem exponens,

40 Sed electus jam domini Dionysius, ut cæcum respexit firmis luminibus palpitantem, his eum verbis allocutus est dicens: Tunc es ille, quem cæcum natum cuncti cognoverant affines? Cui ille respondit: Ego nempe sum, qui cæcus natus, usque nunc lux mihi vitæ est negata præsentis; sed ipse Paulus, qui te ad se venire mandavit, invocata Jesu Christi et Magistri sui virtute sanitatis mihi lumen indulsit. Qui protinus surgens ad beati propebat mandantis monita Pauli. Quid diutius morer? Confestim credidit et sacri Baptismatis unda respersus, abnegatis erroribus paganorum, ejus se tradidit magisteriis imbuendum, ac deinde, Paulo jubente, Christi Evangelium prædicavit.

adscribenda que hic indicantur, adhibuit.

B 41 Hoc modo epistolæ Aristarchi Fragmentum confer cum conscripta ab Hilduino Dionysii Passione, videbisque, quæ in hac a num. 2 (quæ enim num. 1 habet, ex Actis, in quorum ætate ac pretium jam inquisitum, videntur accepta) usque ad num. 9 occurrunt, fere dumtaxat esse Fragmenti ejusdem paraphrasim, ut enimvero, cum documentis, a sese ad Passionem illam concinnandam adhibitis, Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 3 accenseat Aristarchi epistolam, dubitandum non videatur, quin ex hac deprompserit quidquid ibidem, id est, in Passione prædicta a num. 2 usque ad num. 9 de civitatis Atheniensis situ, Dionysii prosapia, conversione ac prædicatione memoriæ prodit; cum autem, quæ in eadem Passione a num. 9 usque ad num. 18 de Dionysii doctrina, vivendi ratione, ætate, ordinatione, Romamque, subrogato sibi Athenis episcopo, adventu commemorat, in præfata etiam, uti Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 3 testatur, Aristarchi epistola traderentur, dubitandum pariter non videtur, quin ex hac præcipue (Græca enim, quæ infra memorabo, Acta usui ex dicendis verosimiliter etiam fuerint) illa omnia hauserit. Atque ita quantum et ubi Hilduinus adhibuerit Aristarchi epistolam, jam satis, ut animo intenderam, edocui; fictitiam hanc esse ac spuriam, visuri modo sumus.

§ III. Aristarchi epistolam, uti et Visbii conscriptionem, quæ recitatur, fictitiam esse, monstratur, ac quibusnam ex aliis Latinis fontibus Hilduinus insuper hauserit, exponitur.

Quæ Fragmenti proxime recitati (adi num. 33) initio suppedilantur, e vetusta priscorum traditione seu, uti ibidem num. seq. legitur, e vetustatis per transacta retro tempora traditione scriptam fuisse Aristarchi epistolam, apertissime produnt. Quod cum ita sit, oportet, ut is Græcorum, quemadmodum Hilduinus notat, chronographus, cui attribuitur, diu dumtaxat post Dionysii Areopagitæ, de quo tractat, ætatem, ac verosimiliter quidem non prius quam aliquot etiam post hanc seculis elapsis, floruerit. Verum cum nullus prorsus nominis illius seu chronographus seu etiam historicus, qui tum in vicis fuerit, nedum Dionysii meminerit, apud scriptores memoretur, vel ex hoc capite, Aristarchum seu Euyppium Aristarchum chronographum, qui quam hic memoramus, epistolam scripserit, e solo impostoris cerebro natum, eamque adeo spuriam esse ac fictitiam, suspicari subit. Hanc porro suspicionem auget ipsummet, quo scripta seu potius conficta est, tempus. Cum enim id ex dictis Dionysii Areopagitæ ætate aliquot etiam seculis posterius verosimiliter sit, nihil omnino impedit, quo minus removendum credatur usque ad epocham, supra a me assignatam, seu ad seculum usque octavum medium, post quod una cum opinione, quæ Dionysium Parisiensem cum Areopagita eundem facit, orti etiam sunt, qui, quo hanc confirmarent probabiliorumque efficerent, nihil non tentandum judicarunt, ut figmentis etiam, quo hunc suum consequerentur, indulsisse haud immerito queant existimari.

Aristarchi epistolam, æa auctore, cui tribuitur, tempore, quo scripta est,

43 Adhæc epistola illa, non tantum Græce, sed etiam, uti apparet, et in Græcia et ad virum Græcum, in ecclesiæ Orientalis partibus versantem, ab Aristarcho, modo, genuina foret, fuerit conscripta. Verum, si ita habeat, qui factum, ut, non in Græcia seu Orientali ecclesia, sed in Dionysiano Franciæ monasterio, et quidem dumtaxat in abditis admodum hujus tomis, Hilduini ætate, uti ipsemet hic scriptor in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto, aliisque ad cunctos Ecclesiæ Catholicæ filios litteris testatur, fuerit reperta? Id enimvero, si in Græcia ab homine Græco et scripta et ad hominem etiam Græcum missa fuisset, haud facile futurum fuisse videtur, pondusque proinde haud exiguum hinc accedit opinioni, qua, ut supra indicavi, in animum induco, sub ementito Aristarchi nomine fuisse in Gallia confictam abs impostore Gallo, linguæ Græcæ perito, a quo et loco abdito occultata eo fuerit consilio, ut postmodum inventa proque antiquo monumento habita fidem conciliaret iis, quæ ipse hac arte de Dionysio, ac præcipue quidem, Athenis Romam hunc venisse, credi volebat. Porro, quo eandem Aristarchi epistolam

locoque, quo fuit reperta, fictitiam esse, concluditur,

AUCTORE
C. B.

epistolam spuriam probarem ac fictitiam, alia adhuc argumenta, ac unum imprimis a Symmacho et Apollinare Chronopagita, apud nullos prorsus scriptores alios, seu Græcos seu Latinos, notis, et tamen secundum illam Athenis, et quidem ante Dionysium Areopagitam, ad Christi fidem a Paulo Apostolo conversis, repetitum, proferre possem in medium; verum, cum jam allata satis rem, ut apparet, conficiant, ad Visbii conscriptionem modo progredior.

nec Visbii
conscriptionem,

44 Atque hanc primum, ut ut a Morino de Sacris Ordinationibus part. 2 cap. 4, num. 4 publici juris jam factam, integram huc e Ms. nostro, quod a Morini editione aliquantulum differt, ac e codice vetusto, distinctiori tamen hujus notatione haud addita, desumptum notatur, in antecessum transcribo, tum quod proluxa admodum non sit, tum quod ita, cum dicendorum seu causa seu occasione consuli debeat, lectori in promptu sit futura. Ea itaque scriptio, quam fidei professionem extremæ voluntatis declarationem non inepte etiam fortassis appellaris, sic habet:

*supple:
proposito

Quapropter ego Visbii, Lisbii filius, * Christum Jesum, quem nobis prædicavit Dionysius Ionicus, qui appellatur Macarius, Deum esse de Spiritu Sancto ex digna Maria, quæ nunquam fuit aliter nisi virgo, conceptum; et hominem sine ulla macula natum, et passum ac mortuum pro hominum salvamento; qui resurrexit, et in celo ad dexteram sui Patris, qui est Deus similiter vivus, sedens in omni loco est, usque dum veniet ab iudicio, quando incipiet illud regnum, quod non habet finem. Dono illi et tibi bonus Minister ejus Masso presbytero schopos omne postliminium meum cum illo, quod est in Urbano hujus.

quæ integra

45 Illi respuo, quod Dionysius Macarius a patre meo comparavit ad domum baptismalem faciendam, quia dicebat, Deum Jesum in locato natum, et de ejus pretio captivorum sepulturam comparatam; et remansit mihi de matre mea Larcia, quæ prodidit patrem meum a Macario Dionysio christianum Fescennino Sisinnio; et post nimias torturas, catastas, et catenas, et militum terniones, et bestias mansuefactas, et clibana extincta cum videret in carcere Glaucini Macarium Dionysium Dominicas celebrantem, lumen, quod tale non vidit, homo, super omnes, qui per illum crediderunt, in fragendo pane Jesum Dominum cum multitudine Alibatorum illi dedisse, et audisse dicentem: Accipe hoc, care, munus, quod mox complebo tibi una cum Patre meo, quoniam mecum est maxima merces tua, et omnibus, qui audierint te, salus in regno meo. Nunc facies fortiter, et memoria tua erit in laude; dilectio autem et benignitas, quam habes, semper pro quibuscunque petierit, impetrabit. Et sic cum cæsa cervice vidisset caput suum illum cum luce grandi portare, clamavit, se esse Christianam, et occisa est. Ego namque Romam ductus, Domitiano ejus pilato * per tres cæsares militavi.

*pro ejus
pilato Su-
rius eve-
spillato
huc tran-
scribitur,
melioris no-
te

46 Nunc quia mihi promittis, si ita desero, et Jesu Deo milito cum Dionysio Macario, et justificatis Rustico et Eleutherio, et patre et matre, et omnibus, qui diligentes Jesum mortui sunt, illud regnum ab eo, ubi mori non debeo, sed gloriam semper habere, et reges, quibus militavi, in penis videre cum illis, qui non credunt; et sic totum credo, et trado omnia mea ad victum illis, qui sic esse credunt, et me alienum facio de hoc mundo, et trado me Jesu

Deo, et nomen meum ad fontem baptismalem dono. Ego Visbii Jesum Christum cum Patre et Spiritu Sancto unum Deum credo, et mundum et diaboli voluntatem abjicio. Morinus, qui, sese hanc, quam, ut duxi, vulgavit, Visbii conscriptionem seu narrationem in Sacramentario, a clarissimo viro Vion, Ercallii domino, accepto Hilduinoque ætate aut æquali aut etiam majori, invenisse, fuerat præfatus, integræ jam transcriptæ mox subjungit: En fons limpidissimus, e quo rivulos historiæ suæ derivat Hilduinus! En thesaurus ille retroactis seculis absconditus, qui tandem Hilduino (vide hujus, quæ huc spectant, in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 5 verba) diligentissime conquirenti divino nutu revelatus est!

47 Ita scilicet is scriptor per ironiam, aliis adhuc, quæ mox subdit, quæque brevitatis causa omitto, verbis continuatam, Visbii conscriptioni aculeum infigit, sinuque Hilduino, hanc, veluti factum legitimum, admittenti, illudit; et sane non immerito. Cum enim Visbii, Romam sese, SS. Dionysio ac sociis Martyribus sub Domitiano pro fide necatis, ductum fuisse, ibidemque sub tribus imperatoribus, Domitiani evespillati, id est, a respilonibus exportati seu mortui, proximis successoribus, militasse, in sua narratione, huc jam transcripta, perspicue tradat, necesse est, ut partim seculo 1 senescente, partim 2 ineunte floruerit. Verum quis scriptorem, qui tam parum ab Augusti ævo remotus vixerit, stylo, ut facit, tam barbaro, tam horrido, tam ab omni pura Latinitate alieno usurum fuisse, in animum inducat? Sane, qui id fecerit, nihil prorsus sermone Latino tam inconditum, tam infans, tam hiulcum, tam mendosum inveniet, quod primo etiam ævæ Christianæ seculo scriptum, haud facile crediderit. Nonnullis itaque aliis, quæ contra Aristarchi Epistolam supra attuli, quæque pleraque, uti hanc, ita etiam Visbii Conscriptionem spuriam ac fictitiam ostendunt, etiam omissis, talem certe esse hanc, abunde liquet vel e solo auctoris personati stylo, qui, cum ævo, quo vixisse sese, simulat, minime ex jam dictis conveniunt, diu post primum litteris commendatam fuisse, luculentissime prodit.

48 Ac eum quidem factum spurium una cum furfuris haud multum absimilis partu tunc primum, cum seculum octavum media sui parte jam esset elapsam, impostoris seu unius seu plurium fraude enatum, supra idcirco docui, quod tum nonnulli, ut inauditis antea, quæ de Dionysio suo credi exoptabant, fidem tandem aliquando facerent, fabulis comminiscendis, scriptisque fictitiis adornandis operam navasse credantur. Verum cum pro epocha illa narrationi Visbii assignanda particularis insuper, quæ ad definiendam epistolæ Aristarchi ætatem haud conducit, ratio, quæpiam militet, lubet et hanc lectori hic exhibere. Visbii, seu, qui Visbii nomen sibi imposuit, fabulator scriptoris suæ fictitiæ initio Dionysium appellat Ionicum; etsi autem soli quidem, qui in Ionia, Asiæ Minoris regione, nati sunt, Iones seu Ionici hodie vocentur, Athenienses tamen, priusquam hoc suum nomen a Minerva, Græce Ἀθηνῶν, traxissent, Iones seu Ionici, Stephano de Urbibus ad vocabulum Ionia teste, nuncupati fuerunt, iidemque olim, ut Strabo lib. 14 memoriæ prodit, Athenienses et Iones existere. Quid si ergo scriptor, Visbii nomen mentiens, compertum id habuerit, Parisiensiumque

partum esse,
et stylo, tem-
pori, quo
scripta est,
minime con-
gruo, patet;

E

F

spuriæque
nihilominus
lucubrati-
onem illam,
certe ante
annum,

A *Parisiensiumque, de quo agit, episcopum ac martyrem Dionysium, ut Atheniensem eum fuisse, designaret, Ionicum antiquato Atheniensium nomine appellari? Hoc enimvero in eum unice finem, cum nec alius potior assignari queat, nec Dionysium, Parisiensem episcopum, in Ionia, Asiae Minoris regione, natum esse, memoriae proditum uspiam inveniatur, factum abs illo fuisse, vero admodum simile, imo vix non indubitatum apparet.*

49 Jam vero, cum res sic habeat, nullusque reperitur scriptor, qui ante seculum octavum, media sui parte jam elapsam, Dionysium, Parisiensem episcopum ac martyrem, nativitate Atheniensem fecerit, consecrarium fit, ut, sicuti Acta edenda, quæ, eundem Dionysium a S. Paulo apostolo Athenis fuisse conversum, tradunt, verosimiliter ante seculum octavum medium, quod a nullo temporis anterioris scriptore memoriae id prodatur, concinnata non fuisse, jam supra, et quidem, ut apparet, haud immerito, statui, ita etiam eadem ex causa, Visbii narrationem verosimiliter haud citius, et quidem non nisi, quod et de Aristarchi (adi num. 30) Epistola intelligendum, post S. Dionysii, quæ edemus, Acta, fuisse adornatam seu potius confictam, non immerito hic possum statuere, quod et re etiam ipsa proinde nunc statui. At vero spurium isthoc ac commentitium monumentum, utut tam sero post Dionysii ætatem ab impostore, qui Dionysio sociisque Martyribus sese equalem fingere non erubuit, turpiter ac legitimo scriptoris fidei optime fœtu Hilduinus habuit, atque ad Dionysii Passionem, uti in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 5 patefacit, conlegendam etiam adhibuit; ut autem merito id a se factum, probet, Visbii Conscriptioni adstipulari, ait, antiquos Missales libros, aut, si naves, duas contentas in hisce de SS. Dionysio ac sociis Martyribus Missas, quas jam inde a vicino Passioni tempore compositas fuisse statuit.

50 Ita scilicet faciendum duxit, quod secundum ritum antiquum in Galliis, ritu Romano ibidem nondum introducto, usurpari a pluribus seculis solitum, ordinatæ essent, isque ritus antiquus, uti ex Innocentii I, Gelasii I, ac tandem etiam, qui anno 604 obiit, Gregorii item I, Romanorum Pontificum, ad Galliarum antistites de abrogando in Galliis veteri Missarum ordine Romanoque introducendo litteris, posteriorumque ad hasce responsis in suo mox iterum laudato ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 6 contendit, diu ante ætatem suam seu jam inde a seculo saltem sexto sequentiſſe initio abrogatos fuisset, seu adhiberi apud Gallos destisset. Verum demus tantisper, duas de SS. Dionysio sociisque Martyribus Missas, ab Hilduino laudatas, tam fuisse, quam hic scriptor vult, antiquas, imò statim ab illorum martyrio esse compositas, qui, quæso, hoc etiam dato, Visbii Conscriptioni adstipulari magnopere potuerint? Inter alia, quæ hæc complectitur, Christi Domini apparitio, Dionysio in carcere paulo ante martyrium oblata, simulque insigne, quo post hoc manibus propriis caput amputatum Sanctus ille gestavit, miraculum occurrunt. Hæcne forsitan, aliaque, quæ pariter Visbii Conscripſitio suppeditat, quæque, si vera forent, utcumque hanc commendarent, in duabus ab Hilduino laudatis Missis antiquis etiam memorantur? Id quidem hic scriptor loco supra cit. primo innuere videtur; verum, quæ deinde, Octobris Tomus IV.

et quidem mox, subiungit, contrarium ostendunt.

51 Audi, qui ibidem loquatur. In quibus, inquit, voluminibus (antiquis scilicet Gallicanis Missalibus) habentur duæ Missæ, quæ sic inter celebrandum ad provocandam divinæ Misericordiae clementiam et corda populi ad devotionis studium excitanda tormenta Martyris (Dionysii) Sociorumque ejus succincte commemorant, sicut et reliquæ Missæ ibidem scriptæ aliorum apostolorum vel martyrum, quorum Passiones habentur, notissime decantant. Quarum Missarum cantus, sensus et verba adeo passionis eorumdem, quam vobis misimus, seriei concordare videntur, ut nulli sit dubium, a teste illorum martyrii agones eorum fuisse descriptos, et ex ipsa veraci historia memoriam tormentorum suorum in præfatis precibus fuisse mandatam. Ita hic Hilduinus, quid de Dionysio sociisque Martyribus duæ a se laudatæ Missæ antiquæ suppeditarint, satis dilucide exponit: quod cum ita sit, hasque tormenta, quibus Sancti illi fuerunt affecti, succincte commemorasse, dumtaxat asseveret, nec ullam rei alterius, veluti quam pariter de iisdem Sanctis commemorarint, mentionem faciat, vel solo suo silentio declarat, easdem duas Missas haud etiam commemorasse alia ac nominatim, quæ de oblata Dionysio in carcere Christi Domini apparitione, gestatoque abs illo post martyrium capite in Visbii Conscriptione seu potius figmento narrantur. Et vero, etsi quidem quandoque in Missis Gallicanis antiquis integra etiam Martyrum Acta, ac proin, non tantum, quæ passi essent, tormenta, sed et res omnes aliæ, ad eos spectantes, recitarentur, rarissimum tamen id erat, ac plerumque in Martyrum Missis, uti e tribus Missalibus antiquis, a Mabillonio de Liturgia Gallicana lib. 3 vulgatis, facile comperies, sola fere tolerata ab iis tormenta commemorabantur, et quidem generalibus dumtaxat, quæ nec palæstram, nec diem, nec annum martyrii determinarent, locutionibus seu phrasibus expressa.

52 Omnibus itaque sedulo expensis, duas, quas Hilduinus laudat, Missas Gallicanas antiquas Visbii narrationi in solis, quibus Dionysium sociosque Martyres affectos notat, tormentis potuisse adstipulari, sat certum apparet. At vero ne quidem ea in re, nedum in aliis, quæ in Visbii Conscriptione etiam narrantur, huic adstipulari grande pondus adicere potuerint, si tantæ, quantæ illas fuisse, Hilduino tantisper dedimus, antiquitatis non fuerint; esse autem, antantæ antiquitatis vere fuerint, merito dubitandum, modo etiam, ut, quod jam dixi, fiat perspicuum, ostendo. Liturgia Gallicana antiqua seu ritus ordove missam celebrandi antiquus, substituta ei seculo octavo senescente, liturgia Romana, usurpari in Galliis, uti apud omnes modo in confesso est, sub Caroli Magni principatu primum desiit; hinc autem consecrarium est, ut tam diu certe ante Hilduini ætatem, quamdiu hic statuit, in regno illo abrogata haud fuerit, ac proin, ut vel is scriptor, quod e trium supra memoratorum Romanorum Pontificum, Innocentii nempe, Gelasii ac ambobus hisce posterioris Gregorii, epistolis, datisque ad hasce Galliarum antistitem responsoriis colligi non poterat, perperam collegerit, vel ut monumenta isthæc supplicia fuerint ac spuria. Utrum interim, quod hic indagare nihil attinet, statuendum sit, e tempore equidem jam designato, quo Liturgia Gallicana antiqua abrogata in Galliis primum fuit,

93 perspicue

AUCTORE
C. B.

etsi hæc illi
nec in iis, quæ
hic proponuntur,

E

F

G

AUCTORE
C. B.

perspicue consequitur, ut ex eo, quod ad hanc duæ supra laudatæ de SS. Dionysio sociisque Martyribus Missæ essent exactæ, tantum hisce, quantam jam diximus, antiquitatem Hilduinus perperam tribuerit.

tempore, quo
scriptæ fue-
runt, ob ea,
quæ hic

53 Cum enim antiquus, quo ordinatæ erant, ritus in Galliis, ut dictum, adhiberi non nisi seculo octavo jam senescente desierit, quid ni factum esse queat, ut primum seculo octavo medio circiter ac proin multo serius, quam Hilduinus statuat, fuerint composiæ? At quidem etiam hic scriptor, Missales libros, in quibus continebantur, adeo fuisse antiquos, ut nimia pene vetustate consumpti essent; verum cum libri huiusmodi e quotidiano ac continuo fere, quo in ecclesiis adhibentur, usu facile intraspantium haud admodum etiam longum terantur, fieri potest, ut libri Missales, qui nimia pene vetustate consumpti Hilduino visi sunt, ab octoginta aut etiam dumtaxat a septuaginta annis fuissent conscripti. Adhæc, arte typographica nondum inventa, in libris Missalibus, manu tum exarandis, folia nonnulla vacua solebant relinqui, seu Missis, seu precibus quibuscumque, quæ fors temporis lapsu conderentur, notis capiendis destinata. Quid si ergo Missales libri, in quibus duas supra laudatas de SS. Dionysio Sociisque Martyribus Missas Hilduinus invenit, admodum quidem antiqui, hæc vero multo recentiores, ac ne citius quidem, quam post seculum octavum medium composiæ, illis etiam tum primum fuerint inscriptæ? Sane, cum nihil obstat, quo minus res ita fieri potuerit, haud immerito in dubium, num ita etiam vere sit facta, revocari potest.

adducuntur
incerto, fir-
mandis ma-
gnam pon-
dus adicere
queant,

54 Nec est, quod reponas, ambigi vix posse, quin, cum Dionysius Sociique martyres jam inde verosimiliter a quinto ac forte etiam quarto Ecclesiæ seculo celeberrimum in Galliis cultum nacti fuerint, Missæ etiam de illis, quæ antiquissimæ essent, ac forsitan etiam jam inde a seculo quarto composiæ, ibidem Hilduini ætate fuerint repertæ: utul enim id tantisper dederimus, tales tamen, quæ Hilduino præluæerunt, certo fuisse, non constat. Adhæc Mabillonius lib. 3 Liturgiæ Gallicanæ tria exhibet, ut jam supra innui, Missalia Gallicana antiqua, quorum primum seculo octavo ineunte, duo reliqua citius scripta fuisse, libri ejusdem initio docet; in nullo autem ex his, ac ne quidem in omnium recentiori, seu primo recitata de SS. Dionysio sociisque Martyribus Missa proponitur; ut vel hinc dubitare fas sit, an ante inchoatum seculum octavum, imo etiam ante hoc jam multum prorectum, Missæ ullæ, de SS. Dionysio sociique Martyribus composiæ, in Galliis fuerint repertæ. Jam vero, cum id ita sit, hincque adeo atque ex aliis jam dictis, an duæ ab Hilduino laudatæ seculo octavo medio posteriore non sint, revocari in dubium haud immerito queat, hæc sane ne in tormentis quidem, quibus SS. Dionysium sociosque Martyres fuisse affectos, Visbii Conscriptio tradit, huic adstipulari grande pondus adicere potuerunt.

ad ea tamen
explananda
adhibuit;

55 Verum, etsi res ita habeat, magnique adeo faciendæ non essent, eas tamen Hilduinus, non tantum veluti Visbii Conscriptioni adstipulantes laudavit, sed etiam una cum hac ad diversa tormentorum genera, quibus SS. Dionysium sociosque Martyres cruciatos, scribit, exponenda ita adhibuit, ut, quidquid de argumento isto memoriæ prodit, id totum fere ex iisdem

Visbii Conscriptione, suis tamen subinde, quas verosimiles putavit, conjecturis intersertis, verosimillime deprompserit. Ea sedet sententia, quod, quamvis quidem Dionysius sociique Martyres, abscissis cervicibus, pro Christo occubuisse in Actis tum Græcis, tum Latinis memorentur, tormenta tamen, quæ ante id genus necis passi sunt, nec in iisdem Actis, nec in quibuscumque scriptis aliis singillatim exponantur.

56 Attamen, cum in Dionysianis Actis, a Bosqueto vulgatis, supraque jam pluries laudatis, sequentia hæc verba Terrore subjecto, multisque afflictis injuriis et suppliciis, verberibus macerati, Christianos se esse testantur, visoque percutientis ictu, Domini ac Dei nostri se famulos magna confessionis voce pronunciant, de SS. Dionysio sociisque Martyribus legantur, Acta illa Hilduino in describendis, quæ hi ante necem subierint, tormentis quicquid etiam usui fortassis fuerint, uti etiam alia, quæ, ut jam monui, prævio huic Commentario subjiciuntur, quæque, quin Dionysius sociique Martyres multis pro fide tormentis excruciatii fuerint, dubitandum non esse, sub finem innuunt. Certe una cum his valde similibus Bosquetiana Dionysii Acta, imo etiam alia, quæ et ab hisce et ab illis haud parum in adiunctis differrent, Hilduino etiam præluæisse, credere me facit ipsemet hic auctor, in sua ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. xi sic scribens: Nos plures codicellos (exemplaria) exinde (Passionis S. Dionysii) vidimus, qui in quibusdam sensu videbantur concordare, sed litteratura dissonare; in quibusdam autem nec sensu, nec orationis tenore poterant sociari.

ita nihilomi-
nus, ut usui
etiam forsan
fuerint Acta
edenda,

57 Accedit, quæ in concinnata ab Hilduino Passione, Actisque, seu Bosquetianis seu a nobis edendis, narrantur, invicem subinde, si non in substantia, in adiunctis saltem notatu admodum dignis, tantopere discrepare; ut Hilduinum, nisi Acta etiam, quæ et a Bosquetianis et ab hic edendis multum differrent, aut horum saltem exemplaria, quæ ab exemplaribus penes nos exstantibus haud parum essent diversa, præ oculis habuerit, interdum et conjecturis longissime quæsit, imo vix, ac ne vix quidem tolerandis, indulgisset, et conclusiones, ægerime ex iis, quæ legisset, eruendas, formasse, sit necesse; hoc autem, etsi etiam Hilduinus (adi. quæ num. 14 et seq. disserui) auctores subinde et præjudicatis suis opinionibus minus fortassis recte interpretatus sit, eaque etiam, quæ in scriptis antiquioribus (adi. quæ num. 6 et sequentibus dicta sunt) subobscurè dumtaxat contenta reperit, lectori quodammodo, veluti aperte in hisce tradita, proponat, adstruendum non videtur, si modo, quæ nec in Actis mox dictis, nec in quibuscumque aliis seu jam memoratis seu infra memorandis scriptis continentur, litterisque tamen ab eo mandantur, aliunde, quam e conjecturis conclusionibusque huiusmodi, depromi potuerint, reque etiam deprompta, haud immerito, uti hic, maxime ob Hilduini verba proxime recitata, fit, æstimari queant. Porro, ut, quod præsentis § proposui, jam absolvam, Hilduinus documentis, quæ ad Dionysii Passionem concinnandam adhibuit, duos etiam Hymnos, quorum alter ab Eugenio, Toletano episcopo, alter a Venantio Fortunato fuerit compositus, in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto accenset.

quorum
exemplaria
varia, mul-
tum invicem
dissonantia.

58 Prior Dionysium Areopagitam cum Parisiensis

A risiensi apertissime confundit: posterior autem, hunc a Clemente Papa in Gallias missum fuisse, haud obscure indicat. Verum, cum quidem Dionysium Areopagitam cum Parisiensi neutiquam confundat, institutum nostrum exigit, ut de eo, non hic, sed infra in dando de Dionysio Parisiensi Commentario tractemus: quod autem ad Hymnum, qui ab Eugenio, Toletano episcopo, fuerit compositus, jam spectat, spurium illum esse ac supposititium, pro indubitato est habendum, uti infra, quod fieri id ibidem, quam hic, queat commodius argumento non uno probabo, cum de duobus Dionysiis, Areopagita et Parisiensi, invicem distinguendis sermonem instituiam. Atque hæc sunt, quæ de Latinorum fontibus, e quibus Hilduinum hausisse, vel de ipsius hujus scriptoris dictis, vel aliunde liquet, dicenda hic habebam. Ceterum, quod hic monendum adhuc restat, iis etiam Aristarchi ad Onesiphorum epistolam, utut Græce, si Hilduino hic fides sit, primitus conscriptam, accensui, quod, non a viro natione Græco, sed a Gallo, qui Græce nosset, atque ad Ecclesiam Latinam spectaret, exarata ac conficta verosimillime fuerit, uti ex iis, quæ supra disserui, haud difficulter quisque perspiciet. Ad documenta Græca, quæ Hilduino etiam prælucescisse videntur, nunc accedamus.

§ IV. Neutram a Græcis Dionysii Passionibus, quarum alteram Chiffletius, alteram Lansselius et Corderius vulgarunt, S. Methodio adscribendam, ambasque e Latinis fontibus promanasse.

Passio, quam
Lansselius
ac Corderius
vulgarunt,

Dionysianam quampiam seu Vitam seu Passionem a S. Methodio, Patriarcha Constantinopolitano, Græco idiomate fuisse contextam, indubitatum est e duabus a Surio ad Areopagiticorum calcem hodie vulgatis Epistolis, quarum alteram anno, uti e Chronicis, quibus in fine munitur, notis liquet, 876 Anastasius Bibliothecarius, alteram haud diu post Hincmarus, Remensis archiepiscopus, ad Carolum Calvum imperatorem, anno dein 877 vita functum, scripsit. Utriusque, quæ rem plane evincunt, verba hic transcribo. In priori, a Chiffletio in Dissertatione de uno Dionysio etiam recitata, sequentia isthæc sub initium Anastasius suppediat. Passionem, cujus, ut post ait, textum beatus Methodius, urbis Constantinopolitanæ Pontificio, ut loquitur, functus, edidit, sancti Hieronymi Dionysii, quondam Areopagitæ, postque Athenarum antistitis... etiam inter diversos languores positus, arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi; in posteriori vero, epistolis etiam, ab Hincmaro ad Carolum Calvum scriptis, a Flodoardo lib. 3 Historiæ Remensis, cap. 18 sub finem annuerata, exhibet initio Hincmarus ista: Lecta beati Dionysii passione, a Methodio, Constantinopolim Roma directo, Græce dictata et ab Anastasio, utriusque linguæ perito et undecumque doctissimo, sanctæ Sedis Apostolicæ bibliothecario, Latine conscripta, sicut in Præfatione sua (epistola ad Carolum Calvum jam dicta) narrat, recognovi his, quæ ibi scri-

pta sunt, ea, quæ in adolescentia legeram, consolare. Verum quænam est illa, quam verbis hisce Anastasius et Hincmarus memorant, S. Dionysii Passio, a S. Methodio, Patriarcha Constantinopolitano, Græce conscripta? Esse illam ipsam, quam primo Parisiis anno 1615 Lansselius, ac deinde Antverpiæ anno 1634 Corderius, ambo Societatis Jesu sacerdotes, una cum Operibus, sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solitis, vulgarunt, nonnulli existimant; verum perperam omnino, uti, quæ subdo, evincunt.

60 Cum Dionysii Passio, a Methodio Græce contexta, omni dubio procul cum Hincmaro, statim atque ab Anastasio in linguam Latinam fuisset conversa, aut certe haud diu post, uti modo allegata suadent, fuerit communicata, haud dubie is scriptor, quænam ea esset ac quid complecteretur, apprime habuerit perspectum; ita autem de eadem, a se jam perfecta, verbis mox ex parte recitatis, loquitur: Recognovi his, quæ ibi (in Dionysii Passione, a Methodio Græce adornata Latineque ab Anastasio reddita) scripta sunt, ea, quæ in adolescentia legeram, consolare, videlicet per quos ac qualiter gesta martyrii beati Dionysii Sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem, indeque ad notitiam Græcorum pervenerint. Fuerit itaque, uti ex his Hincmari verbis nemo non eruet, Per quos ac qualiter gesta martyrii beati Dionysii Sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem indeque ad notitiam Græcorum pervenerint, in Dionysiana, quam Græce Methodius scripsit Latineque Anastasius reddidit, Passione expressum; quod cum sic habeat, nec id ullo modo in supra dicta, quam Lansselius ac Corderius edidit, Passione uspiam exprimitur, fit vel hinc, non esse hanc Dionysii sociorumque Martyrum Passionem, a Methodio Græce scriptam Latinitateque ab Anastasio donatam, certum omnino atque indubitatum.

61 Hinc porro consecrarium jam fit, ut, cum illud in Dionysiana Passione altera, quam, veluti a Methodio Græce scriptam Latineque ab Anastasio redditam, Chiffletius in sua de uno Dionysio Dissertatione exhibet, nuspiam pariter ullo modo exprimitur, omni dubio procul nec ista sit Dionysii sociorumque Martyrum Passio, a Methodio Græce contexta Latinitateque ab Anastasio donata, perperamque adeo pro hac a Chiffletio ibidem obrudatur. At vero, inquit de Dionysiana, quam vulgavit, Passione Dissertationis cit. pag. 47 hic scriptor, Dubitare non licet, quin hæc ipsa sit Passio S. Dionysii, a Methodio conscripta, id affirmante ejus interprete Anastasio, ac subinde Hincmaro, Remensi archiepiscopo, cujus ad Carolum Calvum epistolæ recensens Flodoardus libro 3 Historiæ ecclesiæ Remensis cap. 18, "Item, inquit, de Passione S. Dionysii, a Methodio Constantinopolitano Græce dictata et ab Anastasio, Romanæ Sedis bibliothecario, Latine conscripta, et de vita vel actibus beati Sanctini, et quid in his invenerit de commemoratione S. Dionysii. Sane, quin Dionysiana Passio, quam Anastasius simul et Hincmarus, recitatis scilicet num. 59 verbis, pro Methodii factu habuere, Methodii reipsa fuerit, dubitare nec fas est, nec porro velim; ast unde, quæso, de Passione, quam vulgavit, sermonem ibidem esse binis illis scriptoribus, Chiffletius vel perspectum habuit vel collegit?

62 Præcipue, ni fallar, ex eo, quod, quam supra laudavi, Anastasii ad Carolum Calvum epistolam

S. Methodium
haud habet
auctorem,

E

uti nec altera, a Chiffletio,

F

qui, cur contrarium

AUCTORE
C. B.

epistolam Passioni, quam edidit, Prologi seu Praefationis loco in visis sibi, quæ utramque complectebantur, manuscriptis exemplaribus invenit præfixam. Verum hinc, quod putavit conficere haud potuit. Subinde enim fit, ut, quæ ad idem argumentum spectant, serie non interrupta, quasi ad eundem etiam auctorem spectarent, in libris ac maxime manuscriptis codicibus exarata reperiantur, etsi interim auctores habeant omnino diversos. Rei huius exemplum, cui similia haud pauca aliunde etiam possent adduci, in ipsa, de qua hic agimus, materia codex noster P. Ms. 159 opportune suppedilat; in hoc enim, quæcumque in Bosquetiana Dionysii Passione, per anonymum scripta, ab initio usque ad hæc sequentia, Igitur post Domini nostri Jesu Christi salutiferam Passionem, verba occurrunt, Prologi seu Praefationis loco Hilduini Areopagitici serie non interrupta præmittuntur, etsi interim alium hæc, alium illa auctorem circa omnem controversiam habeat. Ast, inquiet forsitan non nemo, ipsemet titulus, quem Dionysiana a Chiffletio edita Passio præfert, Methodium huius auctorem facit. Fateor, sic habet verum quid si illum is ipse scriptor lucubrationi isti a præjudicata, qua Methodio eam adscribendam putabat, opinione præfixerit? Id sane abs illo non factum, nequitiam constat; sed esto etiam, singula tria, in quibus Chiffletius, uti ipsemet Dissertationis supra dictæ pag. 5, ait vulgatam a sese Dionysii Passionem reperit, manuscripta ponæ notæ exemplaria titulum memoratum prætulerint, nec hinc eam Methodio recte vindices.

senserit, exponitur, in lucem emissa,

63 Quid ni enim factum esse queat, ut, qui trium illorum exemplarium (neque enim omnia ejusdem ætatis reor) antiquius descripsit, leviusculis dumtaxat ratiunculis inductus expressam in hoc Dionysii Passionem Methodio tribuendam judicavit, ideoque titulum præfatum exarato a se exemplari perperam præfigens exemplo suo nihilominus, ut duo reliqua eodem postea fuerint munita, effecerit? Enimvero, quo minus id hoc modo fieri potuisse credatur, nihil prorsus officit, ac proin vulgatæ a Chiffletio Passionis titulus, etsi etiam singulis huius dictis tribus exemplaribus fuisset præfixus, Methodio illam contra formatum et supra relatis Hincmari verbis, quod eamdem sancto isti Constantinopolitano patriarchæ abjudicandam invicte probat, argumentum vindicare nulla ratione potest, nedum reipsa vindicat. Quod cum ita sit, certeque quam Chiffletius edidit, Dionysii Passio a Methodio ex jam dictis scripta non sit, Baronius ac Vossius, periisse modo, quæ Methodium habuit auctorem, Dionysii Passionem, verosimillime haud immerito scripserint, certeque adeo hac in re Pagius scriptorum illorum priorem, quod, ut putabat, Methodiana Dionysii Passio a Chiffletio esset edita, haud recte in Criticis ad annum 876 num. 12 carpserit.

tam hæc autem, quam illa, quæ Metrodoro attribuitur,

64 Verum a quo, quam Chiffletius edidit et a quo item alteram, quam Lansselius ac Corderius vulgarunt, Dionysii Passionem statuimus fuisse conscriptam? Cum prior unice Methodio reperiatur attributa, nec hunc tamen, ut jam probatum, habeat auctorem, a quonam fuerit contexta, prorsus in obscuro est; quod autem ad posteriorem, seu illam, quam Lansselius ac Corderius vulgarunt, spectat, titulus, quem apud ambos hosce editores præfert, per Methodium, vel, ut alii volunt, per Metrodorum concinnatum esse, indicat: cum autem Methodium, uti

ex supra dictis liquet, auctorem non habeat, nec quidquam, quo minus Metrodoro possit attribui, impediatur, fuerit verosimillime abs hoc reipsa conscripta, etsi interim nominis huius auctor, a quo promanasse queat, nec scriptorum seu antiquis seu novis Catalogis insertus, nec aliis quibuscumque litterarum monumentis consignatus reperiat, ac proin non nisi imperfecta, imo prope nulla illius suppetat notitia. Verum quiscumque demum sit, tam is equidem, quam qui Passionem, a Chiffletio editam, adornavit, Gallorum seu Romanorum, aut certe, qui ex hisce ipsimet hausissent, Græcorum recentiorum scripta ante oculos habuerit. Unde enim alioquin discere potuisset, quæ de Dionysii obitu seu transitu memorie prodit, de quo, ut Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 10 ait, Græci scriptores, (de antiquis loquitur) nihil omnino, quod eis penitus propter terrarum longinquitatem eventus ille fuerit incognitus, litteris mandarunt?

65 Hæc forsitan in re falsus fuerit Hilduinus? Id hic examinare ad institutum nostrum haud spectat; verum utcumque habeat, ea equidem, e quibus, Passionis Græcæ, a Chiffletio editæ, auctori Passionem Latinam præluxisse, haud immerito colligas, ipsemet hic scriptor suppedilat. Etenim, quo Eusebium, et Dionysianæ, quam, ut ait, ante oculos habuit, Passionis auctorem, quorum alter decimo tertio, alter decimo quarto Neronis anno SS. Petri et Pauli martyrium innoxuit, in concordiam adducat, priorem e Græcorum, posteriorem e Latinorum annos computandi more esse locutum adstruit; eo autem in finem dictum recursurus fuisse non videtur, nisi pro auctore Latino (Eusebium enim pro Græco indubie habuerit) Passionis sibi prælucentis, quæ proinde sermone Latino fuerit contexta, scriptorem habuisset. Verum, sciscitare, quænam illa sit, quæ editæ a Chiffletio Passionis Græcæ auctori præluxit, sermone Latino exarata Passio? Uti hæc, ita etiam illa, quam Lansselius ac Corderius vulgarunt, SS. Apostolorum Petri et Pauli martyrium decimo quarto Neronis anno affixit, earumque insuper lucubrationum prior cum posteriore, uti et cum Latinis, quæ § 1 et 2 discussimus, quæque, ut ibidem monuimus, Commentario huic subdemus, S. Dionysii Actis, in adjunctis non paucis atque in ipsa etiam substantia ubique fere consonat: quod cum ita sit, ambas eo iisdem hisce vel certe haud multum absimilibus Actis Latinis fuisse concinnatas, sat verosimile apparet: ac Chiffletianæ quidem Passionis auctor ita lucubrationem hanc suam scripsit, ut Latina illa Acta paraphrastica, uti apparet, reddiderit, observationibusque, de penu sua depromptis, plurimum auxerit.

66 Quod autem ad Metrodorum seu vulgatæ a Lansselio et Corderio Passionis Græcæ auctorem spectat, ita hic interpretis functus est, officio, ut eadem Latina Acta, nullis propemodum vel certe dumtaxat paucis mutationibus additionibusque factis, accurate ut plurimum expresserit. Et vero Acta præfata cum scripta ab auctore illo Passione ad amissim fere ubique adeo conveniunt, ut certe vel hanc ex illis, vel illa ex hac per interpretationem promanasse, omnino sit necesse. Ac ego quidem idcirco, utrum statuendum foret, initio hæsitavi; verum diversis, quibus ambæ lucubrationes istæ constant, sententiis, locutionibusque etiam, quibus harum singulæ concipiuntur, sedulo expensis, Latina, de quibus hic, Dionysio

ex Actis Latinis, uti hic,

E

F

ac maxime quidem quantum ad posteriorem

A sio Areopagitæ afficta Acta, non e Græca Metrodori lucubratione, sed hanc ex illis, adhibita a scriptore illo Græco, qui Latine adeo etiam noverit, interpretatione, profluxisse, deprehendi: qua autem potissimum ratione eo pertigerim, expono. Sequentia hæc verba. Matrona quædam, Catulla nomine, quæ, licet paganorum adhuc erroribus teneretur addicta, converti tamen ad fidem Christi per exempla Martyrum se desiderare et mente monstrabat et opere, in Latinis, quæ edemus, Actis num. 14 occurrunt; obito autem ac naturali, quem animo offerunt, sensu spectato, iis auctor matronam, de qua agit, gentiliū adhuc erroribus fuisse implicatam, recte affirmat, nec nisi parum apte, gentiliū adhuc terroribus seu metu fuisse correptam, asseruisset.

argumento uno 61 Quapropter, cum eo nihilominus loco, qui proxime recitatis Actorum Latinorum verbis in concinnata a Metrodoro Dionysiana Passione respondet, matronam eandem gentiliū metu fuisse correptam, scriptor hic tradat, id enimvero argumento est, ei præluisse Acta præfata Latina, in quibus, quod difficilius, quam ut commode ac emendate legi possent, caractere scripta essent, vocabulum terroribus pro vocabulo erroribus, parvo dumtaxat unius literulæ discrimine inter utrumque intercedente, perperam legerit. Porro argumenti vis ex eo augetur, quod is, qui Acta prædicta Latina contexit, vocabulum Græcum $\tau\epsilon\rho\rho\rho\iota\varsigma$, quo ad metum significandum Metrodorus Passionis a se scriptæ loco cit. utitur, nullo certe modo, si hanc ad lucubrationem suam concinnandam adhibuisset, Latine per vocabulum error interpretaturus, ac proin nec matronam, de qua agit, gentiliū adhuc erroribus fuisse correptam, scripturus fuisset. Adhæc ut Actorum Latinorum auctor vocabulum error, ita etiam Metrodorus vocabulum $\tau\epsilon\rho\rho\rho\iota\varsigma$ plurali Numero effert; cum autem ille quidem apte, hic vero inepte, ut consideranti fiet perspicuum, id faciat, hinc iterum, Acta Latina, quæ etiam quantum ad pluralem, quo utuntur, numerum exprimere voluerit, ei præluisse, haud prorsus immerito arguas.

alteroque item, 65 Verum, ut adhuc clarius res pateat, en eam alio præterea modo firmatam. Latina, quæ, ut supra jam monui, e codice nostro Fuldensi C QMS. 6 edituri sumus, S. Dionysii sociorumque Martyrum Acta num. 15 sic habent: Fidelibus suis (matrona Catulla) archana sui pectoris reservavit, ut subtracta preciosa corpora Martyrum beatorum in secto procul ab urbe memorata lapide in agello, quem segeti paraverat affuturum, latenter absconderent; qui iussa complentes, festinanter, quod eis præceptum fuerat, exequuntur; in binis eorumdem Actorum exemplaribus, quorum alterum habemus e Ms. Audomaropolitano acceptum, alterum codex noster PMS. 155 suppedilat, loco vocis secto, quæ una ex jam recitatis est, legitur vox sexto, et recte quidem, quantum opinor; præterquam enim quod lectioni isti etiam Dionysiana Passio, ab Hilduino conscripta, num. 34 congruat, Martyrum corpora sexto ab urbe Parisiensi lapide seu milliari in agello, sementi parato, occultari iussa fuisse, reque etiam ipsa fuisse occultata seu sepulta. Actorum auctor significare verosimillime, ne dicam indubie, voluerit, maxime cum Bosquetiana etiam, quæ, ut supra docui, ei præluere, S. Dionysii sociorumque Martyrum Acta, eodem ab urbe Parisiensi spatio seu in sexto, ut pariter

loquuntur, ab ea lapide, factum id esse, nolent. At vero, ut ad rem modo veniam, Metrodorus seu vulgata a Lamselio et Corderio Passionis Dionysianæ auctor, non loci, quo Martyrum corpora occultata seu sepulta fuerint, ab urbe Parisiensi distantiam assignat, sed in saxo, quod in agello, ad sementem parato, situm esset, $\epsilon\upsilon\ \tau\eta\ \pi\epsilon\rho\rho\alpha,\ \tau\eta\ \epsilon\iota\varsigma\ \mu\epsilon\rho\rho\acute{o}\nu\ \kappa\alpha\iota\mu\epsilon\eta\eta\ \pi\epsilon\delta\iota\acute{o}\nu,\ \tau\acute{o}\ \epsilon\tau\omicron\upsilon\mu\alpha\sigma\theta\epsilon\upsilon\ \epsilon\iota\varsigma\ \sigma\pi\epsilon\rho\acute{\alpha}\nu$, condita fuisse, dumtaxat tradit.

69 Quod cum ita sit, nequit sane ex hoc scriptore hausisse Actorum Latinorum auctor, quæ de loci, quo eadem corpora occultata seu sepulta fuerint, ab urbe Parisiensi distantia memoriæ prodit; contra autem ex hujus lucubratione illum, quæ de dictorum corporum loculo seu saxo, in quo fuerint sepulta, scribit, haurire potuisse, reque etiam ipsa, quod huc potissimum spectat, verosimillime hausisse, jam nunc subdenda ostendent. Nominibus, ablativo casu elatis, quæ locorum distantiam significant, præpositionem in præfigere syntaxeos exactæ leges non permittunt. Quapropter cum ista præpositio in supra laudato, quod codex noster Fuldensis exhibet, Actorum Latinorum exemplari (adi, quæ proxime recitavi, hujus verba) nomini lapis, adjunctoque huic, non numero ordinali sextus, sed Participis sectus, ablativo casu elatis, præfigatur, est sane, cur vocabulis iis, non loci, quo Martyrum corpora fuerint sepulta, ab urbe Parisiensi distantiam, sed sectum eccisumve lapidem seu saxum, in quo veluti in loculo fuerint sepulta; designari, existimetur. Quid si erga Metrodoro Actorum Latinorum, quod Fuldensi nostro esset simile, exemplar præluerit? Id enimvero reipsa factum, eumque proinde, quæ de Martyrum corporibus, in saxo, quod in agello, ad sementem parato, situm esset, occultatis seu sepultis scribit, e documento hujusmodi hausisse, verosimillimum, imo vero probe etiam certum, apparet. Ita autumo, tum quod alioquin, quo e fonte ea hausererit, edici haud queat; tum quod, vocabulo lapis, non tantum viæ mensuram seu milliare, sed etiam, et quidem primario, saxum significante, facillime factum esse queat, ut dicto vocabulo posteriorem hanc significationem, utpote cui id ex jam dictis prosit potius, quam obsit, in tali Actorum Latinorum exemplari inesse existimavit, in eaque etiam idcirco idem vocabulum loco cit. usurparit. En itaque, quod de Græca Metrodori lucubratione a Latinis Commentario huic subdendis Actis per interpretationem deprompta autumo, alio adhuc, ut facere statueram, argumento jam roboratum; ac id quidem tam validum apparet, ut ei, quo illam opinionem meam adhuc magis stabiliam, nihil amplius addendum rear.

70 Verum, inquires, Metrodori lucubratio seu Græca, quam Lamselius ac Corderius vulgarunt, S. Dionysii sociorumque Martyrum Passio a Latinis illis Actis in nonnullis etiam, quæ notari digna sunt, adjunctis haud parum differt. Hac enim, Philippum quemdam, Hispaniæ episcopum, cum, ut narrant, Dionysius Romam ad Clementem Papam Athenis venit, missusque ab hoc ad Occidentis partes fuit, diem extremum in regione illa clausisse, num. 4 memorant; contra autem, eundem Philippum tunc primum in Hispaniam a Clemente missum fuisse, elaborata a Metrodoro Passio notat. Adhæc, cum Dionysii fama ex annuntiato Evangelio longe lateque per Gallias fuisset dispersa, hanc etiam tum ad Domitiani imperatoris aures fuisse delatam

AUCTOR
C. B.

et adjuncto.

E

F

iis etiam, quæ
in contra-
rium facere
videntur,

AUCTORE
C. B.

tam, Acta Latina edenda dumtaxat tradunt; tunc autem etiam, de quo hæc ne verbum quidem, a Domitiano Dionysium ad palatium imperiale arcessitum fuisse, Metrodori lucubratio prodit. Fateor; hæc in binis illis capitibus, aliisque insuper minoris momenti nonnullis a Latinis, quæ edemus, Actis subinde dissonat; verum quid tum?

solutis, pro-
batur, vero-
simillime
fuit contexta

71 Horum exemplaria, quæ invicem in adjunctis discrepant, non pauca olim, uti e supra dictis liquet, fuere inventa; ac ipsa etiam quæ, ut ante monui, penes nos exstant, sex exemplaria, etsi quidem ab initio usque ad locum, quo de Dionysii sociorumque Martyrum corporibus furto sublati clanculumque sepultis agitur, ubique fere sat recte consonant, inde tamen ad finem usque haud parum ab exemplari, quod codex noster PMS. 155 exhibet, quinque exemplaria reliqua dissonant ac in eo inprimis, quod hæc quidem ab ipsismet, qui a Dionysio sociisque Martyribus ad Christum fuerant conversi, Christianis ecclesiam supra horum corpora fuisse constructam, dilucide tradant; illud vero, a Christianis aliis, qui serius vivere, rem hanc factam, haud obscure indicet. Quid si ergo, uti quantum ad hoc a dicto exemplari quinque alia exemplaria differunt, ita etiam quoddam olim, a quo exemplaria alia tum quantum ad Philippum, in Hispanias primum, cum Romam Dionysius venit, a Clemente missum tum quantum a Dionysio, ad Domitiani palatium arcessitum, differrent, exemplar exstiterit, idque in binis hisce capitibus Metrodorus expresserit? Nihil sane, quo minus et hoc et illud fieri potuisse credatur, repugnat, reque etiam ipsa factum, ex eo insuper verosimile potest videri, quod Latinorum, quæ edemus, Actorum exemplaria varia plurimum invicem in adjunctis discrepantia, non tantum olim fuerint reperta, atque hodie adhuc reperiantur, verum etiam cum Metrodoro, utut homine Græco, communicari, uti § seg. dicenda aperient, nullo negotio potuerint. Etsi itaque in duobus jam memoratis capitibus a Latinis, quæ edemus, Actis contexta a Metrodoro Græca Dionysii Passio dissonet, hæc tamen ex illis, ac proin, uti e jam supra dictis consequitur, etiam altera, quam Chiffletius edidit, verosimillime est concinnata.

§ V. Diversorum, ac nominatim eorum, quæ jam recensita, Actorum Græcorum ætas ac fides: cur nec hæc, nec Hilduiniana, et tamen, quæ § I memorata, Latina edenda, et qui cuncta, quæ ad Dionysium spectant, tractanda.

Passio, quæ
Metrodorum
habet aucto-
rem, ante,
annum 835;

Latina, quæ edemus, Dionysii sociorumque Martyrum Acta inter annum 750 et annum 800, uti, quæ supra de eorum ætate diximus, commonstrant, fuere conscripta; quod cum ita habeat, atque, ut jam docui, ex iisdem Actis Metrodori lucubratio promanarit, necesse est, ut hæc sane ante tempus, quod inter utrumque annum proxime dictum intercessit, non fuerit elaborata: verum ipsone id tempore illo intermedio, an serius est factum? Metrodorus, etsi

quidem Athenis a Paulo Apostolo Dionysium, Pharisensem episcopum, fuisse conversum, scribat, eum tamen, contra ac scriptores tum Græci, tum Latini, qui post scripta Hilduini Areopagitica seu post annum 835 floruerunt, facere solent, Areopagitæ titulo nusquam distinguit; quod cum ita sit, nec Acta Latina, quæ ei præluere, tituloque illo, ut supra jam monui, Dionysium non distinguunt, pure ac simpliciter, nulla etiam uspiam nominis cuiuspiam, argumento, quod tractabat, congrui, adjectione adhibita, interpretatus sit, lucubrationem suam ante scripta ab Hilduino Areopagitica seu ante annum 835 verosimiliter adornarit. Adhæc Tarasius, Constantinopolitanus ab anno 784 usque ad annum 806 patriarcha, sollicitè per legatos suos, num S. Dionysius, primus Athenarum episcopus, qui, subragato sibi Athenis episcopo, Romam sese contulisset, in Gallias inde missus gloriosoque deinde martyrio ibidem fuisset consummatum, inquiri jussit.

73 Ita in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto testatur Hilduinus, fidemque ea in re, utpote a qua haud multum ætate remotus vixerit, integram atque indubitam mereri videtur, maxime cum inquisitio illa vel in ipsis Galliis, natali Hilduini solo, vel, ut Chiffletius in sua de Uno Dionysio Dissertatione pag. 72 existimat, apud Hadrianum I Papam Romæ, unde facile ad Gallos rei notitia pervenire potuit, a Tarasii legatis instituta verosimiliter fuerit, idque, ut apparet, haud diu admodum post annum 784. Porro cum in rem dictam inquiri, et quidem sollicitè, Tarasius jussisset, necesse est, ut certe, num quod de Dionysio primo Atheniensi episcopo, Romam profecto martyriique deinde palmam in Galliis adepti, audierat, veritas esset consonum, dubitarit, et quidem non ob rationes qualescumque, sed ob tales etiam, quæ solidæ ei visæ fuerint; hæ autem, quantum opinor, e Gallorum de Dionysio Commentariis, Græceque ex his Sancti ejusdem per scriptores Græcos concinnatis, in quibus Atheniensis illius antistitis in Galliis missionem, toleratumque ibidem pro fide martyrium commemorari Tarasius noscebat, seu Vitis seu Passio-nibus verosimilibus (neque enim, quem potius fontem habuerint, facile assignes) fuerint enatæ. Jam vero, cum Tarasius in rem dictam verosimiliter haud statim tunc, cum dubitare de ea cœpisset, inquiri jussisset, verosimiliter jam ab anno circiter 780 ac forsitan etiam citius fuerint et Commentarii, quos memoravi, cum Græcis communicati, et Græce ex iis seu Vitæ seu Passiones, quales dici, conscriptæ.

74 Ac nominatim quidem lucubrationibus hujusmodi tum scriptis (plures enim, quæ modo perierint, fortassis etiam exstiterint) binas supra memoratas, quarum alteram, ut docui Chiffletius, alteram Lamselius ac dein etiam Corderius vulgaverunt, accensendas opinor; posteriorem quidem ob ea, quæ, nonnullis præmissis, infra sum dicturus; priorem vero, quod anonymus hujus auctor hoc modo sub initium apud Chiffletium loquatur: Dionysii beati Passio inventa est; Dionysii beati certamen, fratres, revelatum est; Dionysii desiderati et ab omnibus occultati sanctissimus finis illuxit; quibus verbis cum summum suum, uti hæc consideranti patescet, de Dionysii Passione recens inventa gaudium profiteatur, lucubrationem, in qua id facit, mox tunc, cum Passionem, quam memorat, inveniri contigisset, indubie adornarit, ac proin, cum hæc omni dubio procul non alia, quam ipsa illa Latina,

imo etiam
verosimiliter

E

F

tam hac quam
altera, a Chiffle-
tio vulgata,

A na, quam, ut num. 65 docui, sibi prælucentem habuit, Dionysii Passio exstiterit, tum statim, cum hanc habere incepit compertam. Verum quando nam id factum, seu, quod eodem recidit, quando nam primum Galli cum Græcis Latine conscriptos, qui Dionysium Parisiensem cum Areopagita confundeant, eove conducebant, Commentarios communicarunt? Anno 757, uti ad hunc apud Cointium num. 10, et apud Pagium in Criticis num. 6 et 7 videre licet, Constantinus Copronymus, imperator Constantinopolitanus, munera ad Pipinum, regem Francorum, misit, fuitque de stabilienda inter duos illos principes amicitia per legatos, ultro citroque missos, tractatum.

75 Idem Constantinus Copronymus præter jam dictam, alteramque, qua filiam Pipini Gisellam in matrimonium filio suo petiit, alias adhuc ad eundem Francorum regem legationes misit, ac celeberrimam quidem anno 764, de qua ad hunc num. 4 et seqq. Pagius in Criticis, ibidem etiam docens, legationem ad Constantinum a Pipino pariter missam tunc fuisse. Anno 781 (adi ad hunc num. 3 in Criticis eundem Pagium) Irene imperatrix ad Carolum Magnum legationem misit, qua hujus filiam natu majorem filio suo Constantino in matrimonium postulavit. Plurimum itaque commercii, quod aliis insuper eque certis indicis non paucis, apud historicos ac annalistas passim obtiis, haud difficulter posset probari, ab anno 757 ad annum usque 781 Græcos inter et Francos seu Gallos intercessit; ut sane hi cum illis Acta Latina seu hoc idiomate haud dudum, ut § 2 docui, post seculum octavum medium seu annum 750 conscriptos, qui Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem faciebant, aut hunc saltem a Paulo Apostolo Athenis fuisse ad fidem conversum, adstruebant, Commentarios communicare facillime tunc potuerint.

76 Quod cum sic habeat, re etiam ipsa id tum factum, vel ex eo verosimillimum apparet, quod Galli, § 3 a me memorati, qui alie a se imbutam de uno Dionysio, Parisiensi simul et Areopagita, opinionem propagare seu aliis instillare conatu omni ac nisu indubie studuerint, aptam adeo id Commentariis seu Actis Latinis præfatis faciendi occasionem neglecturi fuisse neutiquam videantur. Jam vero cum e supra dictis vulgata a Chiffletio Passionis Græcæ auctor mox tunc, cum Passionem Latinam seu hoc idiomate ecaratos Gallorum Commentarios, qui Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem faciebant eove conducebant, habuit compertos, adorandæ isti lucubrationi suæ manum admovent, fuerit hæc verosimillime jam ab anno circiter 780 ac forsitan etiam citius contexta. Hinc porro jam consequitur, ut verosimiliter tum circiter etiam Græca altera, quam supra memoravi, Dionysii Passio a Metrodoro fuerit conscripta; cum enim tam hæc, quam illa, ex iisdem, ut supra docui, Actis Latinis promanarit, nec altera alterius mentionem uspiam faciat, eodem circiter tempore ambæ verosimiliter fuerint contextæ. Atque ita modo, quam lucubrationes istæ ætatem habeant, sat prope defini; nunc quanti æstimandæ sint, subjungo.

77 Etsi quidem diu, imo, uti e jam allatis pronum est colligere, quinquaginta amplius annis ante scripta ab Hilduino Areopagitica seu ante annum 835 fuerint elaboratæ, vel ex eo tamen, quod, quemadmodum supra docui, e

Latinis fidei quam maxime sublestæ Actis promanarint, exiguo dumtaxat in pretio merentur haberi, nihilque, quod memoriæ produnt, certum atque indubitatum sola sua auctoritate queunt efficere. At vero, inquit, Metrodorus sub lucubrationis suæ finem ita loquitur: Neque enim a nostris moribus habuimus, aut a nostra prænotione, sed ex veteri narratione a nobis perfectum est; quæque pauca a certa firmaque antiquitate et a longis temporibus audivimus, ea, ut potuimus, litteris mandamus, non expositionem ex nobis ipsis ac temere aggressi, sed ut magnorum doctorum rerum gestarum narrationes habuimus, veriti Deum; hisce autem verbis, sese, quæ in lucubratione sua memoriæ prodit, e narratione vetusta firmaque antiquitate hausisse, haud obscure indicat. Fateor, sic habet; verum quid tum? Hincne forsitan consecrarium sit, ut Metrodorus saltem, utpote qui, quæ scribit, e vetustis ac certis monumentis hauserit, fidem integram sibi adjungat?

78 Minime vero: cum enim lucubrationem suam e Latinis, quæ edemus, Actis aut certe haud multum absmilibus concinnarit, quid si hæc, quæ, quemadmodum supra docui, magno haberi in pretio non merentur, illa ipsa fuerint certæ ac firmæ, ut perperam pularit, antiquitatis monumenta, e quibus, quæ in litteras misit, deprompserit? Quod si id, ut potest, fortassis displiceat, aliud certe ad objectionem factam, quod subdo, responsum displicere non poterit. Cum laudata Acta Latina in linguam Græcam, uti e supra dictis colliges, Metrodorus converterit, interpretis, quo functus est, officium facit, ut per veterem narrationem, certamque ac firmam antiquitatem e quibus, quæ memorat, sese accepisse, ait, non alios intellexisse fontes sit censendus, quam e quibus se hausisse, anonymus eorumdem Latinorum Actorum auctor affirmat eo loco, qui proxime recitatis Metrodori verbis respondet. Audi proin, qui ille ibidem seu num. 17 et seq. loquatur.

79 Ut hebetes, inquit, et indigni eorum (S. Dionysii ac sociorum Martyrum) vobis seriem passionis præsumpsimus intimare, non ex nostri ingenii capacitate aut proprii sensus industria, sed quod veterum fidelium nobis relatione patuit, et quæ ex parte in quibusdam paginulis veteranis pauca, ut potuimus, longe spatio interlita didicimus. Nam, sicut majorum cognovimus colloquio peritorum, timentium Deum et studio sanctæ caritatis ardentium, multa de beatorum virorum præclaro certamine... ob memoriam posteriorum sacris studuerunt indere cartis, sed... flammæ incendio feruntur esse consumpta. Quæ itaque anonymus Latinorum, de quibus hic, Actorum Auctor memoriæ in hisce prodit, partim ex antiquiorum seu seniorum relatione, partim e scriptis quibusdam vetustis, uti verbis recitatis ait, deprompsit, hosque adeo adornatæ ab illo scriptionis fontes duos Metrodorus per veterem narrationem certamque ac firmam antiquitatem intellexisse est censendus. Jam vero, cum Acta illa Latina, etiamsi et e seniorum relatione et e scriptis quibusdam antiquis hausta, fidem certam atque indubitam, ut § 2 docui, minime mereantur, quis duorum illorum fontium intuitu Metrodorianæ, quæ ex iisdem Actis Latinis per interpretationem promanavit, lucubrationi potius, quam ex hisce, ut dictum, pariter derivatæ Chiffletiani

nihil etiam
in hujus fa-
vorem

E

evineant, fi-
dem integram
meretur;

F

AUCTOR
C. B.

tiani anonymi scriptioni, valorem huiusmodi ac pretium adscribat? Nemo sane, nisi qui, quod in re non sit, educi ex ea posse, existimaret.

nec est, cui
vel Nicepho-
rus vel Me-
taphrastes.

80 Porro, ut alio sermonem jam convertam, nihil etiam suppetit, quod maioris facere suadeat vel duas, quas, Græce a Nicephoro Callisto et Simeone Metaphraste conscriptas, Græce etiam una cum interpretatione Latina editis a se Antverpiæ anno 1634 Dionysii Areopagitæ, ut nonnulli volunt, Operibus Corderius adiunxit, S. Dionysii Vitas, vel Græcum, quod dictis Operibus Græce et Latine, Cassinate monacho Basilio Millanio interprete, Corderius pariter adjecit, encomium, eidem sancto Dionysio a Michaële syn-gelo, seu, ut alii scribunt, syncello, presbytero Hierosolymitano, adornatum. Etenim et Nicephorus Callistus, et Simeon Methaphrastes, qui S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi confundunt, diu post varia, quæ idem faciebant, Gallorum cum Græcis communicata documenta, ac, quemadmodum inter omnes convenit, post ipsa etiam scripta ab Hilduino Areopagitica floruerunt; cum autem, Dionysium, postquam gladio martyrium jam finisset, amputatum sibi caput manibus propriis, quod et dicta Areopagitica tradunt, gestasse, ambo commemorent, sua verosimillime, imo indubie, vel ex hisce sublestæ omnino, ut infra dicam, fidei scriptis, vel ex similibus furfuris anterioribus Latinis aliis seu, qui e Latinis nati essent, Græcis fontibus hauserint; ac ego quidem, cum Sanctorum Vitæ martyrumque Passiones, a Metaphraste conscriptæ, a Græcis olim plurimum usurpari soluerint, tribusque amplius seculis post scriptoris huius ætatem Nicephorus floruerit, sua hunc ex ipsomet Metaphraste deprompsisse, sat verosimile autumo; huic autem, nisi quæ forsitan e proprio suo genio scripserit, Dionysianam, quæ a supra memoratis non nihil differret, Passionem præluxisse, vel ex eo suspicor, quod, non tantum, ut illæ, Dionysium caput suum, cum id jam recisum illi fuisset, aliquandiu manibus gestasse, sed et in mulieris, nomine Catullæ, sinum deposuisse, tradat.

vel etiam
Syncellus
maiori in
pretio habetur;

81 Ut ut sit, magni equidem in iis, quæ de Dionysio memoriæ produnt, Metaphrastem et Nicephorum faciendos non esse, satis superque etiam dictis liquet: quod autem ad Syncellum, qui, Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem pariter faciens, hunc a Paulo Apostolo ad fidem fuisse conversum, martyrioque deinde in Galliis coronatum, tradit, nunc spectat, etsi quidem verosimiliter (jam inde enim ab anno 830 floruisse narratur) ante scripta ab Hilduino Areopagitica seu annum 835, verosimillime tamen, non ante Gallorum Commentarios seu Latina cum Græcis communicata Acta, Græceque ex hisce ab anno circiter, ut supra docui, 780 ac forsitan etiam citius concinnatas S. Dionysii Vitas seu Passiones, suum de eodem hoc Sancto encomium adornavit. Quod cum ita habeat, ac via, quin illas ipsas aut certe huiusmodi lucubrationes ante oculos habuerit, dubitari queat, verosimillime, quæ de Dionysio commemorat, e luculentis dumtaxat fontibus seu nullius fere, uti e supra dictis colligere primum est, valoris monumentis deprompserit, ac proin nec ipse magno in pretio videtur habendus. Dispiciat nunc studiosus lector, an permulti illi, de quibus in sua de Methodiorum scriptis Diatriba num. 38 Leo Allatius, Methodii ac Syncelli auctoritate ad Apostolorum tempora Dionysium, Parisiorum patronum, merito referant, ac cum

Dionysio Areopagita faciant eundem; quod ad me D pertinet, id sane eruditorum nemini, re penitus inspecta, probatum iri, puto.

82 Præterquam enim quod ex dictis Dionysiana sublestæ, ut docui, fidei Passio, a Lanselio ac Corderio edita, ne Methodium quidem, contra ac Allatius putavit, habeat auctorem, et is et Syncellus, non e scriptoribus antiquis Græcis, sed vel e jam sæpius memoratis Latinis nullius fere, aut certe, ut supra ostendi, exigui admodum pretii Actis, vel e Græcis quidem scriptoribus, sed qui recentiores essent, atque ipsimet e Latinis adulterinæ notæ monumentis haussissent, sua de Dionysio narrata acceperunt, uti facile est perspicere tum e jam dictis ac mox infra de Methodio dicendis, tum vel maxime ex eo, quod ne unus quidem scriptor Græcus, qui vel paulo ante annum 780, nedum jam inde ab ævo haud multum a Dionysii ætate remoto, floruisse certo sciatur, Dionysium Areopagitam cum Dionysio, Parisiorum patrono, eundem faciat, aut etiam, hunc a S. Paulo Apostolo, quod e jam dictis Syncellus ac, teste Hincmaro mox laudando, Methodius scripsere, ad fidem fuisse conversum martyrioque deinde in Galliis coronatum, memoriæ prodant. Absit sane, ut, Syncellum, nedum Methodium, virum sanctitate illustrem hocque nomine Operi nostro ad diem, quo in Latinorum æque ac Græcorum Fastis sacris celebratur, xiv Junii jam insertum, confictas a se vel ab aliis de Dionysio huiusque ac sociorum martyrio et rebus gestis historias ex humani, quem ambierint, favoris studio pro sinceris ac genuinis venditasse, veritatemque adeo prodidisse, affirmem.

83 Ast quid, quæso, magni piaculi admittam, si ambos illos, qui a vitæ morumque probitate plurimum commendatur, scriptores aliquantulum magis, quam par esset, in credendis sublestæ fidei narrationibus faciles fuisse, in animum induxero ac porro affirmaro? Nonne Joannes Damascenus, aliique non pauci aut parisi aut certe haud multo minoris sanctitatis scriptores passim audiunt nimium creduli, hacque etiam de causa a viris non paucis eruditissimis iuxta ac piis, qui crisim etiam dumtaxat modestam minimeque severam exercent, hodie carpuntur? Et vero Syncellum credulitate nimia laborasse, vel ex eo liquet, quod, quemadmodum e jam dictis facile erues, vel Latinis adulterinæ notæ monumentis, vel Græcis, qui ex hisce hausissent, scriptoribus recentioribus fidem adhibuerit, suumque hisce de Dionysio sociisque Martyribus encomium accommodaverit; quod autem ad Methodium spectat, etsi quidem non iisdem, quibus Syncellus, similis tamen, aut adhuc deterioris notæ scriptis credidit. Res e jam nunc dicendis patescet. In elucubrata a sese Dionysii Passione memoriæ ea Methodius prodidit, quibus consona Hincmarus, Remensis archiepiscopus, in adolescentia sua legerat. Ita ipsemet hic scriptor, cum Methodii lucubrationem, Latinitate ab Anastasio bibliothecario donatam, legisset, in sua ad Carolum Calvum epistola, certe e supra dictis non serius, quam anno 877, conscripta, est testatus. Verba ejus eo spectantia, ut ut supra jam data, iterum huc transcribo. Recognovi, inquit, his, quæ ibi (in Dionysii nempe Passione, Græce a Methodio scripta, Latineque ab Anastasio reddita) scripta sunt, ea, quæ in adolescentia legeram, consonare; videlicet per quos et qualiter gesta martyrii beati Dionysii Sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem

qui posterior,
quamvis qui-
dem studio a
veritate non
declinavit.

nimia tamen
credulitate
peccavit, eo-
demque etiam
cuius Metho-
dus,

F

A tionem indeque ad notitiam Græcorum pervenerint.

quod, quæ
e laudata ab
Hincmaro,
qui ea adole-
scens legerat

84 *Per quos itaque ac qualiter seu qua ratione ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii Sociorumque Martyrum passio pervenerit, Hincmarus adhuc adolescens legerat, illisque duobus capitibus consonare ea, quæ in Methodiana Dionysii Vita seu Passione scripta erant, jam senex, seu cum dictam ad Carolum Calvum epistolam dedit, invenit. Verum ubi Hincmarus, quæ memorat, in adolescentia legerat? In S. Sanctini, ut post verba, proxime recitata, declarat, Vita, a Wandelmaro abbate in quaterniunculis valde contritis inventa, ac, quemadmodum supra docui, haud diu admodum post seculum octavum medium verosimillime conscripta; hæc autem, quæ prout ad calcem dictæ Hincmari epistolæ exhibetur, ad Carolum Calvum una cum hac missa fuit, post Dionysii quem statim ab initio Areopagitam diserte appellat, vitæ seriem, ad illud usque tempus, quo ad martyrium is fuit quæsitus, concise ac breviter expositam, sequentia isthæc, ad præsens argu-*

B *gumentum spectantia, verba suppeditat. Quos (misso scilicet a Domitiano ad Dionysium comprehendendum lictores) cum beatus Dionysius ad fines Parisiorum appropinquare comperit, Sanctinum et Antoninum ad se accersivit: quibus præcepit ut sermones et agones ipsius sollester intenderent, et memoriæ commendarent: ac quibus tormentorum generibus per passionum supplicia corporis vitam finiret conspicientes, Romanæ Sedis Pontifici, et fidelibus, quos tunc ibidem invenerint, (quia unde in orbem Christianorum persecutio procedebat, illic ardentius conflagrabat) per ordinem nunciare quantocius studerent: eosque obnixi deponerent, ut Atheniensium civibus ea nota facerent: quatenus et ipsi, Domino pro cursu laborum ejus expleto gratias agerent, et erga cultum ejus devoti fierent.*

S. Sanctini
Vita

85 Consummato siquidem beato Dionysio per martyrii palmam, Sanctinus et Antoninus, sicut eis præceptum fuerat, Romam iter aggredi maturaverunt: et venientes in Italiam, Antoninus valida febre correptus est. In cujus obsequiis per aliquot dies Sanctinus immoratus, consilio ac consensu ejusdem Antonini, ne præcepto beati Dionysii quacunque occasione impediretur, peragere cœptum iter disposuit: et sufficienter xeniis ac honestis linteis principi domus, in qua jacebat Antoninus, commissis, petiit et per Dominum obtestatus est eum, ut, si Antoninus convalesceret, exinde illi abundantissime ministraret: si vero vita decederet, honestissime sepeliret: et sic iter quod cœperat, peragendum arripuit. Et cum beatus Sanctinus fines Romanorum jam contigit, Antoninus vita decessit. Quem princeps domus, retentis omnibus, quæ sibi in obsequiis ejus commendata fuerant, stabuli sui, in quo animalia ejus manebant, axes levavit, et in fossam, ubi stercorea et urinæ animalium defluebant, projecti, et de super axes remisit. Quæ mox omnia Sanctinus per Spiritum sanctum cognovit, et cum maxima festinatione reversus ad domum, in qua Antoninum jacentem dimiserat, flens et dolens pervenit, et principem domus interrogavit: ubi est, inquiens, Antoninus frater meus carissimus? Is autem fictis gemitibus ac suspiriis, simulata mœstitia, mortuus est, inquit, et sicut mihi commisisti, ipsum honestissime sepelivi. Cui Sancti

Octobris Tomus IV.

nus; mentiris, inquit, fili diaboli. In sterquilinum projecisti eum, virum sanctum et justum: et nunc veni mecum ad stabuli locum, in quem projecisti eum.

86 Is autem, timore percussus, non est ausus reniti, quin cum eo veniret ad locum, ubi eum projecerat. Et levantes inde axes, Sanctinus cum lacrymis clamavit voce magna, dicens: Antoni-
ne frater, in nomine Domini nostri Jesu Christi, pro cujus nomine et amore passus est pretiosus martyr Dionysius, surge et perficiamus simul obedientiam, quam idem pater et magister noster communiter nobis præcepit. Et statim Antoninus, stercore obvolutus surrexit: quem Sanctinus, de stabuli fossa extraxit, et diligentissime lavit, et mundis ac honestis vestibus induit: sicque offerentes Deo sacrificium laudis, Eucharistiæ corporis et sanguinis Christi participati sunt: et accipientes cibum confortati sunt, et iter cœptum aggredientes, Romam, auxiliante Domino; pervenerunt. Et jam beato Clemente martyrio coronato, in eadem Sede sanctum Anacleum, natione Græcum de Athenis, qui fuerat a beato Petro Apostolo presbyter ordinatus, consecratum Pontificem invenerunt. Cui per omnia, sicut beatus Dionysius eis præceperat, actus et martyrii ejus ordinem narraverunt. Perfectoque negotio, ad civitatem Meldensium reversi, ubi sanctæ prædicationi ac piis operibus insistentes, Sanctinus plenus fide et virtutibus, ac bonis operibus, ad cælestia regna transivit. Cui Antoninus in Episcopatu successit, et per plures annos in sancto officio degens, cum multiplici bonorum operum fructu et animarum luero migravit ad Dominum.

acronis
C. B.

hic exhibetur,

87 *En per quos ac qualiter seu qua ratione secundum ea, quæ Hincmarus, adhuc adolescens, in Vita S. Sanctini legerat, ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii sociorumque Martyrum Passio pervenerit. Verum quis, quæso, artis criticæ adeo parum hodieque sit peritus, ut illam, qua id factum sit, rationem pro fabulosa prorsus ac commentitia non habeat? Quod ad me pertinet, vel totam, qua exponitur, narrationem jam datam, vel nullam unquam sola sua seu lectione seu expositione confutatam existimo. Quid enim? Dionysium, martyrio proximum, Sanctino et Antonino, quæ in ea memorantur, dedisse in mandatis, id enim vero, uti a primorum Christianorum moribus quam maxime abhorret, ita omni prorsus veritatis specie destituitur. Adhæc quod de Antonino, in itinere Romam versus febri correpto, e vivis isthac sublato, in sterquilinum conjecto ac deinde a S. Sanctino, cui absenti, quæ de illo gesta fuerant, Spiritus Sanctus revelarat, ad vitam revocato, in dicta narratione etiam refertur, adeo absonum, adeo absurdum, adeo insulsum primo etiam intuitu apparet, ut vix uspiam aliud occurrat, quod anilis commenti speciem apertius præferat. Atque hæc vel sola, aliis etiam non paucis, quæ eodem conducentia possent afferri, silentio præteritis, narrationem, de qua hic, ac proin ea etiam expositam, qua ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii martyrium pervenerit, rationem fide omnino indignam, nec nisi pro puro ac puto figmento habendam, ostendunt.*

88 Jam vero, cum res ita habeat, fueritque quantum ad rationem istam, teste e jam dictis

AUCTORE
C. B.
pro veris ac
genuinis ha-
buerit, labo-
ravit, cum-
que sublestr.

Hincmaro, Vitæ S. Sanctini seu num. 84 et binis
segg. jam datæ ex hac narrationi consona S. Dio-
nysii Passio, a Methodio conscripta, consecra-
rium fit, ut hic scriptor is fuerit, qui, quæ fabu-
losa prorsus essent ac commentitia, pro veris ac
genuinis facile etiam admittere potuerit, ac proin
ut non minus, quam Syncellus, credulitate nimia
laboravit. Nec hoc tantum jam explanatus Metho-
dii cum S. Sanctini Vita seu cum fictitia, quam
ex hac jam dedi, narratione consensus nos docet,
verum etiam anteriora, seu Latina, seu, quæ e
Latinis fontibus promanassent, Græca S. Diony-
sii Acta, a Methodio (talita enim huic, uti e supra
dictis, simulque ex eo, quod non nisi post Gallo-
rum de Dionysio Commentarios, cum Græcis
communicatos, imo non nisi, uti infra docebo,
post seculum nonum aliquamdiu jam inchoatum
scriptioni manum admoverit, facile colliges, ve-
rosimillime præluxerint) ad lucubrationem suam
concinnandam adhibita, sublestræ exstitisse fidei;
etsi enim, uti ex omnibus supra jam dictis eruere
pronum est, et ab ante memoratis Latinis, quæ
B Metrodoro et Chiffletiano anonymo præluxere,
Actis et ab elaboratis pariter per hos lucubra-
tionibus Græcis distincta seu diversa indubie
fuerint, fabulosam tamen, quam supra e S.
Sanctini apud Hincmarum Vita jam recitavi,
narrationem fuerint verosimillime etiam com-
plexa.

quæ adhibuit
Acta fidei
fuerint, lu-
cubratio ejus

89 Atque hoc postremum, seu fabulosam, quam
dixi, narrationem in Actis, a Methodio adhibi-
tis, contentam fuisse, hæcque insuper seculo octa-
vo medio aliquantulum exstitisse posteriora, mi-
hi sane verosimillimum apparet; ultimum qui-
dem, quod fabulosa illa ac commentitia narratio
ab anonymo Vitæ S. Sanctini, quæ, ut supra do-
cui, post seculum octavum medium fuit conscri-
pta, auctore primum litteris commendata, ex
eaque dumtaxat deinde a scriptore altero in
Latina Dionysii Acta illata verosimillime fuerit;
primum vero partim hanc ipsam ob causam, par-
tim etiam quod, cum S. Sanctini Vita, in qua, ut
dictum, narratio illa primum fuit signata, cum
Græcis, ut apparet, communicata nunquam fue-
rit, ad verum quam proxime accessurus is videat-
ur, qui, hanc vel e Latinis, vel certe e Græcis,
quæ e Latinis promanassent, Dionysii Actis Me-
thodius hausisse, adstruxerit. Utut sit, cum illa
equidem seu Latina seu Græca Dionysii Acta,
ad quæ, ut dictum, Sancti hujus Passionem
Methodius verosimillime exegit, sublestræ, ut jam
docui, fidei fuerint, consequens est, ut lucubra-
tio illa, etsi modo, contra ac e supra dictis fa-
ctum est, non periisset, magno tamen in pretio
haud esset habenda, nec multum adeo iis, qui
Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem
faciunt aliæ eo spectantia adstruunt, suffragari
posset.

utut etiam
ante annum
822 elabora-
ta et e va-
riis, quæ
Anastasius

90 Nec refert, ab iis, qui duos Dionysios ne-
gant, Methodium tunc, cum Romæ apud Pa-
schalem Papam Nicephori, patriarchæ Constan-
tinopolitani, apocrisiarium ageret, stylo histori-
co S. Dionysii res gesta esse prosecutum, lucu-
brationemque, qua id fecit, Romæ abs illo fuisse
relictam, apud Leonem Allatum in scripta ab
hoc de Methodiorum scriptis Diatriba num. 40
contendi; etsi enim hac in re illis, quod scripta
a Methodio Dionysii Passio, cum Caroli Calvi jus-
su diu fuisset quæsitæ, Romæ tandem, uti apud
Surium in sua ad hunc imperatorem epistola
Anastasius Bibliothecarius testatur, fuerit reper-
ta, assentiendum, ut mihi equidem apparet, vero-

simillime sit, ac proin Sanctus ille Constantino-
D politanus patriarcha inter annum 810 et annum
822 (tunc enim, uti, quæ de eo apud nos ad diem
xiv Junii dicta, ostendunt, Romæ apocrisiarium
egerit) suam de Dionysio lucubrationem verosi-
millime elaboravit, consecrarium hinc tantum
fit, ut, quæ in hac memoriæ prodit, ex Hilduini
Areopagitici, anno demum 835 circiter scriptis,
non acceperit; at non item, ut quæcumque apud
scriptores antiquiores Græcos prolixius de Dio-
nysio exposita repererat, in compendium, ut vol-
uit, retulerit seu scripta epitome contraxerit.
Anastasius quidem, qui Dionysii Passionem, a
Methodio scriptam, Latine vertit, pauca hunc de
multis præcedentibus scriptis exceperisse, in sua
mox iterum laudata ad Carolum Calvum epistola
nos docet; verum multa illa præcedentia, quæ com-
memorat, scripta a Græcis antiquioribus fuisse
concinnata, non edidit.

91 Fuerunt, ut supra docui, jam dudum ante
annum 822 a Gallis, imbibitum a se de uno Dio-
nysio, Parisiensi simul et Areopagita, opinionem
propagare omni nisu studentibus, commentarii
hunc in finem confecti seu Acta Latino idiomate
conscripta atque etiam cum Græcis communica-
ta. Quapropter, cum Commentarios seu Acta hu-
jusmodi, et quidem plura, Methodius, dum Romæ
ex dictis inter annum 810 et annum 822 versaretur,
verosimillime, ut facile potuit, ita etiam
reipsa præ manibus habuerit, multa illa, e quibus
Dionysii Passionem, a Sancto illo tunc scriptam,
compendio esse compositam, Anastasius in præ-
fata epistola indicat, præcedentia scripta verosi-
millime haud alia fuerint, quam vel, quæ a Gallis
Latine essent conscripta, mox laudata, vel quæ
ex hisce promanassent, Græce idiomate, nisi
forsan et hæc et illa Methodio præluxisse malis,
a scriptoribus Græcis exarata. Jam vero, cum
res ita habeat, omniatque illa seu Græco seu La-
tino sermone expressa monumenta magni faci-
enda e supra dictis haud fuerint, Methodius
fidem certam atque indubitam, quam, ut docui,
vel e solis, in quibus, de qua supra, fabulosa ac
commentitia e S. Sanctini Vita primitus accepta
narratio reperiebatur, Dionysii Actis adhibitis
amisit, neutiquam sane vel e tempore, quo scri-
psit, vel e documentis, quæ, teste Anastasio, ad
scribendum adhibuit, iterum sibi adjungere seu
recuperare potest; ut proinde maneat, contex-
tam ab illo lucubrationem seu S. Dionysii Pas-
sionem, etsi adhuc exstare, magno in pretio,
ut jam supra statui, haud habendam, iisque adeo,
qui Dionysium Parisiensem cum Areopagita
confundunt, haud magnopere etiam suffragatu-
ram.

92 Verum qualiscumque tandem fuerit illa, Hanc nihilo-
quam Methodius conscripsit, S. Dionysii Passio, minus, uti et
Hilduinus equidem tam hanc, quam supra me- haud melioris
moratas haud melioris ex dictis notæ binas alias, notæ supra
quarum alteram Chiffletius, alteram Lamselius memoratas
ac Corderius vulgarunt, ad lucubrationem, qua
Dionysii gesta martyriumque est complexus,
concinnandam verosimiliter adhibuit. Id quidem
is scriptor nusquam aperte edicit; verum in sua
ad cunctos sanctæ Catholicæ matris Ecclesiæ
filios num. 1 sic scribit: Visum est mihi, etiam
in hac parte quiddam sudoris impendere, ut no-
titiam de ordine conversionis et prædicationis
atque adventus Romam, seu triumphalis mar-
tyrii beatissimi Dionysii, quæ maxime Græco-
rum continetur historiis et quasi sepulta anti-
quorum seriniis apud Latinos non modica por-
tione

A tione servabatur oblecta, in lucem.... reduce-
rem; quibus verbis cum nomen Historia plurali
numero esset, non unam tantum, sed plures
etiam Græcorum historias, id est, breviuscu-
las, ut verosimillimum apparet, de Dionysio
a Græcis scriptas lucubrationes, seu (neque
enim Græcorum generis alterius historiæ, quæ
hic ab Hilduino relata maxime ex parte conti-
neant, notæ sunt) Sancti ejusdem Græco sermone
exaratas Passiones sibi ante oculos fuisse, sat cla-
re indicat; cum autem, quam memorat, de Dio-
nysio notitia apud Latinos, ut ait, non modica
portione serrata oblecta, maximamque partem
in Græcorum Historiis seu Græco idiomate exa-
ratis S. Dionysii Passionibus fuerit contenta,
tales lucubrationes verosimiliter non tantum ante
oculos habuerit, sed et ad dictam notitiam in scri-
pta a se Dionysii Passione lectori exhibendam
adhiverit.

Dionysii
Passiones,
spuriæque,

93 Ac ego quidem, cum Hilduinus, nihil Græ-
cos scriptores (antiquos scilicet, neque enim
alias, quod memorat, verum esset) de Dionysii
Areopagitæ obitu, quod hujus transitus propter
terrarum distantiam penitus illis fuerit incogni-
tus litteris mandasse, factamque Dionysii a B.
Clemente Papa in Gallias missionem in Latino-
rum paginis commemorari, in suo ad Ludovi-
cum imperatorem rescripto affirmet, duo hæc seu
S. Dionysii in Gallias missionem ac obitum seu
martyrium omniaque eo spectantia, quæ in Areo-
pagiticis suis memoriæ prodit, e Latinorum scri-
ptis, ac nominatim quidem e Latinis, quæ ede-
mus, aut saltem haud multum absimilibus Actis,
maximeque e supra memorata Visbii conscrip-
tione, cui et Missæ duæ Hymni que item duo, § 3
memorati, addi queunt, illum hausisse, in animum
induco; pleraque vero, quæ de Dionysii Romani
adventu omnibusque hunc prægressis commemo-
rat, accepisse fere vel ex Aristarchi ad Onesipho-
rum epistola, vel e Græcorum historiis seu supra
memoratis aliisque similibus (neque enim, quo et
plures aliæ ei præluisse credantur, quidquam
obstat) Græce exaratis Dionysii Passionibus, qua-
rum tamen nullum vel subobscurum etiam dum-
taxat indicio uspiam designat, forte quod e Latino,
quem sibi prælucentem habuit, Passionis Dio-
nysianæ libello seu e Latinis, quæ edemus, Actis
concinatas esse, observavit, hincque illas desi-
gnando nihil sese momenti ad suas de Dionysio
narrationes adjecturum, existimavit.

quæ supra
recensui,
scripta ad
Areopagiticæ
concinna-
da Hildui-
nus adhibuit

94 Nec illa tantum, sed alia adhuc, quæ nullo
patenter indicio designat, scripta Hilduinus sibi
prælucentia habuit ac fortassis etiam ad suam de
Dionysio lucubrationem elaborandam adhibuit.
Audi, qui in suo ad Ludovicum imperatorem re-
scripto num. 7 loquatur. Et, inquit, hæc, de Dio-
nysio nempe scripta, quæ habemus, ut exorata
priorum nostrorum venia dicamus, addita et ne-
gligenter relicta reperimus; et alia, necdum
prolata, quia non adhuc sunt ad liquidum enu-
cleata, nos possidere lætamur. Ita ille; verum
qualiacumque, quæ in lucem prolata seu passim
cum aliis, dum Arcopagitica sua scriberet, com-
municata nondum fuisse, Hilduinus hic innuit,
scripta illa fuerint, ea equidem, quæ etiam for-
tassis, ut jam dixi, scriptor is adhibuerit, chara-
cteris haud melioris, quantum reor, exstiterint,
quam supra memorata, id est, quam Visbii con-
scriptio, quam Aristarchi ad Onesiphorum
epistola, quam Latina, quæ edemus, S. Diony-
sii Acta, ac tandem etiam quam alia, quæ
ex hisce promanarunt, Græca seu a Metho-

dio seu a Metradoro Chiffletianoque anonymo con-
scripta; quæ omnia cum vel fictitia vel certe suble-
stæ admodum, ut supra docui, fidei sint, iisque
nihilominus fere omnia, quæ in Dionysianis Actis
a se contextis memoriæ prodit, Hilduinus super-
struat, merito enimvero, scriptorem hunc, etsi
quidem, quæ scribit, veritati consona bona fide
crediderit, testimonia tamen, quæ, ut dictis suis
fidem conciliet, allegat, vel e scriptis apocryphis,
vel certe fini isti minime idoneis accepisse, Histo-
riæ litterariæ Franciæ scriptores tom. 4 pag.
611 promuntiant.

95 Atque ita modo de Hilduinianis Dionysii
Actis, lutulentisque, e quibus hæc promanarunt,
fontibus satis superque, quantum reor, est actum;
nunc omnia, quæ eo spectant ac in medium huc
usque allata sunt, studiosus lector æqua lance ex-
pendat, nec dubito, quin futurum sit, ut littera-
rium illum Hilduini fatum contemnendum nullo-
ve in pretio habendum censeat; quod ad me perti-
net, eum, ego reor, nec ipsi de uno Dionysio, Pa-
risiensi simul et Areopagita, opinioni, cui tamen
roborandæ fuit productus, patrocinari pondusce
illum posse adjicere. Quid plura? Lucubratio-
nem hujusmodi, cujus totum prope argumentum
vel e commentitiis vel e nullius fere fidei mo-
numentis est acceptum, indignam prorsus cen-
seo, ut locum in Opere nostro obtineat. Huic
quidem spuria etiam ac nullius pretii Sanctorum
Acta, ut vel lecta, quam parvi fieri mereantur,
ipsamet prodant, subinde inserimus; verum id
dumtaxat facimus, cum vel typorum beneficio
vulgata nondum sunt, vel, si vulgata quidem sint,
paucorum tamen dumtaxat in manibus versari
noscuntur; Hilduiniana autem S. Dionysii Acta
non tantum apud Malernum Cholinum, præ-
missa eis Matthæi Galeni Præfatione, Colonia
Agrippinæ anno 1563, ac deinde iteratis anno
1565 typis Parisiis fuere in lucem emissa; ve-
rum etiam in amplissimam, quæ in bibliothecis
passim reperitur, Actorum collectionem, a Surio
curatam, exstant illata; ut pariter in Opus
nostrum, quo et legi queant et vel lecta suble-
stam suam fidem ipsamet prodant, inferri mi-
nime debeant.

Isthæ idcir-
co non eden-
tur, uti nec
ulla

E

96 Hinc etiam fit, ut nec ulla e Græcis, quæ et
ipsa, utpote e fabulosis Actis Latinis deprompta,
sublestæ, ut jam docui, fidei sunt, Dionysii Actis
supra jam recensitis atque a Chiffletiano anony-
mo, Metrodoro, ac Metraphaste contextis, ad Com-
mentarii hujus calcem, cum vel apud Chiffletium
vel apud Corderium, a quibus edita sunt, legi pos-
sint, edenda existimari, uti nec a Syncello ador-
natum, quod a Corderio pariter, ut supra docui,
in lucem est emissum, Dionysii encomium. At
vero, cum Acta Latina, § 1 alibi que jam sæ-
pius memorata, quæ, quemadmodum § 2
docui, sublestæ etiam ac nullius fere fidei sunt,
typis hactenus nuspiam fuerint excusa, huic
ea Commentario, uti me facturum, § 1 jam
monui, subjungam, non tantum ut lecta, quam
sint parvi faciendæ, ipsamet manifestent, verum
etiam ut, cum a lectore et cum contextis ab Hil-
duino Actis, et cum scripta a Metrodoro ser-
mone Græco Passione fuerint collata, vel ita am-
bobus hisce scriptoribus illa præluxisse, ac
totum etiam propemodum scribendi argumentum
eorum posteriori suppeditasse, evadat perspi-
cium, sicque, non Latina, quæ edemus, Acta e Me-
trodorianis Græco idiomate conscriptis, sed, quod
§ vi docui, hæc ex illis promanasse, unusquisque,
qui ambas hasce lucubrationes sese inter
conferre

Acta Græca
cur autem
supra me-
morata Latina
edenda,
F

ACTOR
C. B.
et quo ordi-
ne, quæ ad
Dionysium

conferre gravatus haud fuerit, dilucide perspiciat.

67 Porro, ut quod e præsentis § argumento adhuc restat, expediā, in dictis, quæ Commentario huic subjecturus sum, Latinis Actis S. Dionysius, quem Parisensem episcopum faciunt, Athenis a S. Paulo Apostolo, quod de S. Dionysio Areopagita sacræ Paginæ referunt, conversus fuisse num. 3 narratur; sic autem, duobus Dionysiis, ut ut duntaxat (adi num. 21) subtimide, confusis, tam quæ ad Dionysium Parisiensem, quam quæ ad Areopagitam spectant, uni eidemque Dionysio, qui Areopagita simul et Parisiensis fuerit episcopus, et ibi et aliis locis attribuantur. Quod cum ita habeat, nec nisi, quæ ad Dionysium Areopagitam spectant, discutienda illustrandaque hic veniant, non omnia, quæ in iisdem Actis de Dionysio, Parisiensi simul et Areopagita, memoriæ prodita inveniuntur, sed ea duntaxat, quæ a scriptoribus etiam, ambos Dionysios non confundentibus, litteris mandata ac Dionysio Areopagitæ adscripta inveniuntur, in prævio hoc Commentario discutiam usitatoque apud nos, ubi opus fuerit, more illustrabo, reliquis, ut examinetur ac porro dilucidentur, ad

Commentarium, Actis S. Dionysii, Parisiensis episcopi, præmittendum, remissis. Sic quia, tum quæ de capite, a S. Dionysio, cum huic amputatum illud jam fuisset, portato, tum etiam de Sancti ejusdem ac sociorum Martyrum corporibus, muliere quadam adhuc ethnica, nomine Catulla, curante, furto sublati sextoque ab urbe Parisiensi lapide seu milliari terræ mandatis in subdendis Commentario huic Actis narrantur, haud etiam ab iis, qui a Dionysio Parisiensi Areopagitam distinguunt, litteris commendata huicque attributa reperiuntur, minime in hoc Commentario examinanda discutiendave arripiam. At vero, sciscitabitur forsitan modo non nemo; an iis etiam duntaxat, quæ et in Actis edendis memoriæ prodita, et a scriptoribus, qui Dionysium Parisiensem cum Areopagita non confundunt, posteriori huic Sancto adscripta inveniuntur, examinandis debiteque, cum id visum fuerit congruum, illustrandis operam navabis?

spectant,
cuncta tra-
ctanda sint,
declatur.

68 Neutiquam enimvero, sed iis etiam, quæ, quamvis, non in Actis, sed alibi tantummodo memorantur, spectare tamen ad S. Dionysium Areopagitam comperero. Attamen cum ea, quæ de Operibus, S. Dionysio Areopagitæ per plures auctores adscriptis, sacrisque hujus Sancti nostri lipsanis scripta inveniuntur ad eumque proinde spectant, seorsum a reliquis omnibus, quæ in prævio hocce commentario discutienda venient, commodius, ut apparet, queant tractari, Actis edendis, in quibus ne verbo quidem memorantur, appendices duas subjungam, quarum altera de Sancti nostri reliquiis, altera de Operibus, nomine ejus circumferri solitis, eique etiam reipsa per nonnullos, maxime olim, adscriptis, tractabo. Ceterum etsi quidem, quæ de duobus Dionysiis, Areopagita et Parisiensi, invicem distinguendis disputanda occurrunt, tam ad unum, quam ad alterum e binis illis Sanctis spectent, in hoc tamen de Areopagita Commentario, eorumque, qui hunc cum Dionysio Parisiensi confundunt, an contra eorum, qui alterum ab altero distinguunt, opinione sit standum, examinabo, quod modo de Dionysio Areopagita, et non nisi post de Parisiensi sim acturus, lectorumque, antequam etiam, quæ de alterutro horum Sanctorum narrantur, discutere aggrediar, alterum ab altero distinguendum, edoceri, conveniat; cum autem, ut id, statim atque potest,

efficiatur, præstare etiam videatur, omnibus modo ac singulis, quæ sub Dionysii Areopagitæ Actorum Passionumque nomine veniunt, lucubrationibus discussis, pretioque, in quo quæque habendæ videantur, determinato, § proxime sequenti sat prolixum, quo de Dionysio Areopagita a Parisiensi distinguendo disserere, validioraque, quæ eo conducunt, argumenta proferre decrevi, tractatum exordior, huic postea reliqua, quæ ad Dionysium Areopagitam spectant, hocque in Commentario examinanda elucidandaque jam monui, subjuncturus.

§ VI. Quanam ac quali sorte opinio, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit, pluribus seculis sit usa; qui seculo proxime elapso, cum diu obtinisset, valide oppugnari cœpta ac tandem ab eruditis fere omnibus fuerit deserta.

Opinionem, quæ Dionysium Areopagitam cum Dionysio, Parisiensi antistite ac martyre, eundem facit, ante scripta ab Hilduino Areopagita seu ante annum 835 nonnullorum animos jam occupasse, nemo ibi inficias, qui, quæ hactenus disserui, attento animo evolaverit. Imo vero eandem opinionem jam inde etiam a seculo octavo circiter medio obtinere incepisse, litterisque insuper a Gallis, apud quos erat exorta, haud diu admodum post fuisse commendatam, suadet vel sola, utpote in qua ab auctore, Galliano, ut dubitandum non videtur, monacho, Dionysius, Parisiorum apostolus, Areopagita existisse diserite tradatur, num. 26 atque alibi adhuc laudata S. Sanctini Vita, ab Hincmaro, Remensi archiepiscopo, cum adolescens adhuc esset, lecta, ac e supra dictis anno circiter 700 aut 770 conscripta. Hilduinus quidem in sua ad cunctos Ecclesie Catholice filios Epistola num. 2 ait: Ceterum neminem sani capitis hæc minus acceptare putamus, quia anteriori tempore repetita non fuerant, cum liquido noseat, quod is, qui creavit omnia simul, noluit revelari cuncta, vel cunctis simul; verum hæc scriptoris illius verba nec de opinione, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit, nec de aliis quibuscumque abs illo de Dionysio memoriæ proditis, veluti hæc tempore anteriori repetita seu litteris mandata non fuerint, debent intelligi, sed de adhibitis ab eodem, quæ in lucem antea protracta ac laudata non fuerint, monumentis antiquis. Liqueat id vel ex eo, quod verbis mox recitatis isthæc proxime præmittat: Verba itaque a veracibus de eo (Dionysio nempe) scripta, et simpliciter in unum collecta, et, si nostræ imperitiæ fuerint indignati, ad veterum monumenta recurrant, quia nos, non nostra, nec nova euidem, sed antiquorum antiqua dicta de antiquis admodum tomis eruimus, et, veritatis sinceritate servata, paginis manifestioribus indimus.

100 Nec id tantum, quod jam dixi, ex his verbis liquet; verum etiam ab Hilduino asseverari, sese omnia, quæ de Dionysio scribit, ac proin etiam, quæ de unico Dionysio, Areopagita simul

Opinio, quæ
duos Diony-
sios confun-
dit, haud
diu, postquam
obtinisset,

litteris etiam
a Gallis fuit
mandato,
longeque

A simul et Parisiensi, memorat, e monumentis antiquioribus hausisse. Et vero nominatim quantum ad hoc postremum rem ita habere, aut saltem Hilduinum, contra ac nonnulli adstruxerunt, opinionis, quæ ambos Dionysios, Areopagitam scilicet et Parisiensem, confundit, primum inventorem non esse, iterum vel e sola S. Sanctini Vita, sæpius jam laudata, diuque, uti e supra dictis patet, ante Hilduini ætatem scripta, palam est, utpote in qua S. Dionysius Areopagita cum Parisiensi apertissime confundatur, seu quod eodem recidit, hi duo Dionysii pro uno atque eodem habeantur. Porro nec litteris tantum ea opinio, cum primum obtinere cepisset, a Gallis fuit commendata; verum etiam (modo enim, quam fortunam eadem deinceps habuerit, exponere aggredior) haud diu admodum a dicto seculo VIII medio, nationis illius, ut apparet, monachis, qui inter Galliarum Apostolos Dionysium Areopagitam, celeberrimum illum, ac in sacris Litteris memoratum S. Pauli Apostoli discipulum, numerari, genti suæ valde honorificum existimabant, potissimum agentibus, longe lateque disseminata ac propagata ac occasione, quam supra exposui, cum ipsis, qui et eam adoptarunt, Græcis communicata, non paucos ante scripta etiam ab Hilduino Areopagitica seu ante annum circiter 835 paronos fuit adepta.

B 101 Quam verum id sit, fas est colligere tum e Tarasii, Constantinopolitani ab anno 784 ad annum usque 806 patriarchæ, facto, qui, num Dionysius, primus Atheniensium episcopus, Romam, subrogato sibi Athenis episcopo, adisset, martyrioque deinde in Galliis coronatus fuisset, sollicite per legatos suos, Hilduino, cui hac in re, ut supra docui, credendum, in Areopagiticis teste, inquiri iussit, remque ita habere edoctus opinionem, quæ illum Sanctum nostrum cum Dionysio Parisiensi confundit, propense, ut apparet, concessit; tum etiam e supra laudatis binis Dionysii Vitæ seu Passionibus, a Metrodoro et Chiffletiano anonymo (alteram, a Methodio contextam, in argumenti partem, quod perierit, non adduco) certo ante annum, uti ex ante ea de re allegatis liquet, 820 conscriptis, quæ, quamvis quidem Dionysium Areopagitam et Parisiensem in unum aperte non conflent, eo tamen conducentia, seu posteriorem hunc Sanctum a S. Paulo Apostolo Athenis fuisse conversum, Romam hinc primum, ac deinde in Gallias, ubi et martyrium subierit, S. Clementis Papæ jussu migrasse, memoriæ produnt. Adhæc Adrianus I, qui ab anno 772 ad annum usque 795 Romanam S. Petri Cathedralam occupavit, libros, S. Dionysio Areopagitæ a pluribus adscriptos, Fulrado, Sandionysiano in Francia abbati, donavit, ut Mabillonius in Annalibus Benedictinis lib. 31, num. 42 testatur, eosdemque libros seu Opera anno 827 Michaël Balbus, Orientis imperator, ad Ludovicum Pium, Occidentis imperatorem, dono etiam misit; cum autem id et Adrianus et Michaël, ut ita iis, quos munere illo honorabant, gratificarentur, indubie fecerit, prior quidem, a Fulrado, posterior vero, a Ludovico Dionysium Parisiensem et Areopagitam pro uno atque eodem haberi, verosimillime existimarit.

C 102 Et vero Fulradum quidem re etiam ipsa pro uno atque eodem ambos Dionysios habuisse, vel ex eo præterea apparet, quod e Sandionysianis monachis exstiterit, hique verosimiliter jam tum Dionysium, monasterii sui patronum, cum Areopagitam fecerint eundem; quod autem ad Ludovicum Pium imperatorem pertinet, se in eadem

etiam opinione fuisse, ipsemet is princeps prodit, utpote in supra memorata Epistola, qua Hilduino, ut S. Dionysii gesta conscriberet, in mandatis dedit, Dionysio Parisiensi Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomine insigniri solent, haud obscure adscribens, aliæque insuper, quæ idem suadere nata sunt, suppeditans, uti, qui illam apud Surium inspexerit, haud difficulter comperiet. Porro ex eo, quod imperator præfatus Dionysium Parisiensem cum Areopagitam eundem existimarit, neutiquam mihi dubitandum apparet, quin tum etiam eidem opinioni, maxime post scripta ab Hilduino Areopagitica, Galli magno numero adhæserint. Verum, etsi id ita sit, defuisse tamen tunc etiam atque antea non videntur, qui hisce contradicerint, duosque Dionysios, Areopagitam scilicet et Parisiensem, invicem distinguendos, contenderint, eorumque saltem, qui contrarium adstruerent, opinionem silentio suo, cum loquendi de ea daretur occasio, improbarint. Anonymus Gestorum Dagoberti regis auctor, Sandionysianus in Francia monachus, a Chesnio tom. 1 Scriptorum Historiæ Francorum editus, vel anno circiter 750, vel, quemadmodum (adi Historiæ Franciæ Scriptores tom. 4, pag. 163 et seq.) aliis placet, anno circiter 780 aut adhuc paulo serius floruit; is autem, etsi fuscè historiam inventionis corporum SS. Dionysii et sociorum ejus describat, ecclesiam magnificentissimam a Dagoberto rege sanctis Martyribus ædificatam commemoret, anathemata a rege appensa minutatim enumeret ac tandem monasterii Dionysiani fundationem amplissimosque ei a rege Dagoberto collatos redditus late prosequatur, nusquam tamen Dionysii, qui Areopagita simul et Parisiensis episcopus fuerit, mentionem facit.

103 Ac Morinus quidem, qui, anno circiter 750 anonymum illum, aniles etiam fabulas stylo suo ornare solitum, floruisse, existimavit, e dicto illius de Dionysio, Areopagitam simul et Parisiensi antistite, silentio, nondum tunc, cum scriberet, vel levissimam rumusculi de Dionysio, qui Areopagita ac Parisiensis simul fuisset episcopus, auram Dionysianos monachos agrumque Parisiensem afflante, haud prorsus inepte De sacris ordinationibus part. 2, cap. 3, num. 1 concludit; verum cum, laudatum auctorem anonymum haud citius quam anno circiter 780 scripsisse, verosimilius pulem, eum ego, utut ab anilibus fabulis admittendis minime alienum, de Dionysio tamen, Areopagitam simul et antistite Parisiensi, non meminisse reor, quod, quamvis quidem, cum scriberet, jam esset, quæ ambos hosce Sanctos in unum conflant, exorta opinio, probanda tamen hæc illi neutiquam sit visa. Res quidem certa non est; verum Hilduini equidem ac Ludovici Pii ætate seu cum horum prior Areopagitica sua scriberet, exstitisse etiam, qui opinioni, duos Dionysios, Areopagitam et Parisiensem, confundenti, contradicerint, indubitatum apparet. Liquet id enim ex ipsismet Hilduini Areopagiticis, utpote in quibus hic scriptor eos, qui Dionysium Areopagitam cum Parisiensi confundentium opinioni contradicere, oppositamque tueri audebant, refellere conetur. Textus duos, eo præcipue spectantes, quorum alterum num. 8 et seq., alterum num. 13 et binis seqq. in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto suppeditat, huc, si non integros, quod prolixiores sint, ex parte saltem transcribo.

104 Prior sic habet: Ceterum super garrulitate levitatis eorum mirando defecimus, qui contententes,

AUCTOR
B. C.

cum Areopagitica sua, uti horum binis,

F

qui hæc transcribuntur, textus

ac late tum disseminata, a plurimis etiam

fuit adoptata, haud ita tamen, quin etiam tunc,

ANCORA
C. B.

contententes, hunc Dionysium Areopagiten esse non posse, ad munimentum sui hæc, quæ sequuntur, inaniter contrahunt: venerabilem videlicet et sanctum Bedam presbyterum, dixisse in tractatu Apostolorum Actuum, Areopagiten Dionysium, non Athenarum, sed Corinthiorum fuisse episcopum, addentes, eundem inibi diem obisse; et quoniam libellus Passionis istius testetur, hunc a Clemente Pontifice Romano episcopum ordinatum, et in has Galliarum partes fuisse transmissum; quia etiam Passiones diversorum sanctorum Martyrum, sub variis imperatoribus interfectorum, contineant, eosdem cum hoc sanctissimo Viro has partes adisse, quod ipse senatorum manifeste refellit auditus. Et quod Gregorius Turonensis, sicut in Passione sancti Saturnini legisse se dixerat, sub autumatione memoret, istum ipsum tempore persecutionis Decii sub beato Sixto cum aliis sex episcopis, quorum Vitæ vel Passiones nequaquam ejus dictis in ratione temporum consonant, in has regiones fuisse directum. Ecce omnis minus scientium sibi ipsi discordans autoritas, cui velut

B ex superfluo propter satisfactionem insipientium respondemus, cum veram ex hoc sancto Pontifice et martyre narrationem veracium historiæ præ manibus habeamus, primo quidem petentes, ut in hoc jure contentiosi ab albugine contracta arrogantia ex usurpata sapientia, qua videri se sciolli volunt, oculos tergant, quo perspicacia perspicaciter, et vera fideliter relegant, et, si non nisi unum oculum aperuerunt, quando legerent, quod per subreptionem venerabilis Beda presbyter in præfato Opere secus, quam debuit, dixerat, ubi idem se reprehendit, et reprehensorum suorum vocem præveniens retractationem scripsit, scrobem, in qua oculus alter esse debuerat, aperiant.

manifestant,
Hilduinus
conseribere
contradictum
a nonnullis
fuerit:

105 Posterior vero his verbis concipitur: Tantis igitur et tam manifestis testimoniorum assertionibus de hoc sanctissimo et antiquissimo Patre ad liquidum elucubratam et propalatam omnibus scire volentibus veritatem, et ita nescire volentibus ingestam certissimam rationem, ut, etiamsi velint, quod ex illo verum est, ignorare non possint; cesset, quod idem Areopagites non sit Dionysius, exitiabilis et profana nimis contentio; quia qui famam martyris derogare aliquo modo gestit, veritati sine dubio, cui testimonium perhibens, tanta transfretando maria, in tam longinquam regionem exularet, et pro ea pati sic acerbissime sustulit, detrahere cæca fronte et imbecilli virtute contendit. Nam, ut vere impius et perversus judicandus erit, qui post tot ratas sententias opinioni suæ hinc aliquid animo perverso tractandum reliquerit, ita quisquis post veritatem repertam quiddam ex hoc ulterius dubitaverit, quoniam ex studio mendacium querit, comes et discipulus ejus, qui ab initio mendax et pater mendacii extitit, non immerito rectorum decreto erit. Ita hactenus Hilduinus, qui cum, ut dixi, verbis datis eos, qui duos Dionysios, Areopagitam et Parisiensem, distinguendos asserebant, refellere seu confutare conetur, imo etiam id contententes, argumentis, quibus utebantur, in medium adductis, acerrime, quod et verbis aliis, textui postremo recitato subjectis, facit, perstringat, impensumque abs illis pro sua stabilienda opinione conatum, veluti exitiabilem et profanam nimis contentionem, traducat, enimvero sua ac proin etiam Ludovici Pii ætate, seu saltem cum Areopagitica

sua scriberet, fuisse, qui duos Dionysios in unum constantibus contradicerint, oppositamque insuper in opinionem abierint, luculentissime prodit.

106 Nec porro deinceps, etsi et Areopagiticis suis, et summa, qua pollebat, auctoritate suam de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi, opinionem non paucis amplectendam curavit, non ita tamen hanc, ut etiam plerisque saltem adminiculantibus Sandionysianis monachis, promovere ac propagare apud omnes potuit, quin toto, quo haud diu admodum post scripta Areopagitica vivere desit, seculo ix adhuc superaverint, qui eadem haud adherentes in contrariam partem abierint, ambosque Dionysios, Areopagitam scilicet et Parisiensem episcopum, invicem distinxerint. Ado, qui anno 860 e monacho Benedictino creatus est Viennensis in Gallia archiepiscopus, in Martyrologio suo, quod, quemadmodum Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione e Mabillonio num. 131 docet, sub annum 858, priusquam ad cathedram illam eveheretur, aut forte paulo etiam citius contexit, duos Dionysios, alterum tertio, alterum nono mensis Octobris die, celebrat. Ac de priori quidem, quem Areopagitæ titulo distinguit, ad dictum tertium Octobris diem ita scribit: Natalis sancti Dionysii Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, et primus apud Athenas ab eodem Apostolo episcopus est ordinatus, et sub Hadriano principe post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera glorioso martyrio coronatur, ut Aristides Atheniensis, vir fide sapientiaque mirabilis, testis est in Opere, quod de Christiana religione composuit. Hoc Opus apud Athenienses summo honore colitur, et inter antiquorum monumenta clarissimum tenetur, ut peritiores Græci affirmant; de posteriori vero, quem Parisiis seu, ut ait, apud Parisium martyrio coronatum memorat, ad diem Octobris ix sequentia hæc verba suppeditat: Septimo Idus Octobris apud Parisium natalis sanctorum martyrum Dionysii episcopi, Eleutherii presbyteri, et Rustici diaconi: qui beatus episcopus a pontifice Romano ad Gallias directus, ut prædicationis operam populis, a fide Christi alienis, exhiberet, tandem Parisiorum civitatem devenit, et per aliquot annos sanctum opus fideliter et ardentem executus, a præfecto Fescennino Sisinnio comprehensus, et cum eo sanctus presbyter Eleutherius et Rusticus diaconus gladio animadversi martyrium compleverunt.

107 En itaque seculi ix scriptorum unum, qui, quamvis etiam Hilduini Areopagitica, utpote Sandionysiano hoc abbate ætate posterior, comperta habere potuerit, verosimillimeque etiam legerit, stabilitæ tamen in illis de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi episcopo, opinioni neitiquam adhesit, sed contra invicem binos hosce Sanctos distingui, existimavit, uti ex iis, quæ infra pro opinione de duobus Dionysiis adducam, magis patescet. Aiunt quidem, qui duos Dionysios non admittunt, unum eundemque ab Adone bis commemorari; ast id perperam illos, quo petitum contra opinionem suam et sancto illo martyrologo argumentum eludant, comminisci, infra ostendam, cum responsurus sum ad ea, quæ amplectendæ a nobis ac porro probandæ de duobus Dionysiis, Areopagita et Parisiensi, invicem distinguendis reque ipsa distinctis, opinioni queunt opponi. Nunc, quod de opinione contraria ab Hilduino quidem seculo ix plurimum propagata, nec tamen ab omnibus tunc admissa, imo

quod et toto
adhuc, uti
ex tum vi-
vente qui

F

A imo contra a non paucis rejecta certe in dubium revocata, asserui, probare pergo. Carolus Calvus imperator anno 875 in S. Dionysii Passionem, a Methodio patriarcha Constantinopolitano Græce conscriptam, inquiri jussit, cumque diu illa multumque frustra fuisset quaesita, Romæ tandem in cœnobiorum maximo fuit inventa; tunc autem Anastasius Bibliothecarius, qui hæc nos in sua supra plus semel jam laudata ad imperatorem illum epistola docet, Græcam istam Methodii lucubrationem in sermonem Latinum convertit, atque ad eundem imperatorem misit.

hicque recitat
Anastasi biblio-
thecarii.

108 In ea porro sequentia isthæc, quæ ad præsens nostrum institutum faciunt, quæque una cum aliquot aliis id, quod jam dixi, probantibus, transcribo, subministrat verba: Passionem sancti iheromartyris Dionysii, quondam Areopagite, postque Athenarum antistitis, quam Romæ legi, cum puer essem, quamque a Constantinopolitanis legatis audieram secundum jussionem vestram diu quesitam, tandemque in maximo cœnobiorum, Romæ sitorum, repertam, etiam inter diversos languores positus, arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi, quantum potui, auxiliante Deo; etsi non ex toto verbum e verbo, sensum tamen penitus hauriens. Cesset ergo jam quorundam opinio perhibentium, non esse Areopagitem Dionysium eum, qui apud Parisium corpore ac virtutibus redolet, cum hoc et Græcorum quoque stylus cum Latina lingua concordans testetur et prædicet: in qua profecto natus est, et in qua celsa Scripta sua contexuisse probatur; Ita hactenus laudatus scriptor, qui, quamquam quidem Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem faciat, hisce tamen verbis apertissime sane, uti nemo non fatebitur, declarat, tum adhuc, cum dictam epistolam scriberet, seu anno, ut supra monui, 876 existisse nonnullos, qui Dionysium Areopagitam a Parisiensi diversum esse, contenderent.

quidquid
contra ex
Hincmaro
possit argui,
verbis

109 Hincmarus quidem, Remensis archiepiscopus, in epistola, quam haud diu e supra dictis, postquam, quæ jam memorata est, ab Anastasio fuisset exarata, ad Carolum Calvum imperatorem, addito ei quaternunciorum de Vita S. Sanctini, supra jam sæpius memorata, exemplari, pariter dedit, hunc loquitur in modum: Propterea exemplar eorum (Actorum videlicet S. Sanctini) quod mihi retinui, vestro devoto et bono studio offerendum putavi, ut, si quæ sunt illorum reliquæ, qui negabant, dominum et patrem nostrum, patronum vestrum, Dionysium esse Areopagitem, a beato Paulo Apostolo baptizatum et Atheniensem ordinatum episcopum, et in Gallias a beato Clemente directum, ex his, quæ Græca testificatio, et sanctæ Sedis Romæ attestatio, et Gallicana intimat contestatio, ratum et in hac causa, quod longe ante nos dictum est, recognoscant; quia veritas sæpius exagitata magis splendescit in lucem; quibus verbis cum sese dumtaxat, an tum, cum dictam epistolam scriberet, illorum adhuc, qui Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem negassent, reliquæ superessent, dubitare insinuet, fuerit fortassis nonnemo, qui sibi in animum inducat, et Anastasium minus accurate locutum, et tum, cum hic et Hincmarus dictas suas ad Carolum Calvum imperatorem darent epistolas, aut nullo prorsus, aut certe non nisi paucos admodum, qui Dionysium

Areopagitam a Parisiensi distinxerit, in Galliis existisse. Verum, si res ita tum habuerit, ut quid Carolus Calvus in Dionysii Passionem, a Methodio patriarcha exarata, tam sollicite, ut Anastasius in sua ad imperatorem illum epistola verbis mox recitatis prodit, nec Hincmarus diffitetur, inquiri paulo ante jussuratur?

110 Ex eo verosimillime id princeps ille fecerit, quod, cum a nonnullis Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem præfracte negari, intelligeret, hincque, an illis, an contra aliis qui contrarium sentirent, adhærendum foret, dubius hæreret, conscriptam a Methodio, viro sanctissimo, Passionem, quo ex hac, utram dissidentium partem amplecteretur, dispiceret, consulere voluerit, maxime quod in ea fors scripta esse audivisset, e quibus omne ea de re dubium posset deponi. Jam vero cum res ita habeat, hæc sane argumento est, tum adhuc, cum suas ad Carolum Calvum epistolas Anastasius et Hincmarus scriberent, in Galliis existisse nonnullos, qui non tantum, an unus idemque cum Dionysio Areopagita esset Dionysius Parisiensis, dubitarint, verum etiam duos hosce Sanctos invicem distinguendos contenderint; ut fors Hincmarus de iis, qui Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem nagabant, dubitantis potius, quam affirmantis in modum loqui voluerit, ne quid, quo utcumque in suo de re dubio confirmari imperator posset, suppeditaret. Ut ut sit, Usuardus, qui, quemadmodum Sollierius noster in sua ad hunc Præfationem num. 160 docet, Martyrologium suum sub idem tempus seu anno circiter 875 contexuit, ac jam sæpius laudato Carolo Calvo imperatori inscripsit, tertio Octobris die Dionysium, post gravissima tormentorum genera, teste, ut ait, Aristide, martyrio coronatum, ac deinde nono mensis ejusdem die Dionysium, cum sociis martyribus, Eleutherio et Rustico, passum commemorat; ita autem, uti infra in argumentis, quæ pro stabilienda de duobus Dionysiis opinione adducam, monstrabo Dionysium Areopagitam a Parisiensi non secus ac Ado, distinguit; ut vel hinc haud immerito arguas, tum adhuc, cum Anastasius et Hincmarus suas, de quibus supra, ad Carolum Calvum scriberent epistolas, seu anno 876 in Galliis existisse, qui saltem, binos illos Sanctos invicem distinguendos, existimarint.

testimoniisque
aliunde

E

F

111 Nec tum tantum, sed et nonnihil serius hanc adhuc placuisse nonnullis opinionem, pari seu potius eodem argumentandi modo non inepte colligas e Benedictina monasterii S. Galli monacho Nothero, Balbulo, aut, si maxis e contextu abs hoc Martyrologio, nisi fors is, nihil omnino de duobus Dionysiis, seu distinguendis seu non distinguendis, cogitans, in re, de qua hic, Adonis dumtaxat, ut sæpe alias, vestigia presserit. Etenim Martyrologus ille, qui isthanc lucubrationem suam sub Formosi Papæ, uti ipsemet ad vii Kalendas Maii asserit, Pontificatu, ac proin inter annum 890 et annum 897 (spatio enim inter duos hosce annos medio Romanam S. Petri cathedram Formosus occupavit) in monasterio Sangallensi composuit, tertio Octobris die Dionysium, quem Areopagitam diserte appellat, ac deinde nono mensis ejusdem die Dionysium, cui Eleutherium et Rusticum in martyrio socios adjungit, in concinnato a se Martyrologio pariter commemorat. Verum quid hic Usuardi et

petitis probatur,

AUCTORIS
C. B.

et *Notheri*, quæ dumtaxat, opinionem de duobus *Dionysiis* seculo nono nullum provento adhuc obtinuisse, monstrare nata sunt, testimonia adduco, dum aliud, quod, illam insuper tum fuisse acriter propugnatam, evincit, in promptu est? *Monachus anonymus*, qui duobus miraculorum *S. Dionysii* libris anno circiter (adi *Sæculum* 3 *Benedictinum* part. 2 pag. 342 num. 20) 577 tertium adiunxit, non pauca in sua ante hunc *Præfatione*, quo eos, qui *Dionysium Parisiensem* pro *Areopagita* habere nollent, redarguat, in medium adducit, itaque etiam illos in lucubrationis suæ serie perstringit: *Increduli autem*, dum extinguere volunt nomen *Dionysii Atheniensis* et *Areopagite*, habeantur non solum altera pars *Fescennini Sisinnii*, interfectoris ejus; verum etiam propter odium et invidiam, qua servitoribus illius derogare convinctur, spiculo beati *Joannis* perfodiuntur decentis: *Omnis*, qui odit fratrem suum, homicida est; quis autem scriptorem illum seu ita locuturum, seu quæ, ut dicit, in lucubratione sua facit, facturum fuisse, existimet, nisi tunc, cum scriberet, fuissent, qui *Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facientibus* contradicissent, opinionemque contrariam præfate sustinuisent?

seculo IX la-
bente est fa-
ctum, dein-
ceps tamen
illa opinio.

112 Atque ita, quin verosimillime toto adhuc, qui *Dionysium Parisiensem* ab *Areopagita* distinguere ac porro distinguendum contendere, seculo nono exstiterint, dubitaturum non pulem, qui, quæ jam de re hac disputata sunt, utcumque expenderit. Ast num deinceps seculis insequentibus reperti pariter fuere, qui tum certe longe lateque disseminatæ ac a plerisque, ut apparet, admissæ de uno *Dionysio*, *Areopagita* simul et *Parisiensi* episcopo, opinioni contradicere contrariamque sustinere sint ausi? Fuisse enim verò subinde, qui, num vere *S. Dionysius Areopagita cum Dionysio Parisiensi* unus esset atque idem, seculo nono jam elapso dubii adhuc atque ancipites hæserint, imo, re etiam ipsa alterum ab altero esse distinctum, existimarint, mihi sat verosimile, ne dicam, omnino certum atque indubitatum, apparet; verum fuisse etiam semper, qui hanc opinionem suam publice contra eos, qui contrariam amplecterentur, seu scribendo, seu disputando tueri sint ausi, ad veritatis speciem haud æque prope reor accedere. Cur ita quantum ad primum animo comparatus sim, expono. *Launoyus* in sua *Responsionis*, a *Milleto* ad *Sirmondi* de duobus *Dionysiis* *Dissertationem* factæ, *Discussionem* cap. 19, variis et seculo, ut ait, septimo, octavo et nono variarum ecclesiarum ac monasteriorum *Martyrologiis*, quæ, quod alio die *Dionysium Areopagitam*, alio *Parisiensem* episcopum et martyrem homonymum annuntient, hunc ab illo distinguere videntur, in medium adductis, varia etiam, in quibus idem, ut apparet, fit, e decimo aliisque quinque subsequentibus seculis variarum ecclesiarum *Martyrologia* recenset; hinc autem scriptor ille, et ecclesias et monasteria: quibus illa usui fuere *Martyrologia*, utriusque *Dionysii* distinctionem publico usu assertionem confirmasse, concludit; rectene, an secus, dispi- ciamus.

etsi etiam
subinde opi-
nionis con-
trariæ de
duobus Dio-
nysiis

113 *Milletus* in sua ad *Sirmondi* de duobus *Dionysiis* *Dissertationem* *Responsione*, laudata omnia *Martyrologia* pro uno ac solo, utpote, quod, statim atque seculo nono fuisset compositum, in ecclesiis fere omnibus lectitari soluerit, *Usuardi Martyrologio* esse habenda, contendit; verum

etsi quidem, ei hac in re assentiendum, quantum ad omnia et singula illa *Martyrologia* haud videatur, *Launoyo* tamen etiam, qui ecclesias omnes monasteriaque omnia, in quibus prælegi solvere præfata *Martyrologia*, utriusque *Dionysii* distinctionem assertionem suam confirmasse, opinionemque adeo de duobus *Dionysiis*, *Areopagita* uno, *Parisiensi* altero, adhæsisse vult, assentiri haud possum. Quid ni enim factum esse queat, ut *Martyrologia*, a *Launoyo* loco cit. recensita, in quibus, ut contendit, duo *Dionysii* apertissime invicem distinguuntur, in enumeratis ab eodem scriptore locis sacris fuerint prælecta, nec tamen hæc omnia et singula *Dionysium* unum ab altero distinguendum putarint? *Martyrologium Romanum* hodiernum, in quo *Dionysius Areopagita cum Parisiensi* citra omnem controversiam confunditur, in omnibus propemodum ecclesiis ac monasteriis solet prælegi, nec tamen hæc omnia loca sacra seu qui ad ea spectant, *Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi* unum esse atque eundem, arbitrantur, uti nemo non fatebitur. Neutiquam itaque e laudatis per *Launoyum*, de quibus interim sermonem, infra adhuc faciendum, videsis, seculi 10 et quinque sequentium *Martyrologiis* consecrarium est, ut tum, quæ *S. Dionysium Areopagitam a Parisiensi diversum* statuit, opinio ab omnibus fere ecclesiis, uti is scriptor velle videtur, fuerit recepta. Verum, etsi id ita sit, opinioque contraria, quæ *S. Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem* facit, plurimorum animos tunc occupasse, temporisque lapsu magis ac magis semper invaluisse videatur, tunc tamen etiam non defuisse subinde, qui opinionem de duobus *Dionysiis* fuerint sectati, sat verosimile vel ex iisdem *Martyrologiis* apparet, quod scilicet horum saltem quædam habeant auctores, qui, non *Martyrologi* anterioris exemplo, sed existimatione, qua, instituto rei examine, *Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinctum* putare, alio hunc, alio illum die annuntiarint.

114 Certe seculo saltem decimo, imo et undecimo ac duodecimo ex omnium animis nondum fuisse eandem opinionem depulsam, argumento sunt *Fulbertus*, *Carnotensis* ab anno 996 usque ad annum 1007 episcopus, et *Abelardus*, *Sandionysianus* seculo duodecimo monachus, scriptis suis clarissimus, quorum prior *S. Dionysium*, *Parisiensem* episcopum, *S. Piatonis*, quem sub *Maximiano* martyrium subiisse docet, socium facit; posterior vero, quod *S. Dionysium*, monasterii *Sandionysiani* patronum, eundem non esse cum *Areopagita*, asseruisset, a *Sandionysianis* monachis horumque abbate, quos inter, et ipse a singulari prorsus ac turpi, qui occasione *Heloißæ* ei obvenit, casu monachus factus, vivebat, pessime est habitus, uti tum in ejus *Vita*, anno 1720 a *Gervasio* typis *Parisiensibus* vulgata, tum alibi memorie proditum ac porro probatum invenitur. Adhæc *Innocentius III*, qui ab anno 1198 ad annum usque 1217 *Ecclesiæ Catholicæ Pontifex* præfuit, in *Bulla* ab ipsismet *Sandionysianis* monachis producta, quam ad monachos *Sandionysianos*, cum ad hosce *S. Dionysii* (*Corinthiine*, an alterius, infra discutiemus) allatas e *Græcia* reliquias mitteret, anno 1215 dedit, hunc loquitur in modum: *Utrum gloriosus martyr et pontifex Dionysius*, cujus venerabile corpus in vestra requiescit ecclesia, sit ille censendus; qui *Areopagita* vocatur, ab *Apostolo Paulo* conversus, diversæ sunt sententiæ diversorum. Quidam namque fatentur

nonnulli ad-
huc sectatores
exstiterint.

A fatentur, Dionysium Areopagitam in Græcia fuisse mortuum et sepultum, aliumque Dionysium extitisse, qui fidem Christi Francorum populis prædicavit. Alii vero asserunt, illum post mortem beati Pauli venisse Romam et a sancto Clemente Papa in Galliam destinatum, aliumque fuisse, qui mortuus est in Græcia et sepultus; utrumque tamen egregium in Opere et sermone præclarum.

opud plerosque, seculi maxime 14 et 15, nemine contra dicente, 115 Hæc Innocentius III Papa; ut partim hinc, partim ex aliis jam dictis indubitatum evadat, nonnullos adhuc, qui Dionysium Areopagitam a Parisiensi diversum esse, existimarint, seculo decimo binisque proximæ sequentibus, imo et seculo tertio decimo, extitisse. Verum anne tunc etiam, qui opinionem illam publice seu scribendo seu disputando propugnare sint conati, extiterint, haud æque, ut jam supra indicavi, est certum; neque vero id facere, tutum satis ac securum ubique fuisset, uti, quod mox de Abelardo narravi, ostendit. Ita scilicet tum opinio, quæ Dionysium Areopagitam cum Dionysio, Parisiensi episcopo ac martyre unum esse atque eundem adstruit, apud plerosque, maxime monachos, invaluerat, ut, qui palam ei contraire Hilduini Areopagitica impugnare auderet, pro homine, qui Sanctissimo Galliarum patrono, ipsique adeo huic regno vellet detractum, haberetur. Crevit porro temporis lapsu, iis potissimum, qui Hilduini Areopagitica corruptaque S. Martialis Lemovicensis, Austremonii Arvernenensis, Saturnini Tolosani, Luciani Bellovacensis Eugenique martyris Acta præfracte tuebantur, agentibus, eadem de uno Dionysio Areopagita simul et Parisiensi, opinio, ita ut scriptores omnes qui seculo quarto decimo et seq. de Dionysio, Parisiensi episcopo ac martyre, tractarunt, manibus pedibusque, ni rem reliquerint intratam, in opinionem, quæ hunc cum Areopagita eundem facit, concesserint. Bellinus quidem in Martyrologio, quod seculo quinto decimo senescente condidit, tertio Octobris die Dionysium, martyrio, teste Aristide, coronatum, nono vero mensis ejusdem Dionysium, episcopum et martyrem Parisiensem, celebrat, itaque hunc ab illo distinguere videtur.

B 116 Verum an id fecerit Usuardi dumtaxat, quem præ oculis habuit, exemplo, an vero quod, re sedulo examinata atque ad veritatis trutinam expensa, Dionysium Areopagitam a Dionysio, Parisiensi episcopo et martyre, diversum putarit, dubium apparet atque incertum; ut proinde Martyrologus ille haud faciat, ut quod de opinione, quæ Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi eundem facit, a scriptoribus etiam seculi decimi quinti admissa, asserui, veritati minus congruat. Porro non tantum, ut jam dixi, seculo quarto decimo et sequenti celeberrima illa de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, opinio apud scriptores passim obtinuit, verum etiam, jam inchoato seculo sexto decimo, plurimorum animis firmissime adhuc inhæsit. At vero, hoc eodem seculo jam senescente, revocari iterum in dubium cœpit, quemadmodum me docet, qui tum floruit opinionique de uno Dionysio adhæsit, Cardinalis Baronius, ita in suis ad Martyrologium Romanum Annotationibus hodie scribens: Sat scio, eam questionem de Dionysio, Parisiorum episcopo, sitne censendus ille idem, qui ex Areopago ad Christi fidem, ac inde ad Atheniensis ecclesiæ regimem assumptus fuit, jam ante

scriptores obtinuit; seculo vero 16 senescente, in dubium revocata, eoque deinde, C

annos septingentos agitatam ac definitam, a nonnullis iterum deduci in controversiam; quibuseum in Annal. Eccles. prolixior est mihi disputatio. Hæc ille; ac quæstio quidem de Dionysio, unusne sit, an duplex, quam ante annos septingentos definitam fuisse, hic ait, a memorato per scriptorem illum tempore, aliis pro uno, aliis pro duplici Dionysio stantibus, controversi perrexit, donec tandem a Jacobo Sirmondo, Societatis nostræ sacerdote, pluribusque deinde aliis, hunc secutis, eo successu opinio de uno Dionysio fuit impugnata, ut, quamvis etiam, qui Opusculis, hunc in finem per illos conscriptis, Opuscula alia opponerent, minime tum defuerint, illius tamen primum apud non paucos vacillare fides, ac deinde temporis lapsu passim omnibus displicere inceperit.

117 Hinc porro res eo devenit, ut hodie non nisi pauci admodum inveniantur, qui vel Dionysium Areopagitam cum Dionysio, Parisiensi episcopo ac martyre, eundem faciant, vel etiam opinionem, quæ alterum ab altero distinguit, revocent in dubium. Qui res facta sit, expono. Launoyus in variorum, quæ de duobus Dionysiis, Atheniensi et Parisiensi, elaborarat, Opusculorum collectione, anno 1660 Parisiis excusa, mox ita, paucis dumtaxat præmissis, lectori præfatur: Annus... agebatur millesimus sexcentus vigesimus nonus, cum vir clarissimus Jacobus Sirmondus antiqua Galliæ Concilia edidit, et in tomos tres distribuit. In altero refert Ludovici Pii ad Hilduinum epistolam, qua jubet Imperator, ut ille vitam sancti Dionysii conscribat. Sirmondus in suis ad hunc tomum observationibus hæc de argumento epistolæ tradit. "Præmitti solet Hilduini Abbatis "sancti Dionysii Areopagiticis. Hujus enim epistolæ mandato Hilduinus Areopagitica sua scripsit, primusque omnium Dionysium Parisiensem eundem cum Dionysio Areopagita Episcopo Atheniensium esse docuit, cum ab omnibus antea distinguerentur; adeo ut in antiquis, nunc etiam omnium Ecclesiarum Galliæ Martyrologiis alius dies natali Dionysii Atheniensis adsignetur v Nonas Octobris, alius natali Dionysii Parisiensis vii Idus ejusdem mensis: atque hoc ipsum utriusque natalis discrimen observet etiam in Martyrologio suo Usuardus, qui paullo ante Hilduinum, Carolo Magno regnante, in ipsa Parisiorum urbe scribebat in monasterio sancti Germani, ubi et vetusta ejus operis, quæ rei fidem faciant, exemplaria servantur."

118 "Gallorum autem de Dionysio suo sententiam ignorasse vel dissimulasse Usuardum quis credat? Joannes denique Erigena, seu Scotus ejus ævi scriptor in epistola ad Carolum Calvum, quam Latine Græcorum Dionysii operum versionem suæ præfixit, ad hanc Hilduini de unico Dionysio novam tum sententiam alludens, non veterum, sed modernorum, hoc est, sui temporis hominum assertionem fuisse, ait. Tam multa porro et tam aperta sunt, quæ Dionysium Parisiensem ab Atheniensi distinguant, ut mirum sit reperi aliquos, qui in tanta luce nihil videant. Reclamant tamen, et ut duos Dionysios in unum redigant, vehementer contendunt, nec contra rem discuti, aut in questionem vocari patiuntur, quasi Parisiensium parum intersit providere, ut quam Apostolo suo gratiam debent, eam alieno ne tribuant, aut in Ecclesia levis sit injuria, cum duos san-

Launoyi
verbis hic
recitatis

AUCTORE
C. B.

« citate præstantes episcopos habeant, alterum « detrahere. » Hæc observatio displicuit nonnullis dignitate magis, quam eruditione primariis, quos homines perverse religiosi commoverant. Ut illorum studiis satisfaceret, chartæ folium ubi erat observatio, recusum est, atque ex eo sublatum, quod displicuerat. Hæc agendi ratio neminem latuit, in cognitionem omnium devenit. Exinde contigit, ut curiosi emptores antiqua Galliæ concilia comparare sibi noluerint nisi chartæ folium, cuius suppressendi consilium initium fuerat, haberent.

exponitur,

119 Bibliopola cum hoc perspicere, suarum, rerum satagens, folium quod in omnem eventum servaverat, postulantibus non recusat amplius: ut libros suos vendat ac distrahat, sponte concedit. Emptores habuerunt, quod habere voluerunt. Atque ita salva res fuit, quia veritas non erubuit. Neque enim erubescit unquam, nisi dum absconditur. Abscondita non est, apertam in lucem prodiit, favente cum primis Rege, et principe Regis administro, quibus antiquæ traditionis indagatio et defensio placuit. Sirmondi observatio, si vera non erat, breviori poterat observatione confutari: edendus tantum erat, proferendusque in medium auctor unus Hilduino vetustior, qui Dionysium Parisiensem episcopum eundem cum Dionysio Areopagita episcopo Atheniensium esse, literis mandasset. Quid, si fieri potuit, factu facilius? Tunc omnis conclamata fuisset observatio, et velut necessario quodam labefactata motu concidisset. Enimvero cum ne unus quidem edi proferrique potuit auctor Hilduino superior, qui, quod dicendum fuit, diceret, veritas, quæ sua simplicitate contenta est, præter rationem visa est multarum rerum et verborum compositione opus habere. Hic fons, hæc origo plurium voluminum et variarum dissertationum.

successu a
Sirmondo

120 Ita hactenus Launoyus, qui, quamvis quidem primum opinionis de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensem episcopo, auctorem perperam omnino, uti, quæ quinque §§ præmissis disputata modo sunt, dilucide ostendunt, Hilduinum hic faciat, ex inclusa tamen verbis hisce Sirmondi, qui hunc pariter, veluti primum opinionis illius auctorem, sugillat, in Ludovici Pii ad Sandionysianum illum abbatem epistolam observatione, utut paucorum dumtaxat versuum, volumina plura, dissertationes varias ortum accepisse, opportune nos docet, nec hac in re a veritate ullatenus deflectit, uti non pauca typis vulgata, quæ hodieque supersunt, Opuscula fidem faciunt. Horum præcipua, dum lectori, ut verbis jam datis cæpit, aliis, quæ subiungit, præfari sub memoratæ Opusculorum suorum Collectionis initium pergit, Launoyus recenset, eademque et ego, quod id lectori putem futurum non ingratum, scriptoris illius exemplo, aliis tamen, quam quæ is adhibuerit, verbis hic recenseo. Germanus Milletus, monasterii S. Dionysii monachus, primus omnium, quod sciam, contra Sirmondum, certamine litterario arrepto, in aciem prodiit, librisque quatuor, anno 1638 in lucem editis, brevem scriptoris illius, quam jam data Launoyi verba complectuntur, observationem est aggressus penitusque expugnare ac convellere modis omnibus est nisus, Verum Sirmondus libello, quem Dissertationem de duobus Dionysiis inscripsit, annoque 1641 publici juris fecit, leves fuisse ac inanes Milleti conatus, eruditus non paucis suasit. Hos inter, ut apparet, fuit ipsemet, qui,

quæ jam dici, docet, Joannes Launoyus, Parisiensis theologus.

121 Certe, cum a Sirmondo novitatis accusari Hilduinum perspexisset, huiusque Areopagita, quo, num vera hæc esset accusatio, examinaret, attente ac sedulo evolvisset, tandem, uti iterum ipsemet loco proxime cit. ait, indignum prorsus, cui fides ulla adhibeatur, Sandionysianum illum abbatem invenit, hocque suum, quod tamen e supra dictis æquum undequaque haud fuit, de eodem Hilduino iudicium Opusculo parvo, quo qui interim contra Sirmondum prodierat, Joannis Sambiacati Tolosatis libellum animadversionibus tredecim conficit, ipso adhuc, quo supra laudata Sirmondi Dissertatio in lucem fuerat emissa, anno 1641 labente palam fecit. Hanc porro anno proxime seculo Milletus lucubratione alia, sub Responsionis ad nuper evulgatam de duobus Dionysiis Dissertationem titulo vulgata, argumentis non paucis adductis, refutare est conatus; cum autem Sirmondus id Opus neglexisset, nec responsione ulla fuisset dignatus, Launoyus, ne de Sirmondi silentio præter modum Milletus sibi gratularetur, memoratam scriptoris huius Responsionem discussit, ipsoque adhuc, quo hanc ille emiserat, anno 1642 currente, Opusculo, quod in titulo præfixo Responsionis ad Dissertationem de duobus Dionysiis Discussio vocatur, ad inveniendi asserendique, ut ait, veri regulas exegit.

122 Quid plura? Stetit hic Milletus, nec Responsioni suæ defendendæ animum amplius adjecit; verum in locum ejus successit Hugo Menardus, monasterii S. Dionysii et ipse monachus, qui Diatribam, quam De unico S. Dionysio Areopagita, Athenarum et Parisiorum episcopo, nuncupavit, adversus jam laudatam Launoyi discussionem scripsit, annoque 1643 luce publica donavit. Nomen suum editioni non præfixerat; verum, cum haud dudum post e vivis excessisset, Sandionysiani monachi primum libelli folium recudendum eique auctoris seu Hugonis Menardi, Benedictini congregationis S. Mauri in Gallia monachi, nomen inscribendum curarunt. Launoyus in rem hanc nonnulla observat; verum hæc, quod ad institutum nostrum aut nihil aut certe parum admodum faciant, tacitus prætereo, ac quid deinde operæ ad præfatam refellendam Diatribam fuerit impensum, expono. Launoyus Milletianæ ad Sirmondi de duobus Dionysiis Dissertationem Responsionis Discussionem, quam, ut jam dictum, anno 1642 ediderat, recensuit, correctionemque ac variis, quibus Menardum aggressus est, vulgatamque ab eo Diatribam refutare studuit, additionibus auctiorem factam iteratis typis anno 1660 vulgavit. Atque ita modo omnia seu de uno seu de duobus Dionysiis Opuscula, quibus conscribendis luceque publica donandis Sirmondi proxime jam datis Launoyi verbis relata Observatio occasionem seu ortum præbuit, ordine chronico ad annum usque 1660 recensui; ut autem, quem tandem summo etiam subinde animorum æstu in lucubrationibus illis agitata controversia exitum habuerit, nunc etiam paucis exponam, nonnulli quidem, cum hæc primum moveri cæpisset, existere viri (adi proxime recitata Launoyi verba) etiam primarii, qui, quam alte imbibant, de uno Dionysio opinionem impugnari ægerrime tulere, nec, ut ab hac recederent contrariamque amplecterentur, ullo modo potuerunt induci.

123 Verum tandem propugnata a Sirmondo et Launoyo

et Launoyo, ut alii eam adhuc propugnabunt, hodie nulli fere,

E

F

A *Launoyo*, quæ duos *Dionysios*, *Areopagitam* scilicet et *Parisiensem*, invicem distinctos, statuit, opinio temporis lapsu ita placet, ut eam eruditi passim omnes, ac imprimis quidem *Adrianus Valesius*, *Morinus*, *Cointius*, *Pagius*, *Tillemontius*, *Castellanus*, *Bailletus* alique non pauci fuerint amplexi, nec hodie invenire sit nisi admodum paucos, qui eandem vel oppugnent, vel alteram, quæ *Dionysium Areopagitam* cum *Parisiensi* eundem facit, suscipiendam contendunt. Opinioni quidem de uno *Dionysio*, cum et hanc et contrariam, adductis in utramque partem rationum momentis, a theologis, e sacra facultate *Parisiensi* ad *Breviarii Parisiensis* emendationem selectis, disceptari *Franciscus Harlaeus*, *Parisiensis* ab anno 1671 ad annum usque 1695 archiepiscopus, audivisset, honorem suum in officio ecclesiastico (adi *Operis nostri* tom. 6 Julii pag. 76) servandum esse, adhuc censuit; verum hoc illius iudicium *Ludovicus Antonius de Noailles*, qui proxime ei in cathedram *Parisiensem* successit, reformavit, duosque in *Breviario Parisiensi*, quod anno 1700 auctoritate ipsius et venerabilis Capituli consensu prodit, *Dionysios* distinxit, etsi interim eandem de uno *Dionysio* opinionem, penitus jam antea postratam, *Chiffletius* et *Natalis Aleander* sub annum 1676 scriptis suis iterum erigere fuissent conati; quod meritone, an immerito facere studuissent, eo vis, quæ dicturus modo in decursu sum, patescet.

§ VII. An opinio de unico *Dionysio*, quæ *Hilduino* antiquior, objectionibus in contrarium solutis, magis speciatim ostenditur, ante seculum octavum medium etiam obtinuerit, et quid de argumentis aliquot, quibus hoc probetur, censendum.

C
Etiam si opinio de uno *Dionysio* *Hilduini* auctore,

L *Launoyus*, qui duos *Dionysios*, *Areopagitam* *Launum*, *Parisiensem* alterum, distinguendos, contendit, loco non uno in suis, quas de hoc argumento elaboravit, lucubrationibus conatus omnes adhibet, ut *Dionysium Areopagitam* a *Parisiensi* esse diversum, legitima et a capite derivata traditione constare, evincat. Et vero cum expressum hisce verbis. Ex ipso ordine manifestatur, id esse... verum, quod sit prius traditum; id autem extraneum et falsum, quod sit posterius immissum, *Tertulliani lib. de Præscriptionibus adversus hæreticos* cap. 31 effatum citra ullam controverſiam admittatur ab omnibus, non immerito *Launoyus*, quod dici, evincere omni studio ac nisu conatur. Quod si enim antiquam, quæ ab initio fuerit, traditionem opinioni de uno *Dionysio* adversari, dilucide monstraris, hanc simul a veritate longissime esse alienam, e dicto *Tertulliani* effato eviceris. Ac *Launoyus* quidem non pauca, quæ, in traditione huiusmodi opinionem de uno *Dionysio* non fundari, commonstrant, in medium adducit; verum, etsi quidem recte etiam eandem opinionem, quæ, ut

jam vidimus, non paucorum animos pluribus seculis occupavit, seculo octavo medio antiquiorem haud faciat, eam tamen ab *Hilduino* primum inductam seu *Sandionysiano* huic abbati, veluti a quo primam traxerit originem, adscribendam perperam contendit. Atque hoc quidem manifestissime liquet, vel e sola, quam supra plus semel jam laudavi, *Hincmari*, *Remensis* archiepiscopi, ad *Carolum Calvum* *Epistola*, in qua is scriptor docet, sese, cum adolescens esset, legisse *S. Sanctini Vitam*, in qua, uti qui dictam *Hincmari* epistolam vel apud *Surium* vel apud *Chiffletium* evolcerit, facile deprehendet, *Dionysius Areopagita* veluti unus idemque cum *Dionysio Parisiensi* optissime habetur; at vero, cum *Launoyus*, cui post etiam *Pagius* se junxit, haud sat recte de dicta epistola huiusque auctore *Hincmaro* loquatur, bini hi scriptores, ut, quæ ex hac seu potius e *S. Sanctini Vita* pro opinione de uno *Dionysio* ante *Hilduini* ætatem figenda supra disserui, inconcussa ac firma consistent, prius hic a me, quam, quod hic præcipue facere statui, aggrediar, conveniendi ac porro confutandi sunt.

125 *Launoyus* itaque, ne opinionem de uno *Dionysio*, *Areopagita* simul et *Parisiensi*, *Hilduino* antiquiorem fateri e jam laudata *Hincmari* epistola cogatur, silne hæc scriptori huic vere attribuenda, revocare videtur in dubium. Audi, qui de litterario isthoc monumento in suorum de duobus *Dionysiis* *Opusculorum Collectione*, anno, ut supra dictum, 1660 edita, pag. 412 loquitur: Hactenus, inquit, de *Hincmari* *Epistola*, quæ inter illius *Opera* desideratur. *Sirmondus* sprexit potius, quam non vidit. Indignam profecto censuit, quæ *Hincmari* *Operibus* accenseretur. *Joannes Bussæus* et *Joannes Cordesius* in sua quisque editione *Sirmondo* præiverunt et negligendæ epistolæ exemplum præbuerunt. Consilium virorum trium adjuvat nostra disunctio, quæ epistolæ auctoritatem omnem abrogat, et novitatibus multis epocham constituit. Nam in *Hincmaro*, qui anno 882 mortuus est, locum habet *Baronii* pronuntiatum: "Quod a recentiore auctore de rebus adeo antiquis sine alicuius vetustioris auctoritate profertur, contemnuntur." Pronuntiatum huius sui oblitus est *Baronius*, cum ad annum Christi cix, tum in *Martyrologio* ad vii Idus Octobris, ubi *Hincmari* epistolam laudat, ut *Dionysii Areopagitæ* in *Galliam* adventum confirmet. *Baronii* opinionem certam non faciunt, sed tantum sequuntur *Martinus Delrius* in *Vindiciarum Areopagiticarum* capite xxix, et alii, quos enumerare longum esset. Ita ille; verum, cum *Flodoardus Historiæ ecclesiæ Remensis* lib. 3, cap. 18 epistolam illam (*Adi num. 61 hunc Commentarium*) *Hincmaro* diserte adscribat, fueritne eadem abs hoc *Remensi* archiepiscopo re etiam vera exarata, perperam revocatur in dubium; etsi autem nec *Dionysii Areopagitæ*, uti jam e supra dictis palam est, magisque ex infra dicendis patescet, adventui in *Galliam* confirmando sit nata, nec quæ de hoc *Hincmarus* e propria penu depromit, fidem integram mereantur, hic tamen scriptor, si in *Vita S. Sanctini* quæ sese in hac legisse, in præfata sua epistola affirmat, vere etiam legerit, dubitare sane, uti hanc legenti perspicuum evadet, non sinit, quin *Hilduino* antiquior sit opinio, quæ *Dionysium Areopagitam* cum *Dionysio Parisiensi* antistite, eundem facit.

126 Id. *Pagius*, dum in *Criticis*, quod de *Dionysio*

E
contra ac *Launoyus*, qui hic refellitur,

F

AUCTOR
C. B.
ac Pagius,
cujus hic
contra Hi-
nemarium

Dionysio Areopagita Athenis substituto sibi ibidem episcopo, Romam profecto, indeque in Gallias, ubi et martyrium subierit, a Clemente Papa misso, in Areopagiticis Hilduinus scribit, a nullo ante hunc scriptore, Latino saltem, in literas missum fuisse, ad annum 834, num. 13 asseruit, indubie observavit, hincque, ut, quod contra hanc assertionem suam militat, argumentum, e dicta Hincmari epistola seu potius ex adjecta ad hujus calcem S. Sanctini Vita jam propositum, solvat, aliam viam init. Postquam enim, Hincmarum, a sese, quod jam dictum, in Vita S. Sanctini lectum, asseverare, edixit, hunc mox num. 14 prosequitur in modum: Ita saepe abbreviatores et interpolatores auctoribus, quæ numquam ipsis in mentem venire, attribuunt, licet profiteantur, se nihil de suo eisdem addidisse, quia nempe illos ea dicere voluisse, persuasissimum habuere, ut illustri exemplo anno DVIII num. xi et seqq. demonstravi. Hincmarum et Anastasium id in more positum habuisse, facile est ostendere. Ille sancti Remigii, Remorum archiepiscopi, Vitam, a Surio ad diem xiii mensis Januarii recitatam, componens asserit in Præfatione, se "fidei relatione ne didicisse" a senibus et jam ætate provecis viris religiosi "eos" a suis majoribus "audisse narrari" se "vidisse librum maxime quantitatis, manu antiquaria conscriptum, de Ortu ac Vita ac virtutibus atque obitu beati Remigii, sanctissimi patroni nostri. Qui hac occasione deperiit etc. Seque traditurum, quæ in historiis, a majoribus editis, invenit.

rationium
transcribitur,

127 Tum in Vita ejusdem Sancti ait, Clodoveum et populum ejus Baptismi gratiam percipisse in die Paschatis. Et tamen nec ipse, nec ejus majores id in eo libro legerant, sed tantum id accidisse in Festo solemni Christi, quod ab illis perperam de die Resurrectionis Christi interpretatum; cum nunc certo constet, id die natali Christi factum fuisse. Quare non major fides Hincmaro adhibenda, quando in Epistola laudata ad conciliandam fidem Latine versionis, quam ediderat Anastasius Vitæ S. Dionysii Areopagitæ, a Methodio Græce elucubrata, ait: "Recognovi his, quæ ibi scripta sunt, ea, quæ in adolescentia legeram, consonare, tuncque Wandelmarum in abbatiola sancti Quintini sibi commissa reperisse" Quaterniunculos

variusque in
medium hic
adductis

128 Ita ille; verum ubi Hincmarus, sese quod hic Pagius ait, in laudato Vitæ S. Remigii libro legisse, unquam dixit? Vitam S. Remigii,

ab Hincmaro scriptam, quæ et apud nos ad 1 D Octobris diem, sancto isti Remensi antistiti sacrum, edita jam est, apud Surium a capite ad calcem evolvi, nec verbum in ea invenire quivi, quo Hincmarus utcumque insinuet, sese in dicto Vitæ S. Remigii libro legisse, quod de Paschatis die, quo Clodoveus baptizatus fuerit, memoriam prodat. Et vero quis factum credat, ut Hincmarus, sese id in libro, quem ætate sua haud amplius existitisse, frustra se fuisse quæsitum, ipsemet in sua Vitæ S. Remigii prævia Præfatione profiteatur, scriptum reperisse, uspiam indicari? Qui etiam, Clodoveum in festo solemni baptizatum fuisse, in monumento illo, ut Pagius insuper indicat, saltem legerit? Audi, qui apud nos in dicta Præfatione num. 7 loquatur. Unde, inquit, bonis vestris desideriis placuit, ut illa (S. Remigii gesta) mea servitus ad ignorantium et subsequentium notitiam in unum colligeret. Quod etiam diu fecissem, nisi me spes vana deluderet quibusdam dicentibus, quia in illo et illo loco magnum librum (verbis scilicet jam datis a Pagio memoratum) de vita et virtutibus ipsius E domni et patroni nostri (Remigii) reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promissa fuerunt, penitus falsa inveni. Nunc autem, opitulante Domino, aggrediar, quæ diu distuli, a progenitoribus et ortu ejus (S. Remigii nimirum) incipiens, et sic tam ea, quæ in Hystoriis a majoribus editis de illo inveni, quam et illa, quæ in diversis scedulis dispersa reperi; verum et illa in serie dirigens, quæ vulgata relatione percepi.

129 En quam aperte, memoratum a Pagio rationibus Vitæ S. Remigii librum incassum a se fuisse quæsitum, sibi adeo non prælucisse, Hincmarus prodat. En fontes longe diversos, e quibus sese, quidquid in Vita S. Remigii scribit, hausisse, ipsemet is scriptor docet. Apud nos in Commentario Vitæ S. Remigii prævio, Clodoveum, non in festo Paschatis, sed in Nativitate Domini baptizatum fuisse, monstratur; in Hincmarum autem, qui nihilominus regis illius Baptismum Paschatis festo in Vita S. Remigii consignat, sequentia isthæc observantur: Baptismi tempus, quod Gregorius siluit, Hincmarus accepit ex Fredegarii Historia epitomata, in cujus cap. 21 sic legitur: "Cum de prælio memorato superius Chlodoveus Remis" (id est, "Remos") fuisset reversus, clam a S. Remedio ("Sic ille S. Remigium appellat") Remensis urbis episcopo, adtrahente etiam Chrotechilde regina Baptismi gratia cum sex millibus Francorum in Pascha Domini consecratus est. Ita ille: et ferebat sane tunc Ecclesiæ disciplina, ut Baptisma extra casum necessitatis, non nisi in festis Paschæ et Pentecostes, facto in Vigilia initio, solemniter celebraretur. Hinc factum existimo, ut Fredegarius Paschale festum assignaverit, eisdemque Hincmarus, Flodoardus allique sine ulteriori examine facile assenserint. Etsi itaque Clodoveum in Paschatis festo Baptizatum fuisse, Hincmarus in S. Remigii Vita perperam scribat, id tamen aliunde, quam ex antiquo, quem Pagius memorat, Vitæ S. Remigii libro deprompsit.

130 Jam vero, cum res ita habeat, nec illud sese in hoc legisse, Hincmarus uspiam eo dictis indicet, perperam e tempore, quo Clodovei Baptismum consignatum in antiquo Vitæ S. Remigii libro Remensis ille archiepiscopus non legit, hunc pariter, quod sese de Dionysio Areopagita,

nihil omnino
probare ostenditur,

A ta, in Gallias a Clemente Papa misso, in Vita S. Sanctini legisse, prodit, in hac id non legisse, Pagius concludit. Adhæc, etsi etiam, Hincmarum id, quod vult pagius, de tempore, quo Baptismus Clodoveo fuerit collatus, dixisse tantisper daremus, quis ex eo, quod ea in re errasset, librote Vitæ S. Remigii, quod in hoc non legerat, attribuisset, eum pariter Vitæ S. Sanctini, quod in hac non legerat, attribuisse, aliasque etiam auctoribus, quæ nunquam ipsis venere in mentem, adscribere esse solitum, concludat? Nemo enimvero, quantum reor, nisi qui, quæ semel fiunt, fieri solere sæpe seu potius etiam semper, in animum induxerit. Accedit, totam narrationem, e S. Sanctini Vita supra huc transcriptam, exigere, ut Dionysius, qui in hac, uti Hincmarus ait, a Clemente Papa in Gallias missus narratur, Areopagita extiterit; cum autem facilius in re, quæ unico vocabulo (alterum enim pro altero per errorem haud raro accipitur) expressa occurrit, quam in alia, quæ per integram narrationem manat, hallucinari quempiam contingat, consecrarium fit, ut, etiamsi Hincmarus diem, quo Clodoveum baptizatum fuisse, in præfatio S. Remigii Vitæ libro non legerat, fuisse in hoc a sese lectum, per errorem dixisset, adstruendum illico non sit, eum pariter, quod de Dionysio Areopagita, a Clemente Papa in Gallias misso, in S. Sanctini Vita non legerat, de illo tamen in hac a se id lectum, per errorem asseruisse.

131 Nec eo etiam Pagius, nisi Hilduinum pro primo inductæ de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, opinionis auctor præfracte habuisset, fuisse recursurus, maxime si observasset, ea omnia, quæ in dicta Hincmari Epistola a tribus hisce vocabulis Sanctus Areopagites Dionysius ad finemque occurrunt, ipsamet constituere S. Sanctini Vitam aut certe hujus compendium, ab Hincmaro ex ejusdem Vitæ exemplari, quod ut docet, una cum epistola sua ad Carolum Calvum misit, quodque adeo cum hanc scripsit, verosimillime adhuc legerit, contextum. Ut ut interim res hæc, de qua infra sermo adhuc redibit, sese habeat, omnia equidem jam dicta faciunt, ut certe dubitandum non sit, quin Hincmarus, quod de Dionysio Areopagita, in Gallias a Clemente Papa misso, in S. Sanctini Vita, diu ante scripta ab Hilduino Areopagitica, ut supra docui, exarata, legisse sese, in supra memorata, ei ex dictis certo adscribenda, ad Carolum Calvum Epistola prodit, re etiam ipsa (neque enim, scriptorem illum mentium reor) in illa legerit; id autem cum ita sit, opinio certe, quæ Dionysium Areopagitam in Gallias a Clemente Papa missum, huncque adeo cum Dionysio, Parisiensi antistite, eundem statuit, Hilduino est antiquior, satque etiam diu, antequam hic Areopagiticis suis scribendis animum adiecisset, obtinuit, illiusque pro inde is scriptor, contra ac Launoyus et Pagius contendunt, primus auctor non est. Quod quam verum sit, liquet insuper tum ex aliis multis, jam ante allegatis, tum vel maxime e supra laudatis, quæ Dionysium, Parisiensem antistitem ac martyrem, a S. Paulo Apostolo Athenis fuisse ad fidem conversum, memorie produnt, Dionysianis Passionibus, Græco idiomate a Metrodoro, Chiffletiano Anonymo et Methodio ante annum, uti e supra disputatis eruere primum est, 822 si non citius, conscriptis.

132 Launoyus quidem, ante scripta ab Hilduino Areopagitica exaratas hasce non fuisse, contendit; verum id ex hisce, ut potissimum vult,

Hilduini ad Ludovicum Pium imperatorem num. 10 verbis De ejus, videlicet Dionysii Areopagitæ, obitu nil Græci scriptores dixerunt, quia propter longinquitatem terrarum transitus ipsius penitus eis fuit incognitus, minime probatum dat. Hilduinus enim, non de Græcis quibuscumque, quasi horum nullus omnino de Dionysii Areopagitæ obitu quidquam dixerit, sed, quemadmodum ipsis jam recitatis verbis satis prodit, de iis dumtaxat loquitur, quibus Sancti illius transitum penitus fuisse incognitum, existimavit ac porro loco cit. affirmat; cum aulem, Tharasio, Constantinopolitano ab anno 784 ad annum usque 804 patriarchæ, S. Dionysii Areopagitæ obitum, inquisitione in rem facta, innotuisse, paulo post verba jam recitata insinuet, hunc Græcis recentioribus fuisse incognitum, nec putavit, nec significatum verbis jam datis voluit. Quod cum ita habeat, Launoyus sane ex his, Metrodorum, ac Chiffletianum anonymum, quod quidpiam de Dionysii Areopagitæ obitu litteris commendarent, post scripta demum Hilduini Areopagitica lucubrations suas exarasse, neutiquam evictum dat. Atque ita modo, opinionem de uno Dionysio certo Hilduini ætate esse anteriorem, non minus ex his, quam e S. Sanctini Vita, sæpissime jam laudata, est perspicuum. At vero anne etiam ex hac, ut fortassis quispiam putabit, eandem opinionem ante seculum octavum medium obtinuisse, potest concludi? Ita omnino vult Chiffletius. Audi, qui in sua de uno Dionysio Dissertatione pag. 76 loquatur: Ad eundem quoque, inquit, Carolus Hincmarus Remensis misit Vitam beati Sanctini, in qua S. Dionysii, ejus magistri, recenset missionem in Gallias a sancto Clemente Papa, et apud Parisios martyrium illustre: atque hæc monet, se olim accepisse a quodam Wandelmaro, S. Sanctini abbatoliæ præfecto, "in quaterniunculis valde contritis, et præ vetustate pæne deletis, eamque in nova pergamena accurate descripsisse. Nunc certe tam vetustam membranam vix diceremus, quæ non ante septingentos, aut minimum sexcentos annos exarata esset; totidemque fere anni supra Hincmari ætatem ad ipsamet S. Dionysii tempora pertinebant.

133 Ita ille, volens scilicet S. Sanctini Vitam, in qua Hincmarus S. Dionysii Areopagitæ in Gallias missionem expressam legerat, jam inde ab ipsa Sancti hujus ætate, vel certe haud dudum post fuisse conscriptam, ac proin opinionem, quæ ambos Dionysios, Areopagitam scilicet et Parisiensem antistitem, confundit, non tantum ante Hilduini ætatem obtinuisse, sed et hanc seculis aliquot prævertisse. Verum cum membranæ seu chartæ, ut num. 26 jam docui, longe etiam breviori, quam septingentorum aut sexcentorum annorum spatio, penitus fere corrodi queant, vetustatem tantam quaterniunculis a se lectis, quod exesi pene essent, perperam attribuit, Vitamque S. Sanctini, quam hi complectebantur, non citius quam anno circiter 760 aut 770 scriptam fuisse, sat verosimile tum e Commentarii hujus loco mox dicto, tum etiam ex eo, quod scriptor prorsus nullus, qui certo ante annum 750 floruerit, Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi antistite, eundem fecisse inveniat, idque proinde nec Vitæ S. Sanctini auctor, si ante dictum annum florisset, facturum fuisse videatur. Quod cum ita habeat, e Vita S. Sanctini aut, si mavis, e dato hujus per Hincmarum in sua ad Carolum Calvum Epistola Compendio obtineri non potest,

AUCTORE
C. B.

anterior, non
tamen etiam
uti e Vita S.
Sanctini

Chiffletius, at-
que e Visibit
Scriptione,

P

AUCTORE
C. B.

potest, ut opinio, quæ Dionysium Aeropagitam cum Dionysio Parisiensi eundem facit, seculo octavo medio statuatur antiquior, nedum jam inde ab ætate, ad quam mox recitato Chiffletii ratiocinio rejicitur, locum habuisse certo credatur. At vero, quo id, seu dictam opinionem jam inde etiam ab ætate, martyrio S. Dionysii vicina, obtinuisse, probatum dent, in medium etiam adducunt aut certe adducere queunt S. Dionysii Acta, a Visbio, martyrii, ut aiunt, S. Dionysii teste oculato, conscripta, quæ, vetustate pene consumpta, Hilduinus, ut loquuntur, ab interitu vindicavit, ac Ludovico Pio, Galliarum regi et imperatori obtulit: Acta autem illa, inquit in ecclesiasticam seculi 1 Historiam dissertatione 16, propositione 2 Natalis Alexander, testabantur, Dionysium Aeropagitam, a Paulo Apostolo christianam ad fidem conversum, a sancto Clemente missum in Gallias, Parisiensem fundavisse ecclesiam et sanguine suo irrigasse, ut refert Hilduinus.

etsi interim hæc conficta, uti hic

B

134 Reponentibus porro; Acta illa ab Hilduino, quo majorem Sandionysiano suo monasterio celebritatem conciliaret, fuisse conficta, citra calumniam id dici non posse, respondet, ac deinde ita proseguitur: Quis enim facile credat, virum religiosum et pium, qui regularem observantiam in abbatis. S. Dionysii restauravit, quem Lupus, Ferrariensis abbas, epistola 110 vocat « Nobilitatis, dignitatis et moderationis apice conspicuum ecclesiasticorum Magistrum; » quem « Valafrius tomo sexto Antiquæ lectionis Canonicus in Carminibus ad eum scriptis vocat magnum « Aaronem, cujus nitor morum cum sensus probitate commendatur; » quis, inquam, credat, ipsum imposuisse religiosissima imperatori, episcopis, Christianis omnibus? Certe si Acta illa Visbii confinxisset, non deerant viri eruditi et sagaces in ecclesia Gallicana, qui fraudem subodorati fuissent et tam splendendum mendacium impugnassent. Die enim, amabo te, numquid Sirmondum et Launoyum « liberanda veritas expectabat? » Ita laudatus scriptor; etsi autem rationes, quibus, quod habet propositum, probare hic studet, admodum infirmæ sint, nulloque possent confutari negotio, Visbii tamen Acta seu personati hujus, de quo jam supra, auctoris Scriptionem ab Hilduino non esse confictam, recte contendit: præterquam enim, quod hic scriptor, ut supra docui, malæ fidei in auctoribus monumentisque citandis non sit, in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 5 ait, Visbii conscriptionem Parisiis divino nutu in tomo satis superque abditio fuisse inventam.

probat, ab Hilduino non sit.

135 Hoc autem non finisse Hilduinum, liquet e Ludovici Pii ad hunc Epistolam, supra plus semel laudata, qua, dum scriptori illi hic imperator, ut S. Dionysii Vitam conscribat, injungit, simul etiam huic adjungi mandat illa, quæ in tomis vel chartis vertustissimis armarii Parisiæ ecclesiæ, sacræ videlicet sedis suæ, prolatis invenerat, ipsisque imperatoris obtutibus ostenderat; quibus e verbis, tomum illum satis abditum, in quo Visbii conscriptionem Parisiis fuisse inventam, Hilduinus loco mox cit. ait, a Ludovico imperatore non minus, quam abs hoc scriptore fuisse conspectum, indubitatum apparet. Recitata quidem Ludovici verba de Missalibus libris, ab Hilduino huic exhibitis, atque ad S. Dionysii Passionem contexendam usurpatis, intelligenda, Le Beuf, Autissiodorensis canonicus, in suis de

Historia Parisiensis Dissertationibus pag. 59 et seq. D contendit, quod scilicet, cum illos Hilduinus ultimo loco in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto recenset, idque (congruere enim ordini postulationis ordinem responsionis conveni) verosimilime faciat ordine eodem, quo monumenta, quæ per verba illa is princeps intellexit, postremoque commemorat, ad Dionysii Passionem conscribendam adhiberi ei præcepit. Verum Ludovicus in sua ad Hilduinum Epistola de Passionis Dionysianæ libello, abs hoc adhibendo, primum loquitur, ac tum demum verba proxime huc transscripta subjungit; Hilduinus autem, cum de eodem Passionis Dionysianæ libello fecit sermonem, non dictos Missales libros, sed Acta, a Visbio conscripta, seu potius personati hujus auctoris Conscriptionem recenset; ut, si recte notet laudatus Le Beuf, commentitium hoc monumentum potius, quam præfati Missales libri, per recitata Ludovici verba debeat intelligi, etsi interim isthæc ad illos imperator, utpote plurali numero usus, extendere etiam fortassis voluerit. Ut ut hoc postremum habeat, Visbii equidem conscriptio tam a Ludovico imperatore, quam ab Hilduino fuerit conspecta, eamque proinde abs hoc fuisse confictam, verosimile haud apparet. Verum, etsi id ita habeat, nihil tamen ex hac habetur, quo, opinionem, de uno Dionysio jam inde ab ætate martyrio S. Dionysio proxima obtinuisse, ulcunque probetur.

136 Quid enim? Dionysium Aeropagitam, qui in Gallias a Clemente Papa missus fuerit, Parisiensem ecclesiam vel fundasse vel sanguine suo irrigasse, illa Visbii conscriptio, contra ac Alexander, qui monumentum isthoc, num. 44 et binis seqq. a nobis jam datum, verosimillime haud viderit, existimavit, memoriæ nusquam prodit. Etsi autem Dionysium, martyrio Parisiis coronatum, Ionicum appelet, sicque illum, ut num. 48 docui, Atheniensem, ac proin cum Dionysio Aeropagita eundem facere videatur, nullam tamen hac in re meretur fidem nec opinionem de uno Dionysio antiquitatem, quæ ad tempus martyrio Dionysii vicinum, accedat, ullo modo vindicat: non primum, quod, quemadmodum num. 47 jam docui, spuria prorsus sit ac ab impostore conficta; non secundum, quod ante seculum VIII, media sui parte jam elapsam, verosimillime conscripta non sit, uti apparet tum ex iis, quæ num. 48 jam disserui, tum etiam ex eo, quod in documentis, ante seculum VIII medium conscriptis, nusquam scriptor ullus, nomine Visbii, occurrat. Quidquid itaque Alexander de personati hujus auctoris scriptione, quam etiam Dionysianis Actis, a Bosqueto vulgatis, præstare contendit, edicat, non est sane, cur ex ea opinionem, quæ Dionysium Aeropagitam cum Dionysio, Parisiensi antistite et martyre, eundem facit, seculo VIII medio statuamus antiquiorem, quod hic potissimum erat monstrandum.

137 Nec eidem opinioni majorem etiam antiquitatem e Græca Dionysii Passione, quæ, quemadmodum supra docui, Metrodorum, scriptorem aliunde non notum, habet auctorem, recte tribueris, idque, etiamsi tantisper darem, illum verba, num. 77 recitata, quibus scriptionis suæ fontes declarat, non e Latinis, quæ interpretatus est, Actis, sed e proprio suo genio in litteras misisse. Cumenim is scriptor e nullis prorsus seu monumentis literariis, seu scriptoribus aliis notus sit, eane is et animi probitate et sinceritate, ut fidem integram in omnibus mereatur, existimet,

quidquid etiam contra e Metrodoro possit argui, est antiquior.

A rit revocari potest in dubium, ac proin etiam, an veritati consona scripserit, hæc verba, supra adhuc, ut dixi, recitata, sub Passionis a se conscriptæ finem proferens: Neque enim a nostris moribus habuimus, aut a nostra prænotione, sed ex veteri narratione a nobis perfectum est; quæque pauca a certa firmaque antiquitate et a longis temporibus audivimus, ea, ut potuimus, litteris mandamus, non expositionem ex nobis ipsis ac temere aggressi, sed ut magnorum doctorum rerum gestarum narrationes habuimus, veriti Deum. *Etsi itaque, quæ de Dionysio, a Paulo Apostolo ad fidem converso, qui deinde, cum Romam, substituto sibi Athenis episcopo, venisset, a Clemente Papa in Gallias missus, ibique deinde martyrium passus fuerit, in sua S. Dionysii Passione Metrodorus memoræ prodit, ex antiquis fidei certæ atque indubitæ monumentis sese accepisse, non obscure his verbis significet, vel ea tamen, quæ jam mox dixi, faciunt, ut pro veris, quæ de Dionysio scribit, indubitanter habenda non sint. Adhæc fieri etiam potest, ut is scriptor, aliunde, ut dictum, non notus, peritiæ seu criseos sufficientis defectu monumenta recentia ac spuria pro antiquis ac genuinis habuerit; ut certe nec Metrodori de Dionysio lucubratio, quod et de Aristarchi Epistola Methodique ac Chiffletiani anonymi, uti e supra dictis facile colliges, lucubrationibus intelligendum, quidquam suppedilet, quo opinio de uno Dionysio, Areopagita simul et Pariensi antistite, seculo VIII medio statuatur antiquior; an autem nihil etiam, quod id fiat, aliunde habeatur, § sequenti discutiam.*

§ VIII. Tria argumenta alia, quæ pro opinione de uno Dionysio ante seculum octavum medium consignanda faciunt discutiuntur ac refutantur.

Opinionem de uno Dionysio seculo VII medio antiquiorem esse, nec, quod hic proponitur.

Qui pro opinione de uno Dionysio Areopagita simul et Pariensi, decertant, tria adhuc § presenti discutienda, quo hanc ante seculum octavum medium obtinuisse, evincant, argumenta adducunt. Ac duorum priorum quidem, a quibus hic ordiri lubet, alterum repetunt et laudato per Hilduinum in Areopagitico, quem S. Eugenius Toletanus de S. Dionysio composuerit, Hymno, alterum e Bedæ Martyrologio, ex antiquissima S. Genovevæ Vita, e Pipini, Galliarum regis, Diplomate, ac demum e Fortunati, Pictaviensis episcopi, itidem Hymno, in quibus omnibus quatuor monumentis S. Dionysius a S. Clemente, qui primo æræ Christianæ seculo Romanam S. Petri Cathedralam occupavit, in Gallias missus perhibetur. Verum, ut posterius hoc argumentum primo loco refutem, memorata quatuor monumenta pro genuinis hic tantisper admittamus; demum etiam, recte in his, a S. Clemente Papa in Gallias missum fuisse Dionysium, perhiberi, consecrarium tamen hinc neutiquam erit, ut Areopagita fuerit is Dionysius. Quid ni enim Areopagitæ homonymus et ab hoc tamen diversus a Clemente mitti potuerit? At quidem Natalis Alexander loco supra cit., Clementis Pa-

pæ ætate præter Areopagitam non floruisse alium, qui Dionysius fuerit vocatus. Verum nihil prorsus, quo id probatum det, in medium affert, nec scio, an quidquam, quod vel qualemcumque veritatis speciem isti assertioni suæ conciliare natum sit, proferre potuisset. In Hieronymianis apud Florentinum Apographis martyres memorantur non pauci, a Dionysio Areopagita diversi Dionysiique tamen nomine distincti, quorum cum ætas iuxta ac martyrii epocha in obscuro sint, nullum ex iis Clementis Papæ ætate floruisse, pro certo quis asseveret? Nemo sane, quantum opinor. Majores nostri martyres nonnullos, Dionysii nomine insignitos, in Opus nostrum jam intulere; cum autem quantum ad horum aliquos, nec seculum, quo, nec imperatorem, sub quo passi sint, utcumque determinarint, nullum ex iisdem, Clemente Papa in vivis adhuc superstite, martyrium subisse, certissime non dixerint.

139 Et vero nemo hodie est in arte critica adeo peregrinus, ut Clementis ætate unum dumtaxat exstiterit, putet, Dionysium, qui a sancto hoc Pontifice in Gallias Evangelii prædicandi ergo mitti potuerit. Nec est, quod reponas, Dionysii nomen, non Latinum, sed Græcum esse; etsi enim id ita habeat, non pauci Latini seu Romani primis etiam æræ Christianæ seculis florere, quibus Dionysii nomen fuit. Adhæc, etsi etiam, Dionysium, qui a Clemente Papa in Gallias missus fuerit, natione Græcum exstiterit, tantisper daremus, hinc consequens fuerit, ut Dionysius, in Gallias a Clemente missus, certo non alius quam Areopagita exstiterit? Nullusne forte præter hunc tum etiam in Græcia exstiterit, qui hinc Romam venire ac dein in Gallias a Clemente Papa mitti potuerit? Enimvero futurum ex eruditorum numero quemquam, qui id sibi hodieque in animum inducat, verosimile haud apparet. Omnibus itaque, quæ jam dixi, consideratis, Dionysium, qui a Clemente Papa in Gallias missus fuerit, Areopagitam esse, e quatuor supra memoratis monumentis minime evinci potest. Jam vero, cum res ita habeat, tantumque adeo pro S. Dionysii, Parisiensis episcopi ac martyris, in Gallias missione Clementi Papæ adscribenda, non autem etiam pro opinione de uno Dionysio ante seculum VIII medium agenda, repetitum ex illis argumentum faciat, anne eadem et quæcumque alia, quæ Dionysium, Parisiensem antistitem ac martyrem, nullo prorsus, quo hic cum Areopagita confundatur, appposito indicio, in Gallias a Clemente Papa missum statuunt, veritati hac in re sint consona, non hic, sed in infra præmittendo Actis S. Dionysii Parisiensis Commentario, ad quem e jam dictis proprie spectant, indagandum est.

140 Eo itaque lectorem, qui, quæ de iisdem monumentis assertaque in hisce Dionysii per Clementem Papam in Gallias missione dicturus præterea sum, nosse volet, remisisse contentus, ad argumentum alterum, e dicto Eugenii Toletani Hymno repetitum remque pariter non evincens jam progredior. Ac primo quidem Hymnum, qui pro Hymno illo obtruditur, Dionysiumque Parisiensem pro Areopagita perspicue habet, integrum huc transcribo. Hic verbis concipitur:

Cæli cives applaudite
Mundi jucundo lumini,
Quo illustratur cælitus
Hujus diei gratia.
Præcelsa fides Martyris

Sacrique

AUCTORES
C. B.

repetitum e
monumentis
quatuor ar-
gumentum,
E

F

ner qui hic

ACTORUM
C. B.

* al. ecclesia

* al. spicu-
lum
* al. Quem
ante murum

* al. hinc

integer reci-
tatur,

* al. adit

B

C

Eugenioque
martyri, qui
simul

Sacrique vita antistitis,
Dionysii nobilis,
Caelitus palmam suscepit.
Areopago Athenæ *
Regis sumpsit diadema
Cælestis gemmam fulgidam
Dionysium sophistam.

Paulo docente, speculum
Habet fides fidelium,
Et speculum * gentilitas,
Quæ ante mirum * noverat.

Miro Claescens dogmate
Illuminavit Græciam:
Et inclytus hic * Pontifex
Urbem Romanam adiit.

Clemente Romæ præsule
Jubente, venit Galliam:
Cui jubar solis splendidi
Illuxit signis, famine.

141 Tandem repulso dæmone,
Constructo sacro opere,
Poenis affectus maximis,
Cæsa cervice, cælum petiit. *
Ave, Pater, scandens polum,
Ave, Pie, visens solum,
Annua festi munera
Tua sacrans presentia.

Offer, sacerdos optime,
Gemitus nostros et preces.
Firma fidem, Martyr Dei,
Moresque nostros corrige.

Ope gubernata fragiles
In mundi hujus pelago,
Atque exutos corpore
Pie Benignus suscipe,

Quo sine fine gloriam
Deo Patri cum Filio
Una cum sancto Spiritu
Tecum canamus perpetim.

En nunc etiam, unde monumentum illud acceperim. Penes nos haud parvum, quod e Ms. Broniensi acceptum simulque cum Ms. S. Gisleni collatum notatur, exstat manuscriptum, Vitam S. Eugenii, Toletani scilicet, uti in hac loco non uno indicatur, archiepiscopi et martyris, complectens, uti etiam factam hujus a S. Gerardo abbate reliquiarum a monasterium Broniense translationem miraculaque, ibidem ab eodem S. Eugenio deinceps patrata. Illa autem S. Eugenii Vita Hymnum jam recitatum complectitur, mihi que, cum altero hujus exemplari, quod Operum S. Dionysii Areopagitæ, Antverpiæ anno 1634 editorum, tom. 2, pag. 353 profertur, collatione facta, huc transferendum suppeditavit.

142 Hoc porro monumentum lucubratio illa S. Eugenio martyri, qui Toletanus etiam archiepiscopus fuerit, adscribit. Verum an recte? Antequam meam hac de re promam sententiam, memoratæ S. Eugenii Vitæ Compendium, a Launoyo e Vitæ ejusdem, quod e Ms. S. Remigii Remensis codice hic scriptor excerpserat, exemplari contextum, nostroque, quod jam laudavi, Broniensi apographo in substantia juxta ac in adjunctis apprimè consonum, huc transcribo. Sic habet: Dionysius Areopagita Roma, quo Athenis, substituto sibi ibidem episcopo, advenerat, discedit in Galliam, Romanum civem secum adducit Eugenium, antistitem a se creatum Arelate in Hispaniam ablegat Toletum. Hic Eugenius fundat ecclesiam, populos ad fidem Christi convertit, Toletanam ecclesiam dedicat in honorem B. Stephani protomartyris, epicum

carmen ex xiv versibus conflatum scribit in gratiam Christianorum, quod ita incipit: " Rex Deus immensi, quo constat machina mundi. " Deinde ubi ecclesiam suam idoneo clericorum numero instruxit, Toletum Lutetiam proficiscitur magistrum visurus. Cum vero non procul ab urbe pervenit ad locum, nomine Diogilum, ab incolis accipit mortem Areopagitæ, tunc hymnum conficit, cujus initium est: " Cæli cives applaudite. " Hoc hilare decantato, solvit in lacrymas, sed ex eo tandem sese et alios collacrymantes solatur, quod Dionysius in cælum evolavit. Hinc Evangelii sementem huc atque illuc spargit; quo brevi comperto, ab lictoribus capitur et a Fescennino interimi jubetur. Ad rem modo veniamus.

143 Præterquam quod S. Eugenius, qui, quemadmodum hic traditur, martyr simul et Toletanus episcopus fuerit, in rerum natura (Adi apud nos ad tertiam mensis hujus diem in Commentario, Actis S. Gerardi, abbatis Broniensis, prævio, § 5 jam disputata) nunquam exstitisse videatur, Sancto isti (hunc enim martyrem simul et Toletanum episcopum fuisse, modo tantisper dabimus) in jam dato Vitæ ejus compendio etiam adscribitur constatum e quatuordecim versibus carmen, cum autem hoc, uti inter omnes convenit, S. Eugenium Juniorem Toletanum episcopum, qui confessor, non martyr, septimo æræ Christianæ seculo obiit, habeat auctorem, perperamque adeo Eugenio, qui martyr simul et Toletanus episcopus fuerit, in compendio jam dato ac proin et in dicta, e qua hoc contractum, S. Eugenii Vita adscribatur, sit vel hinc, ut, an in hac supra a huc transcriptus Hymnus perperam pariter S. Eugenio, martyri simul et Toletano episcopo, non attribuitur, revocari haud immerito queat in dubium. et vero, cum nullus apud Occidentales ante Hilarium et Ambrosium hymnos in Dei vel Sanctorum laudem, uti ex Isidoro Hispanensi Launoyus in sua Milletianæ ad Sirmondi de Duobus Dionysii Dissertationem Responsionis Discussionem cap. 18 docet, in Ecclesia cecinerit, quis hymnum præfatum in laudem S. Dionysii contextum, Eugenio martyri, qui seu primo seu secundo æræ Christianæ seculo Toletanæ ecclesiæ episcopus præfuerit, in recitato Vitæ S. Eugenii Compendio ac proin et in hac recte adscribi, in animum facile inducat? Nemo sane, quanto opinor, nisi qui, quæcumque veluti seculis anterioribus gesta obtruduntur et tamen, quod cum horum moribus consuetudinibusve pugnent, a sanioris judicii viris ad rerum fictiliarum classem amandantur ac contemnuntur, pro vere gestis, nulla omnino seu falsi seu commenti, quod iis subsit, suspitione admissa, facile habere sit paratus.

144 Ut res habeat, præfatum equidem Hymnum S. Eugenio, qui seu primo seu secundo æræ Christianæ seculo Toletanus episcopus fuerit, martyrque obierit, adscribi neuliquam posse, tam clarum est atque evidens, ut id ipsemet Menardus in sua de Unico Dionysio adversus factam a Launoyo Milletianæ ad Sirmondum Responsionis Discussionem Diatrada cap. 18, num. 8 non obscure fateatur, etsi interim, quo opinioni de unico Dionysio, quam tuetur, major vindicaretur antiquitas, Eugenio potius, qui seculo seu primo seu secundo florisset, quam alteri cuicumque posterioris ævi homonymo adscribere, ni il manifesta impedivisset veritas, indubie voluisset. Verum quo et Hilduinum, qui hymnum, in S. Dionysii laudem contextum, S. Eugenio Toletano in suo ad Ludovicum Pium

Toletanus
episcopus fuit,

E

F

Eugenioque
item Januari.
Toletanus epi-
scopo,

A *Pium imperatorem Rescripto num. 7 attribuit, ab impostura immunem præstat, et suam de unico Dionysio opinionem Caroli Magni ætate, imo et seculo octavo medio esse antiquiorem ostendat, Hymni supra huc translati, ab Hymno, ut tantisper dabimus, per Hilduinum laudato, non diversi, scriptiorem Eugenio Juniori, Toletano episcopo, qui anno circiter 650 floruit, adscribit. Ac recte quidem compositum de Dionysio Hymnum, quem S. Eugenio Toletano, distinctiori hujus notione haud addita, Hilduinus loco supra cit. attribuit, ab ipsomet hoc scriptore non fuisse confictum, Menardus contendit; præterquam enim quod Hilduinus, ut supra ostendi, malæ in scriptoribus monumentisque citandis fidei non sit, scriptaque adeo, quæ ab ipsomet fuissent composita, veluti ab aliis conlecta, laudasse nequiquam sit censendus, impostores, qui, quas supra memoravi, lucubrationes sub fictis Aristarchi et Visbii nominibus comminisci non erubere, hymnum etiam, quem Hilduinus laudat, sub S. Eugenii Toletani nomine finxisse, sat verosimile apparet, maxime cum Eugenius Junior, medio circiter seculo septimo Toletanus episcopus, scribendorum carminum facultate excellerit, huicque idcirco illi præfatum, quem metricæ, seu, ut exactius loquar, rhythmicæ conscripserant, Hymnum affigendi occasione inde arripere, reque etiam ipsa affigere haud magno admodum imposturæ fraudisque detegendæ periculo potuerint.*

145 At vero, ut ad id, quod hic potissimum discutiendum est, jam veniam, Hymnum illum non impostoribus, a quibus Eugenio Juniori, Toletano episcopo, fuerit suppositus, sed ipsimet, ut jam dixi, huic antistiti, veluti legitimum ac germanum hujus fectum, loco supra cit. Menardus adscribit; ut autem merito sese id facere ostendat, hunc ibidem ratiocinatur in modum: Hilduinus in Areopagiticis, ut probaret, S. Dionysium, Parisiorum antistitem, esse Areopagitam, citavit in hanc sententiam Hymnum S. Eugenii Toletani generatim sine discrimine martyris aut confessoris. In Vita S. Eugenii episcopi et martyris, quam citat adversarius ex codice Remensi, hic Hymnus tribuitur Eugenio martyri, qui ita incipit: « Celi cives applaudite, mundi jocundo lumini, » simulque hi versus:

C « Rex Deus, immensi quo constat machina mundi,
« Quod miser Eugenius posco, tu perface clemens etc. »

Qui quidem hexametri versus primi post præfationem exstant inter Opuscula B. Eugenii junioris, episcopi Toletani, quæ Parisiis exierunt cura doctissimi Sirmondi, sine tamen Hymno præfato. Cum autem hic Hymnus cum prænominatis versibus extet in supra citata Vita S. Eugenii martyris, episcopi Toletani, Ms. codicis bibliothecæ monasterii S. Remigii Remis siti, signum est, illius auctorem esse prælaudatum Eugenium Juniores, etsi nominis æquivoci ambiguitate deceptus auctor præfate Vitæ simpliciter quidem, non fraudulenter, illum S. Eugenio martyri tribuerit. Quod confirmatur ex duobus antiquissimis codicibus Mss. monasterii S. Germani a Pratis, et S. Petri in Valle apud Carnutes, in quibus, ut missum faciam codicem Ms. monasterii S. Dionysii, post Hilduinum Areopagiticam hic Hymnus habetur sub hac Epigraphe: « Hymnus Eugenii, Toletani episcopi, de S. Dio-

Octobris Tomus IV.

« nysio compositus Rithmice. »

146 Hactenus laudatus scriptor; verum, etsi in eadem S. Eugenii, qui martyr ac Toletanus fuerit episcopus, Vita seu Passione, in qua hexametri versus, Eugenio Juniori, Toletano episcopo, ab omnibus circa ullam controversiam adscripti, leguntur, supra a nobis recitatus Hymnus etiam reperiatur, minime hinc mihi, ut hic pariter sancto isti Toletano episcopo sit adscribendus, consecrarium apparet. Quid ni enim factum esse queat, ut, qui fabulosam illam (Adi, quæ huc spectant, ad tertiam mensis hujus diem in Commentario Actis S. Gerardi prævio num. 68 et seq. jam dicta) S. Eugenii, martyris et Toletani antistitis, Vitam contexit, in hac simul et dictos versus hexametros et Hymnum præfatum, etsi et hunc et illos nusquam invenisset conjunctos, dedita tamen opera Heroi, cujus gesta litteris mandabat, adscripserit, quod, quamvis quidem, ut jam mox dictum, nusquam et Hexametros illos versus et Hymnum memoratum invenerit conjunctos serieve continua descriptos, tam hunc tamen quam illos ab uno eodemque auctore adornatos, leviusculis dumtaxat e causis perperam judicari? Sane non est, cur in hac re errasse credendus non sit, cum, ipsomet verbis recitatis falente Menardo, in determinato, a quo præfati versus et Hymnus promanarint, auctore assignando certissime errarit. At vero, inquires, Hymnus, de quo hic, in tribus antiquissimis codicibus Mss., videlicet monasterii S. Germani a Pratis, S. Petri in Valle apud Carnutes et monasterii S. Dionysii in Francia, S. Eugenio Juniori, Toletano episcopo, adscribitur, teste iterum verbis recitatis Menardo. Ita omnino habet; verum quam quidem codices illi antiquissimi ætatem habent? Fueruntne ante Hilduini ætatem exarati?

147 Cum enimvero, si tanta codices memorati antiquitate pollerent, maxime in causam, quam Menardus propugnat, roboraret, nec tamen abs hoc scriptore ratione ulla asseveretur, fit mihi vel hinc, fuisse illos ipsimet Menardo posterioris ævi visos, reque etiam ipsa dumtaxat existisse tales, viæ non indubitatum. Quid si ergo post Hilduini ætatem a monasteriorum, quorum ex dictis sunt, inquilinis exarati fuerint, qui, cum in scriptoris hujus de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, opinionem concessissent, omniaque prorsus, quibus hanc illi in suis Areopagiticis superstruit, documenta pro veris ac genuinis haberent, hisce etiam Hymnum de Dionysio, quem Hilduinus, veluti ab Eugenio Toletano compositum, pro sua de unico Dionysio opinione in dato a sese ad Ludovicum Pium imperatorem Rescripto num. 7 laudat, accensendum putarint, hincque supra huc transcriptum Hymnum, utut eum cum aliis S. Eugenii Junioris, Toletani episcopi, Operibus nusquam invenissent conjunctum in codicibus tamen, quibus illum inscribebant, Eugenii Junioris, Toletani episcopi, nomine e spuris, quæ Hilduino præluce- rant, adversariis horumve transumptis notarint, aliisque, quæ transcribebant, sancti ejusdem Operibus adjunxerint? Quid si etiam, cum unus codicum dictorum scriptor, Hilduini auctoritate nixus, Hymnum præfatum Eugenio Toletano Juniori attribuisset, duo reliqui illum, re non examinata ac clausis, ut ita dicam, oculis, fuerint secuti? Nihil sane obstat, quo minus tam unum, quam alterum factum esse queat, potestque proinde, an re etiam vera factum haud sit,

AUCTORE
C. B.
simulque re-
tione

non una con-
futato, ar-
guat, perpe-
ram adscri-
bitur, Hym-
nus rhythmi-
cus,

AUCTORE
C. B.

non immerito revocari in dubium, maxime cum Hymnus ille inter Eugenii Junioris, Toletani episcopi, Opuscula, quæ Sirmondus anno 1628 edidit, non compareat. Jam vero cum res ita habeat, anne unquam Hymnum, quem codices tres, a Menardo memorati, exhibent, Toletanus is episcopus concinnarit, dubium esse admodum, necesse est, huicque adeo, veluti a quo certo sit compositus, a Menardo et aliis, qui eandem, quam ipse, de uno Dionysio opinionem tuentur, perperam adscribitur.

utpote vel
a impostore
re confectus,

148 At vero, inquit, a quo ergo Hymnus ille, si Eugenium Juniores, Toletanum episcopum, non habeat auctorem, fuit collectus? Rem factam esse, suspicor, ab impostore quopiam, qui venerandum Eugenii Toletani nomen, quo imbutæ a se de uno Dionysio opinioni fidem facilius conciliaret, fuerit mentitus. Ita omnino comparatus sum, quod Hymnum illum Scriptis, quæ abdita et negligenter relicta invenit, Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num.

149 Haud obscure accenseat, hæcque inter, uti indicat, et Visbii conscriptionem, et Aristarchi ad Onesiphorum epistolam, quæ ambæ lucubrationes omni dubio procul, ut supra docui, commentitiæ fictisque etiam scriptorum nominibus attributæ sunt, etiam invenerit; quod cum ita habeat, sit vel hinc, ut merito vereri possimus, ne Hymnus, quem spuris hisce monumentis adjunctum reperit, similis etiam fursuris exstiterit. Adhæc Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. proxime cit. ita scribit: Nec mirari quis poterit, cur Hymnum sancti Eugenii Toletani de beato Dionysio habeamus, et vicinorum sapientium scriptis, exceptis paucis, videamur carere; e cautione autem, ab Hilduino his verbis Nec mirari quis poterit etc. adhibita, consecrarium apparet, ut, si non ipsemet Hilduinus, alii saltem, qui ipsa scriptoris huius ætate floruerint, dubitarint, num Hymnus, quem is, veluti a S. Eugenio Toletano compositum, verbis jam datis laudat, pro genuino huius fœtu esset habendus. Atque hæc atque supra relata, e quibus, quantum reor, merito certe a nobis dubitari ea de re posse, satis superque liquet, huc usque disputavimus, admittentes tantisper, supra huc transcriptum a nobis Hymnum ab Hymno, quem Hilduinus, non relatis, quibus constaret, verbis, laudat, nulla omnino in re fuisse diversum: verum quid si ab Hymno, qui Hilduino præluat, versiculi seu verba, quibus, qui illo laudatur, Dionysius pro Areopagita perspicue habetur, abfuerint, in eumque dumtaxat post a fabulosæ S. Eugenii Vitæ scriptore, quo imbutæ a se de uno Dionysio opinioni pondus adjungeret, fuerint intrusa?

vel saltem a
spuris Vitæ
S. Eugenii
auctore in-
terpolatus,
evidetur dat,

149 Id certe a veritatis specie minime est alienum, etsi enim, iis rescissis, reliqua Dionysium, de quo agunt, in Gallias a Clemente Papa missum fuisse, dumtaxat tradant, Hilduinus Hymnum alterum, Venantio Fortunato, uti infra docebo, affictum, ut ut in eo Dionysius, Parisiensis episcopus, pro Areopagita aperte non habeatur, sed dumtaxat in Gallias a Clemente Papa missus insinuetur, pro sua de uno Dionysio opinione etiam laudat; ut pariter proinde Hymnum, Eugenio Toletano adscriptum, ut ut idem dumtaxat insinuat in hoc fuisset, pro eadem opinione sua laudare potuerit. Adhæc anonymus supra laudatæ, cui S. Eugenii Toletani a Dionysio Hymnus, prout supra a nobis datus est, exstat insertus, Vitæ S. Eugenii, qui Toletanus episcopus simul

et martyr exstiterit, scriptor figmentis loco non uno, seu, ut, quod res est, aperte eloquar, a capite ad calem indulget, uti quisque, qui spiritum illud monumentum evoluerit, facile deprehendet, atque apud nos ad xv Novembris diem, quo de S. Eugenio martyre tractaturi sumus, ratione non una poterit dilucide monstrari. Jam vero, cum id ita habeat, est sane, cur dubitare possimus, an scriptor huiusmodi Hymnum prorsus novum laudato per Hilduinum Hymno non substituerit, vel an hunc verbis nonnullis seu versiculis, nono scilicet atque undecim sequentibus, quibus, qui laudibus in eo effertur, Dionysius pro Areopagita dilucide obtruditur, auctorem non reddiderit. Ut ut sit, Hymnum equidem, seu supra huc transcriptum, seu ab Hilduino laudatum, pro exploratæ fidei monumento, quo controversa, quam hic impugnamus, de uno Dionysio opinio seculo viii medio evincatur antiquior, haberi non posse, satis superque e jam disputatis liquet; ut proinde quod de illa, ante istud tempus non consignanda, antea asserui, firmum atque inconcussum contra petendum etiam ex Hymno illo argumentum consistat.

150 Ad tertium, quod præsentis § adhuc discutendum refutandumque restat, jam progredior. Chronici Flavii Marci Dextri Fragmentum, quod in Bibliotheca Hispana Veleri tom. 2 pag. 274 pro germano et legitimo huius historici monumento, si quod e germana et Fuldensi bibliotheca seculo 16 in Hispaniam fuerit transmissum, Nicolaus Antonius haberi vult, ita apud hunc auctorem tom. cit. pag. 275 memorat: Marcus Marcellus, Marci Marcelli, Urbis præfecti filius, qui et Eugenius, quondam S. Petri Apostoli, postea vero S. Clementis Papæ discipulus, ab eodem et Dionysio Areopagita missus in Hispaniam prædicat et Toletanos docet xcv; ex hisce autem verbis, utpote quibus Eugenius a S. Dionysio Areopagita in Hispanias missus, annoque æræ Christianæ nonagesimo quinto Toletanos docuisse traditur, Dionysium Areopagitam in Gallias prædicandi Evangelii ergo seculo primo venisse, opinionemque adeo de uno Dionysio, utpote in laudato, quod diu ante seculum octavum fuerit conscriptum, Chronici Fragmento consignatum, seculo octavo medio esse antiquiorem, potest contendere. Et vero hac objectione, si modo, quibus innititur, fundamenta undequaque firma forent ac solida, res utcumque videri posset evinci. Verum ipsemet Nicolaus Antonius Chronici Flavii Marci Dextri, quod laudat ac porro tom. cit. suppeditat, Fragmentum pro germano et legitimo Historici illius fœtu haberi dumtaxat vult, si quod germanum et legitimum ejusdem monumentum e Fuldensi bibliotheca in Hispaniam seculo sexto decimo fuerit transmissum; nulla autem Dextri, Marini, Juliani, Luitprandi, aliorumque plurium, qui de rebus Hispanicis scripserint, auctorum Chronica seu monumenta historica e Fuldensi Germaniæ abbatis seu huius bibliotheca, penes quam illorum originalia seu autographa exstiterint, seculo xvi in Hispaniam missa fuisse, eruditus hodie passim notum est. Pro genuino quidem Dextri fœtu absolute etiam Chronici, quod mox laudavi, Fragmentum Nicolaus Antonius ex iis, quæ cit. Biblioth. Hispanæ veteris tom. 1, pag. 156, num. 376 aliisque locis scribit, habuisse videtur. Ast rectene, an secus, magis opportune, cum ad xv Novembris diem de S. Eugenio martyre tractabitur, examinari poterit. Hic interim, monumentum illud, quidquid etiam Antonius arguat,

mihi

uti nec pro-
ductum a
Nicolaus An-
tonio Chro-
nici Frag-
mentum,

P

A mihi admodum esse suspectum, lector in antecessum noverit.

etiam id pro monumento spurio haud esset habendum.

151 At vero, etsi etiam id pro genuino Dextri, Scriptoris seculo VIII medio longe antiquioris, factum esse admittendum, vereque adeo abs hoc Eugenium martyrem, qui primus Toletanus existit, rit episcopus, in Hispaniam a S. Dionysio Areopagita missum fuisse, memorie proditum verbis mox recitatis exstare, tantisper daremus, nec hinc consecrarium fuerit, ut vel S. Dionysius Areopagita in Gallias unquam Evangelii prædicandi causa venerit, vel ut id esse factum, Flavius Marcus Deaxter, quod Eugentii in Hispanias missionem Areopagite adscribat, existimarit. S. Policarpus discipulorum suorum nonnullos uti apud nos tom. 2 Januarii in Commentario, Actis sancti illius episcopi ac martyris prævio, pag. 694 videre licet, ex Asia, ubi commorabatur, in Gallias Evangelii ibidem annuntiandi causa misit, nec tamen in Gallias ipsemet unquam venit. Quid si ergo factum sit, ut Dionysius Areopagita, etiam si in Gallias nunquam venerit, Eugenium tamen, imo et discipulorum suorum plures alios e Græcia, ubi commorabatur, in Hispaniam, quo hanc ad Christi fidem converterent, submiserit? Id sane æque Dionysius Areopagita, quam quod jam dici, Polycarpus, facere potuit. Dexte quidem Eugenium facere videtur Romanum; verum filios suos Romani primo etiam ære Christianæ seculo Athenas, quo ibidem litteris operam darent, mittere solebant. Quid si ergo Eugenius, cum a S. Petro Apostolo ad fidem fuisset Romæ conversus, Athenas parentum jussu abierit, atque in disciplinam Dionysio Areopagita datus, in Hispaniam inde abs hoc, Clementis Papæ assensu subinde accedente, postea missus fuerit? Nihil sane, quo minus facta hoc modo res esse potuisset, ob stare videtur. Jam vero, cum ita habeat, ex eo certe, quod Flavius Marcus Deaxter, Eugenium ab Areopagita in Hispaniam missum fuisse, memorie prodidisset, consecrarium neutiquam esset, ut vel Dionysius Areopagita in Gallias unquam venerit, vel ut, id factum fuisse, scriptor ille seculo VIII medio longe antiquior existimarit, nequitque proinde ex iis, quæ supra scribit, concludi, opinionem de uno Dionysio seu de Dionysio Areopagita, qui in Gallias venerit, ante tempus illud obtinuisse. Alia insuper, quæ pro ea utcumque probanda faciunt, argumenta possunt afferri; verum hæc et seq. propositurus ac porro refutaturus sum.

§ IX. Reliqua, quæ ad eandem opinionem seculo octavo medio antiquiorem faciendam conducunt, proponuntur ac refelluntur.

Crotoniata, Dionysium Areopagitam, dum Athenis Romam petere, Ughellus tom. 7 Italie Sacre in Episcopis Crotoniensibus, quæ Magnæ quondam Græciæ, nunc Ulterioris Calabriae civitas est, sic scribit: Ceterum Petro Apostolorum principe per finitimas civitates Evangelium promulgante, ut quidam volunt. Crotoniata fidem Christi hausere, alii vero a S. Dionysio Areopagita illic transeunte Crotoniata fidem primo suscepisse narrarunt. Constans enim fama est apud Crotoniatas, Areopagitam, Romam petentem, Crotonem divertisse, et Crotoniata ad Christum convertisse; quocirca Crotoniata in signo civitatis ipsius S. Dio-

nysii effigie utuntur, ejus festum cum octava celebrant, ac velut suum divum tutelarem, primumque episcopum venerantur, et colunt. Ac deinde, nonnullis interpositis, Dionysium Areopagitam inter Crotonienses episcopos primo loco recensens ita memorat: S. Dionysius Areopagita, Pauli Apostoli discipulus, Atheniensis episcopus merito primus Crotoniensis præsul dicendus est, quando in eam urbem * (ut ferunt indigenæ) dum illac pertransiret, et Romam petens, ut Apostolorum martyrio ita monitus ab Evangelista Joanne interesse deberet, fideles confirmavit in fide, jam diu vel ab ipsis Apostolis, vel ab eorum discipulis disseminata. Crotonem igitur, ut fert traditio, ingressus, apud ipsam per aliquot dies moram traxit, et a Christi fidelibus acclamatus episcopus est, qui, cum ecclesiam confirmasset, relicto coadjutore, iter prosequutus, collacrymantibus cunctis, qui eum deinde summa veneratione coluerunt.

153 Ceterum Crotoniata, ut fidem facerent posteritati, Dionysium suum fuisse primum episcopum, sacellum in Cathedrali suo nomini dicarunt, ubi Deiparæ Virginis sacram ad vivum depictam imaginem, quam ex Oriente secum detulerat, et in amoris pignus Crotoniatis dono dederat, summa religione collocarunt, eundemque Divum suum tutelarem fecerunt: quamobrem ejus simulachrum, in Cathedrali sedens, et civitatem in manibus tenens, Urbis extare voluerunt nobile signum, sub quo hæc verba leguntur: Sum signum, et præsul Dionysius episcopus Crotonis. Maneat igitur Dionysium a Paulo Apostolo Atheniensem primum fuisse ordinatum episcopum, mox a Crotoniatis acclamatum antistitem, inde anno Christi xcviii, ut omnes fere Galli, Scriptores affirmant, a Clemente I Papa Lutetiæ Parisiorum creatum Pontificem, ubi pro Christi fide gloriosam palmam suscepit martyrii anno ætatis circiter cxx, salutis humanæ circiter cxx. Nec admirationem hoc ipsum iis commovebit, quos primigeniæ Christi Ecclesiæ mos haud omnino latuerit. Siquidem, ut non semel diximus, cum ea Christi exordia non usquequaque operari abundarent, fiebat, ut unus idemque, ejus pietas perspecta esset, ad plures deinceps ecclesias prædicationis gratia destinaretur, illaque, sive conversionis inde auspiciatæ nobilitatem, sive memori mente gratoque animo in auctorem suæ salutis futuræ, illum ipsum suum Apostolum, episcopumque appellarent; quod Dionysio apud Crotoniata evenisse, credendum est. Adventasse Dionysium in hanc urbem Athenis Romam petentem commemorat Baptista Mant. in ejus vita iis versibus:

Jam ratis Auloni radens freta proxima cursum
Vertit ad Hydruntem, Borea spirante, Tarentum.

Labitur, apparetque Croton et cæt.

154 Hactenus Ughellus; ast nullo prorsus, quæ de S. Dionysio Areopagita commemorat, quæque, si vera essent aut saltem a Crotoniensibus ante seculum octavum medium fuissent credita, opinionem de uno Dionysio veritati esse consonam, aut certe ante epocham istam viguisse, via non indubitatum efficerent, monumento antiquo firmat. Afferit quidem constantem, quæ apud Crotoniata viget, famam seu traditionem; verum nihil addit, quod legitimam hanc esse ac vel a seculo octavo medio inchoatam, utcumque evincat. Quid enim? Anno forsitan id

* in ea urbe

per urbem suam transiit, atque hujus fuisse acclamatum episcopum, affirmant: E

F

verum traditio, cui id su-
perstruunt,
recentiori
dumtaxat ævo

AUCTOR
C. B.

id præstet, vel quod de Dionysio Areopagita, pro patrono a Crotoniatis habito magnæque apud hosce veneratione affici solito, vel etiam quod de ejusdem Sancti effigere, a Crotoniatis in civitatis suæ signo seu scuto gentilitio adhibita, memoriæ prodit? Neutiquam certe. Hinc quidem, quod jam explicatæ Crotoniatarum traditioni suffragaretur, elici quidquam posset, si jam inde a primis æræ Christianæ seculis vel Dionysium Areopagitam, veluti Crotonis patronum a civitatis hujus incolis honoratum fuisse, vel Sancti ejusdem effigiem in Crotonis signo fuisse adhibitam, solide probari posset. Verum nullum prorsus exploratæ fidei monumentum antiquum, quod vel unum vel alterum probare natum sit, alicunde suppetit. Quid multa? Crotoniatarum de Dionysio Areopagita, qui apud illos fidem annuntiarit, sedemque episcopalem primum occupavit, traditionem recentiori dumtaxat atque a primis æræ Christianæ seculis remotiori ævo primum esse exortam, vel ex verosimilimum apparet, quod de re isthac altissimum sit silentium apud omnes prorsus antiquos scriptores seu Græcos seu Latinos, imo et apud ipsummet Hilduinum, qui tamen, quæcumque ad suam de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, opinionem firmandam conducere utcumque possent, summa diligentia undecumque collegit. Laudat quidem Ughellus Joannem Mantuanum, condendorum carminum arte celebrem; verum hic non citius, quam seculo quinto decimo floruit.

nec nisi errore videtur exorta.

155 Quod autem ad primitivæ Ecclesiæ morem, quem idem Ughellus pro Crotoniatarum traditione adhuc adducit, modo etiam spectat, nec inde quidquam pro hujus initio ad primæ æræ Christianæ secula retrahendo potest confici. Etsi enim sub Ecclesiæ seu fidei Christianæ gentibus annuntiatae initium aliqui subinde, quod tum operariis Domini vinea non abundaret, ad alias atque alias ecclesias, cum virtutem suam ac pietatem alicubi probassent, divini verbi disseminandi causa missi legantur, hæque non raro illos, quo gratum erga salutis suæ auctores animum exhiberent, Apostolos suos atque episcopos appellarint, id tamen Dionysio Areopagita apud Crotoniatis evenisse, nihil omnino suadet. Quid si igitur Crotoniatis, cum ad Christi fidem primum fuissent conversi, episcopum nomine Dionysium nacti fuerint, illorumque deinde posteris, quod quis qualisve fuisset is Dionysius, nusquam invenirent notatum, facilius illum, quam par esset, præpostera, qua et plures olim aliæ ecclesiæ sui initia Apostolorum temporibus quam proxime admove re modis omnibus studuisse noscuntur, cupiditate abrepti pro Areopagita habuerint? Id enimvero ita reipsa factum, neutiquam mihi vero apparet absimile, ut fortassis nec a veritatis specie procul recessurus esset, qui assereret, Crotoniatarum de Dionysio Areopagita, qui et fidem apud illos prædicavit et Cathedram episcopalem primum occupavit, traditionem tunc primum esse exortam, cum Galli seculo XIII regnum Neapolitanum, in quo Croton sita est, occuparunt, suamque de Dionysio Areopagita, qui Romam, Athenis sibi substituto episcopo, venisset, indeque in Gallias, ubi et martyrium subiisset, a Clemente Papa Evangelii prædicandi ergo missus fuisset, opinionem cum Crotoniatis communicare potuerunt.

156 Ut ita autem, idcirco potissimum facile propendeo, quod Crotoniatis Apostolum, qui

et ipsis et Gallis, in regione sua tum dominantibus, esset communis, habere, singulari seu honorari seu felicitati ducere tunc potuerint, facileque adeo factum esse queat, ut Dionysium, civitatis suæ primum episcopum, alium non esse, quam qui, relictis Athenis, Romam primum ac deinde in Gallias concessisset, sibi tum persuaserint, itaque opinioni, quæ postea in antiqua traditione credita fuerit fundari, ortum dederint. Quod si tamen id quisquam jam inde a seculo decimo, quo, qui e Gallis venerant, Normanni Siciliam ac regnum Neapolitanum, Saracenis ac Græcis pulsatis, occuparunt, contigisse velit, haud equidem magnopere refragabor. Ut ut interim res habet, nullum equidem exploratæ fidei monumentum, quod seculo VIII medio certe sit antiquius, quodque, quæ de Dionysii, Romam Athenis petentis, apud Crotoniatis mora atque episcopatu ab Ughello narratur, utcumque confirmet, a scriptore isthoc profertur, nec scio, an proferri alicunde queat. Certe mihi, omnibus seu sacris seu profanis, apud quos de Crotoniatis, rebusve, ad hosce spectantibus, quidquam forte inventum iri putabam, scriptoribus diligentissime discussis, nusquam sese obtulit monumentum hujusmodi. Quod cum ita sit, argumentum, quod e Dionysii Areopagite, Athenis Romam petentis, apud Crotoniatis episcopatu pro consignanda ante seculum VIII medium opinione de unico Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, potest repeti, tantam huic antiquitatem minime vindicat. Anne id, quæ hunc in finem adhuc adducuntur, alia melius præsent, dispiciamus.

157 Baronius in suis ad Martyrologium Romanum hodiernum Annotationibus ad 1x Octobris diem de S. Dionysio ita observat: Quibuscum (in controversiam scilicet, an Dionysius, Parisiensis episcopus, sit censendus ille, qui ex Areopago ad Christi fidem, ac inde ad ecclesiæ Atheniensis regimen fuit assumptus, deducuntibus) in Annal. Eccles. prolixior est mihi disputatio. Hic autem, ut instituti patitur ratio, pauca dumtaxat, quæ piæ menti satis esse possint, attingam, reddamque imprimis verba Hincmari, Rhemensis episcopi, auctoris illorum temporum non ignobilis, quibus, scribens ad Carolum Calvum imperatorem rem ipsam his verbis testatam reliquit, cum ait: "Patrem vestrum Dionysium esse Areopagitam, a beato Paulo apostolo baptizatum, et Atheniensem ordinatum episcopum, et in Gallias a beato Clemente dictum, ex his, quæ Græca testificatio, et S. Romanæ Sedis attestatio, et Gallicana imitatio contestatio, ratum in hac causa, quod longe ante nos dictum est, recognoscant." Hæc ille; quæ, ne perfunctorie dicta videantur, singillatim expendere, operæ pretium fuerit. Ita eruditissimus Annalium Ecclesiasticorum parens, omnia deinde, quæ seu ad Græcam testificationem, seu ad sanctæ Romanæ Sedis attestationem, seu denique ad Gallicanam contestationem spectare possint, reve etiam ipsa, liberiori tamen, quam par videatur, verborum Hincmari interpretatione adhibita, spectare existimarit, recensens, sicque, ut apparet, opinionis, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem statuit, antiquitatem probare præcipue adnitens.

158 Ac iis quidem, quæ ad Græcam testificationem spectent, Michaëlis Balbi, imperatoris Constantinopolitani, qua hic ad Ludovicum Pium adscriptos S. Dionysii Areopagite libros dono misit,

Nequit proinde eam ante seculum VIII medium nata statui de uno Dionysio opinio.

E

Nec tantum hinc, quæ Baronius, Hincmarum commemorans,

F

seu de Græco per scriptorem hunc memorata testificatione,

A sit, legationem, S. Dionysii Vitam, a S. Methodio conscriptam, Acta a Metaphraste contexta, ac denique Dionysii encomium, a Michaële Synkello, presbytero Hierosolymitano, concinnatum, annumerat. Verum Michaëlis imperatoris ad Ludovicum Pium legatio, Actorumque S. Dionysii seu a Methodio, seu a Metaphraste, seu denique a Synkello facta conscriptio citra omnem controversiam seculo octavo medio, uti e supra disputatis liquet, anterior non est, nequitque proinde ex allegata per Hincmarum Græca testificatione, etsi etiam ad hanc, quæcumque vult Baronius, spectarent, quidquam confici pro opinione de uno Dionysio ante seculum VIII medium consignanda. Addit quidem hic scriptor, Synodum Florentinam, citando S. Dionysii Acta, veneratione isthæc esse digna, monstrasse; verum quid tum? Acta, a Metaphraste contexta, Synodus prædicta, ut Græcis per Græcos Filii a Patre in Divinis processionem probatam daret, dumtaxat citavit; unde profecto consecrarium non est, ut quæcumque de Dionysio in Actis illis narrantur, pro veris ac legitima seculumque etiam octavum medium prægressa traditione ad posteriores derivatis habuerit. Quod cum ita sit, nihil etiam pro opinione de uno Dionysio seu utcumque confirmanda seu ante tempus istud collocanda ex objecto Synodi Florentinæ facto habetur. Idem porro ferendum est iudicium de miraculis, quæ, ut præterea loco cit. ait Baronius, patrata fuere, cum libri, Dionysio Areopagitæ vulgo adscripti, Parisios ab imperatoris Constantinopolitani proxime laudati legatis fuerunt allati. Quid enim? Non raro etiam Sancti ad sui invocationem, etsi ii, a quibus firma cum fide invocantur, in errore seu circa eorum reliquias seu circa quæcumque alia versentur, patrasse inveniuntur miracula, uti quæ Opus nostrum loco non uno ac maxime tom. VI Julii in historico de S. Jacobo Majore Commentario part. I, num. 114 et tribus seqq. suppeditat, argumento sunt minime dubio. Ceterum in Annal. eccles. ad annum 109 num. 45 et seq. alia adhuc, quæ ad Græcorum attestationem refert, Baronius adducit; verum ea infra, cum, Græcos antiquitus Dionysium Areopagitam cum Parisiensi non confudisse, probabo, commodius refellam.

159 Nunc ab allegata per Hincmarum Græca testificatione ad Ecclesie Romanæ attestationem, per eundem scriptorem adductam, cum Baronio, ipsimet primum hujus verbis huc transcriptis, progredior. Hæc, inquit loco cit., de his, quæ spectant ad Græcorum attestationem; quod autem pertinet ad testimonium S. R. E., quo idem Hincmarus eandem rem confirmatam affirmat, ad id referendum arbitror, quod Hilduinus, cum ad eam rem probandam citat antiqua Missalia Gallicana, ea probata dicit auctoritate Romanorum Pontificum Innocentii, Gelasii atque Gregorii, quorum ea de re epistolas apud eandem Parisiensem ecclesiam extare testatur. In sacris enim Missæ Præfationibus moris erat, vitam illius Sancti, cujus solemnitas ageretur, summam collectam publice recitari, ut etiam in Sacramentario S. Gregorii et in Missali Ambrosiano hactenus cernitur. His accedit Stephani Papæ factis potius quam verbis testata sententia; nam eo tempore, quo ipse Pipinum regem coronavit in Gallia, cum ægotans S. Dionysii adminiculo e morbo convalesceret, sacris ejusdem reliquiis Romam translatis, in ipsius honorem monasterium erigendum curavit, quod Græcis

monachis tradidit, atque, indito nomine, Græcorum scholam nuncupavit; quod obitu ejus imperfectum relictum ab ejus successore Paulo Papa est penitus absolutum. Hæc ipsa Ludovicus imperator ab Hilduino perpetuis monumentis voluit commendari, prout ejusdem imperatoris ad eum litteræ scriptæ declarant. Et quid, quæso, causæ fuisse, exstimamus, quod S. Dionysii monasterium et Græcis attributum, et Græcorum scholam duci voluit, nisi ut in audibus Græci hominis Græci gentiles ejus, veluti jure hospitii considerent? Sancta insuper Romana Ecclesia huic veritati ea quoque ratione ad stipulata videtur, quod a sancto Methodio allata Romam Acta receperit ac fideliter Sedis bibliothecarius Anastasius, summæ illorum temporum doctrinæ et auctoritatis vir, eadem, Latinitate donata, ad Carolum Calvum imperatorem una cum litteris, quæ adhuc extant, in Gallias miserit.

160 Ita hactenus ille; verum quæcumque seu de monasterio, a Stephano Papa, cum in Galliis a lethali morbo ad S. Dionysii invocationem convalesceret, in Sancti hujus honorem Romæ exstructo, monachisque Græcis ad inhabitandum dato, seu de Methodianis ejusdem Dionysii Actis, Romæ asservatis ibidemque etiam, contra ac innuit, verosimillime (adi, quæ num. 90 dicta sunt) contextis, commemorat, seculo VIII medio posteriora sunt, ac proin, opinionem de uno Dionysio epocha isthac esse antiquiorem seu ante annum 750 obtinuisse, nulla ratione evincunt. Quod autem ad antiqua, quæ Romanorum Pontificum, Innocentii, Gelasii atque Gregorii litteris, adhuc exstantibus, probata ab Hilduino dicantur, Missalia Gallicana spectat, nec ex his quidquam pro opinione de uno Dionysio ante seculum VIII medium consignanda posse confici, jam ex iis, quæ num. 50 et quatuor seqq. de hoc argumento disserui, satis superque liquet, etsi interim, quod Baronius de usitato Acta sanctorum, quorum festivitates agebantur, in Missarum Præfationibus summam commemorandi more asseverat, veritati esset ad amissim consonum. Res illi, qui, quæ loco cit. dicta jam sunt, expenderit, fiet perspicua; sedulo tamen, quo, quæ ibidem statui, firmiora consistent, notari convenit, transcripta ibidem ex Hilduino verba haud ita debere intelligi, quasi is scriptor significatum hisce voluerit, Dionysianam, quam ad Ludovicum Pium imperatorem misit, Passionem in omnibus prorsus, ac proin etiam in iis, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem faciunt, concordasse cum Missis, quæ in laudatis ab eo Missalibus Gallicanis antiquis continentur; etsi enim illarum cantus, sensus et verba Passionis, quam ad Ludovicum misit, seriei apprimè concordasse, affirmet, agonum tamen tormentorumque, quæ a Dionysio sociisque Martyribus tolerata fuerint, atque ex horum Passione in dictis Missis recenseantur, mentionem, dumtaxat facit, indubie etiam commemoraturus alia, si quæ fuissent, in quibus pariter cum missa ad Ludovicum Pium Passione concordare præfatas Missas, conspexisset.

161 Et vero cum et Dionysianæ Passioni et Visitationi, quæ non tantum tormenta, quibus Dionysius excruciatum martyrium subierit, sed et Christi apparitionem, eidem Dionysio oblatam, factamque abs hoc capitis proprii, cum id ei amputatum jam fuisset, gestationem commemorant, Missalia Gallicana antiqua ad stipulata, Hilduinus

AUCTOR:
C. B.

discussaque
porro

E

F

ac refutata,
attestatione,

AUCTOR
C. B.

duinus loco cit. insinuet, ac dein, quo id probatum det, illatorum dumtaxat Dionysio tormentorum, in quibus recensendis Dionysianæ Passionis seriei Missæ duæ, in dictis Missalibus contentæ, concordarint, mentionem faciat, id enimvero, tormenta illa tantummodo, non autem etiam, quam dixi, apparitionem capitisque gestationem, in præfatis duabus Missis fuisse commemorata, argumento est perquam valido. Hinc porro jam fit, ut, num quidquam, quod opinioni de uno Dionysio suffragari utcumque posset, in iisdem Missis antiquis, in quibus hæc continerentur, Missalibus Gallicanis fuerit repertum, haud immerito queat recocari in dubium. Ut ut habeat, cum equidem, quæ num. 50 et seqq. quatuor disserui, dubium atque incertum, an seculo VII medio duæ, quas dixi, de Dionysio Missæ antiquiores sint, pariter efficiant, nequit sane ex his pro opinione de uno Dionysio ante id tempus consignanda quidquam confici. Ad Gallicanam, quam tertio loco Hincmarus recenset atque in argumenti partem Baronius etiam adducit, contestationem jam venio.

B 162 Ac posterior quidem hic scriptor ad hanc etiam antiqua, e quibus certe pro opinione de uno Dionysio ante seculum VII medium figenda nihil omnino posse elici, modo dicta evincunt, Missalia Gallicana refert, uti etiam ipsa S. Dionysii Acta, ex antiquis, ut ait, monumentis et e Visbii conscriptione ab Hilduino collecta, e quibus pariter nihil prorsus pro tanta eidem opinioni antiquitate attribuenda posse elici, nemo non fatebitur, qui, quæ quinque Commentarii hujus prioribus §§ disputata sunt, attente ad veritatis trutinam expenderit. At vero Hincmarus, quem, ut jam indicavi, liberius commentatus est Baronius, per Gallicanam contestationem unice, ut apparet, S. Sanctini Vitam, a Wandelmario abbate repertam, atque a sese, cum juvenis adhuc esset, e quaterniunculis valde contritis, in quibus continebatur, descriptam, intelligit. Etenim postquam de S. Dionysii Vita seu Passione, a Methodio Græce conscripta atque ab Anastasio Bibliothecario in linguam Latinam Romæ conversa, quam a Carolo Calvo acceperat, sermonem instituit, ita in sua ad principem hunc epistola, nonnullis adhuc de S. Sanctini Vita seu quaterniunculis vetustate pene attritis, qui hanc fuisse compleci, præmissis, mox proseguitur: Exemplar eorum, (quaterniunculorum scilicet de Vita et gestis S. Sanctini)

C quod mihi retinui, vestro devoto et bono studio offerendum, putavi; ut, si quæ sunt illorum reliquæ, qui negabant, dominum et patronum nostrum Dionysium esse Areopagitam, a beato Paulo Apostolo baptizatum et Atheniensem ordinatum episcopum et in Gallias a beato Clemente directum, ex his, quæ Græca testificatio, et sanctæ Sedis Romanæ attestatio et Gallicana intimat contestatio, ratum et in hac causa, quod longe ante nos dictum est, recognoscant.

S. Sanctini Vitam Hincmarus intellexit nihil autem etiam ex hac, 163 Cum itaque quaterniunculorum de Vita et gestis S. Sanctini exemplar, quod sibi, cum illos adhuc juvenis in nova membrana describeret, retinuerat, ad Carolum Calvum eo, uti his verbis declarat, sine miserit, ut, si qui adhuc, Dionysium, Parisiorum episcopum, eundem esse cum Areopagita, negarent, hi errorem suum tum e Græca testificatione sanctæque Sedis Romanæ attestazione, per quas, uti ex iis, quæ præmittit, videtur, Methodianam Dionysii Passionem, Latinitate ab Anastasio donatam, unice significatam vult, tum etiam e Gallicana contestatione agnoscerent; per hanc utique nihil aliud, quam S.

Sanctini Vitam seu scriptos de hac, quorum D exemplar ad Carolum Calvum mittebat, quaterniunculos, utpote qui et a Gallo homine compositi, et in Gallia etiam essent conscripti, intelligit. Verum, etsi id ita habeat, ac proin Hincmarus monumentum, diu certe (videtis num. 30 de re hac jam dicta) ante scripta ab Hilduino Areopagitica exaratum, pro sua de uno Dionysio opinione laudet, hæc tamen ex illo nec seculo octavo medio antiquior probari, nec firmari utcumque potest, uti ex iis, quæ jam supra de hoc argumento disserui, satis superque liquet, ut hic, quo etas, ac maxime sublesta monumenti illius fides luculentius pateat, plura asserere necesse non sit. At vero Mabillonius veterum Analactorum editionis anni 1723 pag. 213 de S. Sanctini Actis seu Vita, in quaterniunculis valde attritis a Wandelmario abbate reperta atque ab Hincmaro in nova membrana descripta hunc loquitur in modum: Si illa (S. Sanctini nempe) Acta veterrima, quæ tunc Hincmaro videlicet adhuc juvene seu anno circiter 825 in Ms codice jam pene oblitterata reperta sunt, hoc tempore haberemus in promptu, magnam afferrent lucem diutinae controversiæ quæ inter eruditos de duobus Dionysiis jam dudum agitur.

164 Ita ille, multum scilicet lucis ad questionem, qua, num Dionysius Areopagita cum Parisiensi unus idemque sit, ab eruditis controversatur, dirimendam e veterrimis S. Sanctini, si hodieque existerent, Actis accessurum, significans, suamque simul, qua, hæc haud amplius reperiri, existimavit, opinionem manifestans. Verum ista mihi veritati consona neuitquam apparent. Quæcumque enim in Hincmaro ad Carolum Calvum Epistola sæpissime jam laudata seu potius ad hujus calcem a tribus hisce vocabulis Sanctus Areopagites Dionysius ad finem usque apud Chiffletium et Surium leguntur, ipsæmet sunt antiqua S. Sanctini Acta, aut certe horum compendium, ab Hincmaro ex iisdem contextum. Ita autem, quod complectantur, quæ de modo, quo ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii sociorumque gesta pervenerint, Hincmarus sese in S. Sanctini Vita legisse ait. Attamen, ut, quod sentio, apertius eloquar, illa esse ipsamet antiqua S. Sanctini Acta seu Vitam, a Wandelmario abbate repertam, atque e quaterniunculis vetustate fere exesis ab Hincmaro in nova membrana descriptam, verosimiliter apparet, quod, cum certissime Actorum seu Vitæ speciem, uti nemo non fatebitur, præ se ferant, Hincmarus tamen, S. Sanctini Vitam hujusce compendium Epistolæ suæ sese seu subicere seu inscribere, nusquam insinuet, facileque factum esse queat, ut, cum Hincmarus una cum hac transcriptum a sese adhuc juvene Actorum seu Vitæ S. Sanctini exemplar ad Carolum Calvum miserit, id postea dictæ epistolæ adjunctum quispiam repererit, ideoque ad hujus, quam describebat, calcem adjecerit.

165 Ut ita autem, etiam facit ipsemet Mabillonius, seu potius, quod hic loco supra cit. suppedilat, laudatæ Hincmari ad Carolum Calvum Epistolæ exemplar, utpote ad sui calcem, quæ in ejusdem Epistolæ apud Surium et Chiffletium exemplari, ut jam dixi, leguntur, neuitquam habens adjuncta. Atque hæc sunt, quæ efficiunt, ut ea, quæ apud Surium et Chiffletium ad Hincmarum ad Carolum Calvum epistolæ calcem

pluris, quam par sit, a Mabillonio

F

facia, pro tanta opinionis de uno Dionysio antiquitate potest confici,

A *calcem occurrunt, ipsamet esse, autem, antiqua S. Sanctini Acta, in quibus sese, per quot et qualiter gesta martyrum beati Dionysii sociorumque ejus ad notitiam Graecorum pervenerint, in adolescentia sua legisse, Hincmarus in sua sepiissime jam memorata ad Carolum Calvum Epistola affirmat. Quod porro ad opinionem, qua, Mabillonius, multum lucis ad questionem, quam Dionysius Areopagita cum Dionysio Parisiensi unus idemque sit, ab eruditis controvertitur, dirimendam e veteribus S. Sanctini Actis, si hodieque repiretur, accessurum, etiam existimavit, jam spectat, Mabillonius hac in re fuisse deceptum certeque e dictis S. Sanctini Actis, quae hodieque, contra ac hic scriptor putavit, reperiuntur, opinionem de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, nec firmari, seculo octavo medio statui posse antiquiorem, quisque facile admittet, qui, quae de iisdem Actis, sublestaque admodum illorum fide loco non uno supra disserui, attento animo evoluerit, atque ad veritatis leges examinarit.*

B *166 Unum modo adhuc discutiendum, e quo tantam opinioni isti antiquitatem attribuendam contendunt, argumentum restat, e Bedae Martyrologio et Hieronymiani apographis potissimum petitur; nimirum, cum in hisce aequae ac in illo ad 1x Octobris diem S. Dionysius, Parisiensis episcopus, unacum sociis martyribus Rustico et Eleutherio, nulla usquam seu ad hunc seu ad alium diem Dionysii Areopagite, Atheniensis episcopi, mentione facta, celebretur, annuntiationem, qua hoc in antiquissimis illis Fastis sacris fit, tam ad Dionysium Areopagitam, quam ad Dionysium Parisiensem spectare, huncque proinde cum illo ex Hieronymianorum Apographorum simul et Bedae Martyrologii fide unum esse atque eundem, arguunt; ut autem hinc simul, opinionem de uno Dionysio ante seculum etiam octavum medium viguisse, evictum dent, vetustissima omnium apud Florentinum Hieronymiana Apographa, Epternacense scilicet ac, quod a Dacherio pariter tom. 2 Spicilegii vulgatum exstat, Corbeiense obijciunt, in quibus etiam Dionysius Parisiensis ad 1x Octobris diem, Dionysio Areopagita alibi nusquam speciatim commemorato, annuntiat. Verum sit ita, ut aiunt: unicus dumtaxat, qui una cum Rustico et Eleutherio nona Octobris die Parisiis colitur tam in antiquissimis Hieronymianis apographis, quam in Bedae Martyrologio memoretur, imo et binis illis Fastis sacris plures alii ac nominatim Wandelberti et Rabani Martyrologia, in quibus idem sit, adjungantur, hincne, quod, qui opinionem de uno Dionysio tuerentur, contendunt, legitime argumentando eliciunt? Minime enim vero.*

C *167 Cum enim in Martyrologiis aliis, et quidem numero pluribus, Dionysii duo, alter nempe Atheniensis seu Areopagita ad tertiam, alter vero Parisiensis ad nonam Octobris diem, annuntientur, e supra dictorum Martyrologiorum, in quibus ad tertiam Octobris diem nullus memoratur Dionysius, silentio quid possit concludi? Tametsi, inquit in sua Milletianae ad Sirmondi de duobus Dionysiis Dissertationem Responsionis Discussionem articulo 1 num. 3 Launoyus, in aliquot Martyrologiis unicus legatur Dionysius ad nonum Octobris, sequiturne, illum fuisse Areopagitam, praesertim cum nec Areopagita, nec Atheniensis, nec ab Apostolo Paulo conversus significetur? Si in uno aut altero Martyrologio nullus haberetur Dionysius, nullumne*

umquam in rerum natura Dionysium extitisse, concluderes? Hoc simplicium abnuntiorum genere nemo, qui sapiat, utitur, dum in eadem temporis periodo unus liber id habet, quod alter non habet. Ita ille, ex argumento scilicet, quod a scriptorum, qui in eadem temporis periodo floruerunt, silentio ad rem quampiam seu negandam seu adstruendam petitur, nihil omnino, nisi universale sit seu ab omnibus prorsus, nemine excepto, seruetur, legitime posse concludi, ac proin e laudatis Fastis sacris, qui de Dionysio Areopagita ad tertiam Octobris diem silent, nihil omnino, quod alii Fasti sacri de eo tunc loquantur, concludi pro opinione de uno Dionysio posse, contendens, et quidem non immerito.

168 At vero, aiunt, qui hanc propugnant, Hieronymiana Apographa, quod et de Bedae Martyrologio dictum sit, antiquiora sunt Fastis omnibus sacris, in quibus Duo Dionysii, alter ad tertiam, alter ad nonam Octobris diem, recensentur, hique proinde, quo minus, quod ex illorum silentio formatur, argumentum vim suam sortiatur, impedire, duos commemorando Dionysios, non possunt. Sic certe, si et Hieronymiana apographa et Bedae Martyrologium reliquis Fastis sacris, qui duos Dionysios distinguunt, longe esse antiquiora, undequaque constaret, haud prorsus inepte, ut in interm nec sic, uti ex infra dicendis patescet, res evinceretur, argui posset contra eos, qui Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguendum contendunt. Verum, etsi quidem Martyrologium, quod S. Hieronymi nomine a pluribus condecoratur, Fastis omnibus sacris, in quibus duo Dionysii, Areopagita unus, Parisiensis alter, expresse signantur, citra ullam controversiam multo sit antiquis, tanta tamen illius seu apud Florentinum seu apud quoscunque alios apographa antiquitate, quod et de Bedae Martyrologio dicendum, haud praecellunt omnibus omnino, qui duos Dionysios distinguunt, Fastis sacris.

169 Quid enim? Ex omnibus Martyrologiis Hieronymiani apographis nullum prorsus Epternacense seu Antverpiensi apud Florentinum eographo, quod, juxta ac Bedae Martyrologium (adi in sua ad Usuardum Praefatione num. 20 et 45 Sollerium) ante seculi octavi initium exaratum non est, reperitur antiquius; haec autem illius ac Bedae Martyrologii antiquitas tanta non est, quin eam, quod duos Dionysios distinguit, Martyrologium Romanum parvum seu vetus, a Rosweydo nostro editum, aetate sua quam proxime attingat. Papebrochius noster quidem tom. v Junii pag. 550 de veteri illo Martyrologio hunc loquitur in modum: Interim non dissimulaverim, magnopere deceptum fuisse Rosweydam nostrum, cum Kalendarium quoddam a se repertum ante Adonis Martyrologium censuit esse vetus Romanum, a S. Gregorio laudatum, Martyrologium: eoque titulo et Bosquetum et a Marca in errorem induxit. Agnovit istud Bollandus noster in apparatu ad Januarium; sed quale ipsum esset, penitus excusit Florentinus, in notis ad aliud antiquissimum, quod Hieronymi nomine passim a nobis insignitum, ipse tuetur vetus Romanum vere atque unice dici posse, illud autem Rosweydi Kalendarium adeo non esse vetus, ut ante annum MXXIII scriptum non sit, auctumque Sanctorum nominibus, et paucis praeterea verbis, partim ex Adone acceptis, partim ex recentiorum compilatione mutuatis. Ita quidem,

AUCTOR
C. B.

etsi enim id
in iis etiam,
quae antiquis-
sima sunt,
fiat,

E

tum tamen in
Romano par-
vo, quod ad
illorum, ut ut
seculi aliquan-
do

F

ut

AUCTORE
C. B.

ut dixi, laudatus decessor noster, nonnulla insuper, quibus editum a Rosweydo Romanum vetus seu parvum anno 1073 recentius esse, evincat, subiungens. Verum audi, qui Sollerius noster in sua ad Usuardum Praefatione, in qua idem Martyrologium et ante seculum octavum medium fuisse contextum, et Romanum non incongrue appellari posse, contra Valesium aliosque cum Castellano contendit, opportune ad institutum praesens num. 91 et seq. loquatur.

Papebrochius
sensit.

170 Alia, inquit, Castellani pro authentia, vetustate et auctoritate Romani Parvi argumenta sparsim reperiuntur toto primo Bimestri, ab ipso cum egregiis notis vulgato, cuius Operis Complementum utinam aliquando videre liceat! Sed jam dicta ultra mensuram, ni fallor, sufficiunt, ut Valesii aliorumque objecta penitus convellantur. Hic verbo monendus lector, inter adversarios mihi nequam obijciendum venerandum magistrum meum Daniëlem Papebrochium, dum haec scribo, ad laborum coronam, senio et meritis gravem, a

B Domino, ut plane confidimus, evocatum. Non, inquam, ille inter adversarios hic mihi obijciatur, tametsi variis locis, in magno nostro de Actis Sanctorum Opere, sed praecipue tomo v Junii pag. 550 litt. C (*Adi quæ, ex hoc loco proxime recitavi, ejus verba*) oppositam sententiam ex incidenti propugnet. Pridem et sepe fassus est, se in eorum hic numero esse, quos proxime aiebat Castellanus, viros cetera eruditissimos, re non satis examinata, alios transcripsisse, atque adeo de Romano nostro parvo non sensisse pro merito. Ibi certe Papebrochius Florentinii opinionem paucis verbis totam complexus est: sed auditis subinde solidioribus rationum nostrarum momentis, iniquiorem illam censuram et eo loco et quocumque alio in Actis adoptatam, induci prorsus, nec Parerasi voluit. Ita hactenus Sollerius; ne vero quispium, Papebrochium ad priorem suam de Martyrologio Romano parvo hujusque ætate sententiam, quam melioribus rationum momentis impulsus deseruerat, aliquando fortassis, priusquam moreretur, rediis-
se, existimet, dicta sua et scripta omnia, quæ Martyrologiorum materiam spectant, ad Sollerit, uti hic in mox cit. Praefatione num. 128 fidem facit, de Romano parvo sententiam revocari et reformari haud diu etiam ante obitum suum postulavit.

ætatem pro-
xime acce-
dit, Areopa-
gita memo-
ratur;

171 Et vero haud immerito id fecit. Sollerius enim quæcumque de Martyrologio Romano parvo hujusque potissimum ætate, quam ad annum circiter 740 refert, affirmat, tam solide, tam perspicue, tam invicte demonstrat, vel invito ad assentiendum iis, quæ adstruit, compellat, ac post editam abs illo ante Usuardum, in qua rem ex instituto tractat, præfationem nemo unus, quantum quidem novi, sit inventus, qui vel ei contradicerit, vel Romani parvi ætatem ad seculum xi, ut Papebrochius olim et Florentinius fecerant, revocarit, illudque adeo minoris, quam par sit, fecerit, vel utcumque ad refutatas Florentinii et Valesii opiniones deflecterit. En itaque Martyrologium, quod antiquitate sua et ad Bedæ Martyrologium et ad vetustissimum Martyrologii Hieronymiani, Epternacense vulgo seu Antverpiense dictum, apographum quam proxime saltem accedit; illud autem Dionysium Areopagitam ad tertiam, Parisiensem autem episcopum homonymum ad xi Octobris diem annuntiat, itaque alterum

ab altero apertissime distinguit, uti infra perspicue simul ac solide probatum dabimus. Atque ita quidem, e vetustissimi Hieronymiani Epternacensis apographi juxta ac Bedæ de Dionysio ad tertiam Octobris diem silentio nihil omnino pro opinione de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, ante seculum octavum medium consignanda illaque adeo firmanda posse confici, manifestissime liquet; quod scilicet, quamvis quidem in duobus illis Fastis sacris nullus prorsus ad tertiam Octobris diem Dionysius memoretur, id tamen fiat in Martyrologio, quod hisce antiquitate haud multum cedat.

172 Verum etsi etiam secus foret, nullumque adeo præfatis binis æquale aut etiam suppar, in qua ad tertiam Octobris diem Dionysius celebratur, Martyrologium exstaret, nec sic e dicto et Epternacensis Hieronymiani apographi et Bedæ Martyrologii de Dionysio silentio quidquam pro opinionis de uno Dionysio ante seculum octavum medium figenda origine elicias. Aitunt quidem, qui opinionem de uno Dionysio propugnant, Dionysium Areopagitam nominis celebritate Sanctos quamplurimos, in Hieronymi, Bedæ, Wandelberti et Rhabani Martyrologiis signatos, longissime superare, cumque horum conditores, ut Sanctum hujusmodi silentio omnino præterirent, commissuri fuisse haud videantur, abs illis per Dionysium, quem nona Octobris die Parisiis signant, non alium, quam Areopagitam, intelligi, huncque adeo ac Parisiensem Dionysium pro uno atque eodem Sancto haberi. Verum nominis pariter celebritate Sanctis non paucis, quos Hieronymi, Bedæ, Wandelberti et Rhabani Martyrologia commemorant, præcellere S. Cornelium Centurionem, Parmenam et Onesimum martyres, aliosque Apostolorum in sacris Litteris nominatos discipulos, nemo ibi inficias, et tamen nec Cornelius, nec Parmenas, nec Onesimus in Hieronymianis apud Florentinium apographis comparet, ut enimvero, nec uspiam in hisce, a quibus etiam S. Publius martyr, Athenarum et ipse episcopus, abest, S. Dionysium Areopagitam commemorari mirum nemini debeat videri, huncque idcirco per Dionysium, qui in iisdem Hieronymianis apographis ad ix Octobris diem celebratur, designari, concludendum neutiquam sit. Adhæc vetustissimum Epternacense seu Antverpiense Hieronymianum apographum in Galliis exaratum Sanctisque non paucis, qui a primævo Martyrologii Hieronymiani lectu aberant, auctum fuit, ut Bollandus noster in generali sua, tomo i Januarii præfata, in Sanctorum Vitæ Praefatione cap. 4, § 4 docet.

173 Quid si ergo in Apographo illo, ad cuius deinde exemplar in reliquis apud Florentinium apographis idem factum fuerit, S. Dionysius Parisiensis, qui antea ab antiquioribus omnibus apographis Hieronymianis, non secus ac Dionysius Areopagita aberat, idcirco deinde, nulla omnino hujus mentione facta, fuerit signatus, quod in Galliis, non Areopagita, sed alter, qui Parisiensium fuisset episcopus, cultu ecclesiastico solet quotannis affici? Rem certe e causa allegata ita esse factam, ab omni veri specie minime adhorret, sitque vel hinc, ut, etiam si Dionysius, per quem, uti indubitatam videtur, Areopagita non designatur, in dictis Hieronymianis apographis ad ix Octobris diem commemoretur, mirationem id nemini debeat movere. Nec, etsi in ipso etiam, quale Romæ (Sollerium in sua ad Usuardum Praefatione num. 22 videsis)

nec, etsi secus
foret, rem vel
e dictis, cum
equidem in
hisce

E

F

de Areopagita
ad ix Octo-
bris diem si-
teri mirum
non sit,

A 22 videsis) S. Gregorii Magni ætate seu jam inde a seculo VI in usu fuit, Hieronymiano Martyrologio unicus, qui 1x Octobris die colitur, Dionysius commemoratus fuisset, mirum id cuiquam deberet videri; præterquam enim quod in illo Romæ tunc usitato Hieronymiano apographo, non secus ac in aliis apud Florentinum, plures Sancti, aliis etiam, qui in eo memorabantur, celebriores, indubie essent omitti. factum id fuisset, non quod Romæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi tunc confunderent, sed quod hunc unum ibidem celebrare tum temporis solerent. Quod porro ad Bedæ Martyrologium, non quidem supposititium illud, quale a Plantino, sed quod a maioribus nostris, adhibito etiam illius antiquissimo, quod Baronius unice commendavit, atque in recensendo digerendoque Romano Martyrologio adhibuit, Ms. S. Cyriaci exemplari, ante tomum 2 Martii est editum, jam spectat, in hoc, utpote in quo plures Kalendarum dies intacti seu Sanctorum nominibus vacui occurrant, Dionysium Areopagitam silentio præteriri, mirum pariter non est; ut hinc proinde, per

B Dionysium, qui ad 1x Octobris diem in eodem Martyrologio memoratur, Areopagitam designari, argui non possit.

Martyrologiis antiquissimis.

174 Adhæc quod si Sancti, quos veluti ad genuinum, ut putabant, Bedæ Martyrologium spectantes, decessores nostri ante tom. 2 Martii maioribus characteribus notarunt, ad id nihilominus non omnes, sed ut Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione cap. 1 articulo 2, novas quasdam de Bedæ et Flori Martyrologiis conjecturas offerens, suspicatur, ii dumtaxat, qui et in Metrico Bedæ Martyrologio, per Acherium tom. 10 Spicilegii a pag. 126 vulgato, signantur, spectare sint dicendi, quid, quæso, ex eo, quod in genuino Bedæ Martyrologio Dionysius Areopagita nusquam memoretur, pro opinione, quæ hunc cum Dionysio Parisiensi eundem facit, seu stabilienda seu ante seculum VIII medium consignanda elicias? Nihil certe: metricum enim, quod jam mox laudavi, MrL. mense Octobri dumtaxat sic habet:

Sextas Octobris Nonas Bosa optat habere
Solemnes terris, summo qui gaudet olym-

po.

Et gemini quinis Ewaldi forte coluntur.

C Paulinus senas tenet Idus jure magister,
Doctor ter quinis Lucas succurre Kalendis.
Simonis quinis et Judæ vota feramus;

Cum autem præfatum metricum, quod Bedæ ascribitur, Martyrologium toto mense Octobri non alios, quam qui sex jam recitatis versibus comprehenduntur, Sanctos commemoret, hosque inter nec Dionysius Areopagita, nec Parisiensis compareat, sane e genuino, si ad ii id tantum, qui in dicto metrico memorantur, Sancti spectent, Bedæ Martyrologio nihil omnino pro opinione de uno Dionysio seu probanda seu ante seculum medium octavum figenda potest concludi. Atque ita ex omnibus, quæ de Bedæ Martyrologio jam disseruimus, consectorium est, ut, sive id, quod ante tomum 2 Martii majores nostri edidit, sive alterum, quod Sanctos dumtaxat, in vulgato per Acherium metrico ejusdem Bedæ Martyrologio contentos, complecteretur, nec uspiam eastare noscitur, pro genuino Bedæ Martyrologio, propterea scilicet seu soluta oratione conscripto, sit habendum, non magis ex eo quam ex Hieronymianis apographis elici quid queat, quod vel opinionem de uno Dionysio ulcunque firmet vel Octobris Tomus IV.

etiam hujus originem ante seculum octavum medium figendam evincat.

176 Ad Rhabanum, et Wandelbertum, qui pariter nona Octobris die Dionysium Parisiensem, nulla omnino Areopagitæ mentione facta, in sacris a se contextis fastis dumtaxat celebrant, jam venio, imo et ad Florum, cui, si Martyrologium, quod veluti genuinum Bedæ majores nostri ante tomum 2 Martii edidit, re tamen vera Bedæ non sit, attribuenda erit, quæ in illo ad 1x Octobris diem fit Dionysii Parisiensis, nulla uspiam Areopagitæ mentione facta, annuntiatio. Cum demum, ut Sollerius in sua ad Usuardum Præfatione docet, tres illi martyrologi post exortam de uno Dionysio opinionem seu post seculum octavum medium aliquamdiu jam elapsam, Florus scilicet anno circiter 830, Waldebertus anno 842 ac Rhabanus denique anno 845, Fastos sacros a se concinnatos adornarint, præter pleraque, quibus obiectum aliorum Martyrologiorum ad tertiam Octobris diem de Dionysio Areopagita silentium supra diluimus, responderi insuper ad id, quo hunc Sanctum nostrum tres illi Martyrologi prætereunt, non inepte potest, nullum ex iisdem, etsi etiam Dionysium Areopagitam et Parisiensem pro uno atque eodem Sancto reipsa habuisse darentur, opinioni de uno Dionysio, hujusve antiquitati magnopere suffragari posse, quod scilicet, cum post seculum VIII medium, uti e jam dictis consequitur, floruerint, timendum valde sit, ne e spuris, quæ jam tum e supra dictis opinioni de uno Dionysio stabiliendæ erant conficta, documentis, non autem ex antiquis exploratæ fidei monumentis legitime traditione, suum de Dionysio Areopagita, qui unus idemque cum Parisiensi sit, iudicium formarint. Atque ita jam habes, quæ adhuc (neque enim, quod e S. Stephani apud Parisienses, olim quidem De gressibus, modo autem De Græcis appellata ecclesia præterea arguant, quodque a Launoy in Millethianæ Responsionis Discus. cap. 18 abunde consultatum est, hic etiam meretur adduci) pro opinione de uno Dionysio proponenda ac porro refellenda erant; modo opinionem de duobus Dionysiis § seq. stabilire aggredior.

AUCTOR
C. B.

vel ex aliis
hic memora-
tis medioque
seculo VIII
recentioribus
evincas.

§ X. Rationum aliquot momenta, quæ pro opinionis de duobus Dionysiis apud Latinos antiquitate faciunt, ex horum Martyrologiis ac aliunde producuntur.

Quæcumque ab iis, qui Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi esse eundem arbitrantur, adduci seu pro opinione sua stabilienda, seu maxime pro hujus origine ante seculum octavum medium figenda solent, lectori ob oculos tribus §§ proxime prægressis jam posui. Addidi etiam, quæ quamvis quidem eum in finem a nemine adducta invenissem, adduci tamen haud prorsus immerito posse, observaram. Verum nec his, nec illis rem confici, seu opinioni de uno Dionysio antiquitatem, quam ei, qui eandem sequuntur, assertam cuperent, vindicari, satis superque, quæ huc usque in hoc Commentario

Cum opinio-
nem de uno
Dionysio
quam secu-
lo VIII medio
esse recentio-
rem,

AUCTORE
C. B.

disputata sunt, manifestare arbitrabar. Attamen adhuc, quid hic tandem statuerem, aut in re, quæ tot olim, præterito præsertim seculo, eruditos exercuit atque in partes diversas distraxit, pronuntiarem, dubius quodammodo atque anceps hærens, simulque, ne quid temere admitterem, cavere studens, Natalis Alexandri, Chiffletii, ac præcipue Milleti et Menardi, qui duo scriptores, quæcumque ubique, diligentissima indagine adhibita, pro sua de uno Dionysio opinione litteris invenere mandata, summa cura ac studio congestis noscuntur, vulgatas de uno Dionysio lucubrations a capite ad calcem iterum ac tertio evolvi, attenteque, num in hisce quidquam, opinioni de uno Dionysio ætatem, seculo octavo medio anteriorem, vindicare natum, uspiam occurreret, examinavi.

multa suadent, Erigenam etiam, seculi ix scriptor, cujus hic verba

B

177 Verum exploratæ fidei nec monumentum, nec scriptorem, qui certo et hac epocha sit antiquior, et Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi faciat eundem, afferri citari, inveni, seu ab Alexandro et Chiffletio, seu etiam a duobus posterioribus Ordinis Benedictini scriptoribus, Millete nempe et Menardo, qui, cum impigram, ut jam insinuat, monumentis scriptoribusque hujusmodi delegendis atque e bibliothecarum forulis in lucem protrahendis operam impenderint, firmiter sane, nullum uspiam in antiquitate certa ac firma, quod opinioni de uno Dionysio ætatem, seculo octavo medio superiorem, vindicet, præsidium inveniri posse, nedum reipsa inventum umquam iri, in animum induci. Ita porro factum, ut, omni de re dubio abjecto, eandem deinceps opinionem recentioris ævi commentum, quod non prius, quam seculum viii media sui parte jam esset præterlapsum, seu ex errore seu ex fingendi licentia natum esset, existimarim. In hac autem post opinionem me etiam firmavit Joannes Erigena, seculi ix scriptor, qui in quadam sua ad Carolum Calvum imperatorem epistola, a Launo, Millete, Menardo atisque laudata, hunc scribit in modum: Fertur præfatus Dionysius (Areopagita nimirum) fuisse discipulus atque adiutor Pauli apostoli, a quo Atheniensium constitutus est episcopus, cujus Lucas commemorat in Actibus Apostolorum et Dionysius Corinthi, vir antiquus, beatus quoque Polycarpus in

C

dantur, sub ætatem suam contra ac Milletum et Alexander,

178 Hunc eundem quoque, non præfati viri, sed alii moderni temporis asserunt, quantum vita ejus a fidelibus viris tradita testatur, temporibus Papæ Clementis, successoris videlicet Petri Apostoli; Romam venisse, et ab eo prædicandi Evangelii gratia in partes Galliarum directum fuisse, et Parisiis martyrii gloria coronatum fuisse cum beatissimis suis consortibus, Rustico scilicet atque Eleuthero; cum enim Dionysii Areopagitæ Romam adventum, indeque in Gallias missionem, a Clemente Papa factam, non ab antiquis rerum ecclesiasticarum scriptoribus, sed a recentioribus dumtaxat adstrui, verbis hisce asseveret, aliterque indubie, si opinionem de uno Dionysio, qui et Areopagita fuerit et Evangelium in Galliis, a Clemente Papa eo missus, prædicarit, ante seculum viii medium exortam etiam existimasset, locuturus fuisse videatur, fuit sane, cur scriptoris illius, qui sub annum 858 floruit, opinionemque de uno Dionysio ætate sua antiquam non fuisse

indicat, auctoritate moverer, ut eandem opinionem, quod rationibus aliis impulsus jam credebam, recentiori dumtaxat ævo seu post seculum demum viii medium esse exortam, firmius adhuc crederem, imo nec de illius veritate amplius dubitarem. At quidem in sua ad Sirmondi de duobus Dionysiis Dissertationem responsione Milletus et post hunc loco supra plus semel cit. Natalis Alexander, sequenti, quæ in recitato Joannis Erigenæ seu Scotti textu occurrunt, isthæc verba, non præfati viri, sed alii moderni temporis, non extare in codicibus Mss. melioris notæ, nempe in antiquissimo codice monasterii sancti Michaelis in Periculo maris, et in altero bibliothecæ Thuanæ; verum nec Milletus, nec Alexander addit, quam quidem Mss. illi, quos antiquissimos vocant, optimæ notæ codices ætatem præ se tulerint. Quid si non nisi post Erigenæ ætatem exarati fuerint a monachis, qui, quod alie a sese inibitam de uno Dionysio opinionem novitatis insimulari ex recitalis Erigenæ verbis posse animadvertent, ea ab Erigenæ textu resciderint, huncque ita mutilum in præfatos codices intulerint?

179 Enimvero in duobus illis codicibus, quos non nisi post Erigenæ ætatem (neque enim, si secus foret, id Milletus ac Alexander silentio præterissent) exaratos fuisse, eia non indubitatum reor, verba prædicta studio fuisse ommissa, verosimillimum apparet, tum quod in vulgata Erigenæ editione legantur, tum quod, etiam si a recitato scriptoris hujus textu rescindenda stantur, id eorum, qui duos Dionysios, Areopagitam scilicet unum, Parisiensem alterum, admittunt, causæ haud officiat, putandumque proinde non sit, ex eorum classe quempiam in supra laudatam Erigenæ epistolam, cum hanc transcriberet, verba illa intrusisse. Res ex jam nunc dicendis clarius adhuc elucescet. E textu Erigenæ, qualis supra huc transcriptus est, sequentiaque hæc verba, non præfati viri, sed alii moderni temporis, sibi inserta habet consecrarium fit, ut Dionysii Areopagitæ Romam adventum factamque inde in Gallias a Clemente Papa missionem non ab antiquioribus, sed a recentioribus dumtaxat asseverari, Erigena existimavit. Verum nonne id ipsum ex Erigenæ textu, ut ex eo verba illa fuerint erasa, poterit concludi? Age, sit, ut volunt, qui opinionem de uno Dionysio tuentur. Erigena post sermonem, de Dionysio Corinthio, Eusebio, Polycarpo, Gregorio, quos omnes (adi verba num. 177 et seq. recitata) Dionysii Areopagitæ meminisse, ait, institutum, mox tantummodo, ommissis, quæ proxime memoravi, verbis, dixerit, hunc eundem (Dionysium Areopagitam videlicet) asserunt, quantum Vita ejus, a fidelibus viris tradita testatur, temporibus Papæ Clementis... Romam venisse, et ab eo... in partes Galliarum directum fuisse, hoc, inquam dumtaxat Erigena ibidem dixerit, quos, quæso, per hæc verba Hunc eundem asserunt, assertores rei, quam subjungit, designatos voluerit?

180 An Polycarpum, an Dionysium Corinthium, an Eusebium, an Gregorium? Neutiquam certe; neque enim hi, Dionysium Areopagitam Romam petisse, indeque in Gallias missum fuisse, uspiam asserunt. Quosnam ergo intellexisse eum, dicamus? Sane non alios, quam recentiores, et quidem, qui Erigenæ ætate in vivis adhuc esset superstitiles. Menardus quidem in sua supra adhuc plus semel laudata adversus Launoym Diatriba scriptori huic, id ipsum, quod

E
quorum rationes,

F

juxta ac alie Menardi, refutantur,

A quod mox ego, quantum ad eos, quos Erigena per verba proxime data designet, roganti, cap. 8 respondet, Ejusmodi assertores, ab Erigena scilicet loco supra indicato designatos, esse homines Christianos traditione et antiquis S. Dionysii et B. Sanctini Actis, non illa Dionysii Vita, quam scripsit Hilduinus, persuasos; verum quid hisce suis verbis, in quorum confirmationem mox isthæc, Cum enim auctores generatim his vocibus utuntur, dicunt, ferunt, asserunt, et similibus, non solos intelligunt recentiores; hæc enim sunt famæ perseverantis indicia, subiungit, suasum nobis vult? Scilicet loco supra cit. ab Erigena inter eos, qui Dionysium Areopagitam Athenis Romam venisse, indeque in Gallias a Clemente missum esse, asseverant, recenseri non tantum, qui ipsamet Erigenæ ætate, sed et qui multo citius floruisent. Ast, quo id probatum det, nihil prorsus offert, nec scio, an quidquam afferre potuisset. Qui enim dictas loquendi formulas adhibent, hisce in obvio verborum sensu eos dumtaxat, qui eodem circiter, quo illæ proferuntur, tempore floruerint, designare sunt censendi, maxime si, quemadmodum hic fit, de antiquis, quos non designari certum est atque indubitatum sermo præmittatur.

contendunt,
primum esse
exortam,
scribat.

B 181 Cum enim hujusmodi indefinitæ loquendi formulæ vel ex iis, quæ præmittuntur, vel certe ex ipsiusmet personæ, a qua proferuntur, statu ad definitum quiddam determinari debeant, quo ex capite per adhibitam ab Erigena loquendi formulam asserunt, ii etiam, qui diu ante scriptoris hujus ætatem floruerint, debeant intelligi, haud satis perspicio. Porro cum Erigena loco supra cit. proxime post verba, Hunc eundem asserunt, subiungat, quantum Vita ejus, a fidelibus viris tradita, testatur, virorum illorum, qui Dionysii Areopagitæ Vitam scripsere, huncque Athenis Romam ac deinde in Gallias venisse tradidere, fidem ab Erigena commendari, præterea contendunt, huncque proinde, sive recentiores, sive antiquiores per verbum asserunt intelligat, opinioni de uno Dionysio, seu, ut melius loquar, hujus ætati, quæ ante seculum VIII medium sit figenda, nihil omnino officere. Verum Erigena, dum ait, quantum Vita ejus a fidelibus viris tradita testatur, non propriam suam de hac mentem, sed quid illi, qui, quod subiungit, de Dionysio assererebant, de Vita illa autumarent, exponit, uti quisque, qui supra recitata Erigenæ verba accurate expendere, facillime deprehendet. Quidquid itaque seu Milletus seu alii quicumque supra recitatis Erigenæ verbis opponant, nec hic illis S. Dionysii Areopagitæ Vitam, in qua Sanctus isthic in Gallias Evangelii prædicandi causa venisse traditur, commendavit, nec per verbum asserunt scriptores antiquiores, a quibus idem illud tradatur, laudavit. Jam vero cum res ita habeat, Erigena certe, utpote qui opinionem de uno Dionysio seu de Dionysio Areopagita in Gallias misso auctoribus recentioribus adscribat, eandem opinionem ætate sua seu seculo nono aut certe haud diu ante primum esse exortam, medioque proinde seculo octavo antiquiorem non esse, haud obscure prodit.

vel hinc, eo-
dem seculo
VIII medio
esse anti-
quorem op-
positam,
consequitur;

182 Jam vero cum res ita habeat; certe, quæ ante isthanc temporis epocham vel opinio de uno Dionysio, vel opposita, quæ duos Dionysios, Areopagitam nempe et Parisiensem, invicem distinguit, hominum animos occupavit, sit vel hinc, ut, posteriorem ante seculum VIII medium, imo etiam ab ipso initio ac proin jam inde a

primis æræ Christianæ seculis obtinuisse, in animum inducam. Verum quo id extra omnem controversiam ponatur, argumenta non pauca alia in medium proferre modo aggredior, quibus simul futurum reor, ut lector in opinionem de duobus Dionysiis facile concedat. Launoyus, quo duorum Dionysiorum, quorum alter Atheniensis, alter Parisiensis fuerit episcopus, discrimen seculo IX et VIII, imo et jam inde a VII fuisse assertum, ostendat, Martyrologia varia, tum temporis, ut ait, contexta, Bedæ videlicet, Romanum parvum seu vetus, Viridunense, Lugdunense, Remense, Usuardinum, Adonianum, Notherianum aliaque non pauca, quibus nominandis superse- deo, in sua ad Milletianæ ad Sirmondum de duobus Dionysiis Responsionis Discussionem cap. 19 recenset; in quibus omnibus, cum ad tertiam iterumque ad nonam Octobris diem, aliis etiam adhibitis distinctionis notis, Dionysius celebretur, hoc ipso in illis duorum Dionysiorum, quorum alter Areopagita, alter Parisiensis sit episcopus, discrimen adstrui seu asseverari contendit; hac autem in re scriptore illo standum si sit, consecrarium fuerit, ut opinio, quæ Dionysium Areopagitam a Dionysio, Parisiensi antistite E ac martyre, diversum statuit, seculo certe nono et octavo, imo et jam inde a septimo vigerit. Ast, etsi opinio illa citius etiam, quam seculo septimo vigerit, Launoyo tamen quantum ad omnia, quæ de dictis Martyrologiis adstruit, ex iisque contendit, standum, neutiquam appareat. Ad diversa enim, quæ citat, quæque, quod ait, tertia ac nona Octobris die faciunt, seculi octavi Martyrologia quod spectat, fuisse hæc tum exornata, nullo prorsus argumento probat, nec scio, an vel unum ex iis reipsa tum concinnatum fuerit.

183 Ita animo comparatus sum, quod Martyrologiis, seculo illo, ut vult, contextis, Adonianum etiam et Usuardinum accenseat, quæ tamen ambo sequenti demum seculo, et quidem non nisi jam multum prorecto, adornata fuisse, eruditi hodie unanimi consensu omnes agnoscunt. Ad seculi noni Martyrologia progrediamur: unum dumtaxat, quod tum fuit compositum, Notherianum citat, et quamvis ævi ejusdem alia etiam quamplurima, anno tamen 875 posteriora, in quibus Dionysius tertia, iterumque nona Octobris die annuntietur, citasset, ex his tamen, quod sibi habebat propositum, neutiquam confecturus fuisse videtur, nisi forsitan eadem Martyrologia, quod de Adoniano et Usuardino dicendum, auctores habuissent, qui, accurato ac sedulo, quo unusne dumtaxat, an duplex esset statuendus Dionysius, indagarint, examine præmisso, Dionysium unum tertia, alterum nona Octobris die, quod scilicet Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinctum putarent, signassent. At vero, cum Martyrologia illa omnia post contextum anno 875 ab Usuardo Martyrologium fuissent exarata, eorumque auctores Usuardi dumtaxat, quem, re non discussa ac clausis quodammodo oculis fuerint seculi, exemplo, an ea, quam jam exposui, ratione Dionysium tertia iterumque nona Octobris die annuntiasent, est dubium. Quod cum ita sit, Martyrologiis hujusmodi, utul duas de Dionysio annuntiationes ad duos diversos dies suppeditantibus, Dionysii Areopagitæ a Parisiensi discrimen asserti, firmiter in animum quis inducat? Nemo sane, quantum opinor.

184 Attamen si annuntiationes hujusmodi duæ e Martyrologio, in quo monumenti cuiuspiam,

etsi autem id
etiam e Mar-
tyrologiis a
Launoyo, qui
in aliquorum
ex his

F

atate assi-
gnanda hal-
lucinator,

actores
C. B.

a Dionysii utriusque ætate haud nimis diu exarati, auctoritate ac fide primitus fuissent signatæ, in alia deinde Martyrologia, et ex his iterum in alia, donec tandem, transcriptione sæpius repetita, in præfata seculi noni seu etiam posteriorum seculorum Martyrologia fuissent illatæ, temporis progressu transiissent, id quidem opinionem, quæ duos Dionysios, invicem distinctos, statuit, jam inde etiam a primis æræ Christianæ seculis obtinuisse, argumento foret minime dubio. Verum eo, quo dixi, pacto factum, ut duæ dictæ annuntiationes seu in noni seu in aliorum subsequentium seculorum Martyrologiis legantur, lectæ fuissent, pro certo sciri non potest, hincque ex his pro opinione de duobus Dionysiis ad primam æræ Christianæ secula referenda nihil potest concludi. Atque hinc jam fit, ut quæcumque allegata fuerint, seu seculi noni seu posteriorum aliorum Martyrologia magni hæc apud me, quo, quod hic de duobus Dionysiis, invicem distinguendis, probare aggredior, reipsa probatum dem, ponderis esse haud queant, si tamen, quæ Usuardum et Adonem habent auctores, Martyrologia exceperis: e quibus pro opinione de duobus

B Dionysiis elici quid possit, mox videbimus; nunc quid de Martyrologiis, quæ pro se laudat atque ad seculum septimum Launoyus refert, censendum sit, dispiciamus. Nec ex his, quæ inter etiam, quod memorat, Bedæ Mrl., spurium dumtaxat est, tunc opinionem, quæ duos Dionysios distinguit, locum habuisse, potest probari. Etenim cum iis Romanum Parvum seu velus, quod, quemadmodum e Præfatione, Usuardo a Sollerio præmissa, facile intelliges, certo ante seculum octavum scriptum non est, Martyrologium perperam accenseat, haud immerito, an in reliquorum, quæ laudat atque ad seculum septimum refert, Martyrologiorum ætate assignanda pariter non erret, in dubium revocari potest.

rationesque,
quibus hanc
probat, haud
convincentes
allegat,

185 Accedit, rationibus, quibus, ut insinuat, impulsus memorata Martyrologia ad seculum septimum refert, ad hoc re etiam vera esse illa referenda, minime evinci. En, quibus illas loco proxime cit. exponit, verba. Tria, inquit, sunt omnino, cur hæc omnia Martyrologia septimo seculo inclusimus; unum quod simpliciora sint Usuardi et Adonis Martyrologiis, ut ex mutua collatione satis apparet, tametsi in nonnullis illustriores aliquos e recentioribus Sanctis addiderint ecclesiæ, quæ illis certa de causa peculiare officium consecrarunt; alterum, quod pauciora de Dionysio Atheniensi referant, quam Usuardus et Ado, qui Aristidem laudant. Tertium, quod ante Usuardum et Adonem ecclesiæ suas tabulas, sua Martyrologia habuerint, ut Usuardus ipse docet Epistola ad Carolum imperatorem, in qua se "ex quibusdam præcedentium Patrum Martyrologiis" Opus suum confecisse profitetur. Launoyus itaque, ut Martyrologia, de quibus hic, seculo septimo scripta crederet, rationibus tribus, quas verbis hisce exponit, fuit impulsus. Verum nulla earum, quod cult, probatum dat. Id ex jam nunc dicendis patescet. Primam repetit a simplicitate, qua Usuardi et Adonis Martyrologiis præcellunt dicta Martyrologia. Verum quid tum? Hæc illis simpliciora sint, simulque ætatis, qua Martyrologia alia aliis præstant, simplicitas major, qua pollent, indubitatum sit indicium, consequens hinc tantum fuerit, ut Adonis et Usuardi Martyrologiis antiquiora sint: cum autem hæc, uti apud omnes prorsus eruditos modo in confesso est, seculo de-

mum nono, et quidem non prius, quam cum D id magna sui parte jam esset elapsum, fuerint concinnata, nihil prorsus impedit, quo minus alia illa simpliciora seculo demum octavo ac forte etiam nono, paululum jam inchoato, adornata credantur.

186 Secundam, quam affert, rationem modo examinemus; hac, utpote ex eo, quod pauciora, quam Ado et Usuardus, de Dionysio Atheniensi referat, solummodo repetita, nihilo magis, quam præcedenti, Launoyus, quod cult, evictum dat. Quod porro ad tertiam, e Martyrologiis, ante Usuardum et Adonem per Ecclesias adhibitis, repetitam jam spectat, consecratum ex hac ne quidem est, ut laudata a Launoy Martyrologia antiquitatis palmam Usuardi et Adonis Martyrologiis præcipiant, nedum ut seculo septimo, cui a Launoy illigantur, scripta esse debuerint. Quid enim? Nonne alia, quam quæ hic scriptor recenset seculo septimo innectit, ante Usuardum atque etiam Adonem existere Martyrologia, quæ ab ecclesiis adhiberi tum potuerint? Sane jam inde a seculo septimo, imo etiam jam inde a seculo Martyrologium, quod a pluribus Hieronymi nomine insignitum reperitur, in ecclesiis aliquot legi seu adhiberi soluisse, nemo ibi inficias, qui, quæ de Martyrologio illo in sua ad Usuardum Præfatione Sollerius noster scribit, evolvet. Launoyus itaque antiquitatem, quam Martyrologiis a se laudatis ascribit, nec tertia, quam allegat, ratione evincit, nequique proinde ex iis, opinionem de duobus Dionysiis, Areopagita uno, Parisiensi altero, jam inde a seculo septimo ac proin ante seculum octavum medium obtinuisse, concludi. Verum quid si Martyrologia illa seculo octavo, quo, quod una cum hisce ad seculum septimum Launoyus refert, Martyrologium Romanum Parvum fuit contextum, conscripta demum fuerint? Sane nihil, quod tunc non fuisse adornata, credere nos cogat, occurrit; verum anne etiam reipsa tum, nec serius adornata fuerint, quam maxime, nulla omnino, qua res solide probetur, ratione suppetente, est dubium. Quidquid itaque de Martyrologiis illis Launoyus etiam arguat, nec isthæc, ut opinionem, quæ Dionysium Areopagitam ab Atheniensi distinguit, jam inde a seculo octavo, seu jam protecto, seu media sui parte nondum elapso, obtinuisse, probem, in argumenti partem adducam.

187 Omnium ad id loco mihi erit Martyrologium Romanum Parvum, quod, quemadmodum sæpius jam supra monui, ante seculum VIII medium fuisse adornatum, Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione invicte probat. Ut itaque, missis aliis, in antiquo isto Martyrologio paulisper sistamus, duas ejus de Dionysio annuntiationes, quarum alteram tertia, alteram nona Octobris die suppeditat, in antecessum huc transcribo. Prior his verbis concipitur: Athenis Dionysii Areopagitæ, sub Adriano diversis tormentis passi, ut Aristides testis est in Opere, quod de Christiana religione composuit; hoc Opus apud Athenienses inter antiquorum memorias clarissimum tenetur; posterior vero istis: Parisiis Dionysii episcopi cum sociis suis a Fescennino gladio animadversi. Cum sic ergo Mrl. dicti auctor alio die ac loco Dionysium Areopagitam, alio Dionysium Parisiensem commemorat, dubitandum non videtur, quin hunc ab illo distinxerit, modoque proinde hic stabilienda de duobus Dionysiis opinio ante seculum octavum medium, ante quod, ut dictum

probatum tamen e Romano parvo, quod, cum ad dies diversos

A *ctum*, Martyrologium suum is contexit, certo obtinuerit. At vero, aiunt, qui opinionem de uno Dionysio propugnant, minime ex eo, quod Dionysius Areopagita ad tertiam Octobris diem, Dionysius vero Parisiensis ad nonam in laudato Martyrologio ponatur, consecretarium est, ut hunc abs illo Martyrologii auctor distinxerit. Ita autem, quod non raro fiat, unus idemque Sanctus in Martyrologiis bis ponatur, uti e SS. Eustachio et Alexandro tiquet, quorum prior die xxv Januarii iterumque die v Junii, posterior die xvi Maii iterumque die xii Decembris in Sirletiano Græcorum Menologio annuntiatur.

Dionysium
Areopagitam
et Parisien-
sem, aliis et-
iam distin-
ctionis,

188 Nec obstat, inquit Natalis Alexander, quod ad tertiam Octobris diem Dionysius Areopagita Athenis, ad nonam vero Parisiis Dionysius, Parisiensis antistes, annuntietur; ita enim, ut ait, non indicantur duo Dionysii, invicem distincti, quorum unus Athenis, alter Parisiis passus sit, sed solum innuitur, unius Dionysii memoriam illis in urbibus celebrari, quamvis non sit passus Athenis, sed Parisiis. Sicut ergo S. Ignatius Antiochiæ non occubuit, sed Romæ, quamvis in Martyrologio legatur ad i Februarii: « Antiochiæ S. Ignatii episcopi et martyris. » Nec trevis obit sanctus Paulinus, sed apud Phrygiam exul, quamvis scribatur in Martyrologio ad xxxi Augusti: « Trevis S. Paulini episcopi. » Nec Constantinopoli vita functus est sanctus Joannes Chrysostomus, sed in Ponto, quamvis in Martyrologio ad xxvii Januarii dicatur Constantinopoli S. Joannis Chrysostomi. Ita nec Athenis passus intelligi debet S. Dionysius, licet legatur in Martyrologiis: « Athenis S. » Dionysii Areopagite. « Hunc in modum contra argumentum, quod tum e diei, tum e loci, quo in præfato aliisque Martyrologiis Dionysius Areopagita et Parisiensis reponuntur, diversitate pro distinctione inter utrumque stabilienda repetitur, nonnulli, ac nominatim Natalis Alexander, arguunt, ita illud a sese, quod, quamvis quidem unus idemque Sanctus diversis seu diebus seu locis mori non possit, celebrari tamen et in uno et in diversis locis bis seu ad duos diversos dies, vel commemorationis diei, quo obiit, ratione, vel aliis nominibus diversis possit, penitus dilui existimantes. Verum an recte? Minime vero; tot enim alie distinctionis notæ in duobus huc transcriptis annuntiationibus occurrunt, ut per Martyrologii, e quo hæc decerpit, auctorem non distingui Dionysium Areopagitam a Dionysio Parisiensi, incredibile prorsus sit. En, qui notas illas Launoyus, de Usuardi Martyrologio, quod nonnullas adhuc alias, hic proinde non recensendas, complectitur, sermonem faciens, opportune ad institutum præsens in sua Milletianæ ad Stirmondum Responsionis Discussionem cap. 7 recenseat.

contra quas
rationibus
e Menardo

189 Qui Dionysius, inquit iisdem fere, quæ hic do Romanoque parvo applico, verbis, patitur quinto Nonas Atheniensem Passionis testem habet Aristidem; qui Dionysius patitur septimo Idus, nullum habet Passionis testem; qui Dionysius patitur quinto Nonas, nullos habet Passionis socios; qui Dionysius patitur septimo Idus, Passionis habet socios; qui Dionysius patitur quinto Nonas, diversis tormentorum generibus, nec tamen exploratis, patitur; qui Dionysius patitur septimo Idus, explorato supplicio patitur, capitis scilicet amputatione; qui Dionysius patitur quinto Nonas, sub quo patitur præfecto, non dicitur; qui Dionysius patitur septimo Idus, sub præfecto Fescennino passus dicitur. Ita fere, ut

jam dixi, Launoyus. Audi modo etiam, quid Menardus in sua de unico Dionysio Diatriba ad diversa isthæc ex Usuardo hausta atque in duobus supra datis Romani parvi annuntiationibus etiam occurrentia antitheta respondeat. Ac ejus quidem ad primum et secundum responsiones infra. cum confutandæ venient, commodius aperiam; quid ad tertium reponat, modo expono. Qui patitur, inquit, Launoyi fere verba repetens, v. Non Dionysius, variis tormentis excrucietur; at qui septimo Idus, certo genere mortis, hoc est, capitis amputatione afficitur. At, si varia tormenta omiserit Usuardus, hoc nihil ad duorum Dionysiorum confert distinctionem. Dionysium autem Parisiorum pontificem, antequam cervice cæderetur, diversis cruciatibus fuisse tortum, planum est tum ex ejus Actis, tum ex Gregorio Turonensi lib. i Historiæ, qui ita scribit: « De his vero Dionysius, Parisiorum episcopus, diversis pro Christi nomine affectus poenis præsentem vitam gladio imminente finivit. »

auctores
C. B.

190 Atque hæc Menardus ad tertium e supra memoratis antithetis; ad quartum vero ita respondet: Qui Dionysius patitur v. Non., sub quo patitur . . . præfecto non dicitur; qui E vii Idus, sub Fescennino præfecto. Nihil inde concluditur. Si vero diversos . . . præfectos Usuardus nominasset, distinctio tunc appareret. Ita ille; ex omnibus autem, seu quæ ad hoc, seu quæ ad alia, in duobus dictis annuntiationibus occurrentia atque a Launoyo objecta, reponit, unice fere habetur, invicem hasce non pugnare, omniaque, tam quæ in una, quam quæ in altera traduntur, esse hujusmodi, ut uni eidemque Dionysio convenire queant, ac proin ex eo, quod de Dionysio alia ad tertiam, alia ad nonam Octobris diem in iisdem annuntiationibus memorentur, duorum Dionysiorum, quorum alter Athenis, alter Parisiis martyrio occubuerit, discrimen inferri non posse. Verum esto, duæ illæ annuntiationes invicem non pugnent, nec ulla, quin uni eidemque Dionysio convenire possint, contineant, e diversis tamen, utut invicem non pugnantibus, narratis, quæ de Dionysio suppeditant, non esse tam in una quam in altera de uno eodemque Dionysio sermonem, vel idcirco potest concludi, quod Martyrologus; qui ad duos dies diversos duas hujusmodi annuntiationes Fastis sacris, a se contextis, insereret, nec iis tamen duos Sanctos, invicem distinctos, sed unum tantum atque eundem designare vellet, rem certe, risu omnium merito excipiendam, committeret, nec ullo modo, Romani parvi auctorem tam fuisse stolidum, ut omnibus sese irridendum præbere voluerit, sit credibile.

hic adductis

E

F

191 Agile, Sanctum alium vel unum, qui invicem adeo diversis, quam sint duæ de Dionysio e Romano Parvo seu veteri jam datæ, annuntiationibus seu in Martyrologio Romano hodierno seu in quocumque alio ad duos diversos dies celebratur, in medium adducant. Si fieri id non posse nullumque adeo Sanctum, a Dionysio diversum, ita in illis Fastis sacris bis celebratum reperiri, fateantur, Dionysium solum ita bis celebrari cur credunt? At vero, dicent fortassis, Dionysius diversis adeo annuntiationibus in Romano Parvo aliisque Fastis sacris ad duos dies diversos celebratur, quod annuntiationum illarum prior e Græcis, posterior vero e Latinis anterioribus Fastis sacris sit accepta, Dionysiumque alio modo in hisce, alio in illis celebratum reperiri

sacrisque
Græcorum
Fastis

AUCTORE
C. B.

reperiri contigerit. Verum, si Dionysium, quem alio modo a Græcis, alio a Latinis celebratum, Romani Parvi auctor repererit, unum esse atque eundem Sanctum, is iudicavit, ac porro significare voluit, cur eum ad duos dies diversos signavit? Anne quod alio die a Græcis, alio a Latinis memoriam ejus recolit, observaret. Verum alii adhuc in Romano Parvo seu veteri leguntur Sancti quorum memoria seu festivitas alio die a Græcis, alio a Latinis recolitur, nec ulum tamen ex illis in Romano Parvo bis commemorari invenio. Quo ergo fundamento, quod de nullo prorsus alio Sancto fecisse Romani Parvi auctor scilicet, de uno solo Dionysio fecisse asseritur?

incassum
pugnatur,

192 Adhæc qui etiam, Romani parvi auctorem e Fastis Græcorum sacris, qui ante ætatem suam fuissent concinnati, Dionysii Areopagitæ ad tertiam Octobris diem apud Græcos memoriam, elogiumque, quo hunc exornat, deprompsisse, probatum dent? An ex eo forsitan, quod tum revera, ac proin verosimillime etiam ante auctoris laudati ætatem in sacris suis Fastis Dionysium Areopagitam Græci commemorarint? Verum quid si Romani parvi auctor, Dionysium Areopagitam non ideo, sed quod, eum tertia Octobris die martyrium subisse, ex Aristide, scriptore apud Athenienses celeberrimo, quem laudat, compertum haberet, ad diem illum in contextum a se Martyrologium intulerit, elogioque, quod ex eodem scriptore hausisset, etiam ornarit? Enimvero nihil prorsus, quo minus res ita evenisse credatur, impedire atque ob stare videtur, ratioque proinde, qua, ut Dionysius annuntiationibus maxime diversis, supra huc transcriptis, ad duos dies diversos in Martyrologio Romano parvo seu Veteri celebretur, factum adstruunt, pro dubia ut minimum atque incerta debet haberi. Verum demus etiam tantisper, Romani parvi auctorem e Fastis Græcis, sese antiquioribus, Dionysium, quem ad tertiam Octobris diem celebrat, accepisse, nec sic abs illo Dionysium Areopagitam et Parisiensem pro uno atque eodem Sancto haberi confecerint. Quid enim? Ambosne forsitan Dionysios pro uno atque eodem a Græcis etiam haberi, asseverent? Verum si Dionysius, quem ad tertiam Octobris diem Græci celebrant, alius apud eos non sit, quam Dionysius, ad nonam mensis ejusdem diem in sacris Latinorum Fastis notatus, cur socios, Rusticum et Eleutherium, qui in hisce Dionysio junguntur, huic pariter Græci non addunt? Anne, quod illos, utpote de sola ecclesia Latina, non autem etiam de Græca bene meritos, commemorare, Græcorum haud interfuerit?

adhuc
notis
celebrat,
alterum ab
altero distin-
guit;

193 Ita quidem in suis tum Annalibus, tum factis in Martyrologium Romanum hodiernum Annotationibus Eruditissimus Cardinalis Baronius, et post hunc Milletus et Menardus, dum ad secundum supra relatam duarum Romani parvi aut, si mavis, Usuardi annuntiationum, quarum altera cum sociis, altera sine sociis Dionysius celebratur, antitheton respondentes, postremam hanc e sacris, in quibus sine sociis Dionysius pariter celebratur, Græcorum fastis acceptam esse, adstruunt, seu pro more suo arbitrio affirmant; verum cum in sacris Græcorum Fastis ex ecclesia Latina Sancti alii, qui nihilo magis, quam Rusticus et Eleutherius, de ecclesia Græca bene meriti sciuntur, etiam commemorantur, ex allegata, quam scriptores laudati præte-

ant, nullique prorsus fundamento superstruunt, ratione, binos hosce sanctos martyres, qui, veluti Dionysii in Opere Evangelico adjuutores atque in martyrio socii, una cum ipso memorari debuissent, in Fastis Græcorum esse omissos, parum admodum verosimile apparet, nec futurum fuisse videtur, ut eo, qui similia adstruunt, confugerent, si quam aliam ad evadendum viam novissent. Ut sit, cum Martyrologi, quotiescumque et ubicumque annuntiationes diversas adhibent, diversos etiam Sanctos celebrare soleant, tunc etiam, cum homonymos celebrant, facere id ipsum, nisi solide atque invicte contrarium probetur, sunt censendi. Quod cum sic habeat, itaque, qui opinionem de uno Dionysio tuerentur, duabus supra adductis annuntiationibus in Romano parvo de uno eodemque Dionysio esse sermonem, neutquam probent, Martyrologii dicti auctor alium Dionysium annuntiationum illarum una, alium altera celebrare est censendus, maxime cum aliis insuper, ut jam supra docui, distinctionis adhibitis notis, Dionysios ambos duobus diversis et diebus et locis celebret.

194 Et vero Dionysium Areopagitam a Dionysio Parisiensi per Romanum parvum distinguam, tam est perspicuum, ut id Andreas Saussayus, utut acer, si quis, opinionis de uno Dionysio patronus, fateri fuerit compulsus, malueritque, quam ut veritati tam aperte contraretur, in dictum Martyrologium, cum id præconcepitis suis (adi in sua ad Usuardum Præfatione Sollerium num. 75) de Areopagitæ opinionibus adversari, observasset, diras quodammodo evomere ac quæ in sacri illius monumenti juxta ac Rosweydy, qui id ediderat, laudem gloriose antea cecinerat, turpiter recantare. Id ipsam porro diu, imo seculis ut minimum septem, ante Saussayum jam agnoverat sanctus Ado, Vienneensis episcopus, qui Martyrologium illud, Aquileiæ a se repertum, Martyrologio a se contexto præfixit; uti ipsemet in sua ad hoc Præfatione testatum facit. Sane nisi Adonem pariter id agnovisse, admittamus, cur alio die Dionysium Areopagitam, alio die Parisiensem a sancto illo Martyrologo celebrari dicemus? Enimvero, cum Martyrologium Romanum parvum, Aquileiæ a se repertum indeque in Gallias asportatum præ oculis habuerit, ac maximo, uti ipsemet loco proxime cit. nos docet, in pretio habuerit, præcipue illum ex hujus fide atque auctoritate Dionysium Areopagitam a Dionysio, Parisiensi antistite ac martyre, existimasse diversum, hincque alio hunc, alio illum die in Martyrologio suo retulisse, certum apparet atque indubitatum. At vero, inquit, etiamsi Ado Dionysium Areopagitam tertia, Parisiensem autem nona Octobris die annuntiet, hunc tamen ab illo distinguere censendus non est, neque vero alterum ab altero distinguit.

195 Ita scilicet fortassis autem, quod, cum Ado omnes Dionysios martyres, quod celebrat, vel expressa locorum, in quibus mortem oppetire, appositione vel qualicumque saltem designatione invicem distinguat, nec tamen Dionysium Areopagitam, ulla facta seu mentione seu designatione loci, signarit, fecisse id videatur, ne hunc a Parisiensi distinguere voluisse putaretur. Verum quam his, qui ita Adonem opinionis de uno Dionysio patronum facere conantur, parum feliciter id cedat, facile quisque comperiet, qui contextum ab eo Martyrologium consulere gravatus haud fuerit,

quod ipse etiam acer li-
cet opinio-
nes de uno Dio-
nysio patro-
nis, Saus-
sayus agno-
vit,

F

uti et, quem-
admodum hic

A fuerit. Cum enim in hoc non pauci martyres, nulla omnino loci, quo Martyrium subire, mentione facta, compareant, e causa, quam volunt, Dionysium Areopagitam absque loci designatione ab Adone signari, certo quis credat? Et vero, si Ado, ut contendunt, Dionysium Areopagitam a Dionysio Pariensi distinguere non voluit, ut quid in hujus, quam ad nonam Octobris diem suppeditat, annuntiatione Dionysii in martyrio socios, quos in Romano parvo seu Veteri nominibus suis distinctos non invenerat, Rusticum et Eleutherium diserte appellavit? Ut quid hosce non etiam in sua ad tertiam Octobris diem annuntiatione, si tam in hac, quam in illa de uno eodemque Dionysio loqui voluerit, commemoravit? Quid ad hæc respondere queant opinionis de uno Dionysio patroni, haud satis perspicio. Dicentne forsitan, ab Adone e Fastis Græcorum sacris, quidquid ad III Octobris diem de Dionysio suppeditat, esse acceptum? Verum, cum Adoni Martyrologium Romanum parvum seu vetus citra omnem controversiam præluxerit, hujusque ad tertiam Octobris diem annuntiatio cum suppeditata ab Adone annuntiatione in ipsis etiam verbis fere congruat, quis hanc a sancto isto martyrologo aliunde acceptam facile sibi in animum inducat?

estenditur, Ado.
B 196 Verum esto etiam, Ado e sacris Græcorum Fastis annuntiationem illam acceperit, dubitari equidem non potest, quin quam, ad nonam Octobris diem suppeditat, annuntiationem e Romano parvo seu veteri deprompserit; ita autem si res habeat, ut quid, si cavere, ne Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguere videretur, voluerit, in posteriori isthac duos Dionysii in martyrio socios nominibus suis, contra ac Martyrologii Romani parvi auctor fecit, distinct, nulla interim horum mentione facta in annuntiatione altera, quam ad tertiam Octobris diem suppeditat? Ut quid tam Dionysio, quem ad IX, quam Dionysio, quem ad III Octobris diem memorat, Areopagite titulum non adiunxit? Sane cum ratione nulla, ne alterum ab altero distinguere videretur, vel certius vel facilius cavere potuisset, Ado ita, ut facit, ni Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguere voluisset, processurus fuisse non videtur, etsi etiam, ut volunt, annuntiationem, quam ad tertiam Octobris diem suppeditat, e sacris Græcorum Fastis accepisset.
C Atque ita ex omnibus de Adone modo dictis duo potissimum habemus; alterum est, scriptorem hunc agnovisse, a Romani parvi seu Veteris auctore Dionysium Areopagitam et Parisiensem pro uno atque eodem Sancto non haberi; alterum vero, ab ipsomet eodem scriptore binos hosce Sanctos invicem distingui. Nec id tantum abs illo seculi noni Martyrologo fit; verum etiam a duobus, qui tum pariter floruerunt, scriptoribus aliis, Erikena videlicet et Usuardo. Ac res quidem quantum ad priorem eam supra dictis haud difficulter potest colligi; quod autem ad posteriorem spectat, Dionysium tertia, iterumque nona Octobris die celebrat; quod sane, duos abs illo Dionysios, invicem diversos, Areopagitam unum, Parisiensem alterum, commemorari, argumento est.

opinionem etiam de duobus Dionysiis, quod et de Usuardo,
197 Dionysium quidem, quem tertia Octobris die celebrat, Areopagite, contra ac Ado facit, titulo non distinguit; verum illi non de alio, quam de celeberrimo isthac Atheniensi antistite, sermonem esse, evidentissimum est tum ex ipso, in quo omnia Areopagitam sonant, suppe-

ditato per Martyrologum istum de Dionysio, quem celebrat, textu; tum quod hic ex Adone, a quo ad tertiam Octobris diem non alius Dionysius, quam Areopagita, citra omnem controversiam celebratur, certissime sit acceptus, uti nemo non fatebitur, qui e Sollerii nostri ad Usuardum Præfatione fontes, e quibus hic Martyrologus aquas suas derivavit, didicerit. Nec est, cur quis hinc modo arguat, ab Usuardo dumtaxat Adonis exemplo Dionysium tertia iterumque nona Octobris die memorari, consecrariumque proinde ex hoc ejus facto non esse, ut Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinctum, existimaret, seu in opinionem, quæ alterum ab altero distinguit, concesserit. Etsi enim ex Adone tam quæ ad tertiam, quam quæ ad nonam Octobris diem de Dionysio seu potius de duobus Dionysiis prodit, deprompserit, id tamen sine prævio, quo sedulo, duplexne an unus dumtaxat esset statuendus Dionysius, discussit, examine non fecit. Quod quam verum sit, vel ex eo liquet, quod in Annuntiatione, qua Dionysium, Parisiensem antistitem ac martyrem, ad nonam Octobris diem celebrat, Rusticum et Eleutherium, Dionysii proxime memorati in martyrio socios, debitis ac veris dignitatis suæ, priorem scilicet presbyteri, posteriorem diaconi, titulis condecorat, Adonemque adeo, qui Rustico diaconi tantum. Eleutherio contra presbyteri dignitatem perperam adscribit, recte correxerit.

ut probatur, dicendum, secundo vii medio esse antiquiorem, ratum.
198 Adhæc Usuardus in sua ad Martyrologium, a se contextum Caroloque Calvo imperatori inscriptum, præfatione, Molani Martyrologio præfata, ita loquitur: Quæ res... me ad hoc, etsi indignum, compulit, quatenus Sanctorum sacras atque anniversario recolendas festivitates ex quibusdam præcedentium Patrum Martyrologiis in quandam colligerem unitatem; recolerebamque in ipsis eorumdem solennitatibus quam multos propriæ negligentiae excessus, quos etiam purgari tali cupiebam officio. Præterea et venerabilium, Hieronymi scilicet ac Bedæ, presbyterorum piis, quamvis succinctis, super hoc provocabar descriptis; quorum prior brevitati studens, alter vero quam plures Calendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus Operis præterisse necessaria, quos tamen secutus, censui et Flori, memorabilis viri, latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo ejusdem libro. Ibi enim multa, quæ in priori omiserat, et correxit et addidit. At si quid præter quod ab illis accepi, in hoc tempore auctum vel mutatum est, sagaci a me indagine id perquisitum, agnosci poterit. Cum itaque Usuardus, uti nos his verbis docet, summo studio ac diligentia Martyrologium suum contexuerit, nihilque in hoc, a præcedentium Patrum, quæ sibi prælucentia habuit, Martyrologiis diversum, quod, sagaci indagine præmissa, veritati consonum haud reperisset, notavit ac in altera præterea e duabus de Dionysio ad tertiam et nonam Octobris diem Adonis annuntiationibus mutationem seu correctionem supra jam relatam fecerit, enimvero, quin hasce sedulo examinarit, Dionysiumque Parisiensem una, Areopagitam altera memorari observavit, dubitandum non est. Jam vero, cum res ita habeat, easdemque nihilominus annuntiationes duas in Martyrologium, a se contextum, intulerit, sane, quin ita Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguere voluerit, reque etiam

AUCTOR
C. B.

iam ipsa alterum ab altero distinctum ac recte proinde per Adonem distingui, iudicari, dubitandum pariter non est. Atque ita jam præter Eriogenam duos adhuc seculi noni, ut Nolkerum, qui sub hujus duntaxat finem Martyrologium suum contexit, præteream, martyrologos, Adonem videlicet et Usuardum, habemus; qui, cum post jam exortam de uno Dionysio opinionem floruerint, nec hanc tamen, sed oppositam de duobus Dionysiis, ut dictum, fuerint amplexi, consectorium est, ut hac, at non illam, pro vera atque antiqua habuerint, imo et seculo octavo medio antiquiorem, verosimillime existimarint.

§ XI. Alia rationum momenta, e sacris potissimum Græcorum fastis petita, quæ, et apud hosce opinionem de duobus Dionysiis antiquitus obtinuisse, commonstrant, in medium proferuntur.

Apud antiquos etiam Græcos opinionem de duobus Dionysiis viguisse, e Græci,

Quæ § proxime prægresso disserui, opinionem, quæ Dionysium Areopagitam a Dionysio, Parisiensi antistite ac martyre, diversum statuit, in ecclesia Latina ante seculum octavum medium viguisse, duntaxat commonstrant, ea hic modo, quæ eandem opinionem in Græca etiam ecclesia antiquitus, ac proin verosimillime jam inde etiam ab eodem, quo in Latina, tempore invaluisse, ostendant, e sacris potissimum Græcorum Fastis adducturus sum. Ac primo quidem, quo id præstem, S. Dionysii Areopagitæ, quod ad præsens institutum facit, quodque integrum e Ms. Claromontani Parisiis collegii Synaxario Chiffletius in sua de uno Dionysio Dissertatione suppeditat, Elogium, ex parte etiam a Sirmondo de duobus Dionysiis cap. 1 exhibuit. Græce et Latine huc transcribo. Græce sequentibus hisce verbis concipitur: Ἀθήνης τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἐπισκόπου γενομένου Ἀθηνῶν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὃς ἐτυγχάνει εἰς τῶν ἐν Ἀθήναις ἐνδόξων πλοῦστον καὶ σοφίᾳ περιβλεπτός. νόμος δὲ ἦν ἐν αὐταῖς ἐνεία κριτὰς προκατέχεσθαι παρὰ τῆς ἁρεὶν πάγον διαφέροντας τῶν λοιπῶν. τὰς φονικὰς κρίνοντας· κρίσεις· ὧν εἰς ὑπὲρ καὶ Διονύσιος. Τοῦ δὲ Σείου Παύλου τοῦ ἀποστόλου κηρύξαντος ἐν Ἀθήναις, ἄκρος τὴν σύνεσιν ὦν, ἐπέγνω τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπίστευσεν εἰς Χριστὸν, καὶ χειροτονεῖται παρ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, καὶ τὰ ἀπόρρητα μυσταὶ παρὰ τοῦ σοφοῦ ἱεροῦ τοῦ δι' αὐτὸν ἐν γράμματι ἐκτίθεται τῶν ἐπουρανίων ταγμάτων τοὺς διακόμους, καὶ πάσης ἱεραρχίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως ἐφερμηνεύει τοὺς τύπους.

quod huc Græce simul et Latine

200 Οὗτος ὀλοκαυτῶται ἐν πυρὶ συλληφθεὶς ὑφ' ἑλλήνων, συγκατακείμενον αὐτῷ καὶ τῶν ἑτέρων αὐτοῦ συγγραμμάτων· ἃ φασὶ τινὲς ἐν μόνῃ τῇ τῶν Ρωμαίων ἀποκείσθαι βιβλιοθήκῃ· εὐρίσκονται δὲ παρ' ἡμῶν βιβλία αὐτοῦ δέκα. Καταλαβὼν δὲ τὰ ἐσπέρια ἐπὶ τῆς βασιλείας Δουσιανῶν, καὶ πολλὰ θαύματα ἐπιδειξάμενος μετὰ τὸ ἀπομνηθῆναι τὴν κεφαλὴν χερσὶν ἰδίων ὑποδείξας μέχρι δύο μιλίων ἐβάδισε, καὶ οὐ πρότερον ἀπέβητο αὐτὴν, ὥς συνήτησε πιστῇ γυναικί, ὀνόματι Κατούλῃ, καὶ ταύτης ταῖς χερσὶν τὸν ἱερὸν θησαυρὸν ἦτοι τὴν κάραν ἐπιστεῦσε· σὺν αὐτῇ δὲ Ρουστικῶς καὶ Ελευθέρως τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν· ἣν δὲ κατὰ τὸν σωματικὸν τύπον τὸ μέγεθος

μῆκος, ἰσχνὸς, λευκὸς, ὑποχρὸς, τὴν ῥίνα ὑπόσιμος, τὰς ὀφθαλμοὺς ἀνεσπακὼς, πολλὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐπισυναγίας δει, ὅσα μεγάλα ἔχων, πολλὰς κινήσεις, μετρίως βαδυνόμενος τὴν ὑπὸν, ἄρως τὴν ἐκφύσιν τοῦ γενείου, ἥρμα προγαστῶν, μακροδύκτολος ταῖς χερσίν· ἡ δὲ συναγία αὐτοῦ τελεῖται ἐν τῇ ἀγνωστῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ: Latine autem e Chiffletii interpretatione sic habet: Certamen sancti patris nostri, episcopi Athenarum, Dionysii Areopagitæ, qui fuit unus ex viris illustribus Atheniensibus, opibus et sapientia conspicuis. Consuetudo vero erat Athenis, novem iudices præsidere in Areopago, præstantiores aliis, capitalium causarum arbitri*, quorum unus fuit Dionysius. Verum, divino Paulo Apostolo concionante Athenis, ut erat subtili intelligentia, veritatem agnovit, et credidit in Christum Athenarumque ab illo creatus est episcopus, et a sapiente Hierotheo ineffabilia edoctus est mysteria; unde et solus in scriptis exponit ordinationes celestium exercituum, et omnis Hierarchiæ atque ecclesiasticæ dispositionis formam explanat. Hic ab ethnicis comprehensus, flammis consumptus est totus, una cum ipso concrematis et aliis ejus libris, quos quidam aiunt in sola Romanorum bibliotheca superesse. Reperiuntur autem apud nos libri ejus decem.

* arbitros

201 Ad Occidentem vero profectus, regnante Domitiano, et, multis patris miraculis, capite cæsus cum esset, ipsum caput suis excipiens manibus ad duo usque millia progressus est. Nec prius dimisit quam fidei mulieri, Catulæ nuncupatæ, obviam factus est, et sacrum hunc thesaurum, caput scilicet suum ejus credidit manibus. Cum ipso vero Rusticus et Eleutherius capite cæsi sunt. Erat autem, quod ad formam corporis attinet, statura mediocri, gracilis, albus quidem, sed subpallidus, sublimus, contractis superciliis, oculis profundis, semper meditando similis, majusculis auribus, comatus et canus, barba modice promissa, sed rara, paululum ventricosus, digitis manuum oblongis. Dies vero ejus sollempnis celebratur in sanctissima magna basilica. Ignis seu flammarum supplicium, quo Dionysius totus (in Oriente seu Athenis, ut apparet) fuisse consumptus in isthoc jam recitato elogio primum traditur, certe cum capitis amputatione, qua martyrium in Occidente consummasse in eodem elogio post narratur, quadrare non potest. Hinc Chiffletius, id observans, scriptori, qui istud contexit, interpretationem, qua hunc suæ de uno Dionysio opinioni, si non faventem, saltem non nocentem, reddere est conatus, affluxit. Audi, qui proxime ante idem huc jam transcriptum elogium loquatur. Ex illa, inquit, Græcorum ignorance (de Dionysio scilicet, Athenis Romanam profecto, indeque in Gallias, ubi et martyrium subierit, misso) ortam opinamur conjecturam de Dionysio, apud Athenas flammis consumpto (ὀλοκαυτῶται ἐν πυρὶ) quam ut suæ de duobus Dionysiis sententiæ faventem refert Sirmondus ex codice Ms. cujusdam Synaxarii bibliothecæ Claromontanæ, auctoris tamen inconstantiam redarguens, qui mox addit, Dionysium, in Occidentem profectum, post multa edita miracula, capite ibi cæsum esse. Nobis vero, nec absque ratione magis placet posterior eoque sanior Synaxarii sententia, si tamen illa cum priore stare non potest. Quid enim vetat, quo minus Dionysius, Athenis comburi jussus, in

transcribitur, quodque accommodat ad suam de uno Dionysio opinionem

F

A in accenso rogo illasus perstitit, indeque divinitus ereptus ad Occidentalem expeditionem consilia verterit?

Chiffletius
verbis hic
datis inter-
pretatur,

202 *Chiffletius itaque elogii dicti auctorem, quo hic secum ipsemet in concordiam adducatur, ita interpretatur, ut hisce suis verbis ὁκναυροῦται ἐν πυρὶ significatum dumtaxat voluerit, Dionysium fuisse comburi jussu, seu flammis damnatum, non autem etiam hisce fuisse consumptum; ut autem huic interpretationi suae qualemcumque confirmationem adjungat, aut certe mentem suam clarius exponat, ita insuper, postquam integrum, quod jam transcripti, elogium recitavit, mox ratiocinatur: Dubitari hic possit, num illa verba, αἷτος ὁκναυροῦται ἐν πυρὶ, accipienda sint de sententia capitis in Dionysium prolata; ut sit sensus: "Per sententiam totus comburi jussus est."* Belle enim id quadraret cum eo, quod mox subjicitur; Dionysium, in Occidentis partes profectum, ibi martyrium fecisse, caput praecisum gestasse, etc., cum nempe e flammis Atheniensibus, ut plurimi alii martyres divinitus emerisset; quod duorum Dionysiorum assertoribus maxime obstat. Sed etsi admittas, ut

B volunt adversarii, Graeca levitate secum pugnare Synaxarii auctorem, dum et Dionysium Athenis combustum asserit, et postea tamen in Occidentem concessisse, quae sunt aperte contradictoria, nihil certe hic illi temunt, nullis fidei et sibimet adversantem scripturam pro se allegantes; ut oppido mirum sit, a viris industriis quaesitum ex hoc Synaxario suae opinioni auctoramentum. Agite igitur, vos fortium ingeniorum primipili, quibus ecclesiarum nostrarum traditio ludibrium est, qui Parisiorum Areopagitam Hilduinianam fabulam Hilduinianam haeresim nuncupare nihil veremini. Dicite, amabo, quo consilio, quave mente synaxarii hujus auctorem in causa vestra testem citare voluistis? An quia Dionysium Atheniensem Athenis cum suis scriptis igne consumptum affirmare visus est? Si fecit, qua, quaso, ratione mox admonet, hunc eundem, cum in Occidentem transisset, cum Rustico et Eleutherio capite caesum, hoc ipsum caput manibus apprehensum, ad duo miliaria a supplicii loco tandiu gestasse, donec illud in Catulae pie feminae sinum deponeret?

C 203 Sic porro illum e rogo Atheniensi illasum evasisse nos docuit, sive per ἀπασιζῶν sive alio divinae Providentiae miraculo, quod certe illi cum aliis permultis Christi martyribus constat fuisse commune. Hoc vero de Dionysio nostro adversarii pernegant, adeoque Synaxarii auctorem Graeca levitate veris fabulosa illigasse contendunt. Aut totum illius testimonium probate, aut totum rejicite. Absurdum est, eodem ex ore et oracula et fabellas excipi putare. *Claromontanum itaque, quod laudat, Synaxarium seu potius jam productum ex hoc Dionysii elogium vel eo, quem assignat supraque etiam exposui, modo seu pacto esse interpretandum vel certe totum rejiciendum, laudatus Chiffletius, quod aliquin unus idemque auctor pugnancia scripsisse, veraque falsis seu fabulosis immiscuisse foret dicendus, contendit. Verum quid si dictum elogium, non ab uno eodemque, sed a duobus auctoribus diversis, antiquiori uno, recentiori altero, fuerit contextum? Quid si pars elogii prior, quae, Dionysium flammis fuisse totum consumptum, memorat atque ab initio ad*

Octobris Tomus IV.

hasce usque voces Ad occidentem vero profectus, excurrit, ab auctore, seculum octavum medium praegresso, sola primum fuerit conscripta? Quid si ei deinde posterior, quae, Dionysium in Occidente capite caesum, tradit, atque ab iisdem vocibus ad finem usque procurrit, ab auctore recentiore, qui non nisi post seculum octavum medium floruerit, idcirco fuerit adjecta, quod ita hic priorem elogii partem, quam alte a se imbibit de Dionysio, in Gallias profecto ibique martyrii palmam adepti, opinioni adversari, videbat, corrigere, aut saltem (neque enim forsitan, verane esset, ac quid complecteretur, examinarit) auctorem, additis iis, quae de Dionysio credebatur, reddere voluerit?

AUCTORE
C. B.

204 Sane cum, Operum duorum, quorum unum de Coelesti, alterum de Ecclesiastica Hierarchia S. Dionysius Areopagita scripserit, mentione facta, alios ejus libros in sola Romanorum bibliotheca superesse, a quibusdam dici, in priori elogii huc transcripti parte asseratur, scriptam hanc fuisse, oportet, ante seculum octavum, utpote quo Scholia, a S. Maximo, seculi septimi scriptore, non tantum in Coelestem et Ecclesiasticam Hierarchiam, sed et in Omnia, quae Areopagitae nomine modo circumferuntur, Opera exstiterint contexta, haecque tum certe non tantum Romae, sed et pluribus aliis locis fuerint reperta. Quod autem ad posteriorem elogii partem modo spectat, cum ea, quae de capite a Dionysio, cum id, sibi jam amputatum, propriis manibus gestasset, in matrone, nomine Catullae, sinum deposito, in posteriori illa parte narrantur, a Metaphraste, qui, quemadmodum apud omnes modo in confesso est, seculo decimo floruit, litteris primum fuerint mandata, fuisse isthanc ab auctore, qui non nisi post Metaphrastem floruerit, conscriptam, indubitatum apparet ac certum. Atque ita simul, ab alio scriptore priorem, ab alio item posteriorem elogii dati partem fuisse conscriptam, modo habemus; quam merito autem adstrui id queat, e jam nunc dicendis amplius elucescet. Etsi quidem ὁκναυροῦται, igne assumptus est, ad idem significandum, quod sacrificatus est seu ignis incendio, quod quis, comburi jussus, divina virtute evaserit, ex cruciatu et, subinde usurpatum invenitur, tamen in dato elogio non usurpari vel eo liquet, quod in eo Dionysius una cum contextis a se libris, quos certe tali modo sacrificatos seu immolatos significari, nemo dixerit, crematus fuisse tradatur.

esse anti-
quum, vel
quod

E

F

205 Cum autem id ita sit, ac proin assignatam a Chiffletio interpretationem prior elogii pars neutiquam patiat, oportet sane, ut alium hanc, alium pars posterior, utpote, Sanctum capitis amputatione in Occidente expirasse, tradens sicque cum parte priori, quae, eum Athenis seu in Oriente flammarum incendio fuisse assumptum, memorat, e diametro pugnant, auctorem habuerit; qui, hac fortassis haud sat examinata, vel examinata quidem, sed non probata, posteriori a sese contexta parte ob causarum, quas num. 203 assignavi, alteram Dionysii de quo hic, elogium auxerit. Jam vero, cum res ita habeat, supraque huc transcriptum Sancti elogium duos diversos, quorum alter ante seculum octavum floruit, Athenisque Dionysium occubuisse, scribit, auctores e jam dictis habuerit, consecrarium fit, ut id haud prorsus, contra ac Chiffletius vellet, rejiciendum sit, utque contra, opinionem de Dionysio Areopagita, in Oriente seu

de Dionysio
in Oriente
seu Athenis
passo

98 Athenis,

authora
C. B.

Athenis, non in Galliis seu Occidente passo, apud Græcos antiquos, qui ante scriptam *elogii* recitati posteriorem partem seu recentiorum hujus auctorem floruerint, vixisse, argumento sit haud prorsus invalido, quidquid contra etiam Chiffletius supra huc transcriptis verbis arguat. Verum demus etiam tantisper, scriptorem fuisse reperi-
tum, qui adeo parum sibi constiterit, ut unum eundemque Dionysium et in Oriente seu Athenis igne fuisse absumptum, et in Galliis seu Occidente martyrium gladio consummasse, aliaque haud sat coherenter in *Elogio* supra huc transcripto memorie prodiderit, nec hinc consecrarium erit, ut ex hoc pro opinione de duobus Dionysiis, quæ horum alterum Athenis, alterum in Galliis martyris coronatum statuit, nihil possit con-
fieri.

tradit, ex an-
tiquo

206 Age, rem accurate expendamus. Græci, de quo hic, *elogii* auctor, qualis qualis sit, in priori hujus parte fuisse Dionysium Areopagitam Athenis seu in Oriente flammis totum absumptum, memorie prodit. Quil ergo? Idne forsitan, nullo duce, Græca quapiam levitate et proprio suo genio in litteras miserit? Affirmas? Qua veri specie, videamus. Flammarum incendio in Oriente seu Athenis, simulque capitis amputatione in Occidente seu Parisiis unus idemque Dionysius Areopagita mori non potuit: cum autem hoc ultimo mortis genere in Occidente exspirasse Sanctum, *Elogii* auctor in posteriori hujus parte ex anterioribus, quæ etiam, ut certe non negabis, fide digna ipse existimavit, monumentis scriptoribus memorie prodant, quis eum, etsi etiam pugnantia scripsisse detur, adeo simul amentem fuisse credat, ut Sanctum eundem in Oriente ignis supplicio occubuisse, sine vade, sine teste, sine ullo denique fundamento in priori ejusdem a se contexti *elogii* parte tradiderit? Subinde quidem, ut, qui oppositarum seu contradictoriarum assertionum unam credit, alteram postea, relicta priori, admittat, evenire solet; at simul, ut quis, ratione prorsus omni destitutus, id faciat, aut etiam assertionum contradictoriarum uni potius, quam alteri adhæreat, vel numquam vel certe rarissime contingit; hoc autem cum ita habeat, factum esse quis credat, ut, qui duas assertiones oppositas contradictoriasque admit-
teret, litteris etiam consignaret, rationibus

C quidem quantum ad unam, at non item quantum ad alteram, ut id faceret, sil nusus? Dicesne forsitan. *Elogii* auctorem, quod, unum eandemque in Oriente ignis supplicio, simulque in Occidente capitis amputatione vitam amittere haud posse, non observavit, tam uno, quam altero mortis genere Dionysium esse martyrii coronam adeptum, scripsisse? Verum cui id, quæso vel utcumque credibile efficias?

monumento
traditione
acceptum es-
se, oporteat,
probatum,

207 Cum itaque *elogii*, de quo hic, auctorem aliqua certe, ut Dionysium, quem capitis amputatione in Occidente exspirasse, ait, in Oriente simul flammarum incendio occubuisse, traderet, ratione fuisse impulsus, ex omnibus, quæ jam dicta sunt, necessum appareat, quid, quæso, aliud dicamus, quam postremum illud, quo Sanctum in Oriente obiisse, ait, supplicium vel e traditione, quæ apud Græcos antiquos vixerit, vel, quod malim, e litterario, in quo hæc consignata esset, monumento abs illo fuisse acceptum? At vero, Græcos, cum Dionysium, relictis Athenis, Romam concessisse, indeque in Gallias, ubi et martyrium subisset, a Cle-

mente Papa missum fuisse, ignorent, flammarum supplicio in Oriente seu Athenis illum fuisse consumptum, e conjectura dumtaxat scripsisse, Chiffletius contendit. Ita scilicet verbis, num. 201 recitatis, non obscure prodit. Verum quid tum? Cum equidem conjectura, e qua id Græci tum scripserint, omni dubio procul, ut Chiffletius negare non potest satisque ipsemet innuit, cognitionem, qui eundem Dionysium capitis amputatione in Occidente occubuisse, habuerint per-
spectum, præcesserit, consecrarium vel hinc fit, ut Græci, priusquam Dionysium, capite amputato, sanguinem pro Christo in Occidente fuisse, unquam scripserint, alio plane mortis genere in Oriente illum occubuisse, memorie prodiderint, ac proin, ut ante opinionem, Dionysium Areopagitam et Parisiis capitis amputatione occisum, et cum Dionysio, Parisiensi anti-
stite, unum esse atque eundem statuit, opinio prorsus opposita, quæ a posteriori isthoc Dionysio priorem distinguit, humque, non Parisiis, sed Athenis, fuso pro Christo sanguine, ad cælos evolasse, statuit, apud Græcos obtinuisse sil putanda.

208 Quo porro id propensius credam ac porro credere unusquisque non immerito possit, etiam facit Basilianum Græcorum Menologium, sub seculi decimi, uti inter eruditos modo convenit finem contextum, in quo S. Dionysius Areopagita ad tertiam Octobris diem sequenti isthoc, quod huc idcirco Latine saltem juverit transcripsisse, ornatur *elogio*: Magnus Dionysius in urbe Athenarum unus ex iis, qui gloria, divitiis et sapientia excelebant, in eo, quem Areopagum vocant, causarum iudex erat. Cum vero sanctus Apostolus Paulus, Athenas profectus, Christum predicaret, uti erat acri ingenio, veritatem facile intellexit, et in Christum credidit, Baptizatusque Athenarum episcopus ordinatur, multosque Græcorum (certi oportuerat ethnicorum) docuit, et ad Deum conversos baptizavit. Didicit etiam arcana Dei mysteria a sancto Hierotheo episcopo, et multos libros de celestibus virtutibus conscripsit. Delatus autem ad Athenarum præfectum ab idololatriis comprehenditur cum duobus discipulis; cumque multa tormenta subduisset, primus quidem ipse decollatur, qui suis manibus caput ad duo millaria sustulit, nec prius deposuit, quam Christianæ femine obviam factus illud ei tradidit. Postea et duo ejus discipuli capite obtruncati sunt. En itaque aliud adhuc Græcorum monumentum sacrum, aut, si mavis, hujus auctor, hagiologus Græcus, qui, quemvis ex dictis non prius quam seculo decimo ac proin non nisi post opinionem de uno Dionysio, a Græcis etiam (adi num. 112 et seq.) passim receptam, floruerit, Athenis tamen Dionysium Areopagitam martyrio, utut in supplicio, quo id subierit, genere cum Synaxarii supra dicti auctore non conveniat, fuisse affectum, scribit aut certe non obscure indicat, sique hunc a Dionysio, Parisiensi antistite, utpote quem Parisiis subisset martyrium, nemo non fateatur, apertissime distinguit.

209 Nec id tantum ex huc jam transcripto, Athenis quo a Græco isto hagiologo Dionysius celebratur, *elogio* habemus; verum etiam, cum capitis jam amputati gestationem aliaque nonnulla, soli Dionysio, qui Parisiensium fuerit episcopus, attribui solita, Dionysio Areopagite ad-
scribat,

E
ut etiam e
Basiliano, ut
pote cujus
nuctor in elo-
gio huc tran-
scripto,

P

A scribat, ei indubie scripta seu documenta, quæ hunc cum illo confunderent, præbuisse. Jam vero, cum res ita habeat, qua ratione factum, dicemus, ut Dionysios ambos, Parisiensem et Areopagitam, pariter non confuderit, seu hunc Athenis, quod perinde est ac si unum ab altero disertissime distinguisset, martyrium subiisse, indicarit? Anne forsitan, ambos quidem Dionysios, Parisiensem scilicet et Areopagitam, pro uno atque eodem Sancto a Martyrologo isto haberi, in loco tamen martyrii seu palæstra, cum Parisios pro hac assignare debuisset, assignanda errari, asseverabis? Verum id, quod sane, nisi solide probetur, nemo admittit, qui, quæso, vel utcumque probatum des? Anne ex eo, quod nonnulla, quæ in solum Dionysium Parisiensem quadrant, commemoret, sicque de sancto isthoc antistite, Parisiensi seu, ut exactius loquar, prope Parisios martyrii palmam adepti, sermonem facere videatur? Verum nonnulla pariter, quæ, quemadmodum consideranti patebit, in solum Dionysium Areopagitam quadrant, memoriæ prodit. Ut itaque hagiologus iste, etsi etiam scripta, quæ ambos Dionysios confunderent, præ oculis habuerit, Areopagitæ tamen palæstram Athenis collocarit, huicque simul Sancto nostro nonnulla, quæ in solum Dionysium Parisiensem quadrant, adscripserit, ex eo factum apparet, quod et præluens sibi, quod partim e Dionysii Areopagitæ, partim e Dionysii Parisiensis gestis esset conflatum, elogium seu encomium fere totum descripserit, et palæstram martyrii, quam nusquam in hoc inveniebat expressam, e monumento Græco, quod Athenas pro ea assignabat, deprompserit, antiquæ saltem et traditione, quæ apud Græcos adhuc vigeat ipsique erat perspecta, acceperit.

Dionysii palæstram ex antiqui

210 Sane, cum, ut dictum, seculo demum decimo, quo scripta quamplurima, Dionysium Areopagitam cum Parisiensi confunderentia, apud Græcos circumlata fuisse noscuntur, in civis existerit, nihil omnino impedit, quo minus, quale dixi, elogium seu encomium præ oculis habuisse credatur. Nec est etiam, cur palæstram, quam Dionysii Areopagitæ martyrio assignat, e litterario quopiam Græcorum monumento antiquæ apud hosce adhuc vigente traditione discere non potuisse asseratur. Elsi enim nulla modo apud Græcos monumenta, quæ Dionysium Areopagitam Athenis passum tradunt, fortassis supersint, consecrarium hinc non est, ut nullum prorsus scriptum huiusmodi jam inde etiam ab hagiologi ætate superstes existerit. Quod autem ad antiquam, e qua pariter martyrii, a Dionysio Areopagitæ tolerati, palæstram discere potuerit, traditionem spectat, hæc quidem, opinione de uno Dionysio, Areopagitæ simul et Parisiensi antistite, in Occidente, non in Oriente Athenis passo, ubique temporis lapsu recepta, penitus hodie apud Græcos interit; verum quid ni apud hosce scriptoris, qui Menologium Basilianum contexit, ætate seu seculo x utcumque adhuc vigere potuerit? Nihil sane, quo, ut id haud factum, certo credam, occurrit. Et itaque, quæ de martyrii, a Dionysio Areopagitæ tolerati, loco seu palæstra memoriæ prodit, vel antiquam, quæ apud Græcos adhuc vigerit, traditionem, vel quoddam horum monumentum litterarium suppeditasse, mihi viæ non certum atque indubitatum apparet. Res enim nisi ita habeat, unde, quæso, quod de Dionysio Areopagitæ, Athenis passo, scribit, deprompsit? Dicesne forsitan, e sacris Græcorum Fastis, quos, quod Dionysium Areopagitam ad

tertiam Octobris diem Athenis annuntiarent, de palæstra, qua Sanctus pro fide certasset, non de loco, quo certaminis dumtaxat commemoratio ageretur, interpretatus sit?

211 Verum, præterquam quod Græcorum fasti, in quibus Dionysius Athenis, alio nullo, quo ibidem seu passus seu passionis causa commemorationem nactus significetur, indicio appositum, annuntietur hodie, quod sciam, haud inveniantur, haudquaquam annuntiatione huiusmodi, qua cultusne dumtaxat Athenis, an passus etiam Dionysius traderetur, dubium fuisset, Menologii Basiliani auctor, ut martyrii, a Dionysio tolerati, palæstram Athenis signaret, commocendus fuisse videtur, quod, cum seculo decimo, quo demum, ut jam dictum, floruit, scripta seu monumenta non pauca, ac nominatim quidem Dionysiana a Methodio, Syncello et Metaphraste contexta Acta, in quibus Dionysius Areopagitæ in Galliis et fidem prædicasse et sanguinem pro hac fudisse disertissime tradebatur, apud Græcos passim circumferrentur omniumque fere manibus tererentur, viæ ac ne viæ quidem, quin aliquod saltem huiusmodi seu scriptum seu monumentum legisset, dubitari queat, nec facile, ut alibi Dionysii palæstram, quam in hoc notatam reperisset, consignaret, commissurus fuisse videatur. Jam vero cum res ita habeat, toleratque adeo a Dionysio martyrii palæstram, quam Athenis locat, e sacris, quales dixi, Græcorum fastis haud acceperit, quid aliud superest, quam ut illam vel ex alio quopiam litterario Græcorum monumento, vel ex antiqua, quæ apud hosce adhuc vigerit, traditione deprompsisse credatur? Et quidem, cum tunc, opinione de Dionysio in Galliis passo, ab omnibus prope Græcis imbibita, traditioni contrariæ seu Sanctum Athenis passum statuenti, utut fortassis utcumque adhuc apud nonnullos obtineret, derogatum haud parum esset, non ex hac, sed e monumento, litteris expresso, verosimillime, quod dixi, deprompserit, id autem, cum seculi noni ac decimi Græci, utpote opinionem, quæ Dionysium Areopagitam Parisiensi passum eundemque proinde cum Dionysio Parisiensi statuit, tum amplexi, Athenis utique Dionysii Areopagitæ palæstram collocaturi haud fuissent, ante seculi octavi finem exaratum seu conscriptum indubie fuerit.

monumenti fide signet.

212 Quare, cum e monumento huiusmodi Dionysii Areopagitæ palæstram, quam Athenis signal, Mrl. Basiliani auctor, uti e jam dictis liquet, acceperit, is certe ait, si mavis, supra huc transscriptum, quo Dionysium Areopagitam celebrat, Elogium argumento sit, opinionem, quæ Dionysium Areopagitam Athenis passum diversumque proinde a Dionysio Parisiensi statuit, ante seculi octavi finem seu apud Græcos antiquos vigiuisse. Et vero hoc ita indubie habere, fas est etiam colligere e Tharasii, Constantinopolitani ab anno 784 ad annum usque 806 patriarchæ, supra adhuc ex Hilduinianis Areopagitæ memorato facto, quo is, cum sibi de Dionysio Areopagitæ, qui et Romam, relictis Athenis, concessisset, indeque in Gallias missus martyrium ibidem subiisset, relatum fuisset, sollicite, num hæc veritati essent consona, per legatos suos, seu Romam seu in Galliam missos, inquiri iussit. Cum enim tunc, uti ex iis, quæ § v disserui, apparet, Gallorum Commentarii, in quibus ista haud obscure adstruebantur, cum Græcis essent communicati, utquid in horum veritatem, seu num Dionysius Areopagitæ in Gallias, substituto sibi Athenis

Menologio, Tharastique patriarchæ Constantinopolitani hic relato

AUCTORE
C. B.

Athenis episcopo, concessisset, martyrioque ibidem occubisset, inquiri Tharasis iussit? Non aliam, inquires, certe ob causam, quam quod de re dubius adhuc atque anceps hæreret. Belle enim vero; ast ut quid dubius adhuc atque anceps de re hærebat? Ut quid in hanc, cum laudatos Gallorum Commentarios, Dionysium Areopagitam in Galliis passum, diserte adstruentes, ad manum haberet, verosimiliterque etiam legisset, per legatos suos, seu Romam, ut dictum, seu in Gallias missos, sollicite, quo videlicet, quid credendum foret, exploraret, inquiri iussit?

facto, nec
ex his, quæ
verbis hic
recitatis

213 Id enimvero ni tum adhuc opinionem, quæ Dionysium Areopagitam Athenis passum atque a Parisiensi diversum statuit, apud Græcos vigere aut certe haud dudum antea viguisse, habuisset compertum, nec facturus, nec etiam, num Gallorum cum Græcis communicati Commentarii, qui Dionysium Areopagitam Parisiis passum eundemque cum Dionysio Parisiensi existisse haud obscure adstruebant, veritati essent consoni, dubitaturus fuisse videtur. Quod cum ita habeat, opinionem enimvero, quæ Dionysium Areopagitam Athenis passum atque a Dionysio Parisiensi diversum statuit, ante seculi octavi finem apud Græcos adhuc obtinuisse, memoratum S. Tharasis, patriarchæ Constantinopolitani, factum argumento etiam est haud prorsus invalido. At vero erit fortassis, qui nobis hic iterum (de Menæis enim, similibusve Græcorum, utpote sublestæ nimium fidei ac recentioris ævi, monumentis quemquam etiam disceptaturum, haud reor) obijciat Baronium, in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 109, num. 45 ita primum ratiocinantem: Ne quis putet, ea tum primum Acta Dionysii Areopagitæ a citatis auctoribus (Methodio scilicet, Syncello et Metaphraste) fuisse inventa atque conscripta; accipiat, quid, scribens ad eundem imp. Ludovicum Hilduinum (adi hujus ad principem illum apud Surium Rescriptum num. 10) de antiquorum Græcorum monumentis his verbis testatus sit; «Usque hodie Græcorum majores, et Athenarum incolæ perhibent, historiæ scriptis et successionum traditionibus docti, in eadem civitate Dionysium tunc temporis primum fuisse episcopum, quando Timotheus, Pauli æque discipulus, Ephesiorum rexit ecclesiam; ipsumque, subrogato sibi episcopo, Romam adisse, et, ut compererunt, apud Gallorum gentem glorioso martyrio consummatum fuisse; ac tum, nonnullis adhuc, quibus jam nunc discussum Tharasis, patriarchæ Constantinopolitani, factum exponitur, Hilduini verbis transcriptis, hoc modo prosequentem: Certe quidem, etsi nulla umquam de Græcorum mutua consensione et ex suis scriptis attestazione suppetere testimonio, suum ipsorum silentium loco mille testium foret.

Baronius,
seu de Græcis
qui Galliis,
Dionysium Areopagitam,

214 Etenim mente recolentes, quam ipsi fuerint semper rerum suarum tenacissimi custodes ac vindices, hocque illis insitum esse a natura; quippe qui de Homeri patria inter se adeo concertarint; haud putamus fuisse adeo liberales, ut tantum virum, sapientium sapientissimum, Athenarum reliquias, Pauli insignem discipulum, primum ipsorum episcopum, tam facile donarint Gallis, ut ipsis sibi eum vendicantibus, penitus tacuerint ac veluti jurato silentio, nullus umquam ausus fuerit vel leviter contradicere. Nam si levissima aliqua probatione vel ex Athenarum ecclesiæ monumentis vel incerta

aliqua et dubia traditione, aut relatione undecumque accepta, his de Dionysio æmuli Latinarum gloriæ adversari potuissent, haud sibi eos temperasse putandum est, ut non sibi vendicarint sua. Sed quod in re probe testata ac plane perspecta nimis calumniose agere visi essent; tantum abest, ut reclamantes contradixerint; ut potius omnes, qui de ea re egerunt, calculum suæ sententiæ mutua consensione sponte contulerint. Ita hactenus eruditissimus Annaliū ecclesiasticorum parens, duo hic potissimum, alterum quidem ex Hilduini verbis, alterum vero e proprio suo genio, contendens. Primum est, S. Dionysii Acta, quæ Methodium, Syncellum et Metaphrastem habent auctores, ex antiquis Græcorum monumentis esse accepta; secundum vero, nihil omnino Græcis, quo, Gallis Dionysium Areopagitam, veluti gentis suæ apostolum, sibi vindicantibus, reclamare potuissent, suppetiisse.

215 Verum duo isthæc, a Baronio asserta, quæ, si vera forent, opinionem, quæ Dionysium Areopagitam Athenis passum, atque a Dionysio Parisiensi diversum statuit, apud Græcos antiquos haud viguisse, argumento essent, confutare ac penitus convellere haud oppido difficile est. Ut id adeo effectum dem, ab eo, quod ultimo loco a Baronio recitatis verbis proponitur, ducam initium. Ac primo quidem, qui ex eo, quod Gallis, Dionysium Areopagitam genti suæ Evangelium annuntiasse, asserentibus, Græci haud contradixerint, contendere id, quod dicit, Baronius, vir alioquin certo doctissimus, potuerit, haud satis perspicio. Quid enim? Anne Galli, cum Dionysium, qui Parisiensibus Evangelii lucem attulit, Areopagitam appellare sub seculum VIII medium cœpere, ita hunc vendicaverunt sibi, ut Græcis plane abstulerint? Si fecissent, fuisset sane, cur reclamassent Græci, nec dubito, quin re etiam ipsa reclamaturi fuissent. Verum, etsi quidem Galli, Dionysium Areopagitam in Galliis, relicta Græcia, venisse, Parisiensiumque creatum antistitem genti suæ sanctissima salutis ac fidei dogmata tradidisse, tum asseruerint, eum tamen natione exilisse Græcum Atheniensiumque fuisse primum episcopum, minime negarunt, Græcisque adeo nequitiam ademerunt. Ut quid ergo hi illis contradicissent, productisque in lucem, quibus Dionysium e Græcia nunquam excessisse, probassent, monumentis reclamassent? Civitatemne forsitan, cui natalium Homeri decus civitates Græciæ reliquæ adscripsissent, idcirco hisce, quod celeberrimum illum poetarum principem apud se aliquando fuisse moratum, poetarumque suarum lucubrationum partem condidisse, affirmassent, contradicturam reclamaturamque fuisse, Baronius existimavit? Id enimvero ut autem, singularis prorsus viri undequaque eruditi industria acumen non permittit; cum autem id ita habeat, qui Græcos Gallis memoratam ob causam contradicturos fuisse, in animum induxerit, litterisque etiam commendavit, sane mirari subit.

216 At vero, inquires fortassis, facturos id fuisse Græcos, existimavit Baronius, quod Dionysium in Galliis martyrium subiisse, seu celo natum esse, Galli assererent. Quid ergo? Hincne Gallis, suæ interim gentis conversionem situmque in hac decus Græco homini adscribentibus, contradicturos fuisse Græcos, merito existimari potuerit? Id equidem mihi haud apparet. Et vero tantum abest, ut Galli, quod Dionysium Areopagitam subiisse in Galliis martyrium, assererent, contradicere

veluti gentis
suæ apostolum

E

F

sibi vendicantibus,

dicturi

A dicturi fuerint, ut contra iisdem Gallis, cum abs hisce supra jam sæpius memoratos, qui Dionysium Areopagitam in Gallias venisse, eundemque cum Dionysio Parisiensi esse, adstruebant, Commentarios seu fictitia ac fabulosa Dionysiana Acta accepissent, multo facilius, quam par esset, assensisse e supra dictis videantur. Nec ita illos animo fuisse comparatos, miror. Etenim Græco homini celeberrimæ Gallorum gentis ad fidem conversionem ab ipsismet Gallis in iis adscribi, cernebant; quod cum non possent non sibi ducere perhonorificum, fieri sane pronum fuit, ut Gallis per facile, re etiam fere non examinata, assentirent, parique etiam modo, quæcumque in Commentariis, per illos secum communicatis, de Dionysio Areopagita tradi intelligebant, adoptarent. Ea observato itaque, cum Galli Dionysium Areopagitam, veluti gentis suæ apostolum, sub seculum VIII medium sibi vendicare, per Græcos silentio, nullam omnino abs hisce, qua Gallis ea in re contradicissent, probationem seu ex ecclesiæ Atheniensibus monumentis, seu ex incerta quapiam dubiaque traditione seu denique ex undecumque accepta relatione afferri potuisse, Baronius perperam contendit.

217 Nulla quidem seu scripta seu monumenta, quibus, quod Galli de Dionysio Areopagita, asseverabant Græcisque persuasum volebant, convellerent, in medium tum protulere; verum, cum id facere neutiquam sane, uti e jam dictis haud difficulter statues, ipsorum interesset, monumenta seu scripta hujusmodi nulla, quæ Gallis opponere potuissent, penes ipsos existitisse, haud facile crediderim. Ac merito quidem ita animo comparatum me esse, satis superque, quæ supra disserui, ostendunt. Verum, sciscitabere, quid tandem ex his omnibus conficies? Efficere etiam, quod huc potissimum spectat, allata a Baronio de supra memorato Græcorum silentio non posse, quo minus, quod supra de opinione Dionysium Areopagitam a Dionysio Parisiensi distinguente, quæ apud Græcos antiquos vigerit, asserui, firmum ac inconcussum consistat: anne autem iis, quæ ex Hilduini verbis idem Baronius primo arguit, pariter non convellatur, nunc dispendendum. Quo id ordinate magis, modoque, quo ad lectoris captum fieri potest, accommodatiori præstem, Hilduini verba, quibus, quæ is scriptor contendit, superstruit, iterum huc in antecessum transcribo. Usque hodie, inquit in suo ad Ludovicum Pium imperatorem Rescripto num. 10 Hilduinus, Græcorum majores et Athenarum incolæ perhibent, historiarum scriptis et successionum traditionibus docti, in eadem civitate Dionysium tum temporis primum fuisse episcopum, quando Timotheus, Pauli æque discipulus, Ephesiorum rexit ecclesiam; ipsumque, subrogato sibi episcopo, Romam adisse, et, ut compererunt, apud Gallorum gentem glorioso martyrio consummatum fuisse; ex hisce autem, Sandionysiana, quæ Methodius, Syncellus et Metaphrastes contexerunt, Acta e Græcorum monumentis antiquis esse accepta, Baronius loco supra assignato contendit.

218 Verum nec hic, ut mihi equidem apparet, ei assentiendum. Quid enim? Dionysium Areopagitam, ait, tum temporis, cum Timotheus, Pauli apostoli æque ac ille discipulus, Ephesiorum ecclesiam moderatus est, Atheniensium ecclesiæ præfuisse episcopum, ex antiquis monumentis juxta ac traditione ab Atheniensibus perhiberi,

Hilduinus recitatis verbis asseverat. Ita habet, et re etiam vera, quod ab Atheniensibus perhiberi affirmat, abs hisce, credo, fuisse perhibitum, nec est, cur id, quod ab iisdem perhiberi ait, recoctur in dubium. Verum quid tum? Idemne etiam de Dionysii Romam, relictis Athenis, discessu dicendum? Huncne etiam ex antiquis Græcorum Historiis simulque traditione ab Atheniensibus perhiberi, Hilduinus affirmat? Sane, si proximè recitata verba secundum se dumtaxat considerentur, esse etiam videtur, cur id nonnemini videri queat. Verum, cum Hilduinus ubique exacte ac secundum emendatæ constructionis leges haud loquatur, simulque, quod de Dionysii martyrio, in Gallis tolerato, ab Atheniensibus perhiberi affirmat, abs hisce ex antiquis Græcorum historiis traditioneque haustum non fuisse, non obscure insinuet, id pariter illum de Dionysii Romam, relictis Athenis, discessu insinuat non voluisse, verosimillimum mihi apparet; ut etiam si, Hilduinum nihil, quin veritati exactæ consonet, scripsisse, tantisper darem, consequens tamen hinc nondum fieret, ut, quod de Dionysii Romam, relictis Athenis, suscepto itinere ab Atheniensibus perhiberi ait, abs hisce id haustum e monumentis antiquis fuisse propterea haud debeat.

219 Verum demus etiam, Hilduinum, quod de Dionysii itinere Romano, ab Atheniensibus perhibito, asseverat, haustum abs hisce e monumentis antiquis juxta ac traditione fuisse, existimasse ac porro significatum voluisse; nec hinc, ut opinionem, quæ Dionysium Areopagitam in Gallias non venisse, diversumque a Dionysio Parisiensi statuit, apud antiquos Græcos non obtinuisse, conficias, quidquam elicies. Age enim, ab Atheniensibus, quod jam dictum, de Dionysii Romam, relictis Athenis, discessu perhiberi, disertissimis etiam verbis Hilduinus asseveret. Scriptior isthic, utul malæ, quemadmodum supra docui, in monumentis scriptoribusque citandis fidei non sit, tanto tamen in pretio habendus non est, ut timeri non debeat, ne a veritate uspiam seu per errorem seu per falsam ad se delatam famam deflexerit. Quid si ergo Historiarum scripta et successionum traditiones, e quibus Græcorum majores Athenarumque incolæ eodem tempore, quo Timotheus Ephesiorum ecclesiam moderabatur, Atheniensi præfuisse Dionysium Areopagitam, perhibebant, ad hujus etiam, subrogato sibi Athenis episcopo, Romam discessum per errorem retulerit? Sane ea in re Hilduinum, si vere, quod mox dictum, significatum voluerit, hallucinatum fuisse, vel ex eo verosimillimum apparet, quod, cum hodie scriptum Græcum, Hilduini ætate antiquius, in quo Dionysius Areopagita Romam, relictis Athenis, migrasse memoretur, nullum uspiam inveniatur, nullum pariter, in quo id fuerit traditum, Hilduini ætate fuisse inventum videatur, maxime cum nullum nominatim citet hic scriptor, qui tamen monumenta omnia seu scripta, quæ opinioni de uno Dionysio, quam tuebatur, utcumque suffragari possent, diligentissime conquisivit, inventaque distincte ut plurimum in suo ad Ludovicum Pium imperatorem Rescripto commemoravit, ac proin, si scriptum monumentum hæc hujusmodi ætate sua uspiam fuisset inventum, id ipse verosimiliter cogniturus, cognitumque silentio in eodem mox dicto Rescripto præteriturus fuisse non videtur.

220 Adhæc cum ante seculum VIII medium ac proin ante Hilduini ætatem opinio, quæ Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguit Athenisque

AUCTORE
C. B.

fuerit perhibitus, arguit, in contrarium quidquam potest inferri;

F

AUCTOR
C. B.
imo nec apud
Athenienses
monumenta
huiusmodi
existisse, ex
Aristidis,

nisque passum nec in Occidentem profectum, statuit, apud Græcos vigerit, litterisque etiam, uti e supra dictis liquet, fuerit commendata, id utique, opinionem oppositam seu quæ ad hanc stabilendam conducerent, tunc quoque litterarum monumentis consignata non fuisse, argumento etiam est. Accedit, monumenta huiusmodi, si quæpiam tum fuissent inventa, penes Athenienses, utpote qui ex illis, quod ait Hilduinus, perhibuerint, existere debuisse, simulque in honore ac pretio ab iisdem haberi. Verum monumentum scriptumve ullum, quod Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem faceret, Romanæ, substituto sibi Atheniensi episcopo, migrasse, assereret, penes Athenienses tum existisse nedum in honore ac pretio abs illis habitum fuisse, parum verosimile apparet. Ea sedet sententia, quod, quemadmodum in S. Dionysii Areopagitæ elogio Martyrologii Romani parvi auctor hodie testatur, apud eosdem Athenienses maximo in honore ac pretio Aristidis Opus, de Christiana religione contextum, habitum tum fuerit; in hoc autem, Dionysium Areopagitam Athenis sub Adriano imperatore martyrium subisse, traditum fuisse videatur. Athenis, ait antiquus ille martyrologus, Dionysii Areopagitæ, sub Adriano diversis tormentis passi, ut Aristides testis est in Opere, quod de Christiana religione composuit.

qui, ut op-
paret, Dionysii palæstram Athenis consignavit,

221 Negabisne fortassis, ex hisce Romani parvi verbis consecrarium esse, ut Dionysii martyrium Athenis ab Aristide in Opere laudato fuerit consignatum? Verum, etsi quidem recitata verba, ut id ibidem ab Aristide sit factum, necessario, si secundum se nude ac simpliciter considerentur, haud exigant, sunt tamen nonnulla, quæ martyrologum istum Dionysii Areopagitæ palæstram, quam Athenis locari videtur, ex Aristide seu ex huius, quod laudat, Opere hausisse, suadent. Ac primo quidem a Romani parvi auctore Dionysii palæstram per proximam huc transcripta verba Athenis consignari, ex iis, quæ supra pro opinione de duobus Dionysiis stabilienda ex eodem auctore disserui, haud prorsus, ut apparet, inepte statues; quod autem ad Aristidem, e quo, quam assignat, Dionysii Areopagitæ palæstram didicerit, jam spectat, cum Dionysium diversis tormentis affectum fuisse, asseveret, proque hac assertione sua Aristidem testem appellet, fuerint verosimillime abs hoc illa omnia commemorata; hinc autem fit, ut locum quoque, quo hæc Sanctus passus fuerit, commemoratum abs illo fuisse, verosimillimum etiam appareat. Verum quem? Parisiensem, an Athenas? Cum Atheniensis philosophus, ut S. Hieronymus cap. 20 de Scriptt. Eccl. testatur, Aristides existerit, Athenisque etiam commoratus fuerit, ac proin, si Parisiis Dionysius Areopagita passus fuisset, tormenta omnia, quæ hic subiit, haud cogniturus, ac proin nec singillatim, uti ex dictis verosimiliter fecit, commemoraturus fuisse videatur, Dionysii martyrium et Athenis evenisse et ibidem ab Aristide consignatum fuisse, existimo. Jam vero, cum id ita habeat, Romanique parvi auctor pro diversis tormentis, quibus Dionysium affectum memorat, Aristidem testem faciat, ex hoc verosimillime locum etiam, quo Sanctum passum notat, didicerit.

quique, contra ac Menardus arguit, a Romani parvi auctore

222 At vero Menardus, de Usuardo, qui Aristidem in hodierno Sancti nostri elogio pariter citat, in sua de uno Dionysio, Areopagita simul et Parisiensi antistite, Diatriba faciens sermonem, auctoris huiusmodi citationem sibi valde

suspectam esse, pag. 113 affirmat, quia scilicet, ut subiungit, eum pro Dionysio Areopagita Græcorum seu antiquorum seu recentiorum citavit nemo, non Eusebius, qui lib. 3 Hist. Eccl. cap. 4 de Areopagita agit; non Dionysius Corinthiorum episcopus, qui de eo agens in epistola ad Athenienses, dicit, eum fuisse episcopum Athenarum, ut videre licet apud Eusebium lib. 4 Hist. Eccl. c. 7; non Metaphrastes..., non Methodius, non Syncellus, non Nicephorus, non Suidas, qui de Dionysio agunt, non ecclesia Græca in suis Menæis, et aliis libris liturgicis non Menologia Constantinopolitanum et Sirlertianum, non Maximus Cytherensis episcopus in Vita S. Dionysii; quem si habuissent, et in eo S. Dionysium Athenis cæsum fuisse legissent, eum haud dubie secuti fuissent. Ita ille; verum cum Romani parvi auctor fidem integram, ut Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione loco non uno ostendit, mereatur, auctoribusque adeo, veluti ab iis tradita, quæ re vera non tradunt, adscribere censendus haud sit, ab Aristide in Opere, de religione Christiana contexto, de Dionysio Areopagita fuisse revera, quæ martyrologus ille ait, litteris mandata, pro certo atque indubitato debet haberi.

223 Nec refert, Aristidem a Græcorum seu antiquorum seu recentiorum nemine pro Dionysio Areopagita citari; duorum enim Græcorum, reliquis antiquorum, quos id non fecisse, Menardus ait, alter seu Dionysius, Corinthiorum episcopus, Aristidi fuit equalis, nec minus, quam ille, quæ ad Dionysium Areopagitam spectarent, habebat perspecta, ut, quod suis de hoc dictis fidem faceret, citare illum necesse haud habuerit; alter Eusebius videlicet, pro Dionysio Areopagita, non Aristidem, sed solum Dionysium, Corinthiorum episcopum, citavit, quod hic illo esset illustrior, aliumque præterea citare ad institutum suum haud necessarium arbitraretur. Quod autem ad reliquos, Methodium videlicet, Syncellum, Nicephorum, Suidam, Maximum, Cytherensem episcopum, Menologiorumque ac Menæorum Græcorum auctores, qui pariter, cum de Dionysio Areopagita agunt, Aristidem pro eo nusquam citare a Menardo dicuntur, jam spectat, hi omnes seculo octavo medio recentiores sunt, laudatumque de Christiana religione Opus, in quo Dionysium Areopagitam tormentis diversis, pro Christo toleratis, martyrium consummasse, Aristides memoriæ prodidit, illorum ætate adhuc existisse, incertum est admodum. Ado quidem, qui certe etiam post seculum octavum medium, imo et post Methodium et Syncellum, floruit, de præfato Aristidis Opere hunc loquitur in modum: Hoc Opus apud Athenienses summo genere colitur, et inter antiquorum monumenta clarissimum tenetur, ut peritiores Græcorum affirmant; hisce autem e verbis, Adonis adhuc ætate ac proin post Methodium et Syncellum memoratum Aristidis Opus existisse, idque a binis hisce scriptoribus pro Dionysio Areopagita, de quo agunt, laudari potuisse, non nemo fortassis contendet.

224 Sane cum Ado præsentis tempore omnia, quæ in textu recitato adhibet, verba efferat, de re, quæ tum adhuc, cum ista scribebat, existeret, loqui videtur; verum sanctus iste Martyrologus, ita de Aristidis Opere loquitur, non quod id aut vidisset ipse, aut ab aliis ætatis suæ viris fuisse conspectum proindeque adhuc existare nosset, sed quod aliorum, qui ita ante ipsum de Opere illo

recte citatur, Opere.

illo

A illo fuerant locuti, fidem ac ipsas fere loquendi formulas fuerit secutus, ne quis autem id a me gratis dictum putet, Martyrologium Romanum parvum, a Rosweydo nostro editum, quod ab Adone ad Martyrologium suum contexendum adhibuit fuisse, extra omnem controversiam modo est positum, de Opere, quod Aristides de religione Christiana composuit, ita loquitur: Hoc Opus apud Athenienses inter antiquorum memorias clarissimum tenetur; quam loquendi formulam et secundum ipsa fere, quibus concipitur, verba, et secundum id, quod hisce significatur, in Martyrologium suum ab Adone fuisse illatum, nemo non fatebitur, qui Adoni, quod, ut jam dicti, certum est, praeluxisse Martyrologium Romanum parvum, habuerit perspectum. Ado quidem post sua in Operis, ab Aristide compositi, laudem pronuntiata mox addit: Ut peritiores Græcorum affirmant; verum per hosce, non homines, qui sua ætate floruerunt, sed qui operis ab Aristide contexti lib. 4 Hist. Eccl. cap. 3 meminit, Eusebium, aliosque fortassis adhuc scriptores Græcos intelligit, qui ante ipsum, et quidem etiam diu, floruerant, dictumque Aristidis Opus cum laude commemorarant. Quidquid itaque Menardus arguat, Aristidem in Opere, quod de Christiana religione scripsit, nonnulla de Dionysio Areopagita litteris mandasse, recteque adeo a Romani parvi auctore pro eodem Dionysio citari, admittendum apparet; cum autem antiquus ille et inter Sanctos ad diem xxxi Augusti, quo colitur, Operi nostro jam insertus auctor, Dionysium Athenis passum, eaque proinde, quæ hunc a Dionysio Parisiensi distinguunt, memorie etiam, ut docui, in laudato Opere prodiderit, hocque in honore apud Athenienses fuerit, haud pariter apud hosce monumenta, in quibus memorie, aut contrarium aut Dionysium, relictis Athenis, Romam concessisse, fuerit proditum, exstiterit, nedum in honore fuisse, apparet; ut, quocumque modo res accipiatur, opinionem de duobus Dionysiis apud antiquos Græcos non eiguisset, neutiquam ex iis, quæ de monumentis illis Baronius ex Hilduino arguit, possit inferri.

§ XII. Opinionem de duobus Dionysiis antiquitus tum apud Græcos, tum apud Latinos obtinuisse, aliis adhuc argumentis probatur.

Episcoporum, qui ab una sede ad aliam transierunt hic memoratus Catalogus.

Sirmondus Dissertationis suæ de duobus Dionysiis cap. 5, translationes episcoporum, sediumque mutationes ex Veteri Ecclesiæ disciplina in usu non fuisse, imo contra interdicto lato sæpiusque repetito fuisse prohibitas, præfatus, ita deinde proseguitur: Apud Latinos quidem adeo religiose quondam id (ut scilicet episcopi ab una sede ad aliam non transferrentur) observatum est, ut annis prope nongentis inviolata lex steterit, ac Formoso Papæ crimini datum sit, quod, posthabito episcopatu Portuensi, quo anteaungebatur, ad Romani apicem novo exemplo conscendisset; cum ante illum, quotquot Romæ sederant Pontifices, ex presbyteris et diaconibus allectos, nullum ex episcopis adscitum fuisse constaret. Apud Græcos vero et Orientales non eadem re-

ligio et constantia fuit. Translationes enim huiusmodi, etsi rarius, subinde tamen usurparunt. Quas ut defenderent, qui usurpabant (nec enim deerant, qui reclamarent) superiorum temporum exempla congeriebant cum responsis Pontificum, qui licere docuerunt, si quando necessitas aut utilitas magna postularet. Itaque cum Proclus e Cyzicena sede ad Constantinopolitanam migrasset, prolati sunt in medium, quod apud Socratem lib. vii cap. xxxv videre est, Alexander ab urbe quadam Cappadocum ad Hierosolymitanam, Perigenes a Patrensi ad Corinthiam, Gregorius a Sasimis Nazianzum, Meletius a Sebaste Antiochiam, Dositheus a Seleucia Tarsum, Reverentius ab Arcis Phœnicie Tyrum, Joannes a Gordo Lydiæ Proconesum, Palladius ab Helenopoli Asponam, Alexander ab Helenopoli rursus ad Adrianos, Theosebius ab Apamea Asiæ Eudoxiopolim, Polycarpus a Sexantapristis Mysiæ Nicopolim Thraciæ, Hierophilus a Trapezopoli Phrygiæ Plotinopolim, Optimus ab Agdamia Phrygiæ Antiochiam Pisidiæ, et Silvanus a Philippopoli Thraciæ Troadem E translati.

226 Quos eosdem Formosi causam tractantis recitat etiam Auxilius in libello, quem ad Leonem, Nolanum episcopum, scripsit, cap. xxii, nisi quod Germanum quoque addit, qui ab eadem Cyzico ad urbem regiam, ut Proclus, post Socratis tempora transierat. Ita hactenus Sirmondus; cum autem in contextu a Socrate, quem verbis hisce is scriptor recitat, episcoporum, ab una sede ad aliam translatorum, Catalogo Dionysius Areopagita non compareat, nec illis Sanctum hunc nostrum Auxilius, quod tamen Formosi, quam tuebatur, causam haud parum iuvisset, adiecerit, argumento enimvero id est, nec apud Græcos, nec apud Latinos scriptores antiquos factam Dionysii Areopagitæ (eam enim alioquin vel Socrates vel saltem Auxilius commemorasset) a sede Atheniensi ad Parisiensem translationem seu notam seu litteris fuisse mandatum, ac proin nec opinionem, quæ Dionysium Areopagitam Parisiis passum statuit, sed contrariam, quæ martyrii illius palæstram Athenis consignat, tam apud Latinos, quam apud Græcos antiquitus viguisse. Milletus, episcopos omnes, qui ab una sede ad aliam transiissent, in producto e Socrate per Sirmondum horum Catalogo, a quo hic argumenti sui vim repetit præcipuam, non recenseri, observavit, hincque potissimum, quod ex eodem Catalogo pro opinione de duobus Dionysiis a Sirmondo formatur, argumentum nihil omnino evincere, contendit. Verum audi, qui idcirco illum in sua Milletianæ ad Sirmondi de duobus Dionysiis Dissertationem Responsionis Discussionem cap. 12 Launoyus excipiat. Cum, inquit, vidit, Milletus nimirum, Socratem, ex quo Sirmondus acute disputat, non omnes recensuisse episcopos, qui ab una sede in aliam migraverant, continuo veterum omnes annales et historias revolvit, et ex iis, quinam alii et antistites ab una sede transierant in aliam; imo qui et diversas ob prædicationem Evangelii peregrinationes susceperant, eos ex nomine designat. Sed in tanta migrantium seu peregrinantium episcoporum recensione nullus Areopagita comparet; licet nulla tunc memoretur episcopi migratio seu peregrinatio, quæ ab hominis ætate, locorum distantia et Apostolicæ legationis dignitate illustrior fuisset et augustior.

in quo Areopagita non comparet, Parisios hunc nunquam transiisse, argumento est:

F

AUCTORE
C. B.
etsi autem id
ex eo, quod
Catalogo il-
lo, aliis et-
iam huius-
modi episco-
pis aucto,
hosce inter

227 Ita ille, Milleti scilicet responsione argu-
mentum, e suppeditato a Socrate episcoporum;
ab una sede ad aliam translatorum, in quo
Dionysius Areopagita non comparet, Catalogo a
Sirmondo pro opinione de duobus Dionysiis for-
matum, roborari potius, quam contelli, conten-
dens. Ast, ut verum fatear, haud admodum,
quæ verbis recitatis Launoyus affert, contra Mil-
letum urgere mihi videntur. Etsi enim hic scri-
ptor, recensitis a Socrate episcopis nonnullos ad-
huc alios, qui, priori, quam obtinuerant, episco-
pali sede relicta, ad aliam transiere, in sua
ad Sirmondi de duobus Dionysiis Dissertationem
Responsione pag. 113 adiungat, a sese tamen
omnes prorsus, qui id fecerint, recenseri, nuspi-
am indicat, nec mirum esset, episcopis, qui sedem
mutarint, Dionysium Areopagitam, etsi etiam hic
re ipsa, relictis Athenis, Parisiensem cathedram
aliquando conscendisset, a Socrate non accenseri,
cum isthic historiographus in præfato Catalogo
ne quidem commemoret Petrum, qui tamen, cum
relicta Antiochena cathedra, Romanam conscen-
derit, migrationis episcopalis, Areopagitica ad-
B huc, si locum unquam hæc habuisset, illustrioris
atque augustioris, subministrat exemplum. Hinc
Menardus in sua jam sæpius memorata Diatriba
cap. 12 contra Launoyi, quod verbis proxime
recitatis exprimitur, responsum haud prorsus
inepte hunc arguit in modum: Quod argumen-
tum, a Sirmondo scilicet e suppeditato per Socra-
tem Catalogo plus semel jam laudato deductum,
ut impugnaret Milletus, perdocte ostendit, hunc
catalogum, a Socrate videlicet exhibitum, non
adeo esse accuratum, ut quidam alii addi non
possint, producitque octo episcopos, qui ad alias
transierunt ecclesias, nempe S. Petrum memorabi-
liorem Dionysio ab Antiochena ad Romanam, Eu-
stathium a Bereana ad Antiochenam, Maximum a
Diospolitana ad Hierosolymitanam, Eudoxium a
Germanicia ad Antiochenam, Methodium ab Olympi
ad Tyriensem etc.

Areopagita
pariter non
comparat,
haud mul-
tum rebo-
retur, ex eo
tamen, quod
a nullis,

228 Nec obest, quod in illa Milleti recensione non
memoretur Dionysius Areopagita, nam cum octo
tantum enumerentur, non mirum est, si non recen-
seatur, quamvis illius sit memorabilis translatio,
quam non est mirum omisisse Socratem, qui in suo
Catalogo S. Petri migrationem celebriorem præ-
termiserit. Ex eo itaque, quod inter episcopos, qui
C a Millete Socratis Catalogo adduntur quique
vel ab una Sede ad aliam transiere, vel diver-
sas ob Evangelii prædicationem peregrinationes
suscepere Dionysius Areopagita pariter non me-
moretur, neutiquam id, quod vult, conficit Lau-
noyus, seu, ut apertius, quod reor, edicam,
formatum a Sirmondo e Socratis Catalogo pro
opinione de duobus Dionysiis argumentum haud
multum roboratur. Verum ane ei nec aliunde
viris queunt adjungi? Cum argumentum, quod
ex unius dumtaxat scriptoris silentio repetitur,
parum admodum roboris ad factum quodpiam
vel negandum vel adstruendum plerumque ha-
beat, plurimum autem, si universale sit seu
sese ad omnes prorsus scriptores extendat, ad
finem eundem frequenter valeat, sane dedu-
ctum e Socratis Catalogo a Sirmondo argu-
mentum, utut, spectato solo illo, e quo repetitur,
Dionysium Areopagitam non commemorante Ca-
talogo, permultum roboris haud habeat, non pa-
rum firmabitur, si et in omnibus pariter, in
quibus episcopi, ab una sede ad aliam translati,
recensentur, ubicumque exstantibus Catalogis,
et ab universis, qui quacumque occasione de

episcoporum ab una sede ad aliam migrationibus
sermonem instituere, scriptoribus Dionysius
Areopagita iis, qui sedes episcopales mutarunt,
non accenseatur. Anne ergo res ita habeat, di-
spiciamus. Auxilius, uti verbis supra recitatis
Sirmondo docet, episcopis iisdem, quod sedes
mutasse supra vidimus, memoratis, unum tan-
tummodo Germanum, qui a Cyzico ad urbem re-
giam seu Constantinopolim transierat, adiungit,
verosimillime etiam, si, salva veritate, potuisset,
Dionysium Areopagitam adiuncturus, quo sancti
huiusmodi viri, qui ab una sede ad aliam transiis-
set, exemplum quam maxime fuisset idoneum tu-
tandæ, quo collineabat, Formosi causæ, qui, quod,
relicta Portuensi cathedra, Romanam occupasset,
accusabatur.

229 Ivo Carnotensis eosdem, quos Auxilius, qui, quales
episcopos, ab una sede ad aliam translatos, in
Decreto sui prologo recenset, hisque nec ipse
Dionysium Areopagitam superaddendum existi-
mavit. Nicephorus Callistus, etsi etiam plures,
quam a Socrate recenseantur, episcopos, ab una
sede ad aliam translatos, enumeret, transitus ta-
men, quo Dionysius Areopagita, relictis Athe-
nis, ad cathedram Parisiensem migravit, men-
tionem in illorum Catalogo non facit. Adhæc,
ut scriptoribus, qui, cum de episcopis, ab una
sede ad aliam translatis, locuti fuere, Dionysii
Areopagitæ mentionem non fecerint, Romanos
etiam Pontifices adiungam, Hadrianum secu-
ndus in Epistola 32 ad episcopos synodi Duzia-
censis, et Stephanus quintus in Epistola pri-
ma, ubi episcopaliū translationum necessita-
tem expendunt, et illam beati Petri et alio-
rum exemplis confirmant, Areopagitæ transla-
tionis ad Parisiensem sedem non meminere. Jam
vero, cum res ita habeat, nec ullum omnino ab
iis, qui Dionysium Areopagitam cum Parisiensi
eundem faciunt, ac proin, relictis Athenis, Pa-
risiensem cathedram adisse, contendunt, explo-
ratæ fidei seu scriptum seu monumentum, quod,
sive ex incidenti, sive ex instituto de episcoporum
ab una sede ad aliam migrationibus sermonem
instituens, Dionysii Areopagitæ ad sedem Pa-
risiensem transitum recenseat, prolatum hactenus
sit, nec prolatum iri unquam, verosimile appa-
reat, hinc sane supra relatam pro opinione de
duobus Dionysiis Sirmondi argumentum, seu
potius, quod eo scriptor ille probare intendit,
haud parum firmatur. Cum enim Dionysii Areo-
pagitæ ad Cathedram Parisiensem transitus, si
locum habuisset unquam, illustrior ac notior,
quam ut omnes prorsus ac singulos latere potu-
isset, indubie existisset, quis facile in animum
inducat, futurum fuisse, ut eventus huiusmodi,
non ab uno tantum aut altero, sed a cunctis at-
que ipsis etiam iis, quorum maxime, ut eum
commemorarent, intereat, silentio præterire-
tur?

230 Menardus quidem, Dionysii Areopagi-
tæ ad cathedram Parisiensem, relicta Athenien-
si, migrationem a Methodio, aliisque multis,
qui Dionysii Areopagitæ Acta calamo excepe-
runt, minime prætermitti, in sua jam sæpius
laudata Diatriba cap. 12 affirmat, iis etiam ac-
censens Nicephorum Callistum, qui, quamvis in
episcoporum, qui sedem, priori, quam occupa-
rant, relicta, mutarunt, contextu a se Catalogo
Dionysium Areopagitam haud memoret, hunc
tamen ad Occidentem, relictis Athenis, migras-
se, memoriæ prodit, itaque Sanctum ab Atheni-
ensi ad Parisiensem cathedram transiisse, haud
obscure

nec ullo mo-
do ex his, que
seu de scri-
ptoribus,
Areopagitæ
Parisios mi-
grationem
memorantibus,

A obscure innuit, maxime cum alia præterea nonnulla, quæ id pariter exigunt, de Dionysio litteris mandavit. Verum, cum Nicephorus seculo decimo quarto floruerit, a Dionysi Areopagitæ ætate est remotior, quam ut iis, quæ de hoc Sancto nostro scribit, sola sua auctoritate fidem certam atque indubitam conciliare natus sit. Nec est etiam, cur hanc, spectatis, e quibus sua de Dionysio asserta hausit, monumentis anterioribus, mereri censeatur. Quæcumque enim de Dionysio memoriæ prodit, ea vel e Methodianis Metaphrasticis Sancti Actis vel e concinnato ejusdem per Syncellum encomio indubie deprompsit; tam hoc autem, quam illa exiguo admodum in pretio esse habenda, nemo ibi inficias, qui, quæ primis quinque Commentarii hujus §§ disserui, ad veritatis trutinam expenderit. Quod modo ad multos alios, quos, non secus ac Methodium et Nicephorum, de Dionysio Areopagita scripsisse, transitusque, quo hic ad sedem Parisiensem, relicta Atheniensi, migravit, meminisse, Menardus loco cit. etiam ait, jam spectat, hi certe non alii fuerint, quam qui vel post scripta ab Hilduino Areopagitica, vel post fabulosa Sancti Acta, seculo octavo media sui parte jam elapso, exarata, floruerint; quod cum ita habeat, certeque, ut contrarium probetur, nihil suppetat, cur, quæso, aliis illis multis, quos Menardus non nominat, integram potius, quam Methodio aut Metaphraste, fidem adjungamus?

231 Porro Menardus, quo, altum de Dionysio Areopagita in omnibus prorsus episcoporum, qui ab una sede ad aliam migrarunt, catalogis antiquis silentium mirandum non esse, ostendat, ab Eusebio, Apostolorum discipulos, e quibus unus S. Dionysius Areopagita fuit, dilatandæ fidei gratia per universum orbem, relictis sedibus, quas fundaverant, ad alias regiones et gentes migrasse, memoriæ esse proditum, nec tamen episcopis, ab una sede ad aliam translatis, ab antiquis scriptoribus annumeratos reperiri, in sua sæpissime jam memorata Diatriba cap. 12 et 13 causatur, addens etiam, quod et ante illum Milletus fecerat, Dionysium Areopagitam non proprie mutasse, sed prorsus, ut ad Evangelii prædicationem animum appelleret, reliquisse sedem. Eusebii verba, ut vel hisce lectis, quam parum Millet et Menard, aut, si mavis, causæ, quam hi tuerent, prosint, studiosus lector perspicat, huc transcribo. Ita apud dictum Eusebium lib. 3 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 31 e Christophoroni versione habent: Quadratus item inter eos, qui gloriæ et virtutis splendore iisdem temporibus præstabant, numeratur: quem ferunt simul cum Philippi filiabus dono prophetiæ illustratum. Et præter istos alii quam plures erant, eadem ætate percelebres, qui quidem et Apostolis proxime successerunt, et tanquam discipuli tantorum et tam insignium virorum eximia et divina virtute decorati, ecclesiarum fundamentis ab Apostolis ubique locorum præclare jactis, structuram concinnam illam quidem adjunxerunt; qui et plenius cumulati amplificarunt prædicationem Verbi divini, et salutaria regni cælorum semina fusa lateque per universum orbem disseminarunt. Etenim plerique omnes discipuli, qui eo tempore vixerunt, ardentiori cælestis sapientiæ studio amoreque incensi, et præ quodam divini Verbi desiderio animis percussi præceptum Servatoris antea tra-

Octobris Tomus IV.

ditum exquisitè executi sunt; et his, qui opibus indigebant, facultates suas libenter imperierunt.

232 Deinde a domiciliis suis peregre profecti, munus obierunt Evangelistarum, atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audivissent, Christum prædicare, et Scripturas sanctorum Evangeliorum tradere omni cura et cogitatione studuerunt. Qui cum in locis quibusdam peregrinis fidei dumtaxat jecissent fundamenta, pastoresque alios constituissent, illisque curam eorum, qui ad fidem nuper erant adducti, doctrina Christi sedulo excolendorum commisissent, ipsi ad alias regiones gentesque cum gratia et virtute divina se contulerunt. Quippe virtutes permultæ admirabiles et miracula sacrosancti Spiritus ope per eos ad id usque temporis gerebantur; ita ut frequens hominum multitudo, ipsa prima prædicationis auditione persuasa, propenso studio pietatem et cultum, qui Deo, omnium rerum opifici, soli debetur, animis exciperet, amplectereturque. Plerique itaque ex Apostolorum discipulis, qualis etiam S. Dionysius Areopagita fuit, peregrinas ad regiones, ut gentibus, hæc inhabitantibus, Christum sacramque hujus doctrinam annuntiarent, e patria sua, teste Eusebio, sunt profecti, cumque alicubi fidei fundamenta jecissent, pastoresque alios seu episcopos, qui novellæ plantationis curam gererent, sibi substituissent, ad alias atque alias regiones, quo et in hisce divini Verbi semina spargerent, continuo sese, prioribus, apud quos operi Evangelico insudarant, populis relictis, contulere. Verum etsi hi omnes Apostolici Viri, qui indubie apostolici, ut loquimur, seu incerti loci episcopi fuerint, episcopis ab una sede ad aliam translatis, per scriptores antiquos annumerati non reperiuntur, haud satis perspicio, qui inde, mirum esse, desinat, Dionysium Areopagitam, si vere, relicta Atheniensi sede, ad Parisiensem aliquando migravit, episcopis, ab una sede ad aliam translatis, per scriptores antiquos annumeratum pariter non reperiri.

233 Quid enim? Anne forsani universi, qui episcopos, ab una sede ad aliam translatos, recensuere, nullos hisce episcopos, qui primis æræ Christianæ seculis vixissent sedesque episcopales mutassent, annumerare, propositum habuerunt? Si res ita habeat, ut quid summus Pontifex Adrianus secundus episcopis, qui ab una sede ad aliam migrassent, S. Petrum, Apostolorum principem, Antiochia Romam translatum, in sua supra laudata epistola accensuit? Qui itaque episcopos, ab una sede ad aliam translatos, recensuere, ab horum numero non omnes, qui primis æræ Christianæ seculis vixissent sedesque episcopales mutassent, sed eos dumtaxat, qui nulli unquam determinatæ ecclesiæ, quam munere episcopali moderati essent, manentes affixi ad alias continuo atque alias sedes, quo Christi fidem longe lateque propagarent, migrassent, excludendos putarunt, requæ etiam ipsa excludere, et merito quidem. Cum enim, quo, episcopo ab una sede ad aliam transire fas esse aut certe crimini non dandum, probarent, episcopos, qui ab una sede ad aliam transissent, ut plurimum enumerarint, sane, uti hisce Andreæ, Thomæ aliosque nonnullos Apostolos, ita etiam Apostolorum discipulos, qui, non secus atque illi, nulli unquam certæ sedi addicti ad alias continuo atque alias regiones Evangelii quaquaver-

AUCTOR
C. B.

transcribuntur, verbis discimus, gentes continuo migrarunt, nec tamen

E

episcopis, ab una sede ad aliam translatis, per antiquos accensur, F

AUCTORE
C. B.

sum divulgandi causa, migrassent, inepte accensuissent; non esse autem inter hujusmodi Apostolorum discipulos seu apostolicos, ut vulgo loquimur, episcopos, de quibus solis Eusebius per verba proximè recitata, uti hæc consideranti patescet, sermonem instituit, Dionysium Areopagitam, etsi etiam Athenis Parisios migrasse daretur, annumerandum, Petri Apostoli, qui, sede Antiochena relicta, Romanam adivit, nec tamen episcopis, qui nulli certæ sedi affixi ad alias continuo atque alias regiones Evangelii prædicandi ergo migrarunt, accensendus est, exemplum ostendit. Uti enim Petrus sedi Romanæ post suum ad hanc transitum, ita etiam Dionysius, si ad sedem Pariensem unquam transiit, perpetuo huic post, sede alio non translata, mansit addictus.

a Menardo, qui nec additione, quæ hic datur, rem evincit, memorantur, elevari ostenditur.

B

234 Jam vero, cum res ita habeat, sane ob Apostolorum discipulos, ab Eusebio per verba recitata generatim recensitos, qui ad alias continuo atque alias gentes migrarunt, nec tamen episcopis, ab una sede ad aliam translatis, per antiquos scriptores annumerati inveniuntur, esse non videtur, cur, nupiam pariter hujusmodi episcopis Dionysium Areopagitam accenseri, mirum esse desinat. Nec magis id præstat, quod, ut dicit, Menardus addit de Dionysio, qui sedem Atheniensem proprie non mutavit, sed prorsus reliquerit. Etsi enim, Dionysium revera in Gallias Parisiosque Evangelii prædicandi causa aliquando venisse dederimus, fieri facili negotio potuisset, imo vero re etiam ipsa factum verosimillime fuisset, ut Sanctus, non de sede Atheniensi cum Parisiensi mutanda, sed unice de Evangelio nationibus peregrinis annuntiando cogitasset, non propterea tamen foret, cur episcopis, qui ab una sede ad aliam migrassent, non accenseretur ab iis, qui, cum episcoporum, ab una sede ad aliam, non exposito, quo id factum, consilio, translatorum, catalogum tacerent, huic non minori jure nec minus ad suum institutum apposite Dionysium Areopagitam, quam Petrum Apostolum inserere potuissent, maxime cum dici non potuisset, Dionysium Areopagitam, nulli certæ sedi addictum, ad alias continuo atque alias ecclesias migrasse, sed contra sedem, uti primum Athenis, ita postea Parisiis fidem habuisset, quemadmodum ipsinet, qui Sanctum Athenis Parisios migrasse contendunt, fatentur. Adhæc si idcirco Dionysius, quod sedem proprie non mutavit, sed prorsus Evangelii propagandi studio reliquerit, episcopis ab una sede ad aliam translatis non accenseatur, ut quid saltem sedem suam, ut verbi divini prædicationi vacaret, reliquisset a scriptoribus antiquis non memoratur? Erime, inquit Discussionis cap. 13 Launoyus, in Dionysio Galliæ apostolatus antiquorum litteris indignior, quam aliquis episcopi ab una sede ad aliam migratio?

C

nec alterum quod ex Hosio in Sardicensi anni 347 concilio verbis repetitur.

235 Sed hæc de re illa jam sufficiant; ad aliud modo argumentum, a Menardo pariter incassum oppugnatum, quo Dionysium Areopagitam a sede Atheniensi ad Pariensem numquam migrasse, ac proin nec in Galliis Evangelium prædicasse, nec unum esse atque eundem cum Dionysio Parisiensi, cum Sirmondo probatum dem, modo progredior. In Synodi Sardicensis canone primo Hosius hunc loquitur in modum: Tam mala consuetudo, quam perniciose corruptela funditus eradicanda est, ut non liceat, episcopum de sua civitate ad aliam transire civitatem. Manifesta est enim causa, qua hoc facere quis tentat: cum nullus in hac re inventus sit episcopus, qui de majore

civitate ad minorem transiret, unde apparet, ambitioni eos servire, ut dominationem exerceant. Sirmondus, recitatis pariter hisce Synodi Sardicensis verbis, ita mox subjungit: Audis, nullum ad eum diem inventum esse episcopum, qui de majore civitate ad minorem transisset? Catalogum recognosce, vere id ab Hosio dictum agnosces. Cui enim obscurum est, Cyzico verbi gratia potiorum fuisse Constantinopolim, Sebaste Antiochiam, Arcis Tyrum, Seleucia Tarsum, Sasimis Nazianzum? Compara nunc ergo cum Athenarum civitate Lutetiam Parisiorum, non qualis et quanta nunc est, sed quantula erat, non dicam Areopagitæ sæculo, sed trecentis quoque post annis, cum a Juliano caesare πολὺν, hoc est, urbecula vocaretur: intelliges profecto, vel Hosium Synodo, quod dici nefas, imposuisse, cum ad minorem civitatem transisset quemquam negaret, vel Parisiis episcopum Dionysium post Athenas non fuisse. Ita haec Sirmondus præcipue scilicet, imo unice ex hisce, Nullus in hac re inventus est episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret, jam recitatis concilii Sardicensis, anno 347 celebrati, verbis, Dionysium Areopagitam, qui primo partimque secundo æræ Christianæ sæculo floruit, a sede Atheniensi ad Pariensem numquam transisse contendens, et merito quidem: cum enim Areopagitæ ætate Atheniensium urbs, uti apud omnes modo in confesso est, longe major, populosior atque illustrior Lutetia fuerit, enimvero e præfatis concilii Sardicensis aut, si mavis, Hosii adoptatis abs hoc verbis, Dionysium Areopagitam, nisi forsitan, quod tamen a nemine facile dictum iri, putem, Hosium episcopum vel non omnes episcopatum sedium mutationes novisse, vel concilio de industria imposuisse velis, Athenis Parisios non transisse, recte concluditur.

236 Milletus, ut hoc, quod sane perquam validum apparet, argumentum convellat, nonnulla primum, quæ vel nihil vel certe parum admodum ad rem faciunt, in medium adducit, ac deinde, quod difficultatem paulo propius attingit, responsum aliud, a sede episcopali, quam Dionysius, Parisios Athenis concedens, non mutavit, sed reliquerit, repetitum, supraque a nobis jam delibatum, subjungit. Audi, qui in sua ad Dissertationis Sirmondianæ caput 5 responsione, § 3 loquatur: Tertio, inquit, Dionysium dicimus non mutasse proprie sedem, sed reliquisse prorsus, ut prædicationi verbi divini curas integras admoveat, quæ apostolicorum Virorum consuetudo fuit, ut probamus ex Eusebii gravissimo (id a nobis num. 231 et seq. jam prolatum est) testimonio ad finem hujus capituli; eaque mente petisse Romam, et varias deinde Occidentis provincias cum Evangelica face lustrasse. Ex quo mirum non est, si nemo illum reponat in elencho eorum episcoporum, qui sedem mutaverunt. Quod vero postea Parisiorum fundarit ecclesiam, id præter consilium ejus accidit; reliquit enim Athenas subrogato Publico, nihil de Parisiis, quamquam de Gallia forte in universum cogitans; quo tempore nulla erat sedes episcopalis Lutetiæ, cum qua priorem mutare diceretur. Hæc ille, volens scilicet, Dionysium Areopagitam, quamquam re ipsa a sede Atheniensi ad Pariensem transierit, episcopis tamen, qui ab una sede ad aliam transierint, in nullo horum elencho ac proin nec ab Hosio concilii Sardicensis, qui proximè recitata hujus verba adoptare, Patribus fuisse memoratum

rationibus
a Millete

F

A memoratum, quod Atheniensem sedem non mutavit, sed prorsus reliquerit, non ut Parisiensem adiret, sed unice, ut divini verbi prædicationi fideique propagandæ vacaret.

et Menardus
in contrari-
um adductis

237 Verum quocumque demum seu fine seu consilio pacto factum statuatur, ut Dionysius Areopagita sedem Atheniensem reliquisset, postea equidem Parisiensem creatus fuisset episcopus, sicque a civitate majore, Athenis scilicet, ad minorem, Lutetiam nimirum, transisset; cum autem id ita habeat, enimvero, si Dionysius Atheniensem sedem vere reliquerit, Parisiensemque postea factus sit antistes, quomodo Hosius, nullum ad suam usque ætatem, qui de majore civitate ad minorem transisset, inventum fuisse episcopum, dicere in Sardicensi Synodo, salva veritate, potuerit, haud satis perspicio. At vero Menardus, quo argumenti, e supra relato Synodi Sardicensis canone contra Dionysii Areopagitæ Parisiensem sedem deducti, vim infringat, aliam in sua jam sæpius laudata Diatriba cap. 12, num. 4 viam inquit. En ejus verba. Cum, inquit, paulo ante concilii Nicæni tempora multi episcopi

B facile ad alias sedes migrarent, ut opimiora sacerdotia possiderent, huic abusu in conciliis Nicæno et Antiocheno et postmodum Sardicensi provisum est, can. 1 videlicet, ubi statuitur, ἵνα μηδὲν τῶν ἐπισκόπων ἔξῃ ἀπο πόλεως μικρᾶς εἰς ἑτέραν πόλιν μετέτασθαι. 1. Ne cui episcoporum a parva civitate in alteram transire liceat. Deinde subiungit: «Ejus enim causæ pretextus» est manifestus; nullus enim episcopus inveniri potuit, qui a majori civitate in minorem transire studeret; unde constitit, eos ardenti «plura habendi cupiditate succendi et magis» arrogantiae servire, ut videantur majorem habere potestatem. «Quare cum canon ait, nullum unquam inventum esse episcopum, qui a majore civitate ad minorem transierit, de ambitionis illis et avaris episcopis intelligendus est ob rationem, quam hic profert: non vero de sanctissimis illis viris apostolicis et Apostolorum discipulis, qui, ut ex Eusebio optime a Millete monstratum est, non avaritiæ et ambitionis flammis incensi, sed divino amore succensi fidei propagandæ causa a suis civitatibus ad alias migrabant, seu majores, seu minores aut æquales.

C omnia enervat
evadit:
contra tertium autem,
quo ab episcopis Atheniensis appellatio,

238 Sane, cum Hosius aptius atque ad argumentum, quod tractabat, accommodatius dicendo, nullus episcopus, avaritiæ et ambitioni studens, qui de majore civitate ad minorem transierit, inventus hac in re est, quam contra dicendo, Nullus episcopus, avaritiæ et fastum fugiens, qui de majore civitate ad minorem transierit, inventus hac in re est, locuturus fuisse videatur, interpretatio, quam hisce Hostii seu concilii Sardicensis verbis, Nullus hac in re inventus est episcopus, qui de majore civitate ad minorem transierit, Menardus hic attribuit, haud prorsus inepta potest videri: attamen cum Hosius nec recte omnino, si dixisset, Nullus episcopus, avaritiæ et ambitioni studens, qui de majore civitate ad minorem transierit, hac in re inventus est, locuturus fuisse videatur, deque verbis suis ad definitam episcoporum classem restringendis verosimillime haud cogitavit, generatim illum de episcopis omnibus, tam qui non fuissent, quam qui fuissent ambitiosi ac avari, locutum esse, verosimillimum apparet, maxime cum verba ejus, generatim de omnibus omnino episcopis accepta,

nihil omnino, quod repudiandum, minusve admittendum sit, offerant, generalesque, seu auctorum seu conciliorum, locutiones restringendæ ad particulares sine solida, quæ hic non invenitur, ratione non sint. Quidquid itaque seu Milletus seu Menardus arguat, argumentum propterea, quod a Sirmondo, quo Dionysium Athenis Parisios numquam transiisse, probet, e supra huc transcriptis Hostii seu Synodi Sardicensis verbis repetitur, elumbe prorsus atque enerve haud evadit. Verum, quo, Dionysium, relictis Athenis, Parisios non migrasse, plenius adhuc evincam, argumentis binis, hunc in finem § præsentis jam adductis, tertium cum Sirmondo modo adjungo. Vis et alia, inquit hic scriptor in sua de duobus Dionysiis Dissertatione cap. 5, ratione te doceant Græci, nullum se unquam præter Athenas Dionysii episcopatum credidisse? Da hoc primum mihi, quod inficiari certe non potes, episcopos, qui ab una sede ad aliam migrarent, postquam immigrarent, prioris sedis nomine deposito, posterioris nomen adscivisse. Quis enim Gregorium, postquam Sasima reliquit, Sasimorum episcopum, non Nazianzenum appellavit.

239 Quis Proclum, postquam in urbem regiam translatus est, Cyzicenum amplius nominavit? Aut quis Procli epistolæ ad Armenios, non Constantinopolitanam, sed Cyziceni titulum adscripsit? Tale est, quod aliis supra jam adductis cum Sirmondo adjungo, argumentum; verum audi modo, quid, quo id enervet ac in fumum abire faciat, Milletus opponat. Demiror, inquit, argutum esse adversarium (Sirmondum nempe) contra se, cum in exemplum allegat appellationem Gregorii Nazianzeni, et habeo illi gratias, qui causam nostram testimonio juvat, quo luculentius aliud esse vix possit. Fuerat Gregorius episcopus primum Sasimorum creatus: Nazianzenam deinde ecclesiam sub patre suo Gregorio administraverat; denique in sedem Constantinopolitanam est sublimatus, ubi, clero, populo, imperatore et episcoporum concilio confirmantibus electionem, aliquandiu præfuit. An quisquam eum Constantinopolis archiepiscopum appellat? Numquid Nazianzi, ejus populum aluerat verbo Dei, et instituerat multorum annorum curis? Ita et tu, lector, philosophare de Dionysio nostro, qui plures annos Athenis, quam Parisiis versatus est. Itaque, quemadmodum Gregorius Nazianzenus a sede Constantinopolitana, quam ultimo tenuerit, non Constantinopolitanus archiepiscopus, sed a sede Nazianzena, quod diutius huic, quam Constantinopolitanæ præfuerit, Nazianzenus episcopus constanter appellatur, ita etiam Dionysium Areopagitam a sede Parisiensi, quam tenuerit, non Parisiensem episcopum, sed a sede Atheniensi, quod huic diutius, quam Parisiensi præfuerit, Atheniensem episcopum constanter vocari, hincque adeo, non fuisse illum unquam Parisiensem episcopum, concludi non posse, Milletus contendit. Verum episcopi, non a sede, quam diutius, sed a sede, quam ultimo occuparunt, e constanti Ecclesiæ more appellari solent, adductumque Gregorii Nazianzeni, ad sedem Constantinopolitanam translato, et tamen archiepiscopi Constantinopolitani nomine numquam distincti, exemplum nec contrarium probat, nec id, quod vult Milletus, evincit. Ut res manifesta evadat, hocque telum, quo plurimum is scriptor gloriatur, ei eripiam, de

AUCTORE
C. B.

Areopagitæ
perpetuo tributa, repetitur, Gregorius Nazianzenus perpetuam,

F

sectora
C. B.

adducitur;
is enim,
quemadmo-
dum tum ex
iis, quæ ver-
bis

de Gregorio Nazianzeno occupataque ab eo ad breve tempus sede Constantinopolitana paulo prolixius lubet disserere.

240 *Launoyus in sua Milletianæ ad Simonidum Responsionis Discussionem cap. 13, num. 4 ita scribit*: Ceterum de Gregorio Nazianzeno nihil est, cur funis contentiosus ducatur. Et enim ille, quamquam Constantinopolitana sede dignissimus, nunquam tamen ab omnibus habitus est ut Constantinopolis antistes. Qua de re sic Ambrosius et ceteri episcopi Italiæ ad Theodosium imperatorem: "Namque in concilio nuper, cum Maximus episcopus, Alexandrinæ ecclesiae communionem manere secum lectis Petri sanctæ memoriæ viri literis prodidisset, ejusque intra privatas aedes, quia Ariani basilicas adhuc tenebant, secretum esse, mandatoribus episcopis ordinantibus, dilucida testificatione docuisset, nihil habuimus, beatissime principum, in quo de episcopatu ejus dubitare possemus, cum vim sibi repugnanti a plerisque etiam de populo et clero testatus esset illatam. Tamen ne absentibus partibus præsumpte aliquid definisse videremur, clementiam tuam datis literis putavimus instruendam, ut ei consuleretur ex usu publicæ pacis atque concordie. Quia revera advertebamus, Gregorium nequam secundum traditionem patrum Constantinopolitane ecclesiæ sibi sacerdotium vindicare. Nos igitur in synodo ea, quæ totius orbis episcopis videbatur esse præscripta, nihil temere statuendum esse censuimus. Adeo ipso tempore, qui generale concilium declinaverunt, Constantinopolique gessisse dicuntur. Nam cum cognovissent, ad hoc partium venisse Maximum, ut causam in Synodo ageret suam, quod etiam si indictum Concilium non fuisset, jure et more majorem, sicut et sanctæ memoriæ Athanasius et dudum Petrus Alexandrinæ ecclesiæ episcopi, et Orientalium plerique fecerunt, ut ad Romanæ ecclesiæ, Italiæ et totius Occidentis confugisse judicium viderentur.

huc trans-
scriptis

241 "Cum enim, sicut diximus, experiri vel le adversum eos, qui episcopatum ejus abnuent, comperissent, præstolari utique etiam nostram super eo sententiam debuerunt. Non prærogativam vindicamus examinis, sed consortium tamen debuit esse communis arbitrii. Postremo prius constare oportuit, utrum huic abrogandum, quam alii conferendum sacerdotium videretur, ab his præsertim, a quibus se Maximus vel destitutum, vel appetitum injuria querebatur. Itaque cum Maximum episcopum receperunt in communionem nostram consortia, quoniam eum a Catholicis constitit episcopis ordinatum, nec ab episcopatu Constantinopolitani putavimus petitione removendum. Duo igitur sunt, propter quæ Gregorius dictus non est archiepiscopus Constantinopolis. Primum, quod Latini Gregorium pro Constantinopolitano episcopo nunquam agnoverunt, immo, retenta Maximi communionem, ut intrusum habuerat. Alterum, quod ne quidem inter Græcos Constantinopolis episcopatum pacifice gessit, sed post Synodum, a qua confirmatus videtur episcopus, ut exortas ob suam electionem simulas sedaret, eodem episcopatu sese abdicavit. An autem duo ista in Areopagitam quadrent, per otium videat honorandus senex, Menardus scilicet, qui in hoc Gregorii negotio tam juveniliter exultat, et quasi parta de adversario

victoria mirum quantum vitulatur. Menardus ad D laudatam epistolam respondet tria.

242 Primum: "Hæc epistola non est S. Ambrosii, sed est spuria et supposititia, nec inter ejus epistolas habetur. Ego non dixi epistolam esse Ambrosii, ut scribit: sic enim dico, quæ de re sic Ambrosius et ceteri episcopi Italiæ ad Theodosium imperatorem: "Concilii Italiæ epistola est, quæ sic inscribitur in appendice Simonidi ad codicem Theodosianum: "Beatissimo imperatori et clementissimo principi Theodosio Ambrosius et ceteri episcopi Italiæ. Hæc epistola non habetur inter epistolas Ambrosii, quia epistola est Concilii, non Ambrosii. Ex hoc capite repudiabit, opinor, aliam ejusdem Concilii epistolam, quæ in eadem appendice pari modo inscribitur. Deinde, quæ in ea de S. Gregorio Nazianzeno referuntur, adeo sunt involuta et perplexa, ut vix sanus aliquis sensus ex iis elici possit. Menardus hanc epistolam non potest facile intelligere, quid tum? Alii non difficulter intelligunt. Tum, ibi error manifestus est, cum Maximus Nazianzeni adversarius appellatur ecclesiae episcopus Alexandrinæ, qui nunquam hujus Pontifex fuit. Menarde tuam fidem, cum ais. Maximus appellatur ecclesiæ episcopus Alexandrinæ. Sicine verborum dispositionem invertis, ut error appareat, quem reprehendas? Ita loquuntur Ambrosius et ceteri episcopi Italiæ: "Cum Maximus episcopus Alexandrinæ ecclesiae communionem manere secum lectis Petri sanctæ memoriæ viri literis prodidisset, quid Maximus lectis Petri sanctæ memoriæ viri literis prodidit? manere secum Alexandrinæ Ecclesiæ communionem. Et hæc sunt, quæ involuta et perplexa nominat.

243 Præterea Menardus ad diversa Gregorii tempora non attendens fucum facit: ex iis, quæ Ambrosius de Gregorio scribit in prologo librorum de Spiritu sancto ad Gratianum Imp. Quantos ergo et Constantinopoli, quantos toto hodie in orbe mundasti? Non mundavit Damasus, non mundavit Petrus, non mundavit Ambrosius, non mundavit Gregorius, nostra enim sunt servitia. Sed tua sunt sacramenta. Agnoscit ergo Gregorium Constantinopolitanum episcopum, cujus servitio usus est ad profligandam hæresim Arianam, quæ tum maxime Constantinopoli grassabatur. Deus bone? quæ consecutio hæc? Ex antecedente tali perinde quis colligeret, Damasum, Petrum, Ambrosium Constantinopolitanos episcopos fuisse. Res sic se habet: Ambrosius respicit ad tempus illud, quo multas de fide orationes Constantinopoli instituit Gregorius, et Arianos plures ab hæresi revocavit, hoc tempus Gregorii translationem antecedit, non subsequitur. Ex quo factus est Constantinopolitanus episcopus, ab omnibus ventis invidiæ circumflari cœpit, et violatorum canonum, qui translationem episcoporum prohibent, accusari. Nec ei licuit id facere, quod Ambrosius recenset; sed antea fecerat. Recte enimvero, Gregorium Nazianzenum, ut virum sanctissimum sedequæ Constantinopolitana dignissimum, ab omnibus tamen pro Constantinopolitano antistite legitimo habitum non fuisse, Launoyus hic contendit; etsi autem pro reliquis omnibus, quæ adstruit, spondere non ausim, ac imprimis quidem, quod de Constantinopolitano episcopatu, a Gregorio Nazianzeno nunquam pacifice possesso, asseverat, veritati exacte

contra Me-
nardum

E

Launoyus
arguit,

F

actæ

A acte consonum haud videatur, fuit tamen, cur episcopatum illum Gregorius nunquam pacifice possedisse Launoyo videri haud immerito potuerit.

tum etiam e
Gregorii ad
sedem Con-
stantinopoli-
tanam

244 Ut et hoc et Gregorium pro legitimo Constantinopolitano antistite habitum ab omnibus non fuisse, lectori evadat perspicuum, itaque ei non inepta, ob quam Sanctus ille a sede Constantinopolitana, quam tenuit, Constantinopolitanus episcopus appellari haud soluerit, ratio reddatur, qui Gregorius ecclesiam Constantinopolitanam regendam acceperit, ac brevi admodum post abdicavit, compendio, intermixtis etiam, quæ utrumque hunc eventum comitatu fuisse; adjunctis præcipuis, hic expono, ita simul etiam facturus, ut majori ex parte, quæ in laudata ac recitata a Launoyo episcoporum Italiae epistola involuta adeo et perplexa, ut vix sensus aliquis sanus ex iis elici possit, Menardo visa sunt, plana ac luculenta unicuique evadant. Itaque Gregorius Nazianzenus anno 379, uti tum ad annum 378, num. 22 et seq., et ad annum 381, num. x et seqq. Pagium in Criticis, tum in suo præliminari ad tom.

B 1 Augusti de Patriarchis Constant. Tractatu num. 127 Cuperus noster docet, Constantinopolitanæ ecclesiæ, non quidem episcopatum, sed curam, episcopi legitimi, quo tum Constantinopolitana ecclesia carebat, loco suscepit, eamque, Arianis, qui tum Constantinopoli maxime grassabantur, repressis, nec paucis eorum ad fidem conversis, strenue gessit. Eodem anno 379 Maximus Cynicus, qui, cum anno 372 ab Arianis cæsus virgis, et Oasim Alexandria deportatus fuisset, anno 378 Alexandriam redierat, Constantinopolim, ut civitatis hujus crearetur antistes, a Petro, Alexandrino episcopo, destinatus, classe Alexandrina, quæ de more frumentum ex Ægypto Constantinopolim advehebat, una cum tribus ex Ægypto, a quibus episcopus ordinaretur, sibi adjunctis episcopis est appulsus. Gregorium primum, qui, ut dicit, Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopi vices gerebat, ficta pietatis specie ita decepit, ut intus ejus amicus evaserit. Verum hypocrita haud diu admodum post, larva deposita, cum Hammone, aliisque sex classariis, a Petro, Alexandrino episcopo, subornatis, consilia de Constantinopolitano throno invadendo agitare cepit, ac paulo post cum episcopis, a Petro delegatis, ac aliis, presbyteri Thassii auro redempta factiosorum collucie, conspiravit, Anastasiæ Basilicam de nocte invasit, indeque fugatus in Choraulæ domo tonsus et ordinatus est.

C 245 Cum autem post, Constantinopolitanis conspectum ejus haud amplius ferentibus, Constantinopoli excedere fuisset compulsus, Thessalonicam, ubi Theodosius imperator commorabatur, sese contulit, cumque et ab hoc fuisset rejectus, Alexandriam rediit, impetratisque seu, ut alii volunt, extortis in sui favorem a Petro episcopo litteris, in Occidentem properavit, imperatorem Gratianum Mediolani adiit, eique insignem de fide adversus Arianos libellum obtulit. Partim itaque hoc pacto, partim fraudibus et mendaciis ac nominatim, quas in sui favorem a Petro Alexandrino impetrarat, litteris in partem suas Italiae, qui supra a Launoyo relatam epistolam ad Theodosium imperatorem scripserunt, episcopos attraxit, simulque, ut hanc in sui favorem evararent, effecit, cum jam ad ipsos de Gregorio Nazianzeno, ad sedem Constantinopolitanam post Maximi e civitate Constantinopolitana expulsionem erecto,

relatum fuisset. Scilicet hic sanctus; cum jam aliquamdiu ecclesiæ Constantinopolitanæ curam episcopi loco gesserat, multorum ac imprimis ipsiusmet Theodosii imperatoris amorem sibi arctissime adjunxerat. Atque hic quidem anno 380, die 26 Novembris Gregorium basilica majori, Arianis adempta, donavit; populus autem eum exinde in cathedra Constantinopolitana collocavit; in qua, cum etiam a Synodo, Constantinopoli anno 381 congregata, confirmatus seu potius legitime primum collocatus fuisset, paulo post, eadem adhuc Synodo durante, ob quasdam exortas turbas, quibusdam etiam Macedoniæ et Ægypti episcopis electionem ejus carpentibus, ultro sede illa, quam non nisi incitus susceperat, sese pacis studio abdicavit, cum nondum seu a Damaso Papa seu ab Italiae episcopis pro legitimo sedis Constantinopolitanæ episcopo agnitus fuisset.

246 Atque hæc sunt, quæ de modo, quo Gregorius Nazianzenus sedem Constantinopolitanam adierit, ac paulo post deseruerit, compendio hic præcipue exponenda duci. Qui eadem prolixius explanata testimoniisque etiam firmata desiderat, adeat loco supra cit. Cuperum nostrum et ad annum 379 num. 8 et quinque seqq. Pagium in Criticis. Ad Launoyum jam revertor. Gregorium Nazianzenum ab Italiae episcopis pro legitimo Constantinopolitano episcopo habitum non fuisse, e jam dato compendio seu potius ex illorum a Launoyo partim recitata, in qua id quantum ad rem hanc fundatur, ad Theodosium imperatorem epistola satis superque liquet. Adhæc cum Gregorius in eadem Synodo, quæ illum in sede Constantinopolitana confirmarat, hac sese ultro abdicavit, fuit sane, cur sedem illam, maxime cum illius ad hanc promotioni nonnulli adhuc in ipsa, quæ isthanc approbat, Synodo episcopi, uti modo exposui, contradixerint, pacifice nunquam possedisse videri potuerit; ut adeo, Gregorium Nazianzenum, tum quod ab omnibus, ut Constantinopolis antistes habitus non sit, tum quod sedem Constantinopolitanam pacifice nunquam tenuerit, Launoyus haud prorsus inepte, quidquid contra Menardus arguat, notarit. Menardus quidem, ut Launoyum, qui, ut jam docui Gregorium a Latinis seu Italiae episcopis pro vero Constantinopolitano episcopo habitum non fuisse hosque cum Maximo cynico communicasse et laudata eorundem epistola contendit, falsitatis convincat, Nicolai I Papæ ad Michaëlem imperatorem epistolam allegat; in qua ad hunc is Pontifex sic scripsit: Nonne Maximus, postquam a Damaso Papa, sicut ejus ad diversos epistolæ indicant, laboratum est Constantinopoli pulsus est? Verum id, inquit loco proxime cit. Launoyus, neque in epistolis Damasi, etiam iis, quæ illi perperam subjectæ sunt, neque in ullo veteri scriptore Græco vel Latino reperitur. Immo repugnat et huic (supra scilicet datæ atque a Labbeo tom. 2 Conciliorum etiam insertæ) epistolæ Concilii Italiae, et historiæ Constantinopolitani Concilii, quod Maximum deposuit.... Quocirca Nicolaus hac in re nonnihil passus est humani.

247 Nicolaum sane, dum ad Michaëlem imperatorem, quod proxime recitata illius verba continent, perscripsit, humani aliquid, ut Launoyus ait, passum esse, indubitatum apparet. Audi, qui in suis ad contextum a Baronio. S. Gregorii Nazianzeni Vitam Annotationibus Papebrochius noster tom. 2 Maii pag. 406, lit. m loquatur.

AUCTORE
C. B.

liquet, haud
ab omnibus
pro legitimo
Constantino-
politano epi-
scopo

F

D

habitus fuit
vixque paci-
ficæ, nec nisi

AUCTOR
C. B.

quatur. Recte, inquit, notat Hermant, in hoc, quod scilicet de Maximo Constantinopoli, agente Damaso, expulso, scriptisque abs hoc, quæ id indicent, epistolis asseverat, falli Nicolaum: prius enim Maximus urbe (Constantinopolitana) a populo pulsus erat, imo et ab ipso, quem adierat, imperatore repudiatus, quam his de rebus informaretur Damasus; ex cuius ad Ascolium epistolis, nuper editis ab Holstenio in Collectione Romana, constat, de Maximo primum innotuisse Damaso, cum jam ageretur de habendo Constantinopoli Concilio pro ordinando ejus Urbis Catholico episcopo, super quo rescribit Ascholio, Eutridico, Severo, Uranio, Philippo et Joanni episcopis Macedoniæ, quorum de Maximo litteras acceperat. Maximus itaque, quod et e supra exposito, quo Gregorius Nazianzenus Constantinopolitanam sedem adiit ac reliquit, modo est perspicuum, Damaso agente, Constantinopoli, contra ac Nicolaus in sua supra memorata ad Michaëlem imperatorem epistola scripsit, expulsus non est. Ast, sciscilabere modo forsitan, cer-

B

tone igitur cum eo Damasus communicavit? Sane hunc Pontificem, cum Maximus, in Italiam primum appulsus, Petri Alexandrini litteris fraudibusque episcopos Italos primum circumvenisset, aliquanto temporis spatio cum eo, non secus ac reliquos, qui epistolam, supra a Launoyo relatam, ad Theodosium scripserunt, Italiæ episcopos, communicasse, verosimillimum apparet; etsi autem haud diu post, melius scilicet de re a Macedoniæ episcopis, jam proxime per Papebrochium laudatis, etiam ante Constantinopolitanam anni 381 synodum, in qua Gregorio et confirmata seu potius collata et abdicata sedes Constantinopolitana fuit, edoctus, fraudulentum illegitimumque, quo Maximus sedem Constantinopolitanam invadere tentarat, modum improbarit, haud tamen Gregorium Nazianzenum pro legitimo Constantinopolitano episcopo habuit.

brevissimo
tempore se-
dem illam
possedit,

C

248 Fas est ita statuere, tum ex iis, quæ Papius in Criticis ad annum 379, num. 9 scribit, tum etiam ex eo, quod, cum Gregorius in eadem synodo, in qua ad sedem Constantinopolitanam fuerat electus, hac sese sponte sua mox abdicavit, Damaso verosimillime Gregorii et ad sedem Constantinopolitanam promotio, et spontanea, qua huic renuntiavit, abdicatio eodem prope tempore innotuerit. Jam vero, cum res ita habeat, nec ex iis, quæ Damasus fecisse, a Menardo asseritur, reve etiam ipsa fecit, a veritate, quod de S. Gregorio Nazianzeno pro legitimo Constantinopolis episcopo per Italiæ episcopos non habito Launoyus ait, esse alienum evincatur, manet factum esse posse, ut Gregorius partim idcirco, partim quod vix e jam dictis pacifice, aut certe brevissimo dumtaxat temporis spatio sedem Constantinopolitanam occupavit, episcopus Constantinopolitanis appellatus communiter haud fuerit. Quod si porro quisquam adhuc duas hasce, ob quas Constantinopolitani episcopi titulo S. Gregorius Nazianzenus condecorari haud soluerit, rationes rejiciat, simulque, Dionysium Areopagitam, utut a sede Atheniensi ad Parisiensem transiisset, eodem tamen plane modo, quo S. Gregorius Nazianzenus, utut a sede alia ad Constantinopolitanam transierit Constantinopolitanus episcopus vocatus haud fuit, Parisiensem episcopum appellandum non fuisse, sed Atheniensem perrexisse appellari, contendat, rationem aliam, quæ, ut Grego-

rius Nazianzenus, etsi a sede alia ad Constantinopolitanam translatus, Constantinopolitanus tamen episcopus haud appelletur, effecerit, in medium adduco, vix dubitans, quin futurum sit, ut hac studiosus lector impulsus fateatur, ex isthoc Gregorii Nazianzeni exemplo consecrarium nequitiam esse, ut Dionysius Areopagita, si a sede Atheniensi ad Parisiensem transiisset, Parisiensis episcopus, contra ac ecclesiæ consuetudo fert, appellandus haud fuerit.

249 Etsi S. Gregorius Nazianzenus passim ab omnibus Nazianzeni episcopi titulo condecoratur, Nazianzenam tamen ecclesiam episcopi munere numquam gubernavit, sed curam ejusdem dumtaxat gessit, episcopi legitimi locum supplens. Ita me docet celeberrimi illius episcopi Vita, Operi nostro ad ix, qua hic colitur, Maii diem inserta, in qua, qui illam contexit, Baronius num. 77 hunc scribit in modum: Ex hac Gregorii prefectura, qua, adnidente patre, curam administrandæ ecclesiæ Nazianzenæ suscepit, nonnulli arbitrati sunt, ipsum Nazianzenæ ecclesiæ esse ordinatum episcopum; adeoque id pervulgatum fuit, et de ea re fama increbuit, ut, non tantum Gregorius presbyter in encomio id affirmet, sed et ejus discipulus S. Hieronymus illum primum Sasimorum, deinde Nazianzenum esse ordinatum episcopum dicat; quod et absque aliqua dubitatione ceteri affirmarunt, ut Socrates, Rufinus, Sozomenus et alii omnes; immo et ejus adversarii id ei dabant crimini, qui et eum ob contumeliam triepiscopum appellabant, cum jam sedis Constantinopolitane fuisset electus episcopus. His omnibus adversari temerarium videretur, nisi rem ipsam aliter se habere, ipsiusmet Gregorii certissimo testimonio exploratissimum haberetur. Sed ante hæc nosse debemus, Nicenos canones adversari, quo minus qui viventis subrogetur episcopus; quam quidem ecclesiasticam sanctionem Augustinus, qui Valerio viventis substitutus est, se aliquando ignorasse ingemuit. Hanc quidem sacram regulam illibatam servavit noster Gregorius, qui, ut vidimus, ad tempus tantum, donec pater viveret, eam ecclesiam curandam suscepit, sique et contestatus est publice. Qui et postmodum, dum de substituendo aliquem patri ageret, hæc scribit ad Gregorium Nysenum: "Inter omnes etenim constat, me non Nazianzi, sed Sasimorum antistitem creatum fuisse; tametsi patris reverentia et eorum, qui supplices apud me contenderunt, ad breve tempus prefecturam, quasi hospites accepimus." Hæc Gregorius, postquam Constantinopoli profectus in patriam rediit, ut patebit inferius.

ino qua ra-
tionante se-
dem Const-
antinopoli-
nam occupa-
tam,

E

F

250 Cum itaque Gregorius verba, quæ Baronius hoc in textu ei attribuit, tum demum, cum in patriam seu Nazianzum, sede Constantinopolitana abdicata, esset reversus, protulerit, sane eum, antequam hanc conscenderet, Nazianzenæ ecclesiæ episcopum non præfuisse, ex ipsomet sancti hujus antistitis, quemadmodum verbis recitatis Baronius ait, testimonio est manifestum; eum autem nec tunc, cum Nazianzum, sede Constantinopolitana abdicata, esset reversus, ecclesiæ Nazianzenæ præfuisse episcopum, docet pariter nos idem Baronius, in contexta a se, quam jam laudavi, Gregorii Vita num. 152, nonnullis primum, quæ, a sancto isto antistite, cum ecclesiæ Constantinopolitane sese abdicasset, Nazianzenæ curam iterum fuisse susceptam, ostendunt, præmissis, sic scribens: Permansi illi (Nazianzi

eandem etiam
post hanc ab-
dicatam

A (Nazianzi nimirum) tamdiu Gregorius, donec illi firma securitas redderetur, et optimus aliquis illic præficeretur antistes. Egit enim apud Helladium, Cæsariæ Cappadociæ episcopum metropolitanum, magni Basilii successorem, ut Eulalium, virum probatissimum, præficeret, episcopum ecclesiæ Nazianzenæ. Ipse interim secessum in solitudinem meditatur, cum Philagrius ejus intimus eum amice commonet, ne ecclesiam illam derelinquat, cujus semel curam suscepisset. Ad quem Gregorius, sui adventus ac rerum suarum rationem reddens, hæc de ea re: "Quod si ecclesiam relinquere periculum sum est, ut scribis, quam tandem? Si no-
stram: recte dicis, idemque et ipse aio; Si vero nihil ad nos attinentem, nec nobis assig-
natam atque decretam, culpa vacamus. Quod si idcirco tenemur, quia ipsius curam aliquanti-
us spergessimus, multi utique alii eadem ratione teneantur, quotquot nimirum hospitum curam habuerunt." Egit etiam de his apud Theodorum

B Tyanensem, ad quem de ea re extat epistola.

Nazianze-
nus episco-
pus dici po-
tuit, regere
etiam ipsa
dictus fuit.

251 Ordinatio tandem Eulalii episcopo ecclesiæ Nazianzenæ, falsus rumor increbuit, Gregorium ab Helladio episcopo Cæsariensi Nazianzena sede privatum. Tunc Gregorius, ut Helladium aliosque episcopos, qui Eulalium ordinaverant, ea calumnia liberaret, mox ad Gregorium Nyssenum scripsit epistolam, qua quidem cum illos excusat, tum etiam ingenue profitetur, se nunquam ecclesiæ Nazianzenæ fuisse ordinatum episcopum. At licet sic Gregorius consulisset famæ episcoporum, vulgi tamen murmur de se, quod tenuem ecclesiam contemp-
ptui habuisset, cum evitare non posset, patienti animo ferendum duxit. Ita acenus Baro-
nius, subdens deinde, qui Gregorius, omni etiam ecclesiæ Nazianzenæ cura objecta, ad rus paternum se receperit, ac post vitam sanctissime ibidem actam, multaque virtutum opera extremum diem tandem clausurit. Cum itaque S. Gregorius tam ante, quam post occupatam ecclesiæ Constantinopolitanæ sedem sedulo, ut jam probatum, ecclesiæ Nazianzenæ curam gesserit, fueritque idcirco, antequam ad sedem Constantinopolitanam promoveretur, pro ecclesiæ Nazianzenæ, ut hanc episcopi munere tum certe non gubernarit, episcopo ab omnibus passim habitus, eadem sane

C ex causa, cum jam Constantinopolitana sede sese abdicasset, Nazianzenæque curam iterum suscepisset, pro Nazianzeno episcopo potuit denuo passim haberi. Et vero Gregorium pro Nazianzeno episcopo re etiam vera habitum iterum tum fuisse, liquet ex iis, quæ e sancti illius episcopi Vita, per Baronium contexta, num. 250 modo retulimus.

Nec meliori
successu, qui
ab ultima,
quam occu-
parunt, sede
appellati non
fuerunt,

252 Jam vero, cum res ita habeat, episcopique a sede, quam ultimo aut occuparunt, aut certe occupasse æstimantur, appellari soleant, quid mirum Gregorium Nazianzenum, non a sede Constantinopolitana, in qua aliquando post occupatam, ut putatum fuit, Nazianzenam sedit, episcopum Constantinopolitanum, sed a Nazianzena, quam, abdicata Constantinopolitana, repetiisse ultimoque adeo occupasse existimatus fuit, Nazianzenum episcopum fuisse appellatum? En enimvero rationem, omnino, ut mihi equidem apparet, solidam, ob quam S. Gregorius Nazianzenus, etsi ad sedem Constantinopolitanam transierit, haud tamen propterea fuerit Constantinopolitanus episcopus appellatus. Quod

cum ita habeat, ratioque eadem aut similis non occurrat, quæ, ut Dionysius Areopagita, si ad sedem Parisiensem ab Atheniensibus transiit Parisiensis episcopus appellari non debuerit, facere sit nata, peperam sane Gregorii Nazianzeni, qui ad sedem Constantinopolitanam transiit, nec tamen episcopi Constantinopolitani nomine distingui solet, exemplum adducitur, ut, Dionysium Areopagitam, etiamsi a sede Atheniensi ad Parisiensem transiisset, Parisiensem tamen episcopum appellandum non fuisse, ac proin supra relatam Sirmondi argumentum nullius esse roboris, probetur. Nec hunc in finem, seu, ut usum, quo episcopi, ab una sede ad aliam translati, a posteriori, quam occuparunt, sede appellati fuerint, constantem ac perpetuum in Ecclesia non fuisse, ostendant, meliori successu adducunt tria adhuc, quibus usum illum subinde non observatum probent, alia exempla, videlicet Eusebii Nicomediensis, Theodori Perinthii, et S. Methodii martyris, qui omnes, etsi ab una sede, ut volunt, ad aliam, primus videlicet a Nicomediensi ad Constantinopolitanam, secundus ab Heracleensi in Thracia ad Antiochenam, ac tertius denique a Patarensi ad Tyriensem, fuerint translati, haud tamen a posteriori, sed a priori, quam tenuerunt, sede fuerint appellati.

253 Etenim, ut de Eusebio, qui primo hic obicitur, primo etiam loco agam, is quidem, cum ad sedem Constantinopolitanam erectus fuisset, a Philostorgio, qui id lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 10 jam narrarat, ejusdem deinde libri cap. 17 episcopus, non Constantinopolitanus, sed Nicomediensis in editione Gothofredi appellatur. Verum id non Philostorgio, cujus scripta integra non amplius habemus, sed Photio, qui hæc, ipsomet, quem Historia illa præfert, titulo testante, in Epitomen contraxit, adscribendum est. Cum enim posterior is scriptor Eusebium pro factionis Arrianæ signifero simulque pro instruso per hanc in sedem Constantinopolitanam habuerit, hinc factum, ut illum episcopi Constantinopolitani nomine afficere noluerit, etsi interim ita in Philostorgii, quæ contrahebat, scriptis (neque enim verosimiliter is, utpote et ipse secta Arrianus ab honorabiliore illa nomenclatione Eusebio Arriano attribuenda abstinuerit) appellatum invenisset. Adhæc apud antiquos scriptores, qui, contra ac Photius fecisse videtur, conditionem facti, non juris, ut ait Launoyus, spectarunt, Eusebii Nicomediensis a sede Constantinopolitana, ad quam a Nicomediensi, ut non jure, sed vi, fuit translatus, Constantinopolitanus episcopus appellatur, uti in editione Valesiana fidem faciunt Socrates lib. 2 Historiæ cap. 9, Sozomenus lib. 3 Historiæ cap. 6, qui ambo Eusebium episcopi Constantinopolitani appellatione diserte distinguunt, et Theodoretus, qui Constantinopolitanorum episcoporum Catalogo lib. 5 Historiæ cap. 40 sub finem inserit Eusebium Arrianum, Nicomedia ad sedem illam translatus. Quod si porro scriptores non pauci alii, pariter antiqui, qui Eusebium Constantinopolitani episcopi appellatione non dignantur, fortassis inveniantur, hi Photii exemplum secuti, itaque cum Eusebio egisse sunt censendi, quod Eusebius jure atque ex ecclesiasticorum canonum præscripto ecclesiam Constantinopolitanam numquam occupasset, sed vi in hunc, uti ipsimet, qui Arriani illius episcopi exemplum in rem suam adducunt, faten-
tur,

Eusebius,
Nicomedia
Constantino-
polim,

F

εὐκτονος
C. B.

tur, fuisset intrusus, legitimo ejus præsule sancto Paulo expulso, quem idcirco, Eusebio e vivis sublato, in sedem illam seu ecclesiam fuisse restitutum, sciebant.

Theodorus,
Heraclea
Thraciae, ut
voluit, An-
tiochiam,

254 Ad Theodorum Perinthium, qui supra secundo loco objicitur, modo progrediamur. Theodoretus lib. 2 Historiae Ecclesiasticae, cap. 3 de eo in Latina Christophoroni versione, qua hic, Valesiana deinceps usus, utor, sic scribit: Hoc adjutore usi Eusebius, Teognis et Theodorus Perinthius (erat quidem Theodorus vir doctrina præter ceteros exquisita, scripsitque Commentarios in sacra Evangelia; vulgo Heracleotes nominatur) frequenter admodum, quoniam habitabant in proximo, in imperatoris venere conspectum; ex hoc autem Theodoreti textu, Theodorum Perinthium, cum a sede Heracleensi ad sedem Antiochenam transisset Antiochenum episcopum appellatum non fuisse, Menardus in sua sæpissime jam laudata Diatriba cap. 13 contendit: verum, inquit Discussionis cap. 13 Launoyus, quo tempore Theodoretus id de Theodoro Heracleota, quod verbis proxime jam recitatis relatum est, stripsit, ille nondum Antiochenus erat episcopus, nondum successerat Euzoio, qui, teste Socrate, ad consulatum V Valentis et Valentiniani Junioris primum obiit; qui consulatus anno Christi cccclxxvi respondet. Ita laudatus Launoyus; verum quidquid sit de hoc illius responso, quod non immerito improbes, Theodorus Heracleotes seu (eadem enim Thraciae urbs, quæ Perinthus primum, Heraclea postea, teste lib. 1 Historiae cap. 28 Theodoretus, fuit vocata) Perinthius, a Theodoro supra laudatus ac Arianorum princeps lib. 2, cap. 8 vocatus, certo est (adi in suis ad Philostorgii Hist. Ecclesiast. lib. 9, cap. 13 Annotationibus Henricum Valesium) a Theodoro, Heraclea Antiochiam translato, qui Dorotheus communius vocatur, distinctus seu diversus.

ac denique
Methodius
Pataris

255 Adhæc, etsi secus foret, Dorotheus hic seu Theodorus, Euzoio defuncto Arianæ apud Antiochenos sectæ episcopo successit, Arianis etiam dumtaxat, uti ex Sozomeno lib. 6, cap. 37 et ex Socrate lib. 5, cap. 3 intelligitur, episcopus ibidem præfuit; ut, etiamsi a sede Heracleensi ad Antiochenam fuerit translatus, indubie tamen eo dumtaxat Arianorum in schismate factione pervenerit, ideoque a Theodoro haud habitus pro patriarcha Antiocheno legitimo, semper Heracleensis episcopus appellatus dumtaxat fuisset. Hinc jam colliges, alterutro etiam ex capite, ut idem Theodorus, supra a Theodoro Perinthus vocatus, ab Augustino aliisque passim scriptoribus Heracleota seu Heracleotes, non autem Antiochenus episcopus, fuerit appellatus, factum facile esse posse, nisi forsitan, quod verosimilius potest videri, Heracleotes seu Heracleota apud illos gentile nomen sit, hocque ab iisdem Theodoris, quod Heracleæ in Thracia, uti apud omnes in confesso est, natus esset, appellatus fuerit eadem plane ratione, qua supra laudatus S. Gregorius per omnes fere, omisso episcopi titulo, Nazianzenus a Nazianzo, natali ejus, uti apud nos tom. 2 Maii pag. 574 videre licet, loco, appellari modo consuevit. Restat, ut de Methodio, qui supra tertio loco nobis opponitur, modo dicamus. Hic a Patarensi ad Tyriensem sedem, ut Suidas testatur, transiit, et tamen, ait in sua sæpissime jam laudata Diatriba cap. 13 Menardus, cum citatur a Leontio lib. de Sectis actione III, non appellatur episcopus Tyriensis, sed Pata-

rensis in hunc modum: Μεθόδιος ἐπίσκοπος παταρῶν. Verum, respondet ad hanc Menardi objectionem Discuss. cap. 13 Launoyus, Leontius Methodium non vocavit Tyriensem episcopum, quia eum ab ecclesia Patarensi ad Tyriensem translatus esse, nescit. Præ manibus habuit Commentarios, quos Methodius, cum esset Patarensis episcopus, lucubraverat, eosque, ut erant Methodii Patarensis episcopi nomine inscripti, citavit.

256 Atque hoc quidem Launoyi responsum ne-tigam displicet. Verum, utul habeat, cum ab omnibus prorsus scriptoribus aliis, a quibus Methodii præfati scripta citantur, sanctus hic antistes, non Patarensis, sed Tyriensis episcopus, appelletur, unus Leontius, qui eum Patarensis episcopi nomine distinguit, Methodique fortassis a sede Patarensi ad Tyriensem, ut Launoyus verbis proxime recitatis suspicatus est, transitum ignoravit, facere non potest, ut, aut Methodium, aut alios episcopos, qui ab una sede ad aliam legitime migrarint, posterioris sedis nomen sibi non adscripsisse credamus. Et vero cum id etiam, qui pariter in exemplum adducuntur, Gregorius Nazianzenus, Eusebius Nicomediensis et Theodorus Perinthus efficere e jam dictis nati haud sint, nec ullus hactenus ecclesiæ seu Græcæ seu Latinæ episcopus, qui, ab una sede ad aliam translatus, a posteriori, quam occupavit, sede appellatus non fuerit, sit productus, morem seu usum, quo episcopi, cum ab una sede ad aliam migrassent, a sede, non quam diutius, sed quam postremo occuparant, nuncupati fuerunt, constantem ac perpetuum, non tantum apud Græcos, e quibus solis (adi num. 238) Sirmondus argumentatur, sed et apud Latinos fuisse, pro indubitato est habendum. Jam vero, cum res ita habeat, argumentum, quo Sirmondus vel ex eo, quod Atheniensis episcopi appellatio Dionysio Areopagitæ perpetuo adhæserit, Parisios hunc nunquam, Atheniensi sede relicta, migrasse, contendit, firmum sane atque inconcussum consistit; cum autem ob jam dicta antiqui, tum Græci, tum Latini, utpote Parisiensis episcopi titulo Dionysium Areopagitam nusquam distinguentes, Parisios hunc nunquam transisse, indubie etiam existimarint, consecrarium est, ut eundem Sanctum nostrum, non Parisiis, sed Athenis passum, ac proin a Dionysio Parisiensi diversum esse, pariter putarint.

Tyrum trans-
lati addu-
cuntur.

§ XIII. Reliqua, quæ, opinionem de duobus Dionysiis tam apud Græcos, quam apud Latinos antiquitus viguisse, ostendunt, proferuntur Dionysiumque Areopagitam a Parisiensi certissime esse diversum, concluditur.

Perpetuo Ecclesiæ usu, quo, qui ab una sede ad aliam transierunt, episcopi nomen sibi a sede, quam postremo occuparunt, adscribere, Dionysium Areopagitam, quod Parisiensis episcopus a scriptoribus antiquis appellatus haud inveniatur, ad sedem hanc, relicta Atheniensi, nunquam migrasse, § proxime prægresso cum Sirmondo

Cum con-
stanti Pari-
siensem Areo-
pagitæ epis-
copatum alia-
que

A Sirmondo contendimus; nunc id ipsum, usu illo etiam non spectato, probare vel e solo tum scriptorū prorsus omnium, tum aliorum quorumcumque, qui ante seculum octavum medium floruerunt, virorum dignitate illustrium de Dionysii ad sedem Parisiensem transitu silentio potissimum probare aggredior. Agite, ante omnia num vel unus exploratæ fidei auctor seu Græcus seu Latinus, qui ante seculum octavum medium floruerit, quique vel Dionysio Areopagitæ episcopi Parisiensis, vel Dionysio Parisiensi Areopagitæ titulum seu appellationem adjunxerit, repertus umquam fuerit, dispiciamus. Libros omnes, codices omnes, Concilia omnia, in quibus qualemcumque etiam dumtaxat, quæ seculum octavum medium præcesserit, seu Dionysii Areopagitæ, seu Dionysii, Parisiensis episcopi, mentionem inventum iri, arbitrabar, sedulo discussi, nec uspiam in tanta generis diversi monumentorum litterariorum copia invenire quivi seu scriptorem seu Patrem seu Pontificem seu alium denique quemcumque, qui cum habuit seu de Dionysio Areopagitæ seu de Dionysio Parisiensi loquendi occasionem rece etiam ipsa fuit locutus, vel hunc Areopagitæ, vel illum Parisiensis episcopi titulo distinxerit, verbo ullo Areopagitam in Occidentem umquam venisse, relictisque Athenis, Parisios migrasse, utcumque indicavit.

258 Severiani hæretici in celeberrima, infra a nobis plus semel memoranda collatione, quam anno 533 Constantinopoli cum catholicis habuere, Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, pro hæreticis, quas tuebantur, opinionibus laudare. Verum nec hi, qui ea Dionysio Areopagitæ tum attribuebant, nec catholici, qui eadem pro indubitatis Sancti nostri Operibus non admitterent, quidquam, tunc prothulere in medium, unde Dionysii Areopagitæ seu itineris, Athenis in Occidentem suscepti, seu transitus, a cathedra Atheniensi ad Parisiensem facti, vel umbra appareat. S. Anastasius Sinaita, qui seculo sexto senescente, ineunte septimo floruit, Dionysium Areopagitam, attributaque huic Opera in contextu a se quod εὐρύς, Latine dux viæ, inscribitur, Opere commemorat. Verum nihil etiam, quod Parisiensi Sancti episcopatu utcumque faveat, suppeditat. S. Maximus, seculi septimi scriptor, in Opera, quæ Dionysio Areopagitæ nomine insignita a non paucis reperiuntur, Scholia composuit; verum nec in hisce, nec in Prologo sat prolato, Scholiis præmisso, in quo non pauca de Dionysio Areopagitæ disseruit, imo et ejus ad sedem Atheniensem promotionis mentionem facit, quidquam memoriæ uspiam prodit, quo utcumque insinuet, fuisse sese in opinione, quæ Dionysium Areopagitam a sede Atheniensi ad Parisiensem transisse statuit. Leontius Byzantinus, qui quemadmodum Caveus in Historia litteraria docet, anno circiter 590 floruit, Dionysium Areopagitam bis laudat, semel scilicet lib. 1 de Sectis Act. 3, iterumque lib. 2 contra Eutychem et Nestorium, nec uspiam aliquid suggerit, unde Areopagitam Athenis umquam Parisios migrasse colligas.

259 Idem etiam, ut Dionysium Corinthium et Eusebium Pamphili, reliquis omnibus antiquiores, præteream, locum obtinet quantum ad Sophronium, Hierosolymitanum seculo septimo patriarcham, et Joannem Damascenum, seculi octavi scriptorem, quorum prior in scripta ad Honorium Papam epistola, posterior in suis de Octobris Tomus IV.

Imaginibus libris de Dionysio Areopagitæ loquens, Atheniensis episcopi titulo eum dumtaxat distinguit. Scio quidem, omnes laudatos scriptores necesse non habuisse, ut, instituti sui ratione spectata, controversi hujus, quo Dionysius Areopagitæ, cathedra Atheniensi relicta, ad Parisiensem migravit, transitus mentionem facerent. Verum nihil equidem, quod ad hunc vel subobscurè insinuandum utcumque conducatur, seu per illos, seu per quoscumque alios scriptores Græcos suppeditari, mirum enimvero quam maxime accidit, præsertim cum non desint, qui, S. Dionysium Areopagitam Atheniensi ecclesiæ præfuisse episcopum, in litteras miserint. Quid enim? Anne forsitan Atheniensem quidem Areopagitæ episcopatum, at non item Parisiensem notum illis fuisse, asseverabis? Verum si ita: cum equidem Dionysii Areopagitæ ad sedem Parisiensem transitum, si locum habuisset umquam, latere Græcos omnes antiquos potuisse, nedum reipsa latuisse, parum verosimile appareat, sit vel hinc, ut Dionysium Areopagitam Parisios, relictis Athenis, migrasse, minime sit credendum. Adhæc, si Græci Dionysii Areopagitæ ad sedem Parisiensem transitum, quod hunc perspectum haud habuerint, nuspiam commemorarint, ut quid saltem relictæ ab eo Atheniensis sedis, quo Evangelii prædicandi causa gentes ceteras adiret, mentionem non fecerunt? Ut quid etiam iter, Romam ab eo susceptum, nuspiam commemorarunt? Anne forsitan pariter et hoc et factam a Dionysio cathedræ Atheniensis abdicationem ignorarunt? Verum qui rem, in suo, ut ita dicam, conspectu gestam, ignorare omnes potuerunt? Nemini enimvero, quantum opinor, qui, quæ ab omni propemodum veritatis specie abhorrent, admittere paratus haud fuerit credibile id apparebit.

260 Jam vero, cum alio adeo, quod non potest non videri mirandum, silentio Græci antiqui omnes, non tantum Dionysii Areopagitæ ad sedem Parisiensem transitum, sed et omnia, quæ hunc præcessisse a scriptoribus recentioribus memorantur, quæque, si contigissent umquam, non potuissent non habere explorata, involvant, mihi certe nec hæc, nec illum, seu, Dionysium Areopagitam, relictis Athenis, Parisiensium ecclesiæ præfuisse episcopum, credidisse videntur; ut proinde nec opinioni, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem facit, adhæserint. Id ipsum de Latinis antiquis statuendum, pari ratiocinandi modo jam nunc ostendo. Anno 649 Romæ sub Martino Papa, hujus nominis primo, frequens episcoporum quinque supra centum adversus Sergium, Pyrrhum, Cyrum et Paulum, hæreticos Monothelitas, celebratum est concilium, in quo Scripta, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, sæpius fuere laudata, hujusque adeo Sancti mentio plus semel est facta; licet autem episcopi Atheniensis titulo plus semel ibidem Areopagitæ fuerit ornatus nuspiam tamen Parisiensis antistes appellatus fuit, Patribus ita etiam ubique locutis, ut nihil plane, unde, Sanctum Parisios umquam, relictis Athenis, migrasse, utcumque colligas, uspiam suppeditarint. Anno 680 contra eosdem Monothelitas Constantinopoli celebrata est Synodus generalis sexta, Patribus 289 constans; in hujus autem Actione sexta lecta et recepta a Patribus et Agathonis Papæ ad Constantinum imperatorem, Heracliumque et Tiberium augustos epistola, in qua is Pontifex Dionysium Areopagitam

AUCTOR
C. B.

tum Latini,

auctore
C. B.

gitam Atheniensis quidem, at non item Parisiensis episcopi, titulo condecorat. Auctor seu scriptor anonymus, qui antiquiora S. Dionysii Parisiensis Acta, supra jam saepius laudata atque a Bosqueto, vulgata, contexit, seculo octavo in-eunte floruit, uti infra in Commentario, illis S. Dionysii Parisiensis Actis praemittendo, docebo; is autem scriptor, etsi etiam Dionysium a Clemente Papa in Gallias fuisse missum, memoriae, ut apparet, prodiderit, eum tamen nec Areopagitae nec episcopi Atheniensis appellatione seu titulo uspiam distinguit, sedemve Atheniensem aliquando occupasse indicat.

Romanis etiam, quibus et duo,

261 Hinc porro fit, ut neutiquam opinioni, quae, Dionysium Areopagitam, cathedra Atheniensi relicta, Parisiensem aliquando occupasse, statuit, adhaerere videatur. Cum enim, ut jam dictum, Dionysii Parisiensis in Gallias missionem S. Clementi Papae I adscribat, hincque ecclesiae Parisiensis, utpote sic huius initia tam prope, quam possit, Apostolorum temporibus admovent, honori ac gloriae studuisse videatur, commissurum illum fuisse non apparet, ut Dionysium Parisiensem, si hunc vel Areopagitam esse, vel Atheniensem in Gallias civitatis huius abdicata sede, venisse existimasset, nec Areopagitam uspiam appellaret, nec occupatae aliquando ab eo Atheniensis sedis mentionem faceret, ita scilicet propalare negligens honorem, quem ecclesiae Parisiensi ex asserto huic celeberrimo apostolo, qui S. Pauli Apostoli, doctoris gentium, fuit discipulus, accessurum perspexisset. Jam vero, cum res ita habeat, nec ullus prorsus, qui ante seculum octavum medium floruerit, scriptor Latinus alius, Dionysium Parisiensem Atheniensem in Gallias venisse, Atheniensemque antea fuisse episcopum, in litteras miserit, fit vel hinc, ut nec apud Latinos opinionem de occupata a Dionysio Parisiensi, antequam in Gallias ac Parisios veniret, apud Athenienses cathedra ante seculum octavum medium viguisse, indubitatum appareat. Quod quam verum sit, argumento insuper est, ipsos etiam post jam exortam de uno Dionysio opinionem Romanos Pontifices ita animo fuisse comparatos, ut Dionysii Parisiensis cathedram Atheniensem non crediderint, imo nec ipsemet Stephanus II, alius III, qui, cum Dionysii Parisiensis meritis sanitati fuisset in Francia restitutus, in Sancti huius honorem Romae exstrui iussit ecclesiam, etsi interim hanc in Gallorum nonnullorum, ac forte Sandionysianorum monachorum gratiam S. Dionysio Areopagitae dedicari, Graecisque etiam monachis habitandam dari, verosimillime voluerit.

a Sirmondo hic memorati

262 Hinc Sirmondus noster in sua de duobus Dionysiis Dissertatione cap. 6 hunc scribit in modum: Cui... Romanorum Pontificum, ut de his potissimum dicam, venit umquam in mentem, ut Dionysium Parisiensem Areopagitam appellaret, aut Areopagitam alio quam Atheniensi episcopatu functum significaret? Stephanus II, inquit, a Dionysio Parisiensi morbo liberatus est. Quis negat? Idem beneficii memorandam sacram Romae in Dionysii gratiam condere instituit, conditam Paulus, Stephani frater et successor, dedicavit. Quid tum vero? An Dionysium hunc vel Stephanus vel Paulus Areopagitam nominarunt? Aut difficilior fortasse Stephano erat, cum a Dionysio martyre se sanatum scriberet, Areopagitae nomen addere, si eundem credidisset, quam Paulo fratri postea fuit, qui, cum Dionysii Atheniensis libros ad Pippinum regem mitteret, Areopagitae Opera

se mittere nuntiavit? Evolvant scrinia sua vindices Dionysiani et Pontificum diplomata, quotquot habent, a Zacharia, unde ordiri solent, ad Innocentium usque tertium excutiant, nusquam in his aliter, quam "Sanctum Dionysium martyrem," et "Cenobium beati Dionysii martyris," et "Abbatem beati martyris Dionysii" nuncupatos reperient. Evolvant et Romana, quodque in Graecis scriptoribus proxime observabamus, id ipsum in Martino, Agathone, Hadriano, Romanis Pontificibus animadvertent, quancumque Dionysii Areopagitae Opera laudant, Atheniensem episcopum perpetuo ab his dici, numquam Parisiensem; quod fieri sane par erat, si, relictis Athenis Parisios immigrasset.

263 Martinum et Agathonem missos nunc facio, de quibus in Secretario v synodi Romanae, et in sextae synodi Actione iv videre est. Hadriani ad Carolum Magnum de Imaginibus verba sunt, "Sanctus Dionysius Areopagita," qui et episcopus Atheniensis. "Dicite, amabo vos," Qui et episcopus Atheniensis "cum diceret, cur "et Parisiensis" non addidit, si Parisiensem quoque antistitem credebatur fuisse? En ratiocinium, ex quo enimvero, Pontifices Romanos etiam post exortam opinionem de uno Dionysio, seu seculo viii medio jam elapso, pro Areopagita, seu pro Dionysio, qui Atheniensis episcopus Paulique Apostoli fuerit discipulus, non habuisse Dionysium Parisiensem, nemo non concludat. Ac id quidem de Adriano, qui ultimo memoratur, praecipue pronuntiandum apparet. Cum enim ad Carolum Magnum, Gallorum regem simul et imperatorem, scribens, Dionysio Areopagitae attribuit episcopi Atheniensis titulum, quis futurum fuisse facile existimet, ut Parisiensis episcopi titulum Areopagitae, si huic illum convenire existimasset, pariter non attribuisset, quo, quos sibi demereri quam maxime studebat, gratificaretur Gallis, Dionysium Parisiensem cum Areopagita facere eundem jam tum incipientibus, ac potissimum quidem Sandionysianis monachis, qui opinionem de uno Dionysio, a sese, ut apparet, suscitatum aut certe multum jam tum promotam, magis magisque propalare studebant, multumque, ut videtur, apud Carolum Magnum gratia valebant? Quod autem ad reliquos Romanos Pontifices, in huc transcripto Sirmondi ratiocinio laudatos, spectat, eos quidem, si tamen, de quibus jam supra dictum, Martinum et Agathonem, seculo viii medio antiquiores, exceperis, tam certo a Dionysio Parisiensi non removisse episcopatum Atheniensem, Areopagitaeque titulum, nonnemo fortassis contendet, quod scilicet Stephanus ejusque deinde frater Paulus Romae ea praestitisse narrentur, e quibus Dionysium Parisiensem cum Areopagita atque Atheniensi episcopo eundem existimasse queunt videri.

264 Verum rationem, ob quam ita existimasse queant videri, esse admodum infirmam, vel ex eo apparet, quod, quae Stephanus Papa ejusque frater Paulus Romae in Dionysii Parisiensis honorem praestitisse narrentur, ea in nonnullorum, ut jam insinuavi, Gallorum, plurimum apud regem suum valentium, a quibus Dionysium Parisiensem pro Areopagita praefracte haberi noscebant, gratiam praestare, utut ambos Dionysios existimarent diversos, facile potuerint; ut hic plura in hanc rem afferre necesse non sit. Romanos itaque Pontifices, non tantum, qui ante, verum etiam quosdam,

seculoque octavo medio posteriores accedunt,

E

F

Pontificibus ob hanc factam objectionem

A quosdam, qui post seculum VIII medium floruerunt, Dionysium Parisiensem pro Areopagita non habuisse, certum atque indubitatum, quod et ab Areopagitæ, et ab Atheniensis episcopi titulo Dionysio Parisiensi attribuendo semper abstinuerint, manere debet. Negare forsitan adhuc pergis? Verum qua ex causa? Anne quod Romæ, dum Dionysii Parisiensis festivam lucem agunt, in ipso Missæ sacrificio ea recitari soleant, quæ Dionysio Areopagitæ conveniunt, et unum atque eundem hos esse, Martyrologium, quo Roma nunc utitur, profitelur? Unicum id est, quod nominatim contra ea, quæ de Romanis Pontificibus jam dicti, potest objici. At, inquit in sua de duobus Dionysiis Dissertatione cap. 6 Sirmondus, quam futilis et inanis sit ista ratiocinatio, quis non videt? Nam si propterea quod in Dionysii nostri Missa mentio fit Areopagitæ, confundi utrumque volumus, quid vetat, quo minus, quia in Deiparæ Virginis Assumptione Evangelium Magdalene proprium usurpatur, eandem utramque Mariam fuisse contendamus? Quod si absurdum hoc esse ducimus, intelligimusque Ecclesiam in illo Evangelio aliud nihil spectasse, quam nomen similitudinem, quis satis cautum putet eum, quid aliud in Dionysii lectione spectasse suspicetur? Quare, desinant, si sapiant, hoc argutiarum genere ludificari; desinant et de Martyrologiorum sibi nomine blandiri. Quod enim ad ætatem usque nostram Martyrologium Romæ fuit, quo abuti ad errorem suum possint? Quæ vetustissima fuerunt, ut ipsimet agnoscunt; et Baronius Cardinalis ex Sancti Cyriaci codice confirmat, unicum Dionysium, qui vii Idus Octobris colitur, commemorabant, id est, Parisiensem, de altero silentant, non quod utrumque confunderent; absit, nupera fuit hæc hallucinatio; sed quod hunc unum Romæ celebrari, satis illo tempore videbatur.

non exceptis
silentio in-
volunt,

265 Ubi vero Areopagitam quoque in Martyrologium referri placuit, suo illum die seorsim, hoc est, v Nonas Octobris adscripserunt, notisque omnibus a nostro discriminarunt. Itaque quod in postrema Romani Martyrologii editione distincti non sunt, novitiss error est, ut dixi, a Petro Galesinio, ut ferunt, profectus; qui Hilduinianam secutus hæresim, ut ex duobus Dionysiis unum conflaret, ea, quæ de Areopagita v Nonas legebantur, in vii Idus transtulit, Parisiensique adaptavit, et, quod mirum est, cordatis hominibus contra veterum exemplarium fidem, et contra Ecclesiæ Romanæ historiam omnem persuasit. Ita hactenus Sirmondus; et sane, quidquid Romæ agatur modo, quidquid in Romano seu Martyrologio seu etiam Breviario de Dionysio Parisiensi atque Areopagita scribatur, id minime, ut hunc a Romanis, de quibus supra, cum Dionysio Parisiensi fuisse confusum, arbitremur, potest efficere. Quid enim, nonne fidem certam atque indubitam Martyrologio Breviarioque Romano in rebus historicis adhibendam non esse, nec ea, quæ in ecclesiasticis illis libris traduntur, Romanis Pontificibus, quorum approbationem præferunt, attribuenda, eruditi hodie, ipsimet etiam non reclamantibus Romanis Pontificibus, unanimi consensu statuunt, publiceque etiam asseverant? Jam vero, cum res ita habeat, nec concilia, Patres, Romani Pontifices, scriptores denique, qui ante seculum octavum medium de Dionysio Areopagita, Parisiensi fuerunt locuti, vel huic

Areopagitæ, vel illi episcopi Parisiensis titulum appellationemve umquam adscripserint, imo cum nec tunc, cum id maxime opportunum ac prope necessarium esset, Dionysii Areopagitæ, ad sedem Parisiensem, relicta Atheniensi, transitum commemorarint, quis, quæso, vel hunc tum creditum, vel Dionysium Parisiensem unum atque eundem cum Dionysio Areopagita existimatum tum fuisse, in animum inducat? Imo quis non potius, opinionem contrariam, in Martyrologio Romano parvo, ut supra docuimus, clarissime fundatum, apud omnes tum viguisse, persuasum sibi habeat?

266 Enimvero quid adhuc, ut eo quisque inflectatur, queat requiri præter ea, quæ et hoc et tribus §§ proxime prægressis dicta sunt, haud satis perspicio. Anne forsitan, ut apud scriptores, seculo octavo medio antiquiores, Dionysium Areopagitam a Dionysio Parisiensi diversum esse atque distinctum, prioremque ex his nunquam in Gallias, cathedra Atheniensi relicta, venisse, diserte atque expresse notatum inveniatur? Verum nonne Sancti alii in Gallias non venire, etsi in Gallias non venisse per antiquos nusquam narrentur? Nonne multi Sancti homonymi pro Sanctis invicem distinctis apud omnes habentur, etsi invicem distincti per scriptores antiquos, qui de iis egerunt, diserte non dicantur? Quisquamne forsitan, S. Dionysium, Corinthiorum episcopum, a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, atque ab ipso, de quo hic agimus, Dionysio Areopagita diversum esse, negabit, quod nullus forte inveniatur scriptor antiquus, qui binos hosce posteriores Sanctos a priori distingui, diserte asseruerit? Quod si id, ut Sanctos hosce aliosque homonymos invicem distinctos agnoscamus, minime requiri respondeas, cur, amabo, ut Dionysium Areopagitam a Dionysio, Parisiensi antistite, faciamus diversum, requiratur? Anne quod nullæ etiam, quibus hunc ab illo cognoscere possimus diversum, distinctionis notæ apud scriptores antiquos, qui de illis egerunt, fortassis occurrant? Verum luculentas, quibus Dionysium unum ab altero secernas, distinctionis notas a Romano parvo seu veteri suppeditari, quis, quæso, expensis iis, quæ § x disserui, inficias adhuc eat? Ut autem ad Dionysii in Gallias adventum seu ad ejus a sede Atheniensi ad Parisiensem transitum adhuc redeam, ultra opponi, audio argumenta, quibus hunc huc usque rejecimus, negativa dumtaxat esse ac proin probare nihil. Fateor, negativa pleraque dumtaxat sunt; verum quid tum? Anne etiam dumtaxat e particulari, non autem ex universali antiquorum silentio sunt petita?

across
C. B.

ac formata
inde supra-
que adducta,
utut negati-
va pleraque,

E

F

267 Neutiquam sane; neque enim, quod unus aut alter, sed quod omnes prorsus exploratæ fidei antiqui, qui ante seculum octavum medium floruerunt, scriptores imo et synodi, Patres, Pontifices, de Dionysii Areopagitæ ad sedem Parisiensem transitu taceant, huic verosimillime, imo indubie, nunquam fuisse locum arbitramur: argumento autem negativo, ut vocatur, hujusmodi plurimum inesse roboris, apud eruditos omnes in confesso est: maxime si factum, circa quod versatur, tale sit, ut aliqui saltem ex iis, a quibus silentio præteritur, id indubie, si fuisset, scilicet, scilicetque commemoraturi verosimillime fuissent; quod quin hic locum etiam obtineat, dubitandum haud apparet. Quod si enim Dionysius Areopagita a sede Atheniensi ad Parisiensem transisset, quis futurum fuisse, credat, ut eventum

argumenta
perquam sint
valida,

ADCTORE
C. B.

ventum huiusmodi, qui sane illustris admodum fuisset, universi omnino vel nescissent, vel si scivissent, silentio præterissent, etiam non exceptis iis, a quibus ut commemoratur, tum causæ, quam tractabant ratio, tum temporum et rerum, e quibus scribendi argumentum accipiebant, adjuncta alia requirebant? Quis etiam (pleraque enim, quæ jam supra fuse proposui, modo, ut res clarior evadat, compendio hic repetito) futurum fuisse, autemet, ut Areopagita, si ad sedem Parisiensem, relictis Athenis, migrasset umquam, per nullum prorsus a sede Parisiensi, quam ultimo occupasset, Parisiensis episcopus appellatus fuisset, perpetua interim Ecclesiæ consuetudine obtinente, ut, qui ab una sede episcopali ad aliam migrant, a sede, non quam primo, sed quam ultimo occuparunt, nuncupentur? Sane, quod ad me pertinet, ita animo comparatus sum, ut nec hoc, nec illud, nec etiam, ut Dionysius Parisiensis, si unus atque idem cum Areopagita fuisset, per nullum prorsus scriptorem antiquum Areopagitæ titulo fuisset affectus, futurum fuisse arbitrer; quod si autem, ut idem mecum sentias, seu ut Dionysii Areopagitæ episcopatum Parisiensem neget, negativis modo adductis, quæ tamen, ut mihi equidem apparet, perquam validæ sunt, rationibus nondum movearis, ad id equidem argumento, quod, e primo Synodi Sardicensis canone formatum, supra proposui, debet moveri.

268 Hoc enim non adeo est negativum, quin etiam pro positivo queat haberi. Ut res manifesta evadat, canonis verba, quæ huc polissimum faciunt, lectoris oculis iterum lubet hic subijcere. Sic habent: Nullus in hac re inventus est episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret. Cum hæc Synodi laudatæ, quæ anno, ut supra jam monui, 347 celebrata est, assertio universalis sit, nullumque adeo episcopum, qui de majore ad minorem transisset, ad annum usque 347 fuisse, nos edoceat, argumentum sane positivum suppeditat, e quo, Dionysium Areopagitam, utpote sub assertione universali, qua nullus episcopus qui a majore civitate ad minorem transisset, ad annum usque 347 fuisse inventus affirmatur, comprehensum, Parisios, relictis Athenis, numquam transisset, legitime ac recte concluditur. En ergo, quo sane, ut Dionysium Areopagitam numquam ecclesiæ Parisiensi præfuisse episcopum, fatearis, moveri debes, argumentum, non ex antiquorum dumtaxat de re hac silentio, sed ex positiva, quæ et, nullum episcopum ad annum usque 347 a sede majore ad minorem transisset, prodit, et ad Dionysium Areopagitam omni dubio procul, utpote universalis, sese extendit, synodi perantiquæ assertione deductum; ut enimvero, Dionysium Areopagitam a sede Atheniensi ad Parisiensem numquam transisset, certum omnino atque indubitatum, tam positiva, quam negativa argumentandi ratione spectata, esse debeat. Nec est, cur hic forsitan cum Menardo adhuc opponas, Lutetiam seu Parisios Dionysii Areopagitæ ætate seu primo æræ Christianæ seculo comparate ad Athenas nec civitatem parvam, nec hisce ætatis minorem, contendas. Cum enim a Juliano cæsare πολὺν oppidum, et ab Ammiano Marcelino castellum Parisiorum appelletur, seculoque adeo æræ Christianæ quarto, quo et Julianus et Ammianus floruerunt, parva dumtaxat civitas Lutetia exstiterit, tum certe, cum ad eam Athenis migrasse Dionysium volumus,

seu seculo æræ Christianæ primo civitate Atheniensi, celeberrima juxta atque amplissima, major haud fuerit.

269 Quod cum ita habeat, veritatique adeo synodi Sardicensis canon supra relatus, si a sede Atheniensi ad Parisiensem Dionysius transisset, nequeat esse consonus, eventui huic, ut jam dixi numquam fuisse locum, manet indubitatum. Hinc porro, cum Dionysius Areopagita a synodo Sardicensi, anno, ut dictum, 347 celebrata, pro episcopo, qui a sede majore ad minorem, seu a sede Atheniensi ad Parisiensem transisset, habitus e dictis haud fuerit, consecrarium jam fit, ut nec tunc ab eadem synodo unus atque idem cum Dionysio, qui Parisiensium ecclesiæ aliquando exstisset antistes, fuerit existimatus. Jam vero, cum id ita habeat, quid, quæso, adhuc, ut opinionem, quæ Dionysium Areopagitam cum Parisiensi eundem statuit, ante seculum VIII medium vixisse, seu potius, ut opinionem contrariam ante isthanc temporis epocham non vixisse, sustineas, in medium adducas? Anne forsitan nec expresse in synodi Sardicensis canone Dionysio Areopagitæ episcopum Parisiensem negari, nec Sanctum hunc a Dionysio Parisiensi asseverari diversum? Ita omnino habet. Verum nec hinc, quod vis, conficitur. Etsi enim, quæ ais, in canone laudato diserte haud exprimantur, ex aliis tamen, quæ idem canon subministrat, legitime consequuntur, uti ex iis, quæ jam dicta sunt, satis superque liquet. Atque ita, iis etiam, quæ de Dionysio Parisiensi sub Decio in Gallias Primum misso, sacrisque Areopagitæ reliquiis e Græcia in Gallias allatis argui hic in rem nostram possent, infraque suis locis examinanda venient, prætermisissis, opinionem de duobus Dionysiis ante seculum VIII medium, imo et ante seculum V, vixisse, partim e proxime jam actis, partim ex, aliis, quæ supra et de Martyrologio Romano parvo seu veteri, et de Claromontano Græcorum Synacario Basilianoque Menologio §§ 10 et XI disputavimus, extra omnem tandem controversiam positum videtur.

270 Porro cum id ita sit, omniaque prorsus, ut quinque primis Commentarii hujus §§ jam ostendi, adducta ab opinionis de uno Dionysio, ut hanc probent seculo octavo medio antiquiorum faciant, patronis monumenta, Vitis nimirum conscriptio, Aristarchi, Græcorum chronographi, ad Onesiphorum primicerium epistola, edenda Dionysii Acta aliæque a Metrodoro, Metaphrasta, et Syncello contexta, vel supposititia prorsus, quod et de aliis nonnullis documentis supra laudatis dicendum, spuriae sint, vel nullam certe, quod nominatim etiam (adi num. 87) quantum ad S. Sanctini Acta obtinet, fidem mereantur, quid superest, quam ut opinionem de uno Dionysio post seculum octavum medium demum exortam hac proin opinione opposita, quæ duos Dionysios statuit, longe esse recentiorum, promuntiemus? Jam vero, cum res ita habeat, opinioque adeo, quæ Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguit, prius etiam, quam quæ utrumque hunc Sanctum confundit, tradita indubie fuerit, locum hic sequenti, quod supra adhuc recitari, Tertulliani effato, Ex ipso ordine manifestatur id esse verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum et falsum, quod sit posterius immissum, tribuere debemus, opinioque proinde, quæ Dionysium Areopagitam a Parisiensi distinguit, pro vera, oppositaque contra, quæ utrumque

opinionem de uno Dionysio quæ hanc illi tribuit, falsam,

E

aliamque contra de duobus Dionysiis certo esse verum, concluditur.

F

A *utrumque Dionysium, Areopagitam scilicet et Parisiensem, confundit, pro falsa debet haberi: quod jam, quantum opinor, rationibus nequitiam invalidis, sed solidis prorsus ac prope invictis, tam luculenter est monstratum, ut ægre deinceps quemquam futurum autumem, qui Dionysium Areopagitam a Parisiensi non arbitretur diversum, maxime si considerarit, Methodium, adversarium achillem, hisce a me supra invicto rationum pondere jam esse ereptum, tum quod Acta a Methodio, viro sane sanctissimo, contexta, in lucem hactenus non prodixisse, tum quod hæc, etiamsi adhuc exstarent nec perissent, talia esse, §§ 4 et 5 ostenderim, ut fidem iis, quæ adstruunt, certam atque indubitam conciliare minime sint nata.*

§ XIV. Nobile Dionysii genus, Patria, divitiæ, doctrina, vitæ probitas, dignitas.

B
Ex Areopagita, quæ Sanctus emittit, dignitate, fuisse eum genere

Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto supra sæpissime laudato num. 3 sic scribit: Genere siquidem eum nobilissimum et philosophiæ magisterio insignem apud Athenas claruisse, et aliarum historiarum et Actuum Apostolorum testimonio secula prisca seu instantia cognoverunt. Genere itaque S. Dionysius præstitit, si vera de eo hic Hilduinus memoret. Launoyus Sandionysianum hunc abbatem, quod pro generis S. Dionysii nobilitate Acta Apostolorum seu S. Lucam, horum auctorem, loco proximo citato laudet, imposturæ insinuat; verum haud recte, quemadmodum ex iis, quæ Commentarii huius prævit num. 6 et 7 disserui, unusquisque haud difficulter colliget. Certe Dionysium genere nobilem fuisse, vel ex eo liquet, quod Athenis ex Areopagiticorum seu Areopagi judicum senatu easterit, nec alii in hunc, quam qui generis nobilitate essent illustres, adsciscerentur, ut Isocrates in Oratione Areopagitica, Budæus in Pandectas, Sigonius de Republica Atheniensium ac tandem S. Maximus in Præfatione, Operibus S. Dionysii, aut, si malis, Scholiis, quæ in hæc contextit, a sese præmissa, fidem faciunt. Alios missos faciens, Isocrates dumtaxat et S. Maximus, quæ huc spectant; verba transcribo. Prioris, prout Latine a Budæo in Pandectas sunt reddita, hæc sunt: Majores... nostri usque eo studiosi temperantiæ fuerunt, ut consilium illud Areopagiticum moribus hominum componendis publice præfecerint; in ejus numerum cooptari solis illis sperare licuit, qui claris natalibus orti virtutibus ac modestiæ documenta permulta honestate vitæ dederant; ex quo tandem factum, ut confessus ille totius Græciæ haud immerito longe sit præstantissimus; posterioris vero tom. 1 apud Corderium isthæc: Magni Dionysii nobilitatem et illustres divitias vel solus ipse Atheniensium senatus, in quem consultor adlectus est, manifestat. Areopagitarum enim unus erat, uti D. Lucas declaravit, sacra sanctorum Apostolorum Acta describens. Hæc, quæ vel sola, Hilduinum ob Lucam pro Dionysii generis nobilitate citatum perperam imposturæ a Launoyo fuisse insinulatum, ostendunt, Sanctus ille Operum, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Scholiastes S. Maximus, et quidem ab ipso sta-

tim Præfationis laudatæ initio? nonnullis autem interpositis, sequentia adhuc, quæ ad præsens argumentum pariter spectant, verba suppeditat.

272 Sciendum enim, ut præmonui, non cuiusvis hominis fuisse, in Areopagi senatum adscribi, sed qui apud Athenienses et genere et divitiis ac vitæ probitate præstabant, atque insuper illustres censebantur, in Areopagi senatu sententiam dicebant. Atque ista modo, quantum opinor, S. Dionysium vel ex eo, quod ex Areopagiticorum seu Areopagi judicum numero esset, generis nobilitate fuisse illustrem, satis superque evincunt. Nec genere tantum præstitisse, sed et patriam Atheniensem exstitisse S. Dionysium Areopagitam, ex Areopagitæ, qua emittit, dignitate colligendum videtur. Athenis, etiam ante Solonis ætatem, erat magistratus seu curia, novem dumtaxat, ut Sigonius lib. 1 de Republica Atheniensium cap. 5 docet, viris constans, quorum unus rex, alter archon, tertius polemarchus ac reliqui demum sex Thesmothetæ vocabantur; Solon autem, ut non alii, quam qui in illa novem virorum curia vel archontes vel certe Thesmothetæ fuissent, in Areopagum adsciscerentur, lege lata, uti idem Sigonius loco cit. pariter docet, constituit. Porro inter Thesmothetas, quod pariter de curiæ ejusdem rege, archonte et polemarcho, si et his ad Areopagum aditus patuerit, verosimillime dicendum, censerem quemquam, nefaserat, nisi se Atheniensem ex utroque parente a tertia usque generatione probaret. Ita nos diserte docet Julius Pollux, Onomastici lib. 8, cap. 9, archontibus novem, quorum sex appellantur Thesmothetæ, recensitis, hunc scribens in modum: Εκαλείτο δὲ τὰς Θεσμοθετῶν ἀρχαίας · ἐν Ἀθηναίοις εἰσαν ἐκαστὴρ ὅθεν ἐκ τριτοῦ καὶ τῶν δὴμων ποθέν · καὶ εἰ Ἀπὸ ἄλλων ἐστὶν αὐτοῖς πατὴρ καὶ Ζεὺς ἑρκεύς · καὶ εἰ τοὺς γονεῖς εὐ ποιῶσι · καὶ εἰ ἐστρατεύοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος · καὶ εἰ τὸ τίμημα ἐστὶν αὐτοῖς etc. Erat autem quoddam Thesmothetarum examen appellatum; an scilicet ex utroque parente a tertia usque generatione Athenienses essent; et ex quibus populis. An Apollo esset illis Patrius et Jupiter Herceus. An parentibus bene facerent. An pro patria militarent et an censum idoneum haberent etc.

273 Porro Halloiwius, Societatis nostræ sacerdos, in illustrium ecclesiæ Orientalis Scriptorum, qui primo Christi seculo floruerunt, Vitis pag. 621, ubi notationes in contextam a se Hierothei Vitam orditur, iisdem fere, quæ de Atheniensium Thesmothetis jam protuli, præmissis subjungit: Hujus examinis, quod scilicet Thesmothetæ antequam in Areopagum adsciscerentur, subire debebant, seu disquisitionis seu inquisitionis (tot enim nominibus vocari potest) mentionem aliquam strictim attigit Demosthenes, ille oratorum Græciæ princeps in appellatione contra Eubulidem extrema, ubi probare nititur, se utrumque esse Atheniensem; et Apollinis Patrii et Jovis Hercei habere gentiles. Vide ejusdem Demosthenis orationem in Neæram, præsertim in Decreto de Platæensibus. Atque ut intelligatur, quanti Athenienses civitatem suam fecerint, scribit in eadem oratione Demosthenes, legem apud eos fuisse, μή ἐξέσται ποιεῖσθαι Ἀθηναῖον, ὃν ἂν μὴ δι' ἀνδραγαθίαν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἔξεν ἢ γενέσθαι πολίτην, « non licere facere Atheniensem, nisi eum, qui ob « strenuam populo Atheniensi navatam operam « dignus sit fieri civis. » Additque, donationem non fuisse ratam, nisi amplius, quam sex milium

AUCTORE
C. B.

nobilem, indubitatum apparet, utque hinc etiam patria exstis

E

F
Atheniensis credatur, nonnulla suadent. Attamen an vere

SECTORE
C. B.

lium virorum Atheniensium occultis suffragiis in concione sequenti comprobaretur. Atque ex his quidem omnibus, patria sane Atheniensem exstitisse S. Dionysium Areopagitam, verosimillimum, imo via unum indubitatum potest videri. Cum enim Areopagita seu senator areopagiticus exstiterit, antea vel archontis vel certe Thesmothetæ, qui, quemadmodum e jam dictis liquet, patria Athenienses esse debuerunt, munere functus fuerit, uti e supra dictis statuendum apparet.

patria Atheniensis fuerit Dionysius, Cæsarii hic allatum,

274 Attamen hic duo, ob quæ, an vere Dionysius patria Atheniensis fuerit, dubitari potest, alia ex parte occurrunt; primum est, legem seu consuetudinem, qua, qui apud Athenienses Thesmothetarum munere fungebantur, Athenas pro patria habere debuerint, priscis dumtaxat temporibus, at non item, ut apparet, Dionysii ævo in usu fuisse; alterum, non Athenis, sed e Thracia ortum Dionysium esse, a B. Cæsario, S. Gregorii Nazianzeni fratre, qui seculo IV floruit, *Questionum Theologicarum*, prout augustæ Vindelicorum anno 1626 editæ sunt, affirmari. Verba, quibus id ibidem a sancto illo scriptore fit, hæc sunt: In Thracia Martem, ab execratione cognominatum, ex qua nobis tamquam ex immorigero Esaü Dionysius Areopagita ortus est, qui fuit divinatorum Apostolorum discipulus etc. Quod si itaque Cæsario standum hic sit, Dionysius, non Athenis, sed in Thracia natus potest videri. Verum nihilne est, ob quod ab adducto Sancti hujus testimonio cum reverentia recedere fas sit? Possitne etiam ita exponi, ut non de natalibus, quos in Thracia sortitus Dionysius fuerit, sed de nostri hujus Sancti majoribus, qui in Thracia orti fuissent, Cæsarius locutus intelligatur? Neutiquam sane, quo minus ita exponeretur Cæsarius, refragarer, imo contra sic certo exponendum, arbitrarer, si modo aliunde, patria Dionysium fuisse Atheniensem, sat solide posset probari. Verum anne res secus haud habeat, dubitari posse videtur. Calmetus quidem in *Dictionary Biblico* de Dionysio Areopagita sic scribit: Atheniensem civem illum nimirum S. Dionysium Areopagitam appellat S. Chrysostomus ibidem, (nempe lib. 4 de Sacerdotio cap. 7) nec sine veri specie; plerumque enim e civibus assumebantur Areopagitæ. Alii e Thracia Virum accersunt; ejus tamen opinionis fides non nisi ex unico teste et certe minoris autoritatis, quam ut valeat, ad persuadendum petitur.

cui Chrysostomus, quemadmodum ostenditur,

275 Verum S. Chrysostomus, qui hic allegatur, quique, si S. Dionysium Areopagitam patria Atheniensem aperte faceret, auctoritatem S. Cæsarii, utpote huic æqualis, auctoritate sua aut elideret, aut etiam superaret, loco per Calmetum cit. sequentia tantummodo, quæ ad præsens institutum spectant, verba suppeditat: 'Ο δὲ Ἀρεοπαγίτης ἐκεῖνος, ὁ τῆς δεισιδαιμονιστικῆς πόλεως ἐκείνης οὐκ ἀπὸ δημιουργίας μόνης ὑπολούθησεν αὐτῷ μετὰ τῆς γυναικός; etsi autem hæc in vulgatis Operum S. Chrysostomi editionibus Latine ita exponantur, ut, Dionysium Areopagitam exstitisse urbis Atheniensis civem, disertè significant, id tamen, quod vult Calmetus, minime, si in Græco suo fonte considerentur, evincunt. Cum enim apud Græcos articulos præpositivus cum subsequente nominis substantivi genitivo possessionem effectumve pro varia rei, de qua sermo fit ratione secundum accuratæ Syntaxeos præcepta significet, cur, quemadmodum in vulgatis Chrysostomi edi-

tionibus fit, Græca hæc Sancti hujus verba ὁ τῆς δεισιδαιμονιστικῆς πόλεως ἐκείνης Latine exponi, superstitionis illius civis, necessarioque, adeo, Dionysium Areopagitam exstitisse civem Atheniensem, significare debeant, haud satis perspicuo. Quid nī enim vocabulo civis vocabulum incola possit substitui? Sane, cum quicumque urbem quampiam incolunt, certo modo, sive sint sive non sint hujus cives, spectare ad eam haud inepte dicantur, civemne Atheniensem, an incolam dumtaxat recitatis verbis Dionysium Areopagitam faciat Chrysostomus, dubium admodum apparet. Adhæc demum etiam, civem Atheniensem a Chrysostomo diserite appellatum loco cit. fuisse Dionysium Areopagitam, nec hinc consecrarium erit, ut vel Athenis natus is Sanctus noster fuerit, vel ut ibi ejus natales locare Chrysostomus per verba huc transcripta voluerit.

276 Cum enim haud raro hodie fiat atque olim etiam factum sit, ut celeberrimæ quæque ac potentissimæ urbes in civium suorum numerum exteros etiam, seu meritum intuitu, seu pretio accepto, seu alia demum ex causa retulerint, quid nī factum esse queat, ut et Dionysius, etsi Athenis haud natus, urbis tamen Atheniensis ob singularia sua in hanc officia ac merita civibus fuerit adscriptus, et a Joanne Chrysostomo civis Atheniensis idcirco fuerit appellatus? Olim quidem apud Athenienses exterrum prorsus nullum, nisi qui ob strenuam populo Atheniensi navatam operam fieri civis censeretur dignus, in civium Atheniensium numerum fuisse receptum, eoque a nemine nisi difficulter admodum potuisse pertingi, e supra recitatis ex Halloixio Demosthenis verbis est perspicuum. Verum, etsi quidem Dionysii Areopagitæ ætate, qui in Areopagum adsciscerentur, patria Athenienses esse adhuc debuerint, severam tamen illam legem a Solone, ut apparet, primum latam ac deinde a Demetrio, Antigoni Macedoniæ regis filio instauratam, qua quicumque essent extranei, a civitatis Atheniensis jure adipiscendo arcerentur, antiquatam seu abrogatam Dionysii Areopagitæ ætate fuisse, verosimillimum apparet, uti etiam tum non amplius, qui in Thesmothetarum curiam adsciscerentur, Athenienses sese ex utroque parente, a tertia usque generatione, comprobare debuissent. Ea sedet sententia, quod, quamvis quidem celeberrimus iuxta ac illustrissimus Areopagitarum Athenis senatus quarto etiam ære Christianæ seculo seu Eusebii Cæsarensis ætate, utut a plurimis tyrannis oppressus atque a Romanis subjugatus, nondum esset extinctus, plurimas tamen vicissitudines passus fuisset, nec verosimile appareat talem personarum, qualis antiquitus habitus fuerat, delectum in eo haberi Dionysii etiam ætate perrexisse.

277 Et vero id tum haud amplius fuisse factum, ex eo efficitur perspicuum, quod diu etiam, antequam Dionysius nasceretur, Athenas in potestatem suam Romani redeigissent, tuncque hi etiam in senatum Areopagiticum adsciti Areopagitæque adeo subinde fuerint creati, ut Joannes Meursius in libro, qui Areopagus sive de senatu Areopagitico inscribitur, cap. 5 e Cicero in Oratione pro L. Cornelio Balbo testimonio et antiqua quapiam Inscriptione Græca docet. Et hanc et illud huc transcribo. Ciceronis testimonium his concipitur verbis: Quo errore ductos vidi egomet nonnullos imperitos homines, nostros cives, Athenis in numero judicium atque

non adcreatur, testimonium, legis que enititur qua Areopagitæ Athenienses esse

F

debeant, ætate Dionysii abrogatio dubitare facit,

A que Areopagitarum; Græca autem inscriptio, cui et Latinam a me adornatam interpretatio- nem adjungo, sic habet: Τὸν λαμπροτάτον, Ἀνδρ- πατον, τῆς, ἑλλάδος, ρουριον, φητον, καὶ, Ἀρεοπαγι- την, ἡ, ἔξ, Ἀρεοπαγοῦ, βουλή, καὶ, ἡ, βουλή, τῶν, Τρι- κσι- ων, καὶ, ο, δήμος, ο, Ἀθηναίων, ευνοίας, εὐεκα, καὶ, ευεργε- σίας, τῆς, περι, τῶν, πολιν, ἀνεστησεν, προνοούντος, φλα- βίου, Παυλάδου, Clarissimum consulem Græciæ Ru- fium Festum etiam Areopagiten senatus Areopagi- ticus et trecentorum tribunal et populus Athenien- sis, benevolentiae et beneficentiae in civitatem exhi- bitæ ergo, creavit, procuratore existente Flavio Pry- lado. Cum itaque lex antiqua, qua, ut, qui in Areopagum adsciscerentur, patria Athenien- ses essent, fuerat statutum, Sancti nostri ætate, uti e jam dictis liquet, esset abrogata, sane, anne hic patria Atheniensis vere exstiterit, dubium esse necesse est.

etsi interim patria Athe- niensis vero similis ex- stiterit:

278 Verum, etsi id ita sit, Dionysium equi- dem Athenis fuisse natum seu patria Athe- niensem exstiterit, verosimilius apparet. Ea se- det sententia, primo quidem, quod, quamvis Dio- nysii ætate Romanis etiam ad senatum Areopa- giticum aditus patuerit, ex omnibus tamen, qui huic adscribebantur, plerique etiam tum, ut ve- rosimillimum apparet ac Calmetus verbis supra recitatis observat, Athenienses patria exstiterint; deinde vero, quod, quamvis per verba, num. 274 recitata, Chrysostomus supra relato Cæ- sarii, Dionysium e Thracia ortum asserentis, testimonio aperte e jam dictis haud adverteretur, id tamen ita queat exponi, ut non de Dionysio, sed de ejus dumtaxat majoribus, qui in Thra- cia natales nacti fuerint, intelligatur. Sic S. Gre- gorius Nazianzenus, supra jam sæpius memo- ratus, etiamsi ab Euphranta, episcopo Thyanen- si, in Synodi quintæ Collatione quinta ex Arian- zo ortus dicatur, Nazianzi tamen natus esse seu patria (Operis nostri tom. 2 Maii pag. 376 in Annotatis ad lit. u videsis) Nazianzenus ex- stitisse creditur, quod Euphrantas de Gregorii parentibus, qui Arianzi, Gregorio interim a matre Nazianzi in lucem edito, nati essent, queat intelligi. Adhæc, etsi quidem lex antiqua, qua, qui in Areopagum admitterentur, Athenien- ses esse debebant, Dionysii ætate jam esset e di- ctis abrogata, fieri tamen potest, ut id dumta- xat quantum ad Romanos, quod hisce, utpote rerum dominis, cedendum Atheniensibus foret, locum habuerit; ut proinde Dionysius, cum ex senatu Areopagítico exstiterit, eoque, si Thracæ, quemadmodum e Cæsario potest contendi, nati- vitate exstiterit, pervenire haud potuisset, pa- tria Atheniensis verosimilius exstiterit. Atque hinc jam potest colligi, respondendum quid sit, si quis forsan, quod Dionysii ætate etiam Roma- ni, qui certe Athenienses non erant, in Areo- pagum fuerint admissi, in hunc quoque, qui no- biles non essent, fuisse tum admissos, atque adeo Dionysium forte nobilem non fuisse, contendat. Adhæc, quin Romani ipsimet, qui Dionysii ætate, imo etiam ante hanc inter Areopagitas fue- runt adsciti, nobiles genere exstiterint, dubitan- dum haud apparet.

279 Ceterum ut ad id, quod contra Sancti nobilitatem adhuc posse objici, modo observo, hac etiam occasione respondeam, Meursius supra laudatus, promiscue omnes, Athenis in Roma- norum potestate redactis, fuisse in Areopagum cooplatos, cap. 5 de Senatu Areopag. scribit; verum Luciani textus, quem in rem suam af-

fert, nequitiam hanc, uti illum consideranti pa- lescescit, probatam dat; ut adeo, eodem etiam lex- tu non obstante, genere equidem nobilem fuisse Dionysium, sit tenendum. Ad alia, quæ pari- ter ex Areopagitæ, qua Dionysius eminuit, di- gnitate, de hoc Sancto nostro, ad fidem nondum converso, adstruenda videri queunt, reve etiam ipsa adstruenda sunt, jam progrediamur. Georgius Pachymeras in suo ad contextam a se Operum S. Dionysii Areopagitæ Paraphrasim Proœmio sequentia isthæc, quæ Latine huc tran- scripsisse sufficiat, verba suppeditat. Non... cu- jusvis erat inter Areopagitas censer, sed quem- multa sapientia et proba vita et omnibus cul- pæ vacatio ad tantam evexerat dignitatem. Mi- chaël Syncellus, cujus verba Latine pariter dum- taxat transcribo, in adornato a se S. Dionysii encomio sic scribit: Unde (e civitate Atheniensi nempe) iste Dionysius ortum accepit, et ubi præses nobilissimus ac inter Areopagi judices primas obtinens, magistratum honorarius judex agebat, quorum præcellentia generis et insignis gloria ab Androtione ac Philochoro, Atheniensibus scriptoribus, copiose litteris mandata est. Hinc etiam est facile conjicere, parentes ejus E optimates, præstabiles ac virtute claros fuisse. Neque enim apud Athenienses, homines magna- nimos, in tam sublimem principatum evectus esset, nisi sapientiam et animi ornamenta, pru- dentiam, justitiam, fortitudinem illustri etiam ge- neri conjunxisset.

280 Cum itaque, qui in Areopagiticum sena- tum apud Athenienses cooplabantur, sapientiæ etiam laude ac vitæ probitate, uti verbis hic jam recitatis Pachymeras et Syncellus docent, conspi- cui esse debuerint, ex eo certe, quod Areopagita- rum unus S. Dionysius exstiterit, consecrarium fit, ut et multarum rerum scientia juxta ac vitæ pro- bitate excelluerit. Ne quis autem, quod Pachyme- ras et Syncellus, non prius, quam aliquot jam a Dionysii ætate seculis elapsis, vicerint, imo etiam quod Syncellus quæpiam etiam, uti ex infra dicendis patescet, a veritate aliena aut nullo certe fundamento innixa jam datis verbis scribat, in dubium, an tales, quales bini hi scriptores aiunt, Areopagitæ esse debuerint, fortassis revocet, opportune hic occurrunt duo scriptores longe antiquiores, Socrates nempe et Isocrates; quorum prior (Latine iterum dum- taxat amborum verba do) ad Periclem apud Xe- nophontem Memorabilem lib. 3 ait: Senatus vero Areopagiticus, o Pericles, an non ex probatis constat? Posterior autem in oratione Areopagitica sic habet: Ego vero multa me dicturum esse fateor, quæ illis recepta sunt; non quod Lyeurgus illa vel invenerit, vel excogitarit; sed quod majorum nostro- rum gubernationem quam optime imitatus demo- cratiæ apud ipsos instituit, aristocratia tempe- ratam, qualis apud nos fuit; et magistratus non sortito, sed per suffragia creari voluit le- gemque tulit, ut seniores, qui rebus omnibus præsent, tanto studio et cura legerentur, quan- ta ferunt majores nostros legisse eos, qui Areo- pagitæ futuri essent. Adhæc non tantum, quæ supra Socrates, et quæ hic de cura, qua, qui Areopagitæ futuri essent, electi fuere, Isocrates memorat, virtute hosce insigni fuisse conspicuos, argumento sunt; verum etiam virtute juxta ac sapientia eosdem excelluisse, vel ex eo colligere fas est, quod, quemadmodum apud antiquos me- moriæ proditum invenitur, in senatu Areopagi- tico

accitors
C. B.

ut hic ex So- crate, Iso- crateque,

F

AUCTOR
C. B.ac aliis scri-
ptoribus
Græcis,

tico tam sancte semper ac iuste iudicatum fuerit, ut nec reus quisquam, nec actor de sententiæ iniquitate merito unquam conqueri potuerit.

281 Demosthenes, *Oratione in Aristocratem de Areopago sermonem instituens*, apud Joannem Meursium in *Areopago* pag. 24 Latine e scriptoris hujus versione ait: Hic tantum nemo unquam, vel reus damnatus, vel actor causa cadens, ostendere potuit, iudicia perperam data esse. Eodem recidunt, quæ Aristides in *Panathenæica* apud eundem Meursium loco cit. scribit. Audi, qui Latine abs hoc redditus loquatur. Nihil enim est, inquit, Areopago excellentius invenire, si quis quærat, nec secus atque ex aquis vadicis flatus una solent submitti, hic etiam locus perfectam juris scientiam ac prope divinam videtur emittere. Itaque tanto omnium consensu honoratur, ut ejus iudiciis qui vincuntur, pariter ac victores, sint contenti. *Lycurgus oratione in Leocratem* ita ex ejusdem iterum Meursii versione loco cit. Latine in Areopagi laudem profatur. Pulcherrimum habentes Græcorum exemplum concilium in Areopago; quod inter cetera tribunalia tantum excellit, ut etiam ipsi, qui convicti, fateantur iuste omnino judicari. Atque hæc sane, ut eos, qui amplissimo (neque enim hi, uti apud Meursium in *Areopago* cap. 5 videre licet, numero pauci erant) senatui Areopagitico essent adscripti, sapientiæ simul et virtutis ac nominatim iustitiæ laude fuisse illustres, credamus, scriptorum antiquorum testimonia jam allata sufficiunt; attamen ut res amplius patescat, lubens hisce, quod de Messeniis, qui bellum Lacedæmoniis illaturi, causam suam prius Areopagitis iudicandam proponere voluerunt, Pausanias scribit, e Meursii iterum versione adhuc addo. Reddendum, inquit in suis Messenicis, a se non fuisse Polycharem Lacedæmonis (Messeni) dicunt, quod neque ipsi deditissent Eumephnum; voluisse tamen se vel apud Argivos, qui utriusque civitatis essent consanguinei, vel in Amphictyonum consilio causam cognosci; voluisse etiam rem eandem permittere senatui Atheniensium Areopagitico, qui de cædibus jam dudum cognoscere solitus esset.

C
uno etiam
Latino is
adjuncto,
probat,

282 Cum itaque e regionibus etiam exteris causæ dijudicandæ ad Areopagitas deferrentur, id enimvero, eximia hosce eruditionis iuxta ac virtutis et nominatim æquitalis fama quam maxime inclarusse, argumento etiam est. At vero, ne quis forsitan, rem ita quidem, diu ante Dionysii ætatem, at non item, hac jam existente in cursu, seu, Romanis Athenarum jam dominis, habuisse, iterum hic objiciat, Pausaniæ scriptorem Latinum Valerium Maximum etiam adjungo, qui lib. 8, cap. 1 sic scribit: Materfamilias Smyrnæa virum et filium interemit, cum ab ipsis juvenem optimæ indolis, quem ex priore viro enixa fuerat, occisum comperisset. Quam rem Dolabella ad se delatam, Athenas ad Areopagi cognitionem relegavit; quia ipse neque liberare cædibus duabus contaminatam, neque punire eam, justo dolore impulsam, sustinebat. Consideranter et mansuete populi Romani magistratus; sed et Areopagita quoque non minus sapienter, qui, inspecta causa, et accusatorem et ream post centum annos adessee jusserunt, eodem affectu motui, quo Dolabella. Idem etiam, quamquam aliis verbis, lib. 12 Noctium Atticarum cap. 7 refert Gellius. Quare, cum hinc Romani etiam difficiliore causas Areopagitarum iudicio subinde commi-

sisse videantur, imo etiam, ut Athenæ, teste in sua ad S. Dionysii Opera Præfatione S. Maximo, propriis suis legibus uterentur, libereque, ut ante, muneribus suis Areopagita fungerentur, per tempus sat longum (Meursium de *Senatu Areopagitico* cap. 3, pag. 16 videsis) permiserint, hosce sane etiam tum, cum Roma Athenis jam dominaretur atque inter illos Dionysius ageret, doctrinæ iuxta ac æquitalis et virtutis fama inclarusse, pro indubitato videtur habendum.

283 Ciceronis quidem verba, num. 277 recitata, quibus orator ille, ætate sua fuisse in Areopagitico senatu, qui imperiti essent, insinuat, efficere utcumque queunt, ut nonnullos etiam, qui a scientia doctrinaque commendari haud mererentur, inter Areopagitas Sancti nostri ætate fuisse repertos, existimemus; verum ibidem Cicero de Romanis, in Areopagum adscitis, dumtaxat loquitur; qui cum in hunc, ut appareat, non tam virtute ac naturæ, quibus pollebant, dotibus spectatis, quam polestatis, qua apud Athenienses erant, ratione habita, fuerint adlecti, factum facile esse potest, ut quidam ex iis non tantum rerum peritia scientiaque, verum etiam, quod et re ipsa de nonnullis factum, Meursius in *Areopago* suo cap. 5 pag. 31 insinuat, virtute ac probitate destituti fuerint, licet interim alii, qui in Areopagi iudices cooptarentur, tales essent, quales Areopagita fuisse supra a Socrate aliisque asseruntur. Quidquid itaque sit de recitatis Ciceronis verbis, dubitandum equidem non apparet, quin plerique saltem, qui a Romanis essent diversi, atque Areopago Sancti nostri ætate adscriberentur, iis animæ dotibus, quas in Areopagitis requisierat antiquitas, exornati fuerint, variarum etiam idcirco rerum ac vel maxime legum cognitione ac virtute spectabiles. Nec etiam, quin Areopagitis insuper a divitiis ac rerum copia sufficienter fuerit prospectum, est ambigendum. Id enim Pollucis ac S. Maximi verba, num. 272 recitata, luculentissime nos docent.

284 Jam vero, cum id aliæque, quæ de Areopagitarum prærogativis § præsentis disserui, ita, ut dixi habeant, Dionysium Areopagitam, non tantum generis nobilitate Atheniensibusque, ut verosimilius apparet, natalibus, verum etiam divitiis, virtute ac doctrina, imo et Philosophiæ scientia, quicquid contra nonnulli arguant, apud Athenienses, priusquam ad fidem converteretur, effulsisse, ex Areopagitica, qua eminuit, dignitate modo habemus. Verum anne ex hac pariter Dionysium Areopagitam et sacerdotem ethnicum et senatus Areopagitici præsidem existitis, merito potest colligi? Neutiquam sane. Ait quidem Michael Syncellus supra huc transcriptis verbis, Dionysium in Areopago et præsidem nobilissimum existitis, et inter senatus illius iudices primas obtinuisse; verum id ex sola, qua Sanctus enituit, Areopagita dignitate colligi non posse, nemo non videt; ut plura hac de re hic disserere necesse non sit. At vero, cum res ita habeat, unde id, quod de prima Dionysii in Areopago dignitate scribit, Syncellus hausit? Cum nihil prorsus, quod ei suffragari illa in re utcumque queat, in anterioribus seu antiquioribus scriptoribus monumentisque inveniantur, id verosimilius e conjectura quapiam longius, quam par sit, petita, unique forsitan e vigente inter plebem, magnificos Sanctorum titulos facile admittere assuetam, rumore in litteras miserit. Ut sit, cum equidem fons, e quo hauserit, penitus sit incognitus,

prærogativis
illis omnibus,
at non item
primario in-
ter Areopagi-
tas

p

A gnitus, atque a Dionysii ætate pluribus seculis remotus Syncellus vicerit, locum hic habere debet sequens Baronii effatum: Quod de rebus adeo antiquis sine alicujus vetustioris scriptoris testimonio profertur, contemnitur.

285 Atque hæc de primario inter Areopagitas loco, Dionysio absque fundamento adscripto, sufficiant; quod autem ad sacerdotalem, qua apud ethnicos etiam eminuerit, dignitatem jam spectat, Baronius tom. I. Annalium Ecclesiasticorum ad annum 47, num. 35 sic scribit: Apud Athenienses in celeberrimo illo, ore omnium laudato, judicio, quod dicebatur Areopagus, sacerdotes itidem iudices erant; summusque omnium sacerdos rogans sententiam singulorum, suffragio colligebat; quod si autem vera hic memoret vir eruditissimus, ex Areopagitica, qua Dionysius enituit, dignitate consecrarium etiam erit, ut is, ad fidem nondum conversus, sacerdotium præterea, quale scilicet apud ethnicos fuit, cum Areopagitici senatoris dignate haberit conjunctum. Verum nec ea, quæ

B recitat Baronii verbis continentur, in ullo antiquitatis testimonio sunt fundata. Decretum quidem Areopagiticum, ea exprimens, quod Josephus historicus recitat, pro assertis suis, in margine etiam scriptoris hujus Antiquitatum lib. 14, cap. 16 citato, laudat; verum apud Josephum nec ibi, nec ullo loco alio vel vola vel vestigium eorum, quæ de Areopagitarum sacerdotio Baronius prodit, invenitur, ut hic verosimillime (nescio, quo pacto) in errorem lapsus sit vir præclarissimus, rebus aliis, quas in vastissimo suo Annalium Ecclesiasticorum libro tractabat, nimium distractus.

§ XV. Ad fidem a S. Paulo Apostolo Dionysius convertitur; qui, qua ejus ætate et quando id factum, et an Damarim uxorem habuerit.

Ad fidem cum Damaris et alius Dionysius convertitur.

Athenas tandem S. Paulus Apostolus, cum Thessalonice et Beroæ Evangelium non sine fructu, Judæis licet utrobique tumultuantibus, prædicasset, deductus fuisse Actorum 17, §. 15 narratur, ac tum mox subditur: Paulus autem cum Athenis eos (Silam et Timotheum) expectaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem. Hinc itaque, ut sacer Actorum auctor Lucas narrare pergit, non tantum cum Judæis, synagogam ibidem habentibus, sed etiam cum Epicureis et Stoicis philosophis quotidie disputans, a nonnullis, quibus deos novos annuntiare videbatur, ad Areopagum idcirco seu senatum Areopagiticum, ad quem scilicet (adi de Senatu Areopagitico seu Areopago pag. 34 et 73 Meursium) de Religione novisque seu peregrinis, quæ a majoribus instituta non essent, cognoscere ac judicare spectabat, est tractus. Et apprehensum eum, inquit §. 19 Lucas, ad Areopagum deduxerunt, dicentes: Possumus scire, quæ hæc nova, quæ a te dicitur, doctrina? Porro Paulus, cum jam in Areopagi (celebris hic, quo Areopagitæ convenire solebant, Athenis locus erat) medio staret, orationem plane egregiam spirituque Dei plenam, quam Lucas cap. cit. a §. 22 Octobris Tomus IV.

usque ad §. 31 integram recitat, ad celeberrimi illius tribunalis iudices aliosque adstantes habuit, cumque Dominicæ a mortuis Resurrectionis mentionem fecisset, ultra prosequi ei non licuit. Etenim, ut Lucas §. 32 et binis seqq. mox subjungit, Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt, Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt; in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier, nomine Damaris, et alii cum eis. Etsi itaque S. Paulus Apostolus orationem, quam in Areopago habuit, abrumpere fuerit compulsus, haud omni tamen fructu ea caruit, imo contra insigni omnino fuit coronata, uno etiam ex Areopagitis, Dionysio scilicet nostro, ad fidem Christi converso una cum aliis nonnullis, quos inter existit et mulier, nomine Damaris.

287 Atque hæc, nec plura, de Sancto nostro in sacra Scriptura leguntur; etsi autem pauca dumtaxat sint, quatuor tamen potissimum nobis hic modo discutienda offerunt, videlicet qui, qua ætate et quando Dionysium ad fidem converti contigerit, adhæc an Damarim, cum qua ad fidem conversus a Luca narratur, uxorem habuerit. Ab eo, quod posterius est, discutiendo duco initium. Textus Græcus, proxime jam recitato, quo Dionysius Areopagita et mulier nomine Damaris, aliique cum eis a S. Paulo Apostolo ad fidem fuisse conversi Actorum 17, §. 34 seu ultimo narrantur, textui Latino respondens, sic habet: Τὸς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστεισαν· ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι τῶν αὐτοῖς· cum autem tam vox Græca γυνή, quæ hic occurrit, quam vox mulier, quæ supra in textu Latino legitur, ex sese non magis ad uxorem, quam ad quamvis mulierem significandam determinata sit, fueritne in hac, an in illa significatione a Luca, qui Acta Apostolorum Græco idiomate conscripsit, vox Græca γυνή usurpata, dubitari posse videtur, imo, licet a Luca in posteriori significatione usurpata plerisque eruditis videatur, sunt tamen etiam nonnulli, qui eam dumtaxat ad significandam uxorem a Luca loco cit. adhiberi, existimant. Atque hos quidem inter non infimum locum tenet Halloizius, Societatis nostræ sacerdos.

288 Ut rationes, quibus hic opinionem illam stabilire in Illustrium ecclesiæ Orientalis scriptorum Vitis pag. 228 nititur, melius intelligantur commodiusque simul examinentur, ipsamet, quibus a scriptore illo proponuntur, verba majori ex parte huc transcribo. Sic itaque habent: Si Evangelistæ verba diligenter attendantur, satis et mens ejus et verborum significatio inclarescet. Nam mihi quidem satis evidens est, voluisse Evangelistam primo aperire generatim nonnullos Paullo adhæsisse, atque (ut vis Græcæ vocis κολληθέντες retineatur) conglutinatos fuisse, et in Christum credidisse: deinde speciatim designare Dionysii Areopagitæ domum hoc est, ipsum et uxorem et domesticos, cum dixit: ἐν οἷς καὶ Διονύσιος etc, quæ clarius sic verba essent: « inter quos et Dionysius Areopagita et « uxor nomine Damaris, et ceteri cum eis, » hoc est, domestici, exemplum patris et matris-familias secuti. Nam vox ἕτεροι proprie est ceteri, cum hæc ex illa facta sit. Quare illæ voces « et alii cum eis, » non significant alios omnes præter Dionysium et Damarim (sic enim bis

accorak
C. B.

uxorem mu-
lier, qua hæc
a Luca affec-
tur, significa-
re ibi uxorem
E

F
Halloizius,
cujus verba,
ex spectantia,

AUCTORE
C. B.

idem diceretur, quandoquidem de aliis supra dictum sit; "Quidam vero viri adherentes ei, "crediderunt" sed tantum significant eos, qui conjunctim cum Dionysio et Damari crediderunt, atque eorum exemplo et incitamento, sive totam familiam. Verum quidem est, quod sensus clarior exstisset, si vox αὐτοῦ ejus addita fuisset et dictum καὶ γυναῖκα αὐτοῦ "et mulier ejus, " Verum id non solet aut certe non est necessarium; quod multis exemplis firmari potest.

hic recitan-
tur,

289 Neque enim ipse S. Chrysostomus (quem a nobis esse, qui contraria sentiunt, confitentur) cum γυναῖκα pro uxore usurpavit, neque ipse, inquam, addidit vocem αὐτοῦ ejus, quo clariorem suam sententiam redderet, sed simpliciter ita dixit libro quarto de Sacerdotio: Ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης ἐκεῖνος, ὁ τῆς δεισιδαιμονιστάτης πόλεως ἐκεῖνης οὐκ ἀπὸ δημογερίας μόνης ἠκολούθησεν αὐτῷ μετὰ τῆς γυναῖκός; quæ interpretes sic verterunt, et bene "Areopagita vero ille urbis istius superstitionis civis, nonne "ad solam orationem" [Pauli scilicet] "una cum

B "uxore illum secutus est?" Ubi tamen non dixit μετὰ τῆς αὐτοῦ γυναῖκός, cum uxore sua, sed solum μετὰ τῆς γυναῖκός, "cum uxore. " Satis enim intelligitur. Ita et in sacris Litteris illud αὐτοῦ frequenter omittitur, ut in priori ad Corinthios capite 7, versu 8. "Uxori vir debitum reddat, " Græce est, τῇ γυναίκα ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὐνοίαν ἀποδοῖτω. Ubi non est dictum τῇ γυναίκα αὐτοῦ uxori suæ. Sic in eodem ipso capite sæpius. Neque fovet contrariæ sententiæ, quod in Latino apud Lucam sit mulier. Idem enim ibi est atque uxor. Sicut et in isto Pauli eodem capite 7, versu 4 "Mulier sui corporis potestas" tem non habet, sed vir. Similiter autem et vir "sui corporis potestatem non habet, sed mulier. " Ubi vox mulier bis ponitur pro uxor, et Græce utrobique est γυναῖκα. Nec aliter fere in Scriptura uxor effertur, quam per vocem γυναῖκα. Quo in significato reperies usurpatam vocem γυναῖκα apud Paulum in unico capite jam citato saltem decies sexies et frequenter quidem sine pronomini additione. Sic versu vigesimo septimo: Δέσονται γυναῖκα; καὶ ὡς ἡγεῖται ὁ κύριος. Αἰνέσαι αὐτὸν ὡς ἡγεῖται ὁ κύριος. "Alligatus es uxori? noli quæ-
C "rere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quæ-
"rere uxorem. " Sic versu xi dixerat: Καὶ ἡμεῖς γυναῖκα καὶ ὡς ἡγεῖται. " Et vir uxorem non di-
"mittat. "

contendit:
autem vox
ea nec ex se

290 Hactenus Halloixius, neque vero omnino inepte, vocem γυναῖκα, Latine Mulier, ad significandam uxorem in supra recitato textu sacro a Luca adhiberi, contendens; ut sane vel ex hisce, quæ hic profert, satis superque liqueat, Hilduino, contra ac Launoyus (Commentarium hunc num. 7 et 8 videtis) existimavit, rationem omnem haud defuisse, ob quam conjuges exstissee Dionysium et Damarim, hosque una cum tota sua familia ad fidem fuisse a Paulo Apostolo conversos, existimaret. Verum, re ita habente, de toto Halloixii ratiocinio, verbis jam recitatis concepto, quid censendum? Vocabulum quidem tam Latinum mulier, quam Græcum γυναῖκα, in sacris litteris non raro ad significandum idem, quod uxor, usurpatur, nec ad id pronomini cuiuspiam adjunctio semper requiritur. Verum in exemplis, quæ tum e S. Joanne Chrysostomo, tum e sacris Litteris affert, vocabula ista, ut consideranti patescet, vel ex adjunctis vocabulis aliis, vel ex ipso, de quo tractatur, argumento ad idem, quod uxor, significandum determinan-

tur; ut ex istis exemplis, vocabula eadem, quæ D sane ex se ad significandam uxorem determinata non sunt, in Lucæ, de quo hic, textu ad significandam uxorem usurpari, nequaquam possit argui, nisi forsitan vel e verbis aliis, quæ hic complectitur, vel ex argumento, circa quod versatur, ad significationem illam determinata intelligantur. Anne itaque res sic habeat, dispiciamus. In sacro, de quo hic, textu viri quidam, non determinando, quinam hi fuerint, Paulo adhæsisse ac credidisse a Luca primum dicuntur. Quod cum ita sit, sacer hic scriptor addendo deinde, In quibus et Dionysius Areopagita et mulier nomine Damaris et alii cum eis, ex parte saltem illos, qui Paulo adhæserint, ac crediderint, determinare potest videri, ac proin per alios, quos cum Damari ac Dionysio ad fidem a Paulo conversos commemorat, intelligere certam ac definitam quorundam classem, sub viris, quos Paulo adhæsisse ac credidisse, primum indefinite dicit, contentam, atque ad pauciores, quam extendantur hi, sese extendentem.

291 Ita autem, quod alias, uti ante me Halloixius jam observavit, Lucas bis idem, quod absonum apparet, in brevi adeo textu, qualis est, de quo hic agimus, assereret. Cum enim, viros quosdam, inter quos Dionysium et Damarim fuisse ait, Paulo adhæsisse ac credidisse scribat, hoc ipso præter Dionysium et Damarim ad fidem adhuc alios fuisse conversos, indicat; ut sane, cum deinde, una cum Dionysio et Damari Paulo adhæsisse adhuc alios subjungat, bis idem, nisi per hosce definita quæpiam ad fidem conversorum classis intelligatur, scripsisse sit censendus. Hinc porro fit, ut hæc supra recitata Halloixii de sacro, quem hic discutimus, Lucæ textu verba, Illæ voces "Et alii cum eis" non significant alios omnes præter Dionysium et Damarim (sic enim bis idem diceretur, quandoquidem de aliis supra dictum sit, "Quidam vero viri, adherentes ei, crediderunt") sed tantum significant, eos, qui conjunctim cum Dionysio et Damari crediderunt, haud prorsus videantur inepte, nec ab eo, quod res est, certo aliena. Verum anne, ut subdit, per ea, quæ citat, Lucæ verba, Et alii cum eis, necessario Dionysii ac Damaris familia intelligenda, itaque, quo hæc in textu sacro afficitur, vocabulum, tam Latinum mulier, quam Græcum γυναῖκα, ad uxorem significandam determinatur? Id enimvero pro certo asseverari qui queat, haud satis perspicio; etenim, etsi quidem, vocabulum seu Græcum γυναῖκα, seu Latinum mulier, quo ad significandum idem, quod uxor, usurpatur, pronomini cuiuspiam adjunctio non semper requiritur, tamen ex eo, quod Lucas per hæc verba Et alii cum eis non de omnibus, de quibus per isthæc, Quidam vero viri, adherentes ei crediderunt, fuerat locutus, sermonem instituat, haud sat certo ad idem, quod uxor, significandum in allato Lucæ textu determinatur.

292 Quid si enim per verba Et alii cum eis, non Dionysii Damarisque familiam, ut Halloixius existimavit, sed illustriores quasdam alias personas indicare Lucas voluerit? Id sane mihi haud prorsus vero apparet absimile. Præterquam enim quod Lucas, ubi de viris quibusdam, non determinando, quinam hi essent, ad fidem a S. Paulo Apostolo conversis fecit sermonem, hisce mox Dionysium Areopagitam, reliquis certe omnibus, ad fidem Athenis a Paulo conversis, illustriorem

nec ex aliis,
apud Lucam
occurrenti-
bus, ad signi-
ficationem
illam,
E

F

uti hic ratio-
ne una

A striorem accenseat, duo adhuc alia, ut ita sacrum, de quo hic, Lucæ textum haud prorsus inepte exponi, autem, efficiunt; alterum est, quod Lucas, si per hæc verba Et alii cum eis, Dionysii Damarisque familiam designare voluisset, aliter id, quam faciat, Græco a sese adhibito idiomate facturum fuisse videatur; alterum est, quod, quamvis quidem, vox γυνή, ut ad uxorem significandam determinetur, necessario sibi pronomen adjunctum habere non debeat, hic tamen ei Evangelista, si Damarim fuisse Dionysii uxorem significare voluisset, pronomen αὐτῆς, genitivo casu elatum, e communi ac recepto loquendi modo, ut locutionis ambiguitatem tolleret, adjunctum fuisse videatur. Age, anne, spectato naturali ac usurpato passim solito loquendi more, emendate quemquam ac recte, sive Græco, sive Latino idiomate utatur, locuturum, arbitraris, si cum familia sua Dionysium et Damarim cœlibus adscriptos, hancque illius uxorem fuisse, significare volens, sequentibus dumtaxat hisce utatur verbis, Dionysius et mulier, nomine Damaris, aliique cum eis inter cœlestes a Deo sunt relati?

atque altera probatur, 293 Reponunt quidem, quod jam mox attigi, quodque etiam haud obscure verbis supra recitatis Halloixius insinuat, in Lucæ textu vocem γυνή seu mulier ad idem, quod vox uxor significat, e verbis sequentibus, Et alii cum eis, utpote quibus, quod isthæc, Quidam vero viri adherentes ei crediderunt, antequam, Dionysii ac Damaris familia designetur, significandum determinari. Verum, ut ad hoc postremum, e quo potissimum Damarim Dionysii uxorem faciunt, aliter adhuc, quam jam fecerim, respondeam, simulque Lucam, si Dionysii Damarisque familiam præfatis verbis designare voluisset, haud ita verosimiliter, uti in textu supra relato loquitur, locuturum fuisse, ostendam, plerumque Græci, dum pronomen, cui præpositionem σύν præfigunt, familiam consortiumve eorum, de quibus proxime ante fuerunt locuti, significare volunt, præpositioni σύν pronomen relativum præponunt; adeo ut, si Lucas Dionysii Damarisque familiam designare voluisset, non tantum hisce verbis, καὶ ἑστέον σύν αὐτοῖς, sed sequentibus, καὶ ἑστέον, οἱ σύν αὐτοῖς usurvus fuisse videatur, maxime cum vox ἑστέον, non proprie, ut vult Halloixius, idem, quod Latini ceteri, sed, quemadmodum universa, quæ mihi quidem videre licuit, linguæ Græcæ Lexica fidem faciunt, idem omnino, quod Latine alii, significet; vox autem ἑστέον seu alii, si tantum duas hasce voces, σύν αὐτοῖς, Latine cum eis, non autem sequentes tres, οἱ σύν αὐτοῖς, Latine qui cum eis erant, sibi habeat subiectas, non necessario familiam consortiumve, sed conversionis dumtaxat societatem, in allegato, quem scrutamur, textu sacro significare videatur.

determinata sit, Damarim Dionysii uxorem non fuisse, verosimiliter 294 Haud mihi itaque, quemadmodum Halloixio fuit, satis est evidens, Lucam, cum primo nonnullos, qui Paulo adhæserunt, generatim aperuit, speciatim deinde designare Dionysii Areopagitæ domum, hoc est, ipsum et uxorem et domesticos. Halloixius quidem, quo a Luca et Dionysii domum seu familiam designari, et Damarim pro ejusdem uxore haberi probet, sequentem adhuc in modum arguit: Si S. Lucas voluisset significare quampiam aliam feminam, et non uxorem Dionysii, addidisset, ut fieri solet, particulam τις, quædam, dixissetque: Καὶ γυνή τις, δόμουτι Δάμαρις, "Et mulier quædam, nomi-

"ne Damaris. Sed neque in Græco est τις, neque in Latino quædam. Verum, quando indefinite, uti in Lucæ textu fieri videtur, de persona quapiam, seu viro seu femina, sermo instituitur, non raro id, imo sæpissime, contra ac Halloixius vult, absque addita particula quædam aliæque etiam æquivalenti fieri, nemo non novit, reique non satis gnarum scriptores passim obvi facile hanc docebunt. Jam vero, cum id ita habeat atque e jam dictis, an Lucas hisce verbis Et alii cum eis Sancti nostri ac Damaris familiam designare voluerit, dubium admodum appareat, vox γυνή, mulier, qua Damarim afficit, non magis ex iisdem verbis, quam aliunde, ad uxorem significandam determinata certo est. Imo contra a Scriptore sacro vox eadem, quod huic ille, quidquid in contrarium arguant, pronomen αὐτῆς ejus, secus atque, Dionysii uxorem fuisse Damarim, significare volens, verosimiliter e communiter recepto loquendi modo fecisset, haud adjunct, unice ad significandam in genere mulierem seu feminam usurpata videtur. Atque hinc jam fit, ut, rationum momentis utrimque sedulo libratis, Dionysium cum Damarim matrimonio non fuisse conjunctum, verosimilius appareat. At vero, etsi ita cum plerisque eruditis autem, absit tamen, ut hanc meam et illorum opinionem certam atque indubitatam pronuntiem.

295 Præterquam enim quod rationes, quæ pro ea faciunt, haud omnino, uti e jam disputatis perspicere pronum est, convincentes sint, opinio contraria, in rationibus haud prorsus ineptis, ut jam supra monui, fundata, tres insuper sanctos patres. Chrysostomum nimirum, Ambrosium et Maximum, Operum Dionysii Scholiasten supra adhuc laudatum, sibi suffragantes habet. Singulorum, quæ huc spectant, verba transcribo. Ambrosii in sua ad Vercellenses epistola, supra adhuc citata, hæc sunt: Ex hoc tamen numero (philosophorum scilicet) non immunis gratiæ abiit Apostolus. Si quidem etiam Dionysius Areopagites cum Damarim uxore sua aliisque multis credidit. Itaque illi doctissimorum atque eloquentium cœtus simplici disputatione victos se esse, credentium exemplo manifestarunt: Chrysostomi sequentia, quæ supra jam datis Halloixii verbis includuntur, isthæc: Areopagita vero ille urbis istius (Atheniensis) superstitiosissimæ civis, nonne ad solam orationem (Pauli nimirum) una cum uxore illum secutus est? ac S. Maximi denique apud Corderium in suo, quem contextus a se in S. Dionysii Opera Scholiis præmisit, Prologo ista: Ego sane non arbitror absque causa præ omnibus, qui tunc D. Pauli opera crediderunt, solum optimum Dionysium a deifero scriptore (S. Luca nempe) nominatum esse, apposita etiam ipsius dignitate (ait enim, Areopagita) quin potius conjicio, cum propter sapientiæ excellentiam, tum propter eximiam inter Athenienses inculpatæ vitæ rationem, ejus cum familia mentionem factam esse.

296 Hisce quidem laudatorum Patrum postremis Damarim nuspiam Dionysii uxorem diserte appellat; verum cum in Actibus Apostolorum, non modo Dionysii Areopagitæ, sed et domus ejus seu familiæ mentionem factam esse, aperte edicat, nec, quibus Dionysii ejusque familiæ mentio instituitur, verba alia, quam sequentia isthæc, supra adhuc recitata, Quidam vero viri, adherentes ei, crediderunt; in quibus et Dionysius Areopagita et mulier nomine Damaris

opinione inter contrarias

F

haud certo falso, apparet

AUCTORE
C. B.

ris et alii cum eis, in Actis Apostolorum occurrant, sane hisce, In quibus et Dionysius Areopagita et mulier, nomine Damaris, et alii cum eis, institui Dionysii ejusque familiae mentionem, ac proin ibidem per Damarim Sancti uxorem, perque alios, qui una cum hac et Dionysio ad fidem conversi narrantur, Sancti nostri ac Damaris famulitium seu personas, quæ ad horum familiam spectarint, a Luca designari, Maximus indubie existimavit. Jam vero, cum id ita sit aliique etiam duo proxime laudati sancti Patres, Dionysium cum Damari connubio fuisse conjunctum, certissime sibi, uti e jam dictis liquet, habuerint persuasum, nec rationem omnem, ob quam ita autumarint, eis defuisse, supra jam disputata ostendant, opinio, quæ Damarim pro Dionysii uxore habet, certo falsa non est, nec talem eam pronuntiare ausim, etsi interim contraria verosimilior ob supra dicta appareat.

Quæ porro
e duabus,
quæ hic par-
tim

297 Alia modo, quæ Lucæ de Dionysio verba discutienda offerunt, seu qui, qua ætate et quando ad fidem Sanctus fuerit conversus, discutiamus. B Tomo secundo Operum, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, atque a Corderio (hujus editione, quod hic lectorum monitum velim, in Commentarii hujus decursu semper utor) Antverpiæ anno 1634 edita, pag. 88 et seqq. recitatur epistola, ad S. Polycarpum, ut titulus præfert, conscripta, in qua Dionysius, aut certe, qui Dionysii nomen sibi imposuit, scriptor hunc in modum S. Polycarpum, ut Apollophanem philosophum, Dionysii olim sodalem, ad fidem adducere conetur, nonnullis adhuc aliis præmissis verbis, alloquitur: Dic illi (Apollophani nimirum) Quid sentis de illa solis defectione, quæ accidit in cruce salutari? Tunc enim ambo juxta Heliopolim præsentibus simul et adstantibus mirabili ratione soli lunam coincidere cernebamus (neque tamen tempus conjunctionis erat) ipsamque rursum sub horam nonam Vespertinam diametro soli opposito supernaturaliter restitui. Quin etiam in memoriam illi revoca quiddam aliud. Scit enim, quomodo viderimus illum Lunæ occursum ab Oriente cœpisse, et usque ad Solis extremitatem pervenisse, ac tum demum resiliisse, et rursum, non ex eadem parte occursum illum et recessum extitisse, sed ex adverso diametri. Ista sunt, quæ tunc supra naturam omnino contigerunt, et a solo rerum omnium conditore Christo fieri possunt, qui facit magna ac stupenda, quorum non est numerus. Hæc, si fas est, ei dicito, tuque, Apollophanes, refelle, si potes, idque adversum me, qui tunc præsens una tecum adfui, et simul aspexi et observavi omnia cum admiratione. Denique tunc, nescio, quo spiritu afflatus, in divinationem quoque Apollophanes prorupit, etad me conversus, Istæ, inquiebat, o præclare Dionysi, divinarum sunt vicissitudines rerum.

recitantur,
Dionysii no-
mine cir-
cumferri so-
litis

298 Adhæc altera adhuc tom. 2 Operum S. Dionysii pag. 273 et seq. apud eundem Corderium extat epistola, a pluribus aliis etiam vulgata, atque a Dionysio Areopagita, ut quidam volunt, ad Apollophanem, cum ad Christi fidem hic jam fuisset conversus, conscripta; in hac autem Dionysius ita ad Apollophanem, aliis adhuc nonnullis præmissis, scribit: Posteaquam... superna lux paternæ gloriæ super mentis tuæ tenebras splendoris sui radios sua voluntate demisit, simul intimo cordi meo infudit, ut plenum pietatis

negotium tibi memorarem; nempe quo modo nobis, Heliopoli degentibus (eram tum annos circiter viginti quinque natus, et tu mihi ferme cœvus) die quadam sexta et hora item fere sexta sol horribiliter, subeunte luna, obscuratus fuerit, non quod Deus, sed quod Dei opus in veræ ipsius lucis occubitu lucere non quiverit; tumque ex te percunctatus sim, quid tibi, Vir prudentissime, super hoc videretur; tu autem ejusmodi responsum dederis, quod, menti penitus infixum, nulla prorsus oblivione, nulla vel mortis imagine dilabi possit. Cum enim totus orbis tetra tenebrarum caligine uniformiter obductus fuisset, ac jam repurgari solis globus et renitescere cocepisset, tum, assumpta Philippi Aridæi regula, et, contemplatis cæli orbibus, deprehendimus, quod erat quoque alias notissimum, non potuisse id temporis defectionem solis evenire: Deinde observavimus, Lunam ab Oriente solem subivisse ejusque radiis obstruxisse, donec totum occuleret, quæ tamen alias ab Occidente solita esset occurrere; quin illam quoque notavimus, cum ad extrema solis pervenisset, ejusque universum orbem obtexisset, tum retro Orientem versus recurrisset, quamvis id esset tempus, quod nec lunæ præsentiam, nec solis concursum postulare. Ego igitur, o multiplicis eruditionis sacrarium, tanti mysterii nescius cum essem, sic te alloquebar: Quid sibi vult hoc rei, o doctrinæ speculum Apollophanes? Insolita ista portenta æquorumnam tibi mysteriorum videntur indicia? Tu autem ore divino magis, quam humanæ vocis sermone, Hæc sunt, o bone Dionysi, inquiebas, divinarum rerum mutationes. Denique cum diem annumque annotassem, et tempus illud cum eo, quod Paulus mihi quondam ab ore suo pendenti annuntiaverat, signis conclamantibus concordare sensissem, tum et veritati manus dedi, et me falsitatis nexibus expedii.

299 Quod si itaque epistolæ ambæ jam laudatæ S. Dionysio Areopagitæ, veluti germano earum auctori, adscribendæ sint, e modo recitatis earumdem verbis quatuor hic potissimum fas erit colligere. Ac illorum quidem, quod ad præsens institutum haud prope spectat, quodque, si verum foret, Philosophiæ scientia Dionysium, ut supra statui, fuisse imbutum, argumento esset minime dubio, primum erit, Dionysium politioribus litteris in patria, seu ut probabilius equidem e supra dictis apparet, Athenis, egregie excullum, in Ægyptum, quo ibidem abstrusiores scientias ac imprimis mathesim disceret, sese pro mone tunc adhuc satis usitato contulisse; alterum, prodigiosam, quæ, Domino nostro Jesu Christo in cruce pendente, evenit, solis eclipsim Heliopoli in Ægypto Dionysium spectasse; tertium, annorum viginti quinque Sanctum tunc exstistisse, ac proin duobus circiter annis supra quadraginta natum fuisse, cum Athenis a Paulo Apostolo, quod verosimillime, utpote hoc illuc dumtaxat (adi Operis nostri tom. 5 Junii pag. 402, num. 18) anno circiter xlix appulso, sedecim propemodum a Christi Passione, anno circiter xxxii aut seq. illigari ut plurimum solita, annorum spatium evenerit, ad fidem fuit conversus; ac quartum denique, visa illa a Dionysio eclipsi partim factum esse, ut hic, Paulo Athenis Evangelium annuntiante, ad fidem converteretur. Verum epistolam, quæ a Dionysio Areopagita ad S. Polycarpum scripta sit, genuinum Dionysii fetum non esse, ex iis, quæ infra,

epistolæ eru-
untur, omni-
no sunt in-
certa,

A *infra*, cum de Operibus, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solitis, tractabo, in medium adducam, longe est probabilius; ut ex ea nulum e dictis quatuor capitibus, ac nominatim, nec quod circa spectatam a Dionysio, quæ, Domino nostro Jesu Christo in cruce pendente, evenit ac Sancti conversioni profuerit, eclipsim versatur, certum atque indubitatum possit effici. Quod autem ad alteram, quam Dionysius ad Apolophanem scripserit, epistolam jam spectat, hæc a non paucis ipsorummet etiam, qui quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Opera vere Sanctum hunc habere auctorem, contendunt, velut spuria ac supposititia rejiciuntur; ut minus adhuc, quam altera ad Polycarpum scripta, fidem certam atque indubitatum iis, quæ de Dionysio colligenda suppediat, conciliare sit nata.

nec ex Hilduinu certiora evadunt.

300 At vero, inquires, in scripta a se S. Dionysii Vita Hilduinus num. 5 sic scribit: Hic namque (Dionysius videlicet) annos ætatis quinque et viginti agens, et cunctis pene artibus copiose imbutus, crementi studio excoctus una cum Apolophanio, conphilosopho suo, Astrologiæ disciplinæ voto Ægypti Heliopolim transmigravit; ubi simul cum eo degens, quando Deus homo, Dominus noster Jesus Christus, pro mundi salute invidia Judæorum cruci pendit affixus, et sol sui Domini mortem pavescens, lucis suæ radios in tæne mutavit noctis horrorem, atque orbis climata tenebrarum obtexit caligine, earundem tenebrarum signo antea invisio et inaudito attonitus, ut omnium litterarum disciplinis edoctus, dixit: Hæc nox quam nostris oculis novam descendisse miramur, totius mundi veram lucem adventuram signavit, atque Deum humano generi effulsurum, serena dignatione dictavit; hisce autem verbis eadem fere, quæ et laudatis Dionysii ad Polycarpum et ad Apolophanem epistolis de Sancto nostro intelligi, mox dicit, Hilduinus nos docet. Fateor, sic habet; verum is scriptor, qui quæ de rebus adeo antiquis scribit, sola sua auctoritate certa atque indubitata efficere non potest, illa vel ex ipsis dictis binis litteris, vel certe (Commentarium hunc num. 41 videsis) e supposititia nulliusque e supra dictis fidei Aristarchi ad Onesiphorum primicerium epistola deprompserit. Quidquid itaque seu de annorum viginti quinque ætate, qua cum Apolophane Ægyptum Dionysius adierit, seu de visa abs hoc, quæ in Domini nostri Passione evenit, prodigiosa eclipsi Hilduinus etiam scribat, neutiquam facit, ut omnia ea, ac nominatim quæ de modo, tempore, ætatisque anno, quo Dionysius fuerit conversus, e duobus supra laudatis, quæ Dionysii nomine circumferuntur, epistolis intelliguntur, certiora evadant.

anno inferum, quo Sanctus fuerit conversus, aut prope definit.

301 Nec est etiam, cur hunc in finem adducatur, Syncellus, qui pro visa a Dionysio, dum Christus pateretur, eclipsi traditionem, a parentibus ad filios derivatam, in adornata a se S. Dionysii encomio laudat; cum enim Syncellus seculo denum nono, ac proin ex infra dicendis diu post detecta, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Opera floruerit, traditionem illam ex hisce primum ortam non esse, pro certo quis asserat? At vero, inquires, cum res ita habeat, qua ergo ratione, qua Dionysii ætate, et quo anno Sanctum hunc ad Christi fidem a Paulo dicemus conversum? Cum Actus Apostolorum loco supra sæpiissime jam cit. unius dum-

taxat, qua Dionysius ad finem amplectendam moveri poterit, orationis, a Paulo in Areopago habitæ, meminerit, hac certe, cooperante Dei gratia, factum esse, ut Dionysius ad fidem sese converterit, indubitatum apparet: anne autem alia quæpiam eo adhuc quidquam contulerint, omnino est incertum. Hilduinus quidem disputationis, a Paulo cum Dionysio institutæ, miraculi ab Apostolo patrati, aliorumque insuper plurium, quæ Dionysii conversionem præcesserint, in contexta a se S. Dionysii Vita num. 6 et duobus seqq. mentionem facit; verum hæc omnia, præterquam quod cum iis, quæ de Sancti conversione in Actibus Apostolorum leguntur, haud satis convenient, e spuria pariter ac supposititia Aristarchi ad Onesiphorum epistola (adi iterum num. 41 hunc Commentarium) sunt accepta; ut nullam prorsus fidem mereantur. Quod autem ad annum, quo Dionysius ad fidem fuerit conversus, jam spectat, Paulus Apostolus, ut jam, Operis nostri tom. 5 Junii citans, admonet, anno Christi quadagesimo nono circiter Athenas primum venit; quod cum ita sit, Sanctusque a Paulo, Athenas primum ap- pulso, ad fidem, ut Apostolorum Actus testantur, fuerit conversus, annum certe, quo id factum sit, sat prope determinatum habemus. Anno itaque Christi XLIX circiter Dionysius ad fidem fuerit conversus, cumque tunc senator Areopagiticus ac proin vir gravis indubie existeret, ætatis ejus anno trigesimo aut etiam quadagesimo circiter id accidisse, verosimillimum apparet.

AUCTORE
C. B.

§ XVI. An Hierotheum magistrum habuerit, et an hic umquam Atheniensem cathedram episcopus occupavit aut etiam in rerum natura certo existerit.

In Operibus S. Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solitis, loci non pauci occurrunt, quibus hic Sanctus noster aut is certe, qui sub ejus nomine latet, præceptorem sibi fuisse Hierotheum, luculentissime prodit. Ac primo quidem Libro de Divinis Nominibus cap. 2 sequentibus hisce id verbis facit: Verum hæc a nobis etiam alibi satis explicata et ab inclyto præceptore nostro (Hierotheo scilicet, uti illum paulo post expresse nominat) supra naturæ modum valde celebrata sunt in Theologicis ipsis Elementis; Deinde id ipsum clarius adhuc libri ejusdem cap. 3 præstat, ita scribens: Atque hic fortasse non immerito reddenda ratio sit, cur, cum eximius præceptor noster Hierotheus theologica principia accurate collegerit, nos, quasi illa non sufficerent, et alios et hunc præsentem Tractatum theologicum conscripserimus. Adhæc ejusdem iterum libri cap. 4 sub finem ita primum scribit, Hæc etiam inclytus noster in sacris initiator, divino spiritu afflatus, in amatoris suis Hymnis exposuit, quos non abs re fuerit commemorare, et quasi sacrum quoddam caput huic nostro sermoni de amore attexere; ac deinde sui verbis hisce laudati præceptoris verba subjungit, diserte atque expresse Hierotheum eum appellans; ut enimvero, Hierotheum sibi fuisse præceptorem, S. Dionysius Areopagita, vel

Dionysianis Operibus, quæ Hierotheum Dionysii præceptorem faciunt.

AUCTORE
C. B.

is certe, qui sub Areopagitæ nomine solita circumferri Opera effinxit, perspicue admodum nos doceat. Verum, etsi id ita habeat, fueritne tamen reipsa Dionysii Areopagitæ præceptor, dubitandum existimo, si sola Operum illorum, utpote quæ Dionysio Areopagitæ probabilius ex infra dicendis sint supposita, spectetur auctoritas. Ut certi itaque quid statui hic queat, anne nihil insuper aliunde occurrat, quod, Dionysio Areopagitæ Hierotheum fuisse præceptorem, evincat, dispiciendum.

sacri aliqui
Græcorum
fasti adti-
pulantur:

303 Ad iv Octobris diem, quo Hierotheus pluribus Fastis sacris exstat insertus, in Magnis Græcorum Menæis sequenti isthoc, quod Latine dumtaxat, versione ex Halloizio in Illustrium ecclesiæ Orientalis, qui primo æræ Christianæ seculo floruerunt, Scriptorum Vitis accepta, huc transcribo, ornatur elogio: Erat hic in Areopago unus et novem senatoribus. Qui primum a Paulo Apostolo fidei doctrina imbutus, deinde Athenarum episcopus ordinatus est. Ipse autem magnam Dionysium eadem fidei in Christum doctrina instruxit. Idem quoque ad sanctissimam B Deiparæ sepulturam in sanctissimo Apostolorum cætu præceptor fuit, totus excedens, totus se deserens, et ab omnibus, a quibus audiebatur, et videbatur, Deo correptus et divinus dilaudator habitus. Vita tandem bene exacta, cum sua præclara vivendi ratione et insignibus virtutibus Deum lætificasset, migravit ad Dominum. Fidei itaque doctrina S. Dionysium Areopagitam imbuerit, huiusque adeo præceptor existit Hierotheus, si modo veritati consonet huc jam transcriptum e Menæis illius elogium; huic autem duo Græcorum Menologia, Sirlætianum scilicet et Basilianum, adstipulantur in elogiis, quibus Hierotheum ad iv Octobris diem pariter condecorant. Verum cum illi omnes Græcorum Fasti sacri Operibus, Dionysio Areopagitæ multorum calculo adscriptis, multo recentiores sint, vix ac ne vix quidem est dubitandum, quin, quod de Dionysio Areopagitæ, in fidei doctrina per Hierotheum instructo, memorant, e dictis primum Operibus promanarit.

verum nec
hi, ut pro-
batur,

304 Accedit, quæ ab Hierotheo in sanctissimæ Virginis Mariæ exequiis facta memorat idem jam datum Menæorum elogium, etiam quantum ad ipsa fere, quibus exponuntur, verba e libro de Divinis Nominibus cap. 3 esse accepta. Locum, ibidem illis respondentem, ut res vel e sola amborum collatione pateat, huc transcribo. Sic itaque lib. et cap. cit. Dionysius Areopagita seu certe is, qui hoc sibi nomen imposuit, de Hierotheo loquitur: Ipse (Hierotheus scilicet) post theologos, ut nosti, ceteris omnibus sacris laudatoribus antecellebat, totus excedens, totus se deserens, rerumque, quas laudabat, consortium patiens; denique ab omnibus, a quibus audiebatur ac videbatur, tam a notis quam ignotis, divino numine afflatus divinusque plane laudator censebatur. En sane verba a verbis, quæ ad mox dictum argumentum in dato e Menæis elogio spectant haud multum dissona; ut vel hinc, quin ex iis elogi auctor, quæ jam dixi, depromperit, ambigendum haud appareat. Hinc porro fit, ut, reliqua quoque, quæ in recitato e Menæis elogio de Hierotheo traduntur, simulque in Operibus, Dionysio adscriptis, aut expresse signata aut saltem indicata reperiuntur, fuisse ex hisce ab ejusdem elogi auctore pariter accepta, verosimilimum, imo etiam vix non indubitatum, appareat.

305 Jam vero, cum res ita habeat, sit, fidem hac in re ullam mereantur, que, an Opera, Dionysio Areopagitæ solita adscribi, vere ad hunc spectent, dubium haecenus atque incertum, fidei pariter dubiæ, quæ facta in hisce narrantur, existere necesse est; ut adeo ea, quæ de Dionysio Areopagitæ in fidei doctrina per Hierotheum instructo, huiusque in sanctissimæ Virginis Mariæ funere gestis in dato e Menæis elogio referuntur, fidem indubitatum, quod ex Operibus, Dionysio Areopagitæ probabilius suppositis, indubie, uti e dictis apparet, accepta dumtaxat sint, minime mereantur. Nec res secus foret, etsi etiam ex attributis Dionysio Scriptis a Menæorum auctore haud essent deprompta. Præterquam enim quod hic quam plurima, a veritate longissime devia, in litteras, ut quotidiana nos docet experientia, mittat, a Dionysii Areopagitæ ætate tot seculis vixit remotus, ut, quæ de hoc Sancto nostro absque scriptoris monumentive antiquioris testimonio scribit, vel prorsus contemnenda, vel certe exiguo dumtaxat in pretio sint habenda. Atque ita modo magna etiam ex parte fit, ut vel hinc, an Hierotheus, quemadmodum in Menæis et Menologio Basiliano traditur, Atheniensium episcopus umquam existerit, in dubium pariter revocari haud immerito queat.

306 Et vero Hierotheum Atheniensem ecclesiæ numquam præfuisse episcopum, sat certum aliunde apparet. Quid enim? Cum non tantum Athenarum episcopus, sed et Dionysii Areopagitæ in fidei doctrina præceptor existisse in dato e Menæis elogio narretur, verosimilime, imo vix non indubie, Hierotheum existisse primum ecclesiæ Atheniensis episcopum significare elogi juxta ac menologii Basiliani auctores voluere, imo cum Dionysius Atheniensem sedem ante annum circiter 120 obitu suo vacuam non fecerit, Hierotheum sane, nisi ei, quæ fidem exsuperet, ætatem tribuere volueris, in Atheniensi sede, si hanc umquam occupavit, primum omnium sedisse, necesse est. Verum Athenis neminem Dionysio Areopagitæ priorum præfuisse episcopum, ex Eusebio Pamphili constat. Hic enim duobus Historiæ Ecclesiasticæ locis, quibus solis Dionysii Areopagitæ meminit, existisse hunc primum ecclesiæ Atheniensis episcopum, manifestissime prodit, priori quidem seu lib. 3, cap. 4 his verbis: Adde his (episcopis nempe) Areopagitam illum, Dionysium nomine, quem post Pauli concionem in Areopago apud Athenienses habitam, ad fidem conversum fuisse, Lucas in Actis Apostolorum scribit, quemque primum ecclesiæ Atheniensis episcopum designatum, alius quidam Dionysius, ecclesiæ Corinthiorum pastor, narrat; posteriori vero, seu lib. 4, cap. 22 hunc scribens in modum: Declarat præterea (S. Dionysius scilicet, Corinthiorum episcopus) Dionysium Areopagitam, a Paulo Apostolo ad fidem conversum (sic enim Acta Apostolorum referunt) primum Atheniensis ecclesiæ episcopatum administrasse.

307 Hæc Eusebius Pamphili; quibus sane, cum Dionysium Areopagitam ecclesiæ Atheniensi primum præfuisse antistitem, aperte testetur, nulla ratione, ut ecclesiæ Atheniensem episcopi munere moderatum esse omnium primum, credamus, Hierotheum, permittit. Porro cum nullus etiam scriptor, qui ante seculum vi, detectaque, quæ Dionysio vulgo adscribuntur, Opera floruerit, præceptoris Dionysii, nomine Hierothei, mentionem uspiam faciat, imo ejus nec in Martyrologio

fidem hac in re ullam mereantur,

nec Hierotheus umquam existit Atheniensis episcopus

F

Imo an is umquam in rerum natura fuerit, dubitari potest, nec ex iis,

A logio Romano parvo seu veteri, nec in aliis ullis antiquioribus Fastis sacris exstet memoria, dubitari posse videtur, non tantum an Hierotheus Atheniensis ecclesiae praefuerit episcopus, verum etiam an in rerum natura umquam exstiterit. Etenim, si in rerum natura umquam exstisset, tantaque, quanta jactatur, sanctitate, doctrina et nominis celebritate fuisset, quis facile, ut et in omnibus Fastis sacris antiquis, et ab omnibus pariter scriptoribus antiquis silentio praeteriretur, futurum fuisse in animum adducat? Nemo sane, quantum opinor, nisi quis forsitan credulitatis nimiae notam haud refugerit, At vero, ne simul et ex episcoporum Atheniensium Catalogo et e rerum, quae aliquando fuerint, classe eliminetur Hierotheus, impedire videntur nonnulla, quae in hujus Vita, a se contexta illustriumque ecclesiae Orientalis, qui primo Christi saeculo floruerunt, Scriptorum Vitae inserta, Halloixius scribit. Ac primo quidem ait, Dionysio Areopagite primi Athenarum episcopi gloriam, tacito a nonnullis S. Hierothei nomine, obvenisse, quod, hoc in alias terras digresso, Dionysius longe diutius Athenis ad ecclesiam ibidem fundandam permanserit: verum cum non tantum apud nonnullos, sed apud omnes prorsus saeculo octavo antiquiores exploratae fidei scriptores altissimum sit de Atheniensis Hierothei episcopatu silentium, nequam id, quod, ut dicit, ait Halloixius, Hierotheum vel episcopum Atheniensem aliquando fuisse, vel etiam in rerum natura exstitisse, evincit.

que de illo

308 An alia, quae adhuc affert, melius id praesent, dispiciamus. In dicta Vita cap. 4 de Hierotheo ita memorat: Libris illis, quali tum decebat, stilo exaratis, atque Dionysio Areopagita, discipulo suo unice dilecto, commendatis, in alias abiit regiones, transcursumque Italia atque Gallia, penetravit in Hispaniam. Ibi enim fuisse ac semen Evangelii longe lateque sparsisse, satis constat; sed in Aeneas potissimum (ii sunt Hispaniae Tarraconensis populi) consedit, sedemque episcopatus Segoviam urbem inter ipsos sitam elegit. Unde et primus Segoviensis episcopus in antistitem serie, non e mentita laude, conscriptus reperitur. Hunc igitur C populam a plurium deorum superstitione ad unius veri Dei cultum ac religionem, et a feris barbarisque moribus ad humanam aequitatem et ad vitae Christianae mansuetudinem modestiamque traduxit. De caeteris rebus, ab eo praefata gestis, deque prophetiae dono, quo ipsum divinitus muneratum esse, ejus auditor S. Dionysius non obscure indicat, ac de aliis item a Deo concessis ei muneribus nihil speciatim memoriae proditum est, sed ipsum vitae suae in sanctis laboribus ac studiis gnaviter traducta finem beatissimum, aureae instar coronidis, imposuisse, nimis exploratum habetur. Quippe cuius nomen inter eos sanctos relatum est, qui sacris ab Ecclesia honoribus seu solenni memoria tam in Graecis; quam in Latinis Martyrologiis celebrantur. In Romano quidem ad diem quartam Octobris perpaucis hoc modo: "Athenis S. Hierothei, discipuli beati Pauli Apostoli." Sed in Menologio plenius: "Natalis sancti patris nostri Hierothei, qui fuit unus e numero Areopagitarum, qui, ab Apostolo Paulo instructus, magnum illum Dionysium Areopagitam Christi fide instruxit. Cum autem bene et religiose vixisset, migravit ad Dominum."

309 Sic ibi. De loco autem vel tempore vel modo emigrationis nihil satis compertum est. Nam licet sacratissimum ejus caput nunc possideat Hispania, et illo tamquam preciosissimo pignore merito gloriatur, tamen antiquitus e Graecia sumptum esse, ipsa inscriptio Graeca, eidem capiti affixa, planum facit. Sic enim Graecis characteribus reperta est: ΚΕΦΑΛΗ ΗΙΕΡΟΘΕΟΥ. non autem Latinis: CAPUT HIEROTHEI: neque item ejus gentis sermone, apud quam tantus thesaurus latuit, vernaculo. Quare nihil propius esse vero, arbitrandum est, quam hasce tanti viri nobiles reliquias e Graecia in Hispaniam (quacumque demum ratione id acciderit) esse asportatas. Jam autem religiosi Cistercienses cenobii Sandovalis in ditone Legionensi eas obtinent, et certius recognitas permagno in honore habent. Ita hactenus Hierothei Vita, ab Halloixio contexta; sic autem in hujus, in qua etiam, Hierotheum exstitisse Areopagitam et a Paulo Apostolo, Athenas nondum appulso, ad fidem fuisse conversum, absque scriptoris sat vetusti testimonio adstruit, postrema fere verba, de Hierothei reliquiis in Hispaniam translatis tractantia, idem Halloixius observat: Asservatur..., tam divinum pignus a Cisterciensibus religiosi monasterii Sandovalis, in diocesi Legionensi, ubi illud vidit et detexit doctissimus simul et religiosissimus Franciscus Bivarius. Ostenderunt ei quidem monachi caput, sed ipse illis ostendit occultum, et quod illos latebat, capitis indicium. Nec enim ullum scriptum exhibere poterant, quo, illud esse S. Hierothei, comprobarent; ipse vero involutum linteolo caput cum detexisset, inscriptionem Graecam pro certissimo testimonio reperit.

AUCTORE
C. B.
sacrisque ejus
reliquiis,

310 Hactenus Halloixius: audi modo, qui de sacris illis reliquiis, quas in Sandovalensi monasterio a Bivario fuisse detectas, jam recitatis verbis memorat, ipsemet hic scriptor in suis ad fictitium Flavii Lucii Dextri Chronicon Annotationibus ad annum Christi 71 loquatur. Postquam, inquit, ejusmodi Commentariis Romae finem imposui, in Hispaniam reversus, cum casu apud monachos Cistercienses monasterii Sandovalis, diocesis Legionensis, agerem et reliquiarum sacra scriptura sedulo evolverem, percepi, caput inibi divini Hierothei asservari. Ita siquidem traditum a majoribus suis senes monachi asseverabant. Et caput quidem sacrum inter reliquias extabat; sed scriptura ejus rei desiderabatur. Venit nihilominus mihi in mentem, cranium a linteolo, quo a multis retro annis strictissime involutum et filis assutum servabatur, exuere; si forsitan testimonium aliquod ejus rei interius reperire liceret; et ecce, Deo auspice, membranula vetustissima longitudinis dimidii digiti cum parte cranii, abbate et monachis omnibus praesentibus, reperta est cum ejusmodi Graecis characteribus: ΚΕΦΑΛΗ ΗΙΕΡΟΘΕΟΥ, quod sonat, CAPUT HIEROTHEI. Incredibilis subito letitia mentes omnium subiit, et super tanto dono, abbate ita disponente, pro gratiarum actione processio solemniter celebrata est, et Missa de eodem divino doctore et antistite decantata ipsa inventionis die, quae fuit quinta Aprilis anni Domini MDCXXV, festo S. Isidori dedicata.

in monasterio
Sandovalensi
asservatis
memorantur,

311 Ita laudatus scriptor Bivarius; modo tam quae hic, quam quae Halloixius verbis supra datis de Hierotheo tradit, quaeque, si vera forent, nequam hunc pro Sancto fictitio esse habendum, probarent, discutiamus. Ab itinere,

contrarium
seu oppositum
quod hic vel
nullam pro-
sus

quo

AUCTORI
C. B.

quo Hierotheus, relicta Græcia variisque regionibus peragrat, in Hispaniam tandem penetravit, duco initium. Halloicius, quo id probatum det, in suis ad Vitæ Hierothei cap. 4 Annotatibus Flavii Lucii Dextri ad annum 71 Chronicon citat. Verum præterquam quod Chronicon illud Græcos, qui nec in Fastis suis sacris, nec alibi usquam itineris, ab Hierotheo in Hispaniam suscepti, mentionem faciunt, nequiquam sibi suffragantes habeat, pro fictitio prorsus ac nullius fidei monumento ab eruditissimis modo habetur: quod cum ita sit, ab Halloicio relatum de quo hic, Hierothei in Hispaniam iter nullam omnino, utpote in monumento, undeque spurio, dumtaxat fundatum, fidem meretur, nec plura, quo iter istud nunquam habuisse locum, evincam, afferri est necesse. Hinc porro consecrarium etiam nunc sit, ut, primum Segoviensis in Hispania ecclesiæ episcopum, quod sola pariter spurii ejusdem Chronici fide Halloicius supra huc transcriptis verbis adstruit, existisse Hierotheum, credendum etiam non sit. Et vero reipsa etiam Hierotheum ecclesiæ Segoviensi primum non præfuisse episcopum, certum omnino atque indubitatum vel ex eo sit, quod sedem istam S. Fructuosus, antiquus ac certus Segoviensium patronus, primus occupavit, quemadmodum marchio Agropolitanus, post etiam marchio de Mondexar et comes de Tendilla, eruditissimo, quem sub Discursus Historici titulo vulgavit, Commentario primum, Opereque deinde altero, quod Dissertationes Ecclesiasticas pro honore antiquorum tutelarium contra fictiones modernas inscripsit, luculentissime ostendit.

fidem meretur, vel rei, quam probare debent.

312 Quidcumque itaque de Hierothei seu itinere Hispanico, seu episcopatu Segoviensi ab Halloicio aliisque narretur, id certe nisi melioribus, quam quæ hactenus adducta fuere, monumentis firmetur, minime efficiet, ut Hierotheum in rerum natura aliquando certo existisse, nedum in Hispaniam, variis peragrat regionibus, penetrasse, ibidemque Segoviensi ecclesiæ primum præfuisse antistitem, in animum utcumque inducam. Modo anne alia, quæ de ejusdem Hierothei reliquiis memorantur, efficere saltem, ut in rerum natura certo hic existisse credatur, nata haud sint, dispiciamus. Duo in proxime recitatis Bivarrii verbis, quæ pro memoratis ab eo et Halloicio sacris Hierothei reliquiis, seu pro harum sinceritate faciunt, continentur; alterum est, quod repertum, ait, in linteo, quo Hierothei reliquiæ obvolutæ fuerint, testimonium, membrulæ vetustissimæ characteribus ac vocabulis Græcis, Caput Hierothei significantibus, inscriptum; alterum traditio, quæ a majoribus ad seniores monasterii Sandovalensis monachos fuerit transmissa. Ut modo quid de duobus illis, quibus tantummodo, quæ Bivarius atque ex hoc Halloicius de Hierothei reliquiis, in monasterio Sandovalensi asseratis, tradunt, superstructum sunt, capitibus juxta ac ipsismet illis reliquiis censendum sit, edicam, a priori illorum duco initium.

evincendum, nullo omnino, ut ratio, nes.

313 Cum nulla prorsus, ipsomet fatente Bivario, scriptura, quæ, quod huic fuit ostensum, Hierothei caput seu cranium esse, comprobaret, penes Sandovalenses monachos exstiterit, hique adeo, unde, quando et a quibus reliquiæ istæ ad monasterium suum fuissent delatæ, indubie ignorarint, sit vel hinc, inscriptionem seu testimonium, duobus dumtaxat vocabulis Græcis, Hierothei caput significantibus, conceptum, pro admodum suspec-

to habeam. Ex ipsa quidem, qua inscriptio illa seu testimonium exprimitur, lingua Græca, penes Græcos homines Hierothei caput primum existisse, hisque deinde seu invitis seu consentientibus, e Græcia in Hispaniam id fuisse translatum, contendunt; verum an recte? Minime enim vero. Quid ni enim Hispani inscriptionem, Græcis characteribus expressam, jam existenti penes se, non aliunde advecto, capiti, quod vel Hierothei, hominis Græci, caput esse credebant, vel pro Hierothei capite haberi volebant, adjungere potuerint? Eosne forsitan linguæ Græcæ usque adeo fuisse ignaros, putas, ut ne quidem duobus vocabulis lingua Græca exprimentis efformandisque apti exstiterint? Verum demus etiam, caput, quod Hierothei caput a Sandovalensibus monachis creditur, in Hispaniam e Græcia fuisse allatum, nec hinc, ut id Hierothei, in Operibus, Dionysio Areopagitæ vulgo adscriptis, frequenter memorati, caput sit, consecrarium fuerit. Quid si enim post detecta, e quibus Hierothei notitia primum est hausta, Opera, Dionysio Areopagitæ adscripta, assertatum penes Sandovalenses caput impostor quidam Græcus e Græcia in Hispaniam attulerit, idque Hierothei caput esse, inscriptione, qua id ipsemet munierat, in testimonium adducta, falso asseruerit? Sane, cum nihil, quo id certo factum non esse, evincas, allegari posse videatur, nec paucæ olim uti inter eruditissimos convenit, fraudes in Sanctorum reliquiis, maxime iis, quæ e regione una ad aliam transferrebantur, fuerint admixtæ, quis, quæso, in Hierothei reliquiis, quas vere Hierothei esse, nullum apud Sandovalenses extans scriptum comprobatur nihil prorsus fraudis dolique intervenisse, pro certo asseveret?

314 Adhæc, cum in inscriptione seu testimonio, quod in reliquiarum involuero fuit repertum, Hierotheus Sancti titulo seu appellatione non afficiatur, nudumque dumtaxat Hierothei nomen vocabulo caput adjungatur, sintne Hierothei, qui in Operibus, Dionysio Areopagitæ adscriptis memoratur an alterius homonymi, dubitari potest. At vero, ut ad alterum, in quo, quod de Hierothei reliquiis, in monasterio Sandovalensi asseratis, memorant, fundatur, jam veniam, e majoribus suis seniores monasterii Sandovalensis monachi intellexerant, Hierothei esse reliquias, quas sese cum adjuncta, quam verbis supra huc transcriptis memorat, inscriptione in dicto Sandovalensi monasterio reperisse Bivarius ait. Ita omnino habet: verum majores, e quibus illud monasterii Sandovalensis monachi intellexerant, quisnam ille, cujus penes se exstare reliquias, dixerunt, Hierotheus esset, haud addiderunt; ut nec e traditione, quæ laudati allegarunt monachi, certiora reddantur, quæ de Hierothei, in Dionysii Operibus memorati, reliquiis, in Sandovalensi monasterio asseratis, traduntur. Nec est, quod adhuc reponas, non alium quam qui in Operibus, Dionysio Areopagitæ vulgo, adscriptis, memoratur, Hierotheum inveniri Sanctorum numero adscriptum; etsi enim id ita sit, consecrarium illico non est, ut Hierotheus, cujus reliquias in Sandovalensi monasterio Bivarius invenit, is ipse sit, qui in Dionysianis Operibus pro Dionysii præceptore obtruditur. Cum enim inscriptio, quam capiti adjunctam Bivarius reperit, nec Beati, nec Sancti titulum, Hierotheo præfixum, complecteretur, quid si caput illud nec Beati nec Sancti fuerit, sed Viri dumtaxat, nomine Hierothei, qui, quamvis

in medium hic adduct.

p

A vis Fastis sacris haud exstet inscriptus, diem tamen, sanctitatis fama post se relicta, extremum clausurit?

315 Enimvero rem ita habuisse, vel ex eo facile crediderim, quod in more sit positum, constansque usus obtineat, ut in inscriptionibus, quibus sacræ seu reliquiæ seu lipsanothecæ notantur, Sanctorum, quorum hæ sunt, nominibus vel Sancti vel certe Beati titulus præfigatur. Ut sit, memorata equidem a Bivario, qui præterea in Sanctis quibusdam, Hispaniæ adscribendis, Commentitioque Dextri Chronico propugnando aut nullam aut certe modicam dumtaxat fidem meretur, efficere ob ea, quæ jam recitatis illius verbis opposui, non possunt, ut Hierotheum vel in Hispaniam venisse, vel dubium in rerum natura unquam certo exstitisse, in animum utcumque inducam. Plures quidem, ut jam supra monui, sacri Græcorum Fasti ad quartam Octobris diem in Sanctorum numero Hierotheum recensent, verum cum sola, ut dubitari non potest, Dionysianorum, quæ Dionysium Areopagitam probabilius non habere auctorem, infra docebo, fide id faciant, nec hi, ut Hierotheum pro indubitato, qui aliquando exstiterit, Sancto habeam, efficere nati sunt, uti nec Martyrologium Romanum hodiernum; etsi enim et in hoc Hierotheus ad quartam Octobris diem memoratur; eruditissimi, qui illud reformaverunt, viri idcirco dumtaxat ad sciendum sibi duxerunt Hierotheum, quod eum et in Operibus, Dionysio Areopagitæ adscriptis, haud raro memoratum, et in Menologio Sirlletiano Sanctis invenirent adscriptum; verum hoc, utpote recentiori dumtaxat ævo contactum, Dionysioque vulgo adscripta Opera efficere, ut pro indubitato Sancto, qui aliquando in rerum natura exstiterit, Hierotheus habeatur, nulla omnino ratione posse, satis superque e jam dictis liquet.

316 Porro qui pro Sancto indubitato Hierotheum habendum, huncque Dionysii Areopagitæ præceptorem exstitisse, contendunt, in causæ suæ præsidium adhuc advocant Vitam Catharinæ a Jesu, Parisiensis in magno Ordinis S. Mariæ de monte Carmelo parthenone Sanctimonialis, a Magdalena a S. Josepho parthenonis ejusdem priorissa, mandante S. R. E. Cardinali Berullo, seculo præterito conscriptam, in qua verbis Gallicis, quæ Latina facio, sequentia isthæc de dicta Sanctimoniæ, nomine Catharina a Jesu, leguntur: In magnis hisce angustiis semper fere multum auxilii a pluribus ex illorum, quos diximus, numero Sanctis accipiebat; et adhuc a sancto Hierotheo, cujus frequenter, utpote sibi pluries apparentis, præsentia fruebatur. Deus illi impertierat hunc Sanctum, quo ab eo dirigeretur, et in Operibus quibusdam aliisque juvaretur rebus, quæ evenerunt in Vita ejus, tota a Deo et a Sanctis, quos hic illi, ut eam ad perfectionem, quam abs illa exigebat, exstimularent, concesserat, directæ; ex hisce itaque Vitæ laudatæ verbis, neutiquam Hierotheum, utpote qui in hac sæpius Sanctimoniæ laudatæ et apparuisse et in magnis angustiis adfuisse memoretur, pro Sancto fictitio, qui in rerum natura nunquam exstiterit, esse habendum, contendunt. Verum præterquam quod nihil omnino, ut, quæcumque in præfata Catharinæ Vita narrantur, pro veris admittamus, nos cogat, visiones, apparitiones, revelationesque, maxime quæ feminis, utut etiam piis, factæ perhibentur, raro admodum, nec ni-

Octobris Tomus IV.

si summa cum cautela, quod sæpissime, et illusio et imaginatio locum in iis habeat, solent admitti.

317 Adhæc, quod caput est, inter eruditos omnes convenit, visiones apparitionesque, personis particularibus factas, haud id habere virium, ut rem quampiam, quæ inter historicos, antiquorum, quibus firmetur, monumentorum defectu, controvertitur ac in dubium vocatur, certam atque indubitatam valeant efficere. Nec id itaque, quod de visionibus Hierotheique apparitionibus, præfata Catharinæ oblati, narratur, fuisse hunc unquam in rerum natura, certum efficit atque indubitatum. Ceterum erit fortassis adhuc, qui, quin Hierotheus in rerum natura exstiterit, dubitandum non esse, contendat, quod de eo quam plurima in Dionysianis Operibus commemorentur, horumque auctor, etsi etiam Dionysium Areopagitam falso se fincerit, haud tamen, ut ea omnia personæ, quæ in rerum natura nunquam exstiterit, affingeret, facturus fuisse videatur. Verum nec hoc, ut Hierotheus in rerum natura certo exstiterit credatur, efficere est natum. Quid ni enim factum esse possit, ut Operum Dionysianorum auctor, qui Dionysii Areopagitæ nomen sibi imposuit, ea omnia, quæ de Hierotheo scribit, fictitiæ personæ de industria affinxerit, ne, si ea personæ veræ, seu quæ aliquando in rerum natura exstiterit, adscripsisset, fraus seu impostura temporis lapsu forsitan delegeretur ex iis, quæ de vera illa persona a scriptoribus aliis, ei non visis, memoriæ fortassis prodita fuissent? Enimvero, re etiam ipsa ita id factum non esse, minime est certum, ac proin, an Hierotheus in rerum natura exstiterit, dubium manere, necesse est; anne autem id, quod adhuc, ut probetur contrarium, potissimum potest afferri, rem evincat, § sequens aperiet.

§ XVII. An sanctissimæ Dei Genitricis exsequiis, Hierotheo etiam hisce adstante, interfuerit, et quid de aliis nonnullis, quæ de Sancto narrantur, ac in solis fere ei adscriptis Operibus fundantur, sit censendum.

Nicephorus Callistus lib. 15 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 14 de S. Pulcheria, Constantinopolitana imperatrice, sic scribit: Marciano Romani imperii sceptrum tenente, magnopere una cum eo operam dedit, ut modis omnibus venerandum, immaculatum, Deiferumque illius (sanctissimæ Dei Genitricis nimirum) corpus inveniret, et in ecclesia ea reponeret. Itaque Juvenalem Hierosolymorum archiepiscopum, et Palestinos episcopos, qui concilii celebrandi causa Chalcedonem venerant, accitos interrogavit, an divinum Dei Genitricis templum et sacrosanctum corpus adhuc apud Palestinos in eo tumultu, quo primum repositum esset, reperiretur: velle se id, inde translatum, in templum hoc ejus inferre, ut imperantis urbis custodia esset et præsidium. Quum enim et urbs ipsa et templum

102 illi

ACTORE
C. B.

apparitionibus, objectis, neque, alium de adhuc petita.

E

F

E Nicephori,
quæ

AUCTOR
C. B.

illi dicatum esset, æquum esse dixit, ut sacrum etiam ejus corpus ab eis non abesset. Ad quæ verba Juvenalis respondit: In sacris divinitusque inspiratis Scripturis obitum sanctæ semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ minime referri: antiquissima autem et verissima omnino traditione receptum esse; instante illius obitu, Apostolos ex ipsis orbis terrarum finibus, ubi ad prædicationem obeundam dispersi erant, sublimes in aëre Hierosolyma venisse; visione auspiciore hymnos divinarum potestatum exauditos esse: et absque strepitu aliquo, mirifico plane modo, Verbum et Filium ejus advenisse, atque in manus suas divinam illius Spiritum suscepisse.

hic recitan-
tur,

319 Sacrosanctum autem corpus illius, angelica simul et Apostolica hymmodia elatum, in tumultu quodam, in regione Getzemani repositum esse, et in tertium usque diem eo loco carmina angelos perpetua in honorem et laudem Dei Genitricis cecinisse. Et cum eodem tertio die is, qui in obitu virginis Matris choro Apostolorum non affuerat, advenisset, et sacrum illum cœtum, ut tumultum recluderet, quo et ipse (Thomas hic fuisse, uti apud Nicephorum lib. 2. cap. 23, et infra ex Euthymiaca Hist. videre licet, asseritur) Verbi matri debitum supremumque persolveret honorem, precibus summopere sollicitasset, atque sigillo ablato sepulcrum apertum esset, sacrum illius corpus prorsus repositum non esse: sed sepulchrales illius facias tantum suo loco intactas atque inviolatas, perinde atque corpus ea paulo ante reliquisset, repertas, et quidem inenarrabili odoris suavitate redolentes. Ita hactenus Nicephorus; nonnulla autem, quibus, sacratissimum Virginis Mariæ corpus, cum anima iterum conjunctum immortalitateque donatum, in cœlos fuisse angelorum ministerio delatum, itaque etiam ipsis Apostolis, eum id intumulo, in quo conditum fuerat, non invenissent, visum esse, docet, proxime subiungit, ac dein mox de iis, qui sanctissimæ Dei Genitricis exsequiis interfuerint, facit sermonem. En, quibus id exsequitur, verba.

verbis, Dionysium una cum Hierotheo sanctissimo Dei

320 Porro, inquit, eum discipulis ibi tum affuisse addidit, sanctissimum illum Timotheum, Dionysium Areopagitam, magnumque divinum et sapientem Hierotheum: quemadmodum hac de re Dionysius ipse in suis ad Timotheum de beato Hierotheo scriptis testatus sit: « Congressus etiam est cum hierarchis, « divino numine afflatis, quum et ego et ipse, « alique multi ex sanctis fratribus nostris, ad « spectaculum corporis, quod auctorem vitæ « Deumque suscepisset, convenissemus. Aderat « ibi Jacobus quoque frater Domini, et item Petrus supremum atque venerandum Theologorum fastigium. Deinde post id spectaculum « visum est, ut hierarchæ omnes, pro se quisque ut posset, hymno cantato, infiniti-potentem divinæ virtutis bonitatem concelebrent. « Meministi tu satis, ut ibi secundum theologos « ipsos, omnes alios sacros mystas longe superaret totus a seipso, secedens, totus mente extra seipsum degens, et prorsus convenientia « eis, quæ canebat, patiens, ita ut a quibus audiebatur et conspiceretur, simul et cognosceretur numine afflatus, et divinus hymnorum « cantor judicatus. Sed quid tibi de iis, quæ « tum sancti illi viri theologati sint, dicam, « quum nisi mei quoque ipsius sim oblitus, me « minerim, me multos hymnos et partes quas.

« dam divinitus inspiratarum illarum laudum, te D
« canente, audire? »

321 Hæc ubi Juvenalis dixit, principes ipsi ab eo, ut sanctum eum tumulum, una cum sacris vestibus probe obsignatum ad se mitteret, rogarunt: eumque ita a Juvenali transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, piis consecrarunt atque deposuerunt manibus, proxime ad sacram divinamque mensam. Factum id Marciano adhuc superstitie. Veneranda enim vestis ejus aliquanto post, sub Leone est allata: et in rotundo templo, quod Leo magnus edificavit, collocata est, sicuti in historia ejus dicemus. Haud pauca enimvero hisce, quæ et hoc et duobus numeris proxime prægressis jam recitari, verbis a Nicephoro docemur; ac primo quidem, ut alia præteream, sanctissimam Virginem Mariam, non Ephesi, ut plurimi contendunt, sed Hierosolymis mortuam esse et sepultam; deinde eandem sanctissimam virginem cum corpore simul et anima in cœlos esse assumptam; tertio Apostolos et diversis terrarum partibus, quibus ad Evangelium prædicandum erant dispersi, Hierosolymam, Dei Genitricis obitu imminente, per aëra in sublimi delatos mirabili modo convenisse; quarto supernaturali isti conventui S. Dionysium Areopagitam et Hierotheum, hujus præceptorem, interfuisse, ac quinto denique in rei hujus probationem a Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, in oratione, quam ad Marcianum et Pulcheriam Augustos concilii Chalcedonensis tempore seu anno 451 habuit, quamque recitata Nicephori verba complectuntur, citata fuisse Scripta seu Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur.

322 Verum e quinque hisce capitibus tria demulcat postrema ad institutum nostrum spectant, hæcque proinde sola, aliis duobus, etsi interim, quin corpore simul et anima sanctissima Dei Genitricis in cœlum sit assumpta, haud dubitem, relictis intactis, discutere aggredior, simul etiam, nec illa, ut Hierotheus in rerum natura aliquando existitisse credatur, sufficere, ostensurus. Ad rem ipsam veniamus. Apostoli, imminente sanctissimæ Virginis Mariæ obitu, e diversis orbis terrarum partibus, Hierosolyma procul dissiis, singulari prorsus atque inaudito miraculo Hierosolymam per aëra uno eodemque tempore fuisse translatis, in exhibita per Nicephorum (adi hujus jam recitata verba) oratione a Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, dicuntur. Verum unde hic prodigiosam adeo Apostolorum translationem didicit? Ex antiquissima, indubie inquit, verissimaque, quæ tum adhuc in Palæstina vigeat, traditione. Rectissime sane; ita enim ipsa, quam Juvenali Nicephorus attribuit, oratio nos docet. Verum unde, hanc a Juvenale ad Marcianum et Pulcheriam augustos habitam fuisse, Nicephorus habuit perspectum? Joannes Damascenus Homilia secunda in beatæ Mariæ Virginis dormitionem, allocutione ad Dei Genitricis sepulcrum, verbisque nonnullis, quæ huic per inductionis figuram attribuit, præmissis, ita deinde subiungit: Videtis amicissimi Patres ac Fratres, quibus ad nos verbis celeberrimum hoc sepulchrum utatur. Quod autem hæc ita se habeant, liquet ex Euthymiaca historia, in qua lib. III cap. XI ita diserte scriptum est: Superius diximus, quemadmodum sancta Pulcheria in urbe Constantinopolitana plures ecclesias construxit. Harum una est illa, quæ in Blachernis edificata fuit primis

Genitricis exequiis interfuisse aliaque nonnulla docemur;

E

merum ea ex Euthymiaca, e qua supplebita a Damasceno,

F

A " primis annis imperii Marciani, divinæ memo-
riae.

hucque fa-
cientia verba

323 " Cum itaque laudatissimæ sanctissimæque
" Dei Genitrici perpetuæque Virgini Mariæ ve-
" nerandam ædem illic extruxissent, omnique
" ornamentorum genere decorassent, sacrosan-
" ctum quod Deum suscepit corpus conquire-
" bant. Accitoque Juvenali Hierosolymorum ar-
" chiepiscopo, et Palæstinæ pontificibus, qui tum
" ob concilium Chalcedone coactum in urbe re-
" gia versabantur, his eos verbis alloquuntur :
" Hierosolymis primariam et egregiam Dei Ge-
" nitricis ac perpetuæ Virginis Mariæ ecclesiam
" esse audivimus, in eo loco qui Gethsemane vo-
" catur, ubi ejus corpus quod vitam tulit, in
" loculo conditum est. Volumus ergo has reli-
" quas isthuc afferri, ut imperatrici huicce ci-
" vitati præsidio sint. Ad hæc Juvenalis ita re-
" spondit : Etsi, quæ in sanctæ Dei Genitricis
" morte contigerunt, sanctæ ac divinitus in-
" spiratæ Scripturæ paginis minime prodita sint ;
" tamen ex antiqua et verissima traditione acce-

B " pimus, quod gloriøsæ ipsius dormitionis tem-
" pore, universi quidem sancti Apostoli, qui
" orbem terrarum ob gentium salutem peragra-
" bant, momento temporis in sublime elati, Hie-
" rosolymam convenerunt : cumque illic essent,
" eis, visio apparuit Angelica, et divina me-
" lodia audita est supernarum potestatum. Et
" sic cum sancta et cœlesti gloria animam san-
" ctam Deo commendavit : ejus autem corpus
" quod Deum susceperat, cum Angelico et Apo-
" stolico cantu elatum, in loculo Gethsemani
" depositum est : quod in loco angeli totos
" tres dies choros agere et canere non destite-
" runt. Post tres autem dies angelico cantu ces-
" sante, qui aderant Apostoli, cum unus Tho-
" mas, qui abfuerat, post diem tertium venisset,
" et quod Deum tulerat corpus adorare voluis-
" set, tumultum aperuerunt.

hic recitan-
tur,

324 " Ac laudatissimum quidem illius cor-
" pus nequaquam invenire poterunt : cum au-
" tem jacentia lintea reperissent, atque inenar-
"abili qui ex eis proficisceretur odore per-
" fusi essent, loculum clausurunt. Tum myste-
" rii obstupefacti oraculo, hoc solum cogitare
" potuerunt, quod cui placuit ex Maria vir-
" gine in persona propria carnem sumere, et
" hominem ex ea fieri et nasci, Deus Verbum
" et Dominus gloriæ, quique post partum in-
" corruptam ejus servavit virginitatem, eidem
" placuit, et ipsius postquam migravit, im-
" maculatum corpus incorruptione et translatio-
" ne ante communem et universalem resurre-
" ctionem honorare. Aderant tunc cum Aposto-
" lis sanctissimus Apostolus, et primus Ephesio-
" rum episcopus Timotheus, et Dionysius Areo-
" pagita, sicut magnus ipse Dionysius testatur
" in his quæ de beato Hierotheo, qui ipse tunc ade-
" rat, ad prædictum Apostolum Timotheum scripsit
" in hæc verba : Quandoquidem apud ipsos etiam
" a Deo afflatus sacrorum antistites, quando nos
" quoque, ut nosti, et multi ex sacris nostris
" fratribus ad contuendum corpus quod vitæ
" principium dedit, ac Deum suscepit, conve-
" nissemus (aderat autem et Domini frater Jaco-
" bus et Petrus, supremus præstantissimusque
" Apostolorum vertex) tum viso corpore pla-
" cuit omnibus, prout quisque poterat, hymnis
" celebrare infinitam bonitatem divinæ potentiæ :
" post Theologos omnes alios sacrorum præco-

" nes, ut non te fugit, superabat, totus excedens,
" totus extra se raptus, atque ita affectus, ut
" cum his quæ canebat, copulatus videretur et
" ab omnibus qui ipsum audiebant et videbant ;
" et quibus, sive notus, sive ignotus erat, nu-
" mine correptus divinusque plane hymnorum au-
" ctor censeretur.

325 " Quid autem de his quæ divine illic
" dicta sunt, ad te sermonem habeam, cum
" ipse nisi mei ipse oblitus sum, nonnullas etiam
" divinarum illorum cantuum partes sæpe a te
" me audivisse noverim. His imperatores audi-
" tis, ab archiepiscopo Juvenali petierunt, san-
" ctum illum loculum una cum gloriøsæ et san-
" ctissimæ Dei Genitricis vestibus, quæ in eo
" positæ erant, ad se mitti, sigillo comuni-
" tum. Quem cum accepissent, in veneranda
" æde sanctæ Dei Matris, quæ in Blachernis
" sita est, deposuerunt. Atque ita quidem hæc
" gesta sunt. " *Modo hæc a Joanne Damasceno ex Euthymiaca, uti ipsemet ait, Historia subministrata verba confer cum verbis, e Nicephoro Callisto supra huc transcriptis, videbisque, E*
" narrationem, quæ hisce, cum narratione, quæ
" illis exprimitur, non tantum quantum ad sub-
" stantiam, sed etiam quantum ad omnia fere ad-
" juncta convenire. Quare cum Nicephorus, utpote
" seculi dumtaxat quarti decimi scriptor, Joanne
" Damasceno, qui seculo septimo floruit, Euthy-
" miacamque historiam citat, multo sit recentior,
" consecrarium fit, ut vel ex hac, vel e simili,
" quod ex eadem Historia (neque enim antiquius,
" e quo isthæc integra promanarit, scriptum in-
" venit) fuisset primitus acceptum, monumento
" litterario narrationem suam deprompserit ; ut
" fidem hæc majorem, quam Historia Euthymiaca
" mereri haud queat. Ut itaque de illa statuere quid
" possimus, de hac quid sit censendum, dispicere
" debemus.

accroas
C. B.

Historia sunt
hausta ;

326 Lambecius *Commentariorum de Biblio-*
theca cæsarea lib. 8, pag. 171 et seq. sic scri-
bit : Notandum quarto est, ... narrationem (*supra*
scilicet e Nicephoro a nobis datam)... desum-
ptam esse ex alia multo antiquiori historia, quam
S. Joannes Damascenus (*adi hujus supra recitata*
verba) vocat Euthymiacam, non quidem, ut
quis falso crederet, quod ab Euthymio quodam
composita fuerit, sed quia S. Euthymii archi-
mandrite sive abbatis in Palestina, qui anno
Christi cclxxxii mortuus est, vitam et res gestas
continuit. Persuasissimum autem habeo, auctorem
Euthymiæ istius historiæ fuisse Cyrillum mo-
nachum, S. Sabæ abbatis, qui A. C. dxxxii obi-
it, discipulum, cujus etiam nunc apud Lauren-
tium Surium tomo primo de probatis Sancto-
rum Historiis ad diem xx Januarii exstat nar-
ratio quædam de vita et rebus gestis S. Euthymii.
Titulus hujus narrationis apud Surium hic est :
" Vita et res gestæ S. Patris nostri, magni il-
" lius Euthymii abbatis, auctore Cyrillo mona-
" cho. Fortassis autem tota historia a Metaphra-
" ste paraphrastice reddita est. " Hæc Surlus :
Ego vero contra pro certo habeo, Historiam
illam Euthymiacam Cyrilli, non tantum a Symeone Metaphraste non paraphrastice redditam,
hoc est, latiori quadam et copiosiori expositio-
ne auctam esse, sed vice versa eam vel ab
ipso jam memorato Metaphraste, vel ab aliquo
alio abbreviatam et in epitomen redactam esse.
Hoc enim vel ex ipso narrationis istius, quæ
nunc exstat, exordio patet ; quippe quod licet,
æque

cum hac au-
tem, quam
certo, contra
ac Lambecius,

AUCTOR
C. B.

aeque ac Historia ipsa, abbreviatum sit, pristinae tamen amplitudinis suae qualemcumque retinet umbram; nempe generalem historici studii commendationem, quae non qualemcumque narrationi, sed justae sive perfectae Historiae conveniat.

cujus verba
huc transcri-
buntur, ex-
stinavit,

327 Huc praeter alia multa ejusdem generis argumenta accedit, quod ex S. Joannis Damasceni supra citata oratione certo constat, Euthymiacam illam Cyrilli monachi Historiam, cum integra adhuc esset, tantae fuisse magnitudinis, ut, non solum in capita, sed et in libros divisa fuerit. Posteaquam enim ibi S. Joannes Damascenus satis prolixè, et multo sententiarum ac verborum ornatu exposuit, quomodo quibusque circumstantiis ipse credat, gloriosissimam beatissimae Dei Genitricis Assumptionem contigisse, tandem narrationem illam claudit ac confirmat auctoritate Historiae Euthymiacae, utpote ex cujus capite quadragesimo libri tertii ad verbum recitat totum illum locum, quo Juvenalis, archiepiscopi Hierosolymitani, oratio de obitu et Assumptione B. Deiparae coram imp. Marciano ejusque conjugè Pulcheria in Synodo Chalcedonensi habita continetur. Quamvis enim in ea, quae nunc exstat, abbreviata S. Euthymii Vita jam memoratus locus non amplius invenitur, minime tamen dubium est, quin in integra Historia Euthymiacae olim exstiterit, et culpa abbreviatoris, tanquam ad S. Euthymii res gestas minus pertinens, omissus sit. Vixit quippe S. Euthymius archiepiscopi Hierosolymitani Juvenalis et synodi Chalcedonensis sive Chalcedonensis temporibus, ideoque haud mirum est, quod Cyrillus amplissimae illi, quam de Vita S. Euthymii scripsit, Historiae multa quoque de rebus gestis Juvenalis et de Synodo Chalcedonensi immiscuerit. Utinam autem ea Historia ad nos pervenisset integra! Nunc enim supra memoratam tantum habemus Epitomen, in qua licet nonnullis locis archiepiscopi Juvenalis et Synodi Chalcedonensis obiter adhuc fiat mentio, pleraque tamen eodem pertinentia ommissa sunt; et inter haec eximius quoque ille locus de obitu et assumptione B. Dei Genitricis, cujus conservationem debemus S. Joanni Damasceno.

C
a S. Euthy-
mii Vita per
Cyrillum
Schytopoli-
tanum,

328 Ita hactenus Lambecius, Vitam scilicet S. Euthymii abbatis, a Cyrillo Schytopolitano conscriptam, ipsammet, quae sub Historiae Euthymiacae nomine a S. Joanne Damasceno laudatur, Historiam esse, contendens, etsi interim, quae supra huc transcripta sunt atque in hac a Joanne Damasceno lecta olim fuerunt, nupiam in Vita illa inveniantur. Cum autem Cyrillus Schytopolitani optimae fidei ac notae, uti apud nos tom. 2 Januarii in S. Euthymio pag. 299 videre licet, auctor exstiterit, rebusque etiam plerisque, quas in litteras misit, suppar vicerit, enimvero, si abs hoc, ut vult Lambecius, laudata a Joanne Damasceno Historia Euthymiacae esset contexta, ne-tiquam posset, an quae in hac de oratione, ad Marcianum et Pulcheriam augustos a Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, habita, rebusque in illa dictis memorantur, veritati consonent, revocari in dubium. Verum rationes, quibus impulsus Lambecius Euthymiacam illam Historiam cum conscripta a Cyrillo Schytopolitano S. Euthymii Vita unam esse atque eandem contendit, nullo pacto id, quod vult, evictum dant. Etenim, ut ab iis, quae primum in opinionis suae probationem affert, confutandis incipiam, et narrationis seu Vitae

Euthymii, prout a Surio vulgata exstat, exordio consecrarium minime est, ut haec prolixioris Historiae seu Vitae compendium epitomere dumtaxat sit; istud enim exordium, non a S. Euthymii biographo Cyrillo Schytopolitano, sed a Metaphraste fuit compositum, etsi interim (Operis nostri tom. 2 Januarii pag. 302 videsis) non secus ac si ipsiusmet Cyrilli esset, continenti serie cum reliqua narratione apud Surium cohaereat.

329 Verum res etiam ita, ut vult Lambecius, sese habeat, ac proin Vita Euthymii, a Surio vulgata, compendium seu epitome prolixioris Vitae, a Cyrillo Schytopolitano adornata, dumtaxat sit, fuisse in hac, quae sese de oratione, ad Marcianum et Pulcheriam augustos a Juvenale patriarcha Hierosolymitano habita, in Historia Euthymiacae legisse, Joannes Damascenus affirmat, litteris pariter mandata, qua, quæso, ratione Lambecius probatum det? Prolixissimam S. Euthymii abbatis, auctore Cyrillo Schytopolitano, Vitam inter edita a se anno 1688 Analecta Græca Benedictini Congregationis S. Mauri monachi ex optimæ notæ codice, qui tum inter manuscriptos numero 3063 in insigni Colbertina bibliotheca asserebatur, vulgavit; in hac autem lucubratione, quæ genuina ac primigenia, talisque, qualis a Cyrillo Schytopolitano fuit conscripta, S. Euthymii Vita esse videtur, nullum prorsus orationis, ex Historia Euthymiacae a Joanne Damasceno supra adducta, quam ad Marcianum et Pulcheriam augustos Juvenalis, patriarcha Hierosolymitanus habuerit, vestigium occurrit, nec ratio ulla sat solida potest asferri, quæ, dictam orationem, utut a Cyrillo Schytopolitano relatam, in S. Euthymii, quam dixi, Vita, a Benedictinis S. Mauri monachis vulgata, omissam fuisse suadeat. Illa quidem oratio minus prope ad S. Euthymii res gestas spectat; verum vel hinc, non fuisse isthanc a Cyrillo Schytopolitano, optimæ utique e dictis notæ accurate scriptore, in contexta a se S. Euthymii Vita relatam, hancque proinde cum Historia Euthymiacae non esse eandem, concludendum apparet.

in medium

330 Adhæc ex eo, quod oratio illa minus ad Euthymii res gestas pertineat, futurum fuisse, ut eam, qui hæc compendium exposuit, non commemoraret, pro certo qui asserat? At vero, ut adhuc Lambecius, Euthymiacam, cum integra adhuc exstaret, Cyrilli Schytopolitani monachi Historia seu Vita, in qua scilicet, quæ supra ex Historia Euthymiacae Joannes Damascenus suggestit, fuerit notata, non solum in capita, sed et in libros erat divisa; ut sane molis seu magnitudinis haud parvæ exstiterit. Fateor, sic habet: pro iis enim quæ supra e dicta Historia Damascenus dat, librum hujus tertium caputque quadragesimum citat. Verum quid tum? Lambecio id minime suffragatur, sed potius adversatur. Cum enim Historia Euthymiacae, a Damasceno laudata, in plures libros ac capita fuerit divisa, contra autem nulla S. Euthymii Vita, quæ in plures libros sit divisa, invenitur, hanc certe seu qualis apud Surium exstat seu qualis a Benedictinis Congregationis S. Mauri monachis est vulgata, unam eandemque cum Euthymiacae Historia, a Joanne Damasceno laudata, esse non posse, indubitatum apparet. Ast, inquit, Cyrillus Schytopolitani Sanctorum trium, S. Euthymii videlicet, S. Sabæ et S. Joannis Silentiarii Vitas conscripsit, hæque eo ordine, quo hic a me nominantur, totidem a Cyrillo scriptorum (Opus nostrum ad xx Janua-

rii

A *ri diem in S. Euthymio consule*) librorum nomine veniunt. Objectionem hanc, veluti Lambecii conjecturam, quam tamen hic scriptor, si non alibi, certe verbis proximè recitatis haud format, Cottelerius Ecclesiae Græco Monumentorum tom. 3 pag. 575 proponit, simulque refellit.

hic adducta 331 Audi, qui loquatur. Quod superest, inquit, conjectura Lambecii, Historiam Euthymiacam, quæ a Johanne Damasceno orat. 2 de Assumptione B. Mariæ ex libro tertio laudatur, ita dictam fuisse, quod præcipue ageret de Euthymio, et a Cyrillo Scythopolitano monacho monasterii S. Euthymii conscripta esset, accepta ex eo monasterio maxima parte rerum, quas narrat; constitisse autem tribus libris, primo de vita Euthymii, secundo de vita Sabæ, tertio de vita Johannis episcopi et solitarii; ea, inquam, conjectura nullo nititur fundamento, caretque omni probabilitate. Quid enim, queso, ad Johannem episcopum et Hesychastam, qui sub Zenone sequentibusque imperatoribus floruit, facit Historia de Marciano, Pulcheria et Juvenali, necnon de obitu et Assumptione Deipharæ? Adde quod nihil simile legitur in vita Johannis. Denique in Niconis Pandecte Mss. Reg. 2423, 2424 Serm. 35 apud Lambecium lib. 5 Cod. Ms. 251 citatur ex Euthymia Historia narratio de Chrysaphio Eunuchio et Flaviano CP. tantum non prout exstat apud Theophanem Chronographiæ p. 84 C. ea porro relatio ad dictum Johannem pertinere nulloatenus potest, neque ad res Euthymii vel Euthymianorum. Appono illam, ut etiam conferatur cum Nicephoro Hist. Eccl. xiv 47.

Ἐκ τῆς Εὐθυμιακῆς ἱστορίας. Ὁ ἐν ἀγίοις καὶ μακάριοις Φλαβιανῶς, ὁ τοῦ μακαρίου Προβίου τὴν προεδρίαν Κωνσταντινουπόλεως (Al. τὴν ΠΚ. μετὰ τὸν ἄγιον Πρόβιον) διαδεχόμενος. Χρυσάφιος τις εὐσεβὴς τοῦ παλατίου τοῦ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, τῇ Φλαβιανοῦ χειροτονία χρονοῖσας, ὑπέδρετο τῇ βασιλεῖ ἀνάγκη ὄντι, δηλώσαι τῇ πατριάρχῃ ἀποστείλαι τὰς ὑπὲρ τῆς χειροτονίας εὐλογίας, ὁ δὲ Φλαβιανὸς, κατὰ τοὺς ἄρτους ἀπέστειλεν εὐλογίας· καὶ ὅλοιο ὁ Χρυσάφιος, ὅτι χρυσὰς ἤγειτο ὁ βασιλεὺς. ὁ ἐπίσκοπος ἀντεδῆλωσε, μὴ ἔχειν μὲν χρήματα ἀποστείλαι, εἰ μὴ τισι (Al. τι) χρῆσθαι, φησὶ, τὸν ἱερὸν κεκληλόν· πλὴν πάντα τὰ τῆς ἐκκλησίας τοῖς πτωχοῖς ἀφαιρῶνται· γίνεταί οὖν ἐν τούτῳ οὐ μικρὰ ἥσπη ἐν τῇ μίσθῃ, Πουλχερίας ταῦτα μὴ εἶδulas.

C rationes distinctam ostendunt, 332 In Operum S. Joannis Damasceni editione, a Michaele Leguier anno 1712 Parisiis curata, Græca hæc verba, abs hoc scriptore in suis ad secundam in B. Mariæ Virginis dormitionem Homiliam annotationibus pariter adducuntur, itaque redduntur Latine: Sanctus beatusque Flavianus presulatum Constantinopolitanum post beatum Proclum excepit. Chrysaphius quidam, Eunuchus palatii Theodosii minoris, ob Flaviani ordinationem invidia æstuans, imperatori minime malo suggestit, ut significaret patriarchæ, oportere eum eulogias seu munera propter ordinationem suam mittere. Declaravit porro insuper Chrysaphius, imperatorem auri pecuniam postulare. Episcopus vero reposuit, nullas sibi pecunias esse, quas mittat, nisi pro sacris cimeliis mutuo eas acciperet, cunctas quippe Ecclesiae facultates pauperum usui consecratas esse. Hoc itaque dolorem magnum creavit, nihil horum Pulcheria resciente. Enimvero hæc nec ad Joannis Silentiarii, nec ad Euthymii Sabæe res gestas spectare, manifestum est. Quare, cum non tantum in trium horum Sanctorum Vitis, a Cyrillo Schytopolitano conscri-

ptis prout hodieque exstant, non memorentur, verum nec in hisce, prout primitus fuerunt contextæ, memorata fuisse, verosimillimum appareat, ambigendum enimvero non est, quin Euthymia Historia, a Joanne Damasceno laudata, e qua jam recitata sunt, a laudatis trium Sanctorum Vitis, aut, si mavis, a tribus, qui hasce seu constituunt seu complectuntur, libris diversa sit atque distincta.

333 Adhæc etsi quidem tres illæ a Cyrillo conscriptæ Vitæ pro libris totidem haberi queant, nuspiam tamen ab hoc scriptore, fide dignissimo, Historia, in tres libros divisa, vocantur. Omnibus itaque sedulo expensis, Historiam Euthymiacam a Cyrillo Schytopolitano non fuisse conscriptam, verosimillimum, imo prorsus indubitatum apparet. Quod cum ita sit, auctoremque proinde isthæc habeat incertum ac prorsus incognitum, fidemne hic mereatur integram, imo an non plura, quæ memorat quæque a nullo prorsus antiquiore exploratæ fidei scriptore alio memoriæ prodita inveniuntur, pro arbitrio suo fincerit, aut saltem ex infidis vulgi rumoribus in litteras miserit, revocari potest in dubium, uti etiam, ac nominatim quidem, an veritati consonent, quæ de oratione, ad Marcianum et Pulcheriam augustos a Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, habita, variisque abs hoc in illa assertis commemorat. Jam vero, cum res ita habeat, apte enimvero, et Apostolos, imminente sanctissimæ Virginis obitu, e diversis, quibus dispersi erant, terræ partibus Hierosolymam mirabili modo fuisse translatos, et Dionysii Areopagitæ testimonium, quod tunc illis et hunc Sanctum nostrum et Hierotheum adfuisse, insinuat, a Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, fuisse adductum, ex oratione illa, seu Euthymia, cui hæc includitur, Historia haud probatur; cum autem ex hac, ut jam docui, quæcumque verbis supra huc transcriptis, inclusaque hisce Juvenalis ad Marcianum et Pulcheriam augustos oratione seu de mirabili illa Apostolorum Hierosolymam translatione seu de Dionysio, qui hisce ac sanctissimæ Dei Genitricis exsequiis una cum Hierotheo tum adfuerit, a Nicephoro commemorantur, primitus sint hausta, hic sane ea auctoritate sua certa haud facit, ac proin an Hierotheus in rerum natura umquam exstiterit, manet, ut ante statui, omnino incertum.

334 Nec hoc aliaque jam dicta ex Dionysii Areopagitæ, quod Juvenalis citavit, testimonio certa possunt effici. Præterquam enim quod admodum, an Hierosolymitanus ille patriarcha Dionysii testimonium allegarit, dubium e jam dictis existat, est etiam, an id Dionysii vere sit, valde incertum. Adhæc sunt etiam, qui, quamvis etiam Dionysii vere foret, minime tamen ex illo, ut et Apostoli ad sanctissimæ Virginis Mariæ funus curandum sacrumque contuendum corpus Hierosolymam fuerint translati, et his tum Dionysius et Hierotheus adfuerint, consecrarium esse contendunt. Varii, qui ita opinantur, adduci hic possent; verum unus omnium instar sit Serryus, qui in suarum de Christo ejusque virgine matre exercitationum sexagesima quinta num. 10 sic scribit: Unum tantum ad fabulas, quantum fieri potest, procul amovendas, addere non gravabimur: prodigiale illum Apostolorum ad virginis exequias convolantium accessum pseudo-Dionysii suffragio et auctoritate minime niti, quamquam illius in eo referendo commentum ostentent Joannes Damascenus et Si-

AUCTOR
C. B.

fidem haud
meretur,
quædam su-
pra a Nice-
phoro tradita
certa non
sunt,

E

F

nec ea ad-
scriptum
Dionysio te-
stimonium,
etsi etiam hoc
non de Chri-
sti,

meon Metaphrastes in orationibus de dormitione Deipare, et Nicephorus Callixtus lib. 2 Historiæ cap. 20. Quod enim cap. 3 de Divinis Nominibus habet Pseudo-Dionysius, non de virginis corpore, ad quod conspiciendum accesserint, dictum est; sed de Christi Domini sepulchro. Indeque natus est error, quod σώματος pro σήματος in Græco textu legerint laudati scriptores, et corpus fecerint ex sepulchro; corpus scilicet Virginis ex sepulchro Christi Domini.

ut Serryus
alique con-
tendunt, se-
pulchro.

335 Quæ vivorum eruditorum Claudii Joli, Jacobi Combefisii, Ludovici Thomassini, Tillemontii observatio est, S. Maximi et Hincemari, Rhemensium archiepiscopi, auctoritate roborata quæ SEPULCRUM diu olim legerunt, non corpus, σήμα Græce, non σώμα. En pseudo-Dionysii conceptissima verba: "Apud ipsos etiam pontifices nostros, qui Numine divino permoti erant; cum et nos, ut scis et tu, et multi ex sanctis fratribus nostris sepulchri, non corporis, quod Auctorem vitæ Deumque recepisset, videndi causa convenissemus (aderat autem et B. Jacobus, frater Domini, et Petrus, maximum antiquissimumque theologorum columen) placuisseque, eo viso, ab omnibus pontificibus, ut quisque idoneus erat, infinita potentia prædicationis bonitatem divinæ imbecillitatis laudari." Quæ verba de viso Christi sepulchro, non de viso Deiparæ corpore, esse intelligenda, ipsa etiam ratio postulat, quamquam nulla summorum virorum suffragaretur auctoritas. Quid enim est, quod, eo viso, laudasse dicuntur Apostoli bonitatem divinæ imbecillitatis, nisi quod assumptæ a Deo imbecillitatis fuit, quod mortuus sit Christus, atque adeo sepultus? Crucifixus est ex infirmitate, sed vivit in virtute. 2. Cor. XIII. 1. IV. Quod si itaque Serryo assentiendum hic sit, et Apostoli, et Dionysius Hierotheusque, non ad sanctissimæ Virginis corpus, sed ad Domini sepulchrum contuendum Hierosolymis mirabili modo convenierint.

sed de sacro,
ut Baronius
cujus hic
verba

336 Verum Baronius, illum Dionysii locum, a Serryo hic et supra a nobis plus semel memoratum, non de Domini sepulchro, sed de Dei Genitricis corpore esse intelligendum, itaque etiam reipsa a Joanne Damasceno, Andrea Cretensi, Epiphanio presbytero, Metaphraste, Euthymio, C. Maximo, Glyca et aliis fuisse intellectum, in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 48, num. 7 præfatus, ita deinde, quo suam ea de re opinionem probatam det, prosequitur: Sed rem ipsam paulo accuratius pervestigemus; et quo hæc facilliora et certiora reddantur, afferamus hic ipsius Dionysii verba, quæ sic Græce leguntur: Ἐπει καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς θεολόγοις ἡμῶν ἱεράρχαις, ἡγίαι καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶσθα, καὶ αὐτοὶ καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ ἱεροῦ καὶ θεοδόχου σώματος συνελθόντες etc. Quæ Dionysii ultima verba procul dubio errasse denotant eos, inter quos fuit Anastasius, qui interpretati sunt carnem, Christi divinitatem continentem; nam eo tempore, quo Christus cruci affixus est, et ex mortuis resurrexit, nondum Dionysius, sed nec Paulus ad Christum conversus erat. Alia fuit interpretatio Hilduini (ut diximus) ut non de corpore Dei Genitricis, sed de sepulchro Domini Corporis sint ea verba accipienda: cui magnopere favet Matthæus Galeus in sua Areopagica Præfatione, licet ipse existimet, eadem rectius accipi posse de ædibus Joannis Evangelistæ, in quas sanctissima Virgo recepta est.

337 Sed dicat, velim, uterque, quænam fuerit ratio, ut, non tantum Hierotheus ac Dionysius, sed et Apostoli, antea per orbem dispersi, ad contuendum sepulchrum Dominicum, vel Joannis ædes, convenierint, atque ad illa contuenda vel laudanda omne tunc studium et vim spiritus adhibuerint? Numquid non alias sæpe viderant atque uberius laudare potuerant? Esto, quod Hierotheus et Dionysius, vel si qui alii Apostolorum discipuli, qui numquam hactenus viderant, eo convenierint, et ad ejus præconia fuerint divinitus excitati; quid de Apostolis dixerimus, qui multos annos, ut vidimus, post Ascensionem Domini Hierosolymis manentes, et sepulchrum Christi et ædes Joannis præ oculis semper habentes, tunc potissimum ad ea contuenda venerint, et ad laudanda recens excitati fuerint? Hactenus Baronius et recte sane; factum enim esse, quis credat, ut Apostoli, qui Dominicum sepulchrum sæpissime spectarant, tunc iterum, cum Dionysius et Hierotheus, haud diu ante annum quinquagesimum conversi, Hierosolymam venissent, ad illud contuendum ac laudandum mirabili modo e regionibus longe disitis Hierosolymam translati accesserint? Serryus itaque alique, qui Dionysium de Dominico sepulchro interpretandum arbitrantur, animadvertisse non videntur, memoratum Apostolorum seu ad Virginis corpus seu ad sepulchrum Dominicum accessum ante annum circiter quinquagesimum, Dionysio Areopagita ad fidem jam converso, evenire non potuisse; quo tempore Apostolos ad Dominicum, quod jam sæpissime viderant, sepulchrum contuendum e diversis, quibus dispersi erant, terrarum partibus prodigioso modo fuisse collectos, verosimile non est.

recitantur,
vult, vari-
que in me-
dium,

338 Nec Serryus id, quod vult, allegata a se ratione evincit. Hanc enim ipsemet, quem pro se laudat, S. Maximus evertit. Res e Lambecii, quæ subdo, quæque S. Maximi verba, eo facientia, includunt, sequentibus hisce patet verbis: Hucusque antiqua illa latina versio; ubi, uti videre est, τὴν ἀπεροδύναμον ἀγαθήτητα τῆς θεογενεῖς ἀσθενείας; interpres reddidit multum potentem bonitatem Divinæ infirmitatis. Quænam ergo hæc infirmitas sive imbecillitas Divina, cujus infinita potentia præditam bonitatem P. sancti Apostoli post contemplationem Corporis defunctæ Dei genitricis tantopere laudarunt? Haud alia profecto, quam incomprehensibilis et cuncta comprehendendis Divinæ Majestatis humillima in arcum contractio, qua humanam infirmitatem et imbecillitatem imitari voluit, dum in utero Beatissimæ semper Virginis Mariæ carnem assumpsit, et usque ad partum per novem menses tenerrimi instar infantis delituit. Quamvis enim per τὴν θεογενεῖς ἀσθενείαν; hoc est, divinam imbecillitatem sive infirmitatem tota Christi vita et passio recte possit intelligi, respectu tamen Corporis defunctæ Dei Genitricis, cujus contemplatio sanctos Apostolos ad omnipotentem Divinæ istius imbecillitatis bonitatem laudandam tunc impulit, Incarnationis potissimum et Nativitatis mysterium, quod in utero B. semper Virginis contigit, hic intelligendum est.

objectione et-
iam, in con-
trarium fa-
ciente,

339 Confirmat hoc S. Maximus martyr, qui A. C. DCCLXII obiit, in suo ad hunc locum Scholio his verbis: Θεογενεῖς ἀσθενείαν ἐν ταῦτα φησι τὴν ἐκείνου τοῦ τοῦ ἀπὸ σαρκὸς, ἀμαρτίας διχα, συγκρατῆσαν. Ἀμαρτίαν γὰρ πάντη ἀγνοήσας, καὶ τῆς ὁμοτι-

e S. Maximo

A τῆς ἡμετέρας ὑπὲρ ἡμῶν, μὴ ἐκστὰς τῶν οἰκίων, ἀναμαρ-
τήτως ἀμαρτία γενέσθαι, ἵν' ἡμεῖς τοὺς δουλοῦντας
τῇ ἀμαρτίᾳ, διὰ τῆς δι' αὐτοῦ ἡμῶν ὑποστάσεως εἰς τὴν
ἀρχαίαν ἐπαναγῶν ἐλευθερίαν. Πλούσιος γὰρ ὢν
θεοῦ, πωρεῖται τὴν πλουτοποιὸν ὁδὸν, ἀνα-
λαβὼν ὑπερφανῶς τὴν ἡμῶν σάρκα, ἵνα ἡμεῖς τὴν
ἐκείνου πλουτοσύμην θεώμεθα· καὶ ἐν μορφῇ Θεοῦ, καὶ
Θεὸς κατ' εὐσίαν ὑπάρχων, τὴν τοῦ δούλου δι' ὑπερέκ-
χυσιν ἀγαθότητος ὑπὲρ μορφῆν. Λόγος ἀπλοῦς ὢν
ἐνυπόστατος καὶ γεγονὼς ἀτρέπτως σὰρξ. Hoc est :
" Divinam imbecillitatem hic vocat voluntariam
" condescensionem Filii Dei usque ad corpus abs-
" que peccato. Cum enim peccatum prorsus
" ignoraret, dignatus est pro nobis, propria non
" desereas, sine peccato fieri peccatum, ut nos
" peccato mancipatos, per nostri adoptionem,
" quæ per ipsum facta est, in pristinam assereret
" libertatem. Nam cum dives esset divinitate, lo-
" cupletante nos inopia fit pauper, excellenti quo-
" dam modo carnem nostram assumens, ut nos
" divinitate ejus ditaremur : et cum in forma
" Dei, ac secundum essentiam Deus existeret,
" propter effusam bonitatem servi formam induit.
" Cum simplex Verbum existeret, factus est im-
B mutabiliter subsistens caro. Hæc S. Maximus de
" mysterio Incarnationis et Nativitatis Christi,
" quod per τὴν θεοῦ καὶ ἀνθρώπου πρᾶξιν hic si-
" gnificatur. "

soluta, hic
adducta ra-
tiones

340 Cum itaque per divinam imbecillitatem,
cujus præditam infinita potentia bonitatem Apo-
stoli collaudasse in incluso supra recitatis Ni-
cephori et Historiæ Euthymiacæ verbis Dionysii
Areopagitæ textu dicuntur, voluntaria Filii Dei
usque ad corpus absque peccato condescensio, ut
S. Maximus, nec, ut apparet, inepte existima-
vit, a Dionysio intelligitur, corpusque illud Fi-
lius Dei ex sanctissima Virgine Maria assump-
serit, certe ex eo, quod Apostoli, viso eo, ad
quod contuendum convenerint, præditam infinita
potentia divinæ imbecillitatis bonitatem collau-
dasse dicuntur, consecrarium neutiquam apparet,
ut id, ad quod contuendum illi convenerint, Do-
minicum sepulcrum, non autem sacratissimum
Dei Genitricis corpus existisse debeat. Cum enim
ex hujus, e quo corpus absque peccato Filius Dei
assumpsit, contemplatione ad Domini nostri de-
cantandas laudes ac proinde ad præditam infinita
potentia bonitatem collaudandam incitari Apo-
stoli potuerint, cur per id, ad quod contuendum
convenerint, Dominicum sepulcrum debeat in-
telligi, haud satis perspicio. Anne forsitan, quod
Apostolos ad Dei laudes exstimulare, Domini
sepulcrum, at non item corporis, e quo Dominus
corpus assumpserat, contemplatio nata exstiterit?
Verum id cuiquam facile probatum iri, haud
puto. Anne forsitan, quod in Deiparæ laudes
Apostoli excurrerint non dicantur, haud corpus
Deiparæ, sed sepulcrum Dominicum spectatum
abs illis secundum Dionysium fuisse, assevera-
bis? Verum laudari illum, qui corpus e Deipa-
ræ corpore assumpserat, in Deiparæ laudem
redundabat, nihilque magis pronum fuisse vide-
tur, quam ut Apostoli, qui e sacratissimi Deipa-
ræ corporis aspectu in Operum Domini ad-
mirationem erant abrepti, horum auctorem re-
rumque omnium creatorem potius, quam creatu-
ram, ut ut etiam laudari dignissimam, laudibus
celebrassent.

341 Quidquid itaque Serryus, ut, secundum
Dionysii, de quo hic disputamus, textum Aposto-
los, non ad Deiparæ corpus, sed ad Dominicum

sepulcrum contuendum convenisse, probe et lau-
data per illos infinita Dei bonitate arguat, neu-
tquam id, quod vult, seu Apostolos, non ad
Deiparæ corpus, sed ad Dominicum sepulcrum
contuendum secundum Dionysium convenisse,
evictum dat. Nec id etiam præstat, quod ait de co-
cabulo σῆμα, sepulcrum, cujus loco σώμα, cor-
pus, Joannes Damascenus Nicephorus Callistus,
et Simeon Metaphrastes perperam in Græco textu
legerint. Cum enim ita abs hisce perperam lectum
fuisse, adducta a Serryo certo haud evincant,
imo, cum contra recte ita abs iisdem legi potuis-
se, satis superque e jam disputatis patescat, erro-
ris sane lectionem, quam laudati scriptores anti-
qui ad nos transmiserunt, insimulare non ausim.
Hincmarus quidem, Remensis archiepiscopus,
imo etiam Hilduinus, ambo seculi ix scriptores,
sepulcrum olim, non corpus, legerunt; verum
præterquam quod Joanne Damasceno, qui secu-
lo septimo floruit, ac σώμα, corpus, non σῆμα,
sepulcrum, e jam dictis legit, recentiores sint,
antiqua Operum, quæ sub Dionysii Areopagitæ
nomine circumferuntur quæque σώμα, corpus,
non σῆμα, sepulcrum, constanter legunt, exem-
plaria sibi suffragantia non habent. Quod autem
ad S. Maximum, quem quoque sepulcrum, non
corpus, olim legisse, Serryus affirmat, jam spe-
ctat, is in suis ad Dionysii Areopagitæ Opera
Scholiis in sequentia isthæc, τοῦ ζωοῦ καὶ θεο-
δόχου, quæ in Græco, de quo hic disserimus, textu
leguntur, verba ita observat: ζωοῦ καὶ θεοδόχου
σώμα, τάχα τὸ τῆς ἀγίας Θεοτόκου λέγει, τότε κατηβέ-
της, corpus, quod principium vitæ ac Deum
suscepit, forte vocat illud Deiparæ, tunc defun-
ctæ.

342 Cum itaque σώμα, corpus, quod in
textu Græco ζωοῦ καὶ θεοδόχου vocatur
seu Vitæ principium dedisse, Deumque susce-
pisse a Dionysio Areopagita asseritur, forte abs
hoc illud Deiparæ, jam defunctæ, dici, Maxi-
mus existimavit, hunc nec in Græco Dionysii tex-
tu σῆμα, nec in Latino sepulcrum unquam legis-
se, manifestissimum est. Et vero, cum S. Ma-
ximus in Dionysii Opera, prout Græce erant
conscripta nondumque in linguam Latinam con-
versa, Græce etiam Scholia conscripserit, sepul-
crum, ut ait Serryus, in textu Latino, quem sibi
prælucentem non habuit, legisse qui queat?
Quæcumque itaque seu Serryus, seu alii argu-
tentur, Dionysius Areopagita, seu qui hujus
sibi nomen imposuit, non ad Dominicum sepul-
crum, sed ad sacratissimum Dei Genitricis cor-
pus contuendum Apostolos, quibus et se et Hie-
rotheum adfuisse, ait, convenisse, per inclusum
in supra recitatis Nicephori et Historiæ Euthy-
miacæ verbis textum significare voluit. Verum;
etsi id ita sit, haud propterea tamen quæ signifi-
care per hunc voluit, seu Apostolos ad sanctissi-
mæ Dei Genitricis, vitæ jam functæ, corpus con-
tuendum confluisse, hisque tum Dionysium et
Hierotheum adfuisse, certa evadunt. Cum enim
Opera, textum eundem complectentia, Diony-
sio Areopagitæ probabiliter ex dicendis sint sup-
posita, circumque proinde, qui, quamquam a
Dionysio Areopagita diversus, sibi tamen hujus
nomen falso imposuit, auctorem habeant, dubi-
tari non immerito potest, an is, uti se Areopa-
gitam, ita etiam, quæ de Apostolorum ad fu-
nus Virginis concursu partem, quam in hoc et
ipse et Hierotheus habuerint, scribit, pariter
non finierit; ut proinde isthæc, quæ in textu lau-
dato

ACTORS
C. B.

interpretan-
dum videat-
ur, certa at-
que indubi-
tata

F

AUCTOR
C. B.
efficit, ma-
netque
proinde,
an Diony-
sius et Hiero-
theus

dato memoriae prodit, dubia esse admodum atque incerta, sit necesse.

343 At vero, inquit, etiam si Opera, quae Dionysii Areopagitae nomen praefereunt, Sancto huic falso sint supposita, fieri tamen potest, imo re ipsa etiam factum fortassis est, ut verus Operum illorum auctor, a quo Areopagitae sunt supposita, Sanctum hunc nostrum et Hierotheum Apostolis, ad sacratissimum Dei Genitricis corpus contuendum concolantibus, adfuisse, vel e traditione antiqua vel e vetustioribus, quae modo interierint, monumentis habuerit compertum. Fateor, sic habet; neque enim, uti ex infra dicendis patescet, omnia et singula, quae in Operibus, Dionysio Areopagitae adscriptis, occurrunt, certo sunt ficta, omnique scriptoris antiquioris testimonio destituta; verum quid tum? Cum nihil sat certi, quod Dionysium Hierotheumque, uti in Areopagitae saepius jam memorato textu traditur, convenientibus ad sacratissimum Dei Genitricis corpus contuendum Apostolis adfuisse, suadeat, alinde huc usque fuerit allatum, nos ista, seu Apostolos ad contuendum corpus Virginis convenisse, hisque tum Dionysium ac Hierotheum adfuisse, ne utique quidem, quod e probato fonte hausta fortassis sint, certo falsa seu conficta asserimus, anne tamen, quod, e fonte huiusmodi esse accepta, omnino incertum nobis sit, re ipsa umquam evenerint, in dubium revocamus. Et vero haud immerito nos id facere, vel ex eo liquet, quod nullus prorsus scriptor, seculo sexto, quo Opera, sub Dionysii Areopagitae nomine circumferri solita, in lucem primum fuere prolata, antiquior invenitur, qui Hierothei, nedum huius cum Dionysio in Apostolorum ad Virginis corpus contuendum conventu praesentiae meminisset.

De ipse fa-
neri inter-
fuert, imo
an hic um-
quam existi-
terit,

344 In scripto quidem de Virginis transitu libello, qui jam inde a seculo quinto notus fuit, Apostoli, eodem momento e diversis, quibus dispersi erant, regionibus collecti, Hierosolymamque per aëra in sublime delati ad sanctissimae Virginis, cum huius immineret obitus, funus curandum convolasse traduntur. Verum Opusculum illud in concilio Romano, cui Gelasius I Papa praefuit, apocryphum fuit declaratum, nec ullum modo invenire est eruditum, qui illud, velut spurium ac commentitium, non rejiciat. Adhuc cum laudatus libellus, in quo, Apostolos, toto jam orbe dispersos, ad sanctissimam Dei Genitricem, extreme decumbentem, ingenti portento convolasse, ab impostore fuit narratum, aliquandiu etiam ante scripta, quae Dionysii Areopagitae nomen praefereunt, Opera contextus seu potius confictus fuisse videatur, fieri facile potest, ut scriptori, qui haec Dionysio Areopagitae supposuit, spurius ille foetus praeluxerit, fingendique etiam, quae de Dionysio Hierotheoque, sacratissimum Dei Genitricis corpus in Apostolorum conventu seu congressu conspiciatis, scribit, occasionem seu ansam praebuerit. Nec est, cur hic iterum supra saepius memoratam, quam Juvenalis, patriarcha Hierosolymitanus, ad Marcianum et Pulcheriam augustos habuerit, orationem objicias; etsi enim in hac Operum Dionysianorum locus, quo Dionysius Hierotheusque Apostolis, ad sanctissimae Dei Genitricis corpus contuendum convenientibus, adfuisse narrantur, a Juvenale citetur. Orationem praefatam, in qua abs hoc Hierosolymitano patriarcha factum id fuerit, habitam ab eodem patriarcha fuisse, Joannes Damascenus, qui omnium, apud quos memoriae id proditum invenitur, est antiquior, e sola nullius prorsus, ut

supra jam docui, fidei Historia Euthymiaca, D sexto, ut apparet, seculo conficta, intellexit, simulque etiam, cum diversum ab hac monumentum non citet, praenimia, qua, quemadmodum apud eruditos omnes in confesso est, laboravit, credulitate in litteras misit.

345 Atque illa, omnibus modo, quae Dionysium Areopagitam Hierotheumque sanctissimae Dei Genitricis exsequiis interfuisse, utrumque probare possent, utrumque libratim ac discussis, pro dubio atque incerto, an factum umquam id fuerit, habere adhuc cogor, hincque, Hierotheum in rerum natura aliquando existitisse, pro certo asserere non ausim, etsi interim non tantum in textu citato, sed et in pluribus aliis Operum Dionysianorum textibus memoretur. Verum haec de argumento isthoc (neque enim hic etiam, quae a Tamayo in Mrl. Hispano ad 14 Octobris diem de Hierotheo proferuntur, quaeque, etsi etiam ab iis, quae supra ex Halloizio retuli, subinde dissona, meliori tamen fundamento haud innituntur, commemoranda existimo) disseruisse jam sufficient; de aliis, quae ex Operibus, Dionysio Areopagitae adscriptis, potissimum adhuc intelliguntur, colligere quaevis, censendum quid sit, dispiciamus. Nonnulla ex his suppeditat epistola, quam Dionysius ad Demophilum cultorem seu monachum, officii et humanitatis limites transgressum, dederit; reliqua vero epistola altera, quam idem Dionysius ad Joannem Apostolum, in insula Patmo exsulem, conscripserit. Ac primo quidem ex epistola, ad Demophilum scripta, discimus, Dionysium aliquando a Carpo, ad quem in Creta insula diverterat, hospitio fuisse exceptum, eique a Carpo visionem plane admirabilem, in dicta ad Demophilum epistola expositam, quae ipsimet Carpo divinitus fuisset oblata, fuisse narratam; ex epistola autem ad Joannem conscripta docemur, Dionysium Joanni, in Patmo insula insulanti, praedicasse, futurum, ut exilio illo liberatus in Asiam postliminio reverteretur, tumque et sacrum codicem seu Evangelium conscriberet et Dionysio iniceretur.

346 Verum cum isthaec, quae e posteriori jam dicta epistola prodit, in nullo prorsus alio antiquo seu monumento seu scriptore fundamentum habeant, sitque, an ista epistola Dionysio Areopagitae supposita non sit, dubium admodum atque incertum, ea pariter, quae in hac tantummodo fundatur, quaeque, si vera forent, Dionysium vaticinandi gratia prophetiaeque spiritu donatum a Deo fuisse, probarent, dubia esse admodum atque incerta, necesse est, quod, cum is, qui epistolam dictam scripsit, Dionysium Areopagitam sese finxerit, haud immerito, ne, quae in hac commemorantur, pariter finxerit, queat timeri, maxime cum ipsamet, in qua memorantur, epistola, verosimilius e jam dictis ac porro dicendis supposititia, praestita illa esse debuisse. Quod autem ad illa, quae ex epistola ad Demophilum erant, jam spectat, partim in hac sola sunt fundata, partim aliunde etiam habentur comperta. Ac ea quidem, quae in sola illa epistola sunt fundata, quaeque si veritati forent consona, Dionysium aliquando in Creta insula hospitio a Carpo fuisse exceptum, mirabilemque, quam huic hospiti suo oblatam refert, visionem ex hoc ipso illum didicisse, nosceremus, eandem plane ob causam, ob quam, quae ex epistola ad Joannem discimus, pro dubiis, ut jam dictum, atque incertis sunt habenda, pro dubiis pariter atque incertis debent haberi; ea autem, quae aliunde etiam

admodum in-
certum, estque
eodem fere
modo de iis,
quae e Sancti

ad Joannem
epistola, at
non item de
iis,

f

A iam habentur comperta, quæque ipsam Carpo oblatam visionem constituent, eadem ratione metienda haud sunt.

347 Etsi enim visio isthæc, in qua Carpus a Christo, quod in peccatorem nimium fuisset severus, reprehensus perhibetur, fidem indubitam, si in sola Dionysii ad Demophilum epistola esset fundata, haud mereretur, est tamen, cur reipsa Carpo credatur oblata. Historia enim seu visio pene eadem a S. Nilo monacho, seculi vi scriptore, qui ad xii Novembris diem Romano Mrl. exstat inscriptus, tumque proinde in Opere nostro dandus erit, in scriptarum ab eo Epistolarum Romæque anno 1662 editarum lib. 2, Epistola 190, pag. 217 et seq. pro re antiquitus gesta narratur, Carpusque, cui accidit, episcopus Apostolorum ætati æqualis fuisse asseritur. At vero etsi res ita habeat, non est tamen, cur propterea in aliis etiam quæ in solis Dionysii adscriptis Operibus fundantur, Dionysius seu qui hujus sibi nomen imposuit, fidem indubitam mereatur; fieri enim potest, ut Scriptis suis hinc inde quidquam, quod vere gestum fuisset, de industria inseruerit, quo scilicet in aliis, quæ confecerat, facilius apud lectorem, ea arte deceptum, fidem inveniret. Accedit, ex eo, quod nonnulla, quæ scriptor quispiam memoriarum prodiit, veritati consonent, consecrarum illico non esse, ut alia pariter, quæ scribit, pro certis atque indubitatis sint habenda.

§ XVIII. Quandonam et a quo Atheniensium fuerit creatus episcopus, quonam sub imperatore, itemque quo die et quo loco martyrium subierit, et quem cultum ecclesiasticum deinde obtinuerit.

Eusebius Historiæ Ecclesiasticæ lib. 3, cap. 4 e versione Valesii sic scribit: Denique Areopagitam illum, nomine Dionysium, quem post concionem illam, quam Paulus in Areopago ad Athenienses habuit, primum credidisse Lucas in Actibus scribit, Atheniensis ecclesiæ primum episcopum fuisse, tradit alter quidam Dionysius, Corinthiorum episcopus, antiquissimus scriptor; ac deinde lib. 4, cap. 23 epistolas, a Dionysio, Corinthiorum episcopo, scriptas recensens sequentia ex ejusdem Valesii interpretatione prodiit memoriæ: Nec solum (Dionysius Corinthiorum episcopus) populis sibi commissis, verum etiam aliarum regionum et urbium incolis divinos labores suos prolixè communicavit, omnium commodis utilitatique inserviens in catholicis illis, quas ad diversas ecclesias scripsit, epistolis. Ex quibus una quidem est ad Lacedæmonios...; altera vero ad Athenienses scripta, excitans ad fidem et ad vitam ex præcepto Evangelii traducendam; qua in re negligentiam arguit Atheniensium, quippe qui a fide propemodum descivissent, ex quo Publius ipsorum episcopus in persecutionibus tunc temporis excitationis martyrium subierat. Meminit etiam Quadrati, qui post martyrium Publii episcopus Atheniensium fuit. *Octobris Tomus IV.*

niensium est constitutus; ejusque labore et industria cives denuo in Ecclesiam convenisse et redivivum fidei ardorem in illis reparatum esse testatur. Refert præterea, Dionysium Areopagitam, qui a Paulo Apostolo ad fidem conversus est, quem admodum traditur in Actibus Apostolorum, primum omnium ecclesiæ Atheniensis sacerdotium suscepisse.

349 Ita hactenus Eusebius; etsi autem omnia, quæ posterior ejus jam recitatus textus includit, verba ad S. Dionysium Areopagitam proprie non spectent, integrum tamen hunc idcirco huc transcripsi, quod infra usui sit futurus. Nunc de iis, quæ de Dionysio nos docet, sermonem instituiamus. Duo hæc dumtaxat sunt, alterum nempe, Dionysium præfuisse Atheniensium ecclesiæ antistitem; alterum, neminem fuisse, qui ante illum eidem ecclesiæ episcopi munere præfuerit. Verum, etsi quidem, primum omnium ecclesiæ Atheniensis episcopum exstitisse Dionysium Areopagitam, ex Eusebio, aut, si mavis, e Corinthiorum, quem hic citat, episcopo Dionysio habeamus compertum, neutiquam tamen vel e citato hujus per Eusebium loco vel ex ipsomet Eusebio, quandonam et a quo Dionysium ordinari Atheniensium episcopum contigerit, innotescit. Rufinus quidem in ecclesiastica Eusebii Historia, Latine a se reddita, lib. 4 cap. 23 de Dionysio, Corinthiorum episcopo, sic scribit: In eadem designat epistola, ad Athenienses scilicet, quam verbis proxime huc transcriptis Eusebius laudat, conscripta, quod Dionysius Areopagites, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo secundum ea, quæ in Apostolorum Actibus designantur, primus apud Athenas ab eodem Apostolo episcopus fuerit ordinatus; verum Rufinus, quem deinde Nicephorus Historiæ Ecclesiasticæ lib. 4, cap. 8, re haud sat examinata, est secutus, pro pessimo suo more, quo Scripta Græca, Latinate a se donata, multis subinde additis, multis detractis compendio re duntaxat relatis, interpolare solet, Eusebium est interpretatus, ac Dionysium Corinthium, qui, quamvis quidem, Dionysium Areopagitam ecclesiæ Atheniensis fuisse ordinatum episcopum, in sua ad Athenienses epistola notarit, haud tamen a quonam factum id fuisset, adjunxit, ordinationem illam Paulo Apostolo in dicta epistola adscripsisse, diserte, contra ac Græca Eusebii, quæ Latina fecit, verba ferunt, signavit.

350 Hinc porro fit, ut, cum secundum Rufinum quidem, at non item secundum Eusebium, episcopalem Dionysii Areopagite ordinationem Apostolo Paulo Dionysius Corinthius adscripserit, dubitare non immerito possimus, an vere a Paulo Apostolo Sanctus noster Atheniensium fuerit ordinatus antistes. Attamen cum Rufinus seculo iv floruerit, itaque, ut dixi, Eusebium, quod Dionysium Areopagitam Atheniensium ecclesiæ a Paulo Apostolo ordinatum fuisse antistitem, aliunde exploratum haberet, verosimillime verterit, id saltem, Dionysii ordinationem Paulo Apostolo jam inde a seculo quarto, quo, ut jam docui, Rufinus floruit, fuisse adscriptam, argumento est. Et vero Dionysium fuisse reipsa a Paulo Apostolo ordinatum Atheniensium episcopum, alia adhuc suadent. Constitutionum Apostolicarum lib. 7 cap. 46 sequentia isthæc leguntur verba: De episcopis vero, qui a nobis in vita nostra ordinati sunt, indicamus vobis, quod hi sunt: ... Romanorum ecclesiæ primus quidem

AUCTOR
C. B.

a quo et
quando ordi-
nari cum
contigerit,
non edicat, id
tamen ex iis,

E

F

quæ de Rufi-
no simul et
Apostolicis

LECTORE
C. B.

quidem Linus, Claudiae filius, a Paulo; secundus autem a me Petro post mortem Lini ordinatus fuit Clemens; et Ephesi Timotheus a Paulo... Philadelphiae Demetrius a me, a Paulo autem Lucius Cenchreorum, Cretae Titus, Dionysius Athenis, Tripoleos in Phoenicia Maroones etc; Ita autem, Dionysium fuisse a Paulo Apostolo Atheniensium episcopum ordinatum, Constitutiones laudatae testari videntur. Hinc S. Maximus in Prologo, contextis a sese in Dionysiana Opera Scholiis praemisso, ita loquitur: Deinde, ut in septimo Apostolicarum Constitutionum libro habetur, Dionysius a Paulo Christifero Atheniensium fidelium episcopus constituitur; adhuc in suis ad octavam Dionysii epistolam Scholiis § 5 ait: Sacrum praepotorem vocat sanctum Apostolum Paulum, quippe qui ipsum ecclesiae Atheniensis episcopum ordinaverat, quemadmodum in sacris Apostolorum Constitutionibus scriptum reperitur.

constitutionibus hic
dissertur,

351 Supra itaque recitata Constitutionum Apostolicarum verba ita S. Maximus intellexit, ut hisce episcopalem Dionysii Areopagite ordinationem S. Paulo Apostolo adscribi existimavit. Verum Cottelerius in suis ad proximam huc transcriptum Constitutionum Apostolicarum textum Annotationibus ita observat: Aperte non dicitur in Constitutione, Dionysium a Paulo fuisse ordinatum; nec necesse est, ut cuncta, quae sequuntur postremum ἐν Πλάτῳ, a Paulo, ad Paulum referantur: sufficit, ad ut aliquem ex Apostolis. Sane, cum hisce textus laudati verbis, Philadelphiae Demetrius ordinatus fuit a me; a Paulo autem Lucius Cenchreorum, Cretae Titus, Dionysius Athenis, mox subiungatur, Tripoleos in Phoenicia Maroones, nec hic tamen a Paulo, sed a Petro, ut laudatus Cottelerius notat, Tripolitanus in Phoenicia episcopus fuerit creatus, haud inepta prorsus, e qua episcopalem Dionysii ordinationem in Constitutionibus Apostolicis Paulo Apostolo certo non adscribi consecrarium fit; Cottelerii videtur observatio. Attamen etiam, ut ait hic scriptor, non a S. Paulo, sed a S. Petro Maroones ordinatus fuerit Tripolitanus episcopus, vix tamen dubitem, quin et hunc et Lucium et Titum et Dionysium a Paulo Apostolo ordinatos fuisse episcopos, per verba supra recitata significare voluerit impostor, qui Constitutiones Apostolicas finxit, atque in hisce Apostolorum nomine loquitur. Ea mihi sententia idcirco potissimum sedet, quod is scriptor gravissimos subinde, uti inter eruditos omnes convenit, errores admittit, quodque adeo, cum facile ex errore tantummodo, ut Maroonae ordinationem, a Petro peractam, Paulo perperam adscripserit, factum esse possit, nihil omnino esse videatur, cur cuncta, quae in Constitutionum verbis supra huc transcriptis sequuntur postremum ἐν Πλάτῳ, Latine a Paulo, ad Paulum, contra ac naturalis atque obvis verborum sensus exigat, non referantur.

Paulo
Apostolo

352 Quidquid itaque Cottelerius discat, hisce S. Paulo Apostolo Dionysii ordinationem adscribi, indubitatum e iam dictis apparet. Jam vero, cum res ita habeat, Constitutionesque Apostolicae jam inde a seculo quarto, uti passim admittitur, fuerint confictae, hinc simul atque ex eo, quod Rufinus, qui eodem seculo floruit, Paulo pariter, ut jam docui, Dionysii ordinationem adscripserit, consecrarium fit, ut tum passim Dionysium a Paulo Atheniensium fuisse ordinatum episcopum, verosimillime fuerit existimatum; cum au-

tem eandem opinionem multi etiam, uti ipsemet Cottelerius loco supra cit. fatetur, mediae infimaeque aetatis scriptores tenuerint ac litteris porro consignarint, fuisse etiam reipsa Dionysium Areopagitam a Paulo Apostolo ordinatum ecclesiae Atheniensis episcopum, sat certum videtur. Proximum est, ut quo circiter tempore factum id fuerit, modo inquiremus. Hilduinus in contexta a se Dionysii Vita apud Surium num. 8 de hoc Sancto nostro sic scribit: Abnegatis erroribus paganorum, sacri est baptismatis unda respersus, ac sic demum se tradidit ejus (Pauli nimirum) magisterio plenius imbuedum inque sanctae Trinitatis fide et Incarnationis, Passionis ac Resurrectionis Jesu Christi Domini nostri mysterio seu, cunctis arcanis ecclesiasticae sanctitatis affatim, ut comes ejus inseparabilis, quocumque gressum moverat, a beato Paulo per triennium institutus, Thessalonica, magistro obsequendo, revertens, ab eodem beato Paulo Apostolo Atheniensium est ordinatus antistes, ac deinde, ipso iubente, Christi Evangelium praedicavit eandemque civitatem et maximam partem patriae ad fidem veritatis convertit.

353 Quod si itaque scriptori isti fides habenda hic sit, Dionysius, cum ad fidem fuisset conversus sacroque Baptismatis lavacro ablutus, S. Paulo Apostolo in peregrinationibus, Evangelii longe lateque propagandi causa abs hoc susceptis, comes assiduus ac laborum socius per triennium adhaeserit, ac tum demum abs illo Thessalonica, ubi commorabatur, Athenas remigrare jussus, Atheniensium antistes ordinatus fuerit; hinc autem, cum Sanctus, ut supra jam docui, anno circiter 49 ad fidem fuerit conversus, consecrarium fuerit, ut Dionysium a Paulo ordinari Atheniensium episcopum anno circiter 52 contingerit. Verum praeterquam quod, quae Hilduinus recitat verbis memorat, in nullo prorsus, quod fidem integram mereatur, antiquitatis testimonio sint fundata, e spuria et supposititia (iterum hunc Commentarium num. 41 videsis) Aristarchi ad Onesiphorum Epistola dumtaxat sunt accepta. Quod cum ita sit, Sanctum nostrum triennio a sua conversione ecclesiae Atheniensis fuisse ordinatum episcopum, adductus Hilduini textus certum haud efficit. Attamen, cum Athenis verosimiliter non prius, quam cum ibidem ad fidem traducti ad numerum sat magnum eacrevissent, statutus fuerit episcopus, nec intra breve admodum temporis spatium tanta apud Athenienses incrementa fides cepisse videatur, Dionysium re etiam vera triennio circiter post suam conversionem ac proin anno circiter 52 Atheniensem episcopum ordinatum fuisse, sat verosimile apparet. Porro cum reliqua omnia, quae de Dionysio Areopagita in variis ejus Vitis ab Hilduino, Metrodoro, Syncello, et Metraphaste contextis, memorantur, e monumentis dumtaxat spuris nullamque fidem merentibus sint hausta, ac proin iis discutiendis, imo et vel perfunctorie recensendis tempus terere, operae pretium non sit, modo, iis omnibus missis, ad Sancti nostri martyrium locumque adeo ac tempus, quo id acciderit, progredior.

354 Ac primo quidem quod ad tempus, cum autem quo Dionysius passus sit, spectat, plurimum hac de re eruditorum sententiae discrepant, aliis nempe sub Domitiano, aliis sub Traiano, ac aliis denique sub Adriano Dionysium martyrio occubuisse contententibus. Verum, quidquid

anno circiter
52 factum
videtur:

F

cum autem
diutissime
episcopatu
functus fuisset, sub
Adriano

A quid alii dicant ac porro intenso conatu probare contendunt, Sanctum nostrum sub Adriano, cum jam diutissime Atheniensi episcopatu functus fuisset, ad superos martyrio evolasse, indubitatum apparet. Ita autumare me facit Romanum Parvum seu vetus, aut potius, qui in hoc laudatur, Aristides supra adhuc laudatus, ac in Opere nostro inter Sanctos jam relatus Atheniensis philosophus. Martyrologii illius antiquissimi, quæ ad rem nostram faciunt, verba, utut supra jam data, iterum huc transcribo. Sic itaque ad tertium, quo Dionysius Areopagita recolitur, Octobris diem habent: Athenis Dionysii Areopagitæ, sub Adriano diversis tormentis passi, ut Aristides testis est in Opere, quod de Christiana religione composuit; hoc Opus apud Athenienses inter antiquorum memorias clarissimum tenetur. Enimvero, cum Aristides, ut jam supra docui, Dionysio æqualis aut certe suppar exstiterit, quis ei, si Sancti nostri martyrium sub Adriano accidisse scripsit, fidem hac in re denegare ausit? Equidem, inquit in sua de duobus Dionysiis Dissertatione cap. 8 Sirmondus, supra sæpissime laudatus, si ab Aristide hoc, Dionysium scilicet sub Adriano martyrium subisse, testatum liqueret, nihil haberem, quod tanti viri auctoritati fideique opponerem.

quidquid etiam Sirmondus, cujus rationes,

B 355 Ita ille; verum opinionem, quæ Dionysium, non sub Adriano, sed sub Domitiano passum statuit, propugnans, ita mox subjungit: Sed illum ego (Aristidem nempe) non modo tale nihil dixisse, sed nec dicere potuisse evincam, ac deinde, quo primum, quod hic adstruit, seu Aristidem, quod de martyrio a Dionysio sub Adriano tolerato dixisse, asseritur, non dixisse, evictum det, Adonis Martyrologio, in quo pariter (adi, quod num. 106 ex hoc dedimus, Sancti elogium) Dionysius sub Adriano passus asseritur, Martyrologia alia, ac nominatim quidem Usuardinum, Parisiense, Nivernense, Cabilonense, Suessionense, Veromanduense et Meldense, in quibus omnibus Adriani, sub quo Dionysius passus sit, nullum est vestigium, opponit; cum autem, ut vult, Martyrologia isthæc omnia Martyrologio Adoniano vetustiora iuxta ac veriora sint, per errorem interpolationemve, ut Adriani nomen, quod abs hisce abest, in Adoniam Martyrologium intrusum postea fuerit, factum esse contendit. Verum Martyrologium, quod Usuardum habet auctorem, Martyrologio Adoniano non esse antiquius, certum omnino ac, ut quisque, qui Sollerii nostri ad Usuardi Martyrologium Præfationem evoluerit, facile comperiet, extra omnem controversiam positum; quod autem ad Martyrologia reliqua, a Sirmondo laudata, spectat, nihil prorsus, quod isthæc contextu per Adonem Martyrologio antiquiora ostendat, in medium adducit. Attamen, cum Martyrologiorum antiquorum exemplaria, quo simpliciora, eo etiam, uti ipsemet Dissertationis laudate cap. 3 ait, sinceriora ei sint visa, fortassis etiam Parisiense aliaque nominatim mox recensita Martyrologia antiquiora ei, quod simpliciora essent, fuerint estimata; verum an merito? Neutiquam sane. Martyrologium Usuardinum Adoniano est simplicius, et tamen hoc illo esse antiquius, certum omnino est, uti unusquisque fatebitur, qui Sollerii nostri ad Usuardum Præfationem evoluerit. Contracta Martyrologii Hieronymiani apographa majoribus Hieronymianis apographis simpliciora certe sunt, et tamen his illa vetustiora, nemo dixerit.

456 Martyrologia Haque, a Sirmondo præter Usuardinum nominatim laudata, Adoniano Martyrologio fuisse antiquiora, nihil omnino suadet; ut proinde, quod in illis Adriani nomen non occurrat, fuisse id seu per errorem seu per interpolationem in Adoniam Martyrologium intrusum, argui non possit. Et vero Adriani nomen non fuisse in hoc per errorem intrusum, vel ex eo liquet, quod Ado, uti ipsemet testatur, Martyrologium Romanum parvum, in quo, ut jam dictum, Adriani nomen legitur, præ oculis habuerit, ac proin, non errore ullo abductus, sed vetustissimi hujus monumenti testimonio impulsus, Adriani nomen in contextu a se Sancti nostri elogio signarit. At vero, inquit, Usuardus sibi prælucentem habuit Adonem, et tamen Adriani nomen, quod abs hoc in Sancti nostri elogio signari indubie viderit, prætermisit. Fateor, sic habet; verum quid tum? Fecerit id forsitan, non quod Adriani nomen perperam ab Adone notatum, existimavit, sed quod pro more suo prolixiorum Adonis textum contrahere voluerit. Utut sit, cum Martyrologi Romani Parvi seu Veteris auctor fidem integram, ut Sollerius noster in sua ad E Usuardum Præfatione docet, mereatur, nulla omnino ratione, quin vere, ut ait, Aristides Dionysii martyrium sub Adriano locavit, dubitandum apparet, idque adeo re etiam ipsa, Romani imperii habenas principe illo tenente, evenisse, firmissime in animum induco. Verum pergit Sirmondus, alterumque, quod probaturum sese sponderat, probare conatur.

AUCTORE
C. B.
hic propositæ

357 Audi, qui rem conficere contendat. Quod, inquit, ille (Aristides nempe) nisi falso non diceret, ut diceret autem adduci opinor non potuit. Quid enim? An nesciebat Aristides, Quadratum, qui eodem tempore, quo ipse Apologeticum pro Christianis Hadriano principi Athenis hyemanti dedit, et oratione illum coram affatus est, et librum quoque pro nostra religione compositum porrexit, tertium a Dionysio Atheniensis ecclesiæ antistitem fuisse successorem, ut Dionysius alter Corinthiorum episcopus testatur, Publii martyris, qui Dionysio Areopagitæ successerat primo Atheniensium episcopo? Ergo si tertius a Dionysio Quadratus, si inter utrumque Publius, quis tam iniquus rerum æstimator, ut cum Athenas anno imperii sui sexto venisse Hadrianum, ibique hyemem exegisse Eusebius in Chronico doceat, et adversarii consentiant, nimis angusta Dionysii et Publii martyrio, Quadratique initis spatia, intra quinquennium concludi non sentiat? Quanto igitur congruentius, quantoque verisimilius, non modo Dionysium, sed ne Publium quidem, qui Dionysio successit, sub Hadriano passum dicerent, sed sub Traiano, cujus gravissima et sævissima memoratur persecutio, ex qua natus videri queat tantus ille terror et consternatio Atheniensium Christianorum, quos narrat idem episcopus Corinthiorum ad defectionem vi procellæ prope abductos, studio post et industria Quadrati, qui Publio successerat, in viam rediisse, pristinumque fidei ardorem recepisse?

partimque etiam ejus verbis hic recitatis

358 Ad hunc enim modum plana et distincta fixaque erunt omnia. Nam et Quadratum, quod in confesso est, Hadriano principe floruisse, et decessorem ejus Publium sub Traiano martyrium consummasse, justumque ad ea quæ retulimus spatium intercessisse, et quod caput est, Dionysium Areopagitam, cui Publius successit,

inclusæ, rationibus aliis, in medium

ACTOR
C. B.

cessit, non sub Hadriano vel Traiano, sed sub Domitiano, ut dictum est, vitam posuisse constabit. Hactenus Sirmondus, Aristidem scilicet, sub Adriano passum esse Dionysium, dicere non potuisse, ex eo potissimum contendens, quod temporis spatium, inter imperii, anno, ut putavit, 120 ab Adriano suscepti initium et aditam a Quadrato Atheniensem cathedram interceptum, nimis angustum sit, quam ut eo et Sanctus noster et Publius, qui proxime abs hoc, successorem deinde Quadratum nactus, illam occupavit, martyrio coronari, eosque etiam duos primos, Atheniensibus interim Christianis gravissimæ et sævissimæ persecutionis terrore ad defectionem prope abductis, Atheniensium episcopos excipere in eadem cathedra potuerit Quadratus, qui, quemadmodum verbis, num 384 huc transcriptis, Eusebius testatur, redivivum fidei ardorem in Atheniensibus reparavit. Verum, ut Sirmondo quinquennium dumtaxat inter imperii, ab Adriano suscepti, initium aditamque a Quadrato, qui, quemadmodum Epistola 84 ad Magnum et libro de Scriptoribus ecclesiasticis cap. 19 Hieronymus

B

hic adductis

testatur, Adriano imperatori, Athenis Eleusinae sacra, anno, ut Pagius in Criticis docet, æræ Christianæ 125 invisenti, librum pro nostra Religione jam episcopus tradidit, Atheniensem cathedram intercessisse, tantisper etiam dem, quid ni quinquennii spatio, ut Dionysius Publiusque martyrio coronati fuerint, Atheniensemque post hos cathedram persecutionis vi Athenienses Christiani pene fuissent prostrati, Quadratus adierit, factum esse possit?

C

refutantur,
in contrari-
um arguat,

360 Verum, ut, Aristidem sub Adriano, contra ac Sirmondus contendit, Dionysii Areopagite martyrium consignare potuisse, luculentius adhuc patescat, non intra quinquennium,

ut Sirmondo tantisper dedimus, sed intra non nihil latius octo annorum spatium Dionysii et Publii martyrium, Quadratique post horum necem ad sedem Atheniensem promotio evenire debuerint, si sub Adriano passus Sanctus noster statueretur. Cum enim hic princeps, non anno 120, ut plurimi olim existimarent, sed anno 117, uti ad hunc in Criticis num. 7 Pagius ostendit, Romani imperii habenas moderandas acceperit, nihil omnino obstat, quo minus Dionysius credatur subisse martyrium jam inde a præfato æræ Christianæ 117 anno; ab hoc autem ad annum usque 125, cui Quadrati ad cathedram Atheniensem promotio potest innecti, anni omnino octo sunt elapsi. Quod cum ita habeat, quis adhuc, temporis spatium, quod Dionysii, si hic sub Adriano passus statuatur, martyrium inter et Quadrati promotionem intercesserit, nimis angustum, quam ut ea, quæ intra illud fieri debuerint, facta esse potuerint, futurum fuisse asseveret? Nemo sane, quantum opinor, qui, quæ jam dicta sunt, attente expenderit. Hinc porro jam consequitur, ut Aristides sane, quidquid contra Sirmondus arguat, sub Adriano passum esse Sanctum nostrum, dicere potuerit; cum id autem re etiam vera illum dixisse, Martyrologii Romani parvi seu Veteris auctor Adeoque hunc seculum testentur, nec horum testimonium ullo ex capite vel falsum vel etiam suspectum debeat haberi, Dionysium sub Adriano martyrio fuisse affectum, indubitatum reor, etsi interim id statim sub imperii, a principe illo suscepti, initium, uti et dictis statui potest, evenisse, pro certo asseverare non ausim.

361 At vero erit fortassis, qui hic modo obijciat, Dionysium Areopagitam, si sub Adriano demum martyrium subierit, centenario, cum id evenit, futurum fuisse majorem, eumque ad ætatem adeo propectam pervenisse, parum verosimile videri. Fateor; Dionysius, si sub Adriano passus sit, centenario, cum id evenit, major exstiterit, aut saltem ad annorum centum ætatem quam proxime accesserit; cum enim, ut supra docui, anno circiter 49 ad fidem fuerit conversus, tumque annorum triginta aut etiam quadraginta circiter exstiterit, sub imperii, ab Adriano suscepti, initium certe annos vel centum fere vel etiam plures numerarit, ut consideranti patescet. Atque hinc fit, ut Dionysium, quem sub Adriano passum, jam statui, re etiam vera ad centum fere annos pervenisse, aut hanc etiam ætatem superasse, in animum inducam; ne autem propectæ adeo ætatis factum esse Sanctum nostrum, incredibile aut mirum cuiquam appareat, vel solus efficere natus est Baronius, in suis ad Martyrologium Romanum Annotationibus, Sanctorum, qui 1x Octobris die coluntur, latereculo subjectis, hunc scribens in modum: Nec mirum videri debet, tam longam (centum scilicet amplius annorum) Dionysio contigisse ætatem: cum divina quadam dispensatione factum sit, ut complures ex his, qui Apostolorum temporibus vixerint, ad longissimam ætatem pervenirent; nempe ut ea, quæ oculis aspexissent, certe scientia testarentur; ut inter alios Simeon episcopus Hierosolymitanus, qui centesimum vigesimum attigit annum: Sanctus Ignatius, qui se Dominum in carne vidisse testatur, scribens ad Polycarpum (citae eam epistolam S. Hieronymus de Script. Eccles. in Ignatio) ad annum undecimum Traiani, ut idem auctor affirmat, pervenit.

centenario
vel major,
certe haud
multo minor

F

A pervenit. Certe Quadratus, qui sedit post Publium, qui Dionysio successit in ecclesia Atheniensi, rexitque illam temporibus Hadriani, complures se vidisse tradit, qui Christi temporibus sanati essent, et a mortuis surrexissent, ut de ipso recitat S. Hieronym. lib. de Script. Eccles.

Martyrium
Athenis

362 Quid memorem Hermam Pauli discipulum, cujus ipse meminit, scribens ad Romanos, cujus et esse dicitur Liber Pastoris? Eum constat ad ultima usque Antonini Pii tempora fuisse superstitem. Dicerem de Polycarpo et aliis, nisi me alio vocaret oratio. *Natalis Alexander Dissertatione in seculi primi Historiam Ecclesiasticam sexta decima nonnulla adhuc, ut ætalem, quam Dionysio attribuiamus, incredibilem non esse, ostendat, hisce Baronii dictis partim ex Usserio, partim aliunde petita de hominum longævitate adiungit. Verum cum modo ea eruditissimo illo Annalium Ecclesiasticorum parente adducta sufficere videantur, ut longæva, quam Dionysio adscribimus, ætas nec mira nec incredibilis appareat, silentio omnibus, quæ eo facientia laudatus Alexander affert, præteritis,*

B a martyrii per Sanctum tolerati tempore, sat propemodo definito, ad Martyrii quoque palæstram definiendam progredior. Hanc Athenis consignandam, vel ex iis, quæ num. 220 et quatuor seqq. jam disserui, verosimillimum, ne dicam, indubitatum, apparet. Verum Halloixius in contexta a sese, quam inter illustrium ecclesiæ Orientalis, qui Sanctitate primo æræ Christianæ seculo floruerunt, scriptorum Vilas primo loco suppediat, S. Dionysii Areopagitæ Vita cap. 3 ita scribit: Athenienses a Socratis morte (cujus ita eos puduit ac penituit, ut mox in publici luctus signum palæstras et gymnasia omnia clausierint, ejusque accusatores alios exiliis, alios morte multarint, ipsum autem æræ statua donarint) minime præcipites fuere, nec ad suscipiendam de nova religione adversus quempiam accusationem nec ad ferendum de deorum cultu aut neglectu judicium. Hinc etiam paucae cum sint e claris urbibus, ubi non multa existerint Christianorum martyria, tamen Athenis, urbe tam ampla et celebri, ne unus quidem fidei Christianæ causa (de quo quidem firmiter constet) vel exilii vel mortis poena, præsertim publico judicio, multatus esse facile reperiatur.

subiit

363 Nam de Publio et Quadrato Athenarum episcopis et Dionysii nostri successoribus (de quibus fere solis ambigi posset) vero est quam simillimum, quorundam privatorum injuriis vel tumultu populi subitaneo (uti ex ipso rum et martyrum Actis quadamtenus licet intelligi) vel lapidibus appetitis vel aliis modis exagitatos, quo pax Christianis esset, sponte sua urbe cessisse, alibique oppetisse; hinc autem, Dionysium verosimiliter Athenis martyrium non subiisse, non nemo fortassis contendat. Verum cum Halloixius equidem, verosimillime vel privatorum injuriis vel tumultu populi subitaneo, ut Publius et Quadratus urbe Atheniensi cesserint, factum esse fateatur, quid ni etiam, ut Publius et Quadratus, juxta ac Dionysius martyrio Athenis fuerint affecti, eadem ex causa seu occasione factum esse possit? Quadratus (adi Operis nostri tom. 6 Maii pag. 358 num. 4) libro pro Religione Christiana, quem Adriano imperatori, Athenis versanti, obtulit, persecu-

tionem gravissimam, in Christianos absque imperatoris præcepto, ac proin verosimillime a populo tumultuante excitatam, sedavit; ut facile factum esse possit, ut tum in hac Publius martyrio occubisset. Adhæc Sanctus Hieronymus in Chronico, anno 1606 excuso, ad annum Christi 127 ita memorat: Quadratus, discipulus Apostolorum, et Aristides Atheniensis noster philosophus, libro pro Christiana religione Hadriano dedere compositos; et Serenus Grannius legatus, vir apprimè nobilis, litteras ad imperatorem misit, iniquum esse dicens, clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi et sine ullo crimine nominis tantum et sectæ reos fieri; cum autem, uti ex hisce Hieronymi verbis conjicere fas videtur, eodem tempore, quo Serenus Grannius, clamoribus vulgi innocentium hominum seu Christianorum sanguinem concedi, iniquum esse, ad imperatorem Adrianum scripsit, Aristides Atheniensis philosophus apologeticum pro religione Christiana librum, in quo martyrii, a Dionysio tolerati, mentionem e dictis fecit, principi isti obtulerit, fit mihi vel hinc, Sanctum nostrum et Athenis et populi pariter tumultuantis occasione martyrium subiisse, admodum verosimile. Atque hæc iis, quæ pro Sancti palæstra Athenis locanda supra disserui, addidisse contentus, pauca modo de die, quo id factum sit, subjungo.

364 Magna Græcorum Menæa excusa, Menologia Basilianum et Sirlertianum, verbo omnes Græcorum Fasti sacri Dionysii Areopagitæ memoriam tertia Octobris die consignant; etsi autem non raro fiat, ut Sanctos aliis etiam diebus, quam quibus obierunt seu martyrium passi sunt, commemorarent, unanimis tamen, quo et hi et antiquiores plerique Latinorum Fasti sacri, ac nominatim Martyrologium Romanum Parvum seu Vetus, Dionysium Areopagitam ad tertiam Octobris diem celebrant, consensus facit, ut tum eum martyrio fuisse coronatum, existimem, maxime cum nihil, quod alio die id evenisse suadeat, aliunde occurrat. Nec tantum, quo die verosimillime Sanctus martyrium subierit, e laudatis sacris Græcorum juxta ac Latinorum fastis habemus; verum etiam veneratione seu cultu ecclesiastico fuisse eum a longissimo jam tempore in Ecclesia affectum: hoc autem quam verum sit, seu Sanctum a longissimo jam tempore, imo jam inde a primis æræ Christianæ seculis ecclesiastica veneratione fuisse gavisum, argumento est vetustissimum, quod Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 10 laudat, Græcicum Martyrologium. Audi, qui is scriptor de venerando isthoc antiquitatis monumento loquatur: Habemus, inquit, Græcæ auctoritatis Martyrologion, de tomo Chartisscriniis Constantinopolitanis * adeptum, qui tanta vetustate dissolvitur, ut maximam cautelam a se contingentibus exigat; in quo diem natalitii ejus designatum, et quia Atheniensium episcopus fuerit, reperimus notatum.

die tertia
Octobris cul-
tumque eccle-
siasticum

* an Charto-
phylacii
Constanti-
nopolitani?

365 Quod Martyrologium, ut antiquitas ejus demonstrat, ex eo tempore constare posse non incongrueretur, quo, Constantino jubente, nota occasione martyria Sanctorum Domini de toto orbe collecta et Cæsaream sunt convecta. Cum itaque Dionysius in Mrl. Græco, jam inde, ut Hilduinus existimavit, a Constantini Magni ætate conscripto, fuerit signatus, Sanctorumque in Martyrologiis tam antiquis recensio pro cultu ha-

haud diu
post obtinuit.

AUCTOR
C. B.

beatum, fuisse enimvero Sanctum jam inde a primis æræ Christianæ seculis, imo etiam haud diu post gloriosum martyrium veneratione ecclesiastica in Græca saltem ecclesia affectum, indubitatum apparet. Porro, quod cultus, Dionysio Athenis nominatim etiam antiquitus delati, indicium est minime dubium, Rudera templi, Dionysio Areopagitæ ibidem olim dedicati, anno 1676, ut Jacobus Spon in suo Italix, Dalmatix etc. Itinerario tom. 2 testatur, adhuc cernebantur. Nec, quin Sanctus in Occidente quoque particulari veneratione et antiquitus fuerit gavisum, et hodie adhuc gaudeat, Latinorum jam laudati, quibus insertus exstat, Fasti sacri, eaque, quæ de ejus reliquiis infra disserentur, dubitare sinunt; ut plura de isthoc argumento hic proferre necesse non sit.

B

ACTA FABULOSA a,

S. DIONYSIO AREOPAGITÆ AFFICTA,

Auctore Anonymo,

*E codice nostro Fuldensi QMS. 5
cum quinque aliis Mss. collato.*

CAPUT UNICUM.

Dionysii conversio, ordinatio ad episcopatum, Romam profectio, discessus in Galliam, martyrium.

C

Nerone Romani imperii habenas tenente, Petrus Apostolus al. omittitur sese*
b

Post beatam et gloriosam resurrectionem Domini nostri, qua verum Dei templum Judaica impietate resolutum divina potentia sese * in triduo suscitavit b et caro humilitatis nostræ in Christo supra omnem cæli militiam, supra omnes ordines angelorum ad Dei Patris est propecta consensum et decima post die Apostolorum pectoribus Spiritus est Sanctus illapsus, ut ligandi solvendique acciperent potestatem, atque sic per ipsos in cunctos Ecclesiæ principes decreti hujus constitutio commeavit, anno ab urbe condita octingentesimo octavo Nero cæsar quintus ab Augusto adeptus est principatum. Beatus itaque Petrus Apostolus, cum reliqui Apostoli, distributis sibi terrarum partibus, imbuendum omni creaturæ Euangelium suscepissent, ipse ad arcem Romani divinitus imperii destinatur, ut, qui primus erat in ordine potestatis, primus esset in certamine passionis et quæ civitas majoribus obligabatur erroribus, majoribus necesse erat remediis adtolleretur, et ubi erat culpa gravior, ibi esset et gratia major.

2 Namque, ut dictum est, cum impiissi-

mus Nero terræ marique imperii sui jura laxasset et furor crudelitatis ejus dira rabie in Christi famulos ebullisset, xiii crudelissime imperii sui anno per trophæum martyrii dignos transmisit ad Superos c. Namque, priusquam beatus Petrus per triumphum martyrii evolasset ad cælos, beato Clementi hanc potestatem tradidit dicens: Sicut a Domino meo Jesu Christo ligandi solvendique mihi est indulta potestas, ita tibi hanc potestatem tuisque successoribus æterno confero dono, ut quæque ligaveritis in terris, ligata sint et in cælis, et quæcumque solveritis in terris, soluta valeant esse et in astris. Hac potestate ditatum successorem Ecclesiæ perfectum antistitem et dignum reliquit * heredem d. His ita de ordine temporum et Apostolicis potestatibus breviter recensitis, ad beatissimi viri Dionysii certamina narraturus accedam.

3 Ut superius jam de ordine temporum pauca digessimus, post Jesu Christi Domini nostri gloriosam ascensionem, cum beatus Paulus apostolus per gratiam sancti Spiritus ab errore infidelitatis ad viam salutis regressus fidem, quam ante expugnaverat, perfecta postmodum religione sequeretur, ac cum secundum dominicam instituta vas electionis esset in gentibus et Christi nomen ignotis populis prædicaret, advenit Athenis ibique sanctum virum Dionysium gentilibus inveniens erroribus implicatum, ad viam salutis convertit e et sacri baptismatis unda renatum divinis eum illico sanctionibus informavit f; cumque jam tribulorum atque spinarum squalorem ex ejus pectore sancti Spiritus gratia funditus pepulisset, et pulchrum germen novæ segetis pulcher attolleret ager, divini Verbi semina rudibus cepit mentibus erogare; cumque jam cælestibus cotidie Christi miles desideriis æstuarer, superna se ubique gratia præeunte, dum rura pontica sulcaturus ingreditur, Romam celitus Domini dilectus aggredditur; qui, ut superius dictum est, beatum Clementem apostolica inveniens præditum potestate ab eo est continuo digno cum honore susceptus.

4 Per idem tempus cum beatus vir Dionysius beatissimi Clementis cotidie vestigiis adhereret et apostolicis sanctionibus se omnimodis traderet imbuendum, maximum apud beatum Clementem pro sanctitatis suæ reverentia locum continuo cepit venerationis habere et magnam apud eum familiaritatis gratiam obtinere. Sed cum jam Dominus omnipotens beatissimi viri Dionysii vitam disponderet in exemplo omnibus declarare, contigit Philippum Hispaniæ episcopum emigrare de mundo g: tum beatus Clemens sanctum Dionysium episcopum ornavit et potestatem, quam a beato Petro acceperat, ei tradidit dicens: Vade in partibus Occidentis prædicare Euangelium regni cælestis et ligandi solvendique tibi sit concessa potestas, ut Christi Euangelium per te longe lateque diffusum * illud a Domino cum fidei servo merearis audire: Euge serve bone et fidelis, super pauca fuisti fidelis: supra multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui. Sociosque ei Saturninum h Marcellum, Lucianum i adhibuit, ut in ore duorum vel trium testium Christiana religio ignotis partibus traderetur.

5 Qui cum simul pervenisissent pergentes ad portum Arelatensium civitatis, sanctus Dionysius Marcellum in Hispaniam destinavit k, ut verbum vite Christi Ecclesiæ ministraret. Sanctus igitur

Roma martyrio coronatus fuit cum Paulo,

e

** al. reliquit.*

d

qui antea Athenis ad Christi fidem Dionysium converterat,

E

e

f

Hic postea Romam profectus, ad Occidentem inde cum aliquot sociis a S. Clemente Papa mittitur

F

g

** al. Christi Euangelio per te longe lateque diffusum,*

h

i

k

tur

Marcellino-
que ex his
in Hippo-
nium ac Sa-
turnino in
Aquitaniā
misso, ipse
Parisios
adiit,

tur Dionisius Sancti Spiritus calore succensus et Apostolica præditus potestate, quinque a beato Clemente divini verbi semina gentibus susceperat eroganda, non ferocitatem incredulæ reputans gentis, nec trucibus populis cunctatur insistere prædicator; sed beatissimi principis Apostolorum informatum exemplo, qui Romanis fuerat pœnis atrocibus datus, ubi apud Gallias amplius gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc divina protectione munitus fortis se et verus præliator immergit, ut, qui meruerat esse confessor, præfectus fieri non cunctaretur et martyr l. Aquitanie namque partibus sancto Saturnino directo, ipse cum sancto Luciano, sancto Rustico et sancto Eleuthero Parisios adierat.

ibidemque,
Luciano
Bellocacum
misso, cum
Rustico et
Eleuthero
fidei plan-
tandæ dat
operam.

6 Sanctum namque Lucianum presbyterii honore perfunctum ad Belvacensem dirigit urbem, ut ipse pari modo incredulis populis Euangelium veritatis inferret; ipse vero sanctus Dionisius Parisius remanebat; quæ civitas, quamvis parva, gentilium tamen erat erroribus et squalore fœdata. Nam licet magnis esset paganorum fecibus involuta, fecunda tamen terris, arboribus nemorosa, vineis uberrima ac referta, pollebat commerciis trapazetarum m; quæ, Sequanæ vallata perplexa, et copiam piscium alvei sui civibus unda ministrat et non parvum muris noscitur prestare munimen ipsumque insule potius quam urbis spatium laticis sui unda concludit. Hunc ergo lucum cum Dei famulus expetisset fidei armatus constantia, Dei se omnipotentis ubique auxilio comitante, ecclesiam ibidem juxta virium suarum virtutem, ut novus adhuc advena poterat, Domini nostri Jesu Christi in honorem construxit, ut rudis populus * qui veritate erat Evangelii induendus, Sancti eos * illic lavacri unda respergeret.

* ad. rudem
populum
* al. omitti-
tur eos
Verum rei
hujus Dio-
nysiique
sanctitatis
fama longe
lateque dif-
fusa,

7 Cumque beatissimus Vir die noctuque doctrinis insisteret pietatis et Christi populum de antiqui hostis faucibus liberaret, ut, quos subtrahebat mundo, dignos transmitteret cœlo, fama se sanctitatis ejus longe lateque diffudit, atque jam non modica populorum turba dignum se gloriabatur presulem habere, sique factum est, ut sacerdotum gradus divinis ministeriis dispensaret aptandos probatasque personas et dignas meritis suis ordinibus ampliaret. Sed Dominus noster Jesus Christus, qui beatissimi viri Dionisii jam non patiebatur famam celari, ut posita super candelabrum lucerna incredulis mentibus lucis suæ radios ministraret, tantas per illum dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda gentilium, non minus prædicationibus quam ipsis virtutibus cotidie roboraret.

Domitianus
imperator
apparitores,
qui sanctum
Virum ag-
grediantur,
in Galliam
mittit.
n o

8 Per idem vero tempus, quo talia gerebantur, sancti Viri præconium longe se lateque diffudit in tantum, ut Domiciani, qui secundam in Christianos post Neronem persecutionem exercuit n, vulgi relatione perveniret ad aulam o; qui in tanta rabie indignationis exarsit, ut, ubique Christianum quempiam reperisset, aut dies sacrificaret incestis aut diversis pœnis additus puniendus gladio traderetur. His itaque legibus subditas sibi natione arcens magna Christi famulis persecutio influebat, nulla jam pro Christo certantibus præsentis vitæ indulgebatur tranquillitas, nulla sanctorum Martyrum erat excusata libertas, sed omnes impium servantes edictum, quod statutum a cæsare fuerat, transgredi nullatenus audebat. Nam electam apparitionem cum in-

genti strepitu partibus dirigit Occidentis, ut sanctum virum Dionisium perquirentes aut decreta principis observaret aut pœnis laceratus immensis capite plecteretur p.

A. ANONYMO.

9 Itaque cum decreta principis apparitores suscepissent, Galliarum penetrant fines, qua illico beati eis Viri celebre nomen innotuit, sicque, ut eis fuerat imperatum, veloci cursu, tumentibus animis, vultibus trucidissimis Parisios adierunt. Sanctum vero Dionisium contra perfidos inveniunt dimicantem et prædicatione continua vulgi multitudinem ad fidem inveniunt jam vocantem; cum quo etiam beatum virum Rusticum presbyterum et Eleutherium archidiaconum q, quos ipse beatus Vir in suis ordinibus consecraverat, prædicationis ejus socios et discipulos persecutorum dirus furor invenit. Hi sancti Viri a beati Dionisii numquam patiebantur abesse præsentia; quos divina pietas æterni regni jam præciebat esse consortes: gaudebat sane pius Pater in duorum profectibus filiorum, cum et digni filii Patris sarcinam spiritualibus humeris levigarent, ut, onere carnis abjecto, ad purum valerent ætheris volare fulgorem.

p
hique Pari-
sios, ubi Dio-
nysium Eu-
angelium an-
nuntiantem
inveniunt, se-
se accingunt.

10 Persecutionis ergo publicata sententia, impiorum gaudens turba progreditur et contra Dei famulos pugnatu conspirat, miroque modo inermibus viris non valebat plebs armata resistere. Tunc antiquus hostis videns sibi perire, quod Domino constabat vivere et assidua populorum conversione proficere, totam artis suæ calliditatem ad inpugnanda, quæ fuerant constructa, convertit, ut eos, qui unum et verum Deum sancti Baptismatis jam unda repersi crederent, diversa supplicia multarent. Sed sancti Viri, Christi confessores et martyres, impiorum latratibus vi sanctæ prædicationis et cum magnis virtutibus obviantes, nullo metu terrii reproborum, Christi Ecclesiam nova cotidie fecunditate ditabant, cumque Ecclesia, prædicatorum suorum meritis et ore fundata, quamvis in turbines procillasque lictorum pertimendas, cresceret et augetur, ipsa etiam Germaniæ ferax immanitas, subacta cordis conpunctione, colla sua jam Christi jugo domita gaudebat r.

Persecutione
in Christia-
nos conelata,
impis sese
Dionysius ac
socii oppo-
nunt,

11 Ab ipsis denique destruebantur idola, quorum sumptu fuerant et studio fabricata, et, portu salutis invento, idolorum gaudebant perire naufragia. Lugebat tunc portio victa diaboli, cum de ea victrix Ecclesiæ legio triumpharet; cumque talia gererentur, furore atrocissimo ministri crudelitatis accensi unus ex his sanctum virum Dionisium cum magna cordis severitate alloquitur dicens: Tunc es ille infandissimus senex, qui deorum nostrorum culturam evacuas, et invictissimi principis statuta contempnis? Dic ergo, cujus te asseris cultorem, aut quam confessionem tuæ dicioni * ascribis? Tunc hii tres beatissimi viri Dionysius, Rusticus et Eleutherius trium puerorum in camino ignis deambulantium Spiritus referti carismate, quasi ex uno ore tale interroganti dederunt responsum; Conditio nostra Christianæ legi noscitur famulari; quam vero confiteamur, liquido tuis auribus intinabimus.

r
cumque de
fide sua in-
terrogaren-
tur, unanimi
hanc voce

* al. condi-
cioni

12 Confitemur Patrem et Filium et Spiritum sanctum, Patrem ingenitum, Filium a solo Patre genitum, Spiritum sanctum ab utroque procedentem. Ad hæc impius persecutor Beatos interrogat: Ergo principum a vobis jussa contempnuntur,

liberrime
confessi mor-
te afficiuntur,

A ANONYMO.

contempnuntur, et vestra confessio invictissimorum deorum jura respuit? Sancti, ut superius, unanimiter respondentes dixerunt: Ut praefati sumus, Christum Dei Filium natum ex Maria Virgine, quem cunctis populis certa pronuntiamus audacia, et credimus et confitemur et ore non desistimus conlaudare. In hac sanctos Viros fidei constantia permanentes sevi lictores longo non spatio differentes, felicia collo pro fide Christi submissa persecutoris mucro truncavit, reddentes terrae corpora beatas caelo animas intulere *f*. Namque ad ostendendam divina pietate martyribus suis collatam victoriam, cum a corporibus abscaisa capita viderentur, eorum, ut poterant, linguae Dominum fatebantur. O vere beata nimium et Deo nostro grata societas!

Dionysioque amputatum sibi caput prodigiose manibus tum portante.

13 O sancta et vere laudanda fraternitas, inter quos nec primus aut secundus potuit esse nec tertius, sed sanctae Trinitatis gloriam confitentes uno amplius ab urbe miliario parvo in monticulo *t* trino meruerunt martyrio consecrari! Jacebant denique in vertice montis, abscaisis capitibus, corpora pretiosa, implebaturque in martyribus Christi, quod olim propheta predixerat adfuturum, ut in conspectu Domini pretiosae permanerent mortes justorum, namque ad declaranda martyris et sacerdotis primi merita gloriosa, ut, per quam salutariter primo caeperat fructus oriri, eo amplius gloria ipsius pariter et triumphus *, beatissimi se Dionysii et pontificis venerandi sanctum exanime cadaver erexit beataque manu caput a corpore abscaisum, lictoris ense truncatum pendulum cepit brachilis vectitare atque ab illo montis cacumine duobus fere milibus firmis gressibus apportavit *u* novo et prius inaudito miraculo, exanime corpus viventis currere more et homo jam mortuus * firmis incedere plantis.

* al. gloriam ipsius patret triumphus

* al. hominem jam mortuum Rustici et Eleutherii corpora in Sequanam projicere ethnici meditantur. Verum matrona.

14 Beatorum igitur Rustici et Eleutherii, metuentes impii, ne conversi populi fidelissima probataque devotione corpora profutura sibi ad patrocinium tumulata consecrarent, inito consilio, imposita navibus in profundissimo decreverunt gurgite dimergi; sed Dominus omnipotens, bonus et justus et misericors, qui misericordiam suam humano generi nunquam negavit, qui Pharaonis consilium rubri maris unda submersit, et Holofernis ictu femineo colla truncavit, ipse inopudentum consilium misericordiae suae arte destruxit, ut preclara duo luminaria non gurgitis unda submergeret, sed Christi haberet fortes Ecclesia bellatores. Nam matrona quaedam, Catulla nomine, quae, licet paganorum adhuc erroribus teneretur addicta, converti tamen ad fidem Christi per exempla martyrum se desiderare et mente monstrabit et opere, Dei ergo misericordia inspirata, mactae virtutis consilium appetivit atque ad convivium venire postulat percussores; cumque eis copiam allatae humanitatis expendit, a memoria eorum, quae susceperant agenda, discussit *x*.

nomine Catulla agnoscitur ac suffragantur ac absconduntur.

* al. sexto y

15 Denique fidelibus suis archana sui pectoris reseravit, ut subtracta furto preciosa corpora Martyrum beatorum in secto * procul ab urbe memorato lapide in agello, quem segeti paraverat affuturum, latenter absconderent *y*: qui iussa complentes festinanter, quod eis preceptum fuerat, exequuntur. O furtum laudabile, quod cuiquam non intulit damnum, sed magis omnibus beatum contulit lucrum! Cum-

que, ut moris est, sationis suae segetum sacratum produceret ager, ita beatorum Martyrum est ubertate ditatus, ut et centuplicatum fructum cultores acquirerent, et patriae mererentur salutem et magnum thesaurum posteris conserarent.

16 Praedicta itaque mater-familias horum non immemor Martyrum sacrorum, cum primum persecutionis videret tepuisse servorem, locum sanctorum Martyrum ossa servantem omni sollicitudine requisivit atque inventum ingentis mausolei constructione signavit; quam venerabilem feminam non immerito credimus sine dubio sanctis Martyribus adhesisse, quia nisi eam Redemptor omnium ad agnitionem sui nominis venire voluisset, nequaquam pectori ejus consilium tantae pietatis infunderet. Namque absque ulla ambiguitate confidimus, * ut, quae beatorum Martyrum ossa servavit, eorum intercessionibus ad fidei pertingeret * veritatem. Christianorum igitur turba quam plurima, quae beatorum Martyrum fuerat admonitione conversa, omni nisu atque conatu, quaque vi poterat, omni cum devotione summoque cum studio super sanctorum Martyrum beata cadavera ecclesiam construens in sanctae gloriam Trinitatis trino numero dignis cum aromatibus humaverunt *aa*; ad quorum digna corpora, Dei omnipotentis opitulante clementia, cotidie virtutum insignis declarantur.

17 Quis etenim sermo vel quae lingua tantorum Martyrum sufficiat enarrare virtutes, quando nec ipsis queunt humanis mentibus retineri? Infirmis salus, debilibus gressus, caecis visus, surdis auditus et mutis redditur sermo; immundi spiritus ab obsessis corporibus expelluntur, et pia vota felici exauditione pinguescunt. Nos ipsos, quamvis immeritos, eorum credimus sacris precibus adjuvandos, qui ut hebetes et indigni eorum vobis seriem passionis praesumpsimus intimare, non ex nostri ingenii capacitate aut proprii sensus industria, sed quod veterum fidelium nobis relatione patuit, et, quod * ex parte in quibusdam paginulis veteranis, pauca, ut potuimus, longo spatio interlita didicimus.

18 Nam sicut majorum cognovimus colloquio peritorum timentium Deum et studio sanctae caritatis ardentium, multa de beatorum virorum praeclearo certamine ad laudem Christi et gloriam Martyrum ob memoriam posterorum sacris studuerunt indere cartis, sed subripiente * negligentia et antiqui procurante hostis invidia, flammaram incendio feruntur esse consumpta *bb*. Nam humanarum mentium solers capacitas ex paucis, quae dicta sunt, valet pensare, quae reticentur majora. Hoc tamen absque ulla dubitatione confidimus, multa eos pro Christo subisse certamina, quando usque ad praesens tanta per eos divina virtus cotidie dignatur declarare miracula. Passi sunt autem martyres Christi Dionysius, Rusticus et Eleutherius vii Id. Octobris sub Domitiano imperatore apud Galliarum Parisium civitatem *cc*, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat.

ANNOTATA.

a Cum Dionysii Areopagitae, quae hic praemitto, Acta in omnibus fere, si quae de Dionysii conversione commemorant, exceperis, commentitia

persecutione. que remittente, locus, quo erant deposita, mausoleo ac etiam ecclesia condecoratur;

* supple factum, * t. pertingerit

E aa

in qua quae sunt miracula, auctor generatim hic exponens

* al. quae

F simul etiam, unde a se scripta hauserit, declaravit.

* t. subreptente

bb

cc

A titia (adi § 2 Commentarium prævium) et fabulosa certo sint, imo ab auctore, qui seculo VIII medio recentior aut certe non antiquior, Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi confudit, partim ex iis, quæ horum Dionysiorum priori, partim ex iis quæ eorundem posteriori utcumque conveniunt, fuerint conflata ac uni Dionysio Areopagitæ afficta, enimvero exiguo admodum in pretio, uti in Commentario prævio jam docui, sunt habenda. Hinc certe, ut luce publica, qua hactenus caruerunt, ea donarem, commissurus non fuissen, nisi ad id haut ponderis exigui, quas in Commentario prævio num. 96 adduxi, rationes me impulissent.

b Lectio Breviarii Romani quarta, in die Ascensionis Domini et S. Leonis Papæ in eadem Domini Ascensionem sermone primo legi in Officio ecclesiastico solita, ita inchoatur: Post beatam et gloriosam Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, qua verum Dei templum Judaica impietate resolutum, divina in triduo potentia suscitavit, quadragenarius hodie, dilectissimi, sanctorum dierum expletus est numerus; cum autem tota fere, quam verba hæc constituent, periodus Actorum Sancti nostri initium faciant, hoc illorum auctor vel e laudato Leonis Papæ sermone vel e scripto, in quo ex hoc præfatum initium promanarat, verosimillime, ne dicam, indubie, accepit. Quod cum ita sit, nec facile futurum fuisse videatur, ut scriptor, qui Dionysii Passionem, a Metrodoro (adi § 4 Commentarium prævium) Græce conscriptam atque a Lasselio et Cordorio editam, in linguam Latinam convertisset, Græca isthæc, quæ Passionis dicte initio ponuntur, verba, Μετὰ τὴν μακαρίαν καὶ ἐνδοξοτάτην ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀνδρικοῦ αὐτοῦ καὶ ὑπὸ Ἰουδαϊκῆς πᾶρανομίας, ὡς αὐτὸς εἶπε, διέλθον, καθὼς τῇ ἑαυτοῦ βίᾳ ἐξουσίᾳ τριήμερος ἐν νεκρῶν ἐγγύχρηται, Latine, adhibitis, quæ proxime recitavi, Leonis Papæ verbis, reddidisset, id enimvero, Passionem præfatam Græcam et Latinis hic a nobis editis Actis, non hæc ex illa per interpretationem (illarum enim lucubrationum alterutra indubie, uti in Commentario prævio num. 66 jam docui, ex altera est prognata) promanasse, argumento etiam est.

c Mutilis est hic sensus, vocabulis aliquot amenuensium oscitantia omissis. Codices nostri P Ms. 155 et O Ms. 19 melius legunt: Quarto decimo crudelissimi imperii sui anno beatum Petrum et Paulum felici cruore dampnatos per trophæum martyrii dignos transmisit (Nero scilicet) ad superos. Verum tam in dictis binis codicibus nostris Mss., quam in codice Fuldensi sanctum Apostolorum Petri et Pauli martyrium quarto decimo imperii Neronis anno perperam innectitur, uti liquet ex iis, quæ apud nos ad XXIX Junii diem in prævio de SS. Petro et Paulo Commentario num. 17 et 18 dicta sunt.

d Ad hac de re Operis nostri tom. 5 Junii pag. 427 num. 8 et pag. 428 in Annotatis ad lit. e.

e Id anno circiter 49, uti in Commentario prævio num. 301 docui, evenit.

f Quæ huc usque Actorum auctor de Dionysii conversione dixit, veritati, utpote et in Scriptura sacra fundata, indubie sunt consona; verum quæ deinceps de Sancto nostro commemorat, nequiquam in hunc quadrant, suntque adeo omnidubio procul a veritate aliena.

Octobris Tomus IV.

g Philippus isthic, non, uti hic narratur, diem extremum, cum Dionysius Romam ad Clementem Papam venit, in Hispaniis clausisse, sed eo primum tunc a Clemente missus fuisse in Græcia Dionysii apud Corderium Passione, a Metrodoro elucubrata, asseritur; verum hinc consecrarium non est, ut hæc e Latinis, quæ hic damus Actis, non promanarit. Commentarium prævium num. 70 et seq. consule.

h Hic indubie designatur Saturninus martyr, primus Tolosanus episcopus, qui ad XXXIX Novembris diem Martyrologio Romano exstat insertus; verum is non seculo primo, cum Ecclesiæ Clementis præesset, sed, quemadmodum et sinceris et selectis illius Actis, a Ruinartio editis, constat, seculo demum tertio, Decio et Grato consulibus, in Gallias venit; ut perperam certe a Clemente eo missus fuisse in afflictis Sancto nostro Actis hic narretur.

i Ad octavam Januarii diem, qua in Martyrologio Romano Lucianus signatur, de sancto hoc martyre Bellocacensi in Galliis episcopo actum apud nos jam est, satisque indicatum, opinionem, quæ illum sub Maximiano et Diocletiano imperatoribus martyrium subisse, statuit, longe esse probabiliorē altera, quæ Sanctum illum ejusdemque martyrium ad seculum i refert.

k Ita etiam is, quem e sociis, Romæ sibi adjunctis, Arelate in Hispaniam Dionysius misisse fertur, in hujus Sancti nostri apud Corderium Passione, a Metrodoro contexta, appellatur, uti etiam in ejusdem Passione altera, quam, veluti a S. Methodio conscriptam, Chiffletius vulgavit; Hilduinus autem, qui verosimillime non prius, quam cum jam Metrodori de Sancto nostro lucubratio, alteraque, quam Methodio Chiffletius adscribit, fuissent contextæ, conscribendis Dionysii Actis manum admovit, nomine illius, qui a Dionysio in Hispaniam missus fuerit, non expresso, sequentia isthæc dumtaxat de argumento illo num. 19 et seq. suppledat: Socios quoque ei et comministros (Clementis Papa) verbi plures et probatos viros adhibuit.... Qui simul properantes et circumcirca Dominum prædicantes appulerunt portui Arelatensium civitatis, et exinde quibusdam in partes necessarias, prout ei visum fuerat, destinatis, idem macarius Dionysius... Lutetiam Parisiorum, Domino ducente, pervenit. Verum is, qui a Dionysio Arelate in Hispaniam missus fuerit, ab aliis, ac imprimis quidem a scriptore, qui, quæ supra memoravi, fabulosa Eugenii Toletani Acta conscripsit, vocatur Eugenius; id autem ille, qui ita, idem ut facerent alii, effecit, fecisse idcirco videtur, quod, cum Hilduinus compositum de Dionysio Areopagita hymnum, quem non recitat, Eugenio Toletano adscribat, Eugeniusque, martyrio prope Parisios coronatus, Romanoque Martyrologio ad xv Novembris diem inscriptus, in Galliam cum Dionysio venisse a nonnullis memoretur, isthunc propterea Eugenium cum Eugenio Toletano, per Hilduinum memorato, eundem, primumque Toletanorum, qui a Sancto nostro in Hispaniam missus fuerit, exstitisse episcopum, existimarit, Actis etiam idcirco, quæ huic opinioni suæ (nostri tamen Operis tom. 2 Octobris pag. 237, num. 70 etiam consule) essent accommodata, conscriptis Eugenioque illi affictis. Porro ex eo, quod alii quidem Evangelii præconem, qui a Dionysio in Hispaniam

104 missus

A. ANONYMO.

missus fuerit, Marcellum, alii vero Eugenium e jam dictis appellant, factum esse, autumo, ut et Comment. prævii num. 150 laudatus Marcus Flavivius Dexter et posteriorum temporum impostores, qui post scripta Latina Sancti nostri Acta, hauritam ex his Metrodorianam ejusdem Passionem, affictamque Eugenio Toletano Vitam floruerunt, spuriaque sub Luitprandi, Lucii Flavii Dextri, aliorumque nomine monumenta ediderunt, eundem Evangelii, qui a Dionysio in Hispanias missus fuerit, præconem, Marcellum simul et Eugenium eum appellando, fecerint binominem, ita fortassis efficere volentes, ut eos, a quibus sacer ille præco vocabatur Eugenius, in concordiam adducerent cum eis, a quibus Marcelli nomine distinguebatur.

l S. Dionysii Parisiensis Passio, a Bosqueto edita atque a nobis Commentario de hoc Sancto infra subdenda, præmissis nonnullis, quæ Prologo quodammodo loco haberi queunt, sic habet: Sanctus igitur Dionysius, qui, ut ferunt, a successoribus Apostolorum verbi divini semina gentibus eroganda susceperat, quo amplius gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc intrepidus et calore fidei inflammatus accessit, Parisios, Domino ducente, pervenit, non veritus incredulæ gentis expetere feritatem, quia virtutem suam præteritarum penarum recordatio roborabat, et, qui meruerat esse confessor, non cunctatus est auctoribus * populis accedere prædicatos; cum autem hæc peripodius cum Actorum, quæ edimus, periodo hic occurrente non tantum quantum ad substantiam fere, sed etiam quantum ad multa, quibus hæc exponitur, verba conveniat, idque ipsum, uti quisque, qui Acta isthæcum Passione, a Bosqueto edita, contulerit, facile agnoscat, nonnullis adhuc aliis locis contingat, id certe, Bosquetianam Dionysii Parisiensis Passionem, quæ Actis edendis, uti infra, cum de hoc Sancto agam, ostensurus sum, videtur antiquior, dictorum Actorum auctori præluisse, argumento est, uti etiam hunc ex illa non pauca eorum, quæ de Dionysio memorat, accepisse.

m Codex noster O Ms. 19 et apographum Audomaropolitanum habent trapezetarum, id est, nummulariorum seu mensariorum, qui ita a dinumeranda in mensa pecunia dicuntur, hicque ab Actorum auctore, nomenclatione a Græca, quæ idem, quod Latine nummularius seu mensarius, significat, voce τραπεζίτης accepta, Trapezetæ nuncupantur.

n Galba quidem, Otho, Vitellius, Vespasianus et Titus Romanum imperium, priusquam id Domitianus moderandum acceperit, a Neronis, qui primus e Romanis imperatoribus Christianos persecutus est, obitu occuparunt; verum illi Christianos persecuti non sunt, hincque Domitianus, qui in Christianos quam maxime sævit, secundam in hosce persecutionem suscitasse ab Actorum auctore hic asseritur.

o Fama Dionysii, longe lateque ex Evangelii prædicatione per Gallias dispersa, ad Domitiani palatium seu aulam pervenisse in Metrodorianam Sancti Passione non dicitur; verum nec hinc, nec ex aliis minoris momenti nonnullis, in quibus Passio isthæc a Latinis Dionysii Actis differt, consecrarium est, ut ex hisce illa per interpretationem non promanarit. Commentarium prævium num. 70 et seq. videsis.

p Domitianum solius Dionysii comprehendendi causa apparitores, ut fecisse hic indicatur,

in Galliam fuisse missurum, verosimile haud D apparet.

q Quo tempore Dionysius, Rusticus et Eleutherius martyrio fuerunt affecti, archidiaconi nomen in Ecclesia adhuc erat ignotum. In codice nostro O Ms. 17 Eleutherius dumtaxat vocatur diaconus.

r In codicibus nostris P Ms. 155 et O Ms. 19 paulo aliter hæc redduntur sequentibus hisce verbis: Cumque Ecclesia, prædicatorum suorum meritis et ore fundata, quamvis inter turbines procellasque lictorum, perinde cresceret et augetur, ipsa etiam Germaniæ ferox immanitas subacta cordis compunctione colla se jam Christi jugo domita subdidisse gaudebat.

s In omnibus nostris Mss. exemplaribus vitiosa isthæc constructio occurrit, paucarum dumtaxat vocularum discrimine interveniente.

t An Dionysius Sociique ejus martyres, Rusticus et Eleutherius in monte fuerint necati, infra in Commentario Actis illorum præmittendo examinabitur.

u De hoc, quod hic refertur, prodigio censendum quid sit, Commentarius, Dionysii et Sociorum Actis præmittendus, pariter aperiet.

x De matrona hic memorata adscriptoque ei facto infra etiam in Commentario mox dicto suis erit fusius loquendi locus; ex eo interim, quod hic paganorum erroribus adhuc fuisse addicta, in Metrodorianam autem Sancti Passione gentilium terroribus adhuc fuisse correpta dicitur, consecrarium videtur, ut hæc e Latinis, quæ hic edimus, Actis per interpretationem promanarit, uti in Commentario præv § 4 fusius expositum ac porro probatum invenies.

y Ex hoc Actorum, quæ edimus, Latinorum loco seu textu, cum loco, qui ei in Metrodorianam Dionysii Passione respondet, collato, non parum, hanc ex illis per interpretationem promanasse, confirmatur, uti ea, quæ in Commentario prævio num. 68 et seqq. disserui, commonstrant.

z Actorum Latinorum sex, quæ penes nos exstant, exemplaria ab initio usque ad locum, quo de Dionysii sociorumque martyrum corporibus furto sublati clanculumque sepultis agitur, ubique fere sat recte consonare, indeque exemplar, quod codex noster P MS. 156 exhibet, a quinque exemplaribus reliquis haud parum discrepare, in Commentario prævio num. 71 asserui; ut autem, quam verum id sit, simulque omnia, in quibus abs hisce illud differat, studiosus lector ex Actorum, prout e codice nostro Fuldensi Q Ms. 6 hic eduntur, cum iisdem Actis, prout in codice nostro P Ms. 155 exstant, collatione queat perspicere, exhibitum in hoc Actorum exemplar ab eo loco, quo id a quinque exemplaribus reliquis dissonare incipit, huc transcribo. Verba, quibus a loco illo usque ad finem concipitur, hæc sunt: Prædicta itaque materfamilias, cum primum vidit persecutionis tepuisse fervorem; locum, tantorum Martyrum ossa servantem, qua potuit honorificentia una cum sanctis Domini sacerdotibus et fidelium turbis reverentissime satis aggreditur, et incomparabilem thesaurum, quem diu sibi et posteris profuturum servavit, omnibus patenter eadem sacratissima die innotuit; qua beatus Dionysius cum sociis suis triumphans agone explevit et coronam victoriæ accipere de manu Domini meruit, atque testis Jesu Domini pretiosum sidereum senatum

* cf. atrocibus

A. senatum possedit : ipsumque locum eminentis mausolei edificatione signavit. Sanctorum quoque corporibus digna veneratione sepultis, eorum vestimenta, tunica videlicet, cilicium et caligæ Dionysii pretiosi, et casula sancti Rustici archipresbyteri atque dalmatica beati Eleutherii archidiaconi, exceptis portionibus, quæ pro reliquiis electorum Domini a fidelium devotione sumptæ sunt, usque hodie debiti cultus reverentia conservantur. Quorum meritis et precibus eadem venerabilis femina, in nomine sanctæ Trinitatis ex aqua et Spiritu sancto renata, cuncta, quæ habere potuit, Domino Jesu Christo atque ipsis Martyribus tradidit, et sacras excubias apud eorum corpora, quamdiu supervixit, celebrans in bona confessione ac conversatione ad Christi et Sanctorum Martyrum gloriam, ipsis intercedentibus, migrare promeruit. Processu vero temporis multiplicata fidelium numerositate, Christiani, beati Dionysii patrocinii devotissimi, basilicam super pretiosorum Martyrum corpora magno sumptu cultuque eximio construxerunt; ubi cotidie, operante Domino nostro Jesu Christo, merita eorum virtutum probantur monstrari frequentia, interventu eorumdem cæcis recipientibus visum, debilibus gressum et surdis auditum. Sed nec illud silendum est, quod a spiritibus immundis vexati, dum ad memoratorum Christi testium tumulos examinandi virtute divina ducuntur, Sanctorum ipsorum coguntur imperio, quo quisque sit Martyrum positus loco, designatis nominibus indicare. Celebrata est autem memoria eorum passio vii Idus Octobris, anno ab Incarnatione Domini xcvi, a Passione autem lxihi; ætatis vero beatissimi Dionysii circiter xc; imperii quoque Domitiani, crudelissimi cæsaris xvi ingruente; regnante autem Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria, virtus et imperium cum Patre et Spiritu sancto ab æterno et nunc et sine fine. Ita laudatum Actorum exemplar; abs hoc autem in iis, quæ verbis jam datis tradit, haud multum discrepasse exemplar quoddam, quod Hilduino prælucuit, facile comperiet, qui cum hisce contulerit ea, quæ hic scriptor in contexta a se Dionysii Vita num. 35 et seq. memoriæ prodit.

aa Ecclesiam supra Dionysii sociorumque martyrum corpora, non ab ipsismet, qui abs his ad fidem fuerant conversi, Christianis, sed ab aliis, qui serius vivere, fuisse castructam, in Actorum, quod codex noster P. Ms. 155 exhibet, exemplari (adi, quæ ex hoc ad lit. præced. recitavi, verba) asseritur.

bb Quis verbis hisce aliisque nonnullis, num. præcedenti contentis, locus in Metrodorianæ Dionysii Passione respondeat, itemque quid de illo hujus loco seu textu, quo sese e narratione vetusta firmæ antiquitate hausisse, quæ de Dionysio scribit, Metrodorus declarat, censendum sit, Commentarius prævius num. 77 et binis seqq. docet.

cc In Passione, Græce a Metrodoro adornata, Dionysii martyrium tam apud Corderium quam apud Lamsellum, non septimo Idus, sed septimo Kalendas Octobris signatur; verum cum nulus umquam scriptor seu Græcus seu Latinus, septimo Kalendas Octobris seu xxv Septembris die passum esse Dionysium, notarit, in dictam Passionem seu potius in hujus, quod Lamsellio prælucuit, exemplar unice ex amanuensium osci-

tantia vocabulum Kalendas irrepsisse, eique proinde vocabulum Idus, quod primitus in illa a Metrodoro fuerit signatum, substituendum esse, indubitatum apparet. Quod cum ita sit, Dionysiusque adeo secundum Metrodorianam Passionem, non secus ac secundum Fuldensem nostrum, e quo Acta Latina hic damus, codicem reliquæque horum penes nos constantia exemplaria Mss. septimo Idus seu nona Octobris die sit passus, id iterum, Metrodorianam Dionysii Passionem e Latinis, quæ edimus, Actis per interpretationem promanasse, argumento est; quod nimirum, cum Græci prorsus omnes Dionysium Areopagitam tertio Octobris die passum esse notent, verosimilime, imo indubie, hac quoque die Dionysii martyrium Metrodorus consignasset, si, quæ de illo scribit, e Græcis, non e Latinis, Dionysii ac sociorum Martyrum martyrium die nono Octobris constanter signantibus, monumentis hausisset. Hæc porro aliæque, ad litt. x et v dicta, modo iis, quæ in Comment. prævio § xv de eodem illo argumento disserui, adijunge, Græcamque Dionysii a Metrodoro adornatam Passionem e Latinis hic a nobis editis Actis per interpretationem promanasse, luculentius adhuc patescet, maxime si hæc cum illa a capite ad calcem contuleris. Nec dubito, quin etiam sit futurum, ut, si scriptam Dionysii ab Hilduino Vitam incipiendo ab eo loco, quo Dionysii in Gallias missio narratur, cum præfatis Actis Latinis contuleris, scriptori illi isthæc prælucuisse, fatearis. Adi etiam Commentarium prævium num. 93 et tribus seqq. Ceterum an Dionysius sociique martyres sub Domitiano imperatore, uti hic in Actis Latinis, consentiente etiam Metrodorianæ Passione, asseritur, martyrio coronati fuerint, Commentarius, illorum Actis infra præmittendus, aperiet.

APPENDIX

DE SANCTI RELIQUIIS

CAPUT I.

An Dionysii Areopagitæ reliquiæ in Sandionysiano Franciæ monasterio servantur.

Cum Dionysius, qui Parisiis martyrum subivit, corporeque ibidem quiescere aut diu certe quiescisse existimatur, a Dionysio Areopagita, uti in Commentario prævio docui, sit distinctus, non quero hic, an Dionysii, qui Parisiis occubuit, sed an Dionysii Areopagitæ, qui Athenis obiit, reliquiæ Parisiis, aliunde eo delatæ, asserventur. Cur id faciam, in causa est scriptum, quod in Vita S. Dionysii Corinthii apud nos tom. i Aprilis pag. 744 et seq. occurrit, quodque sic habet: Anno ab Incarnatione Domini mcccxy, Innocentius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Papa III ad Urbem generale Concilium convocavit. Ad hoc concilium convenerunt ex omni natione, quæ sub celo est, pastores et Prælati sanctæ Matris Ecclesiæ, Patriarchæ videlicet, archiepiscopi, pontifices

inocentius
III Papa, Ro-
mæ celebrato
concilio,

AUCTOR
C. R.

ces et abbates, et inferioris gradus et ordinis aliae personae, quarum non erat numerus. Reges etiam et principes diversorum populorum vel per se vel per nuntios adfuerunt: vir autem venerabilis abbas B. Areopagita Dionysii, Henricus nomine, cum ceteris interesse non potuit, quia propecta aetatis imbecillitas non permisit. Misit autem pro se et pro ecclesia sua virum religiosum et honestum Hemericum, magistrum priorem, cum aliis personis ejusdem ecclesiae, qui se loco sui, prout oportunius posset, Domini Papae praesentiae praesentarent. Soluta Concilio, concessa est singulis licentia recedendi.

Sandionysianis, qui ad illud venerant, monachis

2 Dominus autem Papa, volens omnibus palam facere benevolentiam et gratiam atque pium dilectionis affectum, quem erga venerabile cœnobium B. Dionysii et tunc habebat et semper habuerat, vocavit ad se praefatum Hemericum ac socios ejus, et in pignus perpetuae caritatis dedit eis thesaurum impretialem, corpus videlicet sanctissimi Dionysii Confessoris, Corinthiorum episcopi, ut ipsum secum cum honore debito in Franciam transferrent, et ex parte sua ecclesiae B. Dionysii cum omni reverentia praesentarent. Tradidit illis praeterea suae largitionis testimoniales litteras, sigillo sanctae Sedis Apostolicae roboratas. Illi vero cum condignis gratiarum actionibus tam nobile, tam sanctum, tam denique venerandum suscipientes depositum, gratuita summi pontificis exhilarati munificentia, quam citius potuerunt, in Franciam remearunt. Qui cum accessissent ad ecclesiam B. Dionysii de Strata viii kal. Martii, prima scilicet Sabbathi, quae dies Dominica nuncupatur, occurrit eis venerabilis abbas et conventus cum processione solenni, albis et cappis sericis induti, cereis accensis, pulsatis campanis, et universo clero et populo comitante: et sic cum hymnis et laudibus gloriosus Confessor et pontifex Corinthiorum Dionysius intromissus est in ecclesiam sanctissimi Areopagitae Dionysii, et magna Missa de ipso Confessore in ornamentis solennibus solenniter celebrata, intra apsidam, quae super corpora SS. Martyrum retro altare in Sanctis Sanctorum sita est, in vase eburneo decenter composito locatus est.

S. Dionysii corpus, additis, quae hic exhibentur, testimonialibus litteris,

3 Sed quia modus et causa donationis hujus Apostolicae, et venia, quae ab eodem concessa est omnibus, qui ad sacras sancti hujus Confessoris reliquias honorandas devote accesserint, in ejusdem authentico plenissime continetur, ipsum in hoc loco subnectere curavimus, ut non solum a praesentibus, sed etiam a posteris gestae rei veritas certior habeatur. Innocentius episcopus servus Servorum Dei, dilectis filiis abbati et conventui S. Dionysii Parisiensis salutem et Apostolicam benedictionem. Utrum gloriosus martyr et pontifex Dionysius, cujus venerabile corpus in vestra requiescit ecclesia, sit ille censendus, qui Areopagita vocatur, ab Apostolo Paulo conversus, diversae sunt sententiae diversorum. Quidam enim fatentur, Dionysium Areopagitam in Graecia fuisse mortuum et sepultum, aliumque Dionysium extitisse, qui fidem Christi Francorum populis praedicavit: alii vero asserunt, illum post mortem B. Pauli venisse Romam, et a S. Clemente Papa in Galliam destinatum, aliumque fuisse, qui mortuus est in Graecia et sepultus; utrumque tamen egregium in opere, et sermone praeclarum. Nos autem neu-

tri volentes praepiudicare sententiae, sed vestrum D cupientes honorare monasterium, quod immediate ad Romanam spectat ecclesiam, sacrum B. Dionysii pignus, quod bonae memoriae P. * tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis, tunc Apostolicae Sedis legatus, de Graecia tulit in Urbem, vobis per dilectos filios Hemericum priorem et quosdam alios, nuntios monasterii vestri ad generale Concilium destinatos, devote dirigimus; ut cum utraque reliquias habueritis, nulla de cetero remaneat dubitatio, quin sacrae B. Dionysii Areopagitae reliquiae apud vestrum monasterium habeantur: vos igitur eas reverenter suscipite, hanc nobis vicissitudinem rependentes, ut in orationibus vestris spiritualis semper ad Deum commemoratio nostri fiat, et secundum oblationem eorumdem nuntiorum vestrorum anniversaria obitus nostri memoria solenniter celebretur. Omnibus autem qui ad has sacras reliquias venerandas devote convenierint, quadraginta dies de injunctis sibi poenitentiis auctoritate Apostolica relaxamus.

4 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis et remissionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Laterani, pridie Nonas Januarii, Pontificatus nostri anno xviii. In narratione, verbis jam recitatis contenta, Pontificis aequae, quae hisce subnectitur, Bullae praemissa, Dionysius, cujus sacrum corpus Sandionysiano in Francia monasterio dedisse Innocentius III Papa refertur, pro Dionysio, Corinthiorum episcopo, habetur, imo quo die sacrosanctum illud pignus in dictum monasterium fuit illatum, solenne de sancto isto episcopo sacrum a Sandionysianis monachis celebratum fuisse, tum in praefata narratione, tum etiam in abbatiae S. Dionysii Historia, a Michaele Felibiano anno 1706 edita, pag. 219 asseritur; verum unde vel jam suppedilatae narrationis auctor, vel Sandionysiani monachi, sanctum Dionysium, cujus sacrum corpus, e Graecia Romam a Petro, Capuano scilicet, titulo S. Marcelli S. R. E. (Oldoinum in Romanorum Pontificum et S. R. E. Cardinalium Historia tom. 1, col. 1162 et seq. videsis) presbytero Cardinale, delatum, Sandionysiano monasterio Innocentius III impertit, non fuisse alium, quam S. Dionysium Corinthiorum episcopum, habuere perspectum? Enimvero, cum in Bulla, quam Innocentius misso a se in Franciam corpori isti sacro adjunxit, ne vel verbo cujusnam id Dionysii esset, indicetur, Sirmondus recitatis, quae huc potissimum faciunt, praefatae Bullae verbis, Sandionysianos in Francia monachos in sua de duobus Dionysiis Dissertatione cap. 6 sub finem ita haud immerito alloquitur: Fidem hic ego vestram interrogo, cujusnam Dionysii reliquias a Petro Capuano Romam allatas e Graecia et ad vos missas credatis ab Innocentio?

5 Corinthium dicere soletis; sic enim loqui vos oportebat, ne Areopagitam fateremini. At quis vobis oedipus de Corinthio renunciavit, cum Innocentius non explicet? Deinde, qui convenit, ut, delato ad vos Dionysii Corinthii corpore, Areopagita corpus apud vos sine dubitatione futurum dicat Innocentius, si apud vos antea non erat? Quod si Areopagita, ut apparet, corpus id erat, non Corinthii, liquet profecto, Areopagitae reliquias Innocentii beneficio

* al. Petru

E

impertit. Id. in Franciam allatum, perperam pro S. Dionysii Corinthii.

F

contra ac Innocentii bulla, de qua simul

A ficia apud vos nunc esse, Parisiorum autem, ad quos nisi mortuus non venerit, episcopum non fuisse. Sane sacra Dionysii lipsana, quæ Innocentius in Franciam misit, pro Dionysii Areopagitæ corpore a nonnullis habita fuisse, indubitatum apparet; Innocentius enim, postquam sese, an Dionysius, cujus reliquæ in Sandionysiano monasterio asservarentur, Areopagita esset, dubitare, non obscure in memorata Bulla indicavit, mox, Sandionysianos monachos alloquens, subiungit: Nos... vestrum cupientes monasterium honorare, sacrum beati Dionysii pignus, quod bonæ memoriæ Petrus sancti Marcelli Cardinalis de Græcia tulit ad Urbem vobis devote dirigimus; ut cum utriusque reliquias habueritis, nulla de certo remaneat dubitatio, quin sacra beati Dionysii Areopagitæ apud monasterium vestrum habeantur; hoc autem ejus rationcinium, quo penes Sandionysianos monachos S. Dionysii Areopagitæ corpus post accepta, quæ ad eos mittebat, sacra Dionysii lipsana citra omnem dubitationem futurum, arguebat, validum esse qui queat, si hæc nec Innocentius, qui, an servatæ in Francia Dionysii reliquæ Areopagitæ essent dubitabat, nec ulli alii pro Dionysii Areopagitæ reliquiis habebant?

et de missis
abs hoc reli-
quis non-
nulla

B 6 Crediderim itaque eos, a quibus Petrus Capuanus, S. R. E. Cardinalis, anno 1209, ut Oldoinus loco supra cit. docet, e vivis sublatus, sacra illa pignora in Græcia acceperat, Dionysii Areopagitæ reliquias isthæc credidisse, adductisque, quibus hac in re fidem suam probatam darent, documentis effecisse, ut saltem et Petrus Capuanus et Innocentius tertius, num vera memorarent, dubitarint hucque etiam, vel quas in Franciam misit, vel quas ibidem antea fuisse asservatas, sciebat, genuinas esse Dionysii Areopagitæ reliquias, crediderit. Ac sacra quidem Dionysii lipsana, quæ Petrus Capuanus Romam et Græcia attulit, non tantum pro Dionysii Areopagitæ reliquiis a nonnullis habita fuere; sed re etiam vera Dionysii Areopagitæ reliquias fuisse, sat verosimile apparet. Ea sedel sententia, quod cum Dionysius, qui Parisiis martyrium subiit, a Dionysio Areopagita indubie, ut jam docui, sit diversus, nec alterius Dionysii, quam qui Parisiis pro fide occubisset, corpus Sandionysiani monachi usque ad Innocentii Papæ tertii ætatem possederint, reliquæ, e Græcia a Petro Capuano Romam allatæ, Dionysii Areopagitæ, uti Græci, a quibus illas accepit, asservabant, verosimiliter fuerint. Res quidem, quod alios adhuc Sanctos, quibus Dionysii nomen fuit, Ecclesia veneretur, certa non est; verum, cum equidem nullus alius locus corporis Dionysii Areopagitæ (neque enim hic, quod id dumtaxat, si Dionysius Parisiensis ab Areopagita diversus non sit, facit, monasterium S. Emmerammi memorandum venit) possessionem sibi adscribat, sacra sane Dionysii lipsana, quæ e Græcia Petrus Capuanus Romam attulit, pro Dionysii Areopagitæ reliquiis esse habenda, sat verosimile videtur.

hic obser-
vantur, de-
clarat

7 Nec est. quod quis forsitan Græcum Dionysii Areopagitæ elogium, in Commentario, Actis jam datis prævio, num. 199 et seq. recitatum, in quo Dionysius flammis totus fuisse consumptus asseritur, hic objiciat; præterquam enim quod fieri possit, ut, etiamsi Dionysius flammarum incendio interisset, ossa ejus omnia igne haud fuerint absumpta, haud integram elogium illud, imo nec prior illius pars, in qua id asseritur, fidem meretur, quod quæpiam etiam alia,

haud certo vera, suppeditet, ut consideranti patescet. At vero erit fortassis, qui non tantum verosimiliter, sed et certo reliquias, quas, e Græcia Romam a Petro Capuano allatas Innocentius III in Franciam misit Dionysii Areopagitæ corpus fuisse, contendens, ita modo arguat: Innocentius tertius penes Sandionysianos monachos, delatis ad eos, quas mittebat, reliquiis, certo esse S. Dionysii Areopagitæ reliquias futuras, in sua ad illos Bulla indicavit; id autem, nisi reipsa vel asservatas in monasterio Sandionysiano Dionysii reliquias, vel alias, quas, e Græcia allatas, eo mittebat, certo esse Dionysii Areopagitæ reliquias, existimavit, salva veritate, facere non potuit. Quod cum ita sit, reliquæque, quas in monasterio Sandionysiano asservari, Innocentius dicebat, Dionysii Areopagitæ certo non essent, oportet, ut vel perperam id, quod dixi, Sandionysianis monachis Innocentius indicavit, vel ut reliquæ, e Græcia Romam allatæ, quas in Franciam misit, Dionysii Areopagitæ certo exstiterint. Tillemontius tom. 2 Monumentorum ecclesiasticorum pag. 674 nullo in pretio habere videtur Innocentii rationcinium, quod nec reliquæ, a Petro Capuano Romam allatæ, nec aliæ, in monasterio Sandionysiano asservatæ, certo essent S. Dionysii Areopagitæ reliquæ.

AUCTORE
C. B.

8 Verum quidquid hac de re sit, cum equidem in Innocentii bulla nihil omnino occurat, e quo, quas in Franciam misit, reliquias pro sacris Dionysii Corinthii lipsanis habitas abs illo fuisse, extundas perperam sane eas pro sancti hujus antistitis corpore Sandionysiani monachi habuerunt, nisi forte ad id rationibus solidis, aliunde quam e Bulla Innocentii petitis mihi ignotis, fuerint impulsæ; rationes interim tales cum nondum attulerint, missas ad se ab Innocentio III Papa Dionysii reliquias pro Dionysii Corinthii reliquiis eo dumtaxat consilio habuisse videntur, ne ab opinione, qua et Sanctum hunc prope Parisios martyrio fuisse coronatum et ejusdem reliquias penes sese asservari, præfractæ contendebant, recedere cogerentur. Dionysii interim reliquias, ab Innocentio III in Franciam missas, sacra inter cimelia in capsâ vetustiori, laminis argenteis circumvestita, sub hujus adhuc seculi initium Sandionysiani monachi, tum pariter adhuc bullæ, sacris illis pignoribus ab Innocentio adjunctæ, F archetypum in monasterii sui archivo servantes, religiose custodiebant, ac quotannis, quod, eas pro Dionysii Corinthii reliquiis hodieque per illos haberi, argumento est, octavo Aprilis die, quo Sancti hujus festum celebrabant, publicæ venerationi exponere solebant, uti e Parisiensi Breviario simulque e Sandionysiana Felibiani Historia, tum excusis suprague adhuc laudatis, intelligo.

corpore fuit
habitu, at-
que hodie ad-
huc habetur.

ACTORE
C. B.

CAPUT II.

An caput S. Dionysii Areopagitæ
Longipontina abbatia possideat, et
an quæpiam saltem illius pars in
ducatu Luxemburgensi non sit.

Penes se esse
Areopagitæ
caput, Longi-
pontini mo-
nachi, ut in-
strumentum

Indiœcesi Suessionensi situm est Ordinis Cisterciensis monasterium, quod Longus pons nominatur; hujus alumni, penes se esse, asseverant S. Dionysii Areopagitæ caput, Constantinopoli in Franciam a Nivelone, Suessionensi episcopo, seculi xiii initio delatum, sibi que abs hoc datum. In suppellectili nostra litteraria exponens, qui sacrum illud pignus ad Longipontinos monachos pervenerit, exstat instrumentum, a monasterii dicti Priore et duobus religiosis ejusdem presbyteris die 30 Januarii anni 1690 signatum, ac nobiscum communicatum. Illud itaque, antequam meam de sacro illo apud laudatos cenobitas asserto pignore promam sententiam, integrum huc e lingua Gallica, qua conscriptum est, in linguam Latinam a me conversum transcribo. Sic habet: Frater Carolus Josephus Cottin, facultatis Parisiensis Baccalaureus in Theologia, abbatiae S. Mariae Longi-pontis Ordinis Cisterciensis in diœcesi Suessionensi Prior, omnibus has praesentes litteras visuris salutem in Domino, qui est admirabilis in Sanctis suis et qui omnia eorum ossa servat, notum facimus, nos a reverendissimo nostro abbate generali Cisterciensi per litteras, quas Parisiis die xxiii praesentis mensis Januarii scribere ad nos fuit dignatus, requisitos, ut ipsi probationes, notitias documentaque de S. Dionysii Areopagitæ capite, quod a quingentis annis in dicto nostro Longipontis monasterio religiose asservatur, digeremus ac litteris, commendaremus, obtemperandi dictique domini nostri reverendissimi desiderio satisfaciendi causa ad thesauri reliquiarum nostrarum locum, qui post summum ecclesiae nostrae altare situs est, accessisse.

in quo de sacro illo thesauro nonnulla memorantur,

10 Ubi a dominis Nicolao Quinquet et Petro Lalouette, communitatis nostrae religiosi presbyteris, stipati post caermonias, in casu simili requisitas et solitas, thecam eburneam, crystallis et figuris argenteis munitam, aperuimus; unde extraximus arcam parvam argenteam, filatim elaboratam, pollices decem longam et sex aut circiter latam, in cujus operculo exstat rosa aperta, quam circum characteribus Gothicis exarata sunt quatuor haec Latina vocabula: CAPUT SANCTI DIONYSII AREOPAGITAE et supra et circum praefatum operculum in parvis laminis argenteis exarati seu expressi characteribus Gothicis pariter sunt tres hi sequentes versiculi:

Areopagitæ Longus-pons nobilitatur
Felici capite, quod in isto vase locatur,
Doctrinam vitae cuius grex iste sequatur.

Et post factam dictae arculae seu lipsanothecae apertionem ei inclusa frustoque serici albi involuta invenimus capitis humani ossa una cum

sincipite seu fronte, occipite et duobus lateribus sine ulla fractura, et circum et, nulla re interposita, in dictis capitis ossibus, superius a loco auris sinistrae incipiendo, circumque totum per partem posticam eundo, distincte legimus quatuor isthaec Graece expressa seu exarata antiquo atramento vocabula, κεφαλή του αγίου Διονυσίου Αρεοπαγίτη.

11 Inter omnes Suessionenses episcopos Niveloni de Chirisiaco affectu particulari abbatiam Longi-pontis prosecutus est, cum esset filius Gerardi de Chirisiaco, Mureti dynastae et Agnetis, qui anno mcccci locum, nomine Longum-pontem, qui tum parocia, ejus erant dynastae, existerat, Ordini Cisterciensi dederunt, ut ibidem aedificaretur monasterium, quod Longipontis nomen retinuit: ubi semetipsos dederunt, et ubi vitae suae reliquum in omnigenarum vitutum Christianarum exercitio transegerunt. Rex Philippus Augustus, cum ad recuperandam Terram sanctam ingentem exercitum anno mcccii conscripsisset, eum Balduino, Flandriae comiti, cum ipsamet sua majestas belli Anglici causa iter suscipere non posset, summo imperio moderandum dedit. Inter primos et maxime ardore incensos Franciae antistites, qui hisce cruciatorum copiis sese junxerunt, S. Niveloni episcopus fuit. Hic Christianus exercitus, a recte, quae in Palaestinam ducit, via declinans, ex occulto Dei judicio Constantinopolim versus, ut Alexio Juniori imperatori thronum, quem, ut omnibus notum est, avunculus ejus, Alexius Comnenus, usurparat, restitueret, sese convertit.

12 Comes Flandriae Christianusque exercitus anno sequenti urbem Constantinopolitanam obsedit atque expugnavit. Pius episcopus Niveloni, diocesim suam copiosorum civitatis hujus imperialis spoliolorum participem reddere desiderans, omnem curam, ut reliquiarum, quibus eam Orientis imperatores a Constantini Magni, illius fundatoris, aetate ditarent, partem recuperaret, adhibuit, cumque notabiliorum multitudinem obtinisset, partem earum in Franciam per personas fideles, quarum fidei eas consignavit, transmisit; partem autem alteram servavit, quam ipsemet in episcopalem suam urbem intulit, quamque, anno scilicet, uti e Galliae Christianae auctae Scripturis tom. 9, col. 365 colligere fas est, 1205, ecclesiae cathedrali, pluribus aliis ecclesiis et monasteriis distribuit, ac nominatim ad monasterium LONGI-PONTIS CAPUT BEATI DIONYSII AREOPAGITAE ET CRUCEM DE LIGNO DOMINI asportavit. Sunt ipsamet verba Lectionum Breviarii Suessionensis, quae leguntur in sacrarum reliquiarum festo, quod a tempore translationis illius solemniter quotannis per totam diocesim Dominica, quae mense Octobri Dionysii festum proxime excipit, celebratur, cum ecclesia Cathedralis ad Missam in antiqua Prosa canit.

Nostris tenent cœnobite
Caput Areopagitæ.

13 Est igitur constans totius Diœcesis Suessionensis traditio, verum capitis S. Dionysii Areopagitæ lipsanum in monasterio Longi-pontis asservari, ac quicumque de pretioso illo deposito dubitaret, eadem etiam ratione de ecclesiae cathedralis, celeberrimarum abbatiarum beatae Mariae et S. Joannis in vineis et plurium aliarum ecclesiarum secularium et Regularium civitatis

fidem facit,

A civitatis et diocesis Suessionensis, quæ plerasque suas reliquias e pii episcopi Nivelonis liberalitate possident, reliquiarum veritate dubitare posset. Porro cum pio isti præsulī difficile fuisset, in Franciam in Lipsanotheis diversis sacras omnes, quas Constantinopoli congregarat, reliquias asportare, credibile est, eum thecis omnes conjunctim inclusisse, utque alias ab aliis, cum advenisset, secernere posset, adscripto singulorum Sanctorum nomine notasse, ossibusque capitis S. Dionysii Areopagitæ inscribi jussisse, aut inscripta reperisse litteris Græcis hæc, quæ ibidem sat distincte adhuc leguntur, vocabula: *Κεφαλή του αγίου Διονυσίου Αρεοπαγίτη*. In ejus ac omnium supra dictorum fidem hoc scriptum in compendiarie de re gesta litis formam, ut in tempore et loco et ubicumque congruum fuerit, usui esse possit, confecimus, quod signavimus signarique per duos nobis adstantes religiosos supra nominatos fecimus, ac communitalis nostræ sigillo munivimus die xxx Januarii anno mdcclxxxviii. Erat signatum F. Cottin Prior abbatie Longi-pontis, F. Nicolaus Quinquet. F. Petrus Lallouette.

asseverant,
idque inte-
grum re et-
iam vera,

B 14 Ita laudatum instrumentum; quod sane, penes se esse S. Dionysii Areopagitæ caput, a Longi-pontis monachis asseverari, imo et in diocesi Suessionensi id credi, luculenter ostendit. Verum an re etiam ipsa sacrum illud pignus Longi-pontis monachi possident? Non est sane, cur Niveloni, Suessionensis episcopus, a quo id acceperunt, suspectus habeatur. Adhæc Breviarium Parisiensis Lectio quinta, ad tertiam Octobris diem de S. Dionysio Areopagita ab anno 1700 legi solita, sic habet: Caput ejus, (videlicet Dionysii Areopagitæ) in Constantinopolitana urbis imperiali capella repositum, a Balduino, qui primus e Latinis imperavit in Oriente, Niveloni Suessionum episcopo, illic tum degenti, sub initium sæculi decimi-tertiū donatum est; ii autem, qui dictam, aliasque Breviarium Parisiensis de Dionysio Areopagita Lectiones contexerunt, ea dumtaxat in hisce, quæ post accuratum ac diligens examinem veritati reppererunt consona, memoriæ prodidisse videntur; ut proinde, quod de Dionysii Areopagitæ capite, priusquam id Niveloni a Balduino traderetur, in C imperiali urbis Constantinopolitana capella reposito supra recitatis verbis tradunt, a veritate alienum verosimillime non sit. Quod cum ita habeat, sacrumque adeo illud pignus diu etiam, antequam Balduinus Constantinopolim occuparet, in imperiali urbis hujus capella asseratum verosimiliter fuisset, vel solus ille, quo asseratum tum fuerit, locus facit, ne id, quod Dionysii Areopagitæ caput non erat, pro Sancti hujus capite Constantinopoli, fraude quapiam interveniente, fuerit habitum, sit timendum. Hinc porro jam fit, ut, cum etiam a Balduino idem illud, quod in imperiali capella jam dudum asseratum fuerat, Dionysii caput Niveloni et abs hoc deinde Longi-pontis monachis traditum indubie fuerit, re etiam ipsa penes hos esse sacrum illud pignus, sat verosimile appareat.

cum ea, quæ
Holloisius
verbis

15 Atque hoc quidem cum ita habeat, ea instrumenti jam dati verbis, utpote quibus integrum humanum caput indicatur, consecrarium insuper est, ut integrum etiam Dionysii Areopagitæ caput Longi-pontis monachi possideant. Halloisius quidem de Illustribus ecclesiæ Orientalis

Scriptoribus, qui sanctitate et eruditione primæ Christianæ sæculo floruerunt, in suis in Dionysii Areopagitæ Vitam, a se contextam, Annotationibus pag. 241 cranium seu superiorem capitis S. Dionysii Areopagitæ partem in ducatus Luxemburgensis pago, nomine Aquila, asseverari tradit; verum id a vero alienum apparet. Ut de re ferri queat judicium, Verba ejus omnia, quæ huc spectant, lectori hic, utut prolata, exhibeo. Sic habent: Sunt, qui dicant, hujus consecrationis (Dionysii Areopagitæ in episcopum) manu Pauli factæ memoriā extare etiamnum in ditione Luxemburgensi, in pago Aquila. Abest hic pagus ab urbe Treviris horæ circiter itinere. Ibi exiguum est templum S. Dionysii Areopagitæ sacrum, et in eo ejusdem sancti cranium, aut potius cranii vertex, cujus in exteriori parte cernitur crux alba, cum cranii reliquum subnigrum sit. Hanc crucem Dionysio impressisse Paulum, dum eum consecraret, communior sermo est: quorundam tamen non tunc, sed dum aqua salutifera illum ablueret. Nam utroque in sacramento signum usurpari crucis in confesso est, et docet ipse Dionysius libro de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2 E et v. Verumtamen illa Crux quæcumque demum sit, sive in Ordinibus, sive in Baptismo efformata; crux est transiens et extrinsecus tantum signans, non vero intus et usque ad ossa penetrans, iisque inhærens. Unde consequitur aut miraculo factum, ut Crux illa cutem pervaderet, cranioque insisteret: aut certe, ut modo nobis incognito sic impressa adhæreret. Nam qui dicitur Character Sacramenti, ab ejusmodi cruce plane diversus est.

16 Ille enim non corpori, sed animæ imprimitur, eique indelebiter adhærescit, ac tribus tantum in sacramentis confertur juxta illud Tridentini concilii canonem IX sessione septima: "Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale et indelebile (unde et iterari non possunt) anathema sit." At vero crux illa, quæ extrinsecus ab episcopo aut a Sacerdote efformatur, corporale signum est et delebile et omnibus sacramentis commune. Tertia vero sententia de tempore impressæ crucis est Joannis Bertellii abbatis Epternacensis, qui in sua Lutemburgensi Historia, summo cranio impressum Crucis signum a D. Paulo Apostolo refert, cum ab eo jam episcopus in Gallias cum benedictione ablegaretur. Verum hæc sententia teneri non potest, nisi si dicatur Dionysius bis in Galliam esse missus, semel a Paulo, semel a Clemente post Pauli mortem. Missum autem a Paulo, nullæ antiquæ litteræ vel minimum vestigium ostendunt: a Clemente autem, ut post liquebit, plurimæ. Meminit hujus cranii Arnoldus Rayssius in suo Hierogazophylacio, sive Thesaurō sacrarum Reliquiarum Belgii, pag. 349.

huc transcrip-
tis de Dio-
nysii cranio,

17 De eodem cranio et impressa cruce mecum communicarunt oculati testes Joannes Roberti S. Theologiæ doctor, et hic Duaci sacrarum litterarum tunc Professor, et P. Joannes Sebastianus Philosophiæ eodem tempore in Trevirensi academia magister: quorum hic quidem ea ipsa de causa Aquilam profectus rem diligentissime examinavit, atque ad me perscripsit: inter alia vero, eam crucem lævem esse ac minime porosam, tametsi, quod reliquum est cranii, porosum

alibi assera-
to, comme-
morat, vera
haud videan-
tur, verosimi-
liter possident

AUCTOR
C. B.

sum sit: deinde ex eo cranio, quod argento circumductum scutellam efficit, vinum a peregrinis adversus dolores capitis sumi solitum. Unde tam ob miraculorum copiam, quam ob gratias a Pontificibus concessas magno inibi esse in honore. Quod autem id cranium sive potius cranii suprema pars sit ipsius Areopagitæ, hoc indigenæ ex majorum suorum prisca traditione habere se asseverant, Unde vero aut quando acceperint, memoriæ proditum non habent. Ita hactenus Halloicius; ac eo quidem, quem citat, loco Areopagitæ cranii seu hujus saltem summmitatis, quæ in ducatus Luxemburgensis vico Egel, Latine Aquila, asservetur, Rayssius meminit: verum nec hic, nec Halloicius quidquam, quo cranium illud Dionysii Areopagitæ esse, probatum det, in medium adducit. Quid si ergo, non Dionysii Areopagitæ, sed Dionysii, prope Parisios passi, atque ab hoc, ut supra docui, distincti, cranium illud sit? Utul habeat, cum equidem populari tantummodo, quod de Areopagitæ cranio, in vico Aquila servato, dicitur, traditione, sæpissime falsa, innitatur, anne illud, quod præterea unde et quando eo esset allatum, ignoratur, Dionysii Areopagitæ vere sit, dubium admodum esse atque incertum, necesse est. Quod cum ita habeat, aliudque nihil, Areopagitæ capiti, penes Longi-pontis monachos, uti jam dictis apparet, asserato, partem ullam deesse, suadeat, integrum etiam illud penes hos esse, verosimilius videtur.

APPENDIX

ALTERA

De Scriptis, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur.

Quæ sint
Scripta,
Areopagitæ
nomine cir-
cumferri
solita,

C *E*cinnata feruntur, alia adhuc exstant; alia, si unquam exstiterint, jam deperdita, ex Operibus, eidem Dionysio adscriptis atque adhuc exstantibus, in quibus citantur, dumtaxat innotescunt. Ac priora quidem libris quatuor, quorum primus de Cælesti Hierarchia, secundus de Ecclesiastica Hierarchia, tertius de Divinis Nominibus, quartus de Mystica Theologia inscribitur, Epistolisque insuper decem constant, quarum quatuor ad Cæsum, una ad Dorotheum, una ad Sosipatrum, una ad Polycarpum, una ad Demophilum, una ad Titum, ac una denique ad Joannem Evangelistam datæ notantur. Quod autem ad Opera, modo non exstantia, aut certe, si unquam exstiterint, jam deperdita, spectat, isthæc sex omnino constituerint libros, quorum primo de Theologia mystica, secundo de Anima, tertio de Hymnis divinis, quarto de Justo et divino Judicio, quinto de iis, quæ intelligentia et sensu percipiuntur, ac sexto denique de Hypotyposibus seu de Informationibus Theologicis fuerit tractatum. Porro libris adhuc exstantibus, qui a Dionysio Areopagitæ fuerint contexti, a nonnullis adhuc Epistola ad Apollonem, alteraque de obitu

Pauli ad Timotheum scripta, accensentur; verum cum et hæc, et illa indubitatas, uti inter eruditos convenit, suppositionis notas præferant, ac passim ab ipsismet Operum Areopagiticorum patronis Dionysio Areopagitæ abjudicentur, binis hisce lucubrationibus præteritis, sintne aliæ, supra recensitæ atque adhuc exstantes, a Dionysio Areopagitæ, cujus nomine inscribuntur, profectæ, dumtaxat fere controvertitur.

2 Ac alii quidem, quorum opinio a seculo sexto aut certe septimo ad seculum usque sextum decimum apud omnes fere, paucis dumtaxat subinde reclamantibus, invaluit, Scripta illa omnia Dionysio Areopagitæ, cujus nomen præferunt, esse attribuenda, arbitrantur: alii contra, nec ipsi numero pauci, qui seculo sexto decimo ac serius floruerunt, Opera illa universa, etsi etiam ipsemet auctor per ea, quæ scribit, Dionysium Areopagitam sese loco non uno prodit, penitus abjudicant, eaque adulterina huicque Sancto nostro esse supposita, pronuntiant. Hisne ergo, an illis assentiendum sit, in hac Appendice discutere aggredior. Ac mihi quidem Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomen proferunt, vere Sanctum hunc non habere auctorem, longe probabilius apparet; ut autem hanc meam opinionem stabiliam, non omnia, quæ apud auctores, idem ante me opinatos, passim inveniuntur, rationum momenta adducam, sed ut hic, quantum fieri poterit, brevitati studeam, ea dumtaxat, quæ validiora existimaro. Id itaque, rationes interim, quæ pro dictis Operibus Dionysio Areopagitæ adscribendis militant, minime etiam in jam nunc subjiciendo tractatu neglecturus, ut præstem, a probando de Operibus illis, quod inde ad meam, quam jam indicavi, opinionem momentum non exiguum accessurum, putem. omnium prorsus Patrum, qui quatuor primis æræ Christianæ seculis floruerunt, silentio ducam initium, alia deinde, quæ eundem ad finem conducunt, argumenta adducturus. Ceterum e variis Operum Dionysianorum editionibus, quæ prodierunt, Corderiana anni 1633 ut plurimum me usurum, præmoneo, remque ipsam, cap. sequenti aggredior.

CAPUT I.

F An Dionysii Opera ab ullo e Patribus, qui tribus primis æræ Christianæ seculis floruerunt, fuerint citata.

Cum nullus prorsus Patrum, qui primo et secundo æræ Christianæ seculo floruerunt, Opera, sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, citasse memoretur, idque ipsimet, qui Opera illa Sancto nostro adscribenda contendunt, fateantur, ad seculum tertium progredior. Hoc itaque offert duos, Origenem videlicet et Dionysium Alexandrinum. Ac priorem quidem, qui circa annum 250 floruit, Dionysium Areopagitam, aut hujus, si maxis, Opera citasse, posteriorem vero non tantum citasse, sed et Scholiis illustrasse, affirmant, qui, ut Sanctum faciant genuinum Operum illorum auctorem, decertant. Anne ergo id affirmantibus assentiendum sit, dispiciamus. Origenes, aiunt, Homilia prima in S. Joannem sic scribit: In ipso enim,

et quid in
hac Appendi-
ce præstan-
dum sit, ex-
ponitur.Origenes Dio-
nysiana Ope-
ra, contra ac
contendant.

A enim, ut loquitur os divinum, movemur et sumus; et, ut ait magnus Dionysius Areopagita, esse omnium est super essentiam divinitas. Sane hic Dionysius apertissime citatur, adductumque ex ejus Operibus testimonium Hierarchiæ Cælestis cap. 4 legitur; verum quid inde? Homilia in S. Joannem, non Origenis, sed quemadmodum inter eruditos omnes convenit, auctoris alterius, cujus ignoratur nomen, factus sunt. Liqueat id vel ex eo, quod qui Homilias illas adornavit, sermonem in hisce de Manichæis et Arianis, qui non nisi post Origenem sunt exorti, instituat. Adhæc in ipsamet illa Homilia, in qua Dionysius Areopagita citatur, eorumdem hæreticorum errores oppugnat; ut deductum ex hac Homilia argumentum nihil omnino roboris habeat, quo citatum ab Origene fuisse Dionysium Areopagitam, evitum dent.

4 Nec est, cur ex illa, hunc equidem a seculi, si non tertii, quarti saltem auctore fuisse citatum, etiam contendat. Quo enim tempore is, qui Homilias laudatas concinnavit, floruerit, in obscuro est, nihilque omnino occurrat, quod ætatem ejus seculo sexto anteriorem facere nos cogat. Atque hæc modo adducta satis superque, quantum reor, ostendunt, enerve prorsus esse, quo, Dionysium Areopagitam sive ab Origene sive a parisi fere aut supparis ætatis auctore fuisse citatum evincant, argumentum, e laudata Homilia petum. Ad S. Dionysium, Alexandrinum episcopum, quem anno 265 vitam cum morte commutavit, tom. 2 Octobris, quo de illo actum, jam docui, orationem modo vertimus. Hunc, quod tamen ex dicendis a vero alienum apparet, in S. Dionysii Areopagitæ Opera seu libros Scholia conscripsisse, plures scriptores affirmant aut certe affirmare quærit videri. Ac hos quidem inter primum locum, ut volunt, tenet S. Anastasius, cognomento Sinaita, qui, seculo vi senescente natus, seculo insequentem diem extremum clausit. Proximus abs hoc est S. Maximus martyr, qui seculo item septimo claruit. Scholiaque in Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, conscripsit. Hisce porro accedunt Nicetas Choniates, qui circa annum 1200 floruit, et Joannes Cyparissiota seu, ut alii scribunt, Cyparissiotus, cognomento Sapiens, qui duodecimo vel tertio decimo (tempus enim, quo eruditus hic Græcus vixerit, sat certo determinari non potest) seculo floruit. Atque hos nec plures scriptores antiquos, ut Dionysium Alexandrinum in S. Dionysii Areopagitæ libros Scholia conscripsisse, probatum dent, Dionysianorum Operum vindices solent asserere; anne autem illorum seu vero seu putativo testimonio rem conficiant, dispiciendum modo est.

5 Ac primo quidem ex Nicetæ Choniatae et Joannis Cyparissiotæ testimonio haud multum, quod nimirum remote ab utriusque Dionysii, Areopagitæ nimirum et Alexandrini, ætate vixerint, habere possunt præsidii; quod autem ad S. Anastasium Sinaitam et S. Maximum pertinet, aliter de iis, ac nominatim quidem de S. Anastasio Sinaita est loquendum. Ut rite ac commodè testimonium ejus seu verum seu supposititium examinare queam, verba omnia, quibus id concipitur, e libro, cui titulus ἱεράριος, Latine dux Viæ, Græce simul et Latine e Gretseri, Societatis nostræ sacerdotis, versione huc transcribo. Græca in dicto libro cap. 22 sic habent: Ἀγνόντων, ἔχον ἀπίστον, μόνον τὸ θεῖον ὑπάρχει, Octobris Tomus IV.

καὶ ἰδοὺ, εὐρίσκομεν εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον ἐν κεφαλῇ ἐπιγεγραμμένῳ περὶ μεγάλου καὶ μικροῦ περὶ Θεοῦ λέγοντα οὕτως· ἀμείωτον, ἀγέννητον, οὐχ ὡς μήπω γενόμενον, ἢ ἀτελειώτον, ἢ ὑπὸ τοῦδε, ἢ τότε μὴ γενόμενον, οὐδ' ὡς μηδαμῶς μηδαμῶς ἐν, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων ἀγέννητον. Εἰπόντων δὲ ὑπὲρ πάντων ἀγέννητον, πολλὰ ἀγέννητα ἐσήμανεν, ἥτοι ἀκτίστα. Καὶ μὴν πῶς τοῦτο δυνατόν; οὐδεὶς γὰρ ἀγέννητος, εἰ μὴ μόνος Θεός. Ταύτην γοῦν τὴν χρῆσιν παρήγαγε Μανιχαῖος τις, βουλόμενος δεῖξαι καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ὕδατα ἀκτίστα, τοῦτ' ἐστὶν, ἀγέννητα. Πάλλοντες μίαν οὐσίαν λεγούσης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάντας τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος πολλὰς οὐσίας ὀνομάζει τὰς ἀνω δυνάμεις· ὁ γοῦν μέγας Διονύσιος, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ὁ ἀπὸ ῥητόρων ἐν τοῖς σχολείοις, οἷς πεποίηκεν εἰς τὸν μακάριον συνώνυμον αὐτοῦ Διονύσιον, οὕτω λέγει, ὅτι ἀγέννητον εἶδεν καλεῖν ἢ ἔξω φιλοσοφία πᾶσαν ἀόρατον φύσιν· ὁμοίως καὶ οὐσίας τὰς ὑποστάσεις· καὶ τοῦτου φησὶ κατὰ τοὺς ἔξω εἶρηται τῷ ἁγίῳ Διονύσιῳ αἱ τοιαῦται φωναὶ καταχρηστικῶς· ὥστε οὐ χρὴ ἀκούειν καὶ κατὰ τὸ ἡμῶν δοκοῦν ἐρμηνεύειν τὰς τῶν ἁγίων φωνὰς κατὰ καὶ σήμερον ποιῶσι τῶς.

6 Latina autem, quæ Græcis hisce respondent, sequentia hæc sunt: Solus Deus ingenuus est ac increatus: et tamen apud S. Dionysium (nimirum Areopagitam, apud quem, quæ hic subduntur, lib. de Divinis Nominibus cap. 9 invenio) in capite, ejus inscriptio est: "De Magno et Parvo, hæc de Deo leguntur: Nullius egens, quod augeri minui non possit; ingenuum, non quasi nondum genitum, seu quasi imperfectum sit, seu non sit, aut ab hoc aut hoc non sit, neque ut quod nusquam nulloque modo sit, sed quod super omne ingenuum sit." Dicens porro, "super omne ingenuum," multa ingenua seu increata significavit. Et quomodo hoc fieri potest? Nullus enim ingenuus est præter solum Deum. Hanc igitur partem inseruit Manichæus quispiam eo consilio, ut ostenderet, etiam angelos, animam et aquas increata esse, hoc est, ingenua? Rursus cum Ecclesia doceat, unam esse angelorum substantiam, idem divinus et Apostolicus Dionysius nominat supernas virtutes "multas substantias." At magnus Dionysius Alexandrinus, ex Rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cognominem Dionysium, hæc habet: Externa Philosophia ingenuam appellare solet omnem naturam inaspectabilem, similiter et hipostases substantias. Ex ejus more S. Dionysius his locis est locutus, improprie nimirum has voces usurpans. Quocirca non debemus improvide et temere Sanctorum dicta interpretari, sicut hoc tempore nonnulli consueverunt.

7 Ita S. Anastasius Sinaita; hisce autem verbis, Scholia fuisse a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, in S. Dionysium Areopagitam conscripta, luculentissime testatur, ut plerique, qui Opera, Dionysii Areopagitæ nomen præferentia, sancto huic Atheniensi episcopo adscribunt, præfracte, nec prorsus immerito, contendunt; nihilominus tamen ii, qui Opera illa S. Dionysio Areopagitæ adjudicant, Scholia in isthæc a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, fuisse conscripta, inficiantur; ut autem jam adductum, quod sibi in speciem saltem adversari fatentur, S. Anastasii Sinaitæ testimonium seu infringant seu enervent, non unum omnes adhibent responsum. Alii enim, quos

AUCTORE
C. B.

E
et Latine dan-
tur, Anastasio
Sinaitæ
attributa,
haud obscu-
re,

F

contra ac
nonnulli,

DUCTORE
C. B.

quos inter Pearsonius in *Epistolarum S. Ignatii Vindicis* cap. 10 locum tenet, contendunt, Dionysium, qui, ut apparet, ab Anastasio Sinaita aliisque supra relatis Scholia in Dionysium, sibi cognominem, scripsisse assertitur, non pro S. Dionysio, Alexandrino episcopo, sed pro antiquo quodam rhetore seu oratore, qui a S. Dionysio Alexandrino sit diversus, esse accipiendum, sicque Anastasium a vero deflectere, huicque adeo sancto Alexandrino episcopo Scholia in Areopagitam perperam adscribere; alii contra, a S. Dionysio episcopo Alexandrino, Scholia quidem in Dionysium sibi cognominem scripta fuisse, affirmant; per hunc tamen non Dionysium Areopagitan; sed alterum quemdam, Dionysium forte Corinthiorum episcopum, secundo ævæ Christianæ seculo scriptis etiam clarissimum, intelligunt. Verum iis, qui Dionysium, Operum Areopagiticorum scholiasten, pro rhetore quodam antiquo Alexandrino, qui a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, fuerit diversus, accipiunt, assentiendum non esse, Operis nostri tom. 2 Octobris pag. 112 num. 49 et binis seqq. jam ostendi.

B
sed, quemad-
modum hic
ostenditur,

8 Quod autem ad eos, qui per Dionysium, Dionysio Alexandrino cognominem, in quem hic Scholia scripsisse a S. Anastasio Sinaita aliisque supra memoratis assertitur, Dionysium Corinthiorum episcopum aut alterum homonymum intelligendum contendunt, jam spectat, iis ego quidem in jam nunc cit. Operis nostri tom. pag. 115 assentiendum pronuntiavi. Verum, re iterum ad eam revocata, non possum, quin, quam primum fueram amplexus, mutem sententiam. Et si enim Anastasius, in textu supra dato, a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam, cujus ante memineral, Scholia fuisse conscripta, significare volens, accuratius ac melius dicendo, Magnus Dionysius Alexandrinus, ex rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in hunc ipsum Dionysium, quam dicendo, Magnus Dionysius Alexandrinus, ex rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cognominem Dionysium fuisset locuturus, fieri tamen potest, imo re etiam vera factum videtur, ut summam ille ubique in loquendo seu scribendo accuratorem sectatus haud sit, utque adeo suo etiam minus

C

accurato loquendi modo. Scholia a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta, significatum voluerit. Et vero, re etiam ipsa significare id illum voluisse, sequenti, quod modo subjungo, quodque me, ut priorem mutarem sententiam, impulit, argumento ostendo. S. Anastasius Sinaita seu is, cujus ex dicendis verba Anastasio sunt supposita, in textu laudato sibi objicit difficultatem, in eo sitam, quod Sanctus Dionysius Areopagita, ubi unus dumtaxat ingenitus est Deus, multa ingenita, ut apparet, appellet, simulque, cum Ecclesia angelos omnes ejusdem esse essentiae asseveret, supernas virtutes nominet multas substantias, sicque supernas virtutes seu angelos essentiae diversæ facere videatur; hanc autem objectionem seu difficultatem ut soleat S. Anastasius, recurrit ad Scholia a S. Dionysio Alexandrino in Dionysium sibi cognominem composita, in quibus hic edocuit, Dionysium, sibi cognominem, e profanæ seu externæ, quæ omnem naturam invisibilem appellare ingenitam et similiter essentias appellare substantias solet Philosophiæ more esse locutum.

9 Quod cum ita sit, Dionysius certe, quem quo objectam difficultatem solvat, e Philosophiæ profanæ more seu abusive locutum a Dionysio Alexandrino in Scholiis, in Dionysium sibi cognominem conscriptis, asseverari, Anastasius ait, non alius quam Dionysius Areopagita exstiterit, cum alias, contra ac Anastasius meditatur, minime tolleretur difficultas objecta. Jam vero, cum id ita sit, nec in his textus ex Anastasio adducti verbis, Magnus Dionysius Alexandrinus, ex rhetorum numero episcopus factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cognominem Dionysium, hæc habet: "Externa Philosophia ingenitam appellare solet omnem naturam inaspectabilem; similiter et hypostases substantias. Ex cujus more S. Dionysius his locis est locutus, per Dionysium, Alexandrino cognominem, in quem is Scholia conscripserit, alius Dionysius, quam qui e Philosophiæ profanæ more locutus a Dionysio Alexandrino assertitur, intelligendus videtur. Præterquam enim quod S. Dionysius Alexandrinus Scholiorum potius, quæ in Dionysium Areopagitam, quam quæ in quemcumque Dionysium alium scripsisset, occasione Dionysium Areopagitam abusive supra assignatis locis esse locutum, dicturus fuisse videatur, obscure ac parum apte, ut apparet, locutus fuisset Anastasius, se Scholia in Dionysii Opera esse contexta, præfatus, abusive in hisce locutum asseverari Dionysium dicens, aliusque per hunc, quam per illum, in quem Scholia scripta, ante dixit, Dionysius deberet intelligi. Quidquid itaque in contrarium arguant, Scholia in Dionysium Areopagitam a Dionysio Alexandrino fuisse conscripta, per verba supra recitata Anastasioque Sinaitæ attributa declaratur.

E

10 At vero, inquires, ane ergo re etiam vera Dionysius Alexandrinus in Dionysium Areopagitam Scholia conscripserit, idque S. Anastasius Sinaita est testatus? Mihi equidem nec unum, nec aliud ita habere videtur. Elsi enim verbis, supra e libro, qui *Ὁδὴς*, Latine Dux viæ inscribitur, recitatis, Dionysium Alexandrinum in Dionysium Areopagitam Scholia conscripsisse, viæ non certo, ut jam ostendi, significetur, ane tamen verba illa Anastasii sint, et an non in hujus textum a posterioris ævi scriptore fuerint intrusa, maxime est dubium. Imo Anastasii verosimillime, ne amplius quid dicam, non esse, ex jam nunc dicendis palescet. Anastasius Sinaita verbis supra huc transcriptis proxime hæc sequentia (adi loco supra cit. Gretserum) præmittit, Monumenta patrum, maxime dogmatica, non sunt in omnium gentium sermonem conversa, nec ad omnes regiones perlata. Quo fit, ut heretici quædam adjiciendi, quædam vero demendi occasionem nacti fuerint; quod nos experientia didicimus. Cæterum, ut, quæ jam diximus, manifestiora fiant, in specie quædam depravationum exempla in scriptis Patrum occurrentia commemorabimus. Hactenus Anastasius; quis autem hisce auditis, futurum non expectet, ut ab eo quædam, in quibus heretici vel addendo vel demendo quidquam sanctorum Patrum dicta corruperint, commemorentur? Verum in Anastasii textu supra huc transcripto, qui verbis jam nunc datis proxime subjungitur, quidque certe prolixius est admodum, nullum prorsus corruptionis seu depravationis hujusmodi exemplar sese offert. Petit quidem a semetipso Anastasius, an tria, quæ in recitato a se Dionysii libro de

Divinis

verum verba
illa Anastasii
non sunt,

A Divinis nominibus cap. 9 occurrunt, sequentia isthæc verba Super omne ingenitum a Manichæo quopiam, ut angelos, animam et aquas increata esse, ostenderet, genuino Dionysii textui inserta haud fuerint; verum iis, quæ mox subiungit, nullum prorsus in hoc depravationis seu corruptionis, a Manichæis factæ vitium cubare, dilucide declarat, uti quisque, qui supra huc transcriptum Anastasii textum attente expenderit, haud difficulter comperiet.

sed in eum, uti ex antiquo Bibliothecæ regie Parisiensis codice
11 Jam vero, cum res ita habeat, nec ullum depravationis, contra ac se facturum, proxime ante dixit, exemplar in textu adeo longo aliisque insuper huic subjectis verbis adducat, enimvero vel hinc mihi admodum, ne pejus quid dicam, sit dubium, sitne hic ab Anastasio Sinaitæ profectus, an a scriptore alio in ejus textum intrusus. Hoc porro meum dubium haud parum adhuc ex eo augetur, quod Leo Allatius in Syntagmate de Eugastrimutho pag. 528, Anastasii Sinaitæ librum, qui ὁδὴς, Latine Dux viæ inscribitur, varie esse interpolatum, contendat, hacque in re sibi non paucos assentientes habeat. Sollerius

B quidem in Appendice ad Patriarchas Alexandrinos, Operis nostri tom. 5 Junii præfixa, pag. 118 et seq. Anastasii Sinaitæ ὁδὸς contra severiorem Albertini censuram tuetur; verum, etsi quidem Opus illud minus, quam nonnulli velint, interpolatum esse, ibidem ostendat, ei tamen truncationes additamentaque nonnulla accessisse, haud obscure fatetur, nec ququam, quod verba supra recitata, imo et totum, quod hæc complectitur, caput 22, Anastasii ὁδὸς ab ævi posterioris interpolatore adjectum non fuisse, satis probet, in medium adducit. Et vero, ut verba illa omnia, imo et totum fere dictum caput, ab interpolatione promanasse, existimem, præter jam mox dicta facit Bibliothecæ regie Parisiensis codex Ms. Græcus 1084, seculo decimo, uti iis, qui dictæ Bibliothecæ codicum Mss. Catalogi tom. 2 anno 1740 typis vulgaverunt, visum est, exaratus. Ab hoc enim, uti eruditissimus dominus Pingre, abbatæ S. Genovefæ Parisiis canonicus Regularis, rei maritimæ astronomus ac Geographus regius, post codicem illum inspectum ac sedulo excussum nos edocere pro summa sua humanitate fuit dignatus, omnia illa, quæ in ὁδὸς editione, a Gretsero curata, abs hisce vocibus χωρισθῆναι εἰς τὸν αἰὶνα τοῦ αἰῶνος, in omnem æternitatem separabitur, pag. 330, lin. 2 occurrentibus, usque ad hæc verba ἄλλ' ἔμμε συνήδον, sed simul convenerunt, pag. 344 lin. 30

C occurrentia, leguntur, penitus exsulant; cum autem in Gretseriana ὁδὸς editione eo intervallo, quod inter binas illas paginas intercedit, totum fere caput 22, omniaque supra ex hoc recitata verba contineantur, fuisse isthæc in codicem Ms., quod ad illam adornandam Gretserus usus est, ab interpolatore intrusa, suspicari fas est.

hic probatur, fuerunt intrusa;
12 Nec est, quod reponas, laudatum Bibliothecæ regie Parisiensis codicem, a quo verba illa absunt, truncatum potius esse dicendum; quo minus enim merito adstrui id queat, rei, de qua Anastasius agit, series impedit, quæ, verbis illis rescissis seu omissis, nequiquam abrumpitur aut interturbatur. Id ex jam nunc dicendis patet. Anastasius de mysterio Incarnationis agens, sequentia hæc verba, supra ex parte jam data, pag. 329 et seq. proloquitur, Ignis divinitatis ab humanitate nullo unquam tempore aut ul- la in re separatus est, aut etiam unquam in

omnem æternitatem separabitur; post hæc autem verba in laudato bibliothecæ regie Parisiensis codice Ms., omnibus prorsus, quæ supra recitavi, quæque a Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam scripta, produnt, omissis, proxime sequuntur isthæc, quæ, supra partim e Gretseri editione pag. 344 jam data, Latine in hac pag. 345 ita habent: Sed simul convenerunt divinitas et caro, anima rationis particeps informata. Hæc namque est, quæ dici solet hypostatica unio. Qui duo textus cum sensum neutiquam mutilum seu hiucum conficiant, enimvero laudatum Bibliothecæ regie Parisiensis codicem, quod ab eo, quæ inter ambos illos textus in Gretseriana ὁδὸς editione intercedunt, omnino absint, truncatum esse, pro certo asseverari non potest. Jam vero, cum id ita habeat, aliaque adhuc supra allegata, Gretserianam editionem eo loco, quo ista leguntur, interpolatam potius esse, suadeant, ea sane ac nominatim omnia, quæ in hac, a Dionysio Alexandrino Scholia in Areopagitam fuisse conscripta, indicant, a posterioris ævi interpolatore promanasse, viæ non indubitatum apparet. Verum, inquit, S. Maximus, uti ipsemet in Opere nostro tom. 2 Octobris pag. 114, num. 56 jam docui, virginti quinque dumtaxat annis circiter Anastasii Sinaitæ ætate fuit posterior, hucque Operum Dionysiorum, prout editus exstat, scholiasies isdem fere, quæ Anastasius adhibet, quæque supra etiam jam recitavi, adhibitis verbis, Scholia in S. Dionysium Areopagitam a S. Dionysio Alexandrino fuisse conscripta, in suis ad Sanctum nostrum, prout modo edita exstant, Scholiis pariter testatur.

estque pari modo de istis verbis, prout a Maximo exhibentur, loquendum;
13 Fateor; sic habet: imo S. Maximus, qui id testatur, S. Anastasio Sinaitæ multo fortassis adhuc minori spatio supervixerit: verum quid tum? Michaël Le Quien in sua de Areopagiticis Scriptis Opinione (adi tom. 2 pag. 420 Venetam anni 1756 Operum Dionysii Areopagitæ editionem) sub initium in Anastasii Sinaitæ, quibus S. Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam attribuntur, supra huc transcripta verba, seu in observationem hisce inclusam ita animadvertit: Hæc porro Anastasii observatio integra etiam legitur inter Scholia (S. Maximo scilicet adscripta) in caput v de Cælesti Hierarchia; cum tamen in vetustis codicibus non exstet, sed in recentissimis et editis tantum; ut proinde ex cap. xxii ὁδὸς transumpta sit. Quid si ergo observatio illa, seu verba, quibus, a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam Scholia fuisse conscripta, S. Maximus sit testatus, seculo dumtaxat decimo aut serius Scholiis, a S. Maximo in eundem Dionysium Areopagitam contextis, ab interpolatore fuerint admixta? Quid si etiam illa non ex Anastasii Sinaitæ Opere, quod ὁδὸς, Latine dux viæ inscribitur, sed aliunde fuerint accepta, atque in ipsum etiam Anastasii dictum Opus seu tum seu serius aut etiam paulo citius intrusa? Sane, cum verba, quæ a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam Scholia fuisse conscripta in dicto Anastasii Sinaitæ Opere cap. 22 produnt, ab interpolatore in id, ut jam supra docui, fuerint intrusa, fieri facile potest, imo re etiam ipsa factum fortassis est, ut, quam dixi, interpolatio seculo demum decimo circiter aut paulo serius Operis Anastasiani loco supra relato acciderit. Verum demum etiam, supra huc et ex Anastasii

ὁδὸς

AUCTORE
C. B.

ἰδὴν et e Scholiis, in Dionysium Areopagitam contextis, transcripta verba, quæ a Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam fuisse adornata, diserte declarant, non ab ævi posterioris interpolatoribus, sed ab ipsismet duobus illis sanctis Viris esse profecta, nec sic certo probari poterit, a Dionysio Alexandrino Scholia in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta.

14 Fieri enim potest, ut Scholia, ab alio composita, pro Scholiis, a S. Dionysio Alexandrino compositis, SS. Anastasius et Maximus habuerint. Res ex jam nunc dicendis patet.

Michaël Le Quien in Opusculo supra cit. dictoque Operum Dionysianorum editionis Venetæ tom. 2 inserto, pag. 422, S. Joannem Scythopolitanum Scholia etiam in Areopagitam, quæ cum editis S. Maximi in hunc Scholiis confusa exstant, contexuisse, præfatus, mox ita memorat: Anastasius bibliothecarius in epistola ad regem Carolum Calvum de sua Areopagiticorum translatione Latina hoc etiam de Scholiis Græcis, quæ una interpretatus erat, testatur: " Ipsorum au-

B " tem Scholiorum seu Paratheseon, quæcum-
" quæ in calce sui signum vivificæ crucis habent,
" a Maximo confessore et monacho inventa nar-
" rantur. Cætera S. Joannis Scythopolitani an-
" tistitis esse narrantur. " Nondum hactenus
" incidi in exemplar vetus Anastasianæ translationis,
" in quo Maximi Scholia a Joannis discretas es-
" sent. Usserius vero Armachanus in Bibliotheca
" Theologica manu exarata, cujus Fragmentum
" recitat Guilielmus Cave in Joanne Maxentio
" (quem nescio quo stupore, quia monachorum
" Scytharum in Occidente causam egit, pro Jo-
" anne Scythopolitano accepit) de Scholiis Ma-
" ximi et Joannis hæc reliquit observanda: Jo-
" annes Scythopolitanus scripsit in Dionysium
" Areopagitam Scholia pariter ac maximus. Ve-
" rum in libris Dionysii ab anno MDLXII inclusive
" editis simul confusa sunt Joannis et Maximi Scho-
" lia, quæ non in antiquioribus solum, quæ
" Cyparissioti tempore ferebantur, editionibus fue-
" runt distincta, sed etiam in utroque, quo usus
" est Morellius, codice: in quorum altero ad
" marginem apposita sunt Joannis Scythopolita-
" ni sine nomine Scholia; in altero vero seor-
" sim (post absolutum textum integrum Diony-
" sii) Maximi nomine insignita Scholia, eo bre-
" viora, quod ab amplioribus Joannis, cum
" quibus ea conjunxit Morellius, separata fue-
" rant.

a nonnullis
adscripta,
Joannis Scy-
thopolitani
sint.

15 " Porro vulgata illa Scythopolitani Scholia
" eadem illa ipsa sunt, quæ Dionysio Alexan-
" drino ab aliis sunt attributa. Quod ex senten-
" tia a Cyparissio ex Dionysii scholiis citata
" patet, quæ in scholiis istis totidem verbis repe-
" ritur. Istam vero sententiam Scythopolitani,
" non Maximi, esse liquet ex Latina versione
" Scholiorum Scythopolitani, a Roberto epi-
" copo Lincolnensi facta, et in bibliotheca
" Collegii Corporis Christi apud Lincolnenses
" asserta, in qua reperitur. " Hæc Usserii ac-
" curati satis critici, ex quibus certo certius fit
" hodieque superesse Scholia Scythopolitani in
" Dionysium, eaque illa esse, quæ S. Maximo
" indiscriminatim assignantur, cum perpauca et
" perexigua sint, quorum Maximus parens fuit;
" hæcque, interjectis hujusmodi vocibus, *ἐλλογ,*
" *εἰς τὸ αὐτό,* a Morellio sæpe ab aliis secerni
" animadverti. Hactenus laudatus Le Quien, nonnul-
" la deinde adhuc alia, quibus Scholia in Dionysium

Areopagitam a Joanne Scythopolitano fuisse com-
" posita, perspicue evictum dat, subjungens; senten-
" tia autem, ut ad id, ob quod præcipue Lequien
" verba huc transcripsi, jam veniam, a Cyparissio
" ex Dionysii Alexandrini Scholiis citata, ob quam,
" Scholia, Dionysio Alexandrino ab aliis attributa,
" Joanni Scythopolitano adscribenda, Usserius
" existimavit, apud laudatum Cyparissiotum, Bibl.
" Veterum Patrum edit. Lugd. tom. 21 a pag. 378
" insertum, Decade 1, cap. 1 legitur, nihilque est,
" quam observatio, qua Dionysius Alexandrinus
" epistolæ, a Dionysio Areopagita ad Titum episco-
" pum scriptæ, locum, quo Theologia in mysticam et
" philosophicam dividitur, hæcque fidem facere et
" adstringere veritatem asseritur, explanans, hisce
" primum, quæ quantum ad substantiam apud
" Areopagitam ibidem habentur, sequentibus ver-
" bis, Theologia philosophica et demonstrans fi-
" dem facit et demonstrat veritatem, in medium
" adductis, mox subjungit, Id est, eorum, quæ
" dicuntur, veritatem tamquam sigillo quodam obsi-
" gnata, et tamquam vinculo colligata et efficit: ut qui
" audiunt, credant.

16 Altera vero pars Theologiæ, quæ Symbolica
" est, per ea, quæ sunt, adjungit ad Deum quodam
" ipsius rei habitu et informatione, quod quidem vo-
" cavit (nimirum Dionysius Areopagita) *ἰδιόθεον*
" *μυστηριώδης*. Talis est in S. Dionysium Areopagi-
" tam sententia, seu observatio, quam, veluti a
" S. Dionysio Alexandrino factam, Cyparissiotus
" proponit; cum autem in Scholiis in Dionysium
" Areopagitam, quæ, quemadmodum e jam dictis
" liquet, partim a Joanne Scythopolitano, partim
" a S. Maximo sunt contexta, eadem observatio,
" iisdem etiam verbis concepta, in præfatum Epi-
" stolæ, a Dionysio Areopagita ad Titum scriptæ,
" locum legatur, nec tamen S. Maximus, sed
" Joannem Scythopolitanum, uti ex Latina Scho-
" liorum Scythopolitani translatione, a Roberto,
" inter Prætermisissos ad hunc diem apud nos relato
" Lincolnensi sec. XIII episcopo, facta atque in bi-
" bliotheca collegii Corporis Christi apud Oxoniën-
" ses asserta liquet, habeat auctorem, haud sane
" immerito, Scholia in Dionysium Areopagitam, attri-
" bui a nonnullis Dionysio Alexandrino solita, Jo-
" anni Scythopolitano esse adscribenda, Usserius exi-
" stimavit, maxime cum laudatus Cyparissiotus aliud
" adhuc Scholion, quod, inter Scholia S. Maximi no-
" mine edita exstant, Scythopolitani etiam est, sub
" Dionysii Alexandrini nomine Decadis 2 cap. 2 sub-
" ministret. Jam vero, cum id ita sit, verosimillime-
" que Scholia in Dionysium Areopagitam, Joanni
" Scythopolitano adscribenda, S. Maximo Dionysii
" Scholiastæ et S. Anastasio Sinaitæ, qui ambo
" Joanne Scythopolitano recentiores sunt, præluce-
" rint, factum facile esse potest, ut bini hi scripto-
" res Scholia, in Dionysium Areopagitam a Joanne
" Scythopolitano composita, S. Dionysio Alexan-
" drino adscripserint.

17 Atque hinc, cum in hisce, externam
" Philosophiam solere ingenitam appellare omnem
" naturam inaspectabilem, similiter et hypo-
" stases substantias, ac Dionysium Areopagitam,
" dum supernas virtutes vocat multas substantias,
" Deumque super omne ingenitum esse, scripsit,
" e philosophiæ externæ seu profanæ more esse lo-
" cutum, legissent, id a Dionysio Alexandrino
" assertum adstruxerint, prior quidem seu Anasta-
" sius Sinaita sic scribens: Magnus Dionysius
" Alexandrinus, ex Rhetorum numero episcopus
" factus, in Scholiis, quæ scripsit in sibi cogno-
" minem,

E
fieri potest, ut
hæc nihilo-
minus

per verba, hic
recitata, S.
Anastasius et
Maximus,

A minem, Dionysium, hæc habet: Externa Philosophia ingenitam appellare solet omnem naturam inaspectabilem, similiter et hypostates substantias. Ex cuius more S. Dionysius his locis est locutus, improprie nimirum has voces usurpans; *posterior vero in Scholiis ad caput v celestis Hierarchiæ ita notans*; Cur porro, cum Ecclesia doceat, omnes sanctos angelos unius esse substantiæ, D. Dionysius (*videlicet Areopagita*) multas virtutes nominat? Magnus ille Dionysius, Alexandriæ episcopus et orator, in Scholiis, a se in beatum Dionysium sibi cognominem concinatis, notat, externam Philosophiam solere naturam omnem invisibilem ingenitam vocare, uti et essentias supposita; atque hinc ait, abusive voces istiusmodi a sancto Dionysio fuisse usurpatas.

eo, qui hic exponitur.

18 At vero, ut, quæ opinioni meæ jam explanatæ adversari videntur, modo etiam exponam, Bernardus de Rubeis Ordinis Prædicatorum in sua, quam recentioris Operum Dionysianorum Venetiis anno 1756 adornatæ editionis tom. 2 inseruit, contra Michaëlem Leguénaliosque Dissertatione cap. 5, sententiā, qua contexta in Dionysio Areopagitam Scholia, Dionysio Alexandrino attributa, Joanni Scythopolitano reddenda esse, Usserius Armachanus (adi Leguénal verba, num. 14 et seq. recitata) existimavit, exposita, ita mox subiungit: At mirum, inquit ego, maxime fuerit, Anastasium Sinaitam, qui sexto seculo vitam agebat, eamque, ut summum ad initia seculi septimi traduxit, ut Bollandi continuatores notant ad diem xx Aprilis, Scholia ignorasse Joannis Scythopolitani ejusdem seculi sexti scriptoris, eademque Dionysio Alexandrino attribuisse! Equidem loca duo, quæ Cyparissiota profert capite i Decadis primæ et capite 2 Decadis secundæ sub nomine Dionysii Alexandrini totidem verbis reperiuntur in Scholiis, quæ sub nomine S. Maximi prodierunt: et miratio subit major, Joannis Scythopolitani nomen deleri oblivione potuisse, ejusque loco substitui Magnum Dionysium, Alexandrinum episcopum et oratorem! Ita illi; verum Bollandi continuatores, decessores nostri, Anastasium Sinaitam ut summum ad initia seculi septimi dumtaxat vitam protraxisse, ad xx Aprilis diem non notant; aiunt quidem, Anastasium vivendo (tom. 2 dicti mensis pag. 850 num. 2 videtur) ad Heraclii tantummodo (eum enim tum obiisse, additio marginalis indicat) tempora pervenisse; verum, cum Heraclius, uti ipsimet notant, ab anno 610 usque ad annum 641 regnarit, nequam impediunt, quo minus usque ad postremum hunc annum Anastasii obitus possit differri. Imo vero nihil, quo minus ad annum usque 660 circiter Anastasius Sinaita vivisse credatur, obstat, Sollerius noster in sua ad patriarchas Alexandrinos Appendice, tom. 5 Junii præfata, pag. 118 num. 68 existimavit.

modo imputatur, pro Scholiis, a Dionysio Alexandrino adornatis,

19 Porro cum id ita habeat, ac Joannes Scythopolitanus seculo quinto, media sui parte jam elapso, floruerit, vitamque seculi proxime sequentis initio, ut Bernardus de Rubeis supra laudatus in Dissertatione, quam Venetæ Operum Dionysianorum editionis tom. 2 præmisit, cap. 3 docet, cum morte commutavit, seculo propemodum integro Anastasium ætate præcessit. Quod cum ita sit, contexta a Joanne Scythopolitano in Dionysium Areopagitam Scholia Anastasium Sinaitam ignorasse, eademque Dionysio Alexandrino attri-

buisse, mirum adeo laudato Bernardo de Rubeis videri haud debuit. Adhæc facile factum esse potest, ut Severani hæretici, Patrum libros falsare ac depravare, uti idem Anastasius Sinaita in suo *ὁμολογία* seu Viæ duce loco non uno prodit, assueti, adornata a Joanne Scythopolitano in Dionysium Areopagitam Scholia ante Anastasii ætatem transcripserint, iisque, sublato genuini auctoris nomine, Dionysii Alexandrini nomen, quo, quæ in rem suam in collatione Constantinopolitana anno 532 laudantur, Dionysii Areopagitæ Opera pro veris Sancti hujus Operibus esse habenda, contra catholicos, qui id tum negant aut certe in dubium recitant, sustinere possent, præficerent. Quid si ergo Scholiorum, a Joanne Scythopolitano scriptorum et tamen Dionysii Alexandrini, reluti eorundem auctoris nomine notatorum, exemplar Anastasio prælucere, cumque in hoc Scholion, sequentibus hisce in caput quintum Cælestis Hierarchiæ conceptum verbis, Externa Philosophia ingenitam appellare solet omnem naturam inaspectabilem, similiter et hypostates substantias; ex cuius more S. Dionysius (nimirum Areopagita) his locis est locutus, improprie nimirum has voces usurpans, legisset, supra huc transcripta verba, quibus Scholion isthoc magno Dionysio, Alexandrino episcopo, adscribit, in litteras miserit, eaque deinde etiam S. Maximus, Dionysium Areopagitam Scholiis illustrans, adoptavit atque transcripserit?

20 Rem sane ita factam esse posse, dilucide patet. At vero, inquit, si Scholion, proxime huc transcriptis verbis conceptum, a Joanne Scythopolitano fuerit compositum, ut quid iisdem conceptum verbis Scholion hodie inter Scholia, solius S. Maximi nomine edita, et tamen, ut dictum, cum Scholiis, a Joanne Scythopolitano contextis, confusa, non reperitur. Respondeo, factum id esse posse, quod, cum Joannis Scythopolitani Scholia cum S. Maximi Scholiis in amborum editione conjungantur, proximeque huc transcriptum Joannis Scythopolitani, ut apparet, Scholion in S. Maximi Scholio supra recitato, quo Scholia in Dionysium Areopagitam Dionysio Alexandrino a Maximo adscribuntur, contineatur, solum hoc postremum Scholion, priori, ne bis idem dicerent, præterito, recitare visum sit iis, qui Scholia illa seu transcripserunt seu in lucem publicam typorum beneficio miserunt. Atque ita simul modo habemus, non tantum qua ratione, ut Joannis Scythopolitani Scholia ignoravit Dionysioque, Alexandrino episcopo, S. Anastasius, imo et S. Maximus adscripserit; verum etiam qui Joannis Scythopolitani nomen deleri seu e Scholiis, quæ id præferebant, tolli illiusque loco Magnus Dionysius, Alexandrinus episcopus et orator, substitui potuerit. Sedulo itaque omnibus jam expensis, mihi sane, vel supra huc transcriptos, in quibus Scholia, in Dionysium Areopagitam a Dionysio, Alexandrino episcopo, contexta citantur, SS. Anastasii Sinaitæ et Maximi textus in amborum horum Sanctorum Opera a posterioris ævi interpolatoribus fuisse intrusos, vel certe, ut et Anastasius et Maximus Scholia hujusmodi citant, impostorum vel plurium vel certe unius fraude esse effectum, verosimillimum apparet.

AUCTORE
C. B.

21 Ac mihi quidem, impostoris cujuscumque arte, ut Anastasius Sinaita Scholia, in Dionysium Areopagitam a Joanne Scythopolitano contexta, pro Scholiis a Dionysio Alexandrino compositis

Postremus autem tam quantum ad S. Anastasium,

AUCTORE
C. B.

positis laudavit, factum esse, multo minus verosimile videtur, quam textum supra huc transcriptum, in quo Scholia, a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam conscripta, memorantur, a posterioris ævi interpolatore in Anastasii Ὀδῆος loco supra cit. fuisse intrusum. Ea sedet sententia, primo quidem, quod, an jam inde ab Anastasii ætate Scholia, in Areopagitam a Joanne Scythopolitano contexta, Dionysio Alexandrino fuerint re ipsa adscripta, admodum sit dubium; secundo quod, an in Latina (adi iterum Lequien verba supra recitata, uti etiam Bernardum de Rubéis Dissertationis, quam Venetæ Operum Dionysianorum editionis tom. 1 præmisit, cap. 3) Scythopolitani Scholiorum translatione, a Roberto Lincolnensi seculo XIII facta ac in bibliotheca Oxoniensi assertata, Scholion tale, quale num. 19 exhibui, occurrat, compertum haud habeam; tertio quod in antiquissimo bibliothecæ regie Parisiensis codice supra laudato ab Anastasii Ὀδῆος absit textus supra huc transcriptus, in quo Scholia, a Dionysio Alexandrino in Areopagitam contexta, laudantur; ac quarto denique, quod, cum equidem ex iis, quæ supra de Joanne Cyparissiotâ disserui, seculo XII aut XIII, quorum altero is, ut apparet, floruit, Scholia quæpiam in Areopagitam, quæ, a quocumque demum essent composita, a Dionysio Alexandrino composita a nonnullis credebantur, exstiterint videntur, facile factum esse possit, ut ea inter jam inde etiam a seculo decimo fortassis contexta, Scholion, quale num. 19 exhibui, exstiterit, idque idcirco S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomine in Anastasii Ὀδῆος fuerit intrusum.

quam quam-
tum ad S.
Maximum
ob rationes,

22 Quod autem ad S. Maximum jam spectat, mihi pariter eum, nisi forsam, (quod tamen non puto) quibusdam illis, qui Prologum, Scholiis in Dionysium Areopagitam, solius S. Maximi nomine editis, præmissum, Joanni Scythopolitano, uti e Morelliana Operum Dionysii Areopagitæ editione intelligitur, adscribunt, assentiendum sit, quæpiam impostoris arte, ut Scholia in Dionysium Areopagitam, veluti a Dionysio, Alexandrino episcopo, adornata, citaret, impulsus fuisse, reve etiam ipsa citasse, multo minus verosimile apparet, quam in Scholia, solius sancti Maximi nomine edita, a posteriorum temporum interpolatore fuisse intrusum textum, S. Maximo vulgo attributum supraque huc transcriptum, in quo Scholia, a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Dionysium Areopagitam contexta, laudantur. Cur ea mihi sedeant sententia, expono. In præmisso a se S. Dionysii Operibus Prologo S. Maximus ita iis, qui, quod nec Eusebius Pamphili, nec Origenes Dionysii Areopagitæ libros seu Opera recenseat, sancto illi Atheniensi episcopo hæc abjudicant, respondet: Dicendum, quamplurima Eusebium omisisse, quæ ad manus ejus non pervenerant. Etenim non dicit, omnia omnino se collegisse; quin imo fatetur, innumerabiles libros ad ipsum nullatenus pervenisse. Etiam multos possem commemorare, quos ipse non habuit, et hos quidem suæ regionis, ut Hymenæi et Narcissi, qui sacerdotio functi sunt Ierosolymis. Ego sane in aliquos Hymenæi libros incidi. Sed nec Pantani opera annotavit, neque Clementis Romani, duabus solum epistolis exceptis. Sed neque plures alios. Origenes autem, nescio an omnes, vix certe quatuor recensuit.

23 Maximus itaque, quo Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, re etiam ipsa Sanctum hunc habere auctorem, tueatur, objectioni ex Origenis et Eusebii de Dionysianis Operibus silentio petite, nihil reponit aliud, quam Eusebium plurimum aliorum librorum non meminisse, Origenemque vix quatuor memorasse. Verum si S. Maximus, seu rei veritate impulsus, seu impostoris fraude deceptus, in Dionysiana Opera Dionysium Alexandrinum scripsisse Scholia credidisset, quis, quæso, illum ad objectionem, ex Eusebii et Origenis de Dionysii Areopagitæ Operibus silentio petitam, ita fuisse, ut facit, responsurum, in animum inducat? Imo vero quis, eundem Scholiasten sanctum Maximum responsurum non fuisse, existimet, Origenem quidem et Eusebium de Operibus, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solitis, non fuisse locutum, verum ea Dionysium Alexandrinum, Origenis æqualem ac Eusebio uno fere seculo antiquiorem, non tantum laudasse, sed et Scholiis illustrasse? Sane cum iis omnibus, qui Areopagitica Opera vel inficiabantur vel in dubium revocabant, os ocllurus responsione illa fuisset, et tamen, ea ommissa, ad aliam confugiat, Eusebiumque et Origenem non omnes auctores citasse, nihilque proinde ex horum silentio, ut Dionysiana Opera Areopagitæ adjudicentur, haberi posse, respondeat, liquet certe vel hinc, Maximum non credidisse, Scholia a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam fuisse contexta. Adhæc si Scholia, quæ a Dionysio Alexandrino in Dionysium Areopagitam fuissent conscripta, S. Maximo, ut voluit Operum Areopagiticorum patroni, fuissent ad manum, futurum fuisse quis credat, ut eorundem in suis Scholiis uno duntaxat loco supra memorato mentionem fecisset?

24 Certe testimonium adeo grave, quale erat illud S. Dionysii Alexandrini, non omisisset S. Maximus, sed ipso veluti novo lumine Prologum suum, suæque Scholia illustrasset; id autem cum ita sit, nec tamen fecerit S. Maximus, enimvero indubitatum apparet, illum præ oculis nulla in Dionysium Areopagitam habuisse Scholia, quæ seu fraude deceptus seu rei veritate adductus Dionysii Alexandrini crediderit. Quod cum ita habeat, sane attributum S. Maximo in Areopagitam Scholio, quod num. 17 huc transcripsi, quodque, ut num. 13 e Lequieno docui, a vetustis codicibus abest, in S. Maximi Scholia, vel ex Anastasio Sinaita, in cujus Ὀδῆος jam inde a seculo XII ac forsitan etiam citius jam fuisset illatum, vel aliunde a posterioris ævi interpolatore fuisse intrusum, verosimilius apparet. Porro cum e jam dictis textus bini, quorum alter S. Anastasio Sinaitæ, alter S. Maximo solet adscribi, verosimilius tam in hujus Scholia, quam in illius Opus, quod Græce Ὀδῆος, Latine Dux viæ, inscribitur, per recentioris ævi interpolatorem fuerint intrusi, erit fortassis non nemo, qui modo, ut in dictis binis textibus S. Dionysio, Alexandrino episcopo, Scholia in Areopagitam attribuantur, factum esse contendat inconsiderata ejusdem interpolatoris præcipitantiâ, qui cum Scholia quæpiam in Areopagitam, quæ Dionysio, Alexandrino rhetori, adscribebantur, sibi prælucentia haberet, hæc, re non satis examinata, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, quod hunc cum rhetore illo homonymo perperam existimaret eundem, adscripserit.

25 Atque

A 25 Atque hoc quidem nec prorsus mihi displicet, nec cum iis, quæ jam dici, ex toto pugnat, cum Scholia a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Areopagitam fuisse contexta, non asseruerim, sed tantummodo, id fecisse Sanctum illum, vel in binis mox iterum memoratis textibus, in S. Anastasii *Ὁμολογία* et in S. Maximi Scholia interpolatoris manu intrusis, vel ab ipsismet duobus hisce Sanctis, impostorum arte deceptis, asseverari docuerim; etsi autem jam inde a seculo decimo fortassis, quæ S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomen prætulerint, composita in Areopagitam Scholia seculo XII aut XIII exstitisse mihi videri, ediderim, haud tamen re ipsa Scholia hujusmodi, nedum inter hæc Scholia, quæ num. 19 exhibui, exstitisse, pro certo asseveravi. Scholia interim quæpiam, quæ Dionysii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulerint, nec tamen S. Dionysio, Alexandrino episcopo, debuerint adscribi, exstitisse haud satis cum iis, quæ tom. 2 Octobris pag. 112, num. 49 et tribus seqq. disserui, concordat. Ibi enim, per Dionysium, Alexandrinum rhetorem, a quo Scholia in Areopagitam fuisse conscripta a Niceta Choniata et

B Joanne Cyparissiota dicuntur, non rhetorem Alexandrinum, a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, distinctum, sed hunc ipsum Sanctum intelligendum, statui. Verum id dumtaxat, feci, quod per lectus, num. 17 huc transcriptos, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, Scholia in Areopagitam a SS. Anastasio Sinaita et Maximo attribui, tunc existimarem, nec binos hosce Sanctos fuisse vel impostorum arte in re illa deceptos, vel scriptoris recentioris manu interpolatos, suspicarer. Cum autem horum alterutrum locum e jam dictis obtineat, et quidem, e præfatis textibus alterum in Anastasii *Ὁμολογία*, alterum in S. Maximi Scholia fuisse ab interpolatore intrusum, verosimilius appareat, enimvero sive is Scholia, quæ, a Joanne Scythopolitano contexta, S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomen aperte prætulerint, sive alia, quæ, quod a Dionysio, rhetore composita notarentur, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, perperam adscripserit, sibi prælucentia habuerit, ad rem nostram, ut consideranti patecet, parum facit.

C 26 Verum, etsi res ita habeat, nequitiam tamen assentiri queo illis, qui Scholia, S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomine inscripta, Nicetæ et Joannis Cyparissiotæ ætate non exstitisse, ex eo contendunt, quod ab aliis, qui vel æqualis vel superioris ætatis sint, scriptoribus scholia hujusmodi haud citentur; cum enim, qui ita arguunt, Scholia equidem, quæ Dionysii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulerint, tunc exstitisse, non possint non admittere neque etiam ipsa admittant, nec hæc tamen ab aliis, quam a Niceta et Joanne Cyparissiota, laudentur, perperam sane illos eo, quo dici, modo arguere, nemo non videt. Ceterum si liber, Græce *Ὁμολογία*, Latine Dux viæ inscriptus, qui Anastasio Sinaitæ attribuitur, diversis forsitan, ut Richardus Simon Bibliothecæ selectæ tom. 2, cap. 2 contendit, excerptis, partim ex ipsiusmet Anastasii, partim ex aliorum scriptorum lucubrationibus a compilatore collectis, constet, nec sic e libri dicti textu, num. 19 huc transcripto, quidquam habebitur, ut Scholia a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta credantur: in ea enim hypothesi caput *Ὁμολογία* 22, e quo textus ille num. dicto recitatus, acceptum forte ex auctoris scripto fuerit, qui Scholia, quæ a S. Dionysio Alexandrino composita non erant, pro Scholiis, quæ a sancto hoc antistite essent contexta, per errorem habuerit. Ut sit, cum equidem in dicta hypothesi dubium admodum, siue ab Anastasio, an ab altero præfatum *Ὁμολογία* caput profectum, sit futurum, nequitiam id fuerit Scholia in Areopagitam vindicare S. Dionysio, Alexandrino episcopo, natum. Atque hæc de Scholiis illis, ut quod inde potissimum, qui Dionysiana Opera Areopagitæ adscribunt, opinioni suæ stabiliendæ argumentum repetunt, omnino enervarem, tam fuse disserui; quod modo adhuc monuisse contentus, ad ea, quæ cap. seq. discutere statui, progredior.

CAPUT II.

An Dionysiana Opera seculo IV vel a concilio Nicæno, vel a SS. Athanasio, Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo fuerint citata.

In Arabicis primi Nicæni Concilii exemplaribus canones octoginta, a pluribus Orientis sectis, Jacobitis videlicet, Nestorianis, Abyssinis, imo et a Græcis et Maronitis, summa in veneratione habiti, quos Pisanus et Turrianus Latinos reddidere, quosque esse legitimos, Abraham Echellensis Maronita contendit, leguntur; cum autem in horum canonum trigesimo primo, ubi modus recipiendi in Ecclesiam eos, quos hæreticos fuisse constat, traditur, sequentia hæc verba, Et postquam hæc fecerit episcopus vel sacerdos, in cujus manibus est, debet ungere eum oratione Chrismatis et ter signare signo Crucis ungendo et orando super eum orationem Dionysii, occurrant, eaque, ut aiunt, Hierarchiæ ecclesiasticæ cap. 7 exhibeantur, nullum omnino, quin ante illud concilium, anno 325 ac proin seculo IV celebratum, Dionysiana Opera laudata, scriptaque adeo etiam fuerint, dubium superesse, contendunt Areopagitici seu qui Opera, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, pro genuinis Sancti hujus Operibus habent. Verum quam parum valeat hoc illorum argumentum, nullo negotio potest monstrari. Primo enim antiquæ omnes canonum primi illius Nicæni concilii collectiones non plures quam viginti canones exhibent. Secundo Theodoretus lib. 1 Hist. ecclesiasticæ cap. 8 et Rufinus canones dumtaxat viginti duos recensent; etsi enim hic posterior lib. 1 Hist. ecclesiasticæ cap. 6 viginti duos numeret, canonem septimum et octavum partitur in duos.

28 Tertio exemplaria Nicæni concilii, quæ S. Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus et Atticus Constantinopolitanus ad Patres quinti Carthaginensis concilii transmiserunt, viginti tantummodo Canones numerabant. Quarto Africani episcopi post conquisitos magna cum diligentia in Oriente canones omnes, a Nicæno concilio sancitos, non plures quam viginti nacti sunt. Quinto in ea collectione canonum, qua concilii Chalcedonensis tempore utebatur Græca ecclesia, non nisi viginti

Nec concilium Nicænum, anno 325 celebratum,

F

Areopagitam citant, nec id vel ab Athanasio, utpote Quæstionibus

AUCTOR
C. B.

ginti continentur. Secto denique Dionysius Parvus ceterique canonum collectores viginti tantummodo recensent. Hinc porro fit, ut reliqui sexaginta ab eruditissimis tamquam supposititii explodantur; et licet ut supposititii ab eruditissimis non haberentur, apocrypha tamen et commentitia esset oratio, quæ in illo trigesimo primo Nicæno canone recitatur, cum in Dionysii Operibus nec existat, nec unquam existiterit. Ut itaque Opera, quorum auctor Dionysii Areopagitæ nomen sibi imposuit, jam inde a seculo quarto fuisse citata eique attributa, probetur, concilium Nicænum i, anno 325 celebratum, perperam adducitur. An eundem in finem meliori jure S. Athanasius, Alexandrinus episcopus, qui anno 371 obiit seculoque proinde quarto floruit, adducatur, nunc dispendendum. Quæstiones ad Antiochum ducem, veluti ab Athanasio composita, circumferuntur, de quibus Benedictini, qui Athanasii Opera simulque Quæstiones illas iteratis typis anno 1698 Parisiis ediderunt, Congregationis S. Mauri monachi secundo illorum tomo pag. 231 in Monito, Operibus ad Antiochum ducem præmisso, num. 5 ita loquuntur: Quæstiones ad Antiochum, quæ jam diu inter Athanasii edita comparent, haud primum, ut jam exstant, composita sunt; sed cum pauciores numero olim fuerint, nec plures xxxv in veteribus Latinis editis et in quibusdam manuscriptis, in aliis vero xli, jam exstant num. cxxxvi, librariis novas quæstiones semper addentibus; unde fit, ut codices multum inter se variant; ita illi, nonnulla adhuc adjungentes alia, partim usui nobis mox hic futura, cum primum, qui e quæstionibus illis Operum Dionysianorum vindices arguant, proposuerunt.

ad Antiochum ducem
quæ rem-
overunt
Sancto illi,
uti rationi-
bus,

29 Quod itaque ad harum octavam, quæ quot angelorum ordines et naturæ sint, quæritur, respondeatur, Una est natura, quemadmodum et hominum. At novem sunt ordines, ut Theologiæ peritissimus docet Dionysius, qui hujusmodi sunt: Angeli, Archangeli, Principatus, Postestates, Virtutes, Dominationes, sex alis instructa Seraphim, multisque oculis ornata Cherubim, et Throni. De una Angelorum substantia loquitur etiam Gregorius Nyssenus in decimo septimo capite libri sui de Homine; hoc autem responsum Dionysii, et quidem, uti ex adjunctis liquet, Areopagitæ, mentionem complectatur, Sanctum hunc nostrum seu compositam ab eo, in qua de angelorum Ordinibus tractatur, cælestem Hierarchiam ab Athanasio fuisse citatam, contendunt. Verum, aiunt proxime post verba jam recitata Benedictini monachi laudati, Perspicuum plane est, has quæstiones non esse Athanasii, sed nonnullas ex variis auctoribus hinc inde excerptas fuisse, alias a variis scriptoribus compositas; unde factum, ut aliquæ exstant aliis præstantiores, elegantioresque, nec indignæ, quæ legantur. Quæstiones quidem illæ, ac nominatim hic modo proposita, in qua Gregorius Nyssenus, Athanasio recentior, laudatur, Athanasio idcirco, quod aliqui Patres Athanasio ætate inferiores memorentur, adjudicandæ non sunt, cum Patres, qui locis illis citantur, ac nominatim Gregorius Nyssenus, qui in Quæstione proxime proposita laudatur, in antiquissimis codicibus, uti ex horum inspectione sese comperisse, præfati Benedictini monachi testantur, non memorentur.

30 Verum, aiunt iidem Benedictini monachi,

Aliunde luce clarius commonstratur, non esse illas Athanasii, i ex orationis genere, imposito et ineleganti, ut plurimum saltem; nam sibi stylus minime constat, quia multa ex variis scriptoribus tacito nomine excerpta sunt; 2 ex nugis compluribus, quas quisque facile animadversurus est; tertio ex iis, quæ de imaginibus earumque cultu dicuntur num. xxix; nam licet, Eusebio teste, plurimi suo tempore Apostolorum imagines depictas apud se cum honore retinerent, non ita frequens tunc imaginum erat usus. Ex multis denique aliis, quæ proferre non juvat, ne apertissima rei comprobanda diutius æquo immoremur. Inter plurima alia, ob quæ Quæstiones illas Athanasii non esse, laudati monachi contendunt, computari potest hæresis, in quæstione 115 memorata, quæ Christum Dominum e sanctissima Virgine Maria incorruptibile corpus assumpsisse, adstruebat, quæque ante Chalcedonense concilium, anno 451 ac proinde diu post Athanasii ætatem celebratum, orta non est. Accedunt occurrentia in illis quæstionibus erronea quam plura, quæ, illas Athanasio prorsus esse indignas eumque proinde non habere auctorem, luculentissime commonstrant. At vero, inquit, Quæstiones illas S. Anastasius Sinaita et S. Joannes Damascenus, quorum alter vii, alter viii æræ Christianæ seculo floruit, sub ipsomet S. Athanasii nomine laudarunt. Fateor, sic habet; atque hoc quidem in suo ad Constitutiones Clementis Romani Procmio Turrianus probat; verum quid tum?

31 Cum Quæstiones illæ, uti e jam dictis liquet, temporis lapsu plurimum tum numero, tum adscitis Patrum auctoritatibus auctæ fuerint, quæstiones, quas S. Anastasius Sinaita et S. Joannes Damascenus sub Athanasii nomine laudarunt, fuisse illas ipsas, quæ modo circumferuntur, quis credat? Adhæc cum nullus prorsus auctor, qui ante Anastasium Sinaitam et Joannem Damascenum floruerit, Quæstionum ad Antiochum ducem, veluti ab Athanasio compositarum, meminerit, fieri potest, ut jam inde etiam a tempore, Anastasii Sinaitæ et Joannis Damasceni ætatem prægresso, sub venerando Athanasii nomine ad auctoritatem iis, quæ dicerentur, conciliandam quæstiones hujusmodi aliquot fuerint confictæ atque ab Anastasio Sinaita et Joanne Damasceno, qui a crisi haud multum commendandi videntur, Athanasii vere esse perperam fuerint æstimatæ. Ut sit, cum equidem Quæstionum illarum octavam, in qua Dionysii compositæque ab eo Cælestis Hierarchiæ mentio fit, Anastasius Sinaita et Joannes Damascenus nusquam laudent, earundemque numerus temporis lapsu, uti e supra dictis indubitatum est, admodum creverit, eas inter duorum horum Sanctorum ætate fuisse præfatam octavam, in qua Dionysii Areopagitæ mentio fieret, omnino est incertum. Aliquæ quidem inter jam editas ad Antiochum ducem quæstiones ex aliis Athanasii Operibus, ut laudati Benedictini monachi loco supra cit. etiam observant, sunt acceptæ; verum eadem octavam, in qua Dionysii mentio fit, ex earum numero esse, nemo affirmat. Ceterum Quæstiones ad Antiochum ducem, quæ S. Athanasii nomine circumferuntur, tam certo ei sunt suppositæ, ut ne eas quidem plures ex iis, qui pro Dionysianis Operibus Dionysio Areopagitæ vindicandis decertarunt, in causæ suæ patrocinium adlocare sint ausi.

ostenditur,
falso suppo-
sitis,

32 Modo

A 32 *Modo ad S. Gregorium Nazianzenum, qui seculo quarto pariter floruit, quique, ut voluit, S. Dionysii Areopagitæ Opera etiam laudavit, sermonem convertamus. Celeberrimus is sanctus Pater Oratione 38, in Christi Nativitatem, habita, de Seraphim, quorum alter ad alterum*

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum clamabat, ab Isaia, uti hic Prophetiæ suæ cap. 6 narrat, visis, faciens sermonem, ita rationatur: Οὐδὲ δὲ ἔτιαν εἶπεν, λέγει Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦματος... οὕτω μὲν οὖν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἃ καὶ τοῖς Σεραφίμ συγκληθέντα καὶ δοξάζονται τρισὶν ἁγισμοῖς εἰς μίαν συνουσίαν Κυριότητα καὶ Θεότητα, ὃ καὶ ἄλλω τῶν τῶν πρὸ ἡμῶν περιεσφραγίσθη καλλιστάτε καὶ ὑψηλότατα. hisce autem verbis, quæ e Billii interpretatione Latine sonant, Deum porro cum dico, Patrem et Filium et Spiritum Sanctum dico... Sic nimirum Sancta Sanctorum, quæ etiam a Seraphinis obteguntur ac tribus sanctificationibus celebrantur, in unam Dominationem ac Deitatem coeuntibus, quemadmodum et alius quidam ante nos pulcherrime et subtilissime philosophatus est, Deum unum in essentia seu

B substantia et trinum in personis per citatum Isaia textum designari; S. Gregorius Nazianzenus docet. Porro Dionysius Areopagita seu Operum Dionysianorum, qui huius sibi nomen imposuit, auctor de Cælesti Hierarchia cap. 7, Isaia textu, quem proxime huc transcripsi, recitato, subiungit: Ἡσ... sublissimas cælestium intelligentiarum hymnologias... in iis, quæ de Divinis Hymnis conscripsimus,.... explanavimus.... impresentiarum repetere sufficiat,.... ut monas unitasque, quæ tribus inest personis,.... res omnes penetret.

per rationes, a scriptore anonymo 33 Cum ita autem, ut apparet, e trina Seraphim apud Isaiam repetitione, Sanctus, Sanctus, Sanctus, et e singulari vocabulo, Dominus, essentia divinæ unitatem ac Personarum trinitatem collegerit, nec quisquam ante Dionysii Areopagitæ ætatem id fecisse inveniat, hinc per illum, quem ita, ut dictum, e memorato Isaia textu pulcherrime ac subtilissime philosophatum ante se esse, Gregorius Nazianzenus supra recitatis verbis ait, non alium abs hoc, quam Dionysium Areopagitam fuisse intellectum, contendunt. Verum objectionem hanc anonymus problematis de Dionysianis Operibus anno

C 1708 Parisiis Gallicæ erulgati Latineque deinde redditi ac Venetiis anno 1756 editi, auctor in postrema hac editione solvere hunc Latine conatur in modum: Verisimilius est, S. Gregorium Nazianzenum ex S. Athanasio potius quam ex S. Dionysio Areopagita sublime illud hausisse argumentum. En S. Athanasii textus, quem integrum refero, ut clarior apparet convenientia cum textu S. Gregorii Nazianzeni: « Coniunguntur autem, » sunt ejus verba, « una hæ sanctificationes pro inse- » quabili * illa unitate. In eo enim ipso, quo am- » plissima ista animalia tertio proferunt glorifi- » cationem, dum, aiunt Sanctus, Sanctus, Sanctus, » triplici numero tres perfectas, absolutas, inte- » gras personas ostendunt; quemadmodum sub » » unica voce, Dominus, unam substantiam decla- » rant. » Ex quibus, nemo est, qui non videat, pri- » mo S. Gregorii Nazianzeni verba superius relata magis cum S. Athanasio, quam cum S. Dionysio verbis coherere. Secundo verba S. Athanasii præstantius aliquid ac sublimius præ se ferre, quam verba S. Dionysii: ex hac enim glorificatione ter ab illis Seraphim repetita trium Divinarum

Octobris Tomus IV.

Personarum æqualitem, et ex hoc vocabulo « Dominus, » semel tantum in hoc admirabili cantico recitato, essentia unitatem demonstravit; unde non immerito de eo pronuntiavit S. Gregorius: « pulcherrime et subtilissime philosophatus est. »

34 Nec quidquam valeret hic reponere, S. Athanasium eam animadversionem fecisse explicando caput quartum Apocalypsis; S. Gregorium vero non indicare ex quonam Scripturæ loco, ex Isaia scilicet, an ex Apocalypsi hoc testimonium mutuaverit. Etenim cum hæc glorificatio eadem sit, iisdemque verbis expressa, sive apud Isaiam, sive in Apocalypsi, parum refert, sive ab uno, sive ab altero Scripturæ loco fuerit deprompta, dummodo idem ex ea eruatur argumentum. Non sum quidem nescius, non desse qui contendunt, loco horum verborum: « Quemadmodum et alius quidam ante nos » legendum esse: « Quemadmodum alius quispiam » e majoribus nostris; » et in hoc posteriori sensu verba illa non ita commode posse intelligi de S. Athanasio, qui cum paulo ante mortem S. Gregorii Nazianzeni ex humanis decesserit, non potuit ab ipsa appellari quispiam e majoribus nostris. At vero optime hæc S. Gregorii Nazianzeni verba quadrare possunt in S. Dionysium Areopagitam, quem scimus quamplurimos annos S. Gregorium præcessisse, primumque ac solum fuisse ex veteribus Patribus, qui id animadverterit. Huic difficultati tria reponi possunt, primo eruditum Jacobum Billium, qui inter illustriores interpretes, et Græcæ linguæ peritiores recensetur, hæc S. Gregorii Nazianzeni verba ex Græco sic reddere: « Et alius quidam ante nos, » non vero, « quispiam e majoribus nostris. »

35 Quamvis enim hæc locutio οἱ πρὸ ἡμῶν hic adductas, plerumque usurpetur pro « majores, » nihilominus in propria significatione nil aliud indicat quam, « qui ante nos. » Secundo Nicetas in Commentariis, quæ edidit in hanc tricesimam octavam S. Gregorii Orationem, testatur, hunc S. Doctorem non alium præ oculis habuisse quam S. Athanasium, cujus etiam refert verba, ut eorundem convenientiam cum verbis S. Gregorii melius aperiat. Tandem, ne ulterius immoremur in verbo, quod plures potest significationes habere, si Gregorii Nazianzeni verba hunc sensum referunt, « sicut alius quispiam e majoribus nostris » etc, reponimus, S. Gregorium octodecim annos S. Athanasio vixisse superstitem; Athanasius enim die 2 Maii anno cccxxi ex hac vita decessit, Gregorius vero die viii ejusdem mensis anno cccxxxix, ac proinde jure optimo potuisse S. Athanasium in numero suorum majorum recensere. Cujus quidem rei exemplum, ne ab Ecclesiastica Historia recedamus, habemus in ipsis Apostolis; etenim Philo de Therapeutis verba faciens, ait, eos studere Philosophiæ, quam acceperant a majoribus suis: « Dant operam Philosophiæ per manus acceptæ » a majoribus. » Et tamen Eusebius et Nicephorus testantur, non aliam esse hanc Philosophiam, de qua loquitur Philo, nisi Evangelia et Epistolæ S. Pauli. Si igitur Philo potuit Apostolos respectu ad Therapeutas majores appellare eo tempore, quo eorum plures adhuc in vivis degabant, cur non potuit Nazianzenus S. Athanasio, cui octodecim annos superstes fuit, hunc titulum tribuere?

106 36 Ita

* cf. insecabili

AUCTORE
C. B.
Dionysium
Areopagitam
non laudas-
se,

36 Ita hactenus laudatus auctor anonymus verum an S. Gregorius Nazianzenus in textu, quem Graece simul et Latine supra huc transcripsi, ad S. Athanasium, ut vult, respexit? Id mihi dubium admodum ac incertum apparet; quidquid enim verbis, proxime jam datis, arguat, Graeca haec Nazianzeni verba ἡμῶν περὶ σοφίας καλλιστάς καὶ ὑψηλότητας Latine hisce, Alius quidam ante nos pulcherrime et subtilissime philosophatus est, haud sat feliciter Jacobus Billius exponit. Ea mihi sedet sententia, quod in expositione seu interpretatione isthac nullum omnino vocabulum, quod voci Graecae τῶν respondeat, invenitur, haeque voces Graecae τῶν τῶν τῶν receptissima apud Graecos phrasi; non simpliciter Quidam ante nos, sed Quidam illorum, qui ante nos fuerunt seu vixerunt, aut etiam floruerunt, significant; cum autem id ita habeat, nec etiam, ut Halloixius de Vita et Operibus S. Dionysii Areopagitae quaestione 2 contendit, dictae voces Graecae per se significare, Quidam illorum, qui ante nos scripserunt, apud Graecos soleant, praefatum, quam proxime datis Gregorii Nazianzeni verbis Graecis Billius adaptavit, interpretationem accuratam non esse, indubitatum apparet.

pro certo

57 Jam vero cum res haec, de qua etiam in Epistolarum S. Ignatii Vindictis cap. 10 pag. 147 Pearsonium videsis, si habeat, recitata Nazianzeni verba Latine exponenda videntur Alius quidam illorum, qui ante nos fuerunt; hoc autem cum perindesit, acsi diceretur, Alius quidam e majoribus nostris, hacque loquendi ratione scriptores Graeci hominem, vel priusquam nati sint; vel diu, antequam scribant, defunctum significare soleant, Gregorius per illum, quem pulcherrime et subtilissime philosophatum loco supra cit. ait, non Athanasium aut quempiam, cum quo adhuc vivisset, sed alium, qui diu, antequam ista scriberet, e vicis jam excessisset, ac proin e majoribus Gregorii existeret, verosimillime indicavit. Hinc porro jam fit, ut, fatente ipsomet, quem supra laudavi, anonymo, haud ita commode intelligi possit de S. Athanasio locutus; adiungit quidem idem anonymus, a Gregorio Nazianzeno pro uno e majoribus suis Athanasium haberi potuisse; verum id haud satis probat. Anne enim Philo, quem in exemplum adducit, per Philosophiam, quam Therapeutas a majoribus per manus accepisse, ait, Evangelia et Epistolas S. Pauli haustamve ex iis doctrinam intellexerit, ac proin Apostolos ex ipso tempore, quo horum plures in civis adhuc erant superstites, Therapeutarum majores appellavit, controversi potest, etsi etiam, contra ac nonnulli contendunt, Philonis Therapeutas fuisse Christianos, fuerit concessum.

C

38 Quod cum ita sit, Athanasium pro uno e Gregorii Nazianzeni, qui ei 18 dumtaxat annis circiter supervixit, majoribus recte haberi potuisse, concludi inde non potest. Porro cum Gregorius, non secus ac Dionysius, spiritus caelestes, quibus, quam locis citatis memorant, Dei glorificationem adscribunt, Seraphinos, ut Isaiae cap. 6 fit, appellet, Athanasiusque contra spiritus eosdem animalium appellatione, uti Apocalypso cap. 4 fit, distinguat, enimvero vel hinc; an Gregorius Nazianzenus loco supra cit. ad Athanasium, et non ad Dionysium, respexerit, dubitari posse videtur. Ast quid tandem? Anne ergo Gregorius Nazianzenus Dionysii Areopagitae Opera vere citavit? Cum Dionysius, qui Seraphini in caelo Deum

haud probetur, Areopagitam tamen

laudent, caelestis Hierarchiae cap. 7 nude dumtaxat ex Isaiae cap. 6 referat, sequae voces, quibus hoc illi faciunt, in libro de Divinis Hymnis explicuisse, ibidem affirmet, oportet, ut vel librum hunc Gregorius, si voces easdem exponens ad Dionysium Areopagitam respexit, praeculis habuerit, vel certe, ut, quomodo in libro isto, qui, si unquam exstitit, modo amplius non invenitur, voces illae a Dionysio fuerint expositae, e citato caelestis Hierarchiae cap. 7 collegerit. Verum nullum omnino, quo vel unum vel aliud certo probari queat, argumentum suppetit.

39 Adhuc cum multa S. Dionysii Corinthii et S. Dionysii Alexandrini aliorumque sanctorum Patrum, qui ante S. Gregorium Nazianzenum vivere, Scripta interierint, fieri potest, ut in horum aliquo, quod vel per Dionysium Corinthium, vel certe per alium, ab Areopagita distinctum, fuisset contextum, praefatae Seraphinorum apud Isaia cap. 6 voces modo supra relato fuerint expositae, huncque adeo, qui id fecisset Gregorius Nazianzenus per illum, quem pulcherrime ac subtilissime philosophatum, ait, intellexerit. Sane, cum illius, de quo id ait, nomen non exprimat, ac quisquam forte, ab Areopagita diversus, supra memoratas Seraphinorum voces eo, quo dictum, modo ante Gregorium explanavit, aliumne, an Areopagitam pulcherrime et subtilissime philosophatum, is dixerit, dubium admodum atque incertum esse, necesse est. E grandi quidem ac sublimi stylo, quem Dionysius Areopagita in scribendo tenuit, Sanctum hunc nostrum per illum, quem pulcherrime ac subtilissime philosophatum, Gregorius Nazianzenus loco supra cit. ait, debere intelligi, Pearsonius supra laudatus in Epistolarum S. Ignatii Vindictis cap. 10 etiam contendit; verum ibidem Nazianzenum, ipsamet, quam Isaiae textui, num. 32 recitato, a quodam ante se adaptatam videbat, interpretatione spectata, non autem styli seu verborum, quibus haec exprimebatur, ratione habita, ita esse locutum, indubitatum apparet. Ut sit, cum equidem Dionysiano Operanuspiam aperte Gregorius Nazianzenus designet, enimvero nec hic sanctus Pater sufficit, ut Opera illa jam inde a seculo iv nota ac citata fuisse, certo credatur. Quod cum ita sit, alio sermonem jam convertito.

40 Areopagitici, quo Dionysium Areopagitam seu, ut accuratius loquar, Opera, sub huius nomine circumferri solita, jam inde a seculo iv fuisse citata, evincant, in causae suae praesidium etiam advocant S. Chrysostomum, qui seculo iv floruit, ac seculi v initio mortalem hanc vitam cum immortali commutavit; id audem faciunt, quod in Sermone de pseudo-prophetis et falsis doctoribus, a Gerardo Vossio aliisque edito ac S. Joanni Chrysostomo adscripto, auctor incognitus, ingenii iuxta ac Operum Dionysii, in quibus hic de Deo et angelis disserit, sublimitatem admiratus, Volucem caeli illum appellet, ita de sanctis episcopis vetustisque doctoribus loquens: Ubi est Evodius, bonus odor Ecclesiae et successor Apostolorum? Ubi Ignatius, Dei domicilium? Ubi Dionysius Areopagita, volucris caeli? Ad hoc porro Areopagiticorum argumentum auctor Problematis, eruditus Gallice propositi typisque Parisiensibus anno 1708 vulgati, in Veneta, qua id deinde anno 1756 Latine prodit, editione ita respondet: Nescio, cur S. Dionysii vindices hoc S. Chrysostomi testimonium in suae causae patrocinium advocent. Dubitaturne, an hic sanctus doctor in A-

ctis

fortassis non laudari,

E

F

vel denique a Joanne Chrysostomo, utpote sermone,

A ctis Apostolorum legerit, Areopagitam a S. Paulo fuisse ad fidem conversum? Quis suspicari potest, ipsum ignorasse, Dionysium fuisse Athenarum episcopum? Quid igitur mirum, si de ipso loquatur? At questio nostra non in hoc versatur, an S. Chrysostomus Dionysii meminerit, sed an asseruerit, ipsum conscripsisse aliquos libros; quod certe ex his verbis, "Ubi est Dionysius, volucris cæli," evinci non potest; alias et Evodius libros aliquos exarasse dicendus foret, quia ipsum bonum Ecclesiæ odorem et Apostolorum successorem appellat.

in quo, contra ac anonymus vult, ad Areopagitæ Opera respicitur,

41 Quid igitur intendit S. Joannes Chrysostomus, cum ipsum nominat Avem cæli? Id, quod Græci plures de eo scriptis mandarunt. A. S. Paulo, ait Pachymeres, sacra et divina scientia fuerat imbutus; S. Paulus, asserunt alii, invisibilium rerum contemplationem ipsum effecerat, et ob insignem animi candorem suarumque virtutum excellentiam sublimiora mysteria, quæ in ejus raptu usque ad tertium cælum didicerat, ipsi communicarat. Ut B igitur hanc sublimem S. Dionysii contemplationem S. Chrysostomus ob oculos poneret, ipsum appellat "Volucrum cæli;" non vero quia libros, ipsi falso adjudicatos, conscripserit. *Hæc ille; verum argumento, e Chrysostomi, ut putavit, de Dionysio Areopagita verbis petito, nulla omnino, ut mihi equidem apparet, ratione satisfaciunt. Etenim laudati sermonis auctor, dum Dionysium Areopagitam appellavit volucrum cæli, ad Opera, summa sublimitate abs illo, ut opinatus est, composita, respexisse videtur eodem plane modo, quo ad S. Joannis Evangelium et Epistolæ respexisse videtur S. Augustinus dum Aquilam illum appellavit, Tract. 36 in eundem Joannem ita scribens: Aquila est ipse Joannes, sublimium prædicator, et lucis internæ atque externæ fixis oculis contemplator. Nec quidquam ad rem facit, quod de Evodio ait Problematis auctor; nihil enim est communius, quam ut bonus seu Christi seu Ecclesiæ odor vocentur sancti Viri, etiamsi nullis prorsus Operibus, in lucem editis, Ecclesiæ profuerint. Ut itaque a Joanne Chrysostomo Opera, S. Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, laudata haud fuisse, contra eos, qui pro Operibus illis, Areopagitæ vindicandis, decertant, ostendam, alio recurrendum est, ac examinandum, an supra laudatus sermo, qui abs illis atque ab ipso met Problematis auctore S. Joanni Chrysostomo adscribitur, re etiam ipsa sanctum hunc Patrem habeat auctorem.*

falso ei, quemadmodum rationes,

42 Montfauconus, qui una cum aliis Benedictinis Congregationis S. Mauri monachis omnia S. Joannis Chrysostomi Opera iteratis typis vulgavit, supra laudatum de Pseudo-prophetis et falsis doctoribus sermonem interspuria seu perperam Chrysostomo attributa Scripta tom. 8 recenset, itaque de illo in Admonitione prævia primum loquitur: Hanc orationem, a multis auctam, retractatam et mutatam fuisse, perspicuum est: neque unus occurrit codex manuscriptus, qui cum alio consentiat. Longiorem homiliam Latine solum ediderat Gerardus Vossius: hujus autem interpretationi Latine ex aliquo exemplari brevior aptavit Græcam Homiliam Fronto Ducaeus; ita ut non paucis in locis hiulcam et mutilam seriem representet; et tamen, si extrema verba, ubi hiatus incipit, cum sequentibus, quo desinit, conjungas, nihil desiderati existimes.

Sub hæc autem Vossiana et Frontoniana longior orationem edidit Servilius; sed multis in locis vitiatam; nos demum ex codice Coisliniano cœclix hanc sartam et tectam proferimus, a Frontoniana et Vossiana longe diversam et cum Saviliana magis consonantem; hisce autem, quibus (rectene, an secus, haud examino) Homiliæ, de qua hic agitur, editum se prolixius exemplar contraxit per Frontonem Ducaum vulgato præfert, mox sequentia isthæc, quæ ad institutum nostrum propius spectant, verba subjungit: Is, qui Chrysostomi nomen in titulo (Homiliæ scilicet, de qua hic sermo) ementitus est, sese fingit, populo suo ultimum valedicere: "Tempus resolutionis meæ instat," inquit. Hic omnia vobis signa sese statim offerunt. Stylus humilis abjectusque, a Chrysostomi orandi genere toto cælo diversus; dictio inelegans est; Grammaticæ leges plerumque violantur, Epitheta insipida ad nauseam usque accumuluntur. Domum Dionysius Areopagita ut scriptor celeberrimus memoratur.

43 Hujus tamen Scripta, quæ spuria apud eruditos omnes habentur, aliquot post mortem Chrysostomi sæculis confecta publicataque sunt. Inter hæreticos recensetur Nestorius; unde arguitur, quanta fuerit Græculi hujus, qui nimirum dictam Homiliam Chrysostomo affinxit, imperitia. Ita laudatus scriptor; Homiliæ autem, S. Chrysostomo ita abs illo adjudicatæ, textus, in quo Nestorius inter hæreticos seu potius fidei inimicos recensetur, sequentibus hisce concipitur verbis: Ubi Marcion, ubi Valens, ubi Manes, ubi Basilides? Ubi Nero, ubi Julianus, ubi Arius, ubi Nestorius, ubi omnes veritatis adversarii, de quibus clamabat Ecclesiæ, "Cir-cumdedere me canes multi?" Porro, ut modo, cur Homilia, de qua nobis hic sermo, S. Chrysostomo, quod in ea Nestorius velut hæreticus memoretur, adjudicanda sit, intelligas, S. Chrysostomus, uti tom. 4 Septembris, in quo de Sancto illo apud nos actum, jam docuimus, anno 427 vitam hanc mortalem cum immortalī commutavit; Nestorius autem eo dumtaxat tempore circiter hæresim suam formare incepit, nec prius, quam cum aliquot adhuc anni post essent elapsi, pro hæretico palam habitus fuit. Quod cum ita sit hæreticis illum accensere S. Chrysostomus non potuit, huicque proinde Homilia, in qua id fit, certissime adjudicanda est. At vero erit fortassis, qui, ne Homiliam illam, quam interim Joanni Jejunatori, Constantinopolitano ab anno 582 ad annum usque 595 patriarchæ, Pearsonius cum Usserio loco supra cit. adscribit, S. Chrysostomo falso esse suppositam admittere cogatur, modo hic reponat, in jam recitatum illius textum interpolatoris recentioris manu Nestorii nomen esse intrusum. Verum etsi quidem Oratio illa seu Homilia a non paucis, ut Montfauconus per verba, num. 42 huc transcripta, post plurimum ejusdem exemplarium inspectionem docet, aucta retractata et mutata sit, nihil tamen, quod in exemplari ullo Nestorii nomen desiderari, suadeat, vel laudatus Montfauconus, vel alius quicumque scriptor suppeditat.

in medium hic adductæ,

E

F

44 Adhæc esto etiam, Nestorii nomen in præfatam Homiliam seu in proxime recitatum hujus textum a recentiori interpolatore fuisse intrusum, nec hinc consequens erit, ut Homilia illa pro genuino S. Chrysostomi factu sit habenda. Alia enim suppositionis seu vobis indicia, quæ verbis supra recitatis Montfauconus allegat,

commonstrant, supposito, factum fuisse probatur.

ARCTOR
C. B.

legat, satis superque, esse illam spuris seu Sancto huic perperam attributis Operibus accensendam, ostendunt. Verum etsi etiam, pro genuino Chrysostomi fœtu Homiliam eandem, cui adeo a recentioris ævi interpolatore Nestorii, tamquam hæretici, nomen fuerit insertum, esse habendam, tantisper daremus, nec sic, ut Dionysii Areopagitæ Opera a S. Chrysostomo fuisse citata evincas, quidquam ex illa habebis. Cum enim (adi num. 42 recitata Montfauconi verba) a multis aucta, retractata ac mutata sit dicta Homilia, sitque equidem, ut pro legitimo Chrysostomi fœtu queat haberi, fuisse in illam Nestorii nomen ab interpolatore intrusum, asseverandum, pari ratione nec minori fundamento affirmari poterit, fuisse etiam in eandem Homiliam Dionysii Areopagitæ nomen intrusum; id autem si adstruatur, nihil sane, quod a Chrysostomo Dionysiana Opera fuisse laudata, evincat, e sæpius jam memorata Homilia habebitur; ut proinde, quocumque modo hæc consideretur, neutiquam sit suadere nata, a Chrysostomo seu B laudata seu indicata fuisse S. Dionysii Areopagitæ Opera. Atque ita, quod cap. præsentem ostendendum erat, seu, Dionysiana Opera vel a primo Nicæno concilio vel a SS. Athanasio, Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo citata seculo IV fuisse, certo non probari, modo habemus; anne autem id, quantum ad duos alios, de quibus adhuc disceptatur, satis probetur, cap. sequenti discutimus.

CAPUT III.

An Joannes Darensis, qui Commentaria in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam scripsit, seculo quarto floruerit, et an is, et Isaac, qui Areopagitam citasse traditur, S. Ephremi discipuli exstiterint.

C

Joannem,
Darensensem
archiepiscopum,
qui in
Areopagitam
scripsit, at-
que Isaacum
Syrum

Cabassutius in Historiarum, Conciliorum etc. Notitia Ecclesiastica pag. 293, num. 4 sic scribit: Abrahamus Echellensis Maronita, multiplici rerum scientia et linguarum Orientalium peritia insignis, in sua ad Joannem Morinum, Oratorii Jesu presbyterum, epistola fidem facit, Joannem episcopum Darensensem Syrum scripsisse quarto sæculo Commentarios in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam; Isaacum præterea Syrum, sancti Ephremi discipulum, qui floruit seculo tertio ad quartum vergente libros elucubrasse de Angelis, in quibus testimonio Areopagitæ frequenter utitur. Affirmat vero Echellensis, rem esse sibi plane compertam, cum libros istorum Syriace scriptos sæpius perlegerit. Ita ille; Echellensis autem de Joanne, Darensi episcopo, seu potius ob infra dicenda metropolitano, non tantum, quod hic asseritur, datis ad Morinum litteris, verum etiam in suis in libellum Hebed-Jesu auctoris Syri Adnotationibus, luce publica una cum hoc donatis, asseveravit. Docet id ipsemet, quem ab Echellensi litteris conventum, Cabassutius ait, Joannes Mo-

rinus, ita de Sacris Ecclesiæ Ordinationibus in suis in Syrorum Ordinationes Adnotationibus pag. 493, num. 22 scribens: Abraham, Ekellensis Maronita, vir egregie doctus et de literis Orientalibus bene meritus, edidit nuper Latine et Syre libellum Hebed-Jesu auctoris Syri et Adnotationibus illustravit: in quibus ait, Joannem, Daræ in Syria episcopum, Commentarios in S. Dionysii libros scripsisse et eorum exemplar antiquum se habere, in quo scriptum erat, abbatem quandam Syrum illum librum cum ceteris voluminibus an. Alexandri MCCCXLIII emisisse, hoc est, Christi MCCCXII; Joannem autem illum, Darensensem episcopum, scribit Abraham, quarto seculo vixisse.

46 Verum hoc posterius nullo argumento docet. Illustrissimus et doctissimus præsul Franciscus Bosquetus, Lutubensis episcopus, cum Romæ hoc audisset, librum describi curavit, secumque Parisios exemplar asportavit, et cum hæc Syriaca prelo cudi inciperent, Joannis Darensis Opuscula se excubari curasse, mihi significavit, codicemque ipsum mihi tradidit utendum. Librum nactus multis locis evolvi, sed nihil mihi occurrit, quod tantam antiquitatem argueret. Hæc laudatus Morinus; nonnullis autem adhuc, quæ, quod postremo ait, evincant, quæque ego, quod alia infra a me alleganda validius id præsent, omitto, præmissis, subiungit: Ferunt hodierni Syri, Joannem Darensensem S. Ephremi discipulum fuisse. Quod si itaque et Syris hac in re et Abrahamo Echellensi in omnibus, quæ, Morino et Cabassutio testibus, de Joanne Darensi et Isaaco Syro memorie proditum reliquit, fides adjungenda sit, hi ambo S. Ephremi Syri, qui, quemamodum ad 1 Februarii diem, quo de illo apud nos jam actum, docuimus, anno 378 diem extremum clausit, fuerint discipuli; ac alter quidem, seculo tertio natus, in scripto a se de Angelis Tractatu Areopagitæ testimonio frequenter usus fuerit; alter vero Commentaria etiam in utramque Dionysii Hierarchiam seculo IV scripserit. Verum, etsi quidem, Joannem, Darensensem archiepiscopum, Commentaria in ambas Areopagitæ Hierarchias concinnasse, et Isaacum Syrum Tractatum de Angelis scripsisse frequenterque in hoc Areopagitam citasse, Echellensi credam, omnino tamen, F duos illos scriptores, Joannem videlicet, archiepiscopum Darensensem, et Isaacum, nec quarto Ecclesiæ seculo tertio senescente vixisse, nec unquam sub S. Ephremi, ecclesiæ Edessenæ diaconi, disciplina fuisse versatos, indubitatum, quidquid etiam Echellensis dixerit, apparet.

47 Ac primum quidem, seu Joannem, qui Daræ, Syriæ urbis in Persarum confiniis, archiepiscopus eastiteris, Commentariaque in ambas Dionysii Areopagitæ Hierarchias scripserit, seculo quarto quintore in vivis non fuisse, imo necesse potuisse, laudatus problematis auctor Sect. 2, part. 1, propositione 2, articulo 7 probat. Verba, quæ id in Latina illius anno 1756 Vennetiis adornata editione præstat, huc transcribo, correctionem tamen, ubi versionem (neque enim, qui Problema illud e Gallico Latinum fecit, sal felicitè ubique hac in re est versatus) minime tolerandam exhibent, adhibiturus; quod et alias, ratione eadem occurrente, in Latinis aliis Problematis ejusdem textibus transcribendis faciendum duci. Dicta interim verba sic habent: In tota, quæ late patet Asia, intra cujus provincias etiam Syria continetur, duo tantummodo extant loca, quæ Daras

qui illum citat, ante seculum v floruisse, Echellensis asseruit;

verum Joannes, quem hic recitat, Darensensem archiepiscopum seculo IV et V

A ras sive Daria, ut alii volunt, appellantur. Prior Daras, quæ nunc Tauris appellatur, est oppidum Cælesyriæ, id est, Syriæ inferioris, quæ est una ex Palæstinæ partibus. Posterior est urbs Mesopotamiæ, inde dicta Anastasiopolis, quatuor aut quinque leucis ab urbe Nisibi distans. Porro certum est, in neutro horum locorum potuisse quarto seculo hunc Joannem archiepiscopalem cathedram tenere. Non quidem in priori; primo enim incredibile videtur in loco ignobili, quemadmodum erat tunc temporis Daras, metropolitanam sedem fuisse constitutam, cum ex veteri Ecclesiæ disciplina archiepiscopatus nusquam in pagis eriguntur. Secundo hæc Daras non distat nisi duabus leucis a Damasco, quæ urbs olim fuerat Syriæ, nunc Phœniciæ caput et nona sub Antiocheno patriarcha metropolis. Non potuit igitur esse archiepiscopi sedes, nisi duas metropoles statuere velimus duabus leucis tantum inter se distantes; quod a vero prorsus abhorret. Tertio hæc Daras sita non est in extremis Persarum finibus, cum Persidem inter et Syriam intercedat Arabia. Hic igitur Joannes hujusce oppidi, quod Daras appellatur, archiepiscopus esse non potuit.

B 48 Nec pariter in altera Daras, dicta Anastasiopoli, in extremis Persarum finibus sita, hæc archiepiscopalis cathedra, in qua hic Joannes quarto vel quinto seculo sederit, potest collocari, cum ex certissimis monumentis constet, tunc temporis nondum existisse hanc urbem, et seculo tantum sexto fuisse a fundamentis erectam. Anastasius enim Orientis imperium occupavit anno cmlxxxix et post septemdecim annos, id est, anno dvm, hanc urbem condidit in agro quodam, qui Daras vel Daria dicebatur, quia in eo Alexander Magnus insigne prælium cum Dario commiserat totumque ejus exercitum profugaverat. Nec Anastasius solum nomen huic urbi contulit, sed eam etiam fortissimis mœnibus cinxit ad retundendos Persarum impetus, et Mesopotamiam ab eorum incursibus liberandam. Eam pariter magnis ac pulcherrimis ædificiis ornavit; templa, porticus, balnea ad incolarum commodum in ea extruxit, nihilque omisit, quo eam nobilissimam ac magnificentissimam redderet, quemadmodum post Nicephorum tradit Evagrius. Cum igitur ex horum duorum historicorum testimonio constet, imperatorem Anastasium anno solummodo dvm hanc urbem edificandam suscepisse, non potuit hic Joannes quinto seculo hujusce urbis archiepiscopatum tenere. Non diffiteor quidem, Procopium asserere, hanc Daram vicum vel pagum fuisse, antequam Anastasius eam in urbem erigeret; at inverisimile prorsus est, archiepiscopalem sedem in loco illo fuisse constitutam, cum sedes tantummodo episcopalis fuerit, postquam ab imperatore in magnificam ac munitissimam urbem commutatus est. Quod si Daras ante annum dvm civitas haud fuerit, qui Joannes seculo quarto illius esse potuit archiepiscopus? Oportet igitur, ut in Persarum confiniis Daras altera, cujus esse potuerit archiepiscopus, assignetur; cum porro Conciliis, per quinque priora Ecclesiæ secula celebratis, nullus unquam legatur subscripsisse episcopus vel archiepiscopus Daras vel Daria in confiniis Persarum, necessario affirmandum est, urbis illius archiepiscopum non sedisse hunc Joannem ante sextum seculum, ac proin nec fuisse S. Ephremi discipulum.

49 Hactenus anonymus Problematis auctor, luculentissime sane, Joannem, quarto aut etiam quinto seculo Darensē archiepiscopum esse non potuisse, atque adeo nec S. Ephremi, Ecclesiæ Edessensē diaconi, discipulum fuisse, commonstrans. Verum quandonam ergo Jonnes, Darensis archiepiscopus, qui in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam Commentaria scripsit, in vicis exstitit, sedemque illam est moderatus? Docet id nos Josephus Assemanus, Syrus Maronita, Bibliothecæ Orientalis, qui anno 1721 typis Romanis prodiit, tom. 2 pag. 118, ita ibidem de Joanne, episcopo Darensi, scribens: De Joannis ætate variant scriptores. Abraham Ecchellensis Not. in Hebed-Jesu pag. cxxxii eum seculo quarto vixisse scribit. Naironus in Euopl. par. 2, pagina cxv inter quintum et sextum sæculum floruisse contendit. Joannes Morinus Not. in Syrorum Ordin. num. xxii, pag. cccxxii ad sæculum septimum rejicit, et post annum Christi dcccii scripsisse affirmat. Gulielmus denique Cave in Hist. liter. to. 2, pag. cxxxi inter sextum et septimum sæculum collocat. Verum nec eum ante annum Christi dcc floruisse, nec ultra annum dccc ætatem ejus extendi posse, duobus maxime argumentis ostenditur.

50 Primum, quia is Philoxenum Hierapolitanum, Severum Antiochenum, Jacobum Sarugensem, Joannem Philoponum, et Hagarenos in Opere suo nominat, quinti nimirum, sexti et septimi sæculi homines, quorum Philoponus, si Abulpharagii historię Dynastiarum credendum, in vivis erat, quum Amrus sub Omaro, Saracenorum rege, anno Hegiræ xxi. Christi dclii Alexandriam expugnasset. Alterum, quia ejus opera in vetustissimo codice membraceo descripta habemus, quem Moses Nisibenus, abbas Seetensis, pro cenobio suo se comparasse testatur anno Christi cxxxii, ut ex sequenti adnotatione codici præfixa colligitur. "In honorem, et decus, et exaltationem monasterii sanctæ Deiparæ Syrorum, quod in Scetensi deserto situm est, studiose comparavit librum hunc una cum aliis plurimis, videlicet bis centum et quinquaginta, humilis ac peccator Moyses Archimandrita, qui plerosque emit, et quosdam dono sibi oblatos accepit a nonnullis, quum in urbem Bagdadum pro negotiis hujus sacri deserti, et monachorum ibidem commorantium profectus est. Deus, cujus nominis pro gloria, et propter legentium in eis utilitatem, laborem hujusmodi suscepit, parcat ipsi, et defunctis suis, et omnibus, qui partem in ipsi habent, et retribuat eis in regno celorum. Nulli autem hominum fas esto per vivum Dei verbum, quemquam ex iis quoquomodo sibi arrogare, et in suum jus convertere, aut adnotationem hanc delere, vel expungere aut abradere, aut eos cuiuspiam testamento legare, aut ex hoc cenobio extrahere. Qui secus ausus fuerit, anathema sit. Parce animæ tuæ, miser.

51 "Accidit autem eorum adventus in hoc cenobium una cum prædicto Moyse Archimandrita sexto post anno, nimirum anno Græcorum millesimo ducentesimo quadagesimo tertio, Christi cxxxiii. Codex ille pertinuit olim ad Cl. Abrahamum Ecchellensem, cujus mentionem is facit tum in Notis ad Catalogum Hebed-Jesu pag. cit., tum

AUCTORE
C. B.
inter annum
700 et 850,

E
ut aliæ, quæ
ex Assemano
hic adducuntur,

F

commonstrant, sedem illam occupavit, quoque proinde seculo haud floruit;

anachronis-
C. B.

in Indice Auctorum, quorum testimonio usus fuit in suo Eutychio vindicato: nunc vero in Bibliotheca Vaticana servatur inter Codices Echellenses num. xvi, qui, quum ante annum Christi cmxxxii scriptus fuerit, auctorem octavo in nonum vergente seculo claruisse, necesse est. Certe eum anno Christi dcccxxv Liturgiam edidisse, observat auctor Catalogi Liturgiarum apud Schultingium loco infra citando. Ita laudatus Assemanus; etsi autem, Joannem, Darensem episcopum, de quo agit, Commentaria in utramque Areopagitæ Hierarchiam scripsisse, verbis jam datis non edicat, in Scriptorum tamen, quæ deinde, nonnullis adhuc præmissis, a Joanne illo contexta, commemorat, Catalogo Commentaria ista seu libros, in cælestem et ecclesiasticam Areopagitæ Hierarchiam conscriptos, recenset; ut certe de eodem, de quo Echellensis, Joanne Darense loquatur, utque proinde memoratus ab eodem Echellensi Joannes Darenis, non seculo quarto, ut ait, sed inter annum 700 et 850 floruerit, certeque Ephremi, anno 378 vita functi, discipulus haud exstiterit, contra ac Syri hodierni contendunt.

Isaacus autem, quem nec abque anachronismo S. Ephremi discipulum

52 Anne Isaac, qui Tractatum de Angelis scripsisse sæpeque in hoc Areopagitam citasse, ab Echellensi, ut supra docui, memoratur, seculo tertio ad finem vergente floruerit ac S. Ephremi Syri discipulus exstiterit, modo dispiciamus. Tam hoc, quam illud secus habere, anonymus Problematis plus semel jam memorati auctor probaturus, anachronismum ab iis, qui Isaacum illum seculo tertio ad finem vergente floruisse simulque S. Ephremi discipulum fuisse, contendunt, manifesto committi, in antecessum ostendit, sequentem arguens in modum: Antequam Isaacum in medium proferam, qui est alter quarti seculi scriptor, qui frequenter S. Dionysium Areopagitam citasse dicitur, notandum occurrit anachronismus, qui vim omnem hujusce argumenti elevat. En Cabassutii verba, quibus is adstruitur, "Isaac, sacerdos Syrus, qui floruit seculo tertio ad finem vergente, Tractatum elucubraverat de Angelis, in quo frequenter testimonio Areopagitæ utitur." Sic loquitur Cabassutius, cum, Abrahamum Echellensem de his duobus S. Ephremi discipulis ad Morinum scripsisse, nos docet. Sed quomodo conciliari possunt hæc duo, Isaac nimirum floruisse tertio seculo ad quartum vergente, et eundem fuisse S. Ephremi discipulum? Etenim si sub finem tertii seculi vel sub initium quarti florisset hic S. Ephremi discipulus, paulo ante vel saltem eodem tempore clarere pariter debuisset S. Ephrem ejus præceptor; hoc autem cum chronologia hujusce patris coherere non potest, quia tunc temporis vix natus erat. Sozomenus refert, ipsum Nisibinatum, vel in ejus vicinis; sed tempus non designat, quo natus sit; probabilius tamen dici potest, ipsum prodiisse in lucem Magni Constantini tempore, qui anno ccvii æræ Christianæ imperator est factus. Sed quidquid sit de tempore, quo S. Ephrem natus est, illud tamen certum ac indubitatum est, ipsum fuisse S. Jacobi Nisibeni discipulum ad mortem usque hujus S. episcopi, quæ juxta Baronium contigit anno cccxxxviii; inverisimile autem est, ipsummet S. Ephremum, qui adolescens tunc erat, et S. Jacobi auditor, discipulos habuisse sub sua disciplina.

53 Præterea S. Ephrem, Edessena ecclesiæ diaconus, ad superos abiit anno cccxxviii, die prima Februarii juxta Latinos vel die xxviii Januarii juxta Græcos; Valens enim imperator, qui mense Augusti ejusdem anni decessit, adhuc in vivis degebat, ut S. Hieronymus animadvertit, cum obiit S. Ephrem; aliunde vero certum exploratumque est, S. Ephremum uno mense vixisse superstitem S. Basilio, qui die prima Januarii anno cccxxviii mortuus refertur. Constat igitur evidentissime, anno cccxxviii ex humanis cessisse S. Ephremum. Porro si Isaac fuit S. Ephremi discipulus et sub finem tertii seculi vixit, cum discipulus magistro ætate præire non possit, debuit saltem S. Ephrem florere eodem tempore; ex quo sequitur, ipsum claruisse in Ecclesia per annos octoginta circiter; quod nemo adhuc asseruit, nec cum iis, quæ supra diximus, potest coherere. Hic igitur Isaac vel non fuit S. Ephremi discipulus, vel, si fuit, non potuit florere seculo tertio ad quartum vergente. Porro hisce de anachronismo, qui, si is S. Ephremi statuatur discipulus, committitur, præmissis, nullum in ecclesiastica Historia Isaacum, qui S. Ephremi diaconi potuerit esse discipulus, reperiri, idem auctor contendit. Ab initio, inquit, tertii seculi usque ad finem sexti tres tantummodo extant auctores, qui Isaaci nomen præ se ferunt. Primus est, quem Gennadius in numero eorum scriptorum recenset; qui ante quartum seculum floruerunt; hic autem procul dubio Judæus fuit, cum liber ejus hunc titulum præferat: Fides Isaaci ex Judæo. Secundus (adi in Catalogo cap. 66 Gennadium) quinto seculo vixit, et sub imperio Leonis et Marciani circa annum cdliv mortuus est.

54 Tertius ad finem usque sexti seculi vixit, et S. Gregorius Papa de eo meminit in tertio suorum Dialogorum libro. Quemadmodum igitur hic postremus Isaac nimis diu post S. Ephremum vixit, ut possit statui ejus discipulus, discutiendum remanet, uter ex illis eos quatuor characteres præferat ejus Isaaci, de quo controversatur, videlicet 1. An floruerit, sub extremum tertii seculi, vel sub initium quarti. 2. An fuerit natione Syrus. 3. An S. Ephremum præceptorem audierit. 4. An lingua Syriaca scripserit. Isaac porro ille, qui S. Dionysium in Tractatu de angelis citasse fertur, confundi non potest cum eo, de quo loquitur Gennadius. Primo quia prior ille Isaac Syriace scripsisse fertur, hic vero Græce. Secundo quia prior elucubravit Tractatum de Angelis; hic vero non de Angelis, sed de Trinitate et Incarnatione disseruit, quemadmodum videre est in patre Sirmondo, qui illius Opera ex manuscriptis Pitheensis bibliothecæ extracta publica luce donavit, nihilque asserit de hoc tractatu de angelis, quem Areopagitæ patroni ipsi falso affingunt; quin imo ipsi sancti Dionysii vindices hunc librum nondum in lucem prodiisse fatentur. Volunt tandem, nec Græcos, nec Latinos scriptores, quia Syriacam linguam non satis callebant, hujusce Isaaci, S. Ephremi discipuli umquam meminisse, verum Judæus, de quo est controversia, cognitus fuit a Gennadio, ejusque liber de Trinitate et Incarnatione laudatus legitur, et in bibliotheca Patrum exaratus: Isaac igitur, de quo loquitur Gennadius, alius est ab eo, qui Dionysium Areopagitam citasse creditur.

55 Quod

A 55 Quod spectat ad alterum, qui circa dimidium quinti seculi decessit, verosimile non est, ipsum, quamvis natione Syrum, fuisse tamen S. Ephremi discipulum, cum inter mortem utriusque anni ferme octoginta intercedant; decessit enim S. Ephrem anno cccclxxviii et Isaac anno cdliv. Hoc autem certum est, hujusce Isaaci, de quo loquimur, libros, quorum catalogum exhibet Trithemius, in Bibliotheca Patrum reperiri, nullamque ibi fieri mentionem alicujus libri de angelis, ab hoc auctore conscripti; quod evidentissime evincit, hunc Isaacum cum eo confundi non posse, qui in suo supposito Tractatu de Angelis S. Dionysii testimonia frequenter usurpet. Tandem Sozomenus, de discipulis S. Ephremi verba faciens, inter illustiores recenset Abbam, Zenobium, Abrahamum, Simeonidem, nihilque habet de Joanne Daresi et Isaac, qui certe ob celebratam eorum doctrinam inter hujusce S. Diaconi auditores primas tenere debuissent. Hæc omnia argumenta simul sumpta possunt cordato cuque fidem facere, hos

B duos scriptores nec quarto vixisse Ecclesie seculo, nec umquam sub S. Ephremi, Edesseni diaconi, disciplina fuisse versatos. *Hactenus ille; verum quem tandem exstilis dicemus Isaacum, qui in conscripto a se atque ab Echellensi lecto Tractatu de Angelis Dionysium Areopagitam frequenter laudavit?*

56 Assemanus supra laudatus Bibliothecæ Orientalis tom. I, qui anno 1719 prodit, tres potissimum, quibus nomen Isaac fuerit, recenset. Ac horum quidem, quorum duo priores a Gennadio in Catalogo cap. 26 et 66, supraque a laudato Problematis auctore anonymo etiam memorantur, primus est Isaac, S. Ephremi discipulus; secundus vero Isaac, presbyter Antiochenus, ab Isaaco jam memorato certo diversus; ac tertius denique, qui et ipse a duobus præcedentibus certo est distinctus, Isaac Ninivita, e monacho episcopus iterumque deinde ex episcopo monachus. Ut quis horum Tractatum de Angelis, in quo sæpius Areopagitam laudavit, contemnerit, definire queam facilius, clariusque simul, que dicenda sunt, intelligantur, singulorum notitiam ex Assemano præmitto. Bibliothecæ Orientalis tom. proxime cit. pag. 165 de primo e jam dictis Isaacis sic scribit: Isaacum præcipuis S.

C Ephremi discipulis accenset auctor Syrus Vitæ ejusdem in Cod. Nitrien. V. « Plurimos, » inquit, « Ephremus habuit Auditores: insignes tamen præ cæteris ejus discipuli celebrantur Zenobius, » ecclesie Edessene diaconus, Isaac, Simeon, « Abraham, et alii, quos consulto prætermittimus. » Ejusdem meminerunt Syri, Arabesque scriptores fere omnes, ut Joannes Maro in Tractatu adversus Nestorianos et Eutychianos: Gregorius Barhebræus, vulgo Abulpharagius, in Histor. Dynastiarum pag. lxxxix, Georgius Elmacinus Homaidus in Chronico de Theodosio Juniore, et Ebnarrahebus in Chronico Orientali, quod Cl. Abraham Echellensis edidit, pag. cxxxv, licet perperam eundem cum altero Isaac presbytero Antiocheno confundant, de quo infra sermo erit.

57 Huic Isaaco locum inter scriptores Syros tribuit laudatus auctor Vitæ sancti Ephremi loco citato: « Porro singuli ex ejus discipulis secundum datam sibi sapientiam Sermones, et Expositiones, seu Commentaria scripserunt: et Divino lumine illustrati, multis mortalibus ve-

« ritatis lucem et sempiternam salutem attulerunt. » Ei, si bene conjicio, adscribendum est Opus, quod refert Gennadius in Catalogo cap. 26 in hæc verba: « Isaac scripsit de tribus Personis sanctissimæ Trinitatis, et Incarnatione Domini Librum obscurissimæ disputationis et involuti sermonis: » quem Cl. Jacobus Sirmondus inter « Opuscula veterum Patrum dogmatica » edidit Parisiis anno mdcxxx. Nam Isaac alter, quem idem Gennadius cap. lxvi Presbyterum Antiochenum vocat, non Ephremi discipulus fuit, sed Zenobii, ut infra ostendemus. Quod vero Sirmondus ex Codicis Pithæani fide notavit, Isaacum istum ex Judæo Christianum fuisse, suspicabatur vir doctus aliquod in eo codice vitium. Quandoquidem, si Isaac, Judaica secta relicta, Christianam fidem amplexus fuisset, id utique Gennadius, ejusque abbreviator Honorius Augustodunensis in Catalogo notassent. De ejus ætate hæc scribit Suffridus Petri Leovardiensis in Notis ad Catalogum Gennadii: « Hic Isaac neque Trithemio, neque ejus appendici notus est; floruisse autem videtur circa annum cdl, quantum ex consequentia Catalogi apparet. » Imo ex consequentia Catalogi apparet, ipsum floruisse circa annum cccclxxx. Nam præmittitur Macario Aegypto et Evagrio Pontico, quorum ætas ad annum cd vix extenditur, saltem Macarii, quem circa annum cccclxxx obiisse, infra ostendemus. Certe Sirmondus Isaacum ante annum cd collocat.

58 Neque obstat, quod idem Isaac apud Gennadium cap. xxvi et apud Sirmondum p. cli duas in una Christi persona naturas diserte asserit. Nam his etiam vocibus plures Græcos Latinosque patres ante Ephesine et Chalcedonensis Synodi tempora usos fuisse, demonstrat Petavius de Incarnat. lib. iii cap. vi et vii. Hæc omnia de primo e tribus dictis Isaacis, qui, contra ac laudatus Problematis auctor æstimavit, S. Ephremi discipulus fuit, Assemanus; de secundo autem ex iisdem tribus Isaacis seu de Isaaco, presbytero Antiocheno, sequentia in dicto Orientali Bibliotheca pag. 207 prodit memoriæ: Isaac, cognomento Magnus, presbyter Antiochenus, claruit sub Theodosio Juniore, et Marciano imperatoribus medio quinto seculo. Præceptorem habuit Zenobium, S. Ephremi discipulum, uti ex Joanne Barsusan, Jacobitarum Patriarcha, ad calcem codicis nostri Syriaci iv adnotavit Abraham Mardenus presbyter, cujus verba infra describemus: idque etiam colligitur tum ex ejusdem Isaaci scriptis adversus Nestorianos et Eutychianos; tum præcipue ex carmine illo, quo ruinam Antiochiæ planxit: Nestorius enim anno Christi cxxxix hæresim suam publicavit; Eutyches vero circa annum cxxxviii. Ruina demum Antiochiæ contigit anno clix. Quæ certissima temporis epocha, Isaacum non Ephremi, ut nonnulli scribunt, sed Zenobii discipulum fuisse, convincit.

59 Nam S. Ephrem ejusdem Zenobii magister decessit juxta Syros anno cccclxxiii vel anno cccclxxviii juxta alios, ut diximus supra pag. liv, eoque tempore Zenobius ecclesie Edessene diaconus erat, ut pag. xxxviii demonstratum est; atque adeo paulo post prædictum annum, hoc est, circa annum cccclxxx nostrum Isaacum videtur habuisse auditorem. Hinc diluitur conjectura Naironi, qui in Euoplia par. I pag. xxxvii Isaacum istum cum altero cognomine Ninivita confudit.

Nam

quæ hic
dantur, memoratis,

ACTORE
C. B.

Nam ille quidem episcopus fuit, et post annum floruit, ut suo loco demonstrabimus: Isaac vero noster paulo post Chalcedonensem Synodum simplex presbyter decessit. Pagina porro 210 Isaacum, de quo hæc scribit, anno 460 vita functum esse, ostendit, ac deinde pag. 445 de tertii e supra dictis Isaacis, quem e monacho Nivitarum episcopum iterumque deinde ex episcopo monachum, ac genere Syrum exstisse, e scriptore anonymo in antecessum docuit, ætate ita scribit: Sed Isaac ætas clarius demonstratur ex ipsiusmet scriptis, quæ in Bibliotheca nostra exstant. Nam in laudato quidem Cod. Nistriensi xx pag. ccxv Jacobo Sarugensis, quem initio sexti sæculi claruisse supra ostensum est, testimonio ab ipso usurpatur. In Græco autem Ms. Codice cccxc, in quo nonaginta ejusdem Isaacii sermones a Patrio et Abrahamio in sancti Sabæ Laura Monachis e Syriaco in Græcum translatis continentur, postremum locum occupat ipsius Isaacii « Epistola ad S. Simeonem Stylitam juniorem, cognomento « Thaumastoritam, » qui ἐν Σαυμαστόν ὄρει, « in mirabili monte » prope Antiochiam sub Justiniano ac Justino juniore, supra columnam sanctissime vivebat, et anno Christi dcccii, die xxvi Maii sub Mauricio imperatore in cælum evocatus est; ut liquet ex Euagrio Hist. eccl. vi cap. xxiii et ex Nicephoro Magistro in ejusdem Vita cap. ult.

tertio loco
recensetur.

60 Sexto igitur sæculo ad exitum vergente Isaacum nostrum floruisse, necesse est. Hinc Naironi inprimis sententia rejicienda, qui Euopl. Par. i cap. 2 num. xxii Nivitum hunc Isaacum cum altero S. Ephraemi discipulo confundit. Lambecii insuper, et Guilielmi Cave conjectura nequaquam admittenda, qui existimant, nostrum Isaacum post abdicatum episcopatum ex eremo in Italiam venisse, et prope Spoletum in Ascesterio ab ipso condito vixisse; ac proinde unum eundemque ipsum cum Isaaco faciunt, cujus mores, et miracula S. Gregorius Magnus Dial. lib. iii cap. xiv describens, effatum hujusmodi in ore solitum fuisse habere testatur, « Monachus, qui in « terra possessiones querit, monachus non est. » Noster enim Isaac ex Mesopotamia non in Italiam, sed in Ægyptum perrexit, ubi in Scetensi eremo diem clausit, ut ex laudata ejusdem Vita colligitur. Atque ita postremi etiam e tribus dictis Isaacis notitiam habemus; anne autem quis ex illis Tractatum de Angelis, in quo Areopagitam frequenter laudavit, scripserit, modo dispiciamus. Id sane duos priores, quorum alter anno circiter 400, alter vel anno 459 vel haud diu, ut apparet, post vivere desiit, non fecisse, vel ex eo liquet, quod Assemanus, Opera abs illis composita recensens, hisce Tractatum de angelis nec annumeret, nec quidquam, unde, ab alterutro lucubrationem ejusmodi fuisse elaboratam, suspicari fas sit, suppeditet.

vero simili-
me est;

61 Adhæc antiquior e duobus dictis Isaacis, quem S. Ephraemi discipulum, Syrumque natione exstis, supra recitatis verbis docet Assemanus, unum dumtaxat, qui a Gennadio in Catalogo cap. 26 memoratur, de Sanctissima Trinitate ac Domini Incarnatione scripsisse refertur librum, nihilque, quod aliarum ab eo scriptarum lucubrationum suspicionem ingerat, occurrit; quod autem ad secundum seu juniorem e dictis duobus Isaacis spectat, Opera quidem ascetica non pauca, ab eo composita, Assemanus Bibliothecæ Orientalis tom. i, a pag. 214 recen-

set; verum non magis hæc inter, quam inter recensita (adi num. 55) a Trithemio et in Bibliothecam Patrum Lugdunensem illata Isaacii hujus Opera ullum occurrit, quod vel qualemcumque Tractatus de Angelis speciem præferat. Assemanus quidem, Isaacum præterea, de quo hic sermo, Opera polemica elucubrasse, horumque dumtaxat pauca sese habere, loco citato etiam indicat; verum inter polemica Isaacii illius scripta, quæ Assemanus non habuit, quoddam exstis, in quo de Angelis Tractaretur, nihil omnino suadet. Restat ergo, ut, num Isaac, cujus notitiam tertio loco ex Assemano supra dedimus, Tractatum de Angelis forsitan scripserit, examinemus. Etsi quidem abs hoc lucubrationem hujusmodi fuisse elaboratam, nusquam Assemanus discrete affirmet, fuisse tamen abs Isaaco illo Dionysium Areopagitam de Cælesti Hierarchia laudatum, pag. 451 docet, ibidem etiam adjungens, inter primos Dionysii Areopagitæ seu hujus operum laudatores eundem, de quo nobis hic sermo, Isaacum exstis. Adhæc de Isaaco isthoc, quem genere Syrum fuisse, docet, pag. 446 ita generaliter memorat: Isaac Nivita septem composuit tomos de regimine Spiritus, de divinis mysteriis, de judiciis et politia; quid si ergo e septem illis tomis exstiterit unus, in quo de cælesti politia seu Agelis fuerit tractatum, isque idcirco in codice, qui Abrahamo Echellensi præfuit, Tractatus de Angelis fuerit inscriptus? Res sane omni veritatis specie non caret, fitque adeo partim ex ea, partim ex aliis jam dictis, ut abs Isaaco illo Tractatum de Angelis, quem a sese lectum, Abraham Echellensis (adi num. 45) dicit, Syriace fuisse conscriptum, mihi sane verosimilimum evadat.

62 Porro cum Abrahamo Echellensi et Syris, Joannem Daressem et Isaacum, quorum alter commentaria in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam scripserit, alter Tractatum de Angelis, in quo Areopagita laudatur, elucubrarit, S. Ephraemi discipulos fuisse, asseverantibus, fides facile omnis deneganda etiam haud sit, anonymus Problematis auctor, jam sæpius laudatus, post verba supra recitata, quisnam esse possit Ephrem, quem Joannes et Isaac præceptorem habuerint, conatur ostendere, sequentem hunc scribens in modum: Cum Abrahami Echellensis auctoritas, qui hos duos auctores (Joannem Daressem scilicet et Isaacum) S. Ephraemi discipulos, Syriaca lingua se legisse testatur, non ita facile rejicienda sit, ut ea, quæ asserit hic auctor in epistola, ad Morinum data, cum iis, quæ saniori Criticæ magis conformia sunt, conciliantur, asseri potest non sine aliquo fundamento, hunc Ephrem, de quo loquitur Echellensis, non esse sanctissimum illum Edessense ecclesiæ diaconum, sed illustrem Ephrem Syrum, qui per varios honoris ac dignitatis gradus sublimem illam comitis Orientis dignitatem adeptus ad patriarchalem tandem Antiochenæ ecclesiæ sedem circa annum dcccvi evectus fuit. Hic igitur S. Antistes, qui, ut notat Photius, doctissimus erat, pluresque libros elucubraverat, tantam celebritatis famam sibi adquisiverat, ut merito conjici possit, plures atque traxisse discipulos, quos inter non sine veritatis specie recenseri possunt et hic auctor, Joannes Daresensis appellatus, et Isaac Syrus, qui seculo sexto, ad finem vergente, decessit, quique eo tempore vixit, quo sub hujus S. Patriarchæ disciplina poterat versari.

63 Non

CAPUT IV.

An S. Cyrillus, et S. Juvenalis, alter Alexandrinus, alter Hierosolymitanus seculo v patriarcha, S. Dionysii Areopagitæ Opera citarint.

Quo Severiani seu Acephali hæretici, unicam *In Collatione Constantino-politana Severiani hæretici,* dumtaxat naturam, contra ac concilium Chalcedonense, anno 451 celebratum, definierat, in Christo esse, contententes, in concordiam cum Catholicis, laudati Concilii definitioni adherentibus, adducerentur, Justinianus imperator hos inter et illos Collationem habendam curavit; quæ, quamvis a Labbeo, Acta illius, ab Innocentio, Maroniarum episcopo, conscripta, tom. 4 Conciliorum a col. 1763 suppeditante, anno 533 ob Justiniani ad Joannem Papam epistolam innectatur, anno tamen 532, uti ad hunc annum Pagius in Criticis ostendit, illigari debet. Isti autem Collationi, quæ die altero fuit repetita, interfuerunt episcopi, catholici quidem quinque, videlicet ipsemet, qui id apud Labbeum loco cit. nos docet, Innocentius Maroniarum episcopus, Hypathius, Ephesinæ civitatis archiepiscopus, Joannes Vesinus, Stephanus Seleuciensis, ac Anthimus Trapezuntinus; Severiani vero sex, Sergius nempe Cyri, Thomas Germaniciæ, Philoxenus Dulichii, Petrus Theodosiopoieos, Joannes Constantinæ et Nonnus Ceresinæ. Porro ut, præmissa hac notitia, ad id, quod ad institutum nostrum potissimum spectat, jam veniam, Hypathius episcopus secundo Collationis die cum statim sermo de Chalcedonensi, in quo, quod dixi, fuerat difinitum, concilio fuisset ac institutus, a Severianis, qui id reprehendebant condemnabant, sciscitatus est, quid illud (Adi tom. Conciliorum. cit. col. 1766) peccasset concilium: Severiani autem, id in eo, quod duas in Christo statuisset naturas, peccasse, responderunt, hancque hujus sui responsi, nonnullis adhuc præmissis, rationem reddiderunt: Beato... Cyrillo et beato Athanasio, Alexandrinæ civitatis episcopis, Felice etiam et Julio Romanæ Ecclesiæ, Gregorio quin etiam mirabilium factore et Dionysio Areopagita unam naturam Dei verbi decernentibus post unionem, hos omnes transgressi illi, post unionem præsumperunt duas naturas prædicare.

65 Adhæc, cum allata pro naturæ Verbi divini unitate Felicis et Julii Romanæ Ecclesiæ, Gregorii item Thaumaturgi et Dionysii Areopagitæ testimonia adeo esse falsa; ut ea nec Cyrillus memorare voluisset, Catholici respondissent, Severiani, nonnullis adhuc, quæ brevitatibus causa omitto, præmissis, reposuerunt: Possumus ostendere, quia beatus Cyrillus usus est istis testimoniis in libris, adversus Diodorum et Theodorum editis: tum autem dixerunt Catholici: Modo maxime et illos adversus Diodorum et Theodorum libros ambiguos facitis, tamquam fictos, adversus mortuos prolatos dicentes * non poterant refellere falsitatem. Si enim adversus mortuos prolati sunt, multo magis adversus Ne-

* supple qui

107 storium

A 63 Non me latet, eos, qui volunt, hunc Isaac, qui S. Dionysium laudavit, fuisse Græcis Latinisque scriptoribus incognitum, ejusque libros nondum publica luce fuisse donatos, hanc nostram conjuncturam, veluti futilem, contempturos; sed ipsis reponere possumus S. Gregorium Papam hujusce Isaac, qui sexto seculo floruit, meminisse et Trithemium (*scriptoris hujus Isaac a Gregorii Isaaco est diversus*) ipsius texuisse elogium, pluresque eruditos Tractatum de Contemptu mundi, qui in Bibliotheca Patrum legitur, ipsi adjudicasse. Sed hac difficultate ommissa, illud certissimum est, quod, si hic Isaac, S. Ephremi, Antiochemi patriarchæ, discipulus adstruatur, ea ratio, quæ ex Joannis Darensis et Isaac testimoniis eruitur, nullius momenti futura sit ad persuadendum, duos extitisse auctores, qui quarto seculo Dionysii Opera pervolutaverit, et quorum unus utramque hujusce Patris Hierarchiam Commentariis illustraverit, alter vero in suo de Angelis Tractatu textus quamplurimos citaverit. Nemo enim non videt, hos duos auctores, si hujusmodi libros, quemadmodum testatum facit Echellensis, evulgarunt, necessario vixisse post quintum seculum, quo tempore S. Dionysii Opera in plurimorum manibus versabantur, ac proinde non mirabitur, cum vel Joannem Darensen eos Commentariis illustrasse, vel Isaac eos laudasse cognoverit. Hactenus Problematis auctor; itaque hanc quidem illius conjecturam, jam recitatis verbis propositam, qua, cujusnam Ephremi discipuli Joannes Darensis et Isaacus, Operum Dionysianorum laudatores, fortassis extiterint, adstruit, quantum ad Isaacum minime improbandam, existimo, modo ab Isaaco, per Gregorium Magnum Dial. lib 3, cap. 14 memorato, de quo illam format, ad Isaacum Ninivitam, tertio loco ex Assemana supra relatum, qui eodem, qua Gregorii Magni Isaac, seculo sexto floruit, Tractatumque de Angelis, ut jam docui, verosimillime scripsit, transferatur; quod autem ad Joannem Darensen spectat, cum hic uti e supra recitatis Assemani verbis liquet, inter annum 700 et annum 850 floruerit, Ephremi certe, Antiocheni ab anno 527, quemadmodum in Chronologica Patriarcharum Antiochenorum Historia, tom. 4 Julii apud nos præfixa, videre licet, ad annum usque 545 patriarchæ, discipulus esse non potuit; ut indubie quantum ad Joannem Darensen, quem Syri quidem, at non item Echellensis, contra ac supra anonymus Problematis auctor notat, S. Ephremi discipulum facit, conjectura præfixa locum haud habeat.

ACTORUM
C. B.

storium et eos, qui contra ejus (*Cyrilli nempe*) capitula scripserunt, proferre habuit eadem testimonia. Sed nunc videtur, quoniam et in illis libris hæretici falsantes addiderunt ea. *Severiani, hoc audito Catholicorum responso, petierunt*: Si ergo ex antiquis Rescriptis et ex archyvis Alexandriæ poterimus utraque ostendere sic habentia, quid estis dicturi? *Catholici autem ad hanc interrogationem reposuerunt*: Si sub temporibus beati Proterii vel Timothei, cognomine salofacioli, ostensa sunt, indubitabilia erunt; quoniam vero jam a multis hi, qui adversantur orthodoxæ duarum naturarum confessioni, illa antiqua apud se retinent, indulgete nobis, si adversarios nostros testes suscipere dubitamus.

Catholicis id
negantibus,
fuisse addu-
cta asserue-
runt;

66 Nam et beati Julii famosam illam epistolam manifeste Appollinaris ostendimus fuisse, scriptam ad Dionysium, illam autem, quam sancti Gregorii, mirabilium factoris, dicitis testificationem, suadete Severo et his, qui ea, quæ ille, sapiunt, confiteri, quia incorruptum B carnis ipse decrevit, et tunc vobis credendum est, quoniam et ea, quæ de una natura dicta sunt, ipsius sunt. Quod autem prius dici debuit, hoc ultimo dicimus; illa enim testimonia, quæ vos Dionysii Areopagitæ esse dicitis, unde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? Si enim ejus erant, non potuissent latere beatum Cyrillum. Quid autem de beato Cyrillo dicto, quando et beatus Athanasius, si pro certo scisset, ejus fuisse, ante omnia in Niceno concilio de consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset adversus Arii diversæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea, unde nunc potestis ostendere, quia illius sunt, nescio. Atque ita, quæ secundo Collationis Constantinopolitanae die Severianos inter et Catholicos gesta sint, partim modo, prout instituti nostri ratio postulat, ipsismet Innocentii, Maronæ episcopi, qui Collationi interfuit, verbis jam exposui; cum autem, a S. Cyrillo in libris, quos hic adversus Diodorum et Theodorum scripsit, Dionysium Areopagitam fuisse citatum, aut, si mavis, accepta ex hujus Operibus testimonia in medium fuisse adducta, Severiani asseruerint, Catholicique contra negarint, hisne, an illis assentiendum sit, examinare, uti C instuti mei ratio exigit, modo aggredior, ita simul, an S. Cyrillus S. Dionysium Areopagitam seu hujus libros unquam citarit, discussurus.

etsi autem
hi, an libri
illi Cyrillo

67 Cum Catholicis, fuisse unquam a B. Cyrillo vel in ipsis, quas ad Nestorium scripsit, epistolis S. Athanasii, Felicis et Julii Romanorum Pontificum, Gregorii Thaumaturgi et Dionysii Areopagitæ testimonia ad naturæ Dei verbi ab humanitate per Verbum, assumpta unitatem probandam adhibita, negantibus, Severiani reposuissent, Possumus ostendere, quia beatus Cyrillus usus est istis testimoniis in libris adversus Diodorum (*Tharsensem scilicet*) et Theodorum (*Mopsuestenum nimirum*) editis, Hypathius Catholicorum nominere spondit, Modo maxime et illos adversus Diodorum et Theodorum libros ambiguos facitis, tamquam fictos: adversus mortuos prolatos dicentes, qui non poterant refellere falsitatem. Si enim adversus mortuos prolati sunt, multo magis contra Nestorium et eos, qui contra capitula ejus (*Cyrilli nempe*) scripserunt, proferre habuerit eadem testimonia. Sed nunc videtur, quoniam et in illis libris hæretici falsantes addiderunt ea. *Severiani itaque, testimonia Dionysii*

Areopagitæ aliorumque a Cyrillo in libris, adversus Diodorum et Theodorum scripsit, fuisse usurpata, asserentibus, duo potissimum Hypathius reposuit; alterum quidem, esse dubium, an hi S. Cyrillo falso non essent suppositi; alterum vero, Areopagitæ aliorumque, quæ in dictis libris Cyrillus allegavit, testimonia ab hæreticis in illos per fraudem fuisse intrusa. Ac primum quidem seu id, quod priori loco Hypathius respondit, haud sat firmum ac solidum videtur.

68 Libri enim, a Cyrillo adversus Diodorum et Theodorum scripti, in Synodo œcumenica quinta, anno 553 Constantinopoli celebrata, Collatione v lecti ac a Patribus pro genuinis Cyrilli Operibus, uti apud Labbeum tom. 5 Conciliorum col. 456 et segg. videre licet, admissi fuerunt, eosdemque pro talibus etiam Liberatus diaconus in Breviario cap. x, Leonius Byzantinus de Sectis Actione octava et Eulogius Alexandrinus apud Sectis in Excerptis habuerunt. Adhæc ratio, ob quam Hypathius in dubium, an libri, quos, veluti a Cyrillo contra Diodorum ac Theodorum scriptos, laudabant, sancto isti Patri non essent falso suppositi, revocavit, nullius omnino ponderis videtur. Quid ni enim Cyrillus Dionysii Areopagitæ aliorumque sanctorum Patrum testimonia, quæ in libris seu epistolis contra Nestorium in vicis adhuc existentem scriptis, prætermiserat, in libris aliis, contra Diodorum et Theodorum, e vicis jam sublatis, exaratis, afferre potuerit? Enimvero id ego haud perspicio. Cum enim libris, adversus Diodorum et Theodorum scriptis, epistolæ, ad Nestorium datæ, præcesserint, quid ni factum esse possit, ut Cyrillus, postquam hasce exarasset, memorata, de quibus hic disserimus, sanctorum Patrum testimonia, antea sibi non comperta, invenerit, eaque deinde in libris, quos adversus Diodorum et Theodorum scribebat, allegavit? Quid ni etiam factum esse possit, ut Cyrillo testimoniorum illorum, utut ei apprimè notorum, tum quidem, cum adversus Diodorum et Theodorum calanum strinxit, at non item, cum adversus Nestorium scribendo epistolas pugnaret, venerit in mentem? Hypathius itaque nec rei veritate; nec ratione, quam allegavit, spectata, recte in dubium, an libri, adversus Diodorum et Theodorum scripti, Cyrillo non essent suppositi revocavit.

69 Verum an haud merito, num in libros illos Dionysii Areopagitæ aliorumque, quos supra laudavimus, sanctorum Patrum testimonia ab Hæreticis per fraudem essent intrusa, dubitavit, dubiumque sibi ea de re animum Severianis significavit? Optimo enim vero jure hæreticorum fraudem ac fallaciam ibidem suspicatum esse Hypathium, mihi apparet. Liberatus quidem supra laudatus in suo causæ Nestorianorum et Eutychianorum Breviario cap. x scribit: Basilus... diaconus, sumens tomum Procli (*Constantinopolitani episcopi*) quem Armeniis scripserat, Alexandriam venit, et Armeniorum libellos suis libellis annectens, obtulit Cyrillo, ejusdem urbis antistiti. Quibus (ut ferunt rumores) permotus Cyrillus quatuor libros scripsit, tres adversus Diodorum et Theodorum, quasi Nestoriani dogmatis auctores, et alium de Incarnatione librum; in quibus continentur antiquorum Patrum testimonia incorrupta, id est, Felicis Papæ Romani, Dionysii Areopagitæ, Corinthiorum episcopi, et Gregorii mirabilis, Θεωρατοῦργου cognominati: Ita autem Severianis, qui Dionysii Areopagitæ aliorumque, quos supra memo-

non essent
suppositi,
haud recte
revocarint
in dubium,

E

F
in eodem ta-
men Areopa-
gitæ testimo-
nia fuisse in-
trusa, jure
merito,

A ravi, sanctorum Patrum testimonia a S. Cyrillo in libris adversus Diodorum et Theodorum allegata fuisse, in Collatione Constantinopolitana Hypathio dixerunt, favere videtur, maxime si e quatuor hisce verbis Dionysii Areopagitæ, Corinthiorum episcopi, proxime recitato Liberati textui inclusis, in quibus, cum S. Dionysius Areopagita Corinthiorum episcopus haud fuerit, certissime mendum cubat, vox Areopagitæ retinenda, voxque contra Corinthiorum, substituta ei vox Atheniensium, expungenda sit, ut Lequienus in sua de libris Areopagiticis Opinione contendit.

uti hic, quid
quid contra
ex Liberato

70 Audi, qui hic scriptor de hoc argumento ibidem loquatur. Garnerius, inquit, hunc locum (proxime huc transcriptum Liberati textum) non sanavit, dempta voce AREOPAGITÆ, acsi Dionysius Corinthi episcopus, qui secundo floruit sæculo, laudatus potius a Cyrillo credi posset. Nam Liberatum hic (loco scilicet supra cit.) paucis narrare constat, quid in collatione Constantinopolitana gestum sit cum Severianis; ex cujus proinde Actis AREOPAGITÆ nuncupationem retinendam, docemur; hunc vero scriptorem memorie lapsu, Corinthiorum episcopum, pro Atheniensium posuisse, quamquam fortasse notatorum error dici debet. Sed ejus textus sic forsitan restitui potest: „In quibus continentur antiquorum Patrum incorrupta testimonia. id est, Felicis Papæ Romani, Julii ad Dionysium, Corinthiorum episcopum, Dionysii Areopagitæ et Gregorii, mirabilis cognominati. Dionysium etenim illum, ad quem Julii Papa data epistola, ferebatur, Corinthi episcopum appellat Leontius Actione VII de Sectis. Ita Lequienus; rationem autem, cui ea, quæ hic ait, superstruit, unice fere repetit a Liberati succincte et compendio enarrandi, quæ in Constantinopolitana anni 532 Collatione gesta sunt, voluntate; verum anne Liberatus, Breviarii suo supra recitata verba inserens, re etiam vera compendio exponere, quæ in dicta Collatione Constantinopolitana fuere gesta, sibi habuit propositum? Id mihi haud prorsus certum apparet. Verbis enim, quæ supra jam dedi, sequentia dumtaxat, e quibus id utcumque posset colligi, Liberatus subjungit: Et licet in eis libris Theodori dicta laudentur contra Arrianos edita, ipsum tamen magistrum Nestorii fuisse contendunt.

C
possit argui
ratione non
una

71 Contra quos Catholici, veritatis defensores, sic Acephalis responderunt, libros non esse Cyrilli, quoniam testimoniis, quæ contra mortuos potuisse in eis dicitur, contra viventem Nestorium non est usus neque in synodo, neque in aliquibus epistolis. Unde dicunt, illos nec citasse Cyrillum, nec edidisse libros; Ita autem compendio, quæcumque in Collatione Constantinopolitana Catholici inter et Severianos seu Acephalos gesta fuerunt, neutiquam exponi, certe unusquisque, qui, quæ supra de Collatione illa ex Innocentio episcopo retuli, expendere, haud difficulter agnosceret; verum, utcumque res hæc habeat, nullo equidem modo, quin scripta a laudato Innocentio, Maronæ episcopo, dictæ Collationis Constantinopolitanæ Acta sibi præluentia Liberatus habuerit, dubitandum apparet; cum hæc autem, Severianos, in Cyrilli adversus Diodorum et Theodorum libris allegatæ fuisse Areopagitæ testimonia, in dicta Collatione Constantinopolitana asseruisse, haud obscure, uti e supra dictis liquet, edoceant, Liberatum, Actis illis impulsus, Dionysii Areopagitæ testimonia in præfatis Cyrilli libris contineri, in textu, supra relato, scri-

psisse, sat verosimile apparet. Verum, cum in libris illis testimonia hujusmodi contineri, Severiani dumtaxat, uti eadem Acta produnt, asseruerint, Catholicique contra id negarint, ut quid illis potius quam his Liberatus fidem adhibuit? Anne forsitan ipsosmet Cyrilli adversus Diodorum et Theodorum libros ad manum habuerit, atque in iis Areopagitæ, quæ Severiani memorarant, testimonia continere, compererit? Verum, sit ita; fuissentne testimonia illa in dictis libris ab ipsomet Cyrillo adhibita, an contra hæretica manu in hosce intrusa, dubitari poterat, nec alterutrum Liberatus aperte edicit. Incorrupta quidem vocat eadem testimonia; verum fieri potest, ut genuinas atque incorruptas testificationes seu sententias, ex antiquorum Patrum Scriptis ac imprimis ex Operibus, sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solitis, acceptas, in Cyrilli, qui eas haud adhibuerat, adversus Diodorum et Theodorum libros hæretici intrusissent.

AUCTORE
C. B.

72 Adhæc, etsi etiam, Liberatum, non fuisse liberos hosce ab hæreticis corruptos, testimoniaque adeo Areopagitæ, quæ continebant, ab ipsomet sancto Cyrillo fuisse profecta, significare voluisse, tantisper daremus, nec hinc, fuisse etiam re vera Areopagitæ testimonia a Cyrillo in dictis libris adhibita, sat certum eradet. Cum enim Liberatus centum ut minimum annis Collatione Constantinopolitana sit posterior, non video, cur Liberato potius, qui testimonia illa Cyrillo adscripserit, quam Hypathio, qui in dicta Collatione, Catholicorum nomine loquens, testimonia eadem Cyrilli libris per hæreticos addita fuisse, suspicatus est, sit standum. Imo vero, etsi quidem Hypathius ex eo, quod contra Nestorium, adhuc viventem, testimonia illa non protulisset Cyrillus, non fuisse etiam isthæc postea abs hoc sancto Alexandrino patriarcha in libris, adversus Diodorum et Theodorum scriptis, allegata, haud sat recte, ut jam supra docui, arguerit, ex eo tamen, quod et Apollinaristæ epistolam ad Dionysium, Julii Papæ nomine notatam, Pontifici huic falso supposuissent, scriptamque ab Athanasio ad Epictetum epistolam Nestoriani falsassent, merito sane, an hæretici pariter, qui Cyrilli ad Diodorum et Theodorum libros in potestate sua jam dudum habuerant, Areopagitæ aliorumque Patrum testimonia, quæ Cyrillus alias, cum maxime id fuisset opportunum, numquam attulerat, libris illis non addidissent, potuit suspicari; id autem cum ita sit, Hypathio potius, qui id ex dictis suspicatus est, quam Liberato, qui Hypathio multo est recentior, standum apparet. Et vero Cyrilli ad Diodorum et Theodorum libros ab hæreticis re ipsa, ut Hypathius suspicatus est, fuisse corruptos, mihi etiam suadent, quæ jam nunc in medium adducam.

probatur sunt
suspicati.
E

73 Anastasius Sinaita in Οδὴς cap. 10 sub finem scribit: Non abs re fuerit studiosos istud itidem observare hoc loco. Narrabant nobis Catholici, qui Alexandriæ degunt, post tempora beati Eulogii Papæ (Alexandrini) hic fuisse prefectum Augustalem Severianum, qui satis diu quatuordecim calligraphos seu libentarios ejusdem secum sententiæ habuerit ac aluerit, quibus id negotii dabat, ut Patrum libros falsarent ac depravarent, maxime S. Cyrilli; in cujus epistolam ad Successum cum incidissemus: dictum illud, „duas in Christo naturas dicimus: „nonnullis in Alexandrinis exemplis sincerum ac incorruptum invenimus: sed quædam habebant, „duas naturas unitas dicimus. „Alia: „duas naturas considerari dici-

hicque recita-
Anastasi Si-
naitæ verba

„ m u

AUCTOR
C. B.

"mus." Et cum magno in mœrore versaremur, protulit nobis dominus Isidorus Bibliothecæ Patriarchicæ præfectus librum, in qua Cyrilli sententia habebatur incorrupta. Simili nequitia sancti quoque Ambrosii dictum corruerunt: Nam loco ejus "Servemus differentiam divinitatis et carnis" posuerunt "differentiam lectionis." Corruerunt insuper, beati Procli de Christo dictum, quando ait: "eum absque corruptione natum esse; qui per clausas januas abque impedimento ingressus sit; in quo naturarum conjunctionem Thomas agnoverit: "loco ἀφ' ὧν τῶν scripti Gaianitæ dicunt ἀφ' ὧν, hoc est, corruptionis expers: et loco affirmativi articuli dicentis: τὸ τῶν συζυγίων, "cujus conjunctionem naturarum, hoc est, Christi: ipsi particulam negativam substituunt in hunc modum: τὸ τῶν συζυγίων, etc. "Thomas non agnovit conjunctionem naturarum, etc. "Sic in illo. "Solvite templum hoc, et in triduo reedificabo illud: "nomine templi Christi intelligunt Apostolorum coetum dispersum, rursusque congregatum. Ubi ore impudentissimo affirmare non erubuerunt, Chalcedonensis Synodi professoribus profuisse duas in Christo hypostases, non autem duas naturas profiteri; nam natura, inquit, plures hypostases indicat.

ut id ipsum nos suspicari majore jure possumus, efficiunt, estque adeo, an Cyrillus

74 Cum itaque in falsandis sanctorum Patrum ac maxime S. Cyrilli scriptis eo, quo hic ab Anastasio Sinaita narratur, studio laboratum Alexandriæ post S. Eulogii ætatem fuerit, enimvero vel hinc dubitari non immerito potest, an Cyrilli adversus Diodorum et Theodorum libri, intrusus in hosce Apollinaristarum fraude et fallacia S. Dionysii Areopagitæ aliorumque, quos supra retuli, sanctorum Patrum testimoniis, falsati non fuerint jam inde etiam a tempore, quod beati Proterii et Timothei Salophacioli, patriarcharum Alexandrinorum, quorum prior anno 457, ab hæreticis occisus, martyr occubuit, posterior vero anno 482, uti in Chronologica patriarcharum Alexandrinorum Historia, Operis nostri tom. 5 Junii præfata, videre licet, vivere desiit, ætatem proximè excepit. Scio quidem, S. Eulogium, patriarcham Alexandrinum, post cujus ætatem in falsandis sanctorum Patrum ac maxime S. Cyrilli libris laboratum quam maxime Alexandriæ fuisse, Anastasius Sinaita supra datis verbis narrat, cathedram Alexandrinam, in quam anno demum 577 Joanni successerat, anno 604 morte sua vacuam reliquisse, ac proinde, quæ de Sanctorum Patrum ac maxime Cyrilli libris, Alexandriæ post Eulogii ætatem falsatis Anastasius scribit, Hypathium eique adherentes Catholicos in Collatione Constantinopolitana, anno 532 habita, moveri non potuisse, ut Cyrilli adversus Diodorum et Theodorum libros falsatos esse, suspicarentur. Verum cum inde equidem hæreticorum in falsandis sanctorum Patrum libris fallacia magis ac magis patescat, fit vel hinc, ut nos saltem majore jure, Cyrilli libros, adversus Diodorum ac Theodorum scriptos, etiam ante Collationem Constantinopolitanam ab hæreticis, simili fraude sæpe etiam ante hanc usque, corruptos seu falsatos fuisse, suspicari, utque adeo in hosce Areopagitæ aliorumque sanctorum Patrum testimonia, Severianorum de una in Christo post Verbi cum natura humana unionem Dei Verbi natura opinioni in speciem faventia, quæ Cyrillus alias, cum maxime id ei opportunum fuisset, numquam allegavit, ab hæreticis Apollinaristis, qui non minus quam Severiani sanctos Patres eorumque

dicta in opiniones suas detorquere studuerunt, D fuisse intrusa, pro sat verosimili habere possumus, regere etiam ipsa videatur habendum.

75 Jam vero, re ita habente, etsi quidem in libris, adversus Diodorum et Theodorum scriptis, quales Collationis Constantinopolitanæ tempore exstabant, Dionysii Areopagitæ testimonia allegata fuisse videantur, anne tamen ea S. Cyrillus adhibuisset ipse, an contra libris, abs illo compositis, per hæreticos fuissent adjecta, dubium admodum atque incertum, omnibus jam consideratis, apparet. Hinc porro jam fit ut pariter, num S. Cyrillus Opera, Areopagitæ nomine inscripta, unquam laudarit, dubium admodum sit atque incertum. Quod porro ad S. Juvenalem, patriarcham Hierosolymitanum, jam spectat, in Oratione, quam ad Marchianum et pulcheriam augustos habuerit, S. Dionysii Areopagitæ Opera citasse, a Nicephoro Callisto asseritur; verum cum hæc illius assertio dumtaxat e subleste omnino fidei, uti in Commentario, jam datis Sancti nostri Actis præmisso, § XVII docui, Historia Euthymiaca primitus promanarit, verene unquam Juvenalis Dionysiana Opera laudarit, dubium pariter esse atque incertum, necesse est, uti quisque, quantum reor, qui eundem Commentarium loco cit. attente evoluerit, haud difficulter agnoscat. Absit interim, ut per ea, quæ ibidem disserui, vel antiquæ, qua, sanctissimam Virginem Mariam in Palestina fuisse sepultam, Juvenalis ætate, ut plures memoriæ produnt, credebatur, traditioni præjudicium afferam, vel lectorem, num Juvenalis funebrem ejusdem sanctissimæ Virginis arcam sepulcralesque fascias seu vestes Hierosolymis ad Tarcianum et Pulcheriam augustos Constantinopolim miserit, dubitare faciam. Alio tempore ac loco discutienda hæc erunt; modo, quæ ad institutum nostrum spectant, examinare cap. seq. pergo.

Areopagitæ Opera laudarit, incertum, non an id fecerit Juvenalis, est certius.

CAPUT V.

Quandonam primum Dionysiana Opera innotescere cœperint, passimque deinde omnibus nota exstiterint.

Nourrius in Apparatu ad Bibliothecam maximam Veterum Patrum tom. 1, in quo de primi et secundi Ecclesiæ seculi scriptoribus tractatur, de Operibus sancti Dionysii Dissertatione x, cap. 19 sic loquitur: In iis (Areopagitæ scilicet Scriptis) hæresis contra Incarnationis Christi mysterium non minus aperte, quam omnes contra ejus divinitatem, et unanimum divinarum personarum naturam errores, proscribitur. De incarnato enim Dei Filio variis in locis hæc legimus: "Dei principalis bonitas... nostrorum omnium vere facta particeps" absque peccato, humilitatque nostræ unita, "salvo proprietatum suarum statu, eoque proprius inconfusus et inviolato. "In alio autem libro: "Verbum divinissimum... per inconfusam humanitatis adsumptionem. "Et in Epistola iv ad Caium: "Quatenus est Deus et Homo, novam quandam nobiscum conversando ἀνθρώπου καὶ θεοῦ ἐνέργειαν exhibebat. "Quid planius, quid

Dionysiana Opera, de quibus e Nourrio

dilectius

A dilucidius post sparsos Nestorii Eutychetisque errores a quovis auctore unquam scriptum est? Quam ob rem non levi omnino conjectura colligere possumus, scriptorum nostrum maximas cum turbas ab hæreticis Nestorianis et Eutychanis cieri videret; tunc ut utrosque confunderet, ac pro viribus Ecclesiæ Catholicæ partes tueretur, animum ad scribendum appulisse.

77 Atque ut id ipsi cederet felicius, magnum utique et venerandum Dionysii Areopagitæ nomen scriptis suis præfixit. Ea ergo illius Opera intra annum cccxxxii, quo Oecumenica synodus Ephesina adversus Nestorianos, et ccccli quo Chalcedonensis contra Eutychianos celebrata est, ab illo profecta esse videntur. Non continuo tamen publicam in lucem producta, et ab omnibus recepta, sed sensim sine sensu ita prodierunt; ut non ante memoratam superius Collocationem Constantinopolitanam anno dxxxiii (imo anno 532) in omnium venerint cognitionem. Illud porro in hujusce opinionis confirmationem adduci potest, quod hæc scripta in his Oecumenicis conciliis a nemine, neque etiam (*Commentarium, Sancti nostri Actis jam præmissum*, § xvii videbis) a Juvenale Hierosolymitano, qui inter primos utriusque synodi Patres sedebat, citata reperiantur. Nulla autem hujus silentii causa alia potest adferri; nisi quod Dionysianæ lucubraciones, tunc et tenebris emergentes, vix ulli ante concilium Chalcedonense notæ fuerunt. Porro autem si quæras, cur plura apud auctorem nostrum occurrant, cum his, quæ Gregorius Nazianzenus scripsit, plane similia, non absurde responderi potest, illa ab auctore nostro, qui sæpius et sua ab aliis se accepisse, et aliorum opiniones referre dicit, in usus suos, tacito Gregorii nomine fuisse adsumpta, ac stylo reddita suo, et inusitatis loquendi modis.

78 Ita laudatus auctor; cum autem Dionysiana Opera eo temporis spatio, quod inter annum 431 et annum 451 intercessit, primum fuisse contexta, adstruat, illique hac in re, uti infra docebo; assentiendum videatur, illa verosimillime, nemini quidem ante dictum temporis spatium, sub annum autem 450 paucis dumtaxat adhuc nota exstiterint. Verum Pearsonius supra laudatus in epistolarum S. Ignatii Vindictis cap. 10 ea scribit, e quibus, si veritati consonent, consecrarium fuerit, ut Dionysiana Opera diu ante annum 431 seu spatium, quod hunc inter et annum 451 intercessit, etiam innouerint. Nonnullis enim, e quibus certe sub seculum quintum medium nota exstitisse, consequitur, præmissis, ea mox subjungit, quæ, ut eadem Opera multo etiam citius innouerint, exposcunt. Ac primo quidem, Dionysium seu Operum, quæ sub hujus nomine circumferuntur, auctorem SS. Augustino et Hieronymo, quorum prior anno 430, posterior anno 419 obiit, prælucisse adstruit. Verum, quæ, ut id quantum ad S. Augustinum probet, in medium adducit, nullius prorsus momenti sunt, ut hic ea refellere nequitiam sit necesse; ex eo autem, quod primus Dionysius novem angelorum ordines et gradus distincte ac definite posuisse dicatur, totidemque angelorum ordines Hieronymus numeravit, id, quod dixi, quantum ad sanctum hunc Patrem concludit. Verum nihil omnino affert, quod primum omnium, qui novem angelorum ordines distinctærit, exstitisse Dionysium, utcumque suadere sit natum. Nec

ex eo, quod eandem de angelorum ordinibus doctrinam Dionysius et Hieronymus tradant, huic illum prælucisse, recte intuleris. Hieronymum enim ex eodem, e quo Dionysius, sacram Scripturarum fonte haurire illam potuisse, quis eat inficias? Dionysium etiam potius ex Hieronymo mutuatum non esse, pro certo quis asseveret?

79 Nec id itaque, quod vult Pearsonius, quantum ad S. Hieronymum evincit; verum, unde equidem Dionysiana Opera diu etiam ante epocham, supra a me assignatam, nota exstitisse, consecrarium pariter foret, scriptor idem ex eo, quod nonnulla simillima iis, quæ in Dionysianis Operibus leguntur, apud Gregorium Nazianzenum inveniantur, quamplurima sanctum hunc Patrem e Dionysii Operibus mutuatum esse, vehementissime contendit. Audi, qui ad quæstionem, qua, an Dionysius e Gregorio Nazianzeno, an contra hic ex illo (alterum enim ex altero sua partim accepisse, verosimillimum apparet) non pauca mutuatus sit, rogatur, supra respondeat. Ego quidem, inquit, Dionysium a Gregorio minime mutuatum esse, credo; quia scriptor ille ab aliis omnibus ecclesiasticis scriptoribus plane diversus est, et sui tantum similis. Omnia ferme ad neotericam Platonistarum scholam conformavit, et a verbis et a notionibus sanctorum Patrum maxime abhorruit. Quisquis totam Operis ejus compagem, admirandam sententiarum ex Philosophia petitarum rotunditatem, et verborum in eadem incede formatorum perpetuam scaturiginem observat, nunquam ex Gregorio aut alio quocunque Christiano eum sua hausisse, autumabit. Qui autem Nazianzeni orationes, omnibus nativæ Rhetoricæ coloribus depictas, et optimo dicendi genere præcipue triumphantes legerit, quoties ab obscuriora quædam et magis philosophica deflectit, facile eum aliunde notions eas derivasse et quam potuit, lucidissime tradidisse, fatebitur. Ita scriptor laudatus; verum ad hoc ejus argumentum cum Nourrio (adi præximè recitata hujus verba) respondeo, factum facile esse posse, ut similia omnia, quæ apud Dionysium et apud Gregorium Nazianzenum inveniuntur, a Dionysio, qui sæpius et sua ab aliis se accepisse et aliorum opiniones referre dicit, in usus suos e Gregorio, tacito hujus nomine, fuerint assumpta, stylo interim concinno ac optimo, quo conscripta erant, in stylum prorsus novum atque inusitatum mutato.

80 Atque hoc quidem responso relatum Pearsonii argumentum omnino, ut mihi equidem apparet, elevatur. At vero instat Pearsonius, nonnullisque, quæ, quod ad rem minus faciant, omitto, præmissis, Dionysium, seu Operum, hujus nomine inscriptorum, auctorem, indubie per illum, quem in supra relato Isaïæ de Seraphinis textu explanando pulcherrime ac subtilissime, seu, ut alii verterent, sublimissime philosophatum esse, Gregorius Nazianzenus loco cit. ait, debere intelligi, contendit; hac autem in re assentiendum ei si sit, Dionysiana Opera diu etiam, contra ac supra statui, ante temporis spatium, quod inter annum 431 et annum 451 intercessit, nota fuisse, fateamur, necesse est; verum etsi quidem, Gregorium Nazianzenum loco supra cit. ad Athanasium, veluti qui de memorato Isaïæ textu pulcherrime ac subtilissime philosophatus fuisset, non respexisse, jam supra cum Pearsonio, utut scriptores alii ac nominatim Nicetas aliique Nazianzeni Commentatores Græci contrarium contendunt, cap.

secundo

AUCTORE
C. B.

cujus rationes, ipis etiam verbis partim recitatis.

E

F

hic recensetur,

apctore
C. B.

secundo statuerim, anne tamen Gregorius ad Dionysium respectit, dubium esse admodum atque incertum, reque etiam ipsa Sanctum nostrum a Gregorio fortassis non fuisse laudatum, pronuntiavi; ut autem, quam merito id fecerim, magisque simul, an Gregorius non ad alium, quam ad Dionysium, respectit, dubium evadat, argumentum haud prorsus ineptum hic succurrit. Nazianzenus oratione 34 sub finem, diversos angelorum ordines enumerans, Seraphim hisce et Cherubim non accenset, vel certe a Thronis hosce non discernit; hoc autem, Hierarchiæ caelestis librum ei non prælucesse, argumento est.

atrepellun-
tur incon-
trarium ar-
guat, inno-
tuisse

81 Cum enim in hac et angelorum ordinibus Seraphim ac Cherubim Dionysius accenseat, et simul hosce a Thronis luculentissime discernat, futurum fuisse non videtur, ut Nazianzenus, si laudatum Hierarchiæ caelestis librum præ oculis habuisset, a Dionysio seu lucubrationis illius auctore, quem pulcherrime ac subtilissime philosophatum, dixisset, in recensendis angelorum Ordinibus dissensisset. Jam vero, cum res ita habeat, caelestisque adeo Hierarchia Nazianzeno prælucesse haud videatur, enimvero vel hinc, an alios Dionysii libros, ac eum nominatim, quem de Divinis Hymnis scripserit, quemque si unquam exstitit, modo amplius haud inveniri, jam monui, sibi prælucescentes idem sanctus Pater habuerit, ac ob eum dicti de Hymnis libri locum, quo Seraphinorum, apud Isaiam cap. 6 Deum laudantium, voces Dionysius (supra num. 32 dicta videsis) explicuit, Sanctum hunc nostrum per illum, quem pulcherrime ac subtilissime philosophatum, loco supra cit. ait, intellexerit, magis adhuc dubium atque incertum evadit; ut proinde, jam inde a seculo IV atque adeo ante epocham, supra a nobis præstitulam, nota fuisse, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Opera, e Gregorio Nazianzeno certum Pearsonius neutiquam efficiat. Verum, inquires, quandonam tandem citra ullam controversiam Opera illa innotescere coeperunt? Ut id melius determinare queam, quandonam in hæc scripserit, Joannes Scythopolitanus Scholia, juxerit in antecessum edocuisse.

ut qua hic
de Joanne
scythopolita-
no

82 Bernardus de Rubeis supra plus semel jam laudatus in Dissertatione, Venetæ Operum Dionysianorum anni 1756 editioni præmissa, cap. 3 de Joanne Scythopolitano Scholiisque ab eo in Opera Areopagitica contextis, non pauca præfatus, num. 5 quis is fuerit simulque quo tempore floruerit, inquit, itaque hunc in finem scribit: Ad auctorem, Joannem Scythopolitanum redeo, de quo satis nondum innotescit, quis ille fuerit. Ac ingerunt sane difficultatem tum Anastasii bibliothecarii, tum Photii... verba. Joannem Scythopolitanum, Scholiorum auctorem, vocat episcopum ille; de Joanne Scythopolitano agit iste, quem modo Scholasticum appellat, modo causidicum, nulla ingesta episcopalis dignitatis mentione. Nihilominus Photius ipse Joannem Scythopolitanum memorat antistitem codice ccxxxvi; ubi refert Synodicam epistolam Sophronii Hierosolymitæ, contra Monothelitas anno dcxxxv scriptam, in qua memoratur « Beatus Joannes antistes Scythopolitanus, qui docet, et pie de Synodo Chalcedonensi scripsit. » Quo vero is floruerit tempore? Inter episcopos Scythopolitanos in patriarchatu Hierosolymitano Joannem probabiliter circa annum dclxxxvi collocat Lequienus in Oriente Christiano tom. III.

83 Res ita se habeat; dubium manet adhuc, num his confecerit Scholia in Dionysium. Favet episcopalis dignitas, ipsorum auctori tributa ab Anastasio bibliothecario; at sumptæ ex Photio difficultates negotium ingerunt haud ita leve. Laudatus Lequienus in Dissertatione Damascenica 2 tribuere prædicta Scholia videtur Joanni Scythopolitano, lacessito a Basilio Cilice, et ipsum Scriptis suis lacessenti; sed hunc a Joanne, Scythopoleos episcopo, distinguit in Oriente Christiano. Quid ni Anastasius Bibliothecarius et Photius consiliiari queant, si dixerimus, Joannem Scythopolitanum, antea Scholasticum et causidicum, virum clarissimum ob Scripta, in desertores Ecclesiæ et in Basilium Cilicem elucubrata, infulas postea obtinuisse ecclesiæ Scythopolitanæ? Tempora conveniunt, Joannem suæ præfuisse ecclesiæ ad annum circiter dxxviii adnotat Lequienus, quo moderandam adsumperat eam Theodosius, epistolæ Synodice, quam Joannes Hierosolymitanus contra Severum Antiochenum dedit, subscriptus anno dxxviii, Θεοδοσιος ἐπίσκοπος τῆς Σκυθπολίτων. Hunc vero ad annum pervenire sine dubio potuit Joannes Scythopolitanus Scholasticus aut causidicus, qui jam anno dclxxi circiter rogatus a Juliano patriarcha Antiocheno calumum strinxerat adversum Ecclesiæ desertores, ac Basilium Cilicem postea insequutus est. Dignissima est animadversione alia chronologica nota, quam offert Adnotatio superius allata num. 2 in caput VII de Ecclesiastica Hierarchia, ubi nunc prodiisse dicuntur fabularum Origenis sectatores in Palæstina.

asseruntur

84 Nempè magni motus in monasteriis Palæstinæ anno dxxxii pro dogmatibus Origenis excitati; sed jam antea incepti, Nonno monacho incoerente, qui propterea ante annum dxxviii ejectus monasterio, ut iterum restitueretur, egit eodem anno cum Joanne, qui Eliæ, patriarchæ Hierosolymitano, suffectus fuerat. Hæc latiore sermone narrat Norisius de Synodo quinta capite I, et Pagius ad annum dxxxii, num. III. Hoc igitur tempore verissime Scholiorum auctor adnotare potuit, « Nunc prodiisse fabularum Origenis sectatores; quod utique tempus maxime convenit Joanni, egregio scriptori contra Basilium Cilicem et Ecclesiæ desertores, ac Scythopolitano episcopo. » Joannes itaque, Operum Dionysianorum Scholiastes, seu is interim cum Joanne, Scythopolitano episcopo, unus idemque sit, seu abs illo diversus, sua in Dionysium Areopagitam Scholia sub seculi sexti initium verosimillime scripserit; scriptor autem, qui Operum Dionysianorum certo meminert, Joanne Scythopolitano antiquior, uti ex iis, quæ capp. prægressis disserui, colligere fas est, non invenitur. Andreas quidem, Cæsarensis episcopus, et Proclus, Atheniensis philosophus, Dionysiana etiam Opera seu laudasse seu adhibuisse asseruntur; verum Andreas libros, in quibus id fecit, sub annum 500 dumtaxat edidit, fuitque proinde Joanni Scythopolitano dumtaxat æqualis; quod autem ad Proclum spectat, Suidas et Pachymeres, adhibuisse hunc Dionysiana Opera, certum haud faciunt. Jam vero, cum res ita habeat, ex omnibus jam dictis consecretarium est, ut Opera Dionysiana nulli quidem certo ante temporis spatium, inter annos 431 et 451 interceptum, innotuerint; seculo autem quinto senescente, cum paucis dumtaxat nota paulo antea fuissent, innotescere paulatim

atque suadent, non videntur, passimque omnibus post annum 552 nota exstiter

A latim magis ac magis incepterint. Atque ita quandonam primum ceperunt esse nota, jam edocui; ut autem alterum, quod hic pariter edocere statui, modo etiam edoceam, laudata Dionysiana Opera, quæ post seculum quintum medium magis magisque e jam dictis temporis lapsu innotuerunt, post annum 532, quo in collatione Constantinopolitana tunc habita a Severianis fuerunt laudata, nota omnibus passim exstiterunt, uti e conciliis et patribus passim obviis, a quibus post illud tempus reperiuntur citata, manifestum evadit; ut id pluribus probare, necessum haud sit.

CAPUT VI.

Quid, ut Opera Dionysiana Areopagitæ abjudicentur, diuturnum, quo a nullo laudata, omnibusque incognita fuerunt, quatuor primorum Ecclesiæ seculorum spatium valeat.

Cam Opera
Dionysiana
si Areopa-
gitam ha-
buissent au-
ctorem,

Opera, quæ Dionysii Areopagitæ nomen præferunt, quatuor primis ævæ Christianæ seculis, ac fortassis etiam usque ad seculum fere quintum medium omnibus prorsus fuisse incognita, nedum ab ullo laudata, vel ex eo liquet, quod e scriptoribus, qui Opera, Dionysii nomine inscripta, tunc laudasse ab Areopagiticis dicuntur quique an id fecerint, §§ prægressis jam examinavi, nullus omnino isthæc certo laudavit cognitare habuerit, uti quisque ex iis, quæ de hoc argumento jam disserui, haud difficulter colliget. Verum si Opera illa jam inde a seculo ævæ Christianæ primo per Dionysium Areopagitam fuissent contexta, futurum fuisse, quis credat, ut tamdiu mansissent occultata, nec ab ullis scriptoribus ecclesiasticis ad quintum usque seculum sub Areopagitæ nomine fuissent laudata? Qui factum, ut illorum nec Eusebius, nec Hieronymus, scriptores, qui ante se floruerant, recensentes, mentionem uspiam fecerint? Audi, qui Nourrius in Opere huiusque tomo supra cit., dissertatione 10, cap. 6 negativum hoc argumentum, ab Eusebio potissimum et Hieronymi silentio petitur, proponat, simulque rationes, quibus id diluere Areopagiticis nituntur, convellat. Dicant,.... (Antiareopagitici scilicet, ut ait) scripta Dionysii, quamvis omnibus aliis scriptoribus fuissent incognita; non potuisse tamen summum Eusebii, qui tot bibliothecarum et ecclesiarum, maximeque Atheniensis, ubi summa cura adservari debebant, scrinia perlustraverat, et qui in inquirendis antiquiorum Operibus nulli pepercerat labori, diligentiam fugere. Atqui omnia auctoris nostri scripta Eusebio nota non fuisse, inde patet, quod eorum nullibi umquam mentionem fecerit.

silentio nec
ab Eusebio,

86 Baronius et scientia et purpura eminentissimus aperte negat, scripta Dionysii Eusebio fuisse penitus incomperta. Cur autem de iis Eusebius tacerit, si ab eo quæsieris, respondet, illum vatri versutique animi scriptorem,

cum Arianam hæresim, cui favebat, his libris destrui videret, eos doloso frudentoque silentio prætermisisse. Verum hæc doctissimi viri responsio Halloixio, Areopagiticorum acerrimo defensori, ita displicuit; ut eam non sine fastidio his verbis explodit: "Nam quod aliqui dicunt, eum id fraude fecisset, convicium putato. Quid enim ibi tam clarum pro Christi æternæ divinitate, quod non multo clarius in Scripturis sacris contentum sit?... Nec (Catholici) beatum Irenæum, filium cum Patre æternam coexistentiam clarissime professum, citaverunt. His autem addi potest, honorificam non solum Irenæi, sed etiam Clementis Alexandrini, aliorumque plurimorum, quos Ariana hæresi plane contrarios esse, suo loco ostendemus, apud Eusebium fieri mentionem. Quapropter contendunt alii, ex illo Eusebii de Dionysii Operibus silentio nihil certi colligi posse; quandoquidem ille plures alios Scriptores, et scriptis et doctrina celeberrimos, atque in primis Athenagoram, qui eximiam Christianæ Religionis Apologiam, et de mortuorum resurrectione librum ediderat, tacitus prætermisit. Quod si dixeris, scripta Dionysii et auctoris nomine, et suo numero, ac ipsis, quæ tractantur, argumentis longe cæteris omnibus sæpius transcribi debuissent, variisque in locis multiplicari; responsum confestim accipies, Athenagoræ libros, tametsi forsitan breviores, qui a Christianis tamen describerentur et multiplicarentur, non minus dignos videri. Verum opponunt Antiareopagitici, quædam in scriptis Dionysii occurrere, nimirum de sacris Scripturarum libris, de solis, moriente Christo, defectione, de obdormitione B. Mariæ Virginis, aliaque bene multa, quæ, si in Eusebii notitiam venissent, ab eo nunquam prætermitti potuerunt.

AUCTORE
C. B.

87 Idem nonnulli ex Hieronymi, præsertim in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, silentio argumentum eliciunt. Inde enim concludunt, Dionysii nostri lucubrationes ipsi incognitas fuisse, nec ante ejus tempora divulgatas. Quasi vero, inquit Areopagitici, alia non fuerit Hieronymiani silentii ratio? De iis enim tantum scriptoribus, quos Eusebius commemoravit, disputare constituerat. Sed id certis rationum firmamentis ab ipsis erat muniendum. Aliam quippe mentem sibi fuisse, idem ipse Hieronymus aperte testatur, dum ingens inter se et eos, qui de scriptoribus prophanis catalogos ediderunt, discrimen intercedere his verbis significat: "Illi Veteres, historias annalesque replicantes, posuerunt quasi de ingenti prato non parvam Opusculi sui coronam texere. Ego quid acturus sum, qui, nullum prævium sequens, pessimum, ut dicitur, magistrum metipsum habeo: quamquam Eusebius Pamphilus in decem Ecclesiasticæ Historiæ libris maximo nobis adjumento fuerit. Ibi enim non obscure declarat, se nullum prævium magistrum habuisse, atque Eusebium ipsi tantum maximo fuisse adjumento. Et re quidem vera, sanctus ille Doctor quorundam auctorum meminit, quorum nulla exstat apud Eusebium commemoratio, Ita scriptor laudatus; mox autem in medium adducit argumentum, quo Areopagitici contendunt, ex Hieronymi de Operibus Dionysianis silentio recte contra hæc ab Antiareopagiticis quibusdam, eadem Opera S. Hieronymo nota fuisse, adstruentibus, argui non posse. Verum, cum Dionysiana Opera S. Hieronymo haud innotuisse, supra

nec ab Hieronymo prætereunda fuisse videntur,

AUCTOR
C. B.

supra docuerimus, dicta Areopagiticorum ob-
jectio minime nos ferit, integramque proinde vim
suam retinet argumentum negativum, quo, quod
Opera Dionysiana quatuor primis aetate Christianae
seculis penitus delituisse, ab Eusebio, Hiero-
nymo aut aliis laudata fuisse videantur, nondum
illa tunc in rerum natura exstitisse, ac proin
Dionysium Areopagitam haud habere auctorem,
arguimus.

rationesque,
ob quas qua-
tuor primis
seculis fue-
rint occul-
tata,

88 Anonymus Problematis supra laudati au-
ctor rationes, ob quas primis Ecclesiae seculis
Dionysiana Opera delituisse, Areopagitici con-
tendunt, sequentem hunc part. 1. proposit. 1.
art. 1 proponit in modum: Cum S. Dionysius
Areopagita ad preces S. Timothei libros suos
elucubraverit, ipsique in eorum singulis com-
mendarit, ne iis, qui Christianis mysteriis non-
dum essent initiati, communicaret, quippe qui
vel eos despexissent, vel ex malitia eorum doctri-
nam adulterassent, verisimile est, hunc S. Anti-
stitem, ut Dionysii voluntati morem gereret,
magno studio hoc sacrum depositum occultum
servasse, nec aliis manifestasse nisi paucis egre-
giis viris, qui possent et excellentiam Areopagi-
ticorum Operum cognoscere, iisque sanctissime
uti. Pachymeres aliam subdit rationem. Athe-
nienses nimirum Philosophos, inter quos Proclum,
Dionysii Opera sibi tanquam legitimis parenti-
bus vindicare volentes, aut saltem eorum doctri-
nam ac sententias sine plagii nota exscribere
pro arbitrio cupientes, publicae luci subtraxisse,
magnaue cura eos secretos et occultos habui-
se. Alii vero auctores testantur, veteres Hære-
ticos per plura secula eos occultasse, usque dum
a Petro quodam Romano ex Vaticana Bibliotheca
primum eruti, et in Græciam translati, ibi primum
innotescere cœperunt. Non desunt etiam qui pu-
tent, eos in quorundam manus incidisse, qui, cum
eorum intelligentiam assequi non possent, nec
pretium nosse thesauri, quem possidebant, eos tam-
diu repositos habuisse, donec S. Gregorii tem-
pore reperti fuerunt. Tandem nonnulli eruditi
contendunt, S. Dionysium Catholicos fuisse ad-
hortatum, ne hos libros, quorum intelligentia
vulgares humani ingenii vires excedebat, nonnisi
viris scientia et probitate commendatissimis com-
municarent, quibus sensim deficientibus nullus
amplius superfluit, cui possent committi. Et hoc
in causa esse dicunt huiusmodi auctores, cur
S. Hieronymus in suo Ecclesiasticorum scripto-
rum Catalogo Dionysium non recensuerit; in-
congruum iudicans, eos libros, qui tot tantaque
mysteria complectebantur, in publicam lucem
proferre:

rationibus
aliis,

89 Ita ille; verum e fine, quem Dionysiano-
rum Operum auctor sibi proposuit, libros illos
occultari non debuisse, apparet. Audi, qui ad id
probandum idem auctor anonymus loco supra
cit. art. 2 ratiocinetur. Primo, inquit, si S. Diony-
sius stylo adeo sublimi suos libros elucubravit, si
verbis et sententiis usus est a communi consuetu-
dine adeo remotis, non alio sane scopo id fecisse
credendus est, quam ut Ethnicos Philosophos, qui
eloquentem Evangelii simplicitatem subsannabant,
instrueret, iisque planum faceret, ea mysteria,
quæ in sacris Evangelii nobis reserantur, argu-
menta esse versando acuendoque ingenio et osten-
tandæ eloquentiæ aptiora, quam ea: de quibus
ipsi in prophanis suis libris disceptare sole-
bant. Quo quidem agendi modo gentiles phi-
losophos veluti adigebat, ut, prophanis novi-

tatibus explosis, solis Evangelicis veritatibus D
contemplandis animum adungerent. Sed quo-
modo gentilium sapientes hoc sancto concilio,
quod in suis libris elucubrandis sibi proposuerat
Dionysius, uti potuissent, si verum est, quod
articulo superiore vidimus, Areopagitam nimi-
rum tantopere commendasse Timotheo, ne aliis
quam solis Ecclesiae praelatis eos communica-
ret? Secundo S. Maximus in Prologo in Dio-
nysii libros animadvertit, Timotheum, argu-
mentorum vi ab Ephesinis philosophis exagita-
tum, obstrinxisse Dionysium, qui ethnicae phi-
losophiæ secreta omnia rimatus erat, ut libros
aliquos conscriberet, ex quibus tela erui possent
ad retundendos eorum impetus, eosque supe-
randos.

90 Porro si res ita se habet, inverisimile
omnino est, eos tamdiu potuisse celari, quin
imo pro certo habendum est, Timotheum ipsum
eos in apertum protulisse, ut per eos, veluti
per faces quasdam, huiusce seculi sapientes illu-
strarentur et erudirentur, et, cognita nostrorum
mysteriorum excellentia, ad Christianam fidem
attraherentur. Præterea non solus Timotheus
fuit a gentilibus lacessitus, nec ipsi soli cum E
ethnics philosophis decertandum fuit, sed ce-
teris etiam episcopis, aliisque, quibus eruden-
dæ plebis munus erat impositum, frequentes
procul dubio cum paganis concertationes erant
ineundæ, sive ut eos ad Catholicam religionem
pertraherent, eorum errores evertendo, sive ut
eos in fide confirmarent, eorum dubia decla-
rando. Opus igitur erat, ut S. Dionysii libri,
qui doctrinam ad hos usus adeo accommodam
continebant, inter manus sacrarum antistitem,
eorumque, qui ad catechizandum præcipue
delecti erant, assidue versarentur; quod sane
argumento nobis esse debet, hos libros fuisse
tunc temporis omnibus vulgatos, et eorumdem
exemplaria maxime multiplicata. Et revera, quis
sibi unquam in animum inducere potest tot viros
erudiendis populis destinatos, totque tamque variis
locis dispersos, uno solo, et eodem exemplari uti
potuisse? Præterquam quod ultra autographum,
quod S. S. Dionysius Timotheo miserat ad sol-
venda ac enodanda Ephesiorum sophismata, et
alia exemplaria in hac urbe descripta, quamplura
alia Athenis extitisse, non sine ratione existiman-
dum est, non solum penes S. Dionysium, aliosque F
Atheniensis ecclesiæ ministros, qui eorum intel-
ligentiam assequi poterant, sed etiam ipsos
ethnicos philosophos, quos Areopagiticis libris
usos fuisse, et falso nomine eos sibi vendicasse,
ex Pachymere aliisque apologistis supra jam
vidimus.

91 Si unquam occasio occurrit evulgandi ali-
cujus ecclesiastici libri, tunc certe urget, cum
religionis hostes eo abutuntur, aut eundem fal-
so sibi arrogant. Quodnam igitur medium ac-
commodatius ac tutius ad confundendos hos phi-
losophos suppetere poterat, quam plura horum
librorum exemplaria describere, et verum ger-
manumque horum parentem demonstrare? Id
sane erat impudentissimum os ipsis ethnics ob-
struere, eosque publice tanquam puros putidos-
que plagiariorum traducere; id erat propugnare
Christianæ religionis dogmata his libris adserta
ac firmata, iisque omnibus occurrere incom-
modis, quæ hos libros supprimendo publicæque
cognitioni subtrahendo nullatenus poterant evi-
tari. Cum hæretici, alique perditii homines
divinis

que eadem
tamdiu non
debuisset

occultari
ostendunt,

A divinis Scripturis aut Ecclesiasticorum Scripto-
rum lucubrationibus abusi sunt, tantum abest,
ut Catholici illius temporis eos libros suppres-
sint et occularint; ut contra eo majori studio,
majorique conatu eorumdem librorum exempla-
ria multiplicare, et in vulgus spargere consue-
verint, quo magis ea vel adulterare vel falsis
nominibus ementiri hæretici adnitebantur; quod
quidem pluribus exemplis ex ecclesiastica Histo-
ria depromptis demonstrari facile posset. Præte-
rea Apostoli numquid a canonicis libris vulgan-
dis deterri debuerunt, quia Basilides, Valenti-
nus, Gnostici, Ebionitæ, Gajanitæ alique quam-
plures hujusce furfuris homines sacros libros aut
adulterabant aut sub Apostolorum nomine falsos
supponebant? Hæc certe œconomia divo Lucæ non
arrisit, qui non aliam ob causam suum edidit
Euangelium, nisi ut fideles a lectione falsorum
Euangeliorum, quæ suo tempore ab hæreticis
vulgabantur, averteret et Pseudo-Apostolos, qui
S. Paulo reluctabant, reprimeret ac retunderet.
Dilectus pariter Christi discipulus non alia de
causa ab Asiæ episcopis et Christianis rogatus
fuit, ut suum Euangelium evulgaret, nisi ut
invalescens tunc temporis Cerinthi et Ebionis
errores genuinis ejusdem testimoniis possent pro-
figari.

in medium
hic adductis.

92 Quoad ultimum tandem nemo unquam sibi
in animum inducere poterit, Areopagiticos libros
ideo primis Ecclesiæ seculis fuisse incognitos,
quod nemo esset tanta mentis acie præditus, qui
eorumdem intelligentiam assequi posset, cum
certum sit, extitisse tunc temporis tot eruditis-
simos antistites, totque sanctissimos Christi Do-
mini sacerdotes gravioribus non solum Christia-
næ religionis mysteriis enucleandis, sed sacris
etiam Scripturis interpretandis ac exponendis ido-
neos, quarum doctrina utpote longe sublimior
ea, quæ Dionysii libris continetur, vividior
etiam exigit mentis aciem sublimioremque co-
gnitionem. Nemo certe poterit sibi persuadere
tot mysteria divinis libris comprehensa tot Chri-
sti ministris fuisse revelata et aperta et Diony-
sianos libros hæc sola ratione occultos fuisse ac
incognitos, quia nemo esset tanta mentis acie præ-
ditus, qui posset eorumdem mysteria percipere.
Hæc sane tam infirma ratio cordatum neminem
movere debet, ut S. Dionysii Opera primis Ecce-
lesiæ seculis adeo rara parumque cognita fuisse
credat, quemadmodum Apologistæ contendunt.
Hæcenus laudatus scriptor anonymus ac ratio-
nibus quidem, quas affert, rationes aliæ, ob quas
Areopagitici quatuor primis æræ Christianæ se-
culis Dionysiana Opera mansisse abscondita con-
tendunt, omnino eliduntur; verum cum equidem
ex iis, quæ lib. de Hierarchia Ecclesiastica cap.
1, lib. de Divinis Nominibus cap. item 1, et lib.
denique de Mystica Theologia cap. iterum 1 le-
guntur, Dionysius Areopagita seu is, qui hujus
sibi nomen imposuit, Timotheo commandasse, ne
sublimem, quam tradebat, doctrinam cum rudi-
bus, iisque, qui fidei nostræ mysteriis initiati
non essent, communicaret, haud prorsus inme-
rito queat videri, responderi insuper potest, Dio-
nysium non inhibuisse, ne, quæ ad Timotheum
scribebat, cum doctis, qui fidem Christianam es-
sent amplexi, hominibus communicarentur; tales
autem cum Timothei etiam ætate non paucos ex-
stitisse, indubitatum appareat, non fuit sane, cur
ex eo, quod Dionysius Opera sua a Timotheo cum
rudibus atque a fide alienis communicari nolue-
Octobris Tomus IV.

rit, quatuor primis æræ Christianæ seculis hæc
delitescere omnibusque manere incognita debue-
rint.

93 Nec quod dicunt de Proclo, Atheniensi phi-
losopho, qui Dionysiana Opera occultarit, quid-
quam ad rem facit, cum Proclus demum sub se-
culum quintum medium floruerit; quod autem
de rudibus, qui, cum Dionysiana Opera essent
adepti, ea, utpote a se non intellecta, neglexerint
tenebrisque obsita reliquerint, etiam aiunt, nihi-
lo plus valet, cum, futurum fuisse, ut Operum
Dionysianorum, haud dudum postquam fuissent
conscripta, plura exemplaria fuissent confecta,
rationes a scriptore anonymo proxime adductæ
verosimillimum ac prope indubitatum efficiant,
hæcque omnia in rudium, qui Opera illa æstima-
re nescissent, manus fuisse ventura, parum ad-
modum credibile appareat. Hæc iis, quæ proxi-
me recitatis scriptoris anonymi verbis continen-
tur, adijunge, nec dubito, quin fassurus tandem
sis, non fuisse, cur quatuor primis æræ Christia-
næ seculis Opera, Dionysii Areopagitæ nomine
inscripta, debuissent abscondi. Jam vero, cum
res ita habeat, qui factum, ut si jam inde a se-
culo æræ Christianæ primo fuerunt conscripta,
ad seculum usque quintum delituerint, tumque
demum e tenebris prodierint in lucem? Dicit qui-
dem potest, librum, qui de Mortibus persecuto-
rum inscribitur, per secula longe plura delituisse
ac seculo demum proxime præterito prodisse in
lucem; verum liber ille vel Lucio Cæcilio Fir-
miano Lactantio cum Baluzio, qui primus eum
luce publica donavit, adscribendus est, vel Lu-
cium Cæcilius, qui a Lucio Cæcilio Firmiano
Lactantio diversus sit, habet auctorem.

AUCTOR
C. B.

atque in con-
trarium fa-
cientibus, eli-
dantur, id
enimvero,
Opera illa

94 Si primum, S. Hieronymo cognitus fuisse
videtur, cum hic de illustribus Ecclesiæ Scripto-
ribus cap. 80 Operibus, a Firmiano Lactantio
contextis, accenseat librum De Persecutione, hic-
que per librum De Mortibus persecutorum intel-
ligi posse videatur; quod si autem secundum,
cum Lucius Cæcilius, a Firmiano Lactantio di-
versus; non alium, quam qui De Mortibus per-
secutorum inscribitur, librum concinnasse scia-
tur, hicque exiguae dumtaxat molis, nec magni
admodum momenti fit, non est enimvero, cur
Opusculum illud per plura secula latuisse, mi-
remur. Verum cum Dionysiana Opera molis haud
parvæ sint taliaque, ut, si jam inde a primo æræ
Christianæ seculo fuissent conscripta, ægerrime
per tria proxime secula secula latere, constan-
terque, non tantum ab Eusebio et Hieronymo,
scriptores ecclesiasticos eorumque Opera com-
memorantibus, sed et ab omnibus prorsus, etiam
tum, cum laudari ea maxime fuisset opportu-
num, scriptoribus aliis silentio præteriri potuis-
sent, negativum sane, quod inde formatur, argu-
mentum haud parum firmum apparet, tantum-
que apud me valet, ut vel ob id, Opera Dionysiana
seculo primo non exstitisse, sed multo serius sub
Dionysii Areopagitæ nomine fuisse conficta, exi-
stimem.

seculo 1 non
extitisse, ac
proin Areo-
pagitam non
habere aucto-
rem, argu-
mento eisi
perquam va-
lido.

AUCTORE
C. B.

CAPUT VII.

An Concilia, Patres, Pontifices, scriptores, qui post seculum quintum Opera Dionysiana sub Areopagitæ nomine laudarunt, argumenti negativi, ab Operum eorundem per secula anteriora ignoratione petiti vim non infringant.

B Ut negativi, quod ab Operum Dionysianorum per quatuor prima secula ignoratione §§ progressis formavi, argumenti vim Areopagiticæ infringant, sequentem hunc arguunt in modum: In concilio Lateranensi, Martino I Romanam S. Petri Cathedram occupante, anno 649 celebrato, lectum fuit coram hujusce concilii Patribus excerptum ex epistola S. Dionysii, ad Caium monachum data, ut germana illius testimonii lectione illi hæretici confunderentur, qui illud falsaverant. Laudato concilio Lateranensi accedit Synodus œcumenica sexta, Constantinopoli anno 680 sub Agathone celebrata, in qua Opera, Dionysii Areopagitæ nomine notata, perhonorifice plus semel fuerunt citata. Adhæc Certum est (sic pergunt apud scriptorem anonymum supra sæpissime laudatum Areopagiticæ) summos Pontifices S. Gregorium Magnum, Martinum I et Paulum I maximi fecisse S. Dionysium, summisque laudibus ejus Opera celebrasse non solum, sed etiam citasse. Sophronius pariter Hierosolymitanus episcopus, S. Maximus martyr, S. Joannes Damascenus, venerabilis Beda, S. Thomas Aquinas, S. Bonaventura, et quamplurimi doctores ac Theologi, quorum indicem texere non minus facile foret, quam tetricum, S. Dionysium tamquam genuinum horum Operum parentem agnoverunt. Cum autem tot concilia, tot summi Pontifices, sanctique Doctores hos libros, S. Dionysio adtributos, tanquam genuinos hujus S. Pauli discipuli fœtus probaverint dubitari non potest, quin, præsupposita aliqua conformitate doctrinæ inter scripta S. Dionysii, et scripta S. Clementis Alexandrini et S. Gregorii Nysseni, hi duo posteriores ex priore, qui primo Ecclesiæ seculo claruit, sua deprompserint.

C 96 Ita Operum Areopagiticorum vindices; verum hisce idem iterum anonymus ita primum, et recte quidem, respondet: Si Concilia ac Pontifices adeo honorifice S. Dionysii libros memorarunt, si ipsum ut antiquissimum Patrem ac ecclesiæ doctorem venerati sunt, quidnam in causa fuit, quod Gelasius Papa nullam in Romano concilio de scriptis S. Dionysii mentionem fecerit; cum tamen in eo Concilio de iis Opusculis Patrum actum sit, quæ Catholica Ecclesia recipit, qualia sunt S. Cypriani, S. Athanasii, S. Gregorii Nazianzeni, S. Joannis Chrysostomi, Theophili Alexandrini, S. Cyrilli Alexandrini, S. Hi-

larii, S. Ambrosii, S. Augustini, S. Hieronymi et S. Prosperi? Reponi forsitan poterit, hoc Concilium fuisse Romæ celebratum eo tempore, anno nimirum cxciv, quo Areopagiticæ libri nondum satis in Latina ecclesia innotuerant, ac proinde nil mirum, quod Papa Gelasius silentio eos præterierit licet complures alios etiam Græcos Patres recenseat, qui usque ad quintum seculum vixerunt. Sed undenam oritur, quod in quinta Generali Synodo, sub Vigilio Papa et Justiniano imperatore celebrata, Patres hujusce concilii, postquam declararunt, se recipere quicquid in aliis quatuor prioribus œcumenicis conciliis fuerat constitutum, postea (Collatione scilicet 3) subdant " Super hæc sequimur " per omnia et sanctos Patres et Doctores Ecclesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, et Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Joannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, Proculum, etc. " nulla mentione facta de S. Dionysio? Reponent procul dubio S. Dionysii Patroni, hoc Concilium non enumerasse Patres omnes, qui prioribus illis Ecclesiæ seculis claruerunt. Id quidem libentissime concedo: At cum S. Dionysius, sive spectetur sanctissima ejus sub S. Paulo disciplina, sive veneranda ejus antiquitas, sive cælestis ejus doctrinæ sublimitas, primas inter Patres tenere debeat, nemo sibi persuadere unquam poterit, illius concilii Patres, si S. Dionysium eorum Operum, quæ ejus nomine circumferuntur, germanum auctorem ac parentem certo cognovissent, ipsum fuisse prætermittentes, illique plures alios Patres, quorum auctoritas in Ecclesia tanti non est, fuisse prælaturos.

97 Nec valet ea vana ac futile responsio, illud nimirum Concilium ideo S. Dionysium silentio præterisse, quia ejusdem Opera nondum satis cognita erant ac explorata. Etenim hoc concilium celebratum est anno dlii, id est xx annis post celeberrimam Catholicorum episcoporum et Severianorum collationem, in qua de S. Dionysii libris diu multumque disputatum est. Isti igitur libri tunc temporis cogniti erant et explorati, et viginti ante annos omnium manibus terebantur. Præterea in Actis ejusdem concilii excerpta quamplura leguntur eorum librorum, quos S. Cyrillus contra Theodorum et Diodorum evulgaverat, in quibus S. Dionysii testimonia frequenter usurpat. Quomodo igitur potuerunt illius concilii patres S. Dionysii scripta ignorare? Verum quidem est, Hadrianum primum summum Pontificem in Rescripto ad Carolum Magnum asserere, S. Gregorium Magnum summis laudibus ornasse S. Dionysium Areopagitam, testatumque fuisse, eum esse antiquum Patrem ac Doctorem. Sed Hadriani sententia, quamvis S. Gregorii auctoritate suffulta, controversiam non dirimit. Hadrianus enim in epistola ad Carolum Magnum recitat solummodo quoddam testimonium ex Homilia S. Gregorii, in qua hic Pontifex Dionysium citat in fide eorum, qui ipsum germanum illorum Operum parentem arbitrabantur. " Fertur " ait hic Pontifex, " Dionysius Areopagita, antiquus " videlicet et venerabilis Pater, dicere, quod ex " minimorum Angelorum agminibus etc. " Ex quo autem S. Gregorius Dionysium antiquum ecclesiæ Doctorem appellaverit, non per hoc li- tem diremit, neque dirimere potuisset S. Gregorius, qui, quemadmodum ipsemet lib. 9, Epist. 69 testatur, Græcæ linguæ rudis erat, et per consequens

cui optime
cognita fue-
runt Diony-
sina Opera,
Ecclesiæ Pa-
tribus

F

A consequens controversos Areopagite libros nusquam legerat.

non annu-
merant.
nihilque ex
iis in Offi-
cium divi-
num Ponti-
fices poste-
riores intu-
lerint.

98 Ex hoc tamen non sequitur, Auctorem hunc, qui sub venerando S. Dionysii nomine circumfer-
tur, quicumque ille sit, non esse potiori jure,
quam plures alii, qui post quintum seculum
vixerunt, habendum ut Patrem et Doctorem Ec-
clesiæ, cum tot concilia, summi Pontifices ac
Doctores ejusdem auctoritate ac testimoniis non
solum usi sint, sed et unanimi consensu post tot
secula talem semper agnoverint ac celebraverint.
Argumentum igitur nostrum solummodo eo ten-
dit, ut demonstret, nec Gelasium Papam, nec
Patres quinti concilii, si certum exploratumque
habuissent, ea opera, quæ S. Dionysii nomine
inscribuntur, esse genuinos S. Martyris fœtus,
eum in longa illa Patrum serie, quam in duo-
bus illis conciliis texerunt, fuisse prætermis-
suros. Præterea si summi Pontifices et concilia post
Gelasium et V. Synodum tanta veneratione
S. Dionysii scripta prosecuti sunt, si ipsum pro
germano eorumdem parente habuerunt, cur eo-
rundem in Ecclesia lectionem non decreverunt.
Summi certe Pontifices, qui divinum Officium
ordinarunt, ea potissimum pro Officii lectionibus
selegerunt Patrum Opuscula, quæ illis solemnita-
tibus, quæ per anni tempora celebrantur, ma-
gis congruerent. Quod certe iis Patribus præ-
rogativam quandam supra ceteros tribuit, quos
Ecclesia in divinis Officiis hoc honore non afficit.
Cum igitur S. Areopagitam maxime commenda-
bilem redderent et sanctissima sub Apostolo Paulo
disciplina, et veneranda ejus antiquitas, ac do-
ctrinæ sublimitas, pluraque extent in ejus libris
variis solemnitatibus apprime accommodata, cu-
jusmodi sunt ea, quæ recitat de dormitione et
funere B. Mariæ Virginis, de Angelorum Ordini-
bus, eorumque Hierarchiis, de Sacramentis
etc, incredibile est, Pontifices et concilia, si re-
vera persuasus ipsis fuisset, eos libros, qui Dio-
nysii nomen præferbant, genuinos esse ipsius
fœtus nihil in divinum Officium ex iis fuisse
inserturos.

99 Hactenus laudatus anonymus, hisce autem
præmissis, e Conciliis, summis Pontificibus, scri-
ptoribusque quamplurimis ac sanctis Patribus,
qui post seculum quintum Opera, sub Dionysii
Areopagite nomine circumferri solita, laudant,
nihil etiam in hæc juris Sancto nostro compete-
re, seu inde minime fieri, ut Opera illa Diony-
sio Aeropagite, veluti genuino eorumdem auc-
tori, adscribenda sint, probare mox aggredi-
tur; ac primo quidem id quantum ad Conci-
lia sequentem probat in modum: Concilia,
inquit, libros Aeropagiticos citant, ut Opus
ab aliquo scriptore quarti vel quinti seculi
elucubratur, cujus doctrina solida esset, et
ad oppugnandos hæreticos et ad confirmanda
Christianæ Religionis dogmata maxime op-
portuna. Eos citant eodem prorsus modo, quo
plures alios quinti, sexti et subsequentium se-
culorum Auctores. Uno tandem verbo eos li-
bros allegarunt sub illius auctoris nomine, quod
præfixum gerebant. Quod quidem auctoritatem
illis libris conciliat, et ipsorum Auctorem ma-
xime illustrat, sed ejus personam signanter non
determinat. Optime enim norunt omnes, Conci-
lia et Patres in suis canonibus sancendis usos
esse quibusdam Operibus, nihil vel parum solli-
citos in disquirendis genuinis eorum auctori-
bus, sibi satis esse putantes, eos libros, qui ab

C

Ecclesia recepti sunt, hæreticorum erroribus op-
ponere. Si S. Dionysii vindices contendat, quod
concilia hujusmodi Dionysii testimonia proferendo,
quodammodo fateantur, et confirment, ea esse
illius auctoris, Dionysii nimirum, sub cujus no-
mine ea laudant, id nos libenter dabimus, dum-
modo et ipsi pariter admittant, eos libros, quo-
rum testimonia a conciliis sub alicujus Patris aut
scriptoris nomine laudantur, esse ejusdem Patris
vel scriptoris genuinum Opus.

100 Huic autem conditioni subscripturos Areo-
pagitas, numquam credam, nisi velint contra
communem eruditorum omnium consensum fa-
teri, Dialogos de Trinitate a concilio Latera-
nensi laudatos, et historiam passionis Imaginis
Jesu Christi in urbe Berythensi, in septimo con-
cilio relata, esse certissimos S. Athanasii fœtus,
quia hæc Concilia sub hujus S. Doctoris nomine
ea laudarunt, cum tamen certum indubitatum-
que sit, hujusmodi Opera fuisse S. Athanasio sup-
posita. Quod enim ad illum de Trinitate Dialogum
spectat, ejus suppositio luce meridiana clarior
apparet, cum ejus auctor memoret additionem E]
illam a concilio Constantinopolitano Symbolo
Nicæno factam, et sex illa epitheta explicet ab
eo concilio Spiritui sancto adtributa, quæ certe in
Athanasium, qui concilium illud antecessit, con-
venire non possunt. Historia pariter passionis Im-
aginis Jesu Christi in urbe Berytho ipsi adscribi
non potest, cum Sigebertus in suo Chronico eam
referat ad annum dcccxxv, et Cardinalis Baro-
nius in Martyrologio ad ix Novembris diem
testetur, se habere præ manibus vetustum
quoddam manuscriptum hujusce sermonis S. Atha-
nasii, in quo ferebatur, hoc miraculum conti-
gisse sub Constantino juniore, et Irene ejus
uxore. Quæ res eruditissimum Cardinalem im-
pulsit, ut hunc tractatum alteri potius Athana-
sio, in Syria episcopo, quam magno Athanasio
adjudicaret. Præterea plures alios anachronismos,
quos in historia videre est, cum ex his, quæ
diximus, satis constet, eam S. Athanasio falso fuisse
suppositam. Secundo si Dionysius ideo cen-
sendus est genuinus auctor illorum librorum, qui
ipsi tribuuntur, quia Concilia Lateranense, Con-
stantinopolitanum, et secundum Nicenum eos
citarunt, fateantur, etiam oportet, Apologistæ,
aliorum Patrum Opera, quæ in tribus hisce con-
ciliis laudantur, germanos pariter esse illorum F
Patrum fœtus.

101 Sermo igitur in S. Thomam Opus erit S.
Joannis Chrysostomi, quia sub hujus Patris no-
mine citatus legitur in duobus ex hisce conciliis.
Epistola pariter ad Julianum sub nomine
S. Basilii laudata, nec non Homilia de unico
Legislatores duorum testamentorum S. Joanni
Chrysostomo adscripta, et Patrum spirituale
Joannis Moschi sub nomine Sophronii relatum,
aliaque hujusce generis Opera partus legitimi
erunt eorum auctorum, quorum nomen præ se
ferunt; quia patres horum conciliorum sub il-
lorum illustrium scriptorum nomine ea citantur.
Quemadmodum igitur inverisimile est, Apologi-
stas S. Dionysii absurda hæc consecraria admis-
suros, ita ex quo plura concilia Aeropagiticos
libros sub specioso hujusce illustris Athenarum
episcopi titulo frequenter citant, non inde po-
terit recte inferri, veros esse ac germanos ejus-
dem sancti episcopi fœtus. Et revera qui aliquan-
tulum in sacrorum conciliorum lectione versa-
tus sit, nullo negotio poterit animadvertere,
quemadmodum

AUCTORE
C. B.

hic offerun-
tur.

ostendunt,
Areopagite
attribuenda
evincant.

AUCTORE
C. B.

quemadmodum optime notat Sæculo 4 Hist. Ecclesiast. cap. 6, art. 8 eruditus pater Natalis ab Alexandro, generalium conciliorum Patres non multum operis posuisse in dijudicandis juxta critices regulas SS. Patrum Operibus eorumque germanis auctoribus detegendis ac determinandis: sed cum certi essent, ea Opera ab aliquo ecclesiastico auctore prodiisse, satis ipsis fuit ea laudare sub illius auctoris titulo, quem præferebant, et ex illis ea argumenta decerpere, quæ ad antiquam traditionem tuendam, et ad Ecclesiæ fidem stabiliendam essent magis accommodata. Argumentum igitur ex testimoniis Conciliorum depromptum non satis firmum est ad horum librorum pacificam possessionem S. Dionysio Areopagitæ vindicandam.

eodemque
modo de
summis, qui
Areopagi-
tæ Opera
laudantur,
Pontificibus

102 *Atque hæc sunt, quibus laudatus auctor, e Conciliis, quæ Dionysiana Opera laudantur, nihil omnino in hæc juris Sancto nostro competere, probatum dat; en nunc qui id quantum ad summos Pontifices, scriptoresque alios quamplurimos ac sanctos Patres commonstret.* Martinus I, inquit, in primo Concilio Lateranensi et Agathino in epistola, quam ad Constantinum Pogonatum dedit, in sexta generali Synodo relata, celebrant quidem libros S. Dionysio adjudicatos; sed uterque eos celebrat, habita ratione eorum testimoniorum, quæ a duobus his conciliis citantur. Perhonorifica enim mentio sancti Areopagitæ, quæ in iis facta legitur, eos pariter impulit ad eam doctrinam sub hujus auctoris nomine laudandam, nullo alio præmissio examine, an hi libri, vel textus ex iisdem deprompti, essent a Dionysio profecti, nec ne. Pariter cum Hadrianus I declarat, testimonia, ex S. Dionysio desumpta et a conciliis relata, in iisdem libris extare: cum Nicolaus I, ad Michaëlem imperatorem scribens, S. Dionysium antiquum Patrem et Ecclesiæ Doctorem appellat; cum tandem Paulus I ad Pipinum Galliarum regem scribit, se ipsi dono mittere S. Dionysii Areopagitæ libros; hæc omnia non evincunt, S. Atheniensem antistitem esse illorum Operum parentem; quia hi tres summi Pontifices hos libros, eorumque auctorem non laudant nisi in fide eorum Conciliorum, quæ hos libros citant eo modo, quo nos retulimus.

ut rationes
in medium

103 Idem ferme dici potest accidisse de libris Areopagitæ nomine inscriptis, quod de Canonibus primi Nicæni concilii. Cum Innocentius I declarasset tum in epistola, quam scripsit ad clerum Constantinopolitanum, tum in ea, quam dedit ad Theophilum Alexandrinum, Romanam Ecclesiam alios canones non recipere quam canones Nicæni Concilii "Alios quippe "Canones Romana non admittit Ecclesia. "Zosimus Papa, qui Innocentio successit, cum causam Appiarii, qui in sexto Carthaginensi concilio damnatus ad Romanam Sedem appellaverat, novo examini vellet subicere, adversus illius Concilii Patres acriter defendit, hoc appellationis jus per canones Nicæni concilii Apostolicæ Sedi fuisse concessum. Plures alii pariter pontifices, qui proxime Zosimum secuti sunt, ut Bonifacius I et Cælestinus I jus appellationum ad Romanum Pontificem vigore Canonum Nicæni concilii propugnarunt. Ipsemet S. Leo in epistola, ad imperatorem Theodosium data, loquens de appellatione S. Flavianii a sententia depositionis in pseudo-concilio Ephesino a Dioscuro lata ad Apostolicæ Sedis iudicium, habet hæc verba: "Quam autem post

"appellationem interpositam hoc necessarie potest, canonum Nicæni edictorum decreta testantur, quæ a totius mundi sacerdotibus sunt constituta. "En igitur quomodo hi omnes Romani Pontifices jus appellationum ad Romanam sedem statuunt in canonibus Nicæni concilii; et tamen ne vestigium quidem hujusmodi appellationum cernere est in canonibus hujusce concilii; sed totum hoc jus fundatur in quarto canone Sardicensis Concilii, quod post aliquot annos, id est, anno cccxlvii, celebratum est.

104 Quemadmodum igitur nullus auderet asserere, quartum Sardicensis concilii canonem habendum esse pro canone Nicæni concilii, quia plures Romani Pontifices eum tamquam Canonem Nicæni concilii citantur; ita pari ratione dici potest, libros, qui S. Dionysio tribuntur, quamvis a summis Pontificibus, et Conciliis sub ejus nomine non semel laudatos, ob hoc tamen tamquam certos ejus fœtus non esse adserendos. Dici etiam potest in hujusce responsionis confirmationem, Zosimum Papam, aliosque Pontifices non ob aliam causam Sardicensem canonem tamquam Nicænum citasse, nisi ob testimonium Innocentii primi, asserentis, Ecclesiam alios canones non recipere quam Nicænos: "Alios quippe "Canones Romana non admittit Ecclesia. "Ex quo conjectare etiam licet, ea concilia, eosque Pontifices, qui post septimum seculum libros Areopagitæ adtributos nullo prævio examine laudarunt, eos laudasse in fide S. Gregorii Papæ, qui scripserat: "Fertur etc. "Cujus testimonio freti eos libros ut legitimos Areopagitæ fœtus habuerunt.

105 Sed quomodocumque res se habeat, hoc unum maxime animadvertendum est, quod, quemadmodum citatio Canonis Nicæni concilii pro canone Synodi Sardicensis juri et auctoritati Romanæ Sedis circa appellationes nihil detrahit, postquam Sardicensis ille canon a tota Ecclesia diu, antequam a Trullana synodo approbaretur, exceptus est, et, hac generali acceptione supposita, parum refert, sive uni sive alteri horum duorum conciliorum adscribatur, ita parum vel nihil interest ad finem, quem Romani Pontifices et concilia in citandis S. Dionysii testimoniis sibi proposuerunt, quod illorum librorum auctor vel primo Ecclesiæ seculo vixerit, vel quarto desinente et ineunte quinto, cum non raro etiam utantur auctoritate plurium patrum, qui diu post Areopagitæ tempora floruerunt, quique eam non præ se ferunt doctrinæ excellentiam, sublimitatem, ac soliditatem, quam in Areopagiticis scriptis deprehendimus. Ex his omnibus facile est intelligere, Patres, Doctores et Theologos, qui vel his conciliis cœvi vixerunt, vel proxime sunt subsecuti, hos libros S. Dionysio adjudicasse innixos citationibus summorum Pontificum et conciliorum, Lateranensis nimirum, Constantinopolitani et secundi Nicæni: et hæc concilia non aliunde eos habuisse ut genuinos S. Dionysii fœtus, nisi in fide eorum auctorum, qui vel quinto vel sexto seculo eorumdem meminerunt. *Hactenus ille; cum autem scriptores vi ac forte etiam v seculi, quorum fide posterioris ætatis Pontifices, Patres ac scriptores alii Dionysiana Opera Areopagitæ attribuerunt, nullum pariter in hæc, uti ex infra dicendis patescet, Sancto nostro jus concilient, nec id dicti summi Pontifices Patresque efficere queunt; negativique proinde, quod supra proposui, argumenti vis integra manet;*

A *net, etsi interim plura Concilia, Pontifices ac Patres Dionysiana Opera cilarint.*

CAPUT VIII.

An temporis diuturnitas, qua post seculum quintum Dionysius Operum, nomine suo inscriptorum, auctor aestimatus fuit, argumentum negativum, ab Operum eorumdem per secula anteriora ignorance petitem, pariter, non enervet.

Diuturna
Operum
Dionysiano-
rum, in qua
Dionysius
post seculum
nominum

A *n Dionysiana Opera, quæ a nemine prorsus per quatuor prima æræ Christianæ secula inveniantur laudata paucisque dumtaxat seculo quinto innotuere, Dionysium vere haberent auctorem, seculo sexto, et septimo, imo et nono dubitatum a nonnullis adhuc fuit. Ac seculo sexto quidem dubitatum adhuc de re illa fuisse, Collatio Constantinopolitana, anno 532, ut supra docui, habita, manifeste prodit. In ea enim (adi hanc Appendicem num. 66) Hypathius, catholicorum nomine loquens, in dubium, an Opera, quæ veluti Dionysiana a Severianis laudabantur, a Dionysio essent composita, revocavit. Aiunt quidem Areopagiticis, Hypathium dumtaxat, an testimonia, quæ veluti Dionysiana a Severianis proferebantur, in Dionysiana Opera non essent intrusa, in dubium revocasse. Verum, cum Severiani, ut id, quod asseruerant, probarent; ad Opera Dionysiana, quæ haud dubie tam hi, quam Catholici habebant ad manum, non provocarint, Hypathium seu Catholicos, an hæc ipsa, non tantum autem, an testimonia, ex hisce accepta, Dionysii essent, in dubium revocasse, certum apparet. Ad S. Maximi ætatem seu seculum seculum progredior.*

fuit, possessio

107 Tum sane adhuc, an Opera, Dionysii nomina inscripta, Dionysii vere essent, fuisse dubitatum, vel ex eo liquet, quod S. Maximus in Scholiis, in Opera Dionysiana a se contextis, loco non uno eos, qui hæc Dionysio Areopagitæ abjudicabant, impugnet. Quod porro ad seculum nonum jam spectat, Theodorus presbyter, qui tunc floruit, Opera Dionysiana, solutis quatuor adversariorum argumentis, sancto nostro Areopagitæ, ut Photius in Bibliotheca cod. 1 docet, vindicare fuit conatus; quod sane tum adhuc, qui, an Dionysiana Opera Dionysii vere essent, dubitarent, exstis, argumento est minime dubio. Verum, etsi res ita habeat, per secula tamen sex, a seculo nono ad decimum quintum usque, quo Laurentius valla floruit, atque, an Dionysiana Opera Dionysium vere haberent auctorem, in dubium revocare cepit, seculum elapsa, fuisse eadem Opera Dionysio, veluti genuino eorum auctori, ab omnibus passim, nemine reclamante, adscripta, ipsimet etiam, qui Sancto nostro ea modo abjudicant, unanimi fere consensu fatentur. Cum itaque tot seculorum traditio, quæ Dionysii nomine notantur, Opera Sancto

nostro fuerunt adscripta, in illorum quodammodo possessione hunc confirmarint, ex hac illum argumento negativo, quod a scriptorum anteriorum silentio ignorationeque repetitur, deturbari non posse, contendunt Sancti nostri seu Operum, quæ ejus nomen præferunt, vindices.

AUCTOR
C. B.

108 Ita porro animo comparati sunt primo *haud quam Dionysium,* quidem, quod diuturna illa possessio sit quædam veluti præscriptio, qua stante, Dionysio Opera, nomine ejus inscripta, denegari non possint; secundo, quod, etiamsi Dionysii jus in Opera illa dilucide non constaret, æquus tamen iudex S. Dionysio ea adjudicare teneretur, quia, quando jura sunt æqualia, prævalet possessio; tertio, quod, stante Operum Dionysianorum penes Dionysium possessione, Sancti ad hæc jus probare Areopagiticorum vindices non debeant, sed Antiareopagiticorum, jus illud seu negantium seu constantium, sit monumenta authentica et indubia, quibus possessionem legitimam, quod hæc includit, juris præsumptionem evertant, in medium proferre; quarto denique, quod si quando jus est incertum ac dubium, quale illud Dionysii in Opera, ejus nomine inscripta, ab Antiareopagiticis creditur, conditio possidentis semper sit melior, optimaque adeo etiam sit S. Dionysii conditio cum Operum, de quorum auctore controversitur, possessio per octo amplius secula penes eum fuerit, nec ulla interim fuerit gravi oppositione seu interrupta seu interturbata, sed contra alicujus interdum seu Concilii, seu summi Pontificis seu denique Patris aut scriptoris gravioris testimonio confirmata. Ita a temporis diuturnitate, qua, de quibus his disserimus, Opera Dionysio Areopagitæ fuerunt adscripta, seu a longa, ut ita dicam, plurium seculorum, qua ad illum spectare aestimata fuerunt, possessione arguunt areopagitici, seu qui Dionysium Operum illorum genuinum ac germanum auctorem censent.

F

109 Verum cum hoc illorum ratiocinium partim in traditione, partim in temporis, qua Dionysiana Opera Sancto nostro pluribus seculis fuerunt adscripta, diuturnitate, ortaque ex hac, contra quam Antiareopagitici excipere non possint, præscriptione dumtaxat fundetur, num traditio simul et talis possessio, e quibus, quod dixi, contendunt, Operibus illis Dionysio vindicandis sufficiant, dispiciamus, ac imprimis quidem, an id præstare queat possessio. Etiam si bonorum, seu quæ ad laicas seu quæ ad ecclesiasticas personas pertinent, possessio post annos decem, viginti, triginta quadragesime pro bonorum qualitate, imo et post centum annos contra Romanam Ecclesiam, quæ sola hoc privilegio gaudet, præscriptionem inducat, par tamen haud est ratio de ingenii bonis, exempli gratia de libris, quorum possessio utcumque etiam longa contra legitimum illorum auctorem nunquam præscribit, seu jus parere non potest, quo alter, a quo compositi non sunt, pro legitimo eorumdem auctore habeatur. Huic principio imitari plures eruditi absque ulla injuria eos, qui librorum, abs aliis compositorum, auctores per longissimum etiam annorum spatium fuerant æstimati eosdemque adeo quodammodo possederant, e possessione illa deturbarunt. Possessio enim justa ut sit, titulus justus requiritur; sine quo, sicuti hæc non iniri, sic nec conservari seu continuari potest, maxime si agatur de libris, seu de jure, quod quis, ut pro legitimo horum auctore habeatur, sibi vindicet, quodque certe, cum libri præscriptionis legi obnoxii non sint, neutiquam

quod ea nec
præscriptio-
nem inducat,

F

AUCTORE
C. B.

quam ii, quibus falso attribuntur, et pacifica, ut per plura etiam secula continuata, possessione seu opinione, qua eorundem auctores existimati fuerunt, sibi vindicare queunt.

nec titulo ju-
sto, qui vel
in Dionysii

110 *Etsi itaque S. Dionysius Areopagita librorum, qui nomen ejus praeferunt, per plura secula, nemine reclamante, auctor existimatus fuerit, pacificamque adeo possessionem quodammodo sibi vindicavit, hanc tamen haud justam ac proinde aptam, ut legitimam Dionysio jus, quo pro vero illorum auctore habeatur, conciliet, arbitramur, nisi justo in titulo esse fundatam, possit monstrari. Verum quid, queso, pro titulo hujusmodi assignes? An forsitan, ut ad alterum, in quo, quod hic discutimus, ratiocinium fundatur, jam veniamus, traditionem antiquam, qua, per manus a seculo in seculum transmissa, libros illos a scriptoribus, qui seculo aetate Christianae seculo floruerunt, aliisque, hosce secutis, S. Dionysius Areopagite fuisse adscriptos, habetur perspectum? Verum an illi sexti seculi scriptores, dictorum librorum auctorem esse Areopagitam, certum atque exploratum habuerunt? Si res ita habeat, cui fundamento haec illorum, qua, ut libros illos Dionysio adscripserint, eorundemque adeo, ut ita loquamur, possessionem ei attribuerint, est factum, certa scientia seu cognitio fuit innixa, seu quod eodem recidit, qua ratione impulsu scriptores illi Dionysio Areopagite praefatos libros adscripserunt eique eorundem possessionem tribuerunt? Hanc sane non in re alia quam vel in unius seu plurium, qui ante seculum sextum floruerunt scriptorum testimonio, vel in ipsa, libris praefata, qua Dionysio attribuebantur, inscriptione vel denique in ambobus simul hisce titulis constituere potuerunt.*

Operibus
illis antiqui-
tus praefata

111 *Ac horum quidem prior sine posteriore justam ac legitimam Operis cuiuspiam possessionem scriptori cuidam vindicare potest; posterior vero sine prioris haud semper; uti ex dictis patet, est certus, sed saepius falsus aut saltem ambiguus. Anne ergo sexti seculi scriptores vel ex altero duorum dictorum titulorum vel ex ambobus simul libros, qui an Dionysii Areopagite sint, controversatur, Sancto huic adscripserint, aut, si mavis, adscribere potuerint, examinemus. Quod si Areopagitici seu illi, qui libros, Dionysii Areopagite nomine inscriptos, Sancto huic attribuunt, a seculo sexti scriptoribus merito illos, quod a Dionysii Areopagite nomen sibi in fronte haberent praefatum, adjudicatos Sancto huic fuisse, contendunt, titulum illum, quo ita dictorum librorum possessionem. Areopagite a scriptoribus illis merito fuisse attributam volunt, vel certum omnino atque infallibilem autemant, vel incertum dumtaxat atque ambiguum. Si dubium dumtaxat ac parum firmum illum arbitrentur, ut quid eos, qui isti Areopagite possessioni, titulo dumtaxat dubio atque incerto in dicta hypothesis innixae, sese opponunt, criminantur? Quisque novit, titulum coloratum ortumque ex hoc errore communem naturas rerum nec mutare, nec facere posse, ut liber, qui ex errore auctori cuiuspiam adscribitur, re etiam ipsa hujus Opus evadat. Cum enim in titulo fundata sit possessio, haec illius conditionem sequitur; ut, si titulus falsus seu injustus sit, injusta pariter sit possessio, utque, si titulus incertus sit atque ambiguus, incerta pariter sit atque ambigua possessio, seu, ut melius loquar, sit pariter an is, cui possessio tribuitur, jus ad eam habeat incertum atque ambiguum, praesertim cum de li-*

bris, contra quorum auctores, ut jam docui, numquam praescribitur, quaestio movetur.

112 *Quod si autem titulum, qui a Dionysii Areopagite nomine, quod Dionysiana Opera praetulerint, repetitur, quique, ut isthaec Dionysii Areopagite seculi sexti scriptores adjudicaverint, effecerit, certum omnino ac firmum, suffecisseque proinde, ut Opera illa Dionysio attribuerentur atque ad posterum, veluti genuini ejus foetus, transmitterentur, Areopagitici autem ac porro ob nongentorum amplius annorum possessionem, cum titulo illo conjunctam, eadem Opera Dionysium Areopagitam vere habere auctorem, contendunt, rationis paritate coacti lucubrationes non paucas alias, quae eruditorum omnium calculo pro spuris habentur, venerandisque auctorum, quae in fronte inscribuntur, nominibus falso suppositi noscuntur, pro genuinis illorum Operibus admittere debebunt, ac inprimis quidem, ut plures alias omittam, Dialogos de Trinitate et Disputationes S. Athanasii cum Ario, huic sancto Patri per plura secula adscriptas, Tractatus de Operibus Cardinalibus, et de revelatione capitis S. Joseph, qui S. Cypriani nomen praeferunt, Quaestiones et Responsiones ad Orthodoxos, quae sub S. Justini nomine circumferuntur, ac tandem Tractatus in Leviticum, S. Cyrillo adtributos; ii enim, qui lucubrationes illas prae manibus omnium primi habuerunt, cum auctorum illorum nomen iis praefatum invenissent, sub eodem nomine illas ad posterum transmissere, et ad nostram usque aetatem sub eadem inscriptione decernerunt, nemine omnino, nisi postremis hisce seculis, reclamante.*

113 *En consecratur, quae cum certe admittenda non sint, et tamen, si ob titulum, proxime relatum, Dionysio Areopagite, quae sub ejus nomine circumferuntur, opera adscribenda forent, deberent admitti, hoc ipso, titulum illum, ut Dionysio isthaec adscribantur, seu ut diuturna Operum illorum, in qua Dionysius fuit, possessio legitima reddatur, non sufficere ostendunt; quod cum ita habeat, parque sit de libris aliis, ut definitio cuiuspiam auctori adscribantur, ratio, antiqui ad id scriptoris certum atque irrefragabile testimonium eruditi requirunt; testimonium autem hujusmodi, in quo seculi sexti scriptores, qui Operum Dionysianorum possessionem Dionysio primum attribuerunt, fundare hanc potuerint, non reperitur; quod antequam probem, anonymum Problematis supra saepius laudati auctorem de testimonio hujusmodi, conditionibusque, ad id requisitis disserentem exhibeo. Ut, inquit, liber aliquis tanquam legitimus alicujus auctoris foetus dignosci possit, haec generalis regula traditur, nimirum si plures antiqui scriptores, vel unus etiam, qui nomine aliquo clareat, et verbis non obscuris loquatur, ex ipso testimonia aliqua proferant, vel illum ad ipsum spectare declarent, ea tamen conditione, quam nos infra notabimus. Hinc est, quod prima S. Clementis ad Corinthios epistola ab omnibus accipitur, quia S. Irenaeus, S. Clemens Alexandrinus, Eusebius et S. Hieronymus sub hujusce Pontificis nomine ipsam laudant, licet occulta et incognita fuerit ad tempus usque Patricii Junii, qui eam nactus in antiquo manuscripto anno mdcxii, publicae luci donavit. Haec etiam ratione eruditissimus pater Sirmondus Tractatum quemdam de Trinitate et incarnatione sub Isaaci nomine publicis typis divulgavit solo fretus testimonio Gennadii, qui hujusce Operis meminit, et Isaacum*

A cum his scriptoribus adnumerat qui sub finem quarti seculi vixerunt,

scriptoris
anonymi

114 In solo pariter Marii Mercatoris testimonio certo nunc scimus, Tractatus quosdam, qui aliquibus Patribus olim tribuebantur, ad alios spectare. Non enim aliunde persuasum habemus, sermonem, S. Joanni Chrysostomo tributum, in hunc textum Evangelii: « Si filius Dei es, mitte te deorsum, » esse Nestorii; et Commentaria in Epistolas S. Pauli, olim S. Hieronymo adjudicata, esse Pelagii; et sermones in varias haereses Eutherium Nestorianum auctorem ac parentem habere, quam ex testimonio hujusce scriptoris, cujus Opera post aliquot annos innotuerunt. Ut igitur liber aliquis in testimonio unius auctoris legitimus, habeatur, hae conditiones necessariae sunt. Primo, quod alii scriptores paria auctoritatis ipsi non opponantur. Hac ratione liber Hermæ nunquam pro Canonico habitus est, quamvis S. Irenaeus, S. Clemens Alexandrinus, Origenes, et Tertullianus ipsum citarent, quia plures ex Veteribus, ut Eusebius, Hieronymus, Rufinus etc. ipsum inter apocryphos amandarunt. Secundo opus est, ut hic auctor celebritatem aliquam nominis apud Veteres sibi comparaverit. Quot enim auctores ecclesiastici nunc temporis ut certi et legitimi habentur in solo testimonio vel Eusebii, vel Gennadii, vel Photii, qui horum scriptorum aut simpliciter meminerint, aut excerptum aliquod retulerint? Tertio hoc testimonium debet esse clarum et certum, non vero dubium et æquivocum; frequenter enim similitudo titulorum, qui libris praefiguntur, et rerum, quae ibi tractantur, dubios non reddit de legitimo auctore alicujus Operis, si is, qui citat, non satis clare se explicat.

verbis

115 Hinc est, quod, cum plures Patres dixerint, S. Athanasium quoddam edidisse Fidei symbolum, materiam autem et modum hujusce symboli non satis expresserint, certi esse non possumus, an illud, quod incipit ab his verbis: « Quicumque vult salvus esse, » revera fuerit ab eodem Patre profectum. Quarto requiritur, ut hoc testimonium ita signanter determinet auctorem, ut nullus error, æquivocatio nulla inde possit oriri. Similitudo siquidem nominum, munerum, et regionum saepius in causa est, ut unus pro alio sumatur, ut exempli gratia similitudo nominum inter Sixtum Philosophum et Sixtum Papam id effecit, ut sententiae a Sixto Philosopho scriptae Sixto Pontifici tribuerentur. Anastasius pariter Sinaita, cum alium ejusdem nominis in Antiochena sede successorem habuerit, ansam dedit eos confundendi, dubitandique quinam ex illis ea Opera Anastasii, quae sub S. Anastasii nomine in Bibliotheca Patrum habentur, adscribenda sint. Magna pariter conformitas, quae inter duos Macarios deprehenditur in professione, munere, et tempore, quo ambo floruerunt, in causa est, ut quinam quinquaginta illarum Homiliarum, quae S. Marcarii nomen praese ferunt, germanus auctor habendus sit, judicari non possit. Testimonium tandem, quo utimur, ut librum alicui auctori adscribamus, debet esse depromptum ex Opere, de quo certissime constet illius legitimus auctor, in cujus fide tale scriptum recipitur.

hic exposito,

116 Testimonium enim, quod ex libro vel supposito, vel notas aliquas suppositionis habente, eruitur, non potest esse nisi incertum ac du-

bium. Hinc est, quod Historia Passionis imaginis Jesu Christi in civitate Berytho communi calculo juxta hanc regulam S. Athanasio abjudicatur, quia, licet in quodam fragmento Caesarensis concilii referatur, Petrum Nicomediensem episcopum hujusce narrationis auctorem asseruisse S. Athanasium, constat tamen, illud Fragmentum apocryphum esse ac suppositum; cum hoc Caesareense concilium, in quo de sanguine, qui ex Jesu Christi latere profluxerit, actum sit, toti antiquitati fuerit prorsus incognitum. Nunc igitur opus est, ut has regulas in rem nostram transferamus, videamusque, num in Operibus Patrum quatuor priorum Ecclesiae seculorum aliquod extet testimonium, cui innixi quinti et sexti seculi scriptores legitimum titulum habuerint eorum librorum possessionem S. Dionysio adserendi, discutiamusque, an horum Patrum testimonia tres praecipue postremas condiciones habeant, quas supra retulimus; primo videlicet, an hujusmodi testimonium clarum sit minimeque dubium; secundo an auctorem, de quo agitur, signanter describat ac determinet; tertio an sit ex opere germano ac legitimo depromptum. Quarum trium conditionum, si una deficiat, nihil certi ex tali testimonio argui potest. Ita hactenus auctor jam saepius laudatus; ut autem, quemadmodum incepimus, ejus hac in re argumentandi rationem ad finem usque sequamur, ea modo adducturus sum, e quibus patescit, in Patrum seu scriptorum, qui quatuor primis Ecclesiae seculis floruerunt, scriptis nullum omnino, quas hic postremo asserit, conditionibus munitum testimonium inveniri, in quo sexti seculi scriptores Dionysii Areopagitae jus in libros, Sancto huic nostro attribui solitos, fundare potuerint.

AUCTOR
C. B.

117 Primorum quidem quatuor seculorum auctores, quorum testimonio facere id illi potuerint, Dionysiana Opera nusquam citasse, jam supra ostendi; ast, cum lectorem, quam id verum sit, loco hoc penitus convinci, multum intersit, Patres seu scriptores, seculo Ecclesiae quinto medio anteriores, quos Operum Dionysianorum vindices adducere in rem suam solent, iterum hic eo, quo floruerunt, ordine commemoro, locum iterum, quo eos Dionysiana Opera, contra ac Areopagitici contendunt, non laudasse, jam supra probavi, assignans, nonnullaque etiam subinde in eorum, quae antea dici, confirmationem adjungens. Patres itaque seu scriptores, hic a nobis commemorandi, quos Areopagitici in rem suam laudant, sequentes hi sunt; primo Origenes, qui, ut volunt, in suarum in S. Joannem Homiliarum primo Areopagitam citavit; verum Homiliae illae, uti hujus Appendicis num. 3 et 4 docui, Origeni falso sunt suppositae, verumque earum auctorem ante seculum sextum vixisse, nihil evincit. Secundo Dionysius, Alexandrinus seculo tertio patriarcha, qui, quemadmodum Areopagitici, Anastasium Sinaitam in Ὀδῳ et S. Maximum in contextis in Areopagitam Scholiis testari, autumant, Scholia in Areopagitae Opera conscripsit; verum id nec S. Anastasium Sinaitam nec S. Maximum certo ac dilucide testari ex his, quae Appendicis hujus cap. 1 disserui, luculentissime, ni fallor, patescit. Tertio Concilii Nicæni, anno 325 celebrati, canon trigessimus primus, in quo, ut aiunt, oratio, quae apud Dionysium Hierarchiae celestis cap. 7 occurrit, laudatur; verum canonem illum supposititum, orationemque, quae in hoc, veluti

seu unius seu
plurium, se-
culo v medio
anteriorum

Dionysii,

AUCTOR
C. B.

Dionysii, laudatur, commentitiam esse, dilucide evincunt, quæ appendicis hujus num. 27 et 28 in medium adduxi.

hicque recen-
sitorum scri-
ptorum tes-
timonio

118 Quarto sanctus Athanasius, qui, quemadmodum contendunt, in Quæstionibus ad Antiochum ducem Dionysii celestem Hierarchiam laudavit; verum Quæstiones illas S. Athanasio falso esse suppositas, nemo non fatebitur, qui attente evolverit, quæ de hoc argumento supra in hac Appendice num. 29 et binis seqq. desserui. Quinto S. Gregorius Nazianzenus, qui, præterquam quod non pauca similia iis, quæ in libris, Areopagitæ nomine inscriptis, leguntur, in Operibus suis suppedilet, Seraphinorum, apud Isaïam cap. 6 Deum laudantium, voces seu glorificationes explanans, Dionysium seu Opera, quæ sub hujus nomine circumferuntur, laudasse videtur; verum nen ex eo, quod non nulla similia iis, quæ in Operibus Areopagiticis leguntur, Nazianzenus suppedilet, consecrarium esse, ut hic illa e Dionysio hauserit, nec hunc Sanctum nostrum per illum, quem Nazianzenus, Seraphinorum apud Isaïam cap. 6 voces exponens, pulcherrime ac subtilissime seu sublimissime philosophatum, ait, debere intelligi, verosimillimum, ne amplius quid dicam, efficiunt, quæ in hac Appendice primum num. 32 et septem seqq., ac deinde num. 80 et seq. in medium jam adduxi. Sexto S. Joannes Chrysostomus, a quo, ut volunt, in Sermone de Pseudo-prophetis et falsis doctoribus S. Dionysius Areopagita volucris cæli fuerit appellatus; verum S. Joanni Chrysostomo sermonem illum falso esse suppositum, vel saltem, si res secus habet, fuisse in eum Dionysii Areopagitæ nomen ab interpolatore intrusum, omnino suadent supra in hac Appendice num. 40 et quatuor seqq. jam adducta. Septimo Joannes, Darenensis archiepiscopus, et Isaacus Syrus, qui seculo quarto floruisse ac S. Ephremi discipuli fuisse perhibentur.

fundatus sit,
polleat, Ope-
rum illorum
esse aucto-
rem, evin-
cit.

C

119 Verum Joannem, archiepiscopum Darensem, qui Scholia in Dionysium Areopagitam scripsit, et Isaacum Syrum, qui in conscripto a se de Angelis Tractatu Dionysiana Opera frequenter laudavit, nec seculo iv floruisse, nec S. Ephremi, ecclesiæ Edessenæ diaconi, discipulos fuisse, ex iis, quæ in hac Appendice cap. 3 desserui, manifestissime liquet. Octavo S. Cyrillus, patriarcha Alexandrinus, qui, ut Areopagitici volunt, in libris, adversus Diodorum Tarsensem et Theodorum Mopsuestenum scriptis, S. Dionysii Areopagitæ testimoniis est usus; verum, etsi quidem, ut aiunt, Cyrillus adversus Diodorum et Theodorum libros scripsisse videatur, hique adeo, quemadmodum supra jam docui, sancto illi patriarchæ Alexandrino falso suppositi non sint, anne tamen Dionysii Areopagitæ testimonia per hæreticorum fraudem intrusa in illos non sint, dubium esse admodum atque incertum, in hac Appendice cap. proxime cit. ostendi, uti etiam Liberati diaconi, ut contrarium probetur, testificationem nihil omnino Areopagiticis prodesse. Atque hi sunt auctores, quorum testimonia Areopagitici præcipue allegare in rem suam solent; cum autem omnia et singula conditionibus supra assignatis, quas, ut isthæc Areopagitæ vindicare Opera Dionysiana possent, requiri docuimus, certissime, uti e jam dictis colligere primum est, sint destituta, neutiquam sane Areopagitici auctores illos in causæ suæ præsidium allegando Dionysio Areopagitæ jus in libros, qui sub ejus nomine circumferuntur, vindicant, seu, quod eodem recidit,

nulla ratione efficiunt, ut libri, qui Dionysii Areopagitæ nomine inscribuntur, genuini hujus factus debeant haberi; ita scilicet re habente, quod, etsi quidem traditio, e qua libros illos Dionysio esse adscribendos, habetur, longissime duravit, perpetua tamen ac constans non sit, sed a seculo dumtaxat v aut vi incepta, in seculo quarto certe ac tribus anterioribus deficiat, seculique proinde sexti scriptores, qui Opera Dionysiana Areopagitæ attribuunt, seu horum possessionem Sancto nostro adscribunt, nullum omnino justum, in quo hanc fundare potuerint, titulum habuerint; unde fit, ut nec possessio ejusmodi, Operum illorum auctorem esse Dionysium, evincat.

CAPUT IX.

Ex S. Ignatii martyris ad Romanos epistola, quæ in directo ad Timotheum libro de Divinis Nominibus citatur, non esse hunc a Dionysio Areopagita compositum ostenditur.

Contra Areopagiticos seu eos, qui Opera Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, abs hoc Sancto nostro fuisse elucubrata, contendunt, argumentis dumtaxat negativis hactenus pugnavimus; nunc positivis etiam rem contra eosdem adductis gerere aggredimur. Ac iis quidem, quæ dumtaxat, si Dionysius in Gallias, contra ac factum esse, in Commentario prævio docuimus, venisse adstruatur, locum habere queunt, omissis, mox abs illo, quod non admissio etiam Dionysii in Gallias aduentu, a S. Ignatii epistola, in libro de Divinis nominibus cap. 4 laudata, formari potest, ducimus initium. Nonnulli ex Antiareopagiticis, qui ante Ignatium martyrem obiisse Areopagitam, contendunt, argumentari e dicta epistola solent sequentem in modum: Dionysius Areopagita annis aliquot ante S. Ignatium obiit; cum hic autem paulo dumtaxat ante obitum suum epistolam, de qua nobis sermo, ad Romanos scripserit, citare hanc Dionysius non potuit, liberque proinde, de Divinis Nominibus inscriptus, in quo eadem epistola citatur, Dionysium Areopagitam non habet auctorem. Ita illi; verum an recte? Neutiquam sane. Audi, qui S. Macimus, in suis in Areopagitam Scholiis supra citatum libri de Divinis Nominibus locum commentans, loquatur. Etiam ex hoc inquit, nonnulli putant, se opportune librum hunc (de Divinis Nominibus scilicet) refellere, acsi non esset D. Dionysii, quia dicunt, Ignatium esse ipso posteriorem; quomodo autem possit quis meminisse posteriorum?

Etsi quidem
et solam S.
Ignatii ad
Romanos epi-
stolam, in li-
bro de Divinis
Nominibus

121 Verum hoc totum fictum est, quantumvis id ipsis videatur; nam S. Paulus, qui Dionysium baptizavit, tempore posterior fuit sancto Petro, post quem Ignatius fit episcopus Antiochiæ, Petro Romam profecto; sanctus vero Paulus multo tempore supervixit, qui Dionysium baptizavit, et Dionysius post ipsum vixit. Porro Joannes Evangelista sub Domitiano exulat in Pathmo, cui Dionysius rescribit; Ignatius autem ante Domitianum patitur, ita ut

laudatam,
perperam
hunc Diony-
sio, utpote
post Ignatium
et adrianum,

A ut Dionysio sit antiquior. *Hactenus sanctus ille Areopagitæ scholiastes, ac partim quidem recte: etsi enim sanctus Ignatius, non ante, sed post Domitiani imperium, sub Traiano videlicet, qui ab anno 100 circiter ad annum usque 117 regnavit, martyrio migravit ad Superos multumque adeo in assignando, quo celeberrimus hic martyr passus sit, tempore laudatus sanctus scriptor ab erret, ejus tamen martyrium ante illud S. Dionysii Areopagitæ rectissime consignat. Ac nos quidem, hunc Sanctum nostrum sub Traiani, sub quo Ignatius passus est, successore Adriano subiisse martyrium, in Commentario prævio et XIX docuimus; verum contra hanc epocham, Dionysii martyrio a nobis præstitulam, Launoyus in suo de Dionysii Areopagitæ libris Judicio ab ipso statim initio insurgit. Quod cum ita sit, quo firma isthæc, atque inconcussa maneat, simulque, non posse ex eo dumtaxat capite, quod Ignatii ad Romanos epistola in libro de Divinis Nominibus laudetur, Dionysio hunc abjudicari, patescat, lubet hoc loco, priusquam ad alia, ad præsens argumentum spectantia, progrediar, scriptorem illum Antiareopagiticum refutare.*

B 122 Ex eo itaque, quod S. Maximus, Ignatii ad Romanos epistolam a Dionysio Areopagita, sub Domitiano, ut statuit, martyrii palmam adepto, laudari potuisse, ostensurus, Ignatium ante Domitiani imperium obiisse, perperam statuat, ita arguit seu observat: Profecto debuit apud omnes Areopagitæ mortis epocha (hanc Domitiani imperio innectit) haberi exploratissima, quæ ut retineretur a Maximo, Maximum in ecclesiastica Historia coëgit tam graviter (obitum scilicet S. Ignatii ante Domitiani imperium signando) errare. Hoc etiam atque etiam animo versare velim eos, qui Areopagitæ martyrium in Adriani tempus rejiciunt, nec rejiciunt ob aliud, quam ut contradicant ei de Areopagitæ martyrio sententiæ, quæ ante annos mille propter sui constantiam a Maximo convelli non potuit. Sed Maximus et Maximi contradictores ut unum idemque statuerent, tam hi in Areopagitæ martyrii tempore, quam ille in Ignatii ætate peccarunt, quia contra primam et veram de annis utriusque traditionem pugnarunt. Maximum, itaque, quo Ignatii ad Romanos epistolam a Dionysio Areopagita laudari potuisse, ostenderet, martyrii ab Ignatio tolerati, tempus prævertisse seu justo citius signasse, Dionysii que martyrium a Domitiani ætate, quod hac illud evenisse, omnino certum existimaret, ad Adriani imperium removere noluisse, Launoyus contendit, uti etiam Dionysium sub Domitiano, non autem sub Adriano, contra ac in Commentario prævio statuimus, subiisse martyrium.

C 123 Verum S. Maximus, Ignatii martyrium ante Domitiani imperium signans, sanctum illum martyrem non tunc, sed sub Traiano sanguinem pro Christo fudisse, haud dubie (quo minus enim mentitus putetur, nota viri sanctitas impedit) ignoravit, uniceque proinde ex errore Ignatii martyrium tempore indebito signavit; id autem cum ita sit, quid ni factum esse queat, ut tempus, quo Dionysius toleravit martyrium, sanctus ille Areopagitæ scholiastes pariter ignoravit, idque proinde etiam per errorem tantummodo ad Domitiani, non autem ad Adriani, ut facere debuisset, imperium retulerit? Enimvero cur Maximus Dionysiani potius, quam Ignatiani martyrii tempus comper-

Octobris Tomus IV.

tum habuisse sit putandus, haud perspicio. Jam vero cum hæc ita habeant, Maximusque; uti in Ignatiani, ita etiam in Dionysiani martyrii epocha errare potuerit, sane, uti ex eo, quod prægresso Domitiani imperium tempore Ignatium subiisse martyrium, nolet, sanctum illum vere tunc martyrio fuisse affectum, concludi non potest, ita nec ex eo, quod Dionysium sub Domitiano martyrii palmam obtinuisse, scribat, re etiam vera fuisse illud tum factum, merito argueris.

124 Sæpius itaque, quo, martyrii Dionysiani epocham sub Domitiano locandam, certo sciamus, animo versare id, quod Launoyus verbis supra recitatis ait, operæ pretium non est, manetque proinde, Dionysium sub Adriano demum subiisse martyrium, ut supra a martyrologio Romano Veteri, seu ex Atheniensi, qui abs hoc (adi Comment. prævium num. 359) citatur, Philospho Aristide docuimus. At vero, quod loco cit. non feci, modo hic Dallæum, qui dictum Romani Parvi atque Adonis testimonium contemnit, nec ex eis, quo tempore Dionysius subierit martyrium, definiri posse, contendit, tantisper conveniamus. In suo de libris, qui sub Areopagitæ nomine circumferuntur, tractatu cap. 14 sequentem ratiocinatur in modum: Nunc ergo videamus, quibus Areopagitici auctoribus absurdam illam suam, atque incredibilem de Dionysii sub Hadriano passione fabellam constituerentur. Aristidem Atheniensem primo testem citant, illum ipsum, de quo nuper diximus. Bene est. Si quem alium, vel peregrinum, vel recentiori ævi adducerent, non immerito metuerem, ne quam homini fraudem vel patriam, vel ætas fecisset. Nunc cum Dionysii civem, et, ut verisimile est, discipulum laudent, non est verendum, ne quid is de re notissima mentiatur.

125 Qui ergo dicit Aristides? Dicit (inquis) Dionysium gloriosissimo martyrio sub Hadriano esse coronatum. Ubi et quando hoc dicit? « Scripsit » inquis « in eo ipso Opere, quod de Christiana Religione Hadriana Athenis obtulit. » Cedo librum, ut testimonium inspiciamus. Librum, inquis, non habeo, perit; neque ulla fama est, eum ab aliquot retro sæculis visum esse. Bella profecto, ac fabulatoribus digna probatio. Utinam vero, utinam inquam, liber extaret. Ille non dubito, quin si extaret, totum fabulæ vestræ mysterium patefacturus ac disjecturus esset; eumque vehementer sollicitor putare a vestris majoribus consulto hac ipsa de causa extinctum fuisse, ut alia fortasse non pauca priscorum hominum opera ab iis de industria sublata magna suspicio est, ne, si superessent, iis, quibus ipsi gaudebant, fabulis nocerent. Nunc quando testimonium, quo nitimini, neque exhibetis, neque librum, in quo id scriptum fuisse affirmatis, perisse negatis, argumentis necessario utendum est, ut, an id Aristides, quod vos affirmatis, in eo libro vel scripserit vel scribere potuerit, intelligamus. Non scripsisse, jam supra inde demonstrari, quod librorum Areopagiticorum neque adversarii, neque patroni, ac ne eorum quidem princeps Maximus sexto septimoque seculo sciverint, Dionysium sub Hadriana fuisse mortuum; imo vero plane aliud sciverint, eum nempe ante Hadriani, ipsiusque etiam Traiani tempora martyrium fecisse; et in hoc, tametsi in cæteris discordes, consenserint.

AUCTOR
C. B.

Dallæusque
dicens, qui-
bus scriptores

ex Aristide
Dionysii mar-
tyrium sub
Adriano

F

AUCTORE
C. B.
signantes,

126 Illud enim prius de Hadriani tempore neutros nescire potuisse, si esset ab Aristide summo viro, in eo Opere scriptum; quod vos ipsi apud Athenienses, id est, apud homines Græcos, adeoque utrorumque gentiles inter antiquorum monumenta clarissimum habitum fuisse perhibetis. Hoc autem utrosque nescivisse, inde constat, quod incredibile sit, id si scivissent, ad adversarios tam impudentes futuros, ut Dionysium ante Traiani tempora passum esse objicerent, vel patronos tam stultos, ut sub Hadriano passum dissimularent. His nunc adde Græcos Maximo recentiores Methodium, et de nono sæculo Symeonem Metaphrastem, et Suidam, et Michaëlem Syngelum, et Menæorum et Synaxariorum apud eandem gentem auctores; quos omnes id ab Aristide de Hadriani tempore scriptum nescivisse, inde certa fides est, quod Dionysium, ut mox ostendemus, sub Domitiano quidem ceteri, sub Traiano vero duo ex iis, Suidas et Syngelus, passum tradunt; sub Hadriano, nulli posuerint; idque eo validius hoc, quod nos volumus, conficit, quod omnes, cum veros esse B Dionysii libros, qui ejus nomine circumferuntur, putarent, hæc eos sententia evidentissime illic cogebat, ut martyrem sub Hadriano potius, quam vel sub Traiano, vel sub Domitiano passum fuisse dicerent. Qui ergo hoc, quod eorum studium atque usus poscebat, non sunt secuti, eos nemo dubitare debet, id apud Aristidem suum nunquam vidisse.

nominatim-
que Adonem
carpis, ra-
tionibus

127 Nunc quis credat, quod esset apud Aristidem, vidisse quidem et animadvertisse Latinos hospites et exoticos, Græcos, ejus gentiles ac vernaculos, vel non vidisse, vel non animadvertisse? Sed quid Græcos loquor? Ne Latini quidem ulli fuerunt paulo vetustiores (si unum Adonem, de quo mox, exceperis) qui hoc apud Aristidem viderint, qui se hoc apud eum vidisse non negent. Nani Hilduinum, Ratbertum, Hincmarum, Vincentium Bellovacensem, Matthæum Vestmonasteriensem, alios Areopagitæ omnes sectæ homines, quis Dionysium sub Domitiano passum esse tradituros fuisse putet, si eum sub Hadriano occisum ab Aristide didicissent? Omnes autem, quod statim docebimus, sanctissimi hujus Martyris passionem ad Domitiani tempora retulerunt. Ergo, C aliud tradidisse Aristidem, plane nescierunt. Neque id postremo omittendum est, quod si vel unum esset, nihil hujusmodi in Aristidis libro scriptum fuisse, demonstraret. Meminerunt hujus libri et Usuardus et veterum Gallie Martyrologiorum, quæ nos Sirmondi fide supra laudavimus, scriptores. Omnium, hæc una vox constansque consensus est: "Aristidem, Atheniensem virum, fide sapientiaque mirabilem, in eo Opere, quod de Christiana religione composuit, testari, Dionysium Areopagitam post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera glorioso martyrio coronatum esse." Aristidem dicunt testari, Dionysium, gravissimis tormentis pro Christi fide cruciatum martyrium gloriose consummasse, quod ab Aristide scriptum esse, et verosimillimum est, et nos libenter admittimus. Sub Hadriano illa passum esse, non dicunt. Ergo et horum de re tam memorabili silentium arguit, nihil hujusmodi ab Aristide scriptum fuisse.

in medium
adductis

128 Cur enim Usuardus et alii Martyrologiorum scriptores hoc, si esset ab Aristide scriptum, tacuissent potius quam Ado, qui memorat? Ne-

que sane id ab eo scribi potuisse ex iis, quæ nuper D disputabamus, liquet. Cum enim illa, quæ istis præstruximus vir, ejusdem memoriæ Aristides nescire non potuerit, Dionysii scilicet et Publii, qui ei successit, episcopatum et martyrium; neque illud profecto, quod inde necessario sequi demonstravimus, nescivit, Dionysium scilicet multo ante Hadriani initia passum, ut autem, quod ipse falsum esse sciret, id scriberet, viri celeberrimi pietas ac sapientia credere nos non sinunt. Ita haecenus laudatus scriptor; Aristidem autem, quidquid etiam sanctus Viennensis martyrologus Ado scribat, sub Adriano Dionysii Areopagitæ martyrium nec signasse, nec signare potuisse, cum Sirmondo, uti jam nunc recitatis verbis luculentissime manifestat, contendit. Ac rationes quidem, ob quas postremum, seu Aristidem sub Adriano signare non potuisse Areopagitæ martyrium, adstruit, eadem prorsus sunt, quæ Sirmondum, ut idem affirmaret, impulere, quæque quam parum rei isti evincendæ aptæ sint, in Commentario, supra jam datis Actis præmisso, num. 358 et binis seqq. ostendi; quod autem ad primum jam spectat, rationes quidem, quas ad probandum affert, a rationibus, per Sirmondum adhibitis, diversæ sunt: verum nec iis, quod vult, E evictum dat.

129 Ex eo enim potissimum, quod S. Maximus alique scriptores Græci Dionysii sub Adriano passum esse ignorarint, imo et contrarium scripserint, idque tamen, utpote qui, si Aristides, Vir sanctus S. Dionysio æqualis fideque dignissimus, Dionysii martyrium sub Adriano signasset, minime id ignorasset, facturi indubie non fuissent, Dionysii martyrium sub Adriano Aristidem non signasse, seu, quod eodem recidit, Sanctum nostrum sub hoc imperatore passum esse, non scripsisse, contendit. Verum quid ni, contra ac Dallæus putavit, factum esse possit, ut S. Maximus Apologeticum Aristidis pro religione Christianam librum, in quo sanctus hic Atheniensis, philosophus Dionysii martyrium sub Adriano locavit, nunquam viderit, itaque sub hoc principe ab Aristide consignatum fuisse S. Dionysii martyrium, ignorarit? Eusebius in Chronico S. Ignatii, Antiocheni episcopi, martyrium sub Traiano (adi Operis nostri tom. 1 Februarii pag. 19, num. 31) apertissime signat, et tamen S. Maximus, ut supra jam vidimus, diu ante Traianum, imo et F Domitianum martyrio coronatum fuisse Ignatium, in suis in Areopagitam Scholiis affirmat. Quod cum ita sit, dictumque adeo Eusebii Chronicon (neque enim, si id novisset, ab Eusebio in assignanda martyrii Ignatiani epocha dissensus fuisse videtur) verosimillime ignorarit, quid, quæso, impedit, quo minus etiam Apologeticum Aristidis de Religione Christiana librum ignorasse credatur? Anne forsitan, quod Eusebii Chronico notus exstiterit Aristidis Opus, plurimumque manibus tereretur?

130 Verum res secus habere videtur, imo per rationes alias cum Aristidis Opus, integro adhuc superstite Eusebii Chronico, haud amplius modo inveniat, nec, quandonom interierit, exploratum habeatur, dubitari non immerito potest, an id jam inde a Maximi ætate, atque etiam citius, ut id Sancto huic præluere non potuerit, haud interisset. Anonymus quidem Martyrologii Romani Parvi seu Veteris, a Rosweydo primum editi, auctor, qui, quemadmodum Solle- rius noster in sua ad Usuardum Præfatione docet, ante seculum octavum medium, imo ante an- num

A num. 742, floruit, ad dictum Martyrologium suum contexit, Aristidis in hoc Opus pro Adriano imperatore, sub quo Dionysium passum, ait, ad tertiam Octobris diem citat, idque inter antiquorum memorias clarissimum apud Athenienses teneri affirmat; verum hinc consecrarium non est, ut ipsemet is scriptor, qui, quemadmodum e jam dictis facile colliges, post S. Maximum floruit, laudatum Aristidis Opus prae oculis habuerit; facile enim factum esse potest, ut Sancti nostri ad dictum Octobris diem elogium, in quo Aristidis Opus laudatur, e concinnato per scriptorem anteriorem, cui Opus illud praeluxerit, Martyrologio acceperit, tantumque adeo ex hujus fide idem Opus laudarit. Hinc porro jam fit, ut ex eo sane, quod in Martyrologio Romano Parvo seu Veteri Aristidis Opus ciletur, neququam sit consequens, ut anonymi, qui martyrologium illud contexit, auctoris, ac proinde etiam S. Maximi, qui ante hunc floruit, ætate Opus illud adhuc fuerit superstes. Jam vero, cum res ita habeat, facileque etiam ex aliis supra dictis Aristidis Opus ac præstitutam in hoc martyrii Dionysiani epocham ignorare S.

B Maximus potuerit, ex eo certe, quod hic Dionysii martyrium sub Domitiano, non autem sub Adriano, signet, nequit inferri, id pariter sub Adriano Aristidem non signasse.

consultat, in
contrarium,

131 Quod autem ad alios scriptores Græcos, Maximo recentiores, Methodium videlicet seu Metrodorum, Symeonem Metaphrastem, Michælem Syngelum, Menæorumque ac Synaxario- rum auctores jam spectat, hi quidem Dionysium sub Adriano martyrium subiisse, non scribunt; verum cum in assignando imperatore, sub quo id factum sit, concordare non sint, ac duo quidem ex illis, Suidas videlicet et Syngelus, sub Traiano, reliqui vero sub Domitiano, Dionysium passum, tradant, id enimvero, unanimi Græcorum omnium consensu Dionysii martyrium sub Domitiano non fuisse signatum, argumento est minime dubio. Quid quod ii, qui Dionysium sub Domitiano passum, notant, id e S. Maximo, in Martyrii Ignatiani epocha assignanda certissime e supra dictis hallucinato, hauserint? Adhæc cum Traianus, sub quo Suidas et Syngelus Dionysii martyrium consignat, proxime ante Adrianum, sub quo Martyrologii Romani Parvi seu Veteris auctor, Aristidem citans, Dionysium passum, ait, Romani imperii habenas moderatus sit, ab Aristide seu Romani Parvi auctore haud multum illi in assignanda martyrii Dionysiani epocha dissonant, cum æque ad finem, quam ad initium imperii Traiani respexisse queant. Nec quidquam ad rem facit, Latinos, in rebus Græcorum hospites, non autem ipsomet Græcos novisse, sub Adriano passum esse Dionysium; id enim Latini seu, ut melius loquar, Romani Parvi auctor aut is certe, quem hic sibi præluentem habuit, non e suis Gentilibus, sed e Græco homine, fide dignissimo, S. Aristide nempe, Atheniensi philosopho, didicit.

rejecta etiam
Romani Par-
vi auctori-
tate, arguant

132 Hincmarus quidem, Ratbertus, Hilduinus, Vincentius Bellovacensis et alii Dionysii martyrium sub Domitiano collocant. Verum id verosimilime vel e S. Maximo vel ex aliis recentioribus scriptoribus Græcis didicerant, majoremque proinde, quam hi, fidem aut merentur; etsi autem Dionysium, si id utcumque probabile putassent, sub Adriano passum esse, fortassis scripsissent, nequit tamen ex eo, quod id non fecerint, concludi, Dionysium sub Domitiano, non autem sub Adriano esse passum. S. Maximi enim aliorumque

Græcorum recentiorum, qui Dionysii martyrium sub Domitiano collocant, obstitit auctoritas, quo minus aliam eventui isti epocham assignare auderent. Verum pergit Dallæus ac quærit, cur Usuardus, non æque ac Ado, Dionysium sub Adriano passum esse martyrium, scripserit. Id scilicet factum suspicatur ex eo, quod Dionysium sub Adriano passum esse, Usuardus haud putarit. Verum Usuardus, contra ac Dallæus putavit, Adone est recentior, prolixioraque, quibus hic Sanctos in contextu a se Martyrologio subinde ornat, elogia in compendium in novo a se contexto Mrl. ita contraxit, ut haud raro non pauca, notatu etiam satis digna, quæ fusiori oratione ab Adone inveniebantur exposita, pro mero suo arbitrio omiserit; quod cum ita sit, Usuardum in Dionysii Areopagitæ elogio nomen imperatoris, sub quo Sanctum hunc passum, in Martyrologio Adoniano invenit, non alia ex causa, quam ut errorem, quem in hoc cubare illo ex capite putarit, corrigeret, prætermisisse, pro certo quis asseveret? At vero Dallæus post verba, quæ ex eo proxime recitavimus, nonnullis adhuc minoris momenti aliis contra Adonem adductis, mox in Romanum Parvum seu vetus, e quo, quam Ado Dionysii martyrio assignat, epocham esse haustam, tandem animadvertit, stylum convertit, non pauca disserens, quibus antiqui illius a Rosweydo primum editi monumenti fidem atque auctoritatem minuere ac penitus convellere conatur.

133 Verum cum dicta sua certis atque indubitalis argumentis haud probet, ac pleraque sint hujusmodi, ut facile e Sollerii nostri de Martyrologio illo in præmissa ad Usuardum Præfatione disputatis refutari queant reve etiam ipsa, uti hæc cum illis conferenti patescet, refutata jam sint, Sanctum nostrum vere sub Adriano, uti a Romani Parvi auctore huncque secuto Adone signatur, subiisse martyrium, saltem probabilius, si non omnino certum, apparet, quidquid etiam in contrarium Launoyus et Dallæus supra huc transcriptis verbis arguant. Jam vero cum res ita habeat, ac proinde Dionysius non prius, quam cum Ignatius ad Superos martyrio jam migrasset, sanguinem pro Christo effuderit, potuit enimvero scriptam abs hoc ad Romanos epistolam laudare, perperamque adeo ei Librum de Divinis Nominibus vel idcirco, quod dicta epistola in eo ciletur, Antiareopagiti nonnulli abjudicant. Verum, etsi quidem id ita sit, ex eo tamen dictus liber, quod simul et memoratæ epistolæ citationem complectatur, et Timotheo, Ephesino episcopo, inscribatur, Dionysio Areopagitæ abjudicandus est. Cum enim Ignatius Onesimi, qui Timotheo defuncto in sedem Ephesinam successerat, in scripta a se ad Ephesios epistola meminerit, hacque posterior sit epistola altera supra memorata, quam idem Ignatius ad Romanos dedit, jam Timotheus, cum hæc scripta fuit, diem extremum clauserat.

martyrium
passo, perpe-
ram abjudi-
cent,

134 Quod cum ita habeat, nequit a Dionysio et liber de Divinis Nominibus Timotheo inscribi, et in eo Ignatii ad Romanos epistola laudari; utrumque autem simul cum fiat, id enimvero, memoratum librum non a Dionysio, utpote qui Timothei mortem ante scriptam ab Ignatio ad Romanos epistolam evenisse, indubie non ignoravit, sed ab alio posterioris ævi scriptore, qui antene, an post epistolam, ab Ignatio ad Romanos scriptam, Timotheus obiisset, nescierit, compositum fuisse, argumento est perquam valido. Ac eo quidem sese ut expediant Areopagiti,

ex eo tamen
quod simul li-
ber ille Timotheo
inscribitur, meri-
to id fecerit;

AUCTOR
C. B.

ci, varias se vertunt in partes, nonnullis etiam cum Baronio adstruentibus, Timotheum, cui liber de Divinis Nominibus inscriptus est, non eum esse, qui Pauli discipulus fuit, sed alium quemdam Juniorem, Pudens senatoris filium, cujus nomen in Romano Martyrologio, et in SS. Perpetuae et Felicitatis Actis refertur; verum, ait in sua jam saepius laudata de Operibus S. Dionysii Dissertatione cap. 9 Nourrius, Alii e contrario Timotheum illum verum Pauli discipulum fuisse adserunt, et Baronii opinionem his impugnant rationibus. 1 Omnes ante Baronium scriptores cum Graeci tum Latini in ea fuerunt sententia. 2 Auctor noster tradit Timotheum episcopali dignitate inauguratum, atque ab eo Opera sua vult examinari et castigari. 3 Idem ipse auctor in epistola ad Titum, quem Baronius alique Areopagitici discipulum et comitem Pauli fuisse concedunt, ejusdem Timothei meminit. 4 In omnibus manuscriptis codicibus Timotheus ille Ephesinum episcopatum, cui discipulus Pauli praefuit, tenuisse memoratur. 5 Denique Auctor noster, uti diximus, se Apostolorum, ejusdemque proinde Timothei temporibus vixisse jactat.

nec rationes,
quae ex Areo-
pagiticorum
nonnullorum

135 Ita hactenus, de quibus hic Nourrius, alii isti, et recte quidem. Hinc, sprete illa de Timotheo responsione, Areopagitici nonnulli audacter, ait in sua mox iterum laudata Dissertatione cap. xi Nourrius, affirmant, sequentia isthaec, Scribit autem et divus Ignatius: Amor meus crucifixus est, Ignatii, ad Romanos scribentis, verba, quae in libro de Divinis Nominibus citantur, quaeque in hoc a Dionysio citari non potuisse contendimus, ab aliquo insciente et rerum ignaro imprudenter et inepte in Dionysii intrusa textum. Et id quidem pluribus momentis demonstrari posse arbitrantur. Primum, quia nihil ad Dionysii argumentum faciebat praefata Ignatii auctoritas. Dionysius etenim ibi probat vocem *ἔρως*, « amor » apud sacros Auctores in bonam partem accipi. Atqui eadem vox in hac ipsa Ignatii epistola pro concupiscentia amoreque terrestri usurpatur. Secundo, quia, hac pericope et sententia Ignatii demta, melius sibi cohaeret Dionysii oratio. Tercio, testimonium illud Ignatii inter media sacrae Scripturae testimonia absurde omnino collocatur. Certe prudentior Dionysius et post omnia divinae Scripturae testimonia, atque etiam post allatas a se ibidem Hierothei magistri sui auctoritates ei locum dedisset. Denique periodus, quae hanc Ignatii sententiam antecedit, falsitatem continet putidissimam, et auctore tam erudito prorsus indignam. Haec autem periodus his verbis concipitur: « Visum est quibusdam nostris sacrarum Scripturarum tractatoribus nomen *ἔρως*, amoris, divinius esse, quam nomen *ἀγάπη*, dilectionis. » At hoc, inquit, falsissimum est.

mente hic al-
legantur,

136 Nam si nomen « amoris » *ἔρως*, divinius esset, quam nomen « dilectionis » *ἀγάπη*, scriptores sacri eo procul dubio frequentius uterentur. Atqui vox *ἔρως* in novo Testamento, ubi vox *ἀγάπη* plusquam nonagies occurrit, nec semel quidem reperitur: in veteri autem creberrime legas vocem *ἀγάπη*, bis vero tantummodo vox *ἔρως* in Proverbiorum libris ad amorem impurum et prophanum significandum adhibetur. Unde concludunt, et phrasim praefatam, atque ipsam Ignatii sententiam in Dionysii libris fuisse a quodam male feriato homine in-

trusas. Ita hactenus Areopagitici nonnulli, qui D supra allatam Ignatii, ad Romanos scribentis, sententiam in Dionysianum de Divinis Nominibus librum ab ignaro quodam posterioris aevi scriptore fuisse intrusam, existimant; verum audi, qui tria posteriora, quae ad hanc suam opinionem firmandam modo huc transcriptis verbis afferunt, rationum momenta loco supra cit. a Nourrio confutentur. Quod autem... (ait hic scriptor) obijci-tur, hac periodo (citata nempe Ignatii in libro de divinis nominibus sententia) demta, Dionysiana orationem melius sibi cohaerere, leve omnino est, nulliusque momenti. Idem quippe dici posset de aliis auctorum libris, in quibus plura ad aliquid probandum congeruntur testimonia antiquiorum. Uno enim et altero sublato, melius quoque scriptoris oratio sibi cohaerere plerumque videbitur.

137 Deinde si quoties deleta aliqua periodo oratio sibi melius cohaerere censetur, toties eandem periodum textui auctoris dixeris esse adjectam, tot in Ecclesiae Patrum atque in primis auctoris nostri Operibus dici deberent adsuta, iisque insita; ut haec objecisses Areopagiticis aliquando poneretur. At, inquit, Dionysius non poterat E testimonium Ignatii aliis sacrae Scripturae testimoniis medium interjicere: sed illud suo, id est, ultimo possidet loco. Nec majoris ponderis est ista argumentatio. Quis enim scriptores his citandorum librorum legibus ita teneri credat; ut ab iis non liceat unquam transversum unguem discedere? Haec quippe si se haberent, quot, bone Deus, occurrerent testimonia veterum in varis posteriorum scriptorum libris ab inscientibus et ignavis imprudenter intrusa, et ex iis deinceps delenda? Quot namque scriptores de ea, quae nunc desideratur, citandi methodo ne cogitaverunt quidem? Quot in eorum Operibus permista reperies Scripturae Patrumque antiquiorum testimonia? Neque erat sane, quod fastidiosius objicerent periodum, quae huic Ignatii sententiae praenititur, falsitatem continere puditissimam. Etenim eo, quo enunciat, modo, nihil in ea nisi verissimum deprehenditur. Haec quippe ipsisissima sunt, ut superius dictum est, auctoris nostri verba: « Visum est quibusdam nostris sacrarum Scripturarum tractatoribus nomen Amoris divinius esse, quam nomen « Dilectionis. » Quibusdam « dicit, non « omnibus. » At quibusdam id ita visum fuisse tam constanter putabat; ut scriptores et scripta, ubi id traditum est, ille continuo indicaverit. Et certe, qui haec obijciunt, et ipsi satentur illud nomen Amoris, in aliis, quam iis, qui ab auctore nostro citantur, inveniri Scripturae sacrae libris.

138 Haec laudatus Nourrius; ut autem et id, quod verbis num. 35 recitatis primo loco Areopagitici memorati obijciunt, modo hic confutem, nomen *ἔρως* in iis, quae in libro de Divinis Nominibus citantur, Ignatii verbis pro amore spirituali et divino potest usurpari, quamvis in subsequentibus pro extincto concupiscentiae igne accipiat. Jam vero cum id ita sit, ibidemque adeo ab Ignatio in bonam partem accipi dictum nomen, Operum Dionysianorum auctor existimare haud inepte potuerit, praefatam enimvero Ignatii auctoritatem, veluti ad argumentum, quod tractabat, facientem, potuit citare; ut proinde, contra ac Areopagitici contendunt, asseverari haud debeat in Dionysii intrusa textum. Et vero asseverari

evincunt,

A verari id nequitiam debere, vel ex eo etiam liquet, quod nullum prorsus libri de Divinis Nominibus exemplar assignari hactenus potuerit, in quo eadem Ignatii auctoritas seu sententia descripta haud reperiatur. Quod cum ita habeat, aliterque, ni hæc in ipsomet primævo Dionysiano fuisset usurpata textu, indubie haberet, non ab interpolatore seu posterioris ævi scriptore, sed ab ipsomet Operum Dionysianorum auctore censi debet profecta; jam vero cum epistolam, in qua dicta sententia reperitur, Ignatio ad Romanos scribente, mortuus e dictis Timotheus, cui liber de Divinis Nominibus inscribitur, jam esset, conscriptorium est, ut hic certe a Dionysio Areopagita, qui id utique non ignorasset, conscriptus haud fuerit. Hinc porro jam etiam consequitur, ut vel ex eo, quod liber de Divinis Nominibus simul et Timotheo inscriptus sit et Ignatii ad Romanos epistolæ citationem complectatur, Dionysium Areopagitam habere auctorem minime is possit, quid in contrarium rationibus nonnullis supra allegatis Areopagiticis arguant.

CAPUT X.

Dionysii Areopagitæ non esse, quæ ejus nomine inscribuntur, Opera, ex antiqua, quæ in hisce pro infantium baptismo citatur, traditione ostenditur.

Epitheton
Græcum,
quod tradi-
tioni de Ba-
ptismo ab
Operum
Areopagiti-
corum

Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. ultimo § xi Dionysius Areopagita, seu anonymus, qui hujus sibi nomen, assumpsit, auctor sequentem loquitur in modum: πλὴν γὰρ οὐ καὶ περὶ τούτων ταύ-
τά φασιν, ἀπερ οἱ θεοειδεις ἡμῶν ἱεροτελεστὰς, πρὸς τῆς ἀρχαίας μυστικῆς παραδόσεως, εἰς ἡμᾶς προή-
γαγον· hæc autem verba, ab Operum Dionysianorum scriptore, de infantium Baptismo, cujus interrogationes, abrenuntiationes etc., quod harum incapaces infantes sint, irridebant ethnici, faciente sermonem, in litteras missa, Latine e Corderii interpretatione sic sonant: Verumtamen hæc de re (de infandum scilicet Baptismo) id quod dicimus, quod deiformes præceptores nostri ab antiqua traditione acceptum nobis transcripserunt. Porro cum auctor, si Dionysius Areopagita is sit, hic per illos, quos deiformes præceptores suos vocat, non alios, quam S. Paulum aliosque Apostolos intellexisse queat, hique certe doctrinam de parvulorum Baptismo, utpote Christo absque omni controversia haud antiquiorem, ex antiqua traditione, contra ac in textu cit. Operum Dionysianorum auctor prodit, accipere non potuerint, id enimvero argumento est, per illos, ad quos ex antiqua traditione pervenisse subsannatam ab ethnicis de parvulorum Baptismo doctrinam, Operum Dionysianorum auctor ait, non Apostolos, sed alios, qui diu post Apostolos floruerunt, debere intelligi, huncque adeo instituti sui hoc loco inmemorem, Dionysii Areopagite personam, quam toto suo Opere sibi imposuit, manifesto hic deponere.

140 Ita Antiareopagiticis, ut Operum Dionysianorum auctorem seculo primo seu Apostolorum ætate non floruisse, ac proin illorum aucto-

rem esse non posse Dionysium Areopagitam, e supra cit. Operum eorundem loco arguant. Nec sane vi ac robore destituitur hoc illorum argumentum. Areopagiticis quidem, quo id enervent atque convellant, vocabulum seu Epitheton ἀρχαίως, quod in Dionysiano textu substantivum παραδό-
σεως, Latine traditio, afficit, non id, quod Latine priscus seu antiquus, sed idem, quod Latine Primus, significare contendunt; verum audi, qui Morinus, postquam, qua ratione Operum Dionysianorum auctor, si Areopagita est, præceptores suos sive pontifices, hoc est, Apostolos ab antiqua traditione Baptismus infantium accepisse et ad tempus usque suum conservasse, dici possit, rogavit, opportune ad institutum præsens loco mox cit. ratiocinetur. Lanselius, inquit, ita pervertit hanc periodum (supra scilicet recitatum Ecclesiasticæ Hierarchiæ textum) in translatione sua, ut ei vix aliquid sani fecerit reliquum: "Tametsi hoc quoque de hac re dicimus, quod divini nostri Pontifices (Apostoli) a prima Christi traditione mystice edocti, ad nos usque produxerunt. Primum supplevit Apostoli. Deinde contra verbi notionem ἀρχαίως, vertit prima. Denique addit de genio suo, Christi. Neque hæc translationis perversitas omnem a textu absurditatem abstergit. Nam cum ea non bene conveniunt postrema verba ad nos usque produxerunt. Concesso enim quod fuerit immediatus Apostolorum successor, quod cum eis toto prædicationis tempore vixerit, superstesque adhuc fuerit Joannes Evangelista, cum scriberet, inepte dicit, ad nos usque produxerunt traditionem illam.

141 Hic loquendi modus postulat necessario longum temporis interstitium, et optime convenit cum epitheto ἀρχαίως, antiquæ, quod traditioni in textu tribuitur. Rationem perversitatis suæ faciem reddit Lanselius in Adnotationibus: "Alioquin dubium moveretur de antiquitate S. Dionysii. Si enim discipulus fuerit S. Pauli, quomodo dicit suum præceptorem ab antiqua traditione ista edoctum fuisse? Atqui hoc dicit, nec aliter integro textu explicari potest. Antiquissimi interpretes Scotus et Saracenus transtulerunt, ab antiqua eruditi traditione. Perionius, A veteribus acceptis Vercellensis, A suis senioribus docti. Ambrosius, Ex pristina traditione. Omnium optime antiquissimi interpretes, omnium pessime recentissimus. Pachymeres in sua paraphrasi textum reliquit immutatum, μυστικῶν καὶ τούτων ἐκ ἀρχαίας παραδόσεως edoctis illis ab antiqua traditione. Ita hactenus Morinus, vocabulum scilicet ἀρχαίως, quod longum temporis intervallum, quo doctrina de parvulorum Baptismo ad Operum Dionysianorum auctorem fuerit deducta, necessario in textu supra relato importetur, nullo modo ad significandum idem, quod vocabulum primus significat, accipi posse contendens.

142 Et vero vocabulum ἀρχαίως in textu illo re ipsa nequitiam ad idem, quod vocabulum primus, significandum adhiberi, alia adhuc ratione probabo, postquam, quæ Cozza, ut contrarium probet, in Vindictis Areopagiticis, anno 1702 Romæ editis, profert, lectori ob oculos posuero. Sic itaque Lucubrationis dictæ part. 2, cap. 15, num. xi ratiocinatur. Vis ergo tota difficultatis restringitur ad illud adjectivum, Antiqua. Verumtamen hæc de re (recitat hic Dionysianum

AUCTOR
C. B.
scriptore tri-
buitur, quod-
que num-
quam tan-
tummodo
idem,

E

quod Latine
primus seu
primigenius,

uti Cozza
verbis huc
transcriptis

AUCTORE
C. B.

Dionysianum textum supra jam datum) " id quo-
" que dicimus, quod deiformes præceptores nostri
" ab antiqua traditione acceptum nobis transmise-
" runt. " Sed neque hoc urgere mihi videtur, siquid-
dem verba illa sonant idem, ac " a prima traditio-
" ne. " Et ita legit Ambrosius Camald. in sua ver-
sione; " quæ sancti præceptores nostri ex pristina
" traditione edocti; " in quo sensu usurpare vi-
detur ipsemet Rivetus. Ideoque pater Halloixius
quæst. 2 in Vitam S. Dionysii in respons. ad XII
Sculcteti rationem ait: Ista traditio vocata est
ab auctore nostro ἀρχαία παραδόσις hoc est, " pri-
" ma seu primigenia traditio. " Nam cum ἀρχαίος
plura significet, ejus significationes pro subjecta
materia capiendæ sunt. Inter alia vero (quod
ex Lexicis addisci potest) sicut ἀρχή, principium,
ita ἀρχαίος, primum significat, non modo vetus
aut antiquum. Potest enim aliquod esse primum,
nec tamen vetus aut antiquum: et item anti-
quum et non esse primum. Ex quibus, ait,
quod verba illa Dionysii ita legenda sunt: " De
" illo hæc dicimus, quæ divini initiatores nostri,
" a prima edocti traditione, ad nos provexe-
" runt. "

B
contenti.

143 Cum itaque sub initiatorum nomine, " Dei-
" formes seu divini INITIATORES, " veniant
Apostoli, quos antea " divinos duces " appel-
lat, ut explicat S. Maximus in Scholiis ad hunc
locum; isti vero a Christo sint edocti, qui pri-
mus Ecclesiæ doctrinam tradidit, ipsosque Apo-
stolos edocuit, inde fit, quod verificetur de eis,
quod sint a prima traditione edocti. Potuit
etiam S. Dionysius per initiatores sacrosque du-
ces intelligere Hierotheum, Marcum et Lucam
Evangelistas, Justum, quem citat lib. de Di-
vinis Nominibus cap. xi, Antipam aliosque cœ-
quales discipulos, qui, ab Apostolis edocti, op-
time dici possunt a prima traditione edocti, ut-
pote ab Apostolorum traditione. Ita ex Hal-
loixio. Quæ responsio non videtur aliena a men-
te abbatis Vercellensis, qui in extractione hujus
Dionysii loci legit: " Super hoc autem arti-
" culo, scilicet de pueris baptizatis, dicimus,
" quod doctores nostri, a suis senioribus docti,
" nobis tradiderunt. " Hæc laudatus Cozza vo-
lens scilicet, vocabulum Græcum ἀρχαίος duas
habere significationes, quarum altera idem, quod
vocabulo Latino primus seu primigenius, altera
idem, quod vocabulo Latino antiquus, signifi-
cetur, ex eoque proinde, quod Operum Diony-
sianorum auctor substantivum παραδόσις, seu tra-
ditio, epitheto ἀρχαίος in textu supra recitato affi-
ciat, consecrarium non esse, ut significare volue-
rit, antiquam existisse traditionem, qua ad se
pervenisse ait catholicam de parvulorum Baptis-
mo doctrinam.

Græce signi-
ficare

144 Verum etsi quidem vocabulum ἀρχαίος idem
subinde, quod Latine primus seu primigenius,
apud auctores Græcos significet, numquam ta-
men abs hisce in significatione hujusmodi adhi-
betur, nisi simul res, per substantivum, quod
epitheto ἀρχαίος afficitur, significata, vocari pos-
sit, reque etiam ipsa sit antiqua. Ad Lexica Græ-
ca provocat Cozza; verum hæc ipsa illi adversan-
tur. Ut, quam verum id sit, pateat, Cozzæ
obtemperantes Lexica Græca consulamus. Hæc
inter maxime eminet linguae Græcæ ab Henrico
Stephano constructus typisque anno 1572 vulga-
tus Thesaurus. Is itaque, qui quemadmodum
illicet potest, Lexicorum Græcorum omnium in-
star mihi hic sit, vocabulo ἀρχαίος in sensu pro-

prio accepto, duas significationes attribuit, qua-
rum altera idem, quod vocabulo Latino Pristinus,
altera idem, quod vocabulo item Latino Anti-
quus, significari docet; licet autem signifi-
cationum illarum prior a significatione, quam
vocabulum antiquus ingerit, videatur diversa, ea
tamen, quibus epitheton seu adjectivum antiquus
certo etiam sensu convenit. Sic statui, prius habi-
to ac deinde amisso, cui epitheton seu adjectivum
pristinus jungitur, adjectivum seu epitheton an-
tiquus certo etiam sensu quadrat. Ea enim,
quæ, cum prius fuissent habita ac deinde amissa,
iterum postea fuerunt oblata, certo etiam sensu
sunt antiqua, hincque antiquus pro pristinis apud
Latinos aliquando usurpatur, uti Henricus Ste-
phanus loco supra cit. docet. Nonnulla quidem
adhuc adducit, quibus vocabulo ἀρχαίος nihil
aliud, quam τὸ ἔξ ἀρχῆς, Latine, quod ab initio
fuit, significare insinuat; verum quæ ab initio
fuisse dicuntur, simul esse queunt antiqua, imo
nullum hactenus apud scriptores Græcos re-
perire quivi exemplum, in quo vocabulum ἀρ-
χαίος idem omnino, quod τὸ ἔξ ἀρχῆς, Latine,
quod ab initio fuit, significet, simulque signifi-
cationem, quæ vocabulo antiquus inest, excludat.

145 Ut itaque seu Cozza seu Areopagitici
alii, vocabulum ἀρχαίος in Dionysiano textu
supra recitato ad significandum τὸ ἔξ ἀρχῆς, La-
tine quod ab initio fuit, usurpari, significatio-
nemque, vocabulo antiquus inditam, excludere,
evictum dent, necesse est, ut vel unum, in quo
dictum vocabulum ἀρχαίος a probato auctore Græ-
co ita adhibeatur, exemplum adducant; cum au-
tem nunquam, ut id faciant, futurum esse vi-
deatur, vocabulum ἀρχαίος in Dionysiano textu
supra recitato idem dumtaxat, quod ab initio
fuit, seu idem, quod vocabulum primus seu pri-
migenius, significare, minime mihi abs illis pa-
tior, persuaderi. Et vero nec ipsemet Cozza fir-
miter id sibi persuasum habuisse videtur. Solu-
tione enim, quam ad difficultatem, ex verbo
ἀρχαίος petitam, supra huc transcriptis verbis
dat, sequentem mox subiungit: Cæterum si ista
non placent, et contendere velint cum Antiareo-
pagiticis apud de Nourry cit. verba illa Diony-
sii non posse recte explicari pro prima traditio-
ne, bene vero pro Antiqua, quemadmodum an-
tiqui vertunt Joannes Scotus, Joannes Sarace-
nus, Jacobus Faber Stapulensis, et nonnulli alii
ex recentioribus, responderi potest ex doctrina
S. Dionysii Carthusiani, qui in hunc locum ita
scribit: " Verumtamen, et de hoc, id est, de
" ista materia, ea dicimus, quæ quidem Deifor-
" mes nostri santi perfectiores, id est, Apostoli,
" ab antiqua eruditi traditione, id est, ab æter-
" na Sapientia, unigenito Dei Jesu Christo, quæ
" Sapientia in Proverbiis testatur: Ab æterno
" ordinata sum, et ex antiquis. Et in Evangelio
" loquitur: Sinite parvulos venire ad me. Et:
" Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu
" sancto, non potest introire in regnum Dei, sui
" nos adducebant, id est, transfuderunt in nos
" sua informatione. " Vocat itaque Carthusianus
doctrinam Christi, antiquam traditionem, quate-
nus ab æterna unigeniti Filii Dei Sapientia de-
rivatam, et cum Apostoli ab hac æterna incar-
nati Verbi Sapientia eruditi fuerint, ideo B. Dio-
nysius Areopagita, eos ab antiqua traditione edo-
ctos esse, scribit.

146 Talis

D

E

F

Talis

A
Operum illo-
rum Areopa-
gitam non
esse aucto-
rem, argu-
mento etiam
est.

146 Talis est, qua difficultati, ex verbo ζῳ-
χῶς petita, satisfacere Cozza conatur, solutio
altera; verum, quam eum in finem e Dionysio
Carthusiano adducit, verborum Dionysianorum
interpretationem ab obvia atque usitata horum
significatione, ipsaque etiam scriptoris, a quo
projecta sunt, mente longissime esse alienam, in-
dubitatum apparet. Et vero per deiformes præce-
ptores seu perfectores, de quibus Operum Diony-
sianorum auctor loco supra cit. loquitur intelli-
gendos esse Apostolos, pro mero suo arbitrio
Dionysius Carthusianus, nullo prorsus ad id im-
pellente argumento, abstruere videtur; quod si
autem antiqua traditio, de qua Operum Dionysia-
norum auctor loco cit. loquitur ibidem, prout
Dionysius Carthusianus adstruit, pro æterna Sa-
pientia, Unigenito Dei Jesu Christo, accipienda fo-
ret, quis non autemet, Operum Dionysianorum
auctorem scripturum discrete fuisse, suos præce-
ptores ea, quæ sibi de Baptismo tradidissent, ab
æterna Sapientia, Unigenito Dei Jesu Christo, acce-
pisse? Certe nulla prorsus ratio apta reddi posse
videtur, cur Dominum Jesum Christum, a quo
B præceptores sui doctrinam de Baptismo accep-
sent, non aperte expressisset, sed per antiquam
traditionem, quas is vel nullo modo vel certe ob-
scure admodum dumtaxat significari potest, si-
gnificare voluisset. Difficultatem itaque, ex verbo
ἀρχῶς petitam, minime etiam solcit interpreta-
tio, Dionysianis verbis a Dionysio Carthusiano
loco per Cozzam proxime cit. accomodata. Nec
video, qui aliis in medium adductis responsis e-
adem difficultas feliciter solvi queat. Jam vero, cum
res ita habeat, Græcoque adeo epitheto, quod tra-
ditioni de Baptismo ab Operum Areopagiticorum
auctore loco supra cit. tribuitur, idem omnino,
quod vocabulo Latino antiquis, significatum in-
dubie is velit, consecrarium est, ut per Deiformes
præceptores, a quibus se, quæ ex antiqua tradi-
tione de Baptismo accepissent, didicisse ait, non
Apostolos, qui ea utique, non ab antiqua traditio-
ne, sed ab ipsomet Christo Jesu acceperant, intel-
lexerit, sed alios posteriores, ad quos traditione
dumtaxat Catholica de Baptismo doctrina perve-
nerat. Hinc porro ulterius consequitur, ut etate,
quæ Apostolorum ævo fuerit posterior, Ecclesia-
sticam, in qua traditionem de Baptismo vocat an-
tiquam, Hierarchiam elucubravit, utque proinde
a Dionysio Areopagita, qui Apostolorum ævo flo-
ruit, diversus sit seu distinctus.

CAPUT XI.

Quæ de sanctissimo Trinitatis my-
sterio Operum Dionysianorum au-
ctor scribit, Dionysium Areopagi-
tam hunc non esse, argumento
etiam esse monstrantur.

Operum
Areopagi-
corum au-
ctor voca-
bulum hypo-
stasis in ea-
dem,

Operum Dionysianorum auctor lib. de Cœlesti
Hierarchia cap. 7 sub finem sic scribit: Id
memorie causa in præsentiarum repetere suffi-
ciat, ut primus ille ordo a divina bonitate,
quantum par est, theologica illustratus scientia
eamdem deinde cœu beneficia hierarchia, sequen-

tibus transcripserit, illud, ut compendio di-
cam, docens, quemadmodum veneranda et su-
perbenedicta omnique laude digna Divinitas, a
Dei capâibus intelligentiis, quantum ab iis co-
gnoscei ac celebrari potest, jure debeat depræ-
dicari, cum sint quasi deiformes, divini quidam
loci, ut eloquia testantur, divinæ requietis; nec
non ut monas unitasque, quæ tribus inest per-
sonis, a supercœlestibus naturis ad infima us-
que terræ per suam benignissimam res omnes
penetret providentiam. Deum itaque ἐνὰ τῇ
τρισυστάτῳ, unitatem, in tribus personis subsisten-
tem, seu quæ tribus personis inest, loco cit. vo-
cat laudatus auctor; cap. autem 1, § 4 de Divi-
nis nominibus scribit, Deum propter superna-
turalis individui sui simplicitatem laudibus or-
nari ὡς μονάδα καὶ ἐνὰ δα, ut Unitatem; ut Tri-
nitatem vero propter superessentialis fecundita-
tis in tribus Personis manifestationem, ὡς τριάδα
δὲ διὰ τὴν τρισυστάτῳ τῆς ὑπερουσίῳ γονιμότητος
ἐκφανσιν. Et cap. 2 ejusdem libri § 4 ἢ ἐν ἀλλή-
λαις, εἰ οὕτω χρὴ εἶναι, τῶν ἐναρχικῶν ὑποστάσεων
μονὴ καὶ ἰθρυσίς, ὁμοῦς ὑπερνωμένη, Divinarum
in seipsis, si ita loqui fas est, Personarum mu-
tua mansio et collocatio, in totum supraquam
copulata in unum. Et aliquanto post § 5, μὴ
δὲ πηρὶ τῆς ὑπερουσίῳ θεότητος ὁ πατήρ, οὐκ ὄντος οὐ-
τοῦ πατρὸς, οὐδὲ πατρὸς τοῦ υἱοῦ, φυλακτόντων δὲ τὰ οἰκεία
τῶν ὕμνων ἑαγῶς ἐκάστη τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων.
Solus autem fons supersubstantialis divinitatis
est pater, ita ut non sit pater filius, nec filius
pater, sed cuique divinarum personarum propriæ
sue laudes inviolatæ conserventur.

148 Pauculis ante hæc verba lineis idem voca-
bulum ὑποστάσις in eadem significatione usurpa-
rat, idque iterum in fine ejusdem capituli sequen-
tibus his verbis facit: Omne divinum nomen, ex
bonitate promanans, cuiusque divinarum per-
sonarum impositum sit, in tota ipsa divina Tri-
nitate promiscue accipitur. En loci sane non
pauci, quibus Operum Dionysianorum auctor
vocabulum ὑποστάσις in eadem, quæ vocabulo La-
tino persona inest, significatione usurpat, plures-
que adhuc alii, quibus hoc ipsum facit, assignari
possent. Auctor quidem Dissertationis anonymæ
in Dionysium Areopagitam, anno 1702 typis Pa-
riensibus Gallice vulgatæ, cap. 4, articulo xi, apud
Areopagitam vocabulum ὑποστάσις non personam,
sed aliquid dumtaxat reale, prout hoc ei, quod se-
cundum apparentiam seu speciem tantum est,
opponitur, significare, contendit, utque id proba-
tum det, e lib. de Divinis Nominibus cap. 2, § 3
sequentem hunc textum in margine transcribit.
Discreta sunt Patris supersubstantiale nomen et res,
et Filii et Spiritus Sancti; verum vocabulum res, in
isthac interpretatione Latina occurrens, in textu
Græco, qui huic respondet, non per vocabulum
ὑποστάσις sed per vocabulum γρηῶς exprimitur.
tamque dilucide vocabulum ὑποστάσις ad signifi-
candam personam in dicto secundo de Divinis
Nominibus cap., quod laudatus auctor citat, ubi-
que adhibetur, ut illo, vel attente perlecto, abunde
his confitetur, nosque adeo hoc loco amplius mo-
rari haud debeat. En modo, qui Morinus e dicta
significatione, in qua illud vocabulum ab Ope-
rum Dionysianorum auctore confiderenter adhibe-
tur, Dionysium Areopagitam hunc non esse, pro-
bare contendat.

149 Isto nomine, inquit, primum uti coe-
perunt theologi Græci post concilium Alexan-
drinum, quod anno cccclxii, Constantino impe-
ratore mortuo, celebratum est, ut testatur Socra-
tes

AUCTORE
C. B.

quæ vocî La-
tinx Persona
inest, signifi-
catione ex-
pius usurpat;

F

cum autem
ante seculum
quartum,

A tes lib. III, cap. IV et V. Confessores enim, ab exilio revocati, cum sancto Athanasio multisque episcopis Alexandriam convenerunt, atque inter multa alia, quæ agitarunt, *ὁσις* et *ὑποστάσις*; nomina, de quibus inter Catholicos ortæ jam erant disceptationes, explicarunt, et iis qua significatione uti liceret, definierunt. « Porro autem, » (ita capitulum dictorum ultimo e *Christophoroni interpretatione Socrates*) « episcopi, qui » in concilio Alexandrino aderant, hanc de *ὁσις*... » et *ὑποστάσις*... controversiam excusserunt. Nam « Osius, episcopus Cordubæ, civitatis Hispaniæ, » cuius antea fecimus mentionem, ab imperatore Constantino ad tumultum ab Ario conceitatum sedandum missus, dum Sabellii Africani dogma explodere cogitaret de *ὁσις*... et *ὑποστάσις*... disceptavit; unde materia alteri contentioni suppeditata est. Verum id temporis » in concilio Nicæno de ea controversia ne verbum quidem factum est; at postquam nonnulli hanc de ea digladiari, ob eam causam in hoc concilio de *ὁσις*... et *ὑποστάσις*... ista deciderunt; non oportere, cum de Deo sermo sit institutus, his verbis uti; nam *ὁσις*, id est, essentialis nomen in sacris Litteris non reperiri, et voce *ὑποστάσις*... Apostolum, dogmatum tradendorum necessitate adductum, usum fuisse. Cæterum alia quadam ratione voces istas admittendas decreverunt, nimirum quod Sabellii opinionem explodant, ne verborum inopia rem, quæ triplici nomine nuncupatur, quasi unam putare cogamur, sed ut singula nomina Trinitatis in propria subsistente persona Deum significant. Ista eo tempore a concilio decreta fuere. »

non in significatione isthac,

B 150 Primus (verba Modo sunt Morini) de hac significatione questionem movit Osius adversus Sabellianos disputans. Sabelliani enim contendebant *ὁσις* et *ὑπόστασις* idem esse, atque etiam id demonstrare conabantur ex symbolo Nicæno, in quo dicitur, Si quis vero ex alia *ὁσις* vel *ὑπόστασις* Filium Dei esse dixerit; quos S. Basilii tota Epistola lxxvi refutat. Cum autem concilii Nicæni Patres de hac controversia nihil definiissent, eo quod ad Arianos nihil spectaret, et ab Osiio tantum obiter adversus Sabellianos disceptata fuisset, Catholici, potissimum Occidentales, hac in causa Sabellianis consentiebant, et Orientales Arianismi accusabant: Orientales autem Sabellianismi eos vicissim insimulabant, Gregorius Nazianzenus maximis laudibus Athanasium prosequitur oratione in ipsius laudes, quod dissentientes in concilio Alexandrino Orientales cum Occidentalibus prudenter conciliasset. Sic Nazianzenus, explicata difficultate essentialis et hypostasis atque personæ, quæ Patres tum vexabat, subjicit, « Quæ cum beatus ille vir, et vere homo Dei magnusque animarum oconomus, oculis auribusque perciperet, tam stultam et absurdam Orthodoxæ fidei sectionem dissimulandam ac negligendam sibi non putavit; verum medicinam morbo quamprimum infert. Quoniam autem modo id fecit? Utraque parte leniter et humaniter accersita, verborumque sententia diligenter et accurate perpendita, postquam concordēs comperit, neque quoad doctrinam quicquam inter se dissidentes, ita negotium transegit ut nominum usum ipsis concedens, rebus eos constringeret. » Ut videas, lector, planius, quid fecerit Athanasius hac in causa, et in qua re cardo quæ-

stionis istius vertebatur, lege istius synodi Epistolam synodalem ad Antiochenos apud S. Athanasium.

151 Eam autem sententiam, quæ asserbat, *ὁσις* idem esse, quod *ὑπόστασις*, amplectebantur communiter Occidentales, etiam post Alexandrinum concilium, ut constat ex Epistola S. Hieronymi lvi ad Damasum Pontificem, in qua multis de hac re disserit. « Sufficiat, » inquit, « nobis dicere unam substantiam, tres personas subsistentes, perfectas, coæquales, coæternas. Taceantur tres hypostases, si placet, et una teneatur, etc. » Judicat sub nomine hypostasis venenum latere. Idem etiam timebant nonnulli Orientales, ut evidens est ex doctissima S. Basilii Epistola ad fratrem suum Gregorium Nyssenum de differentia *ὁσις* et *ὑπόστασις*, quæ est inter Basilii Epistolas xliii. Item etiam colligitur ex Epistola præcedente xli ad Maximum Philosophum. Tandem brevi post illa tempora apud omnes Catholicos tam Orientales, quam Occidentales, obtinuit decretum Alexandrinum et interpretatio S. Basilii de *ὁσις* et *ὑπόστασις*, ut constat ex Theodoro in Immutab. dialog. et S. Augustino lib. v de Trinit. cap. viii et ix, qui non dubitat, Græce recte dici tres hypostates et unam usiam, sed Latine reformidat tres substantias dicere, cum Latinorum usus ferat unam substantiam vel essentialiam, tres autem personas.

152 Cum igitur Dionysius ille confidenter et nihil hæsitans Deum *τρισυπόστατον*, tres in deitate hypostases prædicat, manifeste ostendit imprudens, se vixisse non modo post Alexandrinum concilium, sanctosque Basilium, Nazianzenum et Nyssenum, sed etiam post exactum seculum quartum. Unde enim hanc *ὑπόστασις* et *ὁσις* distinctionem aliunde haurire potuit Dionysius noster, quam a concilio Alexandrino et Patribus jam allegatis? Ante enim illa tempora ista hypostasis significatio et ab usia distinctio res erat prorsus incognita, inaudita apud omnes philosophos, theologos, historicos, Christianos et ethnicos. Ideo cum primum in concilio Alexandrino anno Christi cccxii inventa est et definita, ei tantopere contradiendum est, tandemque versus finem seculi quarti ab omnibus ægre recepta. Testatur hoc S. Hieronymus loco jam allegato, hypostasim ab usia nihil differre affirmans. « Tota, » inquit, « secularium litterarum schola nihil aliud hypostasim nisi usiam novit, et quis ore sacrilego tres substantias prædicabit? » Et paulo post: « Quisquis tria esse, hoc est, tres esse hypostases, id est, usias dicit, sub nomine pietatis tres naturas conatur asserere. » Idem testatur Socrates lib. iii histor. cap. v. Postquam hanc difficultatem diligenter versavit, « Qui, » inquit, « Græcam inter Græcos sapientiam et doctrinam explicare nituntur, *ὁσις* multis modis sumi definiverunt: de hypostasi autem nullam qualemcumque fecere mentionem. Imo vero Irenæus Grammaticus in Atticæ linguae Dictionario vocem barbaram appellat. » Nam apud nullum veterem scriptorem reperiri; quod sicubi forte reperitur, non eam rem significare, pro qua jam capitur, asserit. Etenim apud Sophoclem in Phœnice *ὑπόστασις* insidias significare, apud Menandrum autem condimenta: posse etiam dici feces vini in dolio. » Ista postrema significatio Medicis antiquis et recentioribus est usitata.

ut variis rationibus

hic probatur,

F

A 153 Addit Socrates de sensu suo: " Verum
" licet hæc vox a veteribus philosophis non sit
" usurpata, tamen recentiores philosophi illa pro
" *οὐσία* crebro abusi sunt. " Socratis sententia illu-
strari potest his verbis authoris libri de mundo,
qui Aristoteli tribuitur, τὸν ἐν ἀεὶ φαντασμάτων
τὰ μὲν ἴσθι κατ' ἔμφασιν, τὰ δὲ κατ' ὑπόστασιν, at-
que etiam Themistii in Physic. 2 οἱ δὲ τὰς ἰδέας
λέγοντες, ἀ μὲν τῶ λόγῳ χωριστά, ταῦτα καὶ ὑπο-
στάσει χωρίζουσι. His enim locis hypostasis oppo-
nuntur iis, quæ specie tenus apparent et existunt.
Eadem significatione ὑπόστασιν usurpavit Diony-
sius cap. iv de Divinis Nominibus, philosophice
de mali natura disserens, Malum quatenus ma-
lum essentiam nullum aut originem efficit, sed
tantum depravat et corrumpit, quantum in ipso
est, τὴν τῶν ὄντων ὑπόστασιν, eorum, quæ sunt,
essentiam atque naturam, et eodem capite, διὸ
οὐτὶ ὑπόστασιν ἔχει τὸ κακὸν, ἀλλὰ παραπόστασιν. Nec
aliter intellexerunt antiqui Scripturæ sacræ inter-
pretes. Quinqueis tantum in Novo Testamento
deprehenditur hæc dictio: bis in Epist. 2 ad Co-
rinthios cap. ix, §. iv, et cap. xi, §. xvii, et ter
in Epistola ad Hebræos, sed ubique antiquus
interpret transfert " Substantiam. " Ita quoque
antiqua Latina septuaginta Interpretum translatio,
ut probatur ex interpretatione Latina, quem ex an-
tiquis authoribus collegit Flaminus Nobilius, et
jussu Sixti V Pontificis Romæ edita est. Ubi
Græce legitur ὑπόστασις, duobus aut tribus locis
exceptis, semper Latine transferitur Substantia,
verbi gratia Psal. xxxviii, §. vi et viii, Psal. lxxviii,
§. 2, Psal. lxxxviii, §. xlii, Psal. cxxxviii, §. xv,
licet Psalmorum translatio a S. Hieronymo castigata
fuerit.

usurpatum
illud tan-
tummodo
fuerit,
B 154 Ubi vero substantia non transferitur,
multo longius a significatione, quam illi tribuit
concilium Alexandrinum, aberrat. Deuter. i, §. xii.
" Quomodo potero solus portare molestiam ve-
" stram, καὶ ὑπόστασιν ὑμῶν, et pondus vestrum? "
i. Reg. cap. xiii, §. xxiii de Jonatha dicitur,
" Et exiit de statione alienigenarum trans Mach-
" mas, " Græce καὶ ἐξῆλθεν ἐξ ὑποστάσεως. Versu
xxi ejusdem capituli transferitur substantia. Sic
cap. sequenti §. iv: " Quærebatur Jonathan trans-
" ire ad stationem alienigenarum, " εἰς τὴν ὑπό-
στασιν τῶν ἀλλοφύλων. Jeremiæ xxiii, §. xxii verti-
tur substantia, " Si stetit in substantia mea,
" et si audissent verba mea, " εἰ ἔστησαν ἐν τῇ ὑπο-
στάσει μου, eodem sensu, quo substantia, ut ma-
nifestum est: et testatur sanctus Hieronymus,
Septuaginta et Theodotionem interpretatos ver-
bum Hebraicum, " substantiam " sive " subsi-
" stentiam, Aquilam secretum, Symmachum
" sermonem. " Ita hactenus Morinus; licet au-
tem, contra ac initio velle videtur, vox ὑπόστασις
etiam ante Alexandrinum anni 362 concilium,
pro Persona subinde, ut rarissime, usurpata
fuisse ex infra dicendis reperiatur, id tamen
ante Nicænum anni 325 concilium seu seculum
iv factum non fuisse, indubitatum apparet. Por-
ro idem Morinus mox post verba jam nunc
recitata duobus etiam Hebraicis, quorum alterum
voci Græcæ ὑπόστασις in Vulgatæ Jeremiæ textu
proxime adducto respondet, alterum in hoc
legisse septuaginta et Theodotio videntur, vo-
cabulis transcriptis, diversisque, quæ hisce
adscribuntur, significationibus allegatis, multum
hasce a significatione, quam vocabulo ὑπόστασις
concilium Alexandrinum attribuit, differre ob-
servat, recteque deinde sequentem arguere per-
Octobris Tomus IV.

git in modum: Si Dionysius ille a Patribus quarti
seculi non hausit istam significationem, unde ergo
constans illi fuit et stata? Non a theologis, non a
philosophis, non ab historicis et grammaticis tam
ethnics, quam Christianis, non a Scriptura sacra.
Ubique ad illa usque tempora distinctio ista fuit
incognita.

155 Cum quis deprehendit in aliquo autho-
ris scripto nomen *ὁμοούσιον*, statim judicat, et
nemo contradicit, scriptum illud post concil-
ium Nicænum compositum: multo magis cum
ὑπόστασιν et τρισυπόστατον in eo significatu. Sane
multo insolentius est legere apud antiquos au-
thores tres in Deo hypostases, unam *οὐσίαν καὶ*
θεότητα, quam *homousion*. S. Hieronymus,
qui tot Patres Græcos, authores antiquos, diu
nocturne versavit, nullum hujusce significatio-
nis testimonium apud eos deprehenderat, ideo
ut tres hypostases confiteretur, adigi non potuit:
nec Orientales, qui se ei opponebant, ullum pro
sententia sua tuenda poterant allegare. Quam
erant ista Dionysii Areopagitæ testimonia con-
vincendo Hieronymo idonea et accommodata? Ista
tamen opponit nemo. Catholici et Ariani, cum
esset Hieronymus Antiochiæ, ab eo importune
exigebant utrique, ut tres hypostases confite-
tur, " Nunc pro dolor, " inquit Epist. lvii,
" post Nicænam fidem, post Alexandrinum jun-
" cto pariter Occidente decretum, trium hypo-
" staseon ab Arianorum præsulibus, et a Campen-
" sibus novellum a me Romano homine nomen
" exigitur. Qui, quæso, ista Apostoli prodi-
" dere? Quis novus Magister gentium Paulus
" hæc docuit, interrogamus, etc. " Facile erat
S. Hieronymo respondere, Dionysius Areopagita,
Doctoris gentium discipulus, hoc docuit, hoc
ecclesiis tradidit. Tum Euzoius, Arianorum An-
tiochiensis præsul, prodere debuit Dionysii
Areopagitæ Opera apud fratres suos latitantia,
si quæ tum ei cognita fuerunt. Quid Euzoius
dico? Cum universus Occidens nollet in Deo
cum Arianis tres hypostases admittere, debue-
runt universi Occidentales Arianorum episcopi
Opera Dionysii eruere, ut inde Catholici Occi-
dentales convincerentur. Dicetne aliquis, Ca-
tholicos Occidentales ea occultasse, ne a Ca-
tholicis Orientalibus et ab Arianis convince-
rentur?

156 Hæc omnia huc usque Morinus; verum, re-
ponunt Areopagitici, dubium esse non potest, quin
Apostoli adorandum sanctissimæ Trinitatis my-
sterium primis Christianis, præsertim perfectio-
ribus, non obscure, sed clare et perspicue expo-
suerint, eosque adversus hæreses, fortassis nasci-
turas, nihil omnino in illa difficillimi mysterii
doctrina obscuritibus relinquendo involutum
providere ac sedulo munierint. Quid ergo mirum, si
Dionysius, S. Pauli apostoli discipulus Philoso-
phique callentissimus, traditam sibi abs hoc ejus-
dem mysterii doctrinam clarioribus, quam alii
scriptores fecerint, verbis explanarit, vocemque
adeo ὑπόστασις ad sanctissimæ Trinitatis perso-
nam significandam usurparit? Ita illi; verum
Ecclesia Christi, inquit lib. i de Tribus Capitulis,
cap. 3 Facundus Hermianensis, etiam cum necdum
ad distinctionem Patris et Filii et Spiritus Sancti ute-
retur nomine Personæ, tres credidit et prædicavit
Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum. Adhæc du-
bium pariter esse non potest, quin Apostolorum
discipuli horumque deinde sequaces Christianis,
quæ fidei dogmata tradebant, sanctissimæ Tri-

AUCTORE
C. B.

inde, Opera
illa ante
idem seculum
non fuisse
contexta, re-
cte arguitur,

F
nec hoc ar-
gumentum
vel iis, quæ
hic allegan-
tur,

auctores
C. B.

nitatis mysterium perspicue explanarint, eosque nascituras adversus hæreses, obscuris luce ad-dita, munire etiam diligentissime studuerint. Qui ergo factum, ut Patres, qui ante univer-sale Nicænum concilium, anno 325 celebratum, floruerunt, imo et ipsimet, ut S. Athanasius Epistola ad Jovinianum innuit, concilii hujus Patres vocabulum ὑπόστασις, non ad Perso-nam, sed ad Substantiam seu οὐσίαν signifi-candam usurparint? Nimium itaque probat ac proin nulla est mox jam relata Areopagi-ticorum responsio, hujusque idcirco ulteriori di-scussione missa, alia modo, quæ ad supra propo-situm Morini argumentum respondere solent, examinemus.

vel aliis, quæ
hic pariter
recensentur,
rationibus

157 Quamvis, aiunt, usus hujus vocis hypostasis ante Nicænum concilium non esset ita frequens ac promiscuus, constat tamen, eam ab aliquibus usurpatam fuisse. Etenim Dionysius Alexandri-nus eam ipsam aliquando in Epistola ad Paulum Samosatenum adhibuisse legitur. Alexander, Alexandriae episcopus, ad alium Alexandrum, Constantinopolis episcopum, scribens, Propiam, B inquit, hypostasim declaravit, dicens: "In princi-pio erat verbum, et verbum erat apud Deum etc." Denique his Pauli verbis χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ personam Patris eterni designatam esse, Basilii et laudatus a Theophylacto Gregorius Nyssenus affirmant. Ceterum quamvis concede-retur, nullum ante Dionysiana tempora fuisse hujus verbi usum, fatendum tamen esset, inter Christianos exstitisse aliquem, a quo illud pri-mum cepit usurpari. Quid ergo prohibet, quo minus Dionysius, vir philosophicæ disciplina pe-ritissimus, qui hujusce vocis, ab Aristotele ali-cubi traditæ, vim noverat, illa eodem, ac ille philosophorum princeps, sensu et significatione primus inter Christianos usus esse dicatur? Ita totidem atque iisdem fere verbis apud Nour-rium Dissertationis de S. Dionysii Operibus cap. 14 Areopagitiçi proponunt alia, quæ, ut mox dici, afferre adhuc solent, ut supra allatum Morini ratiocinium convellant. Verum audi, qui et hisce, partim a me amplius adhuc infra refu-tandis, laudatus Nourrius loco proxime cit. occurat.

utpote et ip-sis a Nour-rio

158 Quæ (ipsamet scriptoris hujus verba, paulum dumtaxat, ubi id vel mendum corrigendum vel locutionis claritas exigit, mutata, allego) C ad probandum vocis ὑπόστασις usum adducuntur, ea nihil habere videntur soliditatis et firmamenti. Epistolam enim Dionysii Alexandrini ipsi suppositam adulterinamque esse, critici doctiores facile agnoscunt. Altera vero Alexandri, Alexandrini episcopi, ad Alexandrum alium epistola, quo tem-pore scripta sit, nullus definire potest. Baro-nius quidem illam anno cccxxviii, quo Li-cinii mortem consignat, datam opinatur; sed ruinoso nititur fundamento. Nam Licinius, non anno cccxxviii, sed cccxxiv, ut accura-tioris criterii scriptoribus videtur, vitam fini-vit. Demus tamen, Alexandrum eo, quo vult Baronius, tempore suam exarasse epistolam, quid inde? Nulli sane mirum esse debet, vo-cem hypostasis ab homine, Alexandrinæ synodi, anno cccclxii celebratæ, temporibus adeo vici-no fuisse usurpatam; sed illud sane mirabilius, quod nullus scriptor, ut Petavius ostendit, his tanti viri vestigiis, nisi post Alexandrinam syno-dum insistendum esse, putaverit. Quod certe, quam parum ea vox ineunte seculo quarto atque

a fortiori seculis superioribus usitata esset, aperte D demonstrat.

159 Nec plus roboris et virium illud habet, per rationes
oppositas
confutatis,
infirmitate;
quod ea vox et in Epistola ad Hebræos occur-rere et a Basilio Gregorioque sensu Dionysiano explicari objicitur. Uterque enim Basilius et Grego-rius post Nicænum concilium, non secus ac Ale-xander, Alexandrinus episcopus supra memoratus, scripsere; atque hi eam vocem sensu, temporibus suis usitato, interpretati sunt. Nullus autem ante illud concilium eandem Pauli vocem ita censuit explicandam. Et id quidem ita certum est, ut in Latina ejusdem Paulinæ Epistolæ versione vox Græca ὑπόστασις non per Latinam hypostasis, sed figura substantiæ reddita legatur. Denique quod aiunt, auctorem nostrum primum forsitan fuisse, a quo eadem vox sensu memorato accepta sit, gratis omnino fingitur. Noster quippe auctor (Operum scilicet Areopagiticorum scriptor) de ea, ut cuilibet citatos locos percurrenti planis-simum fiet, sic disputat, acsi sensus, quem illi tribuit, nulli omnino incognitus, receptus esset ab omnibus. Hactenus laudatus Nourrius, aut, si mavis, quorum is opinionem hic tuetur, An-tiareopagitiçi; ac aliqui quidem ex hisce, ne qui-dem ipsum Apostolum Paulum scriptæ ad He-bræos Epistolæ cap. i voce ὑπόστασις ad personam, sed ad substantiam seu essentiam significandam usum esse, omnino etiam, quod tamen laudatus Nourrius verbis recitatis facere non videtur, con-tendunt, in opinionis suæ confirmationem adden-tes, Epiphanium etiam Hæresi 69 præfatam Pauli vocem, quæ a Latino sacræ Scripturæ interprete Substantia redditur, pro essentia dilucide acci-pere.

160 Verum hisce Vindictiarum Areopagiti-ca Cozza qui-dem, vocem
hypostasis ab
ipsomet Pau-lo pro Persona
fuisse usur-patam,
rum part. 2, cap. 12, § 1, num. 9 Cozza sequentem respondet in modum: Meo judicio non recte sen-tire videntur præfati adversarii, Antiareopagitiçi videlicet, quia, eorum stante responsione, dicendum esset, loco cit. a Paulo significari, Filium esse figuram, non personæ, sed essentiae Patris, sique Dei Verbum imago esset divinæ Essentiæ, quod non libenter a Patribus conceditur. Nam Basilii Epist. xliii, Gregorius Nyssenus in lib. de differen-tia suppositi, et essentiae, et alii fatentur, Filium ac Dei Verbum non essentiae imaginem esse, sed Patris, licet in essentia, seu ratio, qua est imago Patris, sit essentia, prout subsistit in Filio genito. Et ratio est, quia Filius illius est imago, cujus est filius. Nam imago secernitur ab exemplari, ut res producta a producente; at Verbum divinum non est essentiae Patris Filius, sed suppositi ac Per-sonæ Patris Filius. Erit ergo imago Personæ Pa-tris, non essentiae, a quo est genitus in similitu-dinem naturæ, seu potius in identitatem natu-ræ. Si enim diceretur imago essentiae Patris, a qua non potest dici genitus, eodem pacto et imago dici posset Spiritus Sancti propter identitatem essentiae, et ipsemet Spiritus Sanctus dici posset imago Filii et Patris, et Pater imago Filii et Spiritus Sancti, quod nemo concedit. Est itaque Verbum Patris personæ imago, quia ut vivens a Patre vivente genitum, in similitudinem natu-ræ, principio vitæ conjuncto, prout loquuntur theologi.

161 Nec Epiphanius hæresi lxi aliter expo-nit: nam ibi solum probare intendit, Filium esse Patri consubstantialem, et respondens cui-dam adversariorum argumento dicentium, no-men Substantiæ ad indicandam consubstantiali-tatem itaque etiam
Apostolum ab
Epiphanio
exponi, duo-
bus hujus

A tatem Filii cum Patre non reperiri in sacra Scriptura, ait optime reperiri apud Paulum in Epistola ad Hebræos dicentem: "Cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus; ex quibus verbis vult, Filium in hypostasi sua esse figuram et imaginem Patris ratione substantiæ, ac naturæ utrique communis. Verba ejus sunt: "Est enim Dominus in hypostasi sua et splendor gloriæ ac figura substantiæ ejus. Est igitur substantia, non quidpiam facultatum instar suppetens, sed illud ipsum, quod est, sicut Moyses dixit. Qui est, misit me, inquit ad filios Israël. Itaque qui est, ens est, ut ita dicam; hoc autem nihil aliud est, quam substantia; et prosequitur probans, esse eandem substantiam seu essentiam in Patre et Filio, ratione cujus Filius est Patris figura et imago. Inde est, quod, quando dicit, Filium esse similem Patri, nunquam dicit, esse similem substantiæ Patris, sed personæ Patris; quare heres. LXXIII, cap. xv agens ex professo de hac Filii cum Patre similitudine ait: "In confesso apud omnes istud est, nec similem esse sibi Patrem, neque sibi ipsi Filium, sed Filium esse Patris similem, et eo ipso, quod in omnibus Patri similis est, Filium esse, non Patrem. Qui quidem perfecte a perfecto Patre anteintelligentiam omnem, omnemque rationem ac tempora sæculaque e Patris est similitudine genitus eo modo, quem solus agnoscit Pater, qui illum e seipso citra passionem omnem genuit."

162 Et cap. xxxi explicans in terminis, quomodo Filius sit Patris imago, ait: "Credere oportebat, similem esse Patris filium, utpote cum illius, qui supra omnia est, imago sit ille, qui pervadit omnia, et per quem producta sunt omnia tam in cælo, quam in terra. Imago porro ejusmodi, non qualis est animati figuræ, id, quod animæ est expers, neque velut artis effectio aut effectiois opus, sed tantumquam genitoris id, quod genitum est. Cumque præterea nefas sit ad Unigeniti generationem, quæ sæculis omnibus prior est, corporeæ et humanæ generationis proprias notas conditionesque transferre; ac denique, cum ad sapientiam illius exemplum, quæ humanas cogitationes complectitur, ita Filii sit exigenda generatio, ut per se subsistat nihilominus et existat."

C Itaque Epiphanius nullibi dicit, Filium esse substantiæ Patris imaginem, sed Patris dumtaxat personæ, licet ratione naturæ utrique communis, Filio per generationem a Patre communicatæ; ergo neque potuit nomen Substantiæ, cui Paulus Filium similem esse scribit, usurpare pro essentia seu natura, sed pro Patris personæ hypostasi, cui similem esse Filium, sæpe probavit. Et gratis concessio, Epiphanium illo in loco Pauli pro substantia non accipere personam, sed ipsam naturam Divinam Patris, Filio consubstantiali, ut adversarii contendunt; cum Chrysostomus, Theodoretus, Basilus et Gregorius sumant ibidem substantiam pro Patris personæ, hos sacros scriptores Epiphanio synchronos, eidem oppono Epiphanium. Ita hactenus scriptor laudatus, vocabulum ὑπόστασις, quod a Paulo Apostolo loco supra cit. adhibetur, personam ibidem necessariò significare, nec ab Epiphanio in alia significatione fuisse acceptum, contendens; verum tam hoc, quam illud a vero alienum, vel saltem esse admodum dubium, patescet ex iis, quæ mox adducam, cum primum ostendero, nec causam ejus multum juvare scriptores, quos S. Epiphanius opponit, si is forsitan vocem ὑπόστασις, a Paulo loco cit. adhibitam, pro substantia seu essentia accepisse sit dicendus. Chrysostomus, Theodoretus, Basilus et Gregorius primo in rem suam laudat; verum hi non citius, quam cum jam Nicænum anni 325 concilium celebratum fuisset, scripserunt, tumque, etsi raro quidem, subinde tamen, maxime post Alexandrinum anni 362 concilium, post quod etiam iidem sancti Patres vitam protaxerunt, vocabulum ὑπόστασις ad significandam Personam nonnulli, uti ultra fateamur, scriptores Græci, aliis contra id adhuc substantiam interpretari pergentibus, usurpare ceperunt; ut mirum non sit, vocabulum ὑπόστασις, a Paulo in Epistola ad Hebræos usurpatum, Personam interpretatosse memoratos sanctos Patres.

163 Observavit hoc ipsemet Cozza, hincque hisce mox adjungit aliquot etiam scriptores alios, concilio Nicæno anteriores, Tertullianum nimirum, Origenem, Gregorium Thaumaturgum et Dionysium Alexandrinum, quos omnes pariter voce hypostasis ad Personam sanctissimæ Trinitatis significandum usos esse, contendit. Verum textus, quem ad rem quantum ad Tertullianum, Latinum seculi 2 scriptorem, probandam afferet, Personæ quidem, at non item, quod tamen esset necessum, hypostasis vocabulum complectitur. Idem est de textibus, quos ad rem quantum ad Origenem et Gregorium Thaumaturgum, Græcos ambos seculi III scriptores, stabilendam in medium adducit. Nec refert, in Latina textuum illorum Græcorum interpretatione, quam dumtaxat recenset, vocabulum personæ ad Personas in divinis significandas usurpari; in neutro enim Græcorum illorum textuum vocabulum ὑπόστασις ad significandam Sanctissimæ Trinitatis Personam a binis scriptoribus præfatis fuisse adhibitum, ipsemet Cozza satis indicat, dum, horum recitat, quos dixi, textibus, de solo Dionysio Alexandrino mox subjungit, eum in Epist. contra Paulum Samosatenum in Resp. ad quæst. 4 apertis verbis voce hypostasis uti. Quod autem nominatim ad dictum Dionysium Alexandrinum, qui et ipse seculo III floruit, jam spectat, re quidem vera in Epistola, quæ veluti a sancto illo episcopo contra Paulum Samosatenum scripta circumfertur, vocabulum Græcum ὑπόστασις ad Personam indivinis significandam usurpatur; verum an Epistola ista sanctum illum patriarcham Alexandrinum re etiam vera habeat auctorem, dubium est admodum atque incertum, uti nemo non colliget ex iis, quæ apud nos tom. 2 Octobris in Appendice de Sancti illius Operibus cap. 5 et 6 de Dionysii adversus Paulum Samosatenum epistolis disputata sunt.

16 Et vero Epistolam illam Dionysio Alexandrino a posterioris ævi scriptore fuisse suppositam, vel ex hoc ipso verosimilius potest videri, quod in ea, ut dictum, ad personam significandam adhibetur vox ὑπόστασις, quæ in isthac significatione a nullo prorsus seculi III, quo Dionysius Alexandrinus floruit, scriptore alio adhibita invenitur. Hinc etiam ruit, quod Cozza, qui nec ipse laudatam contra Paulum Samosatenum epistolam pro indubitato Dionysii Alexandrini factu admittit, præterea insinuat, negari scilicet non posse, quin scripta equidem sit ab aliquo, qui eodem, quo Dionysius Alexandrinus, tempore, seculo nempe III, floruerit. Adhæc etsi etiam darem, vocem ὑπόστασις ad personam significandam jam inde etiam a seculo III interdum fuisse adhibitam, consecrarium necdum vel sic fieret, ut dicta ad Paulum Samosatenum epistola, si Dionysium Alexandrinum

AUCTOR
C. B.

verum nec
scriptoræ,
quos in rem
suam citat,

E

F

patrocinant
ei habet,

AUCTORE
C. B.

num non habeat auctorem, fuerit a scriptore æquali exarata. Quid ni enim factum esse possit, ut æque a seculi quinti aut sexti, quam a seculi tertii auctore fuerit conscripta, Dionysioque Alexandrino afficta? Quidquamne forsitan, quod, quo minus factum id credatur, impediat, in laudata epistola occurrit? Verum nihil Cozza allegat huiusmodi, nec allegari posse, apparet. Tertia itaque, an posteriori dumtaxat seculo floruerit auctor, qui epistolam, de qua hic agimus, conscripsit, admodum saltem est dubium, nequitque proinde e vocabulo ὑπόστασις, quod in ea ad significandam Sanctissimæ Trinitatis Personam adhibetur, pro certe concludi, jam inde a seculo tertio vocabulum illud in significatione isthac fuisse usurpatum.

nec Epiphanius adhibuit a Paulo vocem hypostasis pro Persona accepit,

165 Discutiamus modo, an equidem, uti ratio-cinio, supra huc transcripto, Cozza contendit, vocabulum illud apud Paulum Apostolum, in Epistola ad Hebræos de Dei Filio dicentem, ὁ ὑπαρχὴν τῆς ὑπόστασις αὐτοῦ, figura hypostasis ejus, in dicta significatione accipiat, itaque etiam ab Epiphanio adversus hæreses lib. 2, tom. 2, Hæresi 69, num. 70 fuerit acceptum. Ut meliori, quo fieri potest, modo rem exsequamur, ipsamet huc spectantia, quæ sanctus ille Pater loco cit. adversus Arianos, Filium Dei consubstantiali Patri negantes, proloquitur, verba juverit transcripsisse. Sequentia hæc sunt: Hunc in modum instare (Ariani scilicet) solent. Unde nobis, inquiunt, nomen illud Substantiæ? Aut cur consubstantialis Patri Filius dicitur? Quoniam in Scripturæ loco consubstantialitatis est facta mentio? Quis unquam ex Apostolis Dei substantiam nominavit? Hoc enim videlicet ignorant, idem esse hypostasim aut substantiam dicere. Est enim Domus in hypostasi sua et « Splendor gloriæ ac figura substantiæ ejus. » Est igitur substantia, non quidquam facultatum instar suppetens, sed illud ipsum, quod est, sicut Moyses dicit. « Qui est, misit me, » inquit ad filios Israël. Itaque qui est, ens est, ut ita dicam; hoc autem nihil aliud est, quam substantia. Ita haecenus Epiphanius laudatus; cum autem, idem esse hypostasim aut substantiam dicere, insinuet, simulque, quo, aliquem ex Apostolis nominasse Dei substantiam, probatum det, plus semel jam laudatum Pauli ad Hebræos textum adducat, adhibitum in hoc ὑπόστασις vocem, non pro Persona, sed pro Substantia abs illo sancto Patre fuisse acceptam, indubitatum apparet.

vel saltem, an id fecerit,

166 Cozza quidem (adi ejus verba supra recitata) contendit, Dei Filium, non substantiæ Patris sed Personæ dumtaxat imaginem seu figuram ab Epiphanio dici, hincque et ipsum nomen Substantiæ, cujus figuram esse Filium, Paulus in Epistola ad Hebræos scribit, non pro essentia seu natura, sed dumtaxat pro Patris Persona seu hypostasi a sancto illo Patre usurpari; verum Epiphanius, uti ipsemet Cozza fatetur, verbis mox recitatis aliisque nonnullis, quæ hisce proximè subjungit, Dei Filium Patri consubstantiali seu connaturalem adversus Arianos probare conatur, huncque in finem sæpissime jam memoratum Pauli ad Hebræos textum allegat; cum autem, si occurrens in hoc nomen Substantiæ pro Persona Epiphanius accepisset, nequitiam ad jam dictum sancti hujus Patris institutum textus ille, ut cuique rem attente consideranti patescet, conducturus fuisset, dubitandum non videtur, quin usurpatum in hoc Substantiæ nomen, non pro Patris Persona, sed pro natura seu essentia idem il-

le sanctus Pater acceperit, contra ac Cozza opinatus est. Nec, quod ad opinionem suam stabilendam scriptor istic præmiserat, veritati consonum apparet. Epiphanius enim, Patris dumtaxat Personæ imaginem esse Filium, nullibi affirmat. Dei quidem Filium, sicuti id, quod genitum est, Genitoris est figura, Patris esse imaginem seu figuram, in altero e binis, quos Cozza supra allegat, textibus tradit; verum substantiæ Patris, an Personæ dumtaxat sit imago, haud aperte edicit. Nec Epiphanius de Patris Persona, cujus dumtaxat imago sit Filius, intelligendum evinces, si cum Cozza (adi hujus supra huc transcriptum ratiocinium) ageris, Dei Filium seu Verbum imaginem esse illius, cujus est Filius; non esse autem essentiae seu naturæ, sed Personæ Patris Filium; etsi enim Dei Verbum naturæ Patris seu divinitæ, secundum se spectata, Filius certo non sit, nihil tamen oblatere videtur, quo minus naturæ divinitæ, prout hæc Patris est seu a Patre et continetur et patriis characteribus insignitur, Filius dicatur.

167 Omnibus itaque accurate expensis, an vocabulum ὑπόστασις, quod a Paulo Apostolo in Epistola ad Hebræos adhibetur, pro Persona seu ad significandam Personam Epiphanius acceperit, saltem admodum est dubium. Nec, an ab ipso Paulo Apostolo in significatione ista fuerit acceptum, est certius. Cum enim Dei Filius, etsi quidem, ut jam docui, naturæ Patris seu divinitæ, secundum se spectatæ, figura seu imago non sit dictæ tamen divinitæ naturæ, prout hæc Patris est, patriisque characteribus afficitur, figura seu imago non inepte dicatur, nihil omnino impedire videtur, quo minus in hisce Pauli ad Hebræos verbis ὁ ὑπαρχὴν τῆς ὑπόστασις αὐτοῦ, figura hypostasis ejus, id est, Dei Patris, vocabulum hypostasis tam pro Substantia, quam pro Persona posset accipi; quod cum ita sit, illud pro Persona, an contra pro Substantia acceperit seu usurparit, dubium esse admodum, necesse est; imo vero, cum dictum Pauli vocabulum antiquis sacræ Scripturæ interpretes pro Substantia, ut jam supra monui, acceperit, a Paulo illud in eadem etiam significatione fuisse acceptum, verosimilius apparet, maxime cum nec a Paulo, nec ab ullo alio ante concilium Alexandrinum, anno 362 celebratum, sat clare, quid esset hypostasis seu persona, definitum invenitur.

168 Anastasius in libro, qui ὁδὴς, Latine Dux viæ, inscribitur, cap. 6 sic scribit: Aristoteles dicit, personas esse particulares essentias seu singulares naturas. Et Theorianus in legatione ad Armenos, Exteri sapientes, inquit, individuum sive hypostasim et quod unum est numero, definiunt οὐσίαν, quod sane divini Patres non admittunt. Quippe Patres illi deiferi οὐσίαν et naturam esse dicunt universaliam, quam scriptores exteri formam sive speciem appellarunt. Ideo in sancta Trinitate naturam unam et οὐσίαν professi sunt; hypostases vero tres, natura nimirum et οὐσίαν plures hypostases continente. Ita ille; cum autem, uti hic docet, Aristoteles naturam individuum cum Persona seu hypostasi confuderit, significationemque adeo, qua vocabulo ὑπόστασις quid aliud, quam natura, intelligatur, ignorarit, enimvero vim qua dictum vocabulum Personam tantummodo significet, ex Aristotele discere, primusque illud inter Christianos in significatione ista philosophorum principis exemplo adhibere non potuit Operum Areopagiticorum auctor, contra ac Areopagitici (adi num. 157) contendunt.

Porro

D

admodum est dubium, uti etiam an vox illa pro persona,

E

F que cum natura individua a philosophis ethnicis confunditur,

A Porro cum exteri seu ethnici philosophi substantiam singularem seu naturam individuum cum hypostasi seu Persona, uti ex Anastasio jam docui, confunderent, hinc factum, ut Sabellius quidem unamque Personam, Arius vero tres substantias seu naturas tresque etiam hypostates seu Personas in Deo constituerit. Nec error, quo Nestorius, uti duas in Christo naturas, ita etiam duas Personas statuit, aliunde est ortus. At vero sancti Patres, quo dictis hæreticorum illorum erroribus occurrerent, doctrinamque Ecclesiæ, quæ, teste, ut supra jam monui, Facundo Hermianensi, etiam tum, cum necdum ad distinctionem Patris et Filii et Spiritus Sancti uteretur nomine Personæ, tres semper credidit et prædicavit Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, puram ac integram servarent, ab hypostasi et Persona οὐσίαν seu naturam sejunxerunt et veluti commune a proprio distinguunt.

169 Quæ est, inquit Basilii Epist. 349, ratio communis ad proprium, . . . eandem habet οὐσία ad hypostasium. Eodem fere modo Epist. 291 loquitur Cyrillus Alexandrinus. Si Patrum, inquit Dial. 1, quem Immutab. inscripsit Theodoretus, doctrina spectetur, quam habet differentiam commune et proprium, vel genus et species ac individuum, eandem habet substantia et hypostasis. Hinc factum, ut tandem post concilium Alexandrinum, anno 362 celebratum, hypostasis seu Persona definita, seu descripta a theologis ut plurimum fuerit: Natura intellectualis terminata et completa, quæ nec pluribus eadem est nec unita digniori, ut illius fiat vel teneatur ab illa. Atque ex hac quidem definitione aut, si mavis, descriptione tres in Sanctissima Trinitate Personas seu hypostases, at nan item duas in Christo dari, recte intelligitur; verum hypostasim, cujus imaginem seu figuram esse Filium, Paulus Apostolus ad Hebræos scribit, eo modo, quo hypostasis seu Persona in jam nunc data hujus definitione describitur, fuisse a Paulo seu acceptam seu intellectam, creditu apparet admodum difficile. Hinc porro jam fit, ut, a Paulo ibidem nomen hypostasis, non pro Persona, sed pro Substantia naturæ Patris seu divina, non quidem simpliciter ut natura divina est, sed ut Patris est ac patris characteribus afficitur, fuisse acceptum, multo, adhuc evadat verosimilius. Quod si porro cuiquam Dei Filium Substantiæ divinæ, prout hæc Patris est pariterque characteribus insignitur, dicere imaginem fortassis adhuc displiceat, esse equidem non videtur, cur is rei, per Patrem significatæ, imaginem seu figuram dicere Filium abhorreat.

B retus, doctrina spectetur, quam habet differentiam commune et proprium, vel genus et species ac individuum, eandem habet substantia et hypostasis. Hinc factum, ut tandem post concilium Alexandrinum, anno 362 celebratum, hypostasis seu Persona definita, seu descripta a theologis ut plurimum fuerit: Natura intellectualis terminata et completa, quæ nec pluribus eadem est nec unita digniori, ut illius fiat vel teneatur ab illa. Atque ex hac quidem definitione aut, si mavis, descriptione tres in Sanctissima Trinitate Personas seu hypostases, at nan item duas in Christo dari, recte intelligitur; verum hypostasim, cujus imaginem seu figuram esse Filium, Paulus Apostolus ad Hebræos scribit, eo modo, quo hypostasis seu Persona in jam nunc data hujus definitione describitur, fuisse a Paulo seu acceptam seu intellectam, creditu apparet admodum difficile. Hinc porro jam fit, ut, a Paulo ibidem nomen hypostasis, non pro Persona, sed pro Substantia naturæ Patris seu divina, non quidem simpliciter ut natura divina est, sed ut Patris est ac patris characteribus afficitur, fuisse acceptum, multo, adhuc evadat verosimilius. Quod si porro cuiquam Dei Filium Substantiæ divinæ, prout hæc Patris est pariterque characteribus insignitur, dicere imaginem fortassis adhuc displiceat, esse equidem non videtur, cur is rei, per Patrem significatæ, imaginem seu figuram dicere Filium abhorreat.

C 170 Quid si ergo Paulus per hypostasim Patris, cujus figuram esse Filium, in Epistola ad Hebræos, supra sæpissime laudata, affirmat, nihil intellexerit aliud, quam rem, per Patrem significatam, quæ, quemadmodum jam supra docui, a re per Filium itemque a re per Spiritum Sanctum significata distingui per Operum Dionysianorum auctorem lib. de Divinis Nominibus cap. 2, § 3 asseritur? Enimvero vocabulum hypostasis, quod diversissimas, ut supra recitatis verbis Morinus docet, significationes habet, re etiam vera in significatione ista a Paulo Apostolo loco cit. fuisse acceptum, ab omni prorsus veri specie haud abhorreere mihi videtur. Nec est, quod reponas, vocabulum hypostasis, si pro re duntaxat a Paulo, dum Dei Patris figuram esse Filium, loco supra cit. ait, usurpetur, in eadem pariter significatione ab Operum Dionysianorum

auctore, quotiescumque in his de divinis Personis loquens vocabulum ὑπόστασις adhibet, fortassis usurpari, frequentemque proinde hujus usum, qui apud dictum auctorem occurrit, impedire non posse, quo minus pro Areopagita hic habeatur; nullum enim prorsus indicium, e quo vocabulum ὑπόστασις pro re tantummodo, per Patrem significata, a Paulo Apostolo loco cit. non usurpari, utcumque colligas, apud eundem Apostolum occurrit, ubi interim Operum Dionysianorum auctor, dum lib. de Divinis Nominibus § 3 sermonem de re, per Patrem significata, instituit, vocabulum Latinum res, non per vocem ὑπόστασις, sed per vocem ὑπόστασις Græce exprimit; quod ab eo aliis locis, quibus de divinis Personis loquens vocabulum ὑπόστασις adhibet, nequaquam id pro re, per hæc significata, tantummodo usurpari, qualicumque saltem argumento est.

171 Adhæc Græca istæc Pauli verba ὁ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, non inepte utique Latine redduntur, figura rei, per illum (Deum Patrem scilicet) significatæ; hæc autem libri de Divinis Nominibus § 5 verba τῶν ὑπαρχόντων ὑποστάσεων, τῶν Θεάρχων ὑποστάσεων, non nisi inepte Latine redderentur, præcipuarum rerum et divinarum rerum. Ut id perspicuum efficiam, Latinam textus longioris Græci, cui dicta Græca verba includuntur, interpretationem lubet primum huc transcribere. Sic habet: Quin etiam est in supersubstantialibus Dei nominibus distinctio, qua non tantum, ut dixi, secundum ipsam unionem quælibet, præcipuarum personarum impermixta atque inconfusa ponitur; verum etiam ea, quæ supersubstantialis illius divinæ generationis sunt, inter se minime reciprocantur. Adeo ut solus Pater fons sit in supersubstantiali deitate, atque ita Pater non sit Filius, neque Filius sit Pater, sed cuique divinarum personarum propriæ suæ laudes inviolatæ conserventur. Attente modo Latini hujus textus phrases, singulaque, quibus hæc concipiuntur, verba considera, nec dubito, quin futurum sit, ut fateare, nomini Persona, quod bis in dicto textu adhibetur, substitui non posse nomen res, Græcæque adeo proxime huc transcripta verba Latine exponi per sequentia istæc præcipuarum personarum et divinarum personarum, dubitandum non est, quin in textu Græco, cui Latina proxime jam data interpretatio respondet, nomen ὑπόστασις ad Personam (neque enim etiam id, cum plurali numero efferatur unaque duntaxat sit divina Substantia seu natura, pro Substantia ibidem usurpatur) significandam ab Operum Dionysianorum auctore adhibeatur.

172 Nec id tantum jam mox memorato libri de Divinis Nominibus loco abs illo fit, verum etiam pluribus aliis supra jam assignatis; ut, qui librum legerit, non possit non convinci, significationem, qua vocabulum hypostasis pro Persona usurpatur, Operum Dionysianorum auctori, non secus acsi hujus ætate omnibus passim nota receptaque fuisset, statim ac constantem existisse. Jam vero, cum res ita habeat, ac, ut supra docui, ante Nicænum anni 325 concilium ne unquam quidem, raro autem duntaxat ante Alexandrinam anni 362 synodum præfatum vocabulum ad Personam significandam fuerit adhibitum, imo vero cum non pauci etiam post istam synodum in significatione isthac idem vocabulum vel omnino non usurpandum contenderint, vel saltem subtimide

AUCTOR
C. B.

pro persona
Operum Dionysianorum
auctor accepisse monstratur,
E

F

hincque et ex nonnullis aliis Areopagitam esse hunc non posse, concluditur.

etsi autem hic dictum vocem pro re, per patrem significatam, fortassis usurpari, eam tamen

AUCTORE
C. B.

subtinide tantummodo usurparint, id enimvero, Dionysiana Opera jam inde a seculo primo secundove ineunte composita non fuisse, Sanctumque nostrum proinde auctorem habere non posse, argumento est perquam valido, maxime cum in concilio Nicæno, uti et in Alexandrino, anno 362 celebrato, ubi de vocabuli πικρῶν; ad Personam in divinis significandam usu disputatum accerime, fuit, a nullo prorsus Patrum pro usu illo firmando introducendove auctoris Operum Dionysianorum auctoritas fuisse allegata uspiam legatur, imo nullus omnino scriptor ante seculum quintum Opera illa in finem prædictum citasse reperitur; quod tamen, si eadem Opera jam tum fuissent contexta, fieri ægerrime potuisset. Bina modo adhuc argumenta alia, quorum alterum ex iis, quæ de Ecclesiasticis cæremoniis, ætate sua adhiberi solitis, Operum Areopagiticorum auctor scribit, Areopagitici repetunt, cap. seq. proponere aggrediamur.

CAPUT XII.

B

Quæ de monachis, cæremoniisque ac ritibus sacris, ætate sua adhiberi solitis, Operum Dionysianorum auctor memorat, esse hunc non posse Areopagitam, commonstrant.

Cum liber
de Ecclesia-
stica Hierar-
chia mona-
chorum mo-
nachique,

Operum Dionysianorum auctor, de monachis, qui ætate sua exstiterint, variisque, quibus ab aliis quidem Therapeutæ, ab aliis vero Monachi nominati fuerint, appellationibus nonnulla lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 6 præfatus, mox ritum, quo consecrari soluerint, exponit; cum ita autem monachos, tonsura et veste a reliquis Christianis discretos, ætate sua exstitisse, imo et ante hanc monachorum hujusmodi Ordinem fuisse institutum, non obscure insinuet, simulque, eorum professionem solemnibus ac publicis, non secus ac seculo v et vi, cæremoniis fuisse emissam, apertissime tradat, inde Nourrius, proxime laudatum librum Dionysii Areopagitæ abjudicandum, contendit, Dissertationis de Operibus sancti Dionysii, supra sæpissime laudatæ, cap. 15 sequentem arguens in modum: præterquam quod priorum Ecclesiæ sæculorum scriptores, atque ii etiam ipsi, qui de singulis Christianorum ordinibus accuratius iisdem temporibus disseruerunt, nullam monastici ordinis monachorumve professionis fecere mentionem; certe quidam eruditissimi et antiquissimi Rerum monasticarum indagatores earum originem ad Paulos, Antonios, Pachomiosque referunt. His ergo auctor noster posterior esse debet, nec Dionysius Areopagita dici potest.

licet etiam
duplex ho-
rum genus
Areopagitici
distinguant,

174 Areopagitici tamen hunc non exiguæ difficultatis nodum haud difficulter se solvere arbitrantur, duplicis monachorum generis distinctione. Aliud enim esse aiunt genus cœnobitarum et eremitarum, qui a plebe prorsus secreti et a cæterorum hominum societate separati, in monasteriis et cœnobiis vel in sylvis et montibus vitam monasticam degebant. Hos fatentur

longe post Dionysii ætatem, nec ante Pauli, D Antonii et Pachomii tempora ortum habuisse. Aliud vero contendunt fuisse genus monachorum, qui pars populi præcipua et illustrior gregis Christi portio inter laicos ita computabantur, ut primus eis in synaxi post Ecclesiæ ministros adsignatus esset locus. Ili porro prius in suis urbium ædibus vel simul in collegiis vitam puram et castam atque curis terrenis expeditam unique Deo mancipatam agebant. Monachos autem istos temporibus Apostolorum exstitisse dicunt, eosque esse asserunt, de quibus Philo Judeus illum instituit sermonem, qui ab Eusebio in Historia sua transcriptus est. Neque dixeris hos, quos Philo non monachos, sed Therapeutas vocat, revera monachos non fuisse, sed Judaicæ, nequaquam vero Christianæ religioni addictos, atque Eusebium hac in re, ut eruditus ejus interpret Valesius observat, vano errore fuisse deceptum. Ab Areopagiticis enim audies, nullas penitusque frivolas esse Valesii adversus auctorem suum probationes. Et certe, inquit, Eusebius vir summæ eruditionis in dignoscenda Therapeutarum religione tam turpis hallucinationis non sine temeritatis nota potest insinuari. Addunt præterea, Hieronymum huic Eusebii de Christiana Therapeutarum religione opinioni hæc subscripsisse in verba: " Philo videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc judaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conversatione scripsit."

175 At sane Areopagitici, Therapeutas, si fieri possit, Christianæ religioni nomen dedisse, invictis demontrent argumentis, per nos licet; sed illos vitam monasticam, qualis ab auctore nostro describitur, aliquando duxisse, nullo unquam, ut putatur, antiquitatis monumento probabunt. Missa etenim primum ea facimus, quæ scriptor noster (an anno Philo?) de monachis (imo Therapeutis) suis tradidit, eos non in urbibus, sed extra urbes progressos, in hortis agellisque degisse, ac proinde Antonianis, quod alii negant, fuisse similes. Illud autem potissimum quærimus, cur Eusebius, qui tanto nisu Therapeutas Philonianos Christianis adnumerandos esse, probare conatus est, eosdem nullibi dixerit monachos fuisse, vel successores habuisse, qui vestibus, tonsura, votis solemnibus, ac vivendi ratione ab omnibus Christianis secreti, perfectionem vitæ monasticæ normam profitebantur. Cur Hieronymus, tantus monasticæ professionis prædicator, eosdem Therapeutas in monachorum numerum non refert, illosque cum cæteris omnibus primæ Ecclesiæ Christianis permiscet et confundit? Nulla proculdubio olia ratio adferri poterit, quam nec Therapeutas initio nascentis Ecclesiæ, nec ullos Christianos Dionysii tempore tales monachos fuisse, quales ab auctore nostro memorantur.

176 Atque illud quidem eo rursus confirmari potest, quod monasticum institutum non ferebant prima sævientium adversus Christianos persecutionum tempora. Quis enim sibi persuadeat, tyrannos idolorumque cultores, qui summa crudelitate in Christianos omnes grassabantur, eos impune tulisse, qui, in collegiis communiter degentes, tonsura et veste perfectiorique vivendi genere cæteris Christianis illustriores erant. " Sacerdos, " inquit auctor noster, " stat ante altare; is autem, qui consecratur, " stat

in medium

A "stat post sacerdotem ., nec supra caput habet Scripturas... sed tantum adstat sacerdoti, supra illum mysticam invocationem prosequenti. Qua finita, sacerdos, ad eum accedens, rogat ipsum primum, an omnibus rebus divinis renuntiet, non solum vitis, sed etiam imaginationibus. Deinde exponit illi vitam perfectissimam, contestans illum debere mediam vivendi rationem superare. Quæ ubi omnia is, qui initiatur, professus est, sacerdos eum, signo crucis consignatum tondet... omnique veste detracta, eum alia induit. Quis autem primis Ecclesiæ temporibus monachum aliquem veste et tonsura ab aliis Christianæ religionis hominibus discretum, in publico visum, aut a paganis captum, tortumque aut necatum memoris aliquando mandavit?

hic adductis 177 Ubinam, quæso, collegium aliquod, in quo monachi simul vitam degerent, a paganis aut imperatoribus prædatum aut eversum legitur? Si quid his non omnino absimile in quibusdam martyris alioquibus. Actis occurrere dixeris, B arguetur continuo, illa nec genuina esse, nec sincera, nihilque de tempore, quo martyr ille obierit, ab eorum scriptoribus certo definiri. Tradit denique auctor noster, nomen Therapeutæ et Monachi suo tempore tritum et vulgare fuisse, atque a præceptoribus suis illud Christianis, ritum monasticum solemniter profitentibus, inditum. "Hinc sancti præceptores nostri, inquit, divinis eos appellationibus sunt prosequuti: alii quidem Therapeutas, alii vero Monachos appellaverunt: οἱ μὲν θεραπευτάς, οἱ δὲ μοναχούς ὀνομάζοντες." Quinam, obsecro, esse poterant hi Dionysii præceptores, qui ea nomina appellationesque divinas illis imposuere? Non Philo quidem. Is enim Judæus cum esset, a Dionysio Areopagita tamquam unus ex sanctis præceptoribus suis laudari non potuit. Quinam ergo ab eo præceptores appellantur? Num Hierotheus vel alii, quorum nomen excidit evanuitque memoria? Sed hi suis temporibus celebres esse debuerunt, et omnibus facile noti. Cur ergo isti soli cum discipulo suo Dionysio Areopagita primo, secundo tertioque Ecclesiæ seculo monachorum nomina, ordinem statum, professionem, vota, tonsuram, vestem et collegia memoraverunt? Certe cum alii scriptores per tam longa trium sæculorum spatia horum omnium nequaquam meminissent, id fane argumento non levissimo est, tempore Dionysii nullos exstitisse hujuscemodi monachos et Therapeutas.

aliquæ super additis probatur, 178 Ita hactenus Nourrius, monachos tales, quales loco supra assignato ab Operum Dionysianorum auctore describuntur, Dionysii Areopagitæ ætate non exstitisse, rectissime ob rationes, quas allegat, contendens; istos namque monachos vestitu, tonsura, perfectiorique, quam, professione solemniter edita, sectabantur, vitæ ratione a reliquis omnibus Christianis laudatus auctor (adieu num. 176 jam nunc recitata verba) facit diversos; monachos autem, qui eo modo a reliquis omnibus Christianis different, Dionysii Areopagitæ ætate institutos jam fuisse, haud apparet. Therapeutas quidem, a Philone apud Eusebium lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 17 memoratos, pro monachis, per Operum Dionysianorum auctorem descriptis, Areopagitici obtrudunt; verum recte id abs se fieri, rationibus,

quas allegant, minime evincunt. Esti enim, contra ac Valesius contendit, Philoniani Therapeutæ, prope Alexandriam potissimum commorati, fide forsitan, non refragante etiam per verba supra recitata Nourrio, exstiterint Christiani, suæque certe vivendi ratione quoddam præbuerint monasticæ vitæ exemplum, habitu tamen, tonsuraque et vitæ, quod, professione solemniter edita, sectati memorantur, genere a reliquis Christianis in modum monachorum, ab Operum Dionysianorum auctore descriptorum, haud fuerint diversi; præterquam enim quod Therapeutæ, a Philone laudati, mulieres sibi, uti ipsemet hic scriptor docet, adjunctas habuerint, nihilque uspiam, e quo mulieres inter memoratos ab Operum Dionysianorum auctore monachos fuisse versatas, colligas, reperire apud hunc sit, tonsuræ vestitusque singularis, quibus Therapeutæ, per Philonem memorati, a reliquis suæ sectæ hominibus fuerint distincti, nuspiam hic mentionem facit.

179 Hieronymus quidem, qui, quæ de Therapeutis Philo memoriæ prodit, de primis Christianis scripta, in libro de Scripturis in Philone arbitratur, ibidem etiam indicat, sibi apparere, Talem primam credentium fuisse Ecclesiæ, quales ætate sua monachi esse nitebantur; verum, etsi quidem seu Philoniani Therapeutæ seu, qui ab isce forsitan non distinguendi, primi Alexandriæ Christiani, spectata, quam fuere sectati, vitæ communis ratione, aliquod monasticæ, seu potius cœnobiticæ vitæ exemplum posteritati reliquerint, ejus tamen perfectionem assecuti minime fuerunt, multaque, quæ cum vita cœnobitica seu monastica minime congruunt, fecerunt, uti luculentur perspicit, qui vel perfunctoriæ evoluerit, quæ Papebrochius in suis ad Sebastianum a S. Paulo Responsionibus articulo 15, num. 126 de primis Christianis, Eusebiusque Historiæ Ecclesiasticæ lib. 2, cap. 17 de Philonianis Therapeutis observant. Quando itaque Hieronymus, primos Christianos seu Philonianos Therapeutas, prope Alexandriam potissimum versatos, tales fuisse, adstruit, quales ætate sua monachi esse nitebantur, credendus est id fecisse, non quod illorum vitæ ratio votis ullis religionis adstricta perfecte fuerit monastica, sed quod nonnulla cum vita perfecte monastica habens communia quoddam hujus exemplar seu prototypum, ac certo etiam sensu exordium extiterit. Et vero, si Hieronymus seu primos Christianos seu Philonianos Therapeutas vitam perfecte monasticam fuisse sectatos verose exstitisse monachos, existimavit, ut quid eos monachorum nomine nuspiam distinguit?

180 Sane cum hoc vel sanctus ille pater, vel etiam Eusebius, quorum tamen alter vitam monasticam commendare, alter, Philonianos Therapeutas Christianis accensendos, probare conatur, nuspiam fecerit, id utique, a neutro pro veris monachis, qui, habitu, tonsura, professione solemniter edita, vivendique ratione a reliquis Christianis secreti, perfectiorem vitæ monasticæ normam essent professi, habitos fuisse seu primos Christianos seu Philonianos Therapeutas, haud infirmo, uti Nourrius supra recitatis verbis innuit, argumento etiam est; ut proinde Areopagitici, sedulo omnibus, quæ, ut monachos tales, quales ab Operum Dionysianorum auctore loco supra cit. describuntur, Dionysii Areopagitæ ætate exstitisse, probent, in medium de Therapeutis, ab Hieronymo et Eusebio memoratis adducunt ad

AUCTORE
C. B.

exstitisse non
videantur,

E

F

libri dicti
auctorem non
esse Areopagi-
tam, fere
certum ap-
paret,

AUCTOR
C. B.

ad veritatis trutinam expensis, neququam id, quod volunt evincant. Adhuc quidem in rem suam allegant Essæos seu Essenos, a Philone patriler, uti et a Josepho, memoratq; verum cum hi, ut iterum Papebrochius in suis ad Sebastianum a S. Paulo Responsionibus articulo 15. § 7 dilucide ostendit, haud veri monachi, imo nec Christiani exstiterint, nec sic vel utcumque suam de veris, qui jam inde a Dionysii Areopagitæ ætate exstiterint, monachis opinionem Areopagiticæ firmanant. Jam vero, cum id ita habeat, nec iisdem Areopagiticis quo hanc stabiliant, argumenta alia, quam jam refutata, suffragentur enimvero monachos tales, quales ab Operum Dionysianorum auctore Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. supra assignato describuntur, Dionysii Areopagitæ ætate non exstitisse, huncque proinde illorum aut saltem Ecclesiasticæ Hierarchiæ auctorem esse non posse, vix non etiam certum e supra recitatis Nourrii verbis, omnibusque, quibus hæc firmavi, rationibus jam aductis apparet.

ut et ex eo,
quod in co-
dem libro

B

181 Id ipsum porro prope certum etiam apparet ex ecclesiasticis ceremoniis ritibusque, quibus fuisse ætate sua sacros Ordines collatos, Baptismi et Eucharistia Sacramenta administrata ac suscepta, Operum Dionysianorum auctore Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 2, 3 et 5 affirmat. Pontifex, inquit jam dicto cap. 3, precem sacram ad altare Dei celebraturus, ab ejusdem suffragione initium faciens, universum circuit chori ambitum, donec rursum ad altare divinum rediens sacrum infit Psalmorum melos, omni ordine ecclesiastico sacram ipsi Psalmodiam succinente. Per ministros exinde consequenter sacrarum Scripturarum lectio recitatur; qua finita, sacro ambitu arcentur catechumeni, et cum iis energumini ac pœnitentes, illis, qui divinarum aspectu et Communionem digni sunt, remanentibus. Porro ministrorum quidem alii clausis templi foribus assistunt, alii vero aliud quidpiam, quod sit ordinis sui, agunt. Qui autem in ministrorum ordine primas tenent, una cum sacerdotibus divino altari Panem sacrum Calicemque benedictionis imponunt, ab universa plenitudine Ecclesiæ communi hymnologia præmissa. Ad hæc divinus Pontifex sacram peragit precationem sanctamque cunctis pacem appæcat: et dum omnes invicem amplexantur, mystica sacrarum voluminum recitatio finitur. Tum, lotis aqua manibus Pontificis ac sacerdotum, Pontifex divini altaris medio assistit, circumstantibus illi solis ministrorum primoribus una cum sacerdotibus.

C

ritus Areo-
pagitæ ætate
nondum usi-
tati, memo-
rentur.

182 Porro ubi Pontifex sacrosancta Dei munera collaudavit, divinissima consecrat mysteria, quæ etiam celebrata sub symbolis sacrosancte propositis in adspæctum ducit, exhibitisque divinarum operum muneribus, ad sacrosanctam eorumdem communicationem cum ipsemet accedit, tum ceteros invitat. Accepta denique dataque divinia communione, in sacram desinit gratiarum actionem; populoque divina tantum symbola contuente, ipse semper Spiritu divino per beatas ac spirituales contemplationes hierarchice ad sacrosancta mysteriorum primordia in divini status puritate ducitur. Ita hactenus laudatus auctor, ritus sane, quibus ætate sua sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum confectum fuisse, prodit, tam distinctos tamque regulatos, quam quarto aut quinto Ecclesiæ seculo fuerunt recensens; cum autem, dum supra dictis cap. 2, et 5 de ritibus, quibus Baptismus et sacri Ordi-

nes ætate sua fuerint collati, sermonem instituit, idem etiam faciat, nec certe, ut Papebrochio nostro tom. 3 Maii in Commentario, Actis S. Pachomii prævio, num. 28 est visum, verosimile appareat, ritus in sacrarum ordinum collatione Sacramentorumque susceptione tam fuisse distinctos, fixos et regulatos Dionysii Areopagitæ ætate, quam fuerunt postmodum quarto aut quinto Ecclesiæ seculo, inde enimvero, librorum, in quibus, Sacramenta ritibus hujusmodi fuisse administrata ac confecta, adstruitur, auctorem esse non posse Sanctum nostrum, pene certum etiam apparet, uti hic erat monstrandum.

CAPUT XIII.

Validissimum, quo Opera, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, sancto huic vindicare Areopagiticæ nituntur, argumentum refellitur, nonnullisque adhuc, quæ pro iisdem Operibus Areopagitæ vel abjudicandis vel attribuendis faciunt, adductis, hunc illa non habere auctorem prope etiam certum esse, concluditur.

In Operibus, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, mira fere ubique elucet auctoris sanctitas; cum autem hic, sese Dionysium Areopagitam fuisse, loco non uno luculentissime prodatur, hinc Areopagiticæ, re etiam vera Areopagitam illum fuisse, contendunt, ne scilicet, qui vir Sanctus fuisse e certissimis indicis videtur, pro impostore ac sacrilego sit habendus. Atque hoc quidem argumentum est hujusmodi, ut non aliud validius pro vindicandis Dionysio Areopagitæ Operibus, quæ sub ejus nomine circumferuntur, pugnare videatur. Leonardus Lessius in Epistola, ad Lansselium anno 1615 Lovanio Parisios scripta, elegantissime simul ac nervosissime id proponit. Labet idcirco isthanc ex apologetica de S. Dionysii Scriptis Lansselii laudati Disputatione, in qua exstat, integram huc transcribere. Sic habet: Litteras reverentiæ vestræ datas Parisiis xiv Aprilis accepti xxiv ejusdem. Miror, post patris Martini Delrio Vindicias Areopagiticæ, adhuc superesse aliquos, qui de hoc Opere dubitent, an auctori illi sit vindicandum: dissolutis enim adversariorum ratiunculis, tot profert veterum auctorum (inter quos multi summi Pontifices et viri sanctitate illustres) testimonia, quibus Scripta illa S. Dionysio Areopagitæ tribuuntur, ut vix putem, esse aliquod antiquorum Patrum Scriptum, quod pluribus testibus suo auctori possit vindicari.

In Operibus
Dionysianis
mira ubique
auctoris san-
ctitas elucet
hinc Areopa-
gitici,

F

184 Mihi vero res adeo perspicua videtur, ut, etiamsi ejusmodi testimonia minime supplerent, non putem ei, qui attentius expendit Operis conditionem, de auctore ambigendum. Hac enim unica ratione facile convincetur, quæ et

ac inprimis
Lessius, ne is,
qui Areopa-
gitam sese
aperte pro-
dit,

A et ego, ex quo auctorem illum legi, convictus sum. Si Opus illud non esset magni illius Dionysii Areopagitæ, qui temporibus Apostolorum vixit, sed alicujus posterioris, ut Dionysii Alexandrini, vel Corinthii, vel cujusdam, qui aliquot sæculis postea temporibus Justiniani II circa annum Domini sexcentisimū nonagesimū vixerit, ut vult Scaliger, auctor ejus esset mendax, hypocrita et impostor. Ait enim, præceptorem et institutorem in rebus divinis se unum cum Timotheo habuisse S. Paulum, deinde S. Hierotheum, ut videre est libr. de Ecclesiastica Hierarch. c. 2, par. 1, et de Divinis Nom. c. III et c. VII. Adfert objectionem Elymæ magi tamquam æqualis et contemporanei, de Divinis Nominibus cap. VIII; item cap. III ait, se interfuisse cœtui Apostolorum et fratrum, qui convenerant ad contuendum corpus beatissimæ Virginis: ibidem adduisse Petrum et Jacobum; ejusque rei Timotheum esse probe consciū. Hierotheum præceptorem ibi post Apostolos excelluisse in laudanda divinitate: scribit epistolam ad Polycarpum, aliam ad Titum, aliam ad S. Joannem

B Evangelistam in Patmo exultantem, et in ea narrat, sibi revelatam ejus liberationem et reditum in Asiam. Scribit ad Apolophanem, hortatur eum ad fidem Christi; et commonet eclipsis, quam simul viderint in Ægypto tempore passionis Dominicæ; quomodo eam conspexerint, quæ verba inter se commutarint.

quisque insu-
per summa
sapientia,

185 Hæc et alia scribit ille auctor: quæ omnia falsa essent et meræ impostura, si iste non esset magnus Dionysius Apostolis σύγχρονος, sed junior alius. Atqui prorsus incredibile est, auctorem illius Operis voluisse tam fœde mentiri et hominibus imponere: hoc enim non cadit in virum probum et sapientiam conspicuum. Nam constat, auctorem illius Operis tanta fuisse sapientia et rerum divinarum cognitione, ut summis theologis, ex quo in lucem prodit, fuerit admirationi, et nemo post Apostolos ei putetur præferendus, vel etiam æquandus; nemo de natura divina ejusque perfectionibus et operationibus scripsit sublimius aut copiosius, nemo Angelorum ordines, Hierarchias, actus hierarchicos, omnemque dispositionem præter illum nobis descripsit: nemo Scripturas sacras earumque sensus arcanos sublimius interpretatur. Ille nobis primus theologiam symbolicam et mysticam tradidit. Excidit tamen Opus illud de Symbolica theologia, et solum diversis locis ejus dat aliquod specimen; ex quo possumus conjicere, quam admirabile et sublime Opus illud fuerit. Excidit et aliud Θεολογικαὶ ὑποτάξεις inscriptum, cujus ipse meminit variis locis. Nemo eorum, quæ in Sacramentis geruntur, mysteria et occultas significationes profundius aut copiosius patefecit. Jam vero quam sana ubique in tanta sublimitate Theoriæ de maximis Christianæ religionis dogmatibus doctrina, ut de tribus in simplicissima Divinitate hypostasibus seu personis, de earum processione et distinctione, de unitate essentiali, de indivisa operatione, de admirabili unione naturæ divinæ et humanæ in una hypostasi Verbi, de natura mali, de efficacia Sacramentorum, de augustissimo Eucharistiæ Sacramento, quod ex sententia sui inclyti Præceptoris (Paulum vel Hierotheum intelligens) dicit esse τελειὸν τελειόν, quasi dicas Sacramentorum omnium perfectionem.

Octobris Tomus IV.

186 Quod ad elocutionem attinet, eam quoque Angelicam potius dixeris, quam humanam, adeo sublimis est; nimirum ut conceptionum sublimitatem orationis sublimitas exæquet, quis post Apostolos umquam de divinis ita locutus est: Τριὰς ὑπερῶς καὶ ὑπέρβει, καὶ ὑπεράγασθε, κ. τ. λ. πᾶσα θεία πατὴρ καὶ υἱὸς ἐν τῇ πάντων ἐξηγημένῃς πατριαρχίας καὶ διαρχίας δεδώρηται. Τὸ θεαρχικὸν Πνεῦμα. Πρὸς τὸν ἀρχιερεὶν Πατέρα. Πρὸς τοὺς ὑπεράρχους ἀρχεῖν. Τὸν ἀρχιερεὶν καὶ ὑπεράρχιον τοῦ θεαρχικοῦ Πατρὸς φωτιστὴν αἰῶνι καὶ ἀγρεμίστι νόος ὀφθαλμοῖς εἰσδεχόμενοι ὑπρουσίας οὐσιώδη θεανδρικὰ ἐνέργεια, et mille alia non coacta, non laboriose quesita, sed sponte ex altissima contemplatione fluentia. Legi S. Augustinum de Trinitate, et multa S. Gregorii, cognomento Theologi, Opuscula, et aliorum Patrum doctissimos Tractatus, nemo tamen ex illis visus est mihi Dionysium vel doctrinæ sublimitate, vel dicendi majestate æquare. Quam ob causam mirantur illam non solum omnes doctores scholastici (quorum aliquot etiam Commentariis illum illustrarunt) sed et SS. Patres, qui illum legunt, ut S. Joannes Damascenus, S. Maximus, Michaël Syngelus, et alii multi, quos recenset Delrio. Ex quibus constat, auctorem istius Operis fuisse eminentissimæ sapientiæ et magnæ sanctitatis virum, ut, qui totus in rebus divinis et angelicis contemplationibus ubique versetur, et Timotheum passim ad rerum divinarum assiduam theoriam, relictis omnibus, quæ sub sensum cadunt, hortetur.

AUCTORE
C. B.

parisque elo-
quentiæ indi-
cia non ob-
scura præbet,

187 Quis talem ac tantum virum credat tam putide voluisse mentiri, et tam absurda hypocrisis falsa quadam specie antiquitatis et Apostolicæ consuetudinis mundo imposturam facere? Non cadunt ista in virum probum et sanæ mentis, multo minus in sapientissimum et sanctissimum. Denique, quo sine hæc omnia secisset et se alium finisset, quam revera fuit? an ut labores suos, et gloriam illis debitam, per scelus et amentiam perderet? Poterat enim nomen suum et veritatem patefaciendo, maximam sibi gloriam toto orbe et omnibus sæclis duraturam comparare, et maximis doctoribus Ecclesiæ æquare, vel etiam præferri. Poterat omnium theologorum, qui umquam futuri sunt, admirationem, amorem et benedictionem sibi conciliare et illustrissima ingenia ad sui imitationem provocare. Quorsum per mendacia et improba facta, per hypocrisis et imposturas indignissimas et inauditas voluisset tanto se bono privare et nomen suum æternis tenebris involvere? Hæc ratio me ita convincit, ut nihil de auctore hujus Operis possim dubitare: nec quisquam, opinor, dubitabit, qui, lecto diligenter Opere, ista expenderit. Legi sæpius et accurate omnia expendi, itaque mihi placuit, ut hunc Dionysium jam a triginta sex annis in Patronum delegerim, et semper in Sacrificio Missæ nominatim invocarem, mihi ejus sapientiam et spiritum imprecans. Dolui subinde, quod non melius esset conversus, nec vis verborum ejus multis locis expressa, sed alia substituta, quæ lectorem possent in errorem conjicere, ut plurimis exemplis possem ostendere. Quam ob causam statui ego aliquando illum transferre, et in eum finem multa annotavi. Verum per alias occupationes numquam sat otii suppeditavi. Gaudeo, et gratulor tibi, quod hunc laborem susceperis, eoque nomine omnes theologi, præsertim qui

pro impostore
sit habendus,
Opus illo-
rum aucto-
rem certo
esse Areopa-
gitam, con-
tendunt.

AUCTOR
C. B.

Græcæ linguæ non satis sunt periti, tibi multum debebunt, si facilem illis aditum ad tanti auctoris lectionem et intelligentiam patefeceris.

Verum nec
sic, cum
aliquin,
ut ex au-
ctore ano-
nymo pro-
batur,

188 Ita hactenus Lessius; verum argumentum, quod magno conatu parique verborum ornatu hic proponit, nimium ac proin nihil, non secus ac alia multa, probatum dat. Liqueat id ex iis, quæ auctor anonymus in *Problemate de Dionysii Operibus*, eruditus anno 1708 proposito typisque Parisiensibus excuso, in medium adducit. Is postquam part. 1, propositione 5, art. 1 idem quantum ad substantiam, quod Lessii verbis jam exhibui, argumentum proposuit, id mox refutaturus, articulo 2 librorum suppositionem sub nomine auctorum, qui eos non conscripserant, primis Ecclesiæ seculis initium habuisse, ostendit, in Latina Venetiis adornata editione sequentem scribens in modum: Non solum quarto seculo hæc prava invaluit consuetudo falso supponendi libros aliquos alienis auctoribus, sed ab ipsis Ecclesiæ primordiis quamplurima habemus hujusce suppositionis exempla. Auctor Constitutionum Apostolicarum, qui diu sub nomine S. Clementis Papæ et martyris innotuit, queritur, quod ab ipsis Ecclesiæ incunabulis libri aliquot exitiosi et veritati contrarii in Ecclesia prodierint, Moysi, Enoch aliisque Veteris Testamenti patriarchis falso inscripti. Constat pariter, tunc temporis sub venerando Apostolorum nomine plura Evangelia, Acta, Apocalypses, Epistolas aliaque hujusce generis fuisse a Catholicis evulgata, ut nihil dicam de hæreticis, quorum meminit S. Epiphanius, qui similibus fraudibus celebres fuere. Evangelia enim secundum Ægyptios et secundum Hebræos; Acta S. Pauli et S. Theclæ sub nomine S. Lucæ a quodam presbytero, S. Pauli discipulo, falso quodam zelo in suum Magistrum abrepto, conficta aliaque hujusce furfuris plura, monumenta sunt et indicia certissima hujusce suppositionis.

et Epistola,
falso etsi S.
Martialis
supposita, S.
Martialis ta-
men,

C

189 Constat pariter, S. Salvianum presbyterum sub ementito Timothei nomine latere voluisse, et Vincentium Lirinensem sub nomine Peregrini, et Vigilium Tapsensem, Arianos, Nestorianos et Eutichianos impugnare aggressum, id præstitisse sub ementito nomine S. Athanasii, Idacii Clari et S. Augustini, qui ante ipsum cum his hæreticis confluerant. Plura alia proferri possent hujusce suppositionis exempla, quæ non minus admirationis habent, quam propositum hujusce Auctoris, de quo agimus, qui sub S. Dionysii nomine latere voluit. Apologistæ igitur hujusce Patris nullum præsidium aucupari possunt ex principiis in quinta propositione (num. scilicet proxime prægresso a nobis jam memorata) firmatis, nisi velint legitimas agnoscere eas lucubrationes, quas certo norunt esse apocryphas et suppositas, et ut tales ab eruditissimis communiter explodj; hisce autem præmissis, præfatus auctor mox articulo sequenti bina allegat suppositionis exempla, quæ jam inde a primis etiam Ecclesiæ seculis adscripti fuerunt libri auctoribus non suis, a quibus sese compositos, ii ipsimet, utut sanctitatem ubique spirantes, falso prodebant; ac primum quidem, quod ab Epistolis, S. Martiali falso suppositis, repetit, lectori ob oculos ponit sequentibus hisce verbis: Neminem esse, credo, qui inficiari velit, duas Epistolas S. Martialis, Galliarum apostoli, nomine inscriptas, quarum una ad fideles Burdigalenses, altera ad Tolosanenses data est, esse supposititias. Difficile

tamen non esset demonstrare, eas genuinas esse ac germanas, si argumenta, quæ proferunt in hac quinta propositione S. Areopagitæ patroni, satis essent ad vindicandam S. Dionysii illorum Operum possessionem.

190 Primo siquidem illæ Epistolæ, huic Galliarum apostolo affectæ, testimonium reddunt, earum auctorem esse, appellarique Martialem, ipsum fuisse apostolum Jesu Christi, cum eo vixisse, ipsi ministrasse, cum in ultima cœna sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum instituit; adfuisse in horto Gethsemani tunc temporis, cum Judas amantissimum Præceptorem pacis osculo tradidit, fuisse cum aliis discipulis, cum Christus Lazarum a morte revocavit, et tandem vidisse Jesum Christum post suam resurrectionem, et præcipue ea die, qua ad cœlos ascendit. Secundo hæ Epistolæ sanctæ sunt et sancto quodam spiritu conscriptæ. "Pie sunt," ait Cardinalis Bellarminus, et ante ipsum Sixtus Senensis, "pietatem redolent." In iis agitur de Incarnatione Verbi, de ejus Nativitate, Vita, Passione, Morte, Sepultura, Resurrectione et in cœlum ascensione. Sermo pariter instituitur de Missæ Sacrificio, de Baptismo, de Pœnitentia, de Signo Crucis et quampluribus aliis traditionibus. Tertio explicatur in hisce Epistolis Mysterium sanctissimæ Trinitatis, modusque ille mirabilis, quo Filius procedit ex Patre, et Spiritus Sanctus ex Patre et Filio. Omnia præterea sanctitatem spirant, nihilque in iis deprehenditur, quod ad veram solidamque pietatem non informet, maximumque et horrorem vitio et virtuti amorem non conciliet. Tandem ut omnia uno verbo complectar, sanctæ sunt, non solum quia omnia, quæ continent, sancta sint, sed quia sanctus potest esse earumdem usus. Nonnullæ Gallicanæ ecclesiæ ex iis Epistolis plures lectiones pro divinis Officiis mutuarunt, quæ publice in Ecclesia recitantur.

191 Exstant adhuc in archivis RR. PP. Benedictinorum S. Augustini Lemovicis, et S. Illidii Claromontii, nec non in monasterio RR. PP. Grandimontensium, et in cathedrali Lemovicensi plura antiqua Breviaria manuscripta, in quibus leguntur hujusmodi lectiones in Officiis divinis, ex Epistolis S. Martialis depromptæ. In Quaternario pariter Sanctorum diœcesis Burdigalensis in hac urbe impresso anno MDCXL et a pluribus provincialibus conciliis ordinato: "Ex Decreto Conciliorum Provincialium. " Lectiones secundi Nocturni pro Officio S. Martialis, quod pridie Kalendas Julii in ea ecclesia celebratur, desumptæ sunt ex Epistolis, quæ hujusce S. Episcopi nomen præ se ferunt, et ex ipsius Vita, a S. Aureliano conscripta: " Ex Epistolis " S. Martialis, et Vita, scripta a S. Aureliano. " Theologi et controversistæ harum Epistolarum auctoritatem quotidie usurpant, et ad fulcienda Christianæ religionis dogmata et ad oppugnandos hæreticos, eosque de pluribus, antiquis Ecclesiæ traditionibus convincendos. Fructus pariter admirabiles, quos hæc Epistolæ semper in Ecclesia pepererunt, præclara elogia, quibus tot celeberrimi viri eas per plura secula exornarunt, certissimo argumento nobis esse debent, ipsas et sanctas esse et sancto quodam spiritu elucubratas.

192 Post tot igitur et tam præclara testimonia dicendum erit, ipsarum parentem et auctorem non alium esse, quam S. Martialem, qui primo Ecclesiæ seculo vixit; alias dicendum foret, earum

utpote quem
sui auctorem
aperte pro-
dunt,

E

sanctitatem
que ubique
spirant,

P

essent attri-
buende,

rum

A rum auctorem fuisse mendacem aliquem et sacrilegum simulatorem; quod tamen ab istarum Epistolarum sanctitate longissime abhorret. Sive enim finem spectes, quem auctor in iis scribendis sibi proposuit, sive argumentum, quod tractant, sive usus, in quos eas adhibuit Ecclesia, sive fructum, qui ex earumdem lectione percipitur, eas omnimode sanctas esse, evidentissime constat: ut nihil dicam de his sanctitatis ac pietatis titulis, quibus a tot scriptoribus insignitæ sunt, præcipue postquam earumdem meminit Petrus Scholasticus sub exitum seculi noni, id est, centum circiter annos, antequam in loco quodam subterraneo Sacrarum S. Petri urbis Lemovicensis regnante Philippo I, Galliarum rege, id est, anno MX, fuissent inventæ. Si igitur argumentum, cui tantopere fidunt S. Dionysii Apologistæ, probat, eos libros, qui ejus nomine circumferuntur, esse Areopagitæ fœtus, illud pariter, quod nos pro S. Martiali instituimus cum idem omnino sit, certissime pariter evincet, Epistolas, quæ S. Martialis nomine inscribuntur, esse ejusdem Episcopi genuinum Opus.

B 193 Ita hactenus laudatus auctor, primum e duobus dictis exemplis proponens; in modo etiam, qui secundum exhibeat. Nemo est, inquit, qui dubitet, Dialogus de Trinitate et undecim libros de Unitate Divinitatis in Trinitate, non minus ac disputationem Arianæ cum Athanasio in concilio Nicæno, aliamque collationem, quam idem S. Doctor Laodicæ in Syria habuit jussu Constantii imperatoris, fœtus esse S. Athanasio affictos, et sub venerando ejus nomine evulgatos; et tamen si principiis ab apologistis S. Dionysii in hac quinta propositione statutis standum sit, hæc omnia legitimos esse S. Athanasii fœtus fateri cogemur. Primo siquidem iidem ipsi libri testimonium perhibent, eorum auctorem ac parentem alium non esse, quam Athanasium; ejus nomen legitur præfixum his Operibus, in quibus testatum habemus, ipsum interfuisse Nicæno concilio et cum Ario disputasse. In his refertur singillatim, quidquid in hisce disputationibus contigit, et quomodo cum Ario congressus sit coram iudice Probo, qui tandem, partibus auditis, causam Athanasio adjudicavit. Hæc omnia certe demonstrant, horum Operum auctorem alium non esse quam Athanasium, nisi dicere velimus, horum scriptores, qui S. Athanasii nomen ementiti sunt, quique certo certius fuerunt Vigilii Tapsensis, cui prius Opus ab eruditissimis omnibus adjudicatur, et S. Maximo vel Theodoretus, quorum alterutri duo posteriora adscribuntur, mendaces fuisse ac simulatores; quod nullus hactenus ausus est dicere, quodque cum sanctitate coherere non potest illorum librorum, quorum argumentum sanctum est et sanctissimum ipsorum usus; cum et confundendis hæreticis et confirmandis Christianæ religionis mysteriis appime inservierint.

rem, quam meditantur, evincunt,
C 194 Tale est, quod auctor anonymus supra laudatus allegat, suppositionis, de qua hic agimus, exemplum alterum, a pluribus lucubratoribus, S. Athanasio falso affictis, repetitum; cum autem et hæ, et S. Martiali (adi auctoris anonymi num. 189 et seqq. recitata verba) suppositæ epistolæ sanctitatem ubique spirant, nec tamen, ne, a quibus vere sunt contextæ, pro impostoribus ac mendacibus sint habendi SS. Martiali et Athanasio, quos sui esse auctores, luculentissime, utut falso, produnt, adscribendæ sint, consecrarium, fit, ut, eum prorsus oppositum e Lessii ad

Lansselium, quod Areopagitici urgere solent, argumentum adstruendum foret, nimum id certo probet, utque proinde, Dionysiana Opera, quæ et ipsa sanctitatem ubique spirant, Dionysio Areopagitæ, quem tamen sui esse auctorem, loco non uno apertissime indicant, attribuenda esse, nequam evincant, contra, ac Areopagitici contendunt. Nec quidquam ad rem facit, quod Areopagitici cum Lessio (adi hujus num. 187 et seqq. recitata verba) adjungunt de fine, quem Operum Dionysianorum auctor propositum sibi habuerit.

195 Etsi enim is sibi, genuino suo patefacto nomine, et maximam ex Operibus suis gloriam comparare, et posteritatis amorem juxta ac admirationem conciliare valisset, quid ni tamen factum esse possit, ut insigni, quo tenebatur, fidei tutandæ studio abreptus tantum illud suum bonum contemnere, Dionysii Areopagitæ nomine, quo majorem dictis suis auctoritatem adjungeret, contexta a se Opera inscribere voluerit? Operum Dionysianorum auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 3 § XI sic scribit: Dei principalis bonitatis infinita benignitas benevole per se nostri curam gerere non destitit, sed nostrorum omnium vere particeps absque peccato, humilitate nostræ unita, salvo proprietatum suarum statu, eoque inconfuso et inviolato, ... nostrum ... statum e diverso elementer immutavit; libro autem de Divinis Nominibus cap. I, § 4, idem, quod textu jam nunc recitato, etiam docet sequentibus hisce verbis: Qui æternus est, temporalem sumpsit accessionem nec non ad intima naturæ nostræ descendit, qui universum totius naturæ ordinem superessentialiter transcendit servatis tamen proprietatibus suis prorsus integris et inconfusis.

196 Ita duobus jam citatis locis Operum Dionysianorum auctor; cum iis autem, naturam humanam, proprietatibus suis servatis prorsus integris atque inconfusis, assumpsisse Dei Verbum, duasque adeo hoc habere naturas, non obscure edoceat, Eutychianorum hæresim, quæ in Dei Verbo uti unam dumtaxat personam, ita etiam unam tantummodo naturam statuit, apertissime proscribit. Jam vero, cum id ita habeat, nec minus aperte, uti haud difficulter potest monstrari, Nestorianam etiam hæresim damnet, hanc illum haud ante annum 429, quo circiter hæresis Nestoriana est orta, imo nec ante annum 447, quo circiter Eutychianorum secta initium accepit, Operibus suis conscribendis admovisse manum, eruditi non pauci contendunt, et sane haud immerito: cum enim ex eo, quod doctrinam de sanctissimæ Trinitatis mysterio, Arianorum de hoc hæresi clarissime oppositam, tradat, Opera illum sua ante hanc exortam non exarasse, verosimillimum a plurimis existimetur, ob rationis paritatem, nec id ante Nestorianam et Eutychianam hæreses exortas fecisse, verosimillimum potest videri. Erit quidem, qui hic iterum fortassis opponat, Dionysiana Opera a S. Gregorio Nazianzeno, a S. Cyrillo et a Proclo, Atheniensi philosopho fuisse laudata, citiusque proinde, quam jam dictum sit, fuisse contexta.

197 Verum, etsi quidem SS. Gregorius Nazianzenus et Cyrillus ante exortam Eutychianam hæresim floruerint, anne tamen seu hic seu ille Dionysia Opera laudavit cognitaque adeo habuerit, admodum est dubium atque incertum, uti, quæ hujus Appendicis cap. 2 et 4, numeroque item 80 et seq. in medium adduxi luculenter ostendunt; quod autem ad Proclum, Atheniensem

AUCTOR
C. B.

maxime cum
ratio, ob
quam,

Opera Dio-
nysiana,

F

inter auctos
431 et 431
verosimillime
contexta,

AUCTOR
C. B.

Atheniensem philosophum, spectat, præterquam quod, an hic Dionysiana Opera laudarit, ex iis, quæ ejusdem Appendicis num. 84 dixi, dubium pariter sit atque incertum, philosophus ille sub Leone I, qui anno 457 post Marciani obitum imperio potitus, anno 474 e vivis excessit, primum floruit, ut proinde, etiamsi illum Dionysiana Opera subinde laudasse, imo et adhibuisse, dederimus, consecrarium inde non fiat, ut hæc, Nestoriana et Eutychiana hæresi nondum exorta, ab auctore suo fuerint contexta. Ac ego quidem, cum res ita habeat, id ab isthoc inter annum 431, quo œcumenica synodus Ephesina adversus Nestorianos, et annum 451, quo Chalcedonensis contra Eutychianos celebrata est, verosimillime esse factum, opinor. Ita animo comparatus sum, quod, cum equidem, uti e pluribus in hac Appendice jam disputatis intelliges, sub seculi v finem, imo forte haud diu etiam post Chalcedonensem anni 441 synodum Dionysiana Opera nota esse inceperint, horum sane scriptio, utpote e mox dictis Ephesina etiam anni 431 synodo haud anterior, aptissime eo temporis spatio, quod inter annum 431 et annum 451 effluit medium, signari posse videatur.

inscribi
Areopagitæ
ab auctore
suo non po-
tuisse, co-
lunt, haud
satisfecit,

198 Porro, cum res ita habeat, tuncque Nestoriani et Eutychiani, uti ex historiographis passim obviis palam est, maximas turbas excitarent, facile enimvero factum esse potest, ut Operum Dionysianorum auctor, non minus ad fidem orthodoxam tulendam, quam illi ad hanc labefactandam, propensus, non tantum in turbulentos adeo hæreticos calamum strinxerit verum etiam, quo meliori successu id faceret, magnum ac venerandum Dionysii Areopagitæ nomen Scriptis suis, nulla omnino gloriæ, quam sibi ex hisce, proprio suo nomine inscriptis, vindicare potuisset, ratione habita, præficeret. Fuit quidem præterea scriptor ille, uti ex iis, quæ litteris commendavit, apparet, sapientissimus juxta ac sanctissimus; ut mendacium, officiosum etiam, ut aiunt, nec licitum æstimaturus, nec facile admissurus fuisse videatur; verum cum alium sese, quam revera esset, fingendo aliæque insuper, et fictioni isti et quibusdam factis, quæ, utul falsa, pro veris e fama publica populari traditione habebat, confirmandis nata, comminiscendo nemini prorsus injuriam illaturus, nec gravioris adeo culpæ seu mendaciæ, seu alia qualicumque delicta commisurus esset, factum facile esse potest, ut papæ summo, quo flagrabat, fidei orthodoxæ tutelæ ardore minime sibi a tantilla, e qua maximum obtenturum esset bonum, noxa incurrenda abstinendum duceret, maxime cum illam, uti eo optimo, e quo admittebatur, fine utcumque excusandam, ita etiam a Domino facile condonandam, putare jure merito posset. Omnibus itaque sedulo examinatis, nec ratio, ob quam Opera Dionysiana, si ab Areopagitæ vere concinnata haud sint, Areopagitæ nomine inscribi non potuisse, Areopagitici causantur, sat firma ac solida apparet.

cumque nec
alia, quæ
Areopagitici

199 Dispiciamus modo, an alia, quæ Areopagitici, ut Opera Dionysiana Areopagitæ vindicent, potissimum adhuc allegant, fuisse illa abs hoc contexta, evictum dent. Nec Deo moris, nec æternæ, aiunt, illius providentiæ est Opera vana, et fictis mendaciis, plena, veris cohonestare miraculis; Opera autem Dionysiana, cum infirmis, qui vario morborum genere conflictabantur, in S. Dionysii Areopagitæ honorem applicarentur, multis divinitus miraculis cohonestata fuisse, Hilduinus, rei gestæ oculatus testis apud

Surium in conscripta a se ad Ludovicum Pium D Epistola num. 4 affirmat. Ita adhuc Areopagitici; verum et hoc illorum præsidium tam infirmum est, ut vel ipsis Hilduini verbis expugnari videatur. Ut res manifesta evadat, juverit ea, quæ huc spectant, transcripsisse. Sic habent: Authenticos... eosdem libros (Opera nempe, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita) Græca lingua conscriptos, quando œconomus ecclesiæ Constantinopolitanæ et cæteri missi Michaëlis legatione publica ad vestram gloriam compendio functi sunt, in ipsa Vigilia solennitatis sancti Dionysii pro munere magno suscepimus. Quod donum, devotioni nostræ acsi cælitus allatum, adeo divina est gratia prosecuta, ut in eadem nocte decem et novem nominatissimæ virtutes in ægrotorum sanatione variarum infirmitatum ex notissimis et vicinatis nostræ contiguus personis ad laudem et gloriam sui nominis orationibus et meritis excellentissimi sui Martyris Christus Dominus sit operari dignatus. Ita laudatus Hilduinus, eo ipso die, quo Dionysiani libri in monasterium suum fuerunt illati, decem et novem miracula fuisse patrata, diserte testatum faciens: verum cum simul, E isthæc non eorumdem librorum virtute aut applicatione, sed excellentissimi sui martyris Dionysii meritis et orationibus a Christo Domino edita esse, haud obscure affirmet, inde enimvero, libros illos a S. Dionysio Areopagitæ fuisse contextos, perperam etiam Areopagitici arguunt.

200 Nec apte id ex dictis miraculis concluderent, etsi etiam hæc librorum Dionysianorum seu tactu seu applicatione contigissent. Dæmonia enim ab his, qui nec Christi discipuli, nec Christi erant, ejusdem Christi nomine fuisse ejecta, eruditorum etiam vulgo notum est, uti et ex vera tantum ardentique Christianorum fide sæpissime etiam alias miracula a Deo fuisse impetrata. At vero, aiunt adhuc Areopagitici, de tempore, quo Scripta, Dionysii Areopagitæ nomen præferentia, fuerint contexta Sanctoque huic supposita, inter Anti-Areopagiticos non convenit. Fateor, sic habet; ac horum quidem alii quarto, alii quinto aut etiam sexto Ecclesiæ seculo Operum Dionysianorum scriptiorem innectunt; verum quid tum? Hincne consequens est, ut, qui isthanc adoravit, Apostolorum ætate floruerit, ac pro Dionysio Areopagitæ sit habendus? Qui Opera illa Areopagitæ adscribunt, inter sese pariter, dum alii isthæc Ecclesiæ primum notæ Patribus cognita fuisse, alii contra in occulto, non unam omnibus occultationis assignantibus causam, prioribus Ecclesiæ seculis mansisse, contendunt, haud parum dissentiunt; verum hinc, quæ Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Opera spuria esse ac Sancto huic falso supposita, inferri Areopagitici haud patientur, et merito quidem: quod cum ita sit, ex eo etiam, quod Anti-Areopagitici de tempore, quo eadem Opera Dionysio Areopagitæ fuerint supposita, sese inter dissentiant, genuina hæc esse ac vere a Dionysio Areopagitæ fuisse composita, nequit inferri. Plus itaque roboris non habet hoc postremum, quod adhuc Areopagitici pro opinione sua allegare solent, argumentum, quam quod, huic proxime jam præmissum, repetunt a miraculis, quibus, Opera Dionysiana Areopagitæ esse attribuenda, cœlum ipsum fuerit testatum.

201 Jam vero, cum id ita habeat, aliæque præterea, quæ Areopagitici pro opinione sua allegare adhuc solent, haud minori, quam jam refutata,

adducunt,
Opera illa
ab Areopagitæ
vere fuisse
contexta,
evincant,

Opinionem
quæ Areo-
pagiæ abju-
dicat, prope-
tiam certam
esse, conclu-
ditur.

fulata, facilitate solvi queant, uti cuique, qui vel supra sæpissime laudatam Nourrii de Dionysianis Operibus Dissertationem vel alias Anti-Areopagiticorum lucubrationes eolverit, pate-
scet, quid adhuc impediatur, quo minus ob rationes in hujus Appendicis decursu allegatas, longe probabiliorem, imo prope etiam certam æstimemus opinionem, quæ Dionysiana Opera Areopagitæ abjudicat? Fuit quidem, cum sublimide tantum hanc amplecterer, quod ob SS. Anastasii Sinaitæ et Maximi auctoritatem, num Dionysiana Opera a S. Dionysio, Alexandrino sub seculum IIII medium patriarcha, scholis fuissent illustrata, quam maxime dubitarem; verum rationibus, quas in hac Appendice cap. I exposui, feliciter tandem scrupulo illo liberatus, rationibusque aliis, quas ejusdem Appendicis cap. 2 et seq. allegavi, a nullo prorsus Patrum, qui prioribus quatuor Ecclesiæ seculis floruerint, citata fuisse Dionysiana Opera, propemodum effectus omnino certus, negativum, ut vocant, quod ab illorum omnium ac nominatim etiam a mox memorati

Dionysii Alexandrini de hisce silentio repetitur, argumentum tantum apud me valuit, ut vel ob id solum præfata Opera primo Ecclesiæ seculo nondum fuisse contexta auctoremque proinde non habere Areopagitam prope certum existimarem. Nec dubito, quin in hanc opinionem meam concessuri sint aut omnes aut certe plurimi, qui, quæ mox dictis capp. disserui, attento præjudiciisque vacuo animo expenderint. Ac universim quidem omnia, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, Opera Sancto huic abjudicanda, e negativo, quod mox dixi, argumento opinor; singillatim autem quasdam horum partes, conscriptos scilicet de Divinis Nominibus, deque Cælesti et Ecclesiastica Hierarchiis libros, Dionysio Areopagitæ attribui non posse, viæ non indubitatum etiam faciunt positiva, ut vocant, quæ in hac Appendice cap. 9 et tribus seqq. adduxi, argumenta; quod cum ita sit, ne repetendo quæ jam dicta sunt, inutiliter tempus teram, lectorem ad capp. proxime dicta brevitatis causa remitto, huicque Appendici finem impono.

AUCTOR
C. B.

B

DE S. DEMETRIO EP. CONF.

E

ALEXANDRIÆ IN ÆGYPTO

SYLLOGE HISTORICO-CRITICA

I. H.

§ I. Sancti e Fastis Habessinibus memoria, mira ad episcopatum electio probata prodigiose castitas, varique illius temporis Martyres contra Dodwellum exhibentur.

ANNO CHRISTI
CCXXI.
Sanctus, cui-
jus hodie
apud Habes-
sinos annun-
tiatio,

Undecimus hic post S. Marcum Evangelistam Alexandrinorum Episcopus, rebus inter eum et Origenem gestis vulgatissimus, in sacris tum Æthiopum, tum Coptitarum Fastis ad XII mensis Babæ seu IX Octobris nostri diem ita annuntiatur: Demetrius Patr. Alex. Alia item hujus Patriarchæ memoria in Calendario Æthiopico ad diem VIII Martii, qui Habessinibus est XII Barmaha, seu Bermahat, iisdem plane verbis celebratur. Verum posterior hæc annuntiatio non emortualem Sancti nostri diem, sed illum, quo intemerata ejus, etiam in conjugio, castitas prodigiose est manifestata, designare videtur: additur enim in Hagiologio Habessino, quod anonymus istius gentis poeta seculo verisimilius XII ineunte concinnavit, hujusmodi dilucidatio: Quia hodie ostendit (S. Demetrius) virtutem virginittatis suæ. Præter hactenus dicta viæ aliquid de Demetrii sanctimonia cultuæ aliunde nobis innotuit, unum si excipias desumptum ex Mystagogia S. Petri, XVII Alexandrinorum episcopi, fragmentum, quod in Epistola Justiniani imperatoris ad Menam tom 5 Conc. col. 651 legitur, ubi cum S. Heracla vocatur Demetrius Beatus Episcopus; et Jobum Ludolfum, a quo in Annotatis ad Fastos Habessinibus Vir dicitur sanctitate et sapientia insignis. Neque aliunde Demetrii sanctitati ac cultui obesse aliquid reperi, cur ei in Actis nostris locus denegaretur.

2 Pluribus porro de ejus gestis agunt citatus poeta Habessinibus, et Abulbaracatus, scriptor Arabs, apud Vanslebium; item Abrahamus Eochellensis Maronita in Chronico Orientali anno 1651 typis Parisiensibus edito. Atque imprimis mira sunt, quæ de Demetrii ad patriarchalem dignitatem electione posteriores duo scriptores literis consignarunt, indicantes simul, quam vivendi normam ante episcopatum fuerit secutus. Scilicet nemo hactenus, nisi cælebs, Apostolicam S. Marci cathedram Alexandriæ ascenderat. Demetrius, vir agricola, qui jam pridem patrui sui filiam duxerat uxorem, cum eaque illibatam servarat virginittatem, vitam labore manuum sustentabat: quo tempore patriarcham Julianum lethalis morbus corripuit et ad extrema deduxit. Huic autem nocte, obitum suum præcedente, Deum haud dubie impense precato, ut gregi jamjam a sese relinquendo vigilem, dignumque Marci cathedra pastorem sufficeret, atque hunc agonizanti sibi patefacere ne gravaretur, adstitit continuo angelus, successoremque hisce verbis indicavit: Qui ingreditur ad te racemum afferens uvæ, ipse patriarcha erit post te. Quod dum populo, quis ei post mortem successurus esset, interroganti, moribundus Julianus semel atque iterum retulisset, omnes, rei insolentia perculsi (nec enim ineunte Martio, quo id fieri oportebat, maturas uvæ reperiri, nec Præsulem, animam jam agentem, superstitem esse ad vindemiam posse, judicabant) senem vi morbi oppressum nescire, quid diceret, in animum inducebant, donec

licet uxora-
tus, patriar-
cha Alexan-
driæ prodigiose electus

Demetrium